

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLIII

Св. 1–2 (2012)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

О једном типу ергонима у српском језику (САЊА ЂУРОВИЋ – ЈЕЛЕНА ПЕТКОВИЋ)	3
Лексичко-семантичке и стилске одлике императивних сложеница у српском језику (ДРАГАНА РАТКОВИЋ)	15
О неким творбеним типовима променљивих придева који означавају боје (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ)	29
О глаголима чија семантика обухвата емоције из домена туге (ИВАНА МАРИНКОВИЋ)	45
Концептуализација појма САВЕСТ у српском језику (СВЕТЛАНА СЛИЈЕПЧЕВИЋ)	63
О променљивости именица са значењем сродника у синтагматским везама са личним именима (АНЕТА СПАСОЈЕВИЋ)	77

И з п р а в о п и с н е п р а к с е

Примена правописа у неким београдским културним водичима (АНА РАНЂЕЛОВИЋ)	91
--	----

П р и к а з и

Софија Милорадовић, <i>Музички жаргон младих и младежњий музыкальни сленг. Комјарайивни йоїлед</i> (ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ)	103
Зборник <i>Творци српској књижевној језика</i> (АНА РАНЂЕЛОВИЋ)	109

Ново о директном објекту у српском језику.
Нада Арсенијевић, *Падежи правој објекта у стандардном
српском језику* (СРЕТО ТАНАСИЋ)..... 113

Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија и грамаџика у школи
(методички ољеди)* (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ) 117

I n m e m o r i a m

Гордана Вушовић Радивојевић (24. фебруар 1934 – 5. април 2012)
(СРЕТО ТАНАСИЋ) 121

САЊА ЂУРОВИЋ – ЈЕЛЕНА ПЕТКОВИЋ
(Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац)

О ЈЕДНОМ ТИПУ ЕРГОНИМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

У раду је са лингвистичког аспекта анализиран један тип ергонима (имена фирми, предузећа, удружења и других привредних субјеката) у српском језику. Анализа је проведена на основу репрезентативног корпуса, који чини око 3000 имена фирми у Београду која у свом саставу имају префиксоид. Имена су анализирана са циљем да се утврде њихове структурне (творбене и синтаксичке) и лексичко-семантичке одлике, али и присуство словенских и несловенских елемената у њима. Посебан значај дат је испитивању социјалних и економских чинилаца који утичу на избор имена фирме.

Истраживање порекла имена фирми показало је да у грађи преовлађују несловенске или хибридне словенско-несловенске творенице (најчешће комбинације представљају словенске и англосаксонске лексеме). Семантика назива упућује на делатност, географску локацију, рекламну поруку или оригинални назив који привлачи пажњу.

Кључне речи: ономастика, ергоним, префиксоид, српски језик, творба речи, семантика.

1. Уводне напомене

У српској ономастици у новије време није било обимније студије о постанку, семантици и структури ергонима¹. Осим појединачних радова о утицају стране лексике на давање назива фирмама², или радова који се баве појединим аспектима структуре и семантике ергонима, радова заснованих на истраживању обимнијег корпуса ергонима готово и да нема. Једина монографија посвећена овој проблематици јесте прерађена докторска дисертација Слободана Марјановића из 1995. године (уп. Марјановић 1995), у којој аутор са структурног аспекта анализира називе привредних организација на бившем српскохрватском језичком подручју.

---

* Рад је урађен у оквиру пројекта 178014 *Динамичка структура савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ У раду смо се определили за термин ергоним јер је етимологија самог назива у најблиској вези са категоријом имена на коју упућује, мада нам нису непознати ни други термини који се у литератури користе (нпр. микротопоним, фирмоним, ојкодоминим, ктематоним, ерхоурбоним, парахохоним, коопоним, урбоним).

² Списак комплетне литературе коришћене за потребе овог истраживања дат је на крају рада.

Предмет нашег рада јесте анализа најпродуктивнијег модела творбе ергонима у српском језику³, модела са префиксоидима, разматрање порекла творбених елемената у саставу ергонима, анализа структуре самих ергонима, те утврђивање лексичко-семантичких особености ергонима и, на крају, осврт на друштвени и културни утицај при давању назива фирмама.

Истраживање је засновано на репрезентативном корпусу, који је сачињен ексцерпцијом грађе из *Привредној именика Србије са водичем кроз делатности*⁴, који садржи 50000 назива привредних субјеката на територији Републике Србије. Из овако обимног корпуса ексцерпирани смо само називе различитих привредних субјеката са територије Београда и у једном од наших претходних истраживања на тако оформљеном корпусу спровели смо анализу која је имала циљ да утврди најпродуктивније моделе творбе ергонима у српском језику⁵. Претходно сачињен корпус, у који су ушли сви ергоними са територије Града Београда, за потребе овог рада ограничили смо само на ергониме у чијем су се саставу јављали префиксоиди, било страног, било домаћег порекла.

Из ексцерпираног корпуса од 5000 ергонима са територије Града Београда издвојено је око 3000 ергонима са префиксоидима. Корпус је представљен тако да смо ергониме анализирали вишекритеријално – према пореклу префиксоида, структури ергонима, као и према семантици самог назива, уз навођење бројних примера. Засебно поглавље рада представља анализа друштвеног утицаја на давање имена фирмама, као и поређење стања савремених ергонима са ергонимима из једног претходног друштвено-политичког периода, будући да се ванјезички утицај у постанку ергонима показао јако важним.

У најкраћем речено, ергоними⁶ као имена предузећа, институција, удружења, организација, авио и телевизијских компанија, представљају групу онима који за денотат имају неки материјални објекат (заједно са *хремајонимима* – именима ствари и предмета и *йорејонимима* – именима превозних средстава), док на другој страни стоје онима који за денотат имају нематеријалне објекте⁷. За ергониме је карактеристично и то да се денотат појављује као јединица вишег степена, а не као скуп запослених или као објекат, простор у коме се они налазе.

Ергоними као имена предузећа чији је главни циљ остваривање профита поред конститутивне идентификационо-диференцијалне функције, такође имају и функцију рекламирања (рекламну и промотивну). То је иначе и фактор који има неуобичајено велики утицај на избор ергонима, и уједно оно што ову групу онима разликује од осталих у којима главну улогу при именовању обично имају други фактори. Данас се у светској литератури посвећеној овој

³ Продуктивност овог типа ергонима потврђена је у ранијим истраживањима.

⁴ Интернет презентација *Привредној именика Србије са водичем кроз делатности* налази се на адреси: www.privredni-imenik.com.

⁵ Ђуровић, Петковић, *Новији йийови ергонима у српском језику* (у штампи).

⁶ У немачкој литератури за ергониме се користи и термин *Objektnamen*.

⁷ У ту групу онима спадају *хроними* – имена временских одсека, *арјионими* – имена уметничких дела, *библионими* – имена писаних дела, *хемероними* – имена новинских кућа и медија, *идеоними* – имена планова, идеја, *документоними* – имена докумената, *фалероними* = *орденоними* – имена медаља, награда.

проблематици говори о 'номинационој експлозији', једној врсти 'ергонимског бума', који је условљен све бржим развојем економије у свету и наглим порастом броја предузећа, институција, компанија, организација.

2. Ергоними са префиксоидима

Према подацима до којих смо дошли у нашем истраживању, модел ергонима са префиксоидима је најпродуктивнији модел творбе ергонима у српском језику. Од укупног броја ексцерпираних примера око 65 процената чине ергоними са префиксоидима. Даље у раду биће представљена детаљна анализа овог типа ергонима, и то са аспекта порекла, структуре, творбе и семантике самих ергонима чији је префиксоид саставни део. Питања у вези са (не)поштовањем ортографске норме неће бити предмет овог рада, већ ће бити поменута само успутно тамо где то грађа буде захтевала. За искључивање проблема (не)поштовања ортографске норме из наших разматрања одлучили смо се полазећи од чињенице да називе фирмама најчешће дају људи који нису језички стручњаци или пак не познају довољно питања језичке норме, те с тим у вези нарушавање ортографске норме у таквим околностима уопште не би било језички релевантно.

У раду нећемо улазити ни у детаљнија разматрања теоријског статуса и терминолошког одређења префиксоида⁸, будући да и у литератури постоје различита мишљења и да то није предмет нашега рада, већ ћемо прихватити мишљење да су „префиксоиди творбени елементи који као први члан улазе у састав модерних сложеница научног и техничког карактера“ (Клајн 1978: 188). Префиксоиди су углавном страног порекла, и то најчешће латинског или грчког. Префиксоид⁹ има лексичко значење, гради низове речи и у свакој новој сложеници префиксоид задржава значење целе речи. Неки од префиксоида могу бити и самосталне именице типа *аудио*, *кино*, *радио*, док се други јављају само као делови сложеница *био-*, *психо-*, *електро-*. Префиксоиди представљају најефикасније средство за стварање нових термина, сложеница, помоћу којих се појмови означавају једноставније, сажетије, језгровитије, и то посебно у

⁸ „Тешкоће у утврђивању и дефинисању статуса препозитивних јединица показују и различити називи који се срећу у литератури: *унификси*, *унирадиксоиди*, *везане комјоненте*, *везане основе*, *радиксоиди*, *лексиморфеме*, *адјективне морфеме*, *полуйрефикси*, *квазийрефикси*, *ирефиксоиди*, *ирейозијивни блокови*, *аглујинајивни елементи*, *аналијички адјективи*, *иреморфеме*, *терминоелементи*“ (Ћорић 2008: 123 према: Галаванова 1977: 149, Аврамова 2003: 35, Гутшмит 2003: 64–65 и 82–83). У сербокроастици се за препозитивне компоненте које не долазе самостално, већ само у саставу сложенице, користио назив везана лексичка морфема (Ћорић 2008: 123 према: Барић 1980: 68). У новијим радовима препозитивни елемент у примерима типа *микроэкономија*, *микроклима*, *монодрама* [...] назива се „ирефиксоидом, кореном који служи као прва основа речи, тј. морфемом која има лексичко, а не деривационо значење“ (Ћорић 2008: 123 према: Маројевић 2005: 134).

⁹ Насупрот префиксоидима, морфемама „које су блиске префиксима и близу су да то и постану (*анти-*, *вице-*, *екс-*, *квази-*, *конијра-*, *макро-*, *мега-*, *микро-*, *мини-*, *нео-*, *поси-*, *псеудо-*, *сујер-*, *улијра-*, *хийер-*, *шой-*)“ стоје „радиксоиди – јединице блиске правим коренским морфемама (*авио-*, *авио-*, *ајро-*, *видео-*, *диско-*, *еко-*, *електро-*, *енерјо-*, *евро-*, *крими-*, *моно-*, *нарко-*, *јрофи-*, *психо-*, *рејро-*, *сјерео-*, *шеле-*, *шермо-*, *фјојо-*). Подела је условне природе, будући да границу није лако одредити, јер има компонента које могу бити у обе групе“ (Ћорић 2008: 122 према: Аврамова 2003: 34–37).

случајевима који би иначе захтевали гломазније синтагме. Клајн истиче да су „префиксоиди обично корени који су раније били присутни у мањем броју учених сложеница и њихових изведеница, али који сада постају продуктивни, почињу да ступају у спојеве с разним домаћим и страним основама, а понеки од њих употребљавају се и самостално. Готово увек такве промене се зачињу у енглеском и француском, из њих се шире по другим европским језицима, да би посредством штампе и телевизије допрле и до нас“ (Клајн 1978: 193).

Поред тога што носе значења целих речи и образују серије речи, префиксоиди су увек једнозначни. Најчешће су двосложни и тросложни. Неретко се почетна мотивација замагљује и добија се нов префиксоид хомониман с ранијим, који преузима ново значење (нпр. префиксоид *ауџо* у значењу само, данас је распрострањенији у значењу аутомобилски).

У ексцерпираном корпусу јавили су се следећи префиксоиди: *аеро-*, *ајро-*, *аниџи-*, *архе-*, *архи-*, *аудио-*, *ауџо-*, *бео-*, *био-*, *биро-*, *џиа-*, *еко-*, *елекџиро-*, *еуро-/евро-*¹⁰, *феро-*, *фоџо-*, *џео-*, *хемо-*, *хидро-*, *инфо-*, *инџер-*, *изо-*, *ино-*, *јуџо-*, *моџо-*, *муџи-*, *мини-*, *микро-*, *махи-*, *меџа-*, *ново-*, *џоџо-*, *радио-*, *србо-*, *сјуер-*, *џехно-*, *џермо-*, *џеле-*, *џурбо-*, *уџира*¹¹.

2.1. Порекло префиксоида и другог творбеног елемента

Уопштено говорећи, од укупног броја префиксоида у српском језику четири петине је грчког порекла, а остали су латинског порекла (уп. Клајн 1978). Посведочено грчког порекла јесу префиксоиди *ауџо-* (у ергонимима само у значењу аутомобилски), *фоџо-* (у ергонимима само у значењу фотографија) и *микро-* (уп. Клајн 1978). Велики број грчких основа имало је облик на *-о* и та особина омогућила је да се у модерним језицима почну употребљавати као префиксоиди. Финално *-о* је типично обележје префиксоида, али има и оних типа *меџа-*, *џеле-*, *муџи-*, *џоли-*, *мини-* и сл. Они префиксоиди који немају финално *-о* су малобројни, имају више апстрактно придевско или прилошко значење, а не „чисто“ лексичко значење (изузетак је *џеле-* у значењу телевизијски).

Домаћи префиксоиди грађени су по угледу на префиксоиде из класичних језика и у највећем броју случајева имају финални вокал *-о*, али се од њих разликују по ниској фреквенцији употребе. То су префиксоиди: *бео-* (М. Николић бележи 50 примера: *Беобанка*, *Беоџакси*, *Беовоз*, *Беоџеџрол* ... уп. Николић 1995), *срб(о)-*, *јуџо-*, *џоџо-*, *ново-* (префиксоид је у значењу новосадски: *Новоџрай*, *Новоџиак*, *Новоџранс* ...).

С обзиром на чињеницу да страни утицај снажно делује на творбу речи и да је такво дејство најочигледније при позајмљивању страних компонената које улазе у састав лексема, са аспекта порекла имаћемо четири могућности: домаћи префиксоид у комбинацији са домаћом/одомаћеном или страном речи,

¹⁰ Префиксоиди *еуро-* и *евро-* су у српском језику синоними са различитом фонетском адаптацијом енглеског назива *Еуро*. Иако је према фонетској адаптацији назива континента *Евроџа*, очекивано да се и префиксоид адаптира у форми *евро-*, много је фреквентнији префиксоид *еуро-*, према оригиналном називу европске валуте.

¹¹ Будући да је у раду Марјановић 1995 истакнута семантика анализираних префиксоида, која је углавном преузета из Речника МС, ми се у овом раду питањима семантике префиксоида нећемо детаљније бавити.

или страни префиксоид у комбинацији са домаћом/одомаћеном или страном речи. На овај начин настали ергоними јесу хибридни облици, у којима долази до мешања домаћих и страних основа, домаћих и страних елемената или пак лексема у свом саставу садржи стране компоненте.

а) страни префиксоид + страна реч

Agroeksport, Birošped, Autopress, Elektrocity, Euroaqua, Eurocargo, Euroconsult, Eurofruit, Fotocommerce, Interpress, Izotrade, Termolux, Termoglass, Telelink, Teletrade, Eurorent и сл.

б) страни префиксоид + домаћа/одомаћена реч¹² (хибридне сложенице)

Аірокоcово, Геоуїш, Аерокарџе, Аіроїлод, Ауїјосрбија, Елекїјродизалица, Еуроодом, Геокарїа, Хидромлаз, Инїјердом, Микромойор, Меїаїод, Технооїрема и сл.

в) домаћи префиксоид + домаћа/одомаћена реч

Јуїоїрадња, Јуїокока, Беоїревоз, Беодушек, Беоклиника, Беолек, Јуїоклима, Јуїоконцерїј, Јуїосїан, Пољобанка, Пољоценїјар, Пољосеме, Пољоїлод, Пољооїрема, Србокока, Србоїревоз, Србодрво и сл.

г) домаћи префиксоид + страна реч

Beobest, Beocity, Beoinox, Poljomix, Poljocoop, Srbocoop, Beotours, Beoinpex, Jugoexport, Jugotrade, Jugopot, Jugoscan и сл.

Анализа је показала изразиту продуктивност модела под а) и в), са страним префиксоидом и страном речи и са домаћим префиксоидом и домаћом речи, што је у доброј мери и очекивано. Експанзија хибридних сложеница такође није неочекивана, будући да су оне продуктивне и у осталим семантичким пољима, што је код ергонима подржано и чињеницом да назив има и ванјезичку функцију, рекламну. Са аспекта порекла префиксоида и другог творбеног елемента, јављају се све четири могуће комбинације и испитивање фреквенције ових модела било би свакако релевантније на ширем корпусу (наш корпус је ограничен на ергониме у Београду), мада смо слободни да претпоставимо да се тенденције у образовању ергонима крећу у истом смеру, у смеру ка интернационализацији и позајмљивању страних творбених елемената и модела.

2.2. Структурна и творбена анализа ергонима с префиксоидима

Анализа структуре ергонима са префиксоидима показала је доста неједначености, наиме 64,72 процената чине ергоними у којима је префиксоид у саставу сложенице¹³ (дакле, модел који је и предмет нашег истраживања), 25,27 процената отпада на модел ергонима у којима префиксоид функционише и као самостална лексема, а најмањи део, 10 процената, чине полусложенички ергоними са префиксоидом у првом делу.

Модел ергонима у којима префиксоид функционише и као самостална лексема, као и полусложенички модели ергонима нису ушли у корпус за

¹² Под одомаћеном речју подразумевамо позајмљеницу која је дуго у стандардном језику и прилагођена је граматичкој структури српског језика.

¹³ Међу истраживачима нема ни јединственог става око тога којим творбеним начином настају формације са страним препозитивним компонентама. У сербокроастици се овакве формације називају сложеницама.

наше истраживање. За искључење првог модела из корпуса одлучили смо се због чињенице да не могу сви префиксоиди функционисати као самосталне лексеме, већ само неки, типа: *ауџо*, *радио*, *фоџо*, *моџо* и сл., и тада се најчешће јављају двочлани, а каткад и трочлани називи (пр. *Ауџо савез*, *Ауџо Бркић*, *Аеро клуб Београд*, *Микро гаџинари* и сл.) и у таквим случајевима више и не можемо говорити о префиксоиду, већ о самосталној лексеми у највећем броју случајева са једнозначном семантиком (*ауџо* се јавља само у значењу аутомобилски, а не и у значењу само). Искључење полусложеничких назива условљено је чињеницом да је то више ортографско питање, него питање структуре самих ергонима, тј. граматичко питање.

Творбену анализу спровели смо тако што смо издвојили префиксоид и други творбени елемент у сложеници. У лингвистичкој литератури посвећеној овом питању има опречних тумачења у вези са тим да ли је префиксоид двосложни творбени формант или једносложни (нпр. поставља се питање да ли је у префиксоиду *ауџо* вокал *-о* део основе или спојни вокал). У даљем излагању ми смо прихватили мишљење да је префиксоид једносложни творбени елемент, с обзиром на чињеницу да су спојни вокали у српском језику само *-о-* и *-е-*, а да финални вокал префиксоида може бити и *-и* и *-а*, а да изузетно долази и до редукције финалног вокала (префиксоид *хемо-* јавља се и у облику *хем-*, нпр. *Хемјро*, *Хемџек*), те се префиксоид завршава на сугласник, што само усложњава творбену анализу. У сваком случају, пракса показује да се префиксоиди као први творбени елементи у овим образовањима некада јављају у пуном фонетском склопу, а некада са окрњеном основом.

Као други творбени елемент у саставу ергонима у највећем броју случајева – 58 процената, може се јавити именица, док се са знатно мањом фреквенцијом јављају редуковане лексеме – 14 процената, а по изузетку други префиксоид или, чак суфиксоид (укупно мање од 5 процената):

а) префиксоид + именица:

Елекџродизалица, *Елекџроџривреда*, *Технозавод*, *Микромоџор*, *Геосонда*, *Хидроџројекаџи*, *Бирооџрема*, *Беофармација*, *Аирооџрема*...

б) префиксоид + редукована лексема:

Аџрожив (живина), *Аџримес* (месо), *Аџровеџи* (ветерина), *Беофарм* (фармација), *Беоџтранс* (транспорт), *Биомес* (месо), *Бироџшед* (шпедиција), *Ценџироџтранс* (транспорт), *Елекџровод* (водити), *Еуроџшеџи* (тепих), *Еуроџлак* (плакар), *Еуроџак* (папир картон или, можда, папир за паковање)...

в) префиксоид + префиксоид:

Ауџоџуро, *Беоауџо*, *Беохидро*, *Радиоелекџиро*, *Термоелекџиро*, *Пољоауџо*, *Термоџехн(а)*, *Ауџоџехн(а)*, *Бироџехн(а)*...

г) префиксоид + суфиксоид:

Техноманија, *Киноџека*, *Беобус*

Један број назива, око 23 процента целокупног корпуса, настао је по непродуктивном моделу творбе, где се у другом делу творенице јављају непрозирни или делимично прозирни елементи, чији је морфолошки, творбени и семантички статус замагљен, тако да те примере наводимо само као илустрацију. То су примери типа: *Колорал*, *Аџроџрем*, *Аџроси*, *Ауџоџоџ*, *Ауџоџомис*, *Ауџоџабџ*, *Беоџаџи*, *Евроџекс*, *Геобек*, *Пољоџ*, *Еуроџ*, *Еуроџс* и сл.

2.3. Семантика ергонима и мотивација за њихов настанак

Семантичка анализа ергонима са префиксоидом показала је да префиксоид, будући да сам има лексичко значење, то значење и реализује, а други творбени елемент ергонима најчешће упућује на конкретну делатност привредног субјекта (*Ауџоџревоз* (друмски саобраћај), *Ауџоџромет* (трговина деловима за аутомобиле), *Ауџоџрема* (продаја резервних делова за аутомобиле), *Ауџоџехника* (сервис за поправку аутомобила) и сл.). У том смислу у новодобијеној сложеници префиксоид готово увек има одредбену функцију и најчешће ближе одређује поље делатности самог привредног субјекта, док прецизну детерминацију те делатности врши други део сложенице (*Ауџоџромет*, *Авиоџромет*, *Аџроџромет*, *Биоџромет*, *Техноџромет*, *Фероџромет*, *Хемоџромет* и сл.).

Питање мотивације савремених ергонима данас се налази у центру пажње када је њихово проучавање у питању. На мотивацију ергонима утичу лингвистички и пре свега екстралингвистички фактори. Екстралингвистички фактори утичу на избор категорије за мотивацију, веома су разноврсни и зависе од интересовања друштва, индивидуалног укуса и склоности, моде, локације објекта, унутрашњости и др. Лингвистички фактори утичу на усклађивање ергонима са тренутним језичким тенденцијама (неологизација, могућност иновације структурних и семантичких модела, позајмљивање јединица из страних језика...). Мотивисаност савремених ергонима зависи и од општег културног нивоа друштва, затим од оријентације друштва ка глобализацији или ка оживљавању националних вредности и регионалног идентитета.

Будући да ергоним представља први сусрет клијента са изабраном фирмом и да ергоним у том смислу мора да делује привлачно, подстицајно, убедљиво и пре свега препознатљиво, пошли смо од претпоставке да ће највећи број ергонима бити мотивисан делатношћу саме фирме¹⁴. Нашу претпоставку потврдили су и ергоними типа: *Србокока* (производња и прерада живине), *Термоелектро* (постављање и уградња система за грејање), *Аерокарџе* (продаја авионских карата), *Ауџоџромет* (продаја ауто делова), *Моџоџиџед* (превоз робе у унутрашњем саобраћају), *Хидробеџтон* (хидроградња), *Беофармација* (производња лекова), *Бироџрема* (продаја канцеларијске опреме), *Техномаркеџ* (продаја техничких уређаја), *Ауџоремонџ* (поправка аутомобила), *Јуџоконцерџ* (концертна агенција) и сл.

Пажњу су нам привукли ергоними потпуно различите мотивације, који на први поглед немају готово никаквих додирних тачака између самог ергонима и делатности фирме. У ту бројну категорију улазе ергоними типа: *Беокоџ* (графичка делатност), *Биромаџ* (кожна галантерија), *Евролеџ* (некретнине), *Telephant* (производња канцеларијског намештаја), *Маџипан* (продаја прехранбених производа), *Маџнова* (агенција за маркетинг), *Евроленд* (трговина на велико), *Еуроtime* (трговина производима за домаћинство), *Eurosleep* (општа медицинска пракса), *Еуроџорџ* (производња зачина и додатака храни),

¹⁴ У највећем броју назива са префиксоидима у којима је други део назива апелатив најчешће је сам тај апелатив индикативнији за опис и суштину делатности привредног субјекта, док префиксоид својим значењем упућује на привредну област у којој се дати привредни субјект остварује. Марјановић (уп. Марјановић 1995), на пример, наводи да се префиксоидом *аџро-* „на један општи начин упућује на РО пољопривредно-индустријског типа“ (Марјановић 1995: 275).

Eurolux (молерски радови), *Euroginel* (консултантске активности) и сл. После детаљног истраживања испоставило се да од укупног броја ексцерпираних ергонима, 75 процената отпада на ергониме јасне и прозирне мотивације и чврстих семантичких веза између ергонима и делатности саме фирме, док чак 25 процената чине ергоними који имају сасвим непрозирну семантику. Поставља се питање шта у таквим случајевима утиче на избор ергонима, да ли је то само случајно одабрано име које не подлеже никаквим законитостима при избору, или су пак друштвени и културни утицаји од пресудног значаја при избору назива фирме. О овоме последњем више ћемо говорити у наредном поглављу рада.

3. Друштвени утицај на избор ергонима

Сасвим је очекивано да ванјезички утицај у постанку ергонима има велики значај јер се ради о посебном и специфичном слоју лексике. Сам назив фирме нема за циљ само именовање, већ често назив садржи и рекламну поруку. Именовање предузећа јесте питање интерсубјективне комуникације и људских одлука, те су стога ергоними индикативни као знакови културе друштва. Основни циљ ергонима јесте да привуче пажњу клијената, тај циљ они постижу захваљујући информацији коју садрже и начину њеног преноса. Информација притом може бити рационална (ако упућује на предмет продаје, субјект продаје или корисника производа) или рекламна. Управо рекламна функција чини језгро ергонимског семиотичког поља јер укључује елементе издвајања и вредновања (Шакаја 2003: 27 према: Романова 1998). Назив мора бити препознатљив, он мора изазвати одређене конотације или емоције. У такав назив предузеће не уграђује толико свој поглед на свет колико своје мишљење о вредностима средине у којој делује. „Даваоци имена, свесно или не, бирају имена с којима се њихови клијенти поистовећују и која ће помоћи у постизању успеха предузећа јер одражавају унутрашње осећаје и тежње локалног становништва“ (Шакаја 2003: 27 према: Зјелински 1980: 7).

У називима фирми у српском језику, као што смо то већ показали, јавља се и домаћа и страна лексика, често и комбинација домаћих и страних основа, а огромна фреквентност стране лексике резултат је помодарства и потребе власника да буду модерни и популарни и у давању имена фирми. Друштвено-историјска кретања крајем XX и почетком XXI века, прецизније процес глобализације, захватајући све сфере човековог живота, није заобишао ни језик. Активирање тенденције ка интернационализацији најдинамичније је било у језицима земаља које су биле захваћене тзв. транзицијом (бивше социјалистичке земље). У њима је, поред осталог, дошло до убрзане приватизације у економској сфери, што је произвело велики замах у развоју тзв. мале привреде: многи су исказали свој предузетнички дух отварањем трговинских и занатских радњи, угоститељских објеката и сл. Ти нови објекти тражили су своју етикету, тј. име које ће бити атрактивно, модерно, примамљиво, уочљиво, оригинално и необично. „Овакве квалитете, судећи по пракси коју спроводе власници објеката, домаћа реч ретко поседује, па се посеже за страним речима. А та страна реч, која ће послужити као име предузећа, и са којом се, изгледа, домаћа не може по степену атрактивности мерити, узима се не само из репертоара апелатива, већ и топонима, па и антропонима. При томе није битно хоће ли страна реч задржати изворни графички лик, или ће се појавити у адаптираној

форми“ (Ђорић 2008: 117). Оно о чему се данас приликом избора ергонима не води довољно рачуна јесте чињеница да тренутно модерна и популарна имена после извесног времена могу да престану да се перцепирају као таква.

Од укупног броја ексцерпираних ергонима чак 70 процената у себи садржи лексему или основу страног порекла. Оваква ситуација последица је општег друштвеног стања и тежње друштва да се приближи развијенијем, модернијем, „пожељнијем“ свету, каква је, из наше перспективе гледано развијенија Западна Европа. За разлику од претходног друштвено-политичког раздобља, тј. од периода после Другог светског рата па све негде до 90-их година прошлог века, када је у ергонимима преовладала лексика домаћег порекла и када се тежило што мањем упливу стране лексике, данас је ситуација потпуно измењена. Назив фирме је „бољи и подеснији“ уколико садржи што више лексема страног порекла, најчешће или потпуно неадаптираних у српском језику или потпуно погрешно адаптираних. Највећи број лексема страног порекла очекивано је из енглеског језика, али немали број потиче из италијанског, шпанског, француског језика.

Процес европских интеграција снажно је утицао на све сегменте нашег друштвеног и културног живота, те је његов утицај очигледан и у избору имена фирме. Из балканске перспективе Европа симболизује престиж, високи квалитет (нуђених роба и услуга), према Европи тежимо, према њој се оријентишемо, дакле, за предузећа то је доста сигурно име. Ергоними који садрже имена локација из страних земаља или уопште са лексемама из страних језика најчешћи су у називима угоститељских објеката и предузећа која остварују контакт са иностраним привредним субјектима, а затим у називима трговина, салона за улепшавање, те у називима туристичких агенција, видеотека, фризерских салона и сл.

На давање имена фирмама утиче и једна општесловенска тенденција у творби речи, приметна свакако и у српском језику, а то је интернационализација. Интернационализација се испољава „1) кроз укључивање интернационализама у основни лексички фонд и њихову употребу у виду мотивних речи за даље творбене процесе“; 2) кроз активизацију интернационалних афикса при образовању деривата од домаћих и страних мотивних речи“ (Драгићевић 2009: 466). Још једна приметна тенденција у творби речи су и прагматичко-стилске тенденције, које се „огледају кроз тежњу ка интелектуализацији, демократизацији, али и колоквијализацији лексичког фонда“ (Драгићевић 2009: 467).

Оно на шта се такође морамо осврнути, а што је последица друштвеног утицаја на избор ергонима, јесте чињеница да је услед друштвених и политичких промена број ергонима са префиксоидом *јуџо-* (од Југославија, југословенски) готово преполовљен (*Јуџоџон*, *Јуџоџрадња*, *Јуџохемија*, *Јуџоклима*, *Јуџоконцерџ*, *Јуџостан*, *Јуџошћед...*)¹⁵, док је забележен пораст броја ергонима са префиксоидом *србо-*¹⁶ (*Србојревоз*, *Србоауџо*, *Срболек*, *Србодрво*, *Србосооп*, *Србофлора*, *Србошћехна*, *Србоексиорџ*...).

¹⁵ Марјановић у својој књизи из 1995. године наводи да је „овај префиксоид врло продуктиван у образовању сложеница као назива различитих значења“ (Марјановић 1995: 279).

¹⁶ У *Привредном адресару* из 2002. године постоји 65 ергонима са префиксоидом *јуџо-* и само неколико са префиксоидом *србо-*. У *Привредном именуку* из 2011. године 33 ергонима је са префиксоидом *јуџо-* и 13 са префиксоидом *србо-*.

Занимљива је чињеница да у исто време са тенденцијом ка интернационализацији ергонима делује као противтежа и тенденција ка етнизацији (национализацији), тј. тенденција пораста броја ергонима са називима локалног карактера, који се односе пре свега на име града (у нашем случају то су: *бео-*, *Београд-*, *београдски-* и скраћеница *БГ*), нпр. *Беохемија*, *Беохидро*, *Беоласер*, *Беолек*, *Беојревоз*, *Београделекџиро*, *Београдмонџажа*, а онда и на остале оне ме са локалног подручја.

4. Закључак

Називи фирми с префиксоидима најпродуктивнији су модел творбе ергонима у српском језику и карактеристични су нивои ергонима са истим префиксоидом за фирме сличних или сродних делатности.

Продуктивност овог модела творбе ергонима потврђује и појава све већег броја домаћих префиксоида, а разлоге треба тражити у принципу језичке економије, будући да се употребом префиксоида гломазни вишечлани изрази могу свести на једночлане.

Анализа корпуса је показала да је убедљиво најфреквентнији префиксоид *евро-/еуро-*, што говори у прилог чињеници о великом друштвеном утицају на избор ергонима, који је мотивисан тежњом ка европским интеграцијама. С друге стране, делује и тенденција ка очувању и истицању националног идентитета и локалних обележја, те су префиксоиди *србо-* и *бео-* изузетно чести. Увидом у корпус, број ергонима са префиксоидом *јуџо-* учинио се великим, али упоређивањем садашњег стања са стањем из 2002. године дошли смо до закључка да творбени модел са овим префиксоидом више није продуктиван, тј. да су сви ергоними са префиксоидом *јуџо-* наслеђени из претходног друштвено-политичког периода, а да нових ергонима са овим префиксоидом нема. Очекивано је да са престанком рада фирми са оваквим називом и префиксоид *јуџо-* нестане. Забележен је и велики број ергонима са префиксоидом *ајро-*, што је и очекивано с обзиром на оријентацију Србије ка пољопривреди, као и велики број ергонима са префиксоидом *шехно-* и *шеле-*, што је резултат ширења нових технологија.

У србистичкој литератури је већ уочено (уп. Николић 1995) да је модел сложеница са префиксоидом вероватно најпродуктивнији модел творбе нових речи и да је уз позајмљивање, односно преузимање речи из страних језика, то један од најраширенијих видова богаћења нашег лексикона. Та тенденција се показала и на нашем анализираном корпусу ергонима и даље као врло динамична.

КОРПУС

Привредни именик Србије са водичем кроз делатности, издање за 2011. годину, Издавачка кућа Телком, Београд. Интернет презентација на адреси: www.privredni-imenik.com

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамова 2003: Цветанка Аврамова, *Словообразователни тенденцији при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век*, София.
- Барић 1980: Eugenija Barić, *Imeničke složenice neprefiksalne i nesufiksalne tvorbe*, Zagreb.
- Вуковић 1996: Гордана Вуковић, Лексеме страног порекла у називима фирми, *О лексичким њогајмџеницама*, Суботица–Београд, 234–240.
- Галаванова 1977: Галина Петровна Галаванова, Словообразовательные модели с авиа-, авто-, езеро-, био- и др. в словаре русского языка, *Современная русская лексикография* 1976, Ленинград, 144–159.
- Гутшмит 2003: Karl Gutschmidt, Словообразовательни иновации (преморфемные дериваты) в славянских языках с точки зрения когнитивной лингвистики, *Procesy inowacyjne w językach słowiańskich*, Prace Slawistyczne 114, SOW, Warszawa.
- Драгићевић 2009: Рајна Драгићевић, Иновације у творби речи у словенским језицима, *Јужнословенски филолоџ* LXV, 461–468.
- Зјелински 1980: Wilbur Zelinsky, North American's Vernacular Regions, *Annals of the Association of American Geographers* 70/1, 1–16.
- Камјанец 2000: Wolodymyr Kamianets, Zur Einteilung der deutschen Eigennamen, *Grazer Linguistische Studien* 54, 41–58.
- Клајн 1978: Иван Клајн, О префиксоидима у српскохрватском језику, *Наш језик* XXV/5, 187–198.
- Клајн 2002: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Први део. Слањање и ѡрефиксација*, Београд.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Други део. Суфиксација и конверзија*, Београд.
- Марјановић 1995: Слободан Марјановић, *Структура назива ѡривредних орјанизација и њихова ѡѡѡреба*, Ниш.
- Маројевић 2005: Радмило Маројевић, Творбена и морфолошка анализа у граматичком систему савременог српског језика (I), *Наука и образовање*, Бања Лука, 123–151.
- Николић 1995: Мирослав Николић, Један експанзивни тип нових именичких сложеница (*Беобанка* и сл.), *Наш језик* XXX, 82–87.
- Романова 1998: Т. Р. Romanova, Problemy sovremennoj ergonimiji, *Vestnik samarskogo universiteta*, Istorija 1.
- Ђорић 2008: Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику (одабране ѡеме)*, Београд.
- Шакаја 2003: Laura Šakaja, Imaginativna geografija u hrvatskim ergonimima, *Hrvatski geografski glasnik* XLVI/1, Zagreb, 25–46.

S u m m a r y

Sanja Đurović – Jelena Petković

REFLECTION ON ONE TYPE OF ERGONIMS
IN THE SERBIAN LANGUAGE

The study analyzed one type of ergonims in the Serbian language from the linguistic perspective – names of firms, corporations, and other business organizations. The analysis was conducted on the basis of a vast corpus of 5000 names of firms in the city of Belgrade, the capital of the Republic of Serbia. The names were analyzed with the aim to determine their structural (word-formation and syntactic) and lexical-semantic traits, but also the presence of Slavic and non-Slavic elements in the names, especially the hybrid forms (Slavic and non-Slavic). The received results were statistically analyzed to illustrate the frequency of occurrence of the most eminent structural and semantic types. There was a special reflection on the social and economic factors that affect the choice of names. Also, special attention was drawn to the fact that in the era of the consumer society the choice of ergonims mostly depends on the names the consumers can identify with and on the positive emotions they evoke in them. The study reveals how the socio-political situation affects the choice of names and to what extent the newly pro-European orientation of Serbia affects the change in names to comply to the contemporary situation.

The research of the origins of the firms illuminated that the non-Slavic or hybrid form Slavic names dominate (the most frequent being the combinations of Slavic and Anglosaxon lexemes). The analysis of their structure revealed that the dominant are the multicomponent names. The semantics of the names insinuates professional orientation, geographical location, the advertisement message or an original name that is an attention grabber. The presence of special function of humor that affects the choice of names was additional contribution of the study.

ДРАГАНА РАТКОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКЕ И СТИЛСКЕ ОДЛИКЕ ИМПЕРАТИВНИХ СЛОЖЕНИЦА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

У раду се анализирају двотематске речи са интерфиксом *-и-* и нултим интерфиксом као његовом варијантом („императивне сложенице“) у српском језику са лексичко-семантичког и стилског аспекта. Аутор лексику дели најпре према стилском критеријуму (на речи са негативним, позитивним и неутралним значењем), а у оквиру сваке групе — према појмовном критеријуму (на називе за: људе, биљке, животиње, предмете и остале реалије). Циљ анализе је да утврди на основу којих особености су дате живе и неживе појаве окарактерисане као позитивне односно негативне, којим лексичким и граматичким средствима је то постигнуто и који стилски поступци учествују у њиховој номинацији.

Кључне речи: императивне сложенице; позитивно, негативно, неутрално значење; називи за: људе, биљке, животиње, предмете и друге реалије; метафора, метонимија, хипербола, гротеска, персонификација.

1. Речи грађене према творбеном моделу са интерфиксом *-и-* (*вр̑иир̑ѣика*) и нултим интерфиксом као његовом варијантом (*ид̑ивода*), у литератури познатије као „императивне сложенице“, са становишта употребне вредности представљају углавном пасивну лексику: колоквијализме, покрајинизме, дијалектизме, али и неологизме, кованице, хапаксе, околионализме, творенице неких писаца које нису заживеле у језику.

Грађа, ексцерпирана из неколико речника српско(хрватско)г језика (Речник САНУ, Рјечник ЈАЗУ, Речник Матице српске, *Речник ср̑иско̑а језика* – Николић 2007, и *Обра̑ити речник ср̑иско̑а језика* – Николић 2000), показује око 700 речи датог творбено-семантичког типа. Посебну, и то велику групу (чија већина, ипак, није ушла у наведене речнике) представљају: надимци прерасли у презимена, али и (микро)топоними, хидроними, ороними итд., којима је посвећена студија В. Михајловића *Име њо за̑овес̑и. Им̑еративни онома̑ишкон ср̑искохр̑ва̑иско̑ језика* (Михајловић 1992).

На основу тога можемо рећи да је творбени модел са интерфиксом *-и-* и његовом нултом варијантом као творбеним формантима продуктиван

---

* Овај рад је настао као резултат рада на пројекту 178009 *Лин̑вистичка ис̑тражива̑а савремено̑ ср̑иско̑ књижевно̑ језика и израда Речника ср̑искохр̑ва̑иско̑ књижевно̑ и народно̑ језика САНУ*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

у српском језику. Речи које се граде по овом моделу представљају углавном именице (придева, прилога и глагола има свега неколико). Са становишта творбених начина, то су чисте сложенице и сложено-изведене речи, које ћемо у даљем тексту објединити термином „сложенице“¹.

1.1. Императивним сложеницама бавили су се скоро сви проучаваоци двотематских речи у српском језику. Истраживане су са различитих становишта: творбено-семантичког, акцентолошког, лексиколошког, контрастивног, стилистичког, а у складу са различитим појмовно-терминолошким апаратима — као сложенице, сраслице, речи са интерфиксима или без икаквог интерфикса. Притом, разматране су углавном у оквиру монографских дериватолошких и граматичких истраживања уџбеничког карактера — исп.: Караџић 1964 [1828]: 300; Miklosič 1875: 350, 365–375; Даничић 1876: 6; Maretić ³1963: 386–387, 392–393; Новаковић ²1902: 142; Живановић 1904: 178, 183, 197–199; Leskien 1914: 329; Белић 1949: 36, 38; Brabec–Hraste–Živković ³1958: 174–175; Стевановић ²1970: 408, 412–415; Raspor 1976; Varić 1980: 26, 29–30, 85; Babić 1986: 326–327; Клајн 2002: 83–88; Станојчић–Поповић ¹²2008: 163–164.

Посебно овим речима, у србистици су посвећене само две студије: чланак М. Стевановића *Императивне сложенице* (Стевановић 1956) и поменута монографска студија В. Михајловића *Име њо зайовестии. Императивни ономасѣикон срѣскохрвајтској језика* (Михајловић 1992).

1.2. Сви који су о императивним сложеницама говорили са семантичког и стилистичког становишта — почев од Вука, преко Ф. Миклошича, Ј. Живановића, па до З. Распор, С. Бабића и И. Клајна, наглашавали су њихов експресивни карактер: да су то углавном именице субјективне оцене, и то шаливога или пејоративног значења.

Речи са стилски неутралним значењем поменули су само неки. По З. Распор, у ту групу спадају *nomina agentis* (*јазукућа, сеџикеса*), као и називи за предмете (*јалидрџе, вадичеј*), док су фитоними и зооними (*вѣсѣбаба, скџчѣмиш*) ретки (Распор 1976: 26). С. Бабић наводи само именицу *јазукућа* (Babić 1986: 327), што понавља И. Клајн (Клајн 2002: 85).

Од речи којима се изражава позитиван однос говорника према именованој појави, наклоност и симпатија, само Клајн помиње именице *развиѣѣр* и *развиѣѣраѣ*, као „поетске називе за пролећни ветар“ (Клајн 2002: 85).

2. У овом раду ћемо разматрати императивне сложенице у савременом српском језику са лексичко-семантичког и стилског становишта. Повод да преиспитамо њихове одлике посматране из тог угла налази се у чињеници да грађа на којој су претходни проучаваоци обављали истраживања није потпуна.

Лексику ћемо поделити најпре према стилском критеријуму (на речи са негативним, позитивним и неутралним значењем), а у оквиру сваке групе — према појмовном критеријуму (на називе за: људе, биљке, животиње, предмете и остале реалѣје). Циљ анализе је да утврди на основу којих особености су да-те живе и неживе појаве окарактерисане као позитивне односно негативне,

¹ О њиховој творбено-семантичкој структури в. у: Ратковић 2010: 613–614 и Ратковић 2012.

којим лексичким и граматичким средствима је то постигнуто и који стилски поступци учествују у њиховој номинацији.

2.1. Императивним сложеницама именују се: људи, животиње, биљке, предмети и разне појаве из природе и човековог духовног света.

Називи који одражавају негативан однос говорника према именованој појави имају широк дијапазон значења: од шаљивог, преко ироничног, подругљивог до погрдног.

2.1.1. Људи су именовани на основу бројних негативних карактеристика — како физичких, тако и духовних.

Посебну групу чине називи који се односе на неугледан физички изглед у смислу неугледне физиономије, физичке појаве, али и непожељних особина које доводе до таквих појава (претерана гиздавост, с једне, и недовољна брига о изгледу — неуредност, алкавост, с друге стране).

У експресиве који се односе на неугледан физички изглед спадају: *буљиок!* 'који има буљаве очи, буљав', *врчиубица* (погрд. покр.) 'надимак за особу која има развраћене, отромбољене усне', *врчиноса* (покр.) 'особа прћастог носа', *кесизуб* и *кичизуб* (покр. презр.) 'онај који се радо и често кеси, смеје, церека, смешљивко'.

Од именица пејоративног значења које се односе на претерану гиздавост издвајамо: *кишкайа* (погрд.) 'она која се много кити, помодарка, каһиперка', *лладибрк* 'шаљ.) онај који глади бркове, који се много дотерује, гиздавац, кичош', *ладикоса* (покр. шаљ.) 'особа која се стално зачешљава, која се много дотерује'.

С друге стране, у називе за неуредне, алкаве особе спадају следеће именице: *џазбара* (покр.) 'нечиста, прљава, неуредна жена', *висикоса* 'жена неуредне косе, којој висе косе', *сианиклашња* (покр. погрд.) 'жена којој спадају клашње (чарапе) или нешто друго од одеће', *сианишур* (покр. погрд.) 'мушкарац коме спадају панталоне'.

Велику групу чине називи за људе које карактеришу особине чија је негативност заснована на одступању од стандарда — било у већој било у мањој мери. Те особине су следеће:

- неумереност у јелу и пићу, с једне, и неухрањеност, с друге стране: *изједијојача*, *ждеривук* (покр.), *набидрџ* (покр.), *набиузица* (погрд.), *надрикур* (покр.); *исичуштура* и *исичуштура*, *надериуша* (покр.); *лишишиле* (покр.) 'веома мршаво, болешљиво, слабуњаво дете';

- неумереност у вербалној комуникацији често праћена огрешењем о неке друштвене, културне норме (употреба погрдних речи, оговарање, сплеткарење) и сл.: *(х)лајимуха* 'блебетало, брбљало', *лајникачмак* (покр.) 'особа која има обичај да говори не бирајући речи', *кажирда* (вулг. покр.) 'особа која не чува тајну, која много прича и брзо преноси све што чује', *шучикљун* (покр.) 'човек који досађује запиткивањима', *бишишања* (покр.) 'онај који се бави ситницама, препричавањем', *бишишур* (покр.) 'лукав човек, који преноси речи са намером да завади људе, биштер', *шрачибаба* 'особа која радо преноси трачеве, трачара', *лешибосна* (покр. погрд.) 'особа која одмах прено-

из користољубља, прирепак', *мàжичизма* (ков. пеј.) 'понизна, покорна особа'; *дрàживаишка* (покр. погрд.) и *дрàжикуја* (покр. погрд.) 'страна особа (обично орган власти) која залази у куће, а чији је долазак непријатан, непожељан';

- **обављање послова који се сматрају нижеразредним или су лошег квалитета:** *дèриваишка* (покр. погрд.) 'стрводер, шинтер', *кòљикоњевић* (нераспр.), *кràдикучка* (пеј.), *крѝикòи́ле* (покр.), *крѝилòнција* (покр.), *күйи́вòјска* (заст.) 'онај који купи војску; онај који спроводи регрутацију или који врбује за војску', *ђу́ликожа* 'онај који дере, гули угинуле или убијене животиње, стрводер; (фиг.) онај који друге немилосрдно материјално искоришћава; зеленаш, лихвар', *дèрикожа* '(фиг.) онај који пљачка, глобо, безобзирно искоришћава кога, гуликожа, зеленаш'; *и́ња̀вима́чка* 'човек који лоше свира гајде', *мр̀чик̀њи́а* (нераспр. пеј.) 'онај који лоше пише, пискарало, шкрабало', *му̀тима́стило* и *му̀тима́стило* (пеј.) 'онај који пише лоше саставе, пискарало; писарчић';

- **склоност ка манипулацији од стране других, обављање туђих послова:** *дрѝи́коњ* (покр.) 'онај који издире, диринчи за друге';

- **тврдоглавост, лењост, ображеност, себичност, прецењивање сопствене личности:** *за̀дри́лав* (нераспр.) 'својеглав, задрт', *дèриклу́а* (покр. погрд.) и *во̀зѝи́лња́ка* (погрд.) 'ленштина, нерадник', *и́а̀зблáiо* (погрд. заст.) 'ленштина, беспосличар; назив за нижег чиновника који се прави важан', *на̀йнинòс* (шаљ.) и *ди́жинòс* (индив. ков.) 'онај који је неприступачан, ображен, који се горди', *нехра̀нимáјка* (ков.) и *нехра̀нимáјковац* (ков.) 'саможива, себична особа (која никоме не би помогла)', *и́ресисабљи́ца* (погрд.) 'онај који се прави важан и има сабљу као обележје да је официр', *свр̀зиáћа* (покр.) 'онај који се прави младићем, а још то није, деран';

- **глупост, површност, неозбиљност, немарност, лакомисленост:** *и́рди́звèк* и *и́рди́звèка* (покр.) 'глупа, неозбиљна, сулуда особа', *шуми́ллавић* (пеј.) 'сметењак; будала', *ђуби́аћа* (покр.) 'лакомислен и сметен човек', *ле́тши́ветшар* '(погрд.) лакомислен, неозбиљан, несталан човек, ветропир, ветрогоња', *вр̀тшимува* (покр.), *ле́тши́яс*, *вр̀тши́аћа* (покр.), *вр̀тши́и́рáх* (покр.), *и́ушма́ла*, *је́бшветшар* (вулг. погрд.), *свр̀ири́уз* (покр. пеј.), *вр̀ти́рèйка* 'ветропираста, нестална жена'; *недèрбу́нда* и *недèрибу́нда* (покр.) 'небрижљива, немарна особа';

- **нерад, избегавање послова, скитња и сл.:** *вү́циба́ишина* и *ву́циба́ишина* (погрд.) 'пропалица, протува', *и́рòбисвèтш*, *ле́тши́яс*, *(з)ђубидáн* 'беспосличар, дангуба', *ђубиврèме*, *ђубиврèмèнка*, *дèрикучка* (покр. погрд.) 'скитница, нерадник';

- **лаж, превара, неискреност и крађа:** *күйи́шлáжа* (погрд.) 'особа која воли да лаже, лажа, лажљивац', *мàжи́шлáжа* (ков. пеј.); *мáмигу́з* (покр. погрд.) 'особа која нешто измамљује лукавошћу, преваром, варалица, препредењак', *мáмишара*; *мáжимèд* (ков. пеј.) 'слаткоречив човек'; *кràдиву́к* (покр. погрд.) 'лопов, лупеж, крадљивац', *сèцикеса*, *кràдикеса*, *кràдиврèћа* (покр.), *òбшбрава* (необ.), *кràдијáја* (покр. пеј.) 'она која краде јаја, крадљивица јаја, јајара';

- **огрешење о неке друштвене, породичне норме, скочидèвòјка** 'девојка која без пристанка родитеља одбегне момку, бегуница, побегуља';

- **склоност ка конфликтима, вербална и физичка агресивност:** *за̀дри́кайáа* 'свађалица, кавгација', *замèтши́кáвiа* 'онај који радо замеће, заповеда кавгу, свађу, свађалица', *замèтши́кáвiа*, *и́лèтши́и́рáвда* (покр.) 'човек који свуда исте-

рује правду, који се радо парничи'; *й̀аликућа* 'онај који намерно пали туђе куће, потпаљивач', *й̀убидуша* (нар.) 'крвник, убица';

- кукавичлук: *немрчииушка* (покр.) и *нейуциушка* (покр.) '(фиг.) слабић, кукавица';

- пакост, злоба: *смрдибуба* '(погрд.) пакостан, злобан човек', *смрдиврана* '(погрд.) човек мале моралне вредности', *й̀алиџорка* (покр.) 'зла жена, оштроконђа';

- непоштовање верских празника: *бл̀ажийейко* (покр.) 'онај који не посети кад треба, па ни петком', *мр̀сийейшак* (покр.) 'онај који мрси, једе масну храну у петак и уопште у доба поста', *мр̀сийейка* (покр.), *мр̀сийейко* (покр.), *мр̀сисреда* (покр.);

- изневеравање позива, службе, друштвених обавеза, скрнављење друштвеног угледа: *сврзимантија* 'онај који је скинуо мантију, који се одрекао свештеничког позива, калуђерства, редовништва; распоп, раскалуђер', *сврзийой* 'поп који се одрекао своје поповске дужности, сврзимантија, распоп', *сврзибрада*, *сврзислов* и *сврзислово* 'онај који је прекинуо започето учење школе', *вр̀зикайуи* (необ.) 'онај који је збацио са себе капут (као знак пристојног изгледа и живота)';

Пејоративним називима негативно се оцењују демони и нека зла митска бића: *ј̀едибаба* (етн.) 'по народном веровању жена натприродне моћи која чини зла, вештица', *ј̀ежибаба* (празн.) 'зао дух који, према народном веровању, изазива природне непогоде', *к̀учибаба* (покр. празн.) 'измишљено страшило, наказа којом се плаше деца, бабарога', *к̀ечизуба* (празн. покр.) 'утвара, страшило у лику бабе која кези зубе'.

Шаљиво значење имају неки називи за људе који обављају друштвено прихватљиве и хумане послове: *вадизу̀б* 'стоматолог', *вр̀шийрашак* (шаљ. индив.) 'апотекар', *й̀асиваитра* (ков.) 'ватрогасац'. Шаљиви су називи и за особе које карактеришу позитивне особине изражене у нешто већој мери: *л̀ейшвейшар* 'несташан, живахан дечак', *й̀ирниу̀з* (шаљ.) 'онај који се сав предао послу, који неуморно ради', док су *й̀л̀ейшкоса* 'човек са уплетеном косом' и *вр̀шийу̀з* и *вр̀ширџи* 'особа која се при ходу врчка; жива, несташна особа' називи добијени на основу изгледа дотичне особе.

2.1.2. Међу радњама али и реалијама које се односе на место и време негативан однос говорника налазимо према неким појавама које карактерише угроженост живота и човекове безбедности уопште: *сл̀омивраи* (необ.) 'напад уз опасност по живот', *й̀онибек* (ков. индив.) 'век тираније' (кованица Лазе Костића). Затим, негативно значење имају и називи за нека неприступачна места: *невидбои* и *невидбои* (покр.) 'мала увала'.

2.1.3. Предмети према којима је изражен негативан став говорника представљају средства којима се извршавају убиства: *смичикайа* (ков.) 'сабља која смиче, скида главе', као и она која служе за превару: *арчииара* 'оно што човека изазива да улудо троши новац', *м̀миоко* (покр.), *м̀миийара*, *м̀миасира* (заст.).

Бележимо неке шаљиве називе за предмете добијене на основу изгледа тих предмета: *вр̑и̑и̑мушка* (покр.) 'вртешка; чегрталка', *в̑дзибаба* (покр.) 'ушטיפак, врста колача од киселог теста'.

Од шаљивих назива за игре налазимо: *кр̑и̑и̑у̑з* '(покр.) игра лоптом у којој играчи стоје у колу' и *на̑дри̑у̑з* (покр.) 'врста игре лоптом'.

2.1.4. Неке животиње су назване шаљиво и пејоративно на основу изгледа и карактеристичне радње коју врше. То су:

птице: *кљу̑видрво* (покр.) 'детлић', *кљу̑цидрво* (покр.), *џ̑реси̑а̑ћа*, *ма̑шир̑е̑й* (покр.), *кла̑и̑ир̑е̑й*, *кла̑и̑ир̑е̑ја̑ц*, *ми̑ли̑ла̑вка* и *ми̑ли̑ла̑вка*, *кла̑и̑ир̑е̑й̑ка* (покр.) *см̑р̑дибаба* и *см̑р̑диврана*;

инсекти: *см̑р̑дибуба*, *с̑и̑ри̑зибуба*, *с̑и̑ри̑жибуба* и

неке друге животиње: *в̑у̑ци̑р̑ња* 'онај који носи прње (о јежу)' *на̑и̑ни̑у̑ша* (погрд.) 'она која напиње гушу (о жаби)'.

Шаљиви и пејоративни фитоними настали су на основу изгледа или последица до којих дате биљке доводе: *висибаба*, *виси̑а̑ћ*, *виси̑а̑ћа* (покр.), *виси̑и̑ара̑ц* (покр.), *др̑е̑мидеда* (покр.) и *др̑е̑мнидеда* (покр.), *џ̑ле̑и̑и̑и̑у̑зица* (вулг.) 'врста биљке са листом притиснутом према земљи', *кечи̑ба̑ба̑ц* (покр.) 'закржљала шљива', *свр̑би̑у̑з* 'шипак', *боли̑лав*, *боли̑лава*, *ле̑й̑и̑у̑з*, *џ̑улибрадина* 'врста шиба љуспастих листова', *џ̑али̑кожа* 'коприва'.

2.1.5. Пејоративност речи о којима смо говорили заснована је на лексичким или/и граматичким експресивима, али и на специфичној, метафоричној слици, која је настала као резултат споја неких неутралних речи (нпр. ни *џ̑азии̑и* ни *бла̑и̑о* нису експресиви, али *џ̑азибла̑и̑о* јесте јер означава човека који се према људима односи нељудски — 'гази их као плато').

2.1.5.1. Лексички експресиви могу бити глаголи који се налазе у првој, али и именице и глаголи у другој компоненти.

Од погрдних и вулгарних глагола, то су: *бу̑љи̑и̑и*, *џ̑лода̑и̑и*, *џ̑нави̑и̑и*, *д(е)ра̑и̑и*, *џ̑еб...*, *кези̑и̑и*, *кеси̑и̑и*, *кечи̑и̑и*, *кичи̑и̑и*, *џ̑рчи̑и̑и*, *сра̑и̑и*, *хла̑и̑и̑и̑и*, *џ̑ждера̑и̑и*, *мла̑и̑и̑и̑и*, *мла̑и̑ну̑и̑и*, *џ̑рде̑и̑и*, *см̑рде̑и̑и*.

То су углавном глаголи чија је пејоративност заснована на оној компоненти која се односи на прекомерни или умањени интензитет у односу на стандард. Глаголи са појачаним интензитетом радње су: *арчи̑и̑и*, *бу̑љи̑и̑и*, *џ̑лода̑и̑и*, *џ̑нави̑и̑и*, *д(е)ра̑и̑и*, *кези̑и̑и*, *кеси̑и̑и*, *кечи̑и̑и*, *кичи̑и̑и*, *џ̑ждера̑и̑и*, *мла̑и̑и̑и̑и* (*мла̑и̑ну̑и̑и*), *џ̑ождре̑и̑и* [*џ̑ождра̑и̑и*], са смањеним интензитетом је *надр̑е̑и̑и*, док остали (*џ̑рде̑и̑и*, *см̑рде̑и̑и*) имају вулгарну номинацију.

Сви ови глаголи налазе се у првој компоненти, сем глагола: *ла̑а̑и̑и̑и* (*ма̑жилажа* (ков. пеј.)) и *џ̑рде̑и̑и* (*ка̑жи̑р̑да* (вулг. покр.)), са пејоративном и вулгарном номинацијом, и *д(е)ра̑и̑и се* (*џ̑ла̑чидера*), глаголом што означава појачани интензитет радње, а који се налазе у другој компоненти.

Од именских експресива у другој компоненти издвајају се:

џ̑уз:- *би̑и̑и̑и̑у̑з* (покр.), *вр̑и̑и̑и̑у̑з*, *д̑ери̑у̑з* (покр. вулг.) 'поље обрасло чкаљем, чичком и другим бодљикавим биљем; бодљикава биљка; врста дечје игре', *кр̑а̑и̑и̑и̑у̑з* (пеј.) 'онизак човек', *кр̑и̑и̑и̑у̑з* 'врста крпеља; врста биљке са кукичастим бодљикама на листовима која се качи за одело, за животиње у

пролазу, броћан; (покр.) игра лоптом у којој играчи стоје у колу', *лѣйиі́уз*, *лѣ-жсиі́уз* (покр. погрд.), *љубиі́уз* (покр. вулг.), *љубиі́уза* (покр.), *мáмиі́уз* (покр. погрд.), *надріиі́уз* (покр.), *йáлиі́уз* (покр. погрд.) 'погрдан назив за човека', *йлешіиі́узица*, *йрчиі́уз* (покр.) 'врста мрава', *сврбиі́уз*, *свіриі́уз* (покр. пеј.), *србиі́узица*, *йрниі́уз* (шаљ.);

кур-: *надрикѣр* (покр.), *найникѣр* (покр.);

йи-: *йлачійичка* и *йлачійі́зда* (вулг. погрд.);

муда: *мрсимѣдоња* (вулг.);

лажа: *кйі́шилажа* (погрд.), *кѣйилажа* (покр. пеј.), *мáмилажа* (погрд.), *йрчилажа*;

йубица, где је реч о човеку: *врчијубица* (погрд. покр.), али и *баба*, чије се погрдно значење актуализује у номиницији: особа које обављају непожељне радње (*йѣжсибаба*, *кѣдибаба* (ир.), *йрчибаба*), демона и злих митских бића (*јѣдибаба* (етн.), *јѣжсибаба* (празн.) и *кѣчибаба* (покр. празн.)), животиња (*смрдибаба* 'врста птице која испушта непријатан мирис, смрдиврана'), док су остали називи — за биљке (*вѣсибаба*) и неке друге реалије (*вѣзибаба* (покр.) 'уштипак, врста колача од киселог теста') шаљиви.

Пејоративност може бити заснована и на негацији (помоћу речце *не* у творбеној бази), чиме се означава одсуство вршења пожељне радње исказане глаголом, при чему је пејоративно значење актуализовано у самом изразу који мотивише дату сложену:

не видеји *Боја*, у *невидбој* и *невидбој* (покр.);

не д(е)раји (*бунду*), у *недербѣнда* и *недѣрибѣнда* (покр.);

не мрчији (*йушук*), у *немрчијушук* (покр.);

не йаміиі́и (*век*), у *нейаміивѣк*;

не йуцаји (*из йушке*), у *нейѣцијушук* (покр.);

не хранији (*мајку*), у *нехранимáјка* (ков.) и *нехранимáјковац* (ков.).

2.1.5.2. Граматичка средства за изражавање негативне експресије представљају суфикси којима се примарно изражава аугментативност односно деминутивност. Од првих то су:

-ина: *йулибрадина*, *дѣрикозина* (покр.) 'месец март', *мажибрчина* (погрд.) 'облапоран човек, изелица' и

-оња: *врйирѣоња* (покр. пеј.), *мрсимѣдоња* (вулг.).

Суфикси са деминутивним значењем су:

-ић: *кѣйикрасі́авчић* (покр. пеј.) 'онај који купи краставце те се њима храни; пуки сиромак', *мѣйибарић* (покр.), *шумі́лавић* (пеј.) и

-овић: *мáси́блајовић* (покр. подр.), *кѣйиклáсовић* (покр. пеј.).

Анализирајући деминутивне и аугментативне именице са семантичко-прагматичког аспекта, В. Јовановић показује да деминуцију прати у основи позитиван, а аугментацију негативан став говорника према именованом појму, при чему у неким случајевима долази до укрштања на пољима квантитета и квалитета, па тако нпр. *директј́орчић* има пејоративно, а *љѣдина* позитивно значење (исп. Јовановић 2010: 115). Видимо да је то одлика и императивних

сложеница са суфиксима деминутивног значења који се могу издвојити било у творбеној, било у морфемској структури.

2.2. Речи са стилски позитивним значењем чине нешто мање од 5% нашег корпуса и те речи представљају називе за људе, биљке и животиње.

2.2.1. Позитивне особине на основу којих се именују њихови носиоци и радње за које су везане ове особине су следеће:

- хуманост, племенитост, солидарност: *йèвидрӯї* 'онај који с неким заједно пева', *илàчидрӯї* 'друг у плачу, у жалости, у несрећи', *лòвидрӯї* (нераспр.) 'друг у лову', *у̀чидрӯї* 'друг с којим се учи, друг у учењу';

- спретност, предузимљивост (о женама): *скòчидèвòјка* 'брза и окретна девојка';

- физичка снага, али и храброст, спремност на борбу, ратничке вештине (о мушкарцима и, фигуративно, о митским бићима): *издèрилèска* 'здрав, крупан, снажан човек, људина, људескара', *Мр̀вис̀тѝјена* 'надимак у народној приповеци', *кр̀в̀ѝврèда* (ков. у нар. приповеткама) 'онај који савија греде, дебла', *нòс̀ѝу̀шка* (покр.) 'онај ко носи пушку, ко је наоружан пушком', *раз̀ò̀нѝвòј̀ска* (ков.) 'онај који разгони војску', *ò̀д̀бѝрад* (нераспр. у атрибутој служби) 'који одбија град, градоносне облаке (о св. Кристофу)';

- умиљатост, сналажљивост, лепота (о деци): *мàмивр̀а̀ї* (покр.) 'умиљато и сналажљиво дете; живахна и лепушкаста девојчица', *зл̀ѝѝбòр* (етн.) 'назив одмила за млађу мушку особу';

- патриотизам: *љ̀уб̀ирòд* (заст.) 'онај који је привржен роду, родољуб';

- уредност, педантност, брижљив однос према кући, приврженост дому: *й̀а̀зику̀ћа* 'човек који пази на кућу и на ред у њој, домар, настојник куће', *й̀ѐцику̀ћа* 'вредна, разборита и штедљива особа која тече кућу, добар домаћин, добра домаћица', *ч̀ис̀тѝку̀ћа* 'жена која чисто држи кућу, уредна, педантна жена', *др̀ж̀ику̀ћа* (покр.) 'особа која одржава кућу (породицу, породично име)', *д̀у̀нику̀ћа* (покр.) 'онај који кући кућу, стиче имање';

- одбојност према удворичком понашању: *м̀р̀зиласка* (песн.) 'онај који мрзи ласку, противник ласкања';

- поштовање светиња, религиозност: *бл̀а̀ж̀ибòж̀ан* (покр.) 'доброћудан и побожан';

У ову групу спадају и нека добра митска бића и метафорично употребљене појаве, названи на основу позитивних радњи које обављају: *крòјисрѐћа* (песн.) 'вила милосница', *ил̀ѐт̀ис̀анка* (песн.) 'она која плете сне (фиг. о срцу)', твореница Лазе Костића у песми „Међу јавом и мед сном“.

2.2.2. Неке биљке су именоване на основу позитивних резултата до којих доводе: *вр̀а̀ѝѝж̀ељ* (покр.), *вр̀а̀ѝѝж̀еља* (покр.), *вр̀а̀ѝѝм̀у̀ж* (покр.), *вр̀ѝѝѝлèд* (покр.) 'нека биљка која се употребљава за лечење нероткиња', *љ̀уб̀идр̀а̀ї* и *љ̀уб̀идр̀а̀їа*.

Животиње су пак именоване на основу физичких способности помоћу којих та бића обављају хумане радње: *д̀а̀в̀ив̀у̀к* (ков. индив.) 'онај који дави вукове, онај који је кадар и вука да удави (о псу)';

2.2.3. Позитивно значење има и *љубиколо* (покр.) 'врста народног кола одн. песмица која се уз то коло пева', док сами појмови дома, куће, слободе имају позитивну конотацију: *љубисџан* (ков. песн.) 'у хип. значењу: стан, боравиште' (појављује се чак и изведеница *љубисџанак* (песн.)) и *извишкра* 'зачетак слободарске идеје, рађање слободе (према првобитном наслову Његошевог „Горског вијенца“)'.

Позитивно значење наведених императивних сложеница остварено је помоћу лексичких средстава — речи које имају позитивну конотацију (*љубиџи, драј, искра* у фигуративном значењу 'идеја слободе').

Мозаик позитивних односно негативних карактеристика на основу којих се живе и неживе појаве именују императивним сложеницама може допринети расветљавању језичке слике света говорника српског језика.

2.3. Императивне сложенице са неутралним значењем, којих има око 7%, чине: називи за предмете, зооними и фитоними, називи за људе, делове тела и неке телесне и друштвене појаве.

2.3.1. Предмети су именовани на основу намене или изгледа. То су: *вадизрно* 'справа за вађење куршума', *вадичеј* 'справа за вађење запушача, извојач', *вџиљава* (покр.) 'марама којом се (по)везује глава, везоглава', *кажживејтар* (покр.) 'направа која се на ветру окреће и показује правац ветра, ветроказ', *кажџиџи* 'белега, предмет, знак који показује правац (и даљину) пута до некога места, путоказ; објекат који служи за оријентацију', *кажџиџис* (заст.) 'подметач од папира с упадљивим правим линијама који се ставља испод листа без линија да би писани редови били прави или паралелни', *лџиџиџис* (заст.) 'спис, брошура, летак', *кажџирџка* (ков.) 'путоказ у облику руке', *џаљидрџце* 'шибица, жигица', *џуџилук* 'оруђе за туцање белог лука'.

У ову групу спадају називи за грађевине и реалије које се односе на простор: *џаџиџла* (необ.) 'кула с које се мотри околина, осматрачница', *џаџиџбрањ* (необ.) 'торањ с којег се осматра, мотри околина', *дџубирџи* и *дџубирџа* (покр.) 'колиба купастог облика'; *мочилџана* 'просторија, одељење у кудељари за мочење конопље'.

2.3.2. Неутрална значења имају неки зооними и фитоними. Ови оними су настали према радњи које животиње обављају односно изгледа који имају дате биљке.

Зооними су неке еноцентричне чисте сложенице: *лаџибуба* (покр.), *лџиџџаба* (зоол.) 'врста жабе', *лџиџиџџи* 'врста лептира', *скџичуба*, *лџиџиџас* 'врста слепог миша', *скџичиџи* 'врста глодара'.

Фитониме илуструју: *лџмикамџен* (покр.) и *виџиџаџиџиџа* (покр.) 'врста крушке са дугом патљицом (петельком)'.

2.3.3. Бележимо и неке називе за људе, добијене на основу радње коју дате особе обављају: *беџџаџкаџ* 'гонилац дивљачи у лову, хаџкач', *чиџиџџџаџа* (покр.) 'надзорник, надгледник над шталама и коњима', *кажџиџиџи* '(нераспр.) онај који показује некоме пут, путовођа, водич', *двџорислџиџа* (покр.) 'слуга одређен да двори сватове на венчању', *дрџживаџка* (покр.) 'онај који подстиче, пуџда псе (ловачке)'.

2.3.4. Неутрална значења имају и неки називи за делове тела и неке телесне појаве: *ка̀жипрст̑*, *ка̀жипр̑ст̑* 'кажипрст', *ј̀ежсиобрва* (ков. индив.) 'најежена, накострешена обрва', *ј̀ежси̑р̑у̑а* (ков. индив.) 'пруга, линија коју изазива језа, коју ствара осећај језе, дрхтавице; жмарац'.

Неутралног значења су и неки називи за друштвене игре: *й̀у̀нишак̑е* 'игра карата', *й̀ра̀бикай̑а* (покр.), *нав̀ла̀чкай̑а* (покр.) 'дечја игра у којој се деца навлаче, превлаче око кап̑а', као и именице које означавају неке временске појаве: *й̀орика̀м* (покр.) 'време великих врућина у другој половини августа', и називи за јела: *й̀у̀шикаша* (покр.).

2.4. Наша анализа императивних сложеница показује да су то углавном именице субјективне оцене, чију најбројнију и појмовно најразуђенију групу представљају називи са стилски негативним значењем (шаљивим, погрдним, ироничним и сл.), који чине близу 88% анализираних лексика. Тај закључак се подудара са закључком истраживања семантике придева који означавају људске особине и именица изведених од њих које је спровела Р. Драгићевић, али и истраживања те појаве других аутора на грађи надимака, глагола говорења, речи које се односе на рад и нерад, рађање итд., која је ова ауторка систематизовала. Њена анализа, наиме, показује да су у номинацији чешћи извор инспирације негативне особине (будући да има више примера за пејоративе него за хипокористике), што указује на то да смо склони да оцењујемо и називамо, а можда и примарно перцепирамо негативне појаве (исп. Драгићевић 2010).

2.5. Императивне сложенице у српском језику углавном немају развијену полисемну структуру (изузетак је именица *ка̀жипр̑ст̑*). Нема, дакле, много речи чије је експресивно значење заправо секундарно, пренесено значење. То нарочито важи за речи којима се именују људи названи погрдно на основу неке негативне моралне особине или непожељне функције коју обављају. У те примере спадају нпр. *см̀рдибу̀ба* 'буба која смрди (основно значење) и 'пакостан, злбан човек' (секундарно значење) или *дра̀жсвиашка* (погрд.) 'онај који подстиче, пуџа псе (ловачке)' (основно значење) и 'страна особа (обично орган власти) која залази у куће, а чији је долазак непријатан, непожељан' (секундарно значење)' итд.

2.5.1. Многе императивне сложенице сва три типа значења (негативног, позитивног и неутралног) грађене су на принципу метафоризације.

Метафорични су називи за живе појаве добијени на основу њиховог изгледа и карактеристичне радње коју врше: нпр. *вѝсџба̀ба* 'цвет који изгледа као баба чија глава виси', *й̀уби̑а̑ћа* (покр.) 'лакомислен и сметен човек', *сѐцѝкеса* 'крадљивац новца (који крадући сече кесе), џепар(ош)', *вр̑и̑шр̑е̑йка* 'ветропираста, нестална жена', *лѝжиску̑ша* (покр. погрд.) 'улизица, удворица', *из̀вишк̀ра* 'зачетак слободарске идеје, рађање слободе (према првобитном наслову Његошевог „Горског вијенца“)' итд².

² Одређени број императивних сложеница мотивисан је фразеологизмима, на шта ми је скренуо пажњу вроцлавски фразеолог Х. Јарошевић наводећи примере: *му̀шшвода* ← *му̀шшџи̑и̑ воду*, *й̀у̀лико̀жа* ← *й̀у̀лишџи̑и̑ ко̀жу*, *дерѝко̀жа* ← *д(е)ра̑ишџи̑и̑ ко̀жу*, *му̀шшџикаша* ← *му̀шшџи̑и̑и̑ кашу*, *вр̑и̑шр̑е̑й* ← *вр̑и̑шџи̑и̑и̑ ре̑йом*. Оне би се могле сврстати у посебну групу и заслужују посебну пажњу.

2.5.2. У номинацији неких експресива поред метафоре учествују и метонимија, хипербола, гротеска и персонификација.

Метонимични су називи за особе карактеристичног понашања односно карактеристичне особине: *п̀азикүћа*, *р̀ас̀икүћа*, *ис̀ичүшүра* и *ис̀ичүшүра*, *сврзибра̀да*, *сврзиман̀иција*; *м̀рзижена*, *м̀рзисвѐи* (покр.) итд.

Од хиперболичних и гротескних назива издвајамо: *д̀ериклүи* (покр. погрд.) 'ленштина, нерадник', *изд̀ерилѐска* 'крупан човек, на коме се може изд(е)рати леска', *ѝризикоска* (покр.) 'особа која живи од туђе милостиње за коју се улагује, понижава, чанколиз', *ѝорикам* (покр.) 'време великих врућина у другој половини августа', *смла̀ишмоз̀иовица* (покр.) 'врућина, припека'.

Сложенице настале персонификацијом представљају називе за природне појаве, предмете, митска бића и сл.: *д̀еримјешишњак* (ијек. покр.), *д̀ерикозина* (покр.) и *д̀ерикожа* 'фиг. покр.) месец март, када се помаља трава и када стока липсава', затим *д̀ерикок̀иш* (покр.) 'западни ветар у тимочком крају', *ѝризилóи́ра* (покр.) 'врло љута ракија, шпиритуља', *м̀амийара*, *и́лети́сáнка* (песн.), *кр̀ојисрећа* (песн.) итд.

3. Анализа императивних сложеница у српском језику са лексичко-семантичког и стилског аспекта показује да се њима именују: људи, животиње, биљке и предмети на основу физичких (а људи још и духовних) карактеристика, као и разне појаве из природе и човековог духовног света на основу карактеристичног изгледа.

То су углавном именице субјективне оцене, чију најбројнију и појмовно најразуђенију групу представљају називи са стилски негативним значењем (шальвим, погрдним, ироничним и сл.), којих има нешто мање од 88%, при чему ни остале две групе (са стилски неутралним и позитивним значењем) нису неразуђене и има их много више него што су досадашњи проучаваоци лексике овог творбеног типа сматрали — речи са стилски позитивним значењем има око 5%, а са неутралним значењем око 7%. Експресивност се постиже употребом граматичких и лексичких средстава чија су значења појачана или умањена у односу на стандард, али и спојем неких неутралних речи, којим се остварује експресивна слика. Експресивност је код пејоратива постигнута употребом суфикса са аугментативним, али и деминутивним значењем којима се изражава пејоративност, као и пејоративним глаголима и именицама, а код речи са позитивним значењем — употребом глагола и именица са позитивним значењем. Анализа показује бројне особине које говорник српског као матерњег сматра позитивним односно негативним, на основу којих дате живе и неживе појаве именује стилски позитивно односно негативно. У номинацији обе групе експресива учествује у великој мери метафора, али и метонимија, хипербола, гротеска и персонификација.

ИЗВОРИ

Николић 2000: Мирослав Николић, *Обра̀и́ни речник с̀р̀иско́и́а језика*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ – Палчић, Београд.

Николић 2007: *Речник с̀р̀иско́и́а језика* [у редакцији Мирослава Николића], Матица српска, Нови Сад.

- Рјеџник JAZU: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, I–XXIII, Zagreb, 1880–1976.
- Речник Матице српске: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- Речник САНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности — Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–2010.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1949: Александар Белић, *Савремени српскохрватски језик, II део. Наука о израђењу речи*, Научна књига, Београд.
- Даничић 1876: Ђуро Даничић, *Основе српскога или хрватскога језика*, Државна штампарија, Биоград.
- Драгићевић 2010: Рајна Драгићевић, Речи са позитивном и негативном конотацијом у српском језику из угла националне културе, *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 115–124.
- Живановић 1904: Јован Живановић, Сложене ријечи у српском језику, *Глас Српске краљевске академије* LXVIII, 175–207.
- Јовановић 2010: Владан Јовановић, *Деминутивне и ауменитативне именице у српском језику*, Монографије 9, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Караџић 1964 [1828]: Вук Стефановић Караџић, Главна свршивања суштествителни и прилагателни имена у Српском језику, *Даница, забавник за јодину 1828*, Сабрана дела Вука Караџића, књ. 8, Просвета, Београд, 233–321.
- Клајн 2002: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Први део. Слањање и префиксација*, Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, Београд.
- Михајловић 1992: Велимир Михајловић, *Име по зајовессти. Императивни ономастичкон српскохрватског језика*, Нолит, Београд.
- Новаковић ²1902: Стојан Новаковић, *Српска грамаџика*, Београд.
- Ратковић 2010: Драгана Ратковић, Речи са интерфиксом -*о*- (нултим интерфиксом) у српском језику, *Зборник Матице српске за књижевност и језик* LVIII/3, 611–619.
- Ратковић 2012: Драгана Ратковић, Речи са интерфиксом -*и*- у српском језику са творбено-семантичког аспекта, *Српски језик* XVII/1–2, 293–303.
- Станојчић–Поповић ¹²2008: Живојин Станојчић – Љубомир Поповић, *Грамаџика српскога језика, уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе*, Завод за уџбенике, Београд.
- Стевановић 1956: Михаило Стевановић, Императивне сложенице, *Наш језик* VIII/1–2, 6–18.
- Стевановић ²1970: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Грамаџички сисџеми и књижевнојезичка норма. I. Увод. Фонџика. Морфолоџија*, Научна књига, Београд.

*

- Babić 1986: Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Globus, Zagreb.

- Barić 1980: Eugenija Barić, *Imeničke složenice neprefiksalne i nesufiksarne tvorbe*, Liber, Zagreb.
- Brabec–Hraste–Živković ³1958: Ivan Brabec, Mate Hraste i Sreten Živković, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Leskien 1914: August Leskien, *Grammatik der Serbo-kroatischen Sprache*, Heidelberg.
- Maretić ³1963: Tomislav Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Miklosich 1875: Franz Miklosich, *Lehre von der Bildung der componierten nominalstamme y Vergleichende Stammbildungslehre der slavischen Sprachen*, Wilhelm Braumüller k.k. Hof- und Universitätsbuchhändler, Wien (Druck von Adolf Holzhausen in Wien k.k. Universitäts-Buchdruckerei, Wien).
- Raspor 1976: Zenica Raspor, *Sistem građenja složenih imenica i prideva u italijanskom i u srpskohrvatskom jeziku, Živi jezici VII*, 19–36.

Р е з ю м е

Драгана Раткович

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ И СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИМПЕРАТИВНЫХ КОМПОЗИТ В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

В настоящей работе анализируются двучленные слова, образованные с помощью интерфикса *-и-* и нулевого интерфикса как его варианта («императивные композиты») в сербском языке, с лексико-семантической и стилистической точки зрения. Автор делает вывод, что императивные композиты составляют в основном существительные субъективной оценки, где самую многочисленную и в понятийном отношении самую развернутую группу представляют названия, обладающие стилистически отрицательным значением (шутливым, ругательным, ироническим и т. п.), которых насчитывается 88% кроме того, две остальные группы (со стилистически нейтральным и положительным значением) не принадлежат к неразвернутым – их насчитывается гораздо больше, чем раньше считали некоторые исследователи лексики данного типа. Актуальное положение следующее: слов со стилистически положительным значением насчитывается около 5%, а слов с нейтральным значением насчитывается около 7%. Экспрессивность получается употреблением грамматических и лексических средств, значения которых расширена или сужена по отношению к стандарту, а также соединением некоторых нейтральных слов, в результате чего получается экспрессивная картина. Экспрессивность у пейоративных слов получается употреблением суффиксов, обладающих аугментативным или демутивым значением, с помощью которых выражается пейоративность, а также с помощью пейоративных глаголов и существительных, а в словах с положительным значением – употреблением глаголов и существительных с позитивным значением. Настоящий анализ указывает на многочисленные особенности, которые говорящим на сербском языке считается позитивными или негативными, на основании которых имеющиеся одушевленные и неодушевленные явления или именуется как стилистически позитивные или негативные. В наименовании обеих групп экспресивов в большой степени участвует метафора, а также метонимия, гиперболы, гротеск и персонификация.

ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О НЕКИМ ТВОРБЕНИМ ТИПОВИМА ПРОМЕНЉИВИХ ПРИДЕВА КОЈИ ОЗНАЧАВАЈУ БОЈЕ*

Предмет рада је творбено-морфолошка, а делом и семантичка анализа променљивих придева са придевском, глаголском и прилошком основном који означавају боје. Анализирани су како изведени придеви настали суфиксацијом, тако и сложени придеви настали или само префиксацијом или и префиксацијом и суфиксацијом. Објашњена је и нијанса значења и евентуална експресивност коју уносе одређени префикси и суфикси у значење придева. Дато је објашњење зашто црвена и плава боја имају велики број номинација по назначеним творбеним моделима.

Кључне речи: придеви са значењем боје, префиксална творба придева, суфиксална творба придева, сложенице, порекло, конотација.

1.0. Предмет рада је творбено-морфолошка анализа променљивих придева са придевском, глаголском и прилошком основном који означавају боје, ексцерпираних из *Речника* Матице српске и Вуковог *Српској рјечника*.¹ Сложенице ћемо обрађивати само према *Речнику* Матице српске. Наша грађа обухвата 88 променљивих придева, од којих су 71 изведенице. Број сложеница насталих композицијом такође је велики, али је комбинаторика именица и придева у сложеницама неограничена, па оне представљају отворен творбени низ.

1.1. У уводном делу рада поделићемо све променљиве придеве на просте, изведене и сложене, потом ћемо свим изведеним придевима одредити тип основе. Након тога ћемо све придеве из назначеног корпуса поделити по пореклу. У централном делу рада посебно ћемо анализирати сложене придеве настале префиксацијом, а међу њима и оне настале префиксацијом и суфиксацијом, и изведене настале само суфиксацијом. Код изведеница и сложеница насталих префиксацијом бавићемо се питањима конотације које уносе у значење одређени префикси и суфикси. Ради бољег увида у грађу и у однос

---

* Овај рад је настао као резултат рада на пројекту 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ Придеви са значењем боја изведени од именичке основе представљени су у раду (Станић 2012).

придевских номинација за одређену боју колористичког спектра, само ћемо набројати и просте придеве. Етимологијом ћемо се бавити само у неким случајевима, пресудним за класификацију одређеног придева и њу ћемо представити у фуснотама. Семантиком ћемо се бавити само у примерима за које сматрамо да су мање познати просечном говорнику српског језика, као и у оним случајевима где суфикс уноси посебну нијансу у значење.

1.2. У ексцерпираној грађи забележили смо следеће префиксе: *за-*, *на-*, *о-*, *ио-*, *ипре-*, *су-* и следеће суфиксе: *-ав*, *-ан/-ни*, *-аси̑*, *-ен*, *-ив*, *-ев*, *-цай̑*. Анализираћемо и сложене суфиксе. Полазимо од претпоставке да су најбројнији придеви са суфиксом *-аси̑*, па ћемо се на њима највише и задржати. Бавићемо се и питањем придевског вида и синонимијом, као и творбеном анализом сложеница и њиховом лексикографском обрадом.

2.0. Творбена подела

2.1. Прости придеви: *бео*, *вран*, *жуи̑*, *зелен*², **модар*, *мрк*, *њад*³, *илав*, *ри̑*, *рис*⁴, *руд*⁵, *румен*^{*}, *рус*⁶, *сед*, *сив*, *си̑и*, *сме̑*, *сур*⁷, *тмо*⁸, *црвен*^{*}, *црн*.

2.2. Изведени придеви настали суфиксацијом са придевском основом: *аласи̑*⁹ (Вук, Рј.), *алай̑аси̑*¹⁰, *алев*¹¹, *беличаси̑*, *белушав*, *белушаси̑*, *белцай̑*, *бељуив*, *ираничаси̑*¹² (Вук, Рј.), *жу̑и̑ељив*, *жу̑и̑иљав*, *жу̑и̑ињав*, *жу̑и̑каси̑*, *жу̑и̑њикав*, *жу̑и̑каси̑*, *зеленаси̑*, *зеленкаси̑*, *ја̑рзаси̑*¹³ (Вук, Рј.), *ја̑рзов* (Вук, Рј.), *мавен*¹⁴, *модраси̑*, *модрикав*, *модрикаси̑*, *модруљав*, *модруљаси̑*, *модрушаси̑*, *модрушкаси̑*, *морав*¹⁵, *мораси̑*, *мркајаси̑*, *мркаси̑*, *мрклен*, *мрколаси̑*, *мркуљав*, *њадаси̑*, *илавенкаси̑*, *илавичаси̑*, *илавкаси̑*, *илавуљав*, *илавуљаси̑*, *илавушав*, *илавушкаси̑*, *илавчаси̑*, *ри̑јаси̑*, *риса̑*, *розикаси̑*, *рудаси̑*, *рујан*,

² Придеви са *су са синхронијске стране прости, мада су са дијахронијске стране изведени придеви. *Румен* је свесловенски и прасловенски придев творен суфиксом *-теп̑* од прасловенског корена *rud-* у значењу „црвен, црљен“ (Скоп 1973: 171), а *зелен* је словенски и прасловенски придев изведен помоћу суфикса *-ен* од прасловенског корена **zel-* „viridis“ (Скоп 1973: 648).

³ Објаснићемо слабо познате придеве: *њад* – „тамнозелен, модар“.

⁴ *Рис* – „црвенкаст, жућкаст“.

⁵ *Руд* – „црвенкаст, ри̑“.

⁶ *Рус* – „црвенкаст, ри̑; румен, рујан“.

⁷ *Сур* – „који је боје олова или пепела, пепељастосив, сив“.

⁸ *Тмо* – „таман, мрачан, тамномрк, загасит“.

⁹ *Аласи̑* – „ружичаст (Вук)“.

¹⁰ *Ала̑аси̑* – „ри̑јаст, ри̑јастожут (о коњу)“.

¹¹ *Алев* – „који има боју пламена, црвен, румен: алева паприка“.

¹² *Граничаси̑* – „може бити да значи црвен (у Боци)“ (Вук, Рј.). Види код Вука: *трианица*, под 1. „врста храста *Quercus conferta*“ – Храстову кору су некад жене узимале за бојење у црвенкасто (податак Радоја Симића). У *Речнику* САНУ погрешно је изведен придев према ’границ’ (изведеница би тада гласила ’границаст’).

¹³ *Ја̑рзаси̑* – „који је боје као јагрз (јагрз = коњ светлосмеђе боје)“ (РМС) и „мркоцрвенкаст, сме̑, ри̑ (о коњу)“ (РСАНУ).

¹⁴ *Мавен* – „плав, модар“.

¹⁵ *Морав* – „тамномодар, исп. мор“.

рујеван, руменић, руменкасић, русан, сед, сивасић, сивкасић, сивуљасић, сињав, сињасић, сињав, смеђасић, сурјасић, црвеникасић, црвенкасић, црљенасић, црнкасић, црнцијасић, црнцијасић.

2.3. Изведени придеви настали суфиксацијом са глаголском основном: *ревкасић*¹⁶ (Вук, Рј.), *пирјасић*¹⁷, *ицркасић*.

2.4. Изведени придев настао суфиксацијом са прилошком основном: *шућмурасић*¹⁸.

2.5. Сложени придеви настали префиксацијом: *зажућили* (и суфиксацијом)¹⁹, *набел, нажућ, намодар, нарумен, насив, насур, нацрвен, нацрн, ожућ, озелен, њзелен, њрецрн, субеласић**, *сумодар, сумркасић**, *суцрвен, улјравиволејан**²⁰, *улјрамарински**.

2.6. Сложени придеви настали композицијом: *бајреношаран, бакарноцрвен, бакреноцрвен, беличасићо- (-сив, -сребрн), белкасићојлав, вајреноцрвен, жућкасићо- (-зелен, -смеђ, -црвен и сл.), зајворено- (-јлав, -сив и сл.), јасно- (-жућ, -зелен, -модар, -јлав, -смеђ, -црвен), кавеносмеђ, кестењасићоцрвен, кестењасићомрк, лимунасићожућ, љубичасићо- (-црвен), маслинасићо- (-зелен, -мрк, -сив, -смеђ, -сур), мркасићо- (-жућ, -зелен), мрко- (-жућ, -зелен, -јлав, -смеђ), њејелъавосив, њејелъасићојлав, њејелъасићосив, њлавомаслинасић, њлавосив, ружичасићо- (-жућ, -наранцасић), рујносмеђ, румено- (-бео, -жућ, -мрк), сивкасићо- (-бео, -црн, -модар, -јлав, -смеђ, -жућ), сиво- (-зелен, -бели, -маслинасић, -модар, -мрк, -јлав), сламножућ, смеђасићо- (-црн, -модар, -жућ), смеђе- (-црн, -црвен, -рић, -сив, -жућ), сребрнасићо- (-црн, -модар, -жућ), сребрно- (-сив, -зелен), сујорасићожућ, сумјорасићожућ, сумјорнозелен, њамно- (-жућ, -зелен, -јлав, -црвен), њравнозелен, ујасићо- (-зелен, -јлав, -црвен), улјравиволејан, улјрамарински, улјрацрвени, уљано- (-жућ, -јлав, -сив), црвенкасићо- (-жућ, -сив, -ружичасић), црнкасићо- (-црвен, -смеђ), црно- (-модар, -мрк), црнозлајан, црномањасић, црносив, челичнојлав, челичносив, шљвасићојлав.*

¹⁶ *Ревкасић* – „црвенкаст, руменкаст, рић(аст) (о вољу, крави). Вук Рј.“.

¹⁷ *Пирјасић* – „који је покривен пегам, пругам разне боје, пегав, шарен“. У дијалекту „грахораст, сивкастобео“ (Пива, Светозар Гаговић).

¹⁸ *Шућмурасић* – „који је неодређене боје; сивкаст, пепељаст“. Сам придев *шућмурасић* не указује на одређену боју, али због физичких особина сиве боје која је настала контаминацијом свих осталих боја спектра и обухвата најшири дијапазон боја и због обичаја да се сивом назове свака запрљана нетранспарентна боја спектра (в. Станић 2011), дати придев се усталио за ову боју.

¹⁹ Примере са звездicom (*) можемо сматрати и сложеним и сложено-изведеним придевима (Станојчић–Поповић 1992: 149). Други истраживачи сматрају овакве придеве само сложеницама (Стевановић 1964: 448), а најновија истраживања не наводе ове примере, мада слична образовања називају „префиксално-суфиксалним твореницама“ (уп. префикс *не-*) (Клајн 2002: 228).

²⁰ Примери *улјравиволејан* и *улјрамарински* су придеви са именичком основном.

3.0. Подела придева са придевском, глаголском и прилошком основом по пореклу

3.1. Придеви словенског порекла²¹: *беличаст̄*, *беловит̄*, *белушав*, *белушаст̄*, *белцайт̄*, *бељуџав*, *бео*, *вран*, *ѣраничас̄т̄*²², *жуѣт̄*, *жуѣт̄ељив*, *жуѣт̄иљав*, *жуѣт̄ињав*, *жуѣт̄икас̄т̄*, *жуѣт̄ињикав*, *жуѣт̄карас̄т̄*, *жуѣт̄кас̄т̄*, *зажуѣт̄или*, *зелен*, *зеленас̄т̄*, *модар*, *модрас̄т̄*, *модрикав*, *модрикас̄т̄*, *модруљав*, *модруљас̄т̄*, *модрушас̄т̄*, *модрушikas̄т̄*, *мрк*, *мркајас̄т̄*, *мркас̄т̄*, *мрклен*, *мрколас̄т̄*, *мркуљав*, *набел*, *нажуѣт̄*, *намодар*, *њад*, *њадас̄т̄*, *ожуѣт̄*, *озелен*, *ѣир̄ѣас̄т̄*,²³ *ѣиркас̄т̄*, *ѣав*, *ѣавенкас̄т̄*, *ѣавичас̄т̄*, *ѣавкас̄т̄*, *ѣавуљав*, *ѣавуљас̄т̄*, *ѣавушав*, *ѣавушikas̄т̄*, *ѣавчас̄т̄*, *ѣозелен*, *ѣрецрн*, *ревкас̄т̄*²⁴, *риђ*, *риђас̄т̄*, *рис*, *рисаѣт̄*, *розикас̄т̄*, *руд*, *рудас̄т̄*, *рујан*, *рујеван*, *рус*, *русан*, *сед*, *сив*, *сивас̄т̄*, *сивкас̄т̄*, *сивуљас̄т̄*, *сињава*, *сињас̄т̄*, *сињава*, *сињи*, *смеђ*, *смеђас̄т̄*, *сребрен*, *сребренас̄т̄*, *сребрн*, *сребрнас̄т̄*, *субелас̄т̄*, *сумодар*, *сумркас̄т̄*, *сур*, *сурѣас̄т̄*, *суцрвен*, *уљѣирацрвени*²⁵, *црвен*, *црвеникас̄т̄*, *црвенкас̄т̄*, *црљеникас̄т̄*, *црнѣурас̄т̄*, *црн*, *црнкас̄т̄*, *црнцаѣт̄*, *шуђмурас̄т̄*²⁶.

3.2. Оријентализми:

Придеви турског порекла (турцизми): *алева*, *јаѣрзас̄т̄*, *јаѣрзов*, *мавен*, *морав*, *морас̄т̄*.

²¹ У ову поделу нисмо уврстили композите настале срастањем два придева (Станојчић–Поповић 1992: 149).

²² *Граничас̄т̄* – нејасно значење, вероватно црвен, односи се на свилу (НП Вук, Бока, Српски рјечник). Тај деминутивни придев, по Скоку, добијен је од придева *ѣрана* и у вези је са *ѣрана свила*, изведена од ит. синтагме *grana d'Avignone* „црвено ткање“ (Скок 1971: 607, s.v. *grana*¹).

²³ *Пирѣас̄т̄* је придев који нема јасну етимологију. Скок сматра да је придев *ѣирѣас̄т̄* можда настао од *ѣиркас̄т̄* (попут *црвенкас̄т̄*), што је у етимолошкој вези са *ѣирѣит̄* „горети, пламтети“ и *ѣирѣит̄* (Скок 1972: 660–661, s.v. *pirgast*). За ово тумачење налазимо потврде у покрајинским значењима: *ѣирѣас̄т̄* „који је благо црвене боје, црвенкаст“ (Лика, Арсенијевић) и *ѣирка* „комадић жара, жишка“ (Милија Станић) (из необјављене грађе Речника САНУ). Али, уколико бисмо придев посматрали само са синхроничке стране, могли бисмо га изводити и из именице *ѣирѣа* = „тачкаста белега, пега“ (необјављена грађа Речника САНУ). У свести носилаца српског језика можда се чини и актуелнија веза овог придева са именицом *ѣеѣа*, *белеѣа*, тим пре, јер се придев *ѣирѣас̄т̄* претежно употребљава за кокошке мешаног сивог и тамносивог перја.

²⁴ Придев *ревкас̄т̄* је, по Скоку, девербатив, од индоевропског и прасловенског *rjuti* несвр. „рирати, бучати, кричати, њакати“, које се фонетски укрстило са придевом *рујан* истог значења, а чији поименичени облик означава месец септембар, време паурења животиња (Скок 1973: 133, s.v. *revati*).

²⁵ Префикс *уљѣира-* је латинског порекла (Клајн 2002: 223).

²⁶ Сматрамо да је овај придев настао од прилошког израза *шуђ-муђ* у значењу „сплеткарећи, петљајући (шушкајући и мућкајући): радити нешто све шуђ-муђ“.

4.0. Творбено-морфолошка анализа

4.1.0. Префиксација²⁷:

4.1.1. Префикс *за-* налазимо само у придеву *засуи́ли*²⁸ у значењу „који је нажуто, који је почео жутети“, са потврдом: „Само *засуи́ло* лишће скапуће“ (Ј. Веселиновић). Нисмо сигурни како је изведен овај облик, али претпостављамо да је то књижевна преформулација радног глаголског придева од глагола *засуи́еиши*, а потврду за то налазимо у чињеници да се префикс *за-* употребљава за грађење перфективних глагола, а само по изузетку и за творбу префиксалних придева, али никада са придевом који означава боју. Чини нам се важна и чињеница да се придев *засуи́ли* у наведеном примеру јавља у падежном облику чиме се отклања могућност суфиксалне творбе са турским суфиксом *-ли*. Дати пример је усамљен и сачињен је само за књижевне потребе.

4.1.2. Од свих префикса са којима се придеви у значењу боје комбинују најуобичајенији је префикс *на-*. Њиме се казује да је особина основног придева заступљена у малој мери. Истраживачи напомињу да су образовања са *на-* малобројна и слабо продуктивна, али да је међу њима најбројнија група за ознаку нијансе боја. Префикс *на-* комбинује се само са позитивом придева (Стијовић 1983: 114). Ми бисмо додали податак да се префикс *на-*, бар према нашој грађи, најчешће комбинује са простим придевом, а не и са изведеницом. Такође, навешћемо један пример где префикс *на-* не носи деминуцију, већ аугментативност, мада постоји сумња да је реч о лексикографској омашци, јер таква дефиниција уноси противречност у значење: *нарумен* – „доста румен, руменкаст“: „Крај њега легла ... још свежа *нарумена* снаша“ (И. Козарац). Навешћемо остале примере и потврде уз њих:

набел – „помало бео, белкаст“ (Правопис српскохрватскога књижевнога језика);

нажуи́ – „помало жут, жућкаст: нажуто лишће, нажути папир, нажута тканина“ (РМС);

намодар – „који има нијансу модре боје, модрикаст“ (М. Деановић, Рј.);

насив – „помало сив; посивео, сивкаст“: „Баци поглед и на *насиве* дуварске собе“ (И. Козарац);

насур – „необ. помало сур, сивкаст“: „фиг. У Босни све *насуру* и одљудно“ (М. Павлиновић);

нацрни – „у коме се запајају тонови црне боје, који је почео црнети, црнкаст“: „Видјеше грабову љуску и око отечено као у вола, а бијелу насјела крв *нацрна*“ (С. М. Љубиша).

4.1.3. Префикс *о-* забележен је у примерима: *ожуи́* и *озелен*. То указује на „могућност постојања микро-скупа боја које су сличне по својој хроматској вредности и психолошком дејству на говорнике, о чему говори и заједнички корен за жут и зелен у прајезику“ (Хлебец 1998: 323).

²⁷ Придеве настале срастањем префикса са мотивним придевом сматраћемо сложеницама (Станојчић–Поповић 1992: 149).

²⁸ Може се сматрати и сложеницом и сложено-изведеним придевом.

ожуић – „нешто жут, жућкаст“: „У Ибре ... слаба брада, али су му зато били пуни, *ожуићи* бркови“ (Осман Азис);

озелен – „доста, прилично зелен, зеленкаст“: „Жео бих раж, али је још *озелена*“ (РМС, РЈА).

Пошто дефиниција у *Речнику* МС за придев *озелен* уноси сумњу да је реч о аугментативности, навешћемо дефиницију и потврде и из *Речника* САНУ, које нам се чине прецизније и тачније:

озелен – „који није још сасвим зрео, који је још помало зелен, недозрео, несазрео (о плодовима, усевима и др.).“ – „Кухиње су јест истом у студеном, кад и који мраз офури, ал и дјеца поберу и *озелене*“ (Варош, Лукић Л.). „Ритко се кад [дробнике] продају, јер ... дјеца им не даје мира, већ и *озелене* потраје и поједу“ (Варош, Лукић Л.). „Жео бих раж, али је још *озелена*“ (Лика, Богдановић Ј., РЈА).

Примери показују да се придев *озелен* искључиво употребљава у дијалекту. Такође, примери недвосмислено потврђују и податак да је придев *озелен* полисемичан јер означава истовремено и 'степен зрелости рода' и 'боју', мада грађа која је са западног дијалекатског терена показује да је 'недовољна зрелост' примарно значење овог придева. Тако потврђује и дијалекатска грађа за Левач Р. Симића.

4.1.4. Са префиксом *йо-* нису чести сложени придеви у књижевном језику. Придеви сложени с овим префиксом „означавају нешто увећану особину основног придева“ (Стевановић 1964: 447). Ми га налазимо забележеног у једном примеру:

йозелен – „подоста зелен, прилично зелен“: „Мерјими је помалена мана што су њојзи *йозелене* очи“ (НП Вук).

4.1.5. Са префиксом *йре-* сложени придеви „сви су суперлативног значења: они казују особину основног придева изражену у одвећ великом степену“ (Стевановић 1964: 447). Ми га налазимо у придеву *йрецрн* у значењу „одвећ, необично црн“: „*Прецрна* ноћ је небо покривала“ (Т. Маретић – С. Ившић).

4.1.6. Истраживачи за придеве са префиксом *су-* кажу да „изражавају ублажену, каткад знатно ублажену ону особину што је означавају основни појмови, често само нијансу њену (ово обично код придева који казују особину чега по боји). А да они исказују само нијансу боје, то јасно говори и чињеница што се такви придеви најчешће завршавају наставком *-асић*, који и сам собом означава нијансу“ (Стевановић 1964: 448) (в. ниже суфикс *-асић*). Забележили смо три примера:

субел, *субеласић* и *субео* – „који није сасвим бео, који је унеколико бео, с белом нијансом, беличаст“: „У селу Морињу вода сваке године око Петрова дне протече јача и *субјеласића*“ (В. Караџић);

сумодар – „мало, унеколико модар, модрикаст“: „[Радник на њиви] влачи дрвеном љесом, улегнутом испод повећег *сумодрој* камена (Ч. Вуковић);

суцрвен – „са црвеном нијансом, црвенкаст“: „И вијуга јој мрежа, ко замршено клупко у *суцрвеној* шари“ (С. С. Крањчевић).

Придеви *субел* и *суцрвен* изазивају у нама сумњу да префикс *су-* нема само интензификаторску функцију (која је неоспорна, в. Павловић 1952, поготову са суфиксом *-асић*), већ да указују на извесно присуство одређене боје, која и не мора увек бити доминантна, поготову ако је боја психолошки транспарентнија (нпр. црвена). У том случају бисмо префикс *су-* могли да изједначимо са предлогом *са*.

4.2.0. Суфиксација:

4.2.1. Суфикс *-ав* је забележен у следећим придевима²⁹: *белушав*, *бељуџав*, *жујишљав*, *жујишњав*, *жујишњикав*, *модрикав*, *модруљав*, *морав*, *мркуљав*, *илавуљав*, *илавушав*, *сињав*, *сињиав*.

Истраживачи пишу о овом суфиксу као о суфиксу са негативном конотацијом. Ова конотација се вероватно развила из придева који се обично односе на људе, а означавају неку видљиву појаву на телу (грбав, квргав, чворугав, бубуљичав, брадавичав и сл.) или неку болест (губав, падавичав, шугав, грозничав и сл.) (Клајн 2003: 254). За непосредочене придеве са суфиксима *-ујав*, *-иљав* и *-ињав* можемо констатовати да су то придеви са израженом деминуцијом и негативним значењем. Навешћемо по једну потврду за сваки пример: „Пође да прислушкује жмигајући ... *бељујавим* трепавицама“ (Б. Попић); „Иза ње је *жујишљав* чкаљом обрастао бајер“ (А. Цесарец); „Сивкасто запјени око *жујишњавих* уста“ (М. Божић). Упркос томе што неки аутори доказују да се суфикс *-ав* никада не јавља везан за чисту основу (Хлебец 1998: 326), наши примери показују такву могућност: *морав*, *сињав*.

Сложени суфикс *-икав* налази се у придеву: *модрикав*. Клајн наводи да овај суфикс означава приближну боју исказану придевом (Клајн 2003: 255). Сложени суфикс *-њикав* забележили смо у придеву *жујишњикав*. Сложени суфикс *-уљав* забележен је у придевима: *модруљав*, *мркуљав*, *илавуљав*. Сложени суфикс *-ушав* забележен је у придевима: *белушав*, *илавушав*. Навешћемо по један пример за сваки суфикс: „Нећу да од моје крви испадне нешто слабачко и *жујишњикаво*“ (Д. Ћосић); „Кроз ... *модруљави* мекани дим кафански гледам живот“ (А. Г. Магош); „Јеша је омален *илавушав* човек са бледим лицем“ (Р. Домановић). Суфикси имају изразито пејоративно значење, сем у последњем примеру, где придев *иљав* са позитивним семантичким потенцијалом ублажава пејоративног суфикса. Придев *бељујав* има сложени суфикс *-ујав* са умекшањем основе *бел-*. Тај суфикс не налазимо код Клајна. Клајн такође не бележи ни сложене суфиксе *-иљав* (*жујишљав*) и *-ињав* (*жујишњав*).

4.2.2. Суфикс *-ан/-ни* је забележен у следећим придевима: *рујан*, *рујеван*, *русан*. Сва три придева су дата у неодређеном виду, али је могуће употребити их и у одређеном виду и обрнуто. Суфикс је знатно чешћи код придева са именичком основом. Суфикс *-ан* није експресиван, тако да не можемо говорити о позитивној или негативној конотацији ових придева. Навешћемо неколико примера: „Крупан *рујан* рубин блистао [се] на крсницама његова мача“ (С. Крешић); „*Рујни* вечерњи зраци ... чаробно трепере“ (А. Шантић); „Оправи му господску ужину и спреми му вина *рујевноја*“ (НП Вук); „Ак’ извадим светлу моју хорду, *русну* ћу ти откинути главу“ (Хрватске народне пјесме).

²⁹ У списку придева налазе се и једностепени и вишестепени деривати.

4.2.3. Суфикс *-асиј* је забележен у следећим придевима: *беличасиј*, *бе-лушасиј*, *іраничасиј*, *жујикасиј*, *зеленкасиј*, *модрасиј*, *модричасиј*, *модруљасиј*, *морасиј*, *мркајасиј*, *мркасиј*, *мрколасиј*, *њадасиј*, *јиријасиј*, *јиркасиј*, *ілавенкасиј*, *ілавичасиј*, *ілавкасиј*, *ілавуљасиј*, *ілавуикасиј*, *ілавчасиј*, *ревкасиј*, *риђасиј*, *розикасиј*, *рудасиј*, *руменкасиј*, *сивасиј*, *сивкасиј*, *сивуљасиј*, *сињасиј*, *смеђасиј*, *сиріасиј*, *црвеникасиј*, *црвенкасиј*, *црљенкасиј*, *црнкасиј*, *шуђмурасиј*.

Овај суфикс је подједнако заступљен и код придева са именичком и код придева са придевском основом, а имају га и неколико набројаних придева са глаголском и прилошком основом. Они „означавају јаче или слабије умањену особину коју казује основни придев“ (Стевановић 1964: 597). „Психолошко-језички ... добро је нарочито то што овај моменат није назван деминуцијом, већ нијансом особине изражене у мањој мери, а таква нијанса се, за придеве изведене на *-ичаст*, *-каст*, *-уљаст*, *-ушаст* (беличаст, жуђкаст, зеленкаст, црвенкаст ...) даје конкретним објашњењем 'с нешто беле, жуте, зелене, црвене боје'...“ (Павловић 1952: 11). Новија су запажања да овај суфикс ипак носи деминуцију, односно ублажавање (Клајн 2003: 274). Навешћемо примере где је суфикс *-асиј* директно додат на придевску, односно глаголску или прилошку основу: *модрасиј*, *морасиј*, *мркасиј*, *њадасиј*, *јиријасиј*, *јиркасиј*³⁰, *ревкасиј*³¹, *риђасиј*, *рудасиј*, *сивасиј*, *сињасиј*, *смеђасиј*, *сиріасиј*, *шуђмурасиј*. „Завршетак *-аст* се нерадо комбинује са придевима у значењу основних боја“ (Хлебец 1998: 325). Издвојићемо само један придев где наставак *-асиј*, бар по лексикографској дефиницији, не носи деминутивно значење. То је придев *њадасиј* – „подоста, у великој мери њад“ (РМС, РЈА).

Веома чест код придева са значењем боје је сложени суфикс *-касиј*. Налазимо га код придева: *жујикасиј*, *зеленкасиј*, *ілавенкасиј*, *ілавкасиј*, *риђкасиј*³², *руменкасиј*, *сивкасиј*, *црвенкасиј*, *црљенкасиј*, *црнкасиј*. Слажемо се са ауторима који сматрају да незавршени суфикс *-к* појачава деминутивноност придева (Стевановић 1964: 597; Хлебец 1998: 327). Видећемо како су дефинисани неки од ових придева: *риђасиј* – „претежно риђе длаке, скоро риђ“, *ілавенкасиј* – „који прелази у плаву боју, који је плаве нијансе, који је понешто плав“, *руменкасиј* – „у некој мери румен, помало румен, који се прелива у румено, црвенкаст“, *сивкасиј* – „понешто сив“. Навешћемо неколико потврда: „Из *жујикасија* лица шиљи се дугачак танахан нос“ (А. Шеноа); „*Сивкасије* ... необично сјајне очи бијаху знаком велике хитрине“ (А. Шеноа); „Њена лепа коса и обрве обојене су најфинијом *црвенкасијом* бојом“ (Љ. Ненадовић). Суфикс уноси позитивну конотацију у значење. Примећујемо да су чешће комбинације овог суфикса са придевима који означавају основне боје, за разлику од суфикса *-асиј*, који се пре везује за придеве који именују изведене боје.

И сложени суфикс *-ичасиј* најчешће значи приближну боју (Клајн 2003: 275). Примери из нашег корпуса су: *беличасиј*, *ілавичасиј*, *ілавчасиј*. Аутори износе мишљење да *-(и)ч-* у односу на *-к-* има већу експресивност (Хлебец

³⁰ Сугласник *к* представља обезвучену фонетску и покрајинску варијанту сугласника *і* у примеру *јиркасиј*. Сматрамо да је овде основа *јири-* (уп. *јириас*, *јиријаван*, *јиријо*, *јирија*, *јиријаш*, *јиријашница* итд. (Скок 1972: 660–661)).

³¹ Сматрамо да је овде основа *ревк-* према *ревка ж* „име вољу (у Бачкој)“.

³² У говорима западне Србије употребљава се овај облик, иако га *Речник* МС не наводи, уместо стандардног облика *риђасиј*.

1998: 328), мада се често наводи у лексикографским дефиницијама као синоним са придевима са незавршеним суфиксом -к-: *йлавичасѝ* – „мало плав, *йлавкасѝ*, *йлавейникасѝ*“ (истакла Д. С.). Навешћемо неколико потврда са придевима на овај суфикс: „На столској плочи ... давно се истрла *йлавчасѝа* боја“ (М. П. Шапчанин); „На хоризонту се види дим *бјеличасѝ* при врху“ (И. Андрић); „Чекали су у *йлавичасѝом* сумраку“ (Н. Симић). Конотација овог суфикса мења се у зависности од придева и контекста у ком је употребљен. Док у првом примеру придев *йлавчасѝ*, са суфиксом -часѝ, уноси негативну конотацију и помало подругљив тон у реченицу, са значењем ’нетранспарентан’, ’непотпун’, дотле у придевима *бјеличасѝ* и *йлавичасѝ* суфикс -ичасѝ дочарава романтичну треперавост пејзажа и има изразито позитивно значење.

Сложени суфикс -оласѝ јавља се само у придеву *мрколасѝ* – „бледомрк, мркаст“, са једним цитатом из М. Глишића: „Убрадила се [баба] некаком *мрколасѝом* шамијом, па једним пером од шамије брише очи“. Суфикс има благо пејоративно и шаљиво значење.

Сложени суфикс -уљасѝ у нашој грађи јавља се у три случаја: *модруљасѝ* – „модруљав и модрикаст“, *йлавуљасѝ* – „мало, понешто плав, плавушаст“ и *сивуљасѝ* – „сивкаст“. Наводимо потврде: „Измеђ шума тмастих и језера *йлавуљасѝих* ко ступови дотичу се неба [сњежници]“ (П. Прерадовић); „Зора упреде у све отворе прамење *модруљасѝе* свјетлости“ (М. Божић). Овај суфикс необичан је кад се везује за придеве који означавају боје и он има изразиту стилску обојеност у књижевноуметничком делу. Именичке изведенице од придева са суфиксом -уља односе се на жене и пејоративне су конотације (бјеснуља, погануља, празнуља, грдуља, мртвуља) или су то називи крава (сивуља, кусуља, мркуља, шаруља, рогуља, златуља, цв(ј)етуља) (Клајн 2003: 195). На основу нашег илустративног материјала могли бисмо рећи да наведени примери са формантом -уљ-, када се овај везује за придеве са значењем боја, уноси шаљиву и благо пејоративну конотацију, која произилази из форманта -уљ-.

Сложени суфикс -ушасѝ употребљава се, такође, за боје. Ми наводимо примере *белушасѝ* – „беличаст“ и *модрушасѝ* – „в. модрикаст“, што показују следеће потврде: „Остало *белушасѝо* цвеће напустиће, да ... сади“ (А. Радвановић, РСАНУ); „Наоде се две мангуп краве, од којих је једна ... *бјелушасѝа*“ (Србске новине 1881, РСАНУ); „Вагабунд ... напрезаше помно своје ситне сиве очи *бјелушасѝом* стазицом“ (Ј. Косор, РСАНУ); „*Модрушасѝа* тама, као дебео тежак застор свали јој се пред очи“ (Ш. К. Ђалски). Конотација овог суфикса зависи од семантичког потенцијала придева за који се везује и контекста реченице уз коју је употребљена. Тако придев *бео* означава ’апсолутну чистину’, не добија се само деминутивност, већ и значење ’запрљаности’, тако да суфикс у придеву *белушасѝ* уноси негативну конотацију. Међутим, супротан случај је код придева *модрушасѝ* (в. ниже код суфикса -ушкасѝ). Можемо рећи да писац није најсрећније употребио придев, јер атмосферу кобне ноћи не појачава, већ само ублажава овај деминутивни суфикс.

Сложени суфикс -ушкасѝ налази се у примеру *йлавушкасѝ* – „плавушав“, са потврдом: „На души овога *йлавушкасѝоја* младића ... лежи бар једно убиство“ (С. Ранковић) и у придеву *модрушкасѝ* – „в. модрикаст“ са потврдом: „Ноћ је лака, свијетла, са тамно *модрушкасѝим* дугим сјенама“ (И. Ћипико). Суфикс има позитивну конотацију у оба примера, али у првом примеру

она произилази највероватније из основе *йлав* и њене семантичке компоненте 'светао'.

Сложени суфикс *-ајасӣ* И. Клајн није потврдио, а ми налазимо само један такав облик: *мркајасӣ* – „мркаст, мркуљав“. Придев носи квалификацију *йокрајински*, а налазимо га у потврдама: „Приступила [би] да му ... утакне на главу нов, *мркајасӣ* фес, са великом, модром китом“ (С. Ђоровић, РСАНУ); „Вадно је хоџа своје хаљине ... *мркајасӣ*у антерију и ... плаву цубу“ (И.). Да је суфикс архаичан, потврђује и И. Клајн када наводи именичке изведенице са суфиксом *-аја*. Он каже да се данас јавља у ретким изразима из сеоског амбијента, као *криваја* – 'речица која кривуда' или 'крива мотка (део запрежних кола)', *лудаја* – 'врста бундеве', *йераја* – 'чекиња на леђима свиње' или 'рибље пераје', *суваја* – 'поток који пресуши' (Клајн 2003: 25). Сматрамо да део сложеног суфикса *-ај-* у нашем примеру даје одређену шаљиву димензију контексту реченице, али и ноту присности и фамилијарности. На то упућује и колокацијска употреба овог придева са именицама које означавају личну својину субјекта (фес и антерија).

Суфикс *-асӣ* код придева са глаголском и прилошком основом (*рев-касѝ*, *йирѝасѝ*, *йиркасѝ* и *шућмурасѝ*) не изражава деминутивност, већ означава боју у основном степену изражености: риђу (*ревкасѝ*), тј. најчешће сивобелу (*йирѝасѝ*, *шућмурасѝ*).

4.2.4. Суфикс *-ен* забележен је само у придеву *мрклен*. Аутори овај придевски суфикс упоређују са суфиксом *-ан* (*-ана*, *-ано*) и по фреквенцији и по томе што се подудара с наставком трпног придева. Овај суфикс не мења значење основе, већ га само афективно боји. Овакви изрази су по стилској вредности застарели или поетски (Клајн 2003: 278). Тај закључак у потпуности се односи на наш пример јер *мрклен* значи „мрк“, а употребљава се у стиху из хрватске народне поезије: „Твојој драгој *мрклену* махраму, с њом омрко, са мном освану!“

4.2.5. Суфикс *-ив* јавља се само у сложеној варијанти *-ељив*, и то у примеру *жућељив* у значењу „жућкаст“. Део сложеног суфикса *-ељ-* има деминутивно значење и благо пејоративну нијансу. Ефекат пејоративности се двоструко постиже комбиновањем датог суфикса са придевом *жућѝ* који за човека представља 'нездраву' боју. Видимо га у примерима: „У посељаченим цртама дуга *жућељива* лица не би био нитко наслутио кћер некоћ угледне стародавне обитељи“ (К. Ш. Ђалски); „Бијаше висока, коштуњава, *жућељива* Немица“ (А. Ковачић).

4.2.6. Суфикс *-ев* типичан је присвојни суфикс који се додаје на именице мушког рода (сем оних са завршетком на кратко *-а*) и средњег рода (Клајн 2003: 295). Ми га налазимо уз придев у значењу боје турског порекла: *алев* – „који има боју пламена, црвен, румен; ~ паприка“.

4.2.7. „Завршни суфикс *-цаѝ* посведочен је у два облика: *белцаѝ* и *црнцаѝ* (у редупликацијама *бео белцаѝ* / *белцијаѝ* и *црн црнцаѝ* / *црнцијаѝ*), што се може објаснити њиховим значењем 'у највећем степену'. Наиме, две крајности – светлост и мрак – представљене су у пољу назива за боје управо појмовима 'бео' и 'црн' (Хлебџ 1998: 327).

5.0. На крају ове творбено-морфолошке анализе даћемо условну поделу суфикса у односу на пол позитивности коју дати суфикс уноси у значење изведених придева који означавају боју. Напомињемо да значење придева не зависи само од суфикса, већ и од семантичког потенцијала самог основног придева, контекста реченице и имагинације ствараоца, ако је реч о књижевноуметничком тексту. Звездике (*) уз суфикс показују да су дати суфикси енантосемични, тј. уносе дивергентну конотацију у значење придева у различитим контекстима.

Негативна конотација		Неутрални суфикси	Позитивна конотација
Изразито пејоративни суфикси	Благо пејоративни и шаљиви суфикси		
-њикав -уљав -иљав -ињав -цаић*	-ав -ушав -часић -оласић -уљасић -ушасић* -ајасић* -ељив	-ан/-ни -еић(а)н -асић* -ен -ев	-асић* -касић -ичасић -ушасић* -ушкасић -ајасић* -цаић*

Табела 1. Подела суфикса у њридевским изведеницама у односу на конотацију коју уносе у значење њридева који означава боју

6.0. Сложенице³³:

За сложенице смо приметили да се први део придевске сложенице, уколико је реч о придеву који у основи има именицу, увек комбинује са придевом из другог дела сложенице који представља хроматски квалитет таквог именичког појма који је у основи придева. Тако имамо појмове: *бакарноцрвен*, *вајиреноцрвен*, *кавеносмеђ*, *кесићењасићоцрвен*, *йејелјасићо* (*јлав*, *сив*, *маслинасић*), *рујносмеђ*, *сламножуић*, *сумјорасићожуић*, *сумјорнозелен*, *йравнозелен*. Ако је први део сложенице придев који означава боју, комбинација са другим делом сложенице, такође, придевом који означава боју, или је произвољна или је, чешће, на основу неке хроматске сличности. Творбени поступак је композиција, и то по обрасцу придев + спојни вокал *о/е* + придев који означава боју + $\emptyset$. Спојни вокал по правилу је увек *о*, мада смо пронашли примере са спојним вокалом *е*: *смеђејирн*, *смеђејирвен*, *смеђејирић*, *смеђејилав*. Лексикографски образац описивања оваквих придева изгледа овако: придев (именичка или придевска творбена основа) – „као први део сложених придева који значе боју показује да та боја (из другог дела сложенице) прелази у ... (боју из првог дела сложенице или има хроматску сличност са именичким појмом из првог дела сложенице)“³⁴.

³³ У овој групи придева разматраћемо само сложенице настале срастањем два придева.

7.0. Синонимија:

Примери типа *йлаветѝникав*, *йлаветѝникасѝ*, *йлаветѝњикав*, с једне стране, и *йлавенкасѝ*, *йлавичасѝ*, *йлавкасѝ*, *йлавуљав*, *йлавуљасѝ*, *йлавушав*, *йлавушкасѝ* и *йлавчасѝ*, с друге стране, представљају примере апсолутне синонимије, али ми ћемо их сматрати морфолошким дублетима. Дублети за белу боју су: *белчасѝ*, *белушав*, *белушасѝ* и *бељујав*. Дублети за жуту боју су: *жуѝељив*, *жуѝиљав*, *жуѝињав*, *жуѝикасѝ*, *жуѝињикав*, *жуѝикарасѝ* и *жуѝикасѝ*. Морфолошки дублети за модру боју су: *модрасѝ*, *модрикав*, *модрикасѝ*, *модруљав*, *модруљасѝ*, *модрушасѝ*, *модрушкасѝ*. Дублети за придев мрк су: *мркајасѝ*, *мркасѝ*, *мрклен*, *мрколасѝ*, *мркуљав*. Сви они изражавају деминутивно значење, изузев придева *мрклен*³⁴, али им је конотација делимично различита, мада то често зависи и од контекста у ком се употребљавају.

8.0. Придевски вид:

У одређеном виду забележили смо у речницима једино придев *сињи*, мада је могућа и форма у неодређеном виду (*сињ*), али се она у фолклору не употребљава. Од свих осталих придева, без обзира на то у ком су облику дати у речнику, могу се градити облици оба вида (*набел–набели*, *субеласѝ–субеласѝи*, *жуѝикасѝ–жуѝикасѝи*).

9.0. Класификација по колористичком опсегу:

Даћемо табеларни однос свих лексема које означавају боју у односу на њихове колористичке вредности у појединим областима спектра. Издвојили смо ових 8 придева са колористичким значењем (*бео*, *жуѝ*, *зелен*, *црвен*, *йлав*, *смеђ*, *сив*, *црн*) јер су базични у лексичком систему српског језика, познати у лексичким системима сваког савременог језика, укључују велики број мање познатих назива и репрезентују по једну од основних сфера хроматског спектра. Примери са * значе да одређени термин има двокомпонентно значење боје, тј. такви термини се налазе у два сфера спектра. У последњој колони дат је збир префиксираних у односу на суфиксираних придева. За сваку боју су дати и прости придеви, због боље оријентације, мада њих нисмо бројали јер нису тема истраживања.

бео	<i>бео</i> ; <i>набел</i> , <i>субеласѝ</i> ; <i>белчасѝ</i> , <i>белушав</i> , <i>белушасѝ</i> , <i>белцаѝ</i> , <i>бељујав</i>	2/5
жут	<i>жуѝ</i> , <i>рис</i> *, <i>руд</i> *; <i>зажуѝили</i> , <i>нажуѝи</i> , <i>ожуѝи</i> ; <i>жуѝељив</i> , <i>жуѝиљав</i> , <i>жуѝињав</i> , <i>жуѝикасѝ</i> , <i>жуѝињикав</i> , <i>жуѝикасѝ</i>	3/6
зелен	<i>зелен</i> , <i>њад</i> *; <i>озелен</i> , <i>йозелен</i> ; <i>зеленасѝ</i> , <i>зеленкасѝ</i> , <i>њадасѝ</i> *	2/3

³⁴ За придев *мрклен* смо већ рекли да представља стилски маркиран синоним придеву *мрк*. Дакле, не изражава његову блеђу нијансу.

црвен	<i>рић, рис*, руд*, румен, рус, црвен; нарумен, нацрвен, суцрвен; аласић, алајасић, алев, іраничасић, рићасић, рисаић, розикасић, рудасић, рујан, рујеван, руменић, руменкасић, русан, црвеникасић, црвенкасић, црљенасић; ревкасић</i>	3/16
плав	<i>модар, њад*, йлав, сињи; намодар, сумодар; мавен, модрасић, модрикав, модрикасић, модруљав, модруљасић, модрушасић, модрушкасић, морав, морасић, њадасић*; йлавенкасић, йлавичасић, йлавкасић, йлавуљав, йлавуљасић, йлавушав, йлавушкасић, йлавчасић, сињав, сињасић, сињјав</i>	2/22
смеђ	<i>мрк, смеђ; сумркасић; јајрасић, јајрзов, мркајасић, мркасић, мрклен, мрколасић, мркуљав, смеђасић</i>	1/8
сив	<i>сед, сив, сур; насив, насур, сивасић, сивкасић, сивуљасић, синјав, сурјасић; йирјасић, йиркасић шућмурасић (обично сив)</i>	2/8
црн	<i>вран, ймо, црн; нацрн, йрецрн; црнкасић, црнцаић, црнцијаић</i>	2/3

Табела 2. Класификација йроменљивих йридева са йридевском, йлајолском и йрилошком основном које означавају боју у односу на њихове колористичке вредности у йојединим областима сјекира

10.0. Закључак

На основу прегледа бројних примера изведених и сложених придева са значењем боје могу се извести следећи закључци:

Приближно је једнак бој изведеница са именичком основном (78) у односу на изведенице са придевском основном (68).

Највише забележених придева чине придеви домаћег порекла. Од страних придева регистровано је неколико са турском основном. Придеви са турском основном претежно су део фолклорног миљеа. Српски језик не познаје европеизме са набројаним творбеним моделима.

У оквиру сложених придева насталих префиксацијом префикси *за-*, *на-*, *о-* и *су-* уносе деминутивност у значење сложенице. Изузетак је придев *нарумен*, где префикс носи аугментативност, мада је пример употребљен као индивидуализам. Префикси *йо-* и *йре-* уносе аугментативност у значење њиме сложених придева.

Кад говоримо о позитивној или негативној конотацији коју уноси одређењи суфикс, морамо напоменути да она не зависи искључиво од датог суфикса, већ и од семантичког потенцијала самог придева, као и од контекста реченице.

Суфикс *-ав* и њиме сложени суфикси означавају деминуцију и изразито негативно значење.

Суфикс *-астӣ* веома је чест суфикс у српском језику. Подједнако је велики број изведеница и са придевском и са именичком основом. Суфикс *-астӣ* негде уноси нијансу особине изражене у мањој мери, а негде деминутивност. Изузетак је једино придев *њадасӣ*. Сложени суфикс *-касӣ* уноси позитивну конотацију у значење придева. Конотација сложеног суфикса *-ичасӣ* испољава енантioseмију јер варира од подругливе до изразито афективно позитивне обојености. Конотација сложеног суфикса *-оласӣ* је благо пејоративне и шаљиве природе. Овакво значење произилази из дела сложеног суфикса *-ол-*. Сложени суфикс *-уљасӣ* уноси благо пејоративну конотацију, која произилази из дела сложеног суфикса *-уљ-*. Сложени суфикс *-ушасӣ* уноси, у зависности од контекста, негативну (*белушасӣ*) и позитивну конотацију (*модрушасӣ*). Можемо констатовати да је ово суфикс са енантioseмичном конотацијом.

Део сложеног суфикса *-ај-* у примеру *мркајасӣ* уноси ноту присности и фамилијарности.

Део сложеног суфикса *-ељ-* има деминутивно значење и благо пејоративну нијансу (*жуљељив*).

Суфикс *-цаӣ* изражава највиши степен интензитета, а долази једино с придевима *бео* и *црн* (*белцаӣ* и *црнцаӣ*).

Суфикси *-ан* и *-ен* нису експресивни.

Највећи број номинација код придева са назначеним творбеним моделима имају *црвена* (16) и *џлава* боја (19), што се може оправдати логичким и језичким законитостима. Човек је у давној прошлости настојао да језички издиференцира црвенкастожућкасту обојеност длаке код човека, с једне стране, и код животиња, с друге стране, и да такву обојеност одвоји од бледорозикасте боје пути или јаркоцрвеног блеска рађања зоре. Тако, нпр., имали смо 6 различитих номинација за жућкастоцрвену боју длаке (*рић*, *рис*, *руд*, *рус*, *рујан* и *ревкасӣ*), да би се данас у језику сачувао само придев *рић*. Неки од ових придева су спецификовани само за длаку животиња (*ревкасӣ*). С друге стране, боја пути носи само номинацију *румен*, *румений*, док се код феномена буђења зоре преклапају термини из сфера везаних за природно окружење човека: уп. *Кад зора заруди* и *рујна зора*, који се могу довести у везу са денотатима из флоре и фауне³⁵: *рудача* – „трава ситна по утринама (из Црне Горе)“, *рудњача* – „печурка (што расте по рудини?) (у Шумадији)“, *рудоња* – „во рудаст“, *рујница* – „гљива, уп. сирњаја“.

Хиперпродукција назива за плаву боју произилази из биполарне семантичке структуре ове боје и етимолошког порекла придева *џлав*. Од свих номинација за плаву боју најчешће су *сињ*, *модар* и *џлав*. За *сињи* и *модар* зна се да су свеславенски придеви из прасловенског периода (*sinĩ* и *modrũ*), мада њихов међусобни значењски однос није довољно јасан. Специфичност њихове употребе односи се на њихово везивање уз појмове и појаве за које се сматра да имају одређену мистичну злокобност (Ивић 1995: 61–62). Данас је придев *сињи* придев претежно фолклорног миљеа: *сиње море*, *сиња мајла*, *сиња кукавица*. А за придев *модар* можемо рећи да се „у знатнијем делу

³⁵ Сви примери су преузети из Вуковог *Српској рјечника*.

народних говора, почео специјализовати за исказивање боје убоја, промрзлина, болесничког и мртвачког сиво-плавичастог бледила, што је утицало на драстично сужавање његове употребе“ (Ивић 1995: 71). Будући да су ова два придева развила негативни семантички потенцијал, било је потребно да се пронађе назив за нијансу светлију од ове претходне две, која ће се наћи на спектру боја између зелене и љубичасте и која ће овог пута носити позитиван семантички потенцијал. Тако се развио придев *йлав* са прасловенским обликом **polъ*. Проблем се усложњава када придев *йлав* почиње да, због своје изразите светлине у односу на придеве *сињи* и *модар*, означава и жућкастобелу нијансу са значењем 'светао'. Кад на све то додамо велику палету нијанси коју овај придев обухвата, од зеленкастоплаве, коју означава придев *њаа*, до модросиве која прелази у црну, која је означена придевом *сињ*, јасно нам је зашто има оволико варијација на свега неколико назива за ову боју. Суфикси показују и конотацију и прецизнију нијансу боје.

Можда би било важно истаћи и наше запажање у вези са суфиксима *-цаји* и *-цијаји* у значењу изразите аугментативности. Одговор вероватно треба потражити на психолингвистичком нивоу. Вероватно је у психичкој природи човека да боју у својој најтранспарентнијој нијанси сматра за основну боју и према њој одређује светлије нијансе. На пример, када је боја само за нијансу тамнија од плаве боје, она више није плава, већ модра, али зато имамо читаво богатство назива за светлоплаву боју. Светле нијансе придева који означавају боје граде се или суфиксацијом и/или префиксацијом или слагањем са придевима 'светао' и 'блед'.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Вук, Рј.: Вук Стефановић Караџић, *Српски рјечник*, Штампарија Краљевине Србије, Београд, 1898.
- Ивић 1995: Milka Ivić, *O zelenom konju*, SlovoGRAF, Beograd.
- Клаић 1972: Bratoljub Klaić, *Veliki rječnik stranih riječi*, Zora, Zagreb.
- Клајн 2002: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Први део. Слањање и йрефиксација*, Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, Београд.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Други део. Суфиксација и конверзија*, Завод за уџбенике – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Николић 2000: Мирослав Николић, *Обрајни речник српскога језика*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ – Палчић, Београд.
- Павловић 1952а: Миливоје Павловић, Значење придева с наставком *-аси* и његових варијаната, *Наш језик* IV/1–2, 9–24.
- Павловић 1952б: Миливоје Павловић, Значење придева с наставком *-аси* и његових варијаната, *Наш језик* IV/3–4, 99–114.
- Павловић 1952в: Миливоје Павловић, Значење придева с наставком *-аси* и његових варијаната, *Наш језик* IV/5–8, 175–195.
- Поповић 1991: Људмила Поповић, О семантици назива за боје у руском, украјинском и српском фолклору, *Зборник Мајшце српске за славистику* 41, 149–154.

- РМС: *Речник српскохрватској књижевној језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности – Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- Скок 1971–1974: Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Станић 2012: Данијела Станић, Придеви са именичком основом који означавају боје, *Савремена истраживања језика и књижевности* III/1, ФИЛУМ, Крагујевац, 165–174.
- Станојчић–Поповић 1992: Живојин Станојчић – Љубомир Поповић, *Граматишка српској језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Стевановић 1964: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнोजезичка норма. I. Увод, Фонетика, Морфологија*, Научна књига, Београд.
- СТИЈОВИЋ 1983: Рада Стијовић, Префиксација придева у српскохрватском књижевном језику, *Зборник за филологију и лингвистику* XXVI/1, 99–130.
- Хлебец 1988: Борис Хлебец, Називи за боје у „Српском рјечнику“, *Научни саставак слависти у Вукове дане* 17/1, 145–151.
- Хлебец 1995: Борис Хлебец, Придевски називи за боје у српском и енглеском, *Знамен* 1, Петриња, 37–47.
- Хлебец 1998: Борис Хлебец, Придевске изведенице у значењу боја, *Српски језик* III/1–2, 323–333.

S u m m a r y

Danijela Stanić

ON SOME FORMATIVE VARIABLE TYPES OF ADJECTIVES INDICATING COLORS

The case of this study is formative-morphological, and partly semantic, analysis of the variable adjectives with adjectival, verbal and adverbial basis denoting the colors. Were analyzed derived adjectives formed by suffixation, and also the compound adjectives formed only by prefixation or by the prefixation and suffixation. Also it is explained the possible specter of meaning and eventual expressiveness that are entered by the prefixes and suffixes to the meaning of the adjective. There was an explanation of why the red and blue have a large number of nominations by the specified formative models.

ИВАНА МАРИНКОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О ГЛАГОЛИМА ЧИЈА СЕМАНТИКА ОБУХВАТА ЕМОЦИЈЕ ИЗ ДОМЕНА ТУГЕ*

Истраживање је засновано на класификацији глагола са семантиком из домена емоције туге према теорији модела лексичког конструисања. На основу дефиниција из речника српског језика глаголи су класификовани у хипонимске низове које формирају. Циљ рада је да се издвоје прототипични глаголи којима се именује емоција из домена туге у српском језику.

Кључне речи: глаголи, синоним, хипероним, емоције из домена туге, лексикографска дефиниција.

1.1. Увод. У лингвистичкој литератури последњих деценија пажња се поклања истраживањима емоција. Науку интересују начини на које су емоције концептуализоване у људској свести, као и њихова веза са језиком који те емоције етикетира. Аутори као З. Кевечеш (1988) и А. Барселона (2000) у својим истраживањима ослањају се превасходно на појмове метафоре, односно на појмовне метонимије које концептуализују наше разумевање емоција¹, док А. Вјезбицка (1999) у оквиру своје теорије о примитивима конципира идеју да се на основу природног семантичког метајезика могу саставити прототипични сценарији за описивање емоција као апстрактних ентитета.

Србистичка проучавања емоција углавном се ослањају на концептуалну анализу у проучавању семантике лексема којима се изражавају емоције (уп. Дринчић-Вуксановић 2005; Трнавац 2002; Бајић 2005), или пак на семантичко-синтаксичку анализу аргументске структуре глагола (в. Штрбац 2006; Поповић 2007; Московљевић-Поповић 2008). О емоцијама у српском језику највише је писала Р. Драгићевић уводећи нови критеријум за изучавање емоција у менталном лексикону – асоцијативну методу (в. Драгићевић 2010: 151–211).

Прегледавши ове радове, били смо подстакнути да своје истраживање усмеримо у правцу проучавања негативних емоција, и то оних из домена туге.

* Овај рад је настао као резултат рада на пројекту 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ Више о начинима на који ови аутори у својим радовима анализирају како се туга концептуализује, као и о сличностима и разликама између појмовних метафора којима се концептуализује туга у српском и енглеском језику в. Драгићевић 2006: 310–314.

Интересовало нас је којим се прототипичним глаголима у савременом српском језику изражавају осећање туге и како се ти глаголи дефинишу у речницима српског језика.

1.2. Циљ и корпус истраживања. Циљ нашег истраживања је да утврдимо односе између лексема које спадају у једну од подгрупа лексичко-семантичке групе глагола емоционалног садржаја. Овакви глаголи се у литератури називају и *афективним глаголима* с обзиром на то да се у психолингвистичкој литератури не прави битнија разлика између термина *афект* и *емоција* (в. Крстић 1998: 154; исп. Штрбац 2006: 79).

Као корпус за истраживање послужио нам је Обратни речник, из кога смо ексцерпирали све глаголе са значењем негативне емоције, трудећи се да их у речнику без дефиниција препознамо, да бисмо се касније ограничили само на ужу класификацију која се односи на глаголе чији семантички садржај обухвата неку емоцију из домена туге. Дефиниције и примере које смо користили за детаљнију анализу глагола ексцерпирали смо из *Речника српскога језика* (РСЈ). Уколико неки глагол није био потврђен у РСЈ, грађу смо допуњавали примерима и дефиницијама из *Речника српскохрватскога књижевног језика* (РСМ) и *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ). Један од критеријума за избор грађе био је критеријум лексичке нормативности, тј. у разматрање нисмо узимали покрајинску, дијалекатску и другу нестандартну лексику (према квалификаторима у речницима). Из анализираних грађе изузели смо фигуративна значења (са квалификатором „фиг.“ у речницима) и нисмо посматрали фразеологизме нити остале лексичке спојеве (у речницима забележеним у секцији „изр.“). Као посебне јединице издвојили смо повратне глаголе, који су у речницима обрађени у оквиру посебног дела глаголске одреднице, и њих ћемо сматрати засебним јединицама због различитог значења које формирају спрам транзитивних и интранзитивних глагола (уп. нпр. *растјужити* – *растјужити се*). Блиска значења, која су у РСЈ одвојена тачком и зарезом, издвајали смо у раду, сматрајући и глаголе који на тај начин диференцирају значења као две оделите јединице. У раду је овакав вид диференцијације означен бројевима након глаголске јединице. Остали случајеви нумерисања јединица односе се на секундарна значења у полисемантичкој структури лексема, која су и у речницима издвојена (број у загради у нашем раду). Дакле, нашу грађу чини 197 јединица у чији су семантички садржај укључене неке од емоција из домена туге.

1.3. Емоција туге. Психолошка дефиниција туге је описног карактера, преко типичне ситуације у којој се јавља осећај туге (в. Миливојевић 2008: 661). Когнитивисти преко прототипичних сценарија такође покушавају да анализирају лексеме којима се емоције изражавају. А. Вјежбицка уз помоћ већ поменутих примитива саставља прототипични сценарио туге, којим издваја битне од маргиналних карактеристика концепта туге (према Драгићевић 2006: 316–317). Туга се сматра пасивном емоцијом јер је потакнута мишљу да се ништа не може променити. Асоцијативни тестови су потврдили да је прототипична ситуација туге везана за губитак некога или нечега, а највећа је она туга коју осећа мајка за изгубљеним дететом² (И.: 322).

² Да је мајка прототипични носилац туге, показују и примери из наше грађе који се у речник уносе према критеријуму веродостојног представљања најтипичнијих реализација одредничке лексема, нпр. *Мајка је за њим јадала* (в. РСЈ, под одредни-

2.1. Класификација и дефинисање глаголских лексема из домена туге. Један од могућих начина класификовања афективних глагола³ представила је у свом истраживању Гордана Штрбац (2006). Ауторка је овом проблему приступила са семантичко-синтаксичког становишта, анализирајући валентност глагола и рашчлањујући семантички садржај сваког глагола из групе афективних глагола. Класификација глагола из домена туге у нашем раду се темељи на другачијим методолошким принципима (анализа дефиниција и примера из речника српског језика). Приметили смо да се многи глаголи из групе глагола са семантиком емоције из домена туге слично или исто дефинишу, док неки пак одступају од овог правила. Уочили смо да се код многих глагола, након описног дела дефиниције, бележе синонимске лексеме којима се повезују значења двеју одредница. Посебно је занимљиво питање припадају ли ови глаголи синонимском реду или хипонимском низу, нпр. да ли су глаголи као што су: *нарицајџи* (1), *шужџиџи*² (2), *ојлакивајџи*¹, *зајевајџи*, *кукајџи* (2) кохипоними чији је хипероним *жалџи* (некога), или су синоними чија је доминанта глагол *жалџи* (некога) (в. ближе о том проблему Драгићевић 2007: 297).

Највише нас је интересовало којим средствима лексикографи дефинишу глаголе који су предмет нашег истраживања, те смо на основу дефиниција све глаголе поделили у 4 основне групе:

1. гл. чија се дефиниција разумева као 'бити / осећати / осетити и сл.';
2. гл. који су својој дефиницији имају глаголску лексему 'поста(ја)ти';
3. гл. са значењем '(у)чинити некога / (у)чинити да неко';
4. гл. који имају значење 'испољити / испољавати' или 'исказати / исказивати'.

У оквиру прве групе посматрали смо све глаголе дефинисане у речницима на сл. начине: 'бити Х⁴ (тужан, жалостан и сл.)', нпр. *шужовајџи* (1); 'бити обузет ХИнстр (тугом, жалошћу и сл.)', нпр. *јајџиџи*¹ (1); 'бити изложен ХДат (патњи, болу и сл.)'; 'патити од ХГен (погиштености, туге и сл.)'; 'трпети ХАкуз (бол, патњу и сл.)'; 'подносити/поднети ХАкуз (бол, муку, и сл.)', нпр. *јрејџиџи*; '(до-/пре-)живети ХАкуз (бол, несрећу и сл.)', нпр. *јо-несрећџи се*, *јрекукајџи* (3) итд.

Другу групу чине глаголи чију смо глаголску лексему у дефиницији означили као 'поста(ја)ти ХНом/Инстр (тужан, нерасположен и сл.)'. Поред овог начина дефинисања, наилазили смо и на подзначања 'пасти у⁵ ХАкуз (очај, тугу, и сл.), нпр. *јокуњџи се* и сл.

цом „јадати“) или одредница **ражалостити**, -алостим свр. *учиниџи* (некога) *жалосним*, *расјужџи*, *ожалостџи*: ~ мајку.

³ Под афективним глаголима ауторка подразумева све глаголске лексеме у чији су семантички садржај укључене одређене врсте емоција (в. Штрбац 2006: 79). У нашем случају, то су само глаголске лексеме у чијем се семантичком садржају налазе емоције из домена туге.

⁴ Ознаком Х обележили смо речи којима се исказује или изражава емоција из домена туге (у дефиницији означена именицом или придевом у одређеном падежу).

⁵ Овај начин дефинисања глагола у вези је са начином на који се туга доживљава као емоција у коју се пада, тј. запада и коју концептуализује појмовна метафора ТУГА ЈЕ ДОЈЕ (исп. Драгићевић 2006: 310).

У трећа групу '(у)чинити некога / (у)чинити да неко' сврстали смо глаголе дефинисане као: 'нанети / наносити ХАкуз (бол)', нпр. *уболейши*; 'причинити / причињавати ХАкуз (бол)', нпр. *болеши*; '(у)чинити да неко осећа ХАкуз (патњу)', нпр. *мучиши*; 'зада(ва)ти ХАкуз', нпр. *цвелиши*; 'чинити ХИНстр (невеселим, озлојађеним и сл.)', нпр. *невеселиши*; 'довести/доводити (некога) у стање ХГен (потиштености, депримираности и сл.)', нпр. *дејримирати*; 'изаз(и)вати ХАкуз (тугу, зловољу) у (некоме)', нпр. *озловољити* итд.

Последња група која је формирана према значењу представља велику групу глагола који означавају манифестацију емоција из домена туге. У дефиницијама се или експлицитно указује на испољавање, односно изражавање емоције тако што се информација даје у описном делу дефиниције као нпр. *изјаукаши* 'изразити ХАкуз (бол, јад и сл.)', 'исказати ХАкуз (тугу, жалост и сл.)', *најаукаши се* 'дати одушка ХДат (тузи, болу и сл.)', или се упућује на друге лексеме уз које се даје информација о начину реализације радње исказане глаголом, нпр. *ојилакаши (1)* 'плачући пропратити', *искукаши* 'кукањем ожалити', *цвилети (1)* 'испуштати глас', *ишужити² (3)* 'тужно се оглашавати'.

2.2. Синоними у лексикографској дефиницији глагола из домена туге. Анализирајући значења лексема из лексичко-семантичке групе глагола који означавају емоције из домена туге, уочили смо да многи међу њима бивају повезани са значењем неке друге лексеме из исте лексичко-семантичке групе. Најчешћи начин повезивања је преко синонима (било синонимском дефиницијом или синонимским делом дефиниције). Наша грађа бележи око 120 ексцерпираних глагола из домена туге који имају забележени синоним у речницима српског језика. Ово запажање нас је подстакло да унутар класификационих група формирамо синонимске низове⁶, који ће нам помоћи да систематизујемо грађу.

Претпоставили смо да би глаголи који се често јављају у дефиницијама посматраних јединица или представљају најчешће синониме могли бити прототипични представници лексичко-семантичке групе глагола којима се означава нека емоција из домена туге⁷. Занимало нас је које су то лексеме и да ли је семантика прототипичних глагола који се јављају у општем или синонимском делу дефиниције општа за све чланове низа у који смо их сврстали.

2.3. Теоријско-методолошки оквир. Приликом анализе глагола и конструисања низова, ослонили смо се на теорију модела лексичког конструисања – Lexical Constructional Model (LCM), који се базира на разбијању лексикографске дефиниције у два дела: нуклеус или језгро (заједнички семантички садржај чланова одређеног низа) и адвербијалне модификације (компоненте које у дефиницијама указују на разлике између чланова низа тзв. екстерне варијабле). Ми ћемо на основу Брионесовог (2007) модела покушати да прикажемо организацију једне подгрупе афективних глагола ослањајући се на значења глагола која су исказана лексикографским дефиницијама. У ту сврху као

⁶ У науци о језику условно се диференцирају термини синонимски низ и синонимски ред. Према Д. Гортан-Премк (1982), синонимски низ је ужи појам и подразумева групу речи исте или блиске вредности, исте или сличне денотације и конотације.

⁷ Једно од питања које је поставила Драгићевић (2007: 296) јесте питање хипонимје и хиперонима. Наиме, Р. Драгићевић сматра да би било корисно истражити које се лексеме најчешће јављају као хипероними у дефиницијама у речнику, без обзира на то имају ли или не најопштије значење.

модел нам је послужио само први део његовог истраживања, који се не бави синтаксичком анализом афективних глагола.

Прва колона у нашој класификацији сведена је на четири основна типа глагола са семантиком из домена туге (*биџи*, *јосџа(ја)џи*, *(у)чиниџи*, *исџољаваџи*). Испод назива ове колоне побројали смо све глаголе из низа, са тиме што се прототипични глагол, како смо га ми назвали, налази на врху низа, док су остале јединице хијерархијски поређане. Унутар представљених низова који се могу посматрати као хипонимски низови уочавају се и формирани синонимски низови. Ми смо за потребе овог рада бележили само први синоним у дефиницији једне лексеме. Постоје јединице које немају ниједног синонима у својој дефиницији, тако да оне не ступају у синонимске низове⁸ (макар према анализи самих дефиниција на које смо се у истраживању ослањали).

Дакле, у колони коју смо назвали „глагол у дефиницији“ налази се информација о глаголу који је употребљен како би се дефинисала посматрана јединица. У следећој колони названој „први синоним“, добија се информација о првом синониму у лексикографској дефиницији, док колона „прототипичан глагол“ своди лексему посредника на лексему која има најопштије значење и представља прототипичан глагол посматраног низа.

Уколико се забележени глагол у колони названој „глагол у дефиницији“ разликује од забележеног глагола у колони „први синоним“, посматрана јединица је дефинисана лексикографским поступком – описни + синонимски део дефиниције. Уколико је у колонама „глагол у дефиницији“ и „први синоним“ забележен исти глагол, значење одредничке лексеме је дефинисано или синонимском или упућивачком дефиницијом. Сва значења лексема са значењем емоција из домена туге су разврстана и упоређивана само са значењима лексема која су им, према речницима, блиска (нпр. друго значење гл. *зажалиџи* за синоним има прво значење гл. *сажалиџи се*).

3. Класификације глагола са семантиком емоција из домена туге.

I 'бити X'

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
1.0.	зажалити ⁹ (1)	зажалити (1)	/	зажалити (1)

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
2.0.	јадати ¹⁰ (2)	јадати (2)	/	јадати (2)

⁸ „Синонимски низ морају чинити најмање две јединице; то је минимум који пружа информацију о актуелној семантици лексема у низу“ (Гортан-Премк 1982: 49).

⁹ Глагол *зажалиџи* има само описну дефиницију, нема забележених синонима у РСЈ, те га зато нисмо посматрали као део неког већег низа, али га можемо сматрати једним од централних глагола лексичко-семантичке групе глагола који изржавају емоцију из домена туге због његове широке употребе у српском језику.

¹⁰ У другом делу дефиниције глагола *јадати* „бити тужан, нерасположен“ није забележен ниједан синоним. И овај глагол сматрамо једним од централних глагола којима се означавају емоције из домена туге.

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
3.0.	напатити се	напатити се	намучити се	напатити се
3.1.	најадити се	најадити се	напатити се	напатити се
3.1.1.	најадовати се (2)	најадити се	најадити се	напатити се
3.2.	намучити се	намучити се	напатити се	напатити се
3.2.1.	испатити се	намучити се	намучити се	напатити се
3.2.2.	натрпети се	намучити се	намучити се	напатити се

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
4.0.	отужити се	отужити се	/	отужити се

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
5.0.	патити ¹	патити ¹	мучити се	патити ¹
5.1.	успатити се	патити ¹	/	патити ¹
5.2.	боловати	боловати	патити ¹	патити ¹
5.3.	јадиковати (1)	јадиковати (1)	патити ¹	патити ¹
5.4.	јадовати	јадовати	патити ¹	патити ¹
5.5.	трпети	трпети	патити ¹	патити ¹
5.5.1.	мучити се	мучити се	трпети	патити ¹
5.5.2.	трнапити се	мучити се	мучити се	патити ¹

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
6.0.	претрпети ¹¹	претрпети	/	претрпети
6.1.	препатити	претрпети	/	претрпети
6.1.	препаћивати	препаћивати	/	претрпети

бити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
7.0.	пропатити	пропатити	/	пропатити

¹¹ Једним делом своје семантичке структуре глагол *йрејџрџеџи* може ући у лексичко-семантичку групу глагола чија се семантика односи на неку емоцију из домена туге. Ако посматрамо саму дефиницију, видећемо да значење глагола тражи допуну у виду именске јединице која је асоцијативно повезана са неким емоцијама из домена туге (у значењима која нас интересују, нпр. у РСЈ: „трпећи поднети, издржати (нешто мучно, тешко, непријатно), истрпети: ~ болове, ~ страдања, претрпети болове, страдања).

7.1.	отпатити	отпатити	пропатити	пропатити
7.1.1.	одболовати	одболовати	отпатити	пропатити

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
8.0.	сажалити ¹²	сажалити	/	сажалити
8.0.	сажаљевати	сажаљевати	/	сажалити
8.1.	жалити (2)	сажаљевати	/	сажалити
8.2.	сажалити се (1)	сажалити се (1)	смиловати се	сажалити се (1)
8.2.1.	смиловати се	смиловати се	сажалити се (1)	сажалити се (1)
8.2.2.	пожалити (1)	пожалити (1)	сажалити се (1)	сажалити се (1)
8.2.3.	зажалити (2)	зажалити (2)	сажалити се (1)	сажалити се (1)

<i>биџи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
9.0.	туговати (1)	туговати (1)	/	туговати (1)
9.1.	сетовати ¹	сетовати ¹	туговати (1)	туговати (1)
9.2.	жалити ¹ (1)	жалити ¹ (1)	туговати (1)	туговати (1)
9.2.1.	прежалити	жалити ¹ (1)	/	туговати (1)
9.2.2.	ижалити (2)	прежалити	прежалити	туговати (1)
9.3.	тужити ² (1)	тужити ² (1)	туговати (1)	туговати (1)
9.4.	чезнути	туговати (1)	туговати (1)	туговати (1)
9.4.1.	венути	чезнути	чезнути	туговати (1)
9.5.	натуговати се	натуговати се	/	туговати (1)
9.5.1.	натужити се ¹³	натуговати се	натуговати се	туговати (1)
9.6.	одтуговати	одтуговати	/	туговати (1)
9.7.	потуговати	потуговати	/	туговати (1)

¹² Емоција сажаљења сврстава се у домен туге према квалитету. Дефинише се као саосећање субјекта, односно емоција која се јавља у субјекту као реакција на туђи губитак и жалост друге јединке (в. Миливојевић 2008: 673).

¹³ РСАНУ бележи гл. *најуужити се* у овом значењу и дефинише га преко упућивачке дефиниције.

II 'поста(ја)ти X'

<i>йосѣа(ја)ѣи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
10.	депримирати се	депримирати се	/	депримирати се

Глагол *депримирати се* нема ниједног израженог синонима¹⁴ у дефиницији РСЈ, који нам је био главни извор.¹⁵

<i>йосѣа(ја)ѣи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
11.0.	ожалостити се ⁶	ожалостити се	растужити се	ожалостити се
11.0.	ожалошћавати се	ожалошћавати се	/	ожалостити се
11.0.	ожалошћивати се	ожалошћивати се	/	ожалостити се
11.1.	сажалити се (2)	сажалити се (2)	ожалостити се	ожалостити се
11.2.	разјадати се	разјадати се	ожалостити се	ожалостити се
11.2.	разјадити се	разјадити се	ожалостити се	ожалостити се

<i>йосѣа(ја)ѣи</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
12.0.	ражалостити се	ражалостити се	растужити се	ражалостити се
12.0.	ражалошћивати се	ражалошћивати се	/	ражалостити се
12.1.	ражалити се	ражалостити се	ражалостити се	ражалостити се
12.1.	ражаљивати се	ражаљивати се	/	ражалостити се
12.2.	уцвелити се	ражалостити се	ражалостити се	ражалостити се
12.3.	пожалити (2)	пожалити (2)	ражалостити се	ражалостити се
12.3.1.	ижалити (1)	пожалити (2)	/	ражалостити се

¹⁴ „У синонимски низ се уврћују и фразеолошки изрази, лексикализоване синтагме, а некад и абривијатуре“ (Матијашевић 1982: 122). Свесни смо чињенице да неки лингвисти мисле да не морају само речи исте врсте ступати у односе синонимије, али пошто смо на самом почетку истраживања изузели фразеолошке јединице, изразе, лексичке спојеве, овај наш рад посматра искључиво глаголске лексеме и односе међу њима. Наш избор се поклопио са ставом научника који сматрају да „лексички синоними морају бити лексеме и морају припадати истој врсти речи“ (Драгићевић 2007: 249).

¹⁵ Три глагола у својој дефиницији имају синоним *ожалостити се*, који, даље, у својој дефиницији има синоним *расиужити се*. Исти је случај и са глаголом *расиужити се*; он након општег дела дефиниције има синоним *ожалостити се*, те ова два низа можемо посматрати као значењски блиска.

<i>īosīa(ja)īūi</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
13.0.	растужити се	растужити се	ражалостити се	растужити се
13.0.	растуживати се	растуживати се	/	растужити се
13.1.	јадити се	растуживати се	растуживати се	растужити се
13.2.	жалостити се	жалостити се	растуживати се	растужити се
13.2.1.	невеселити се	невеселити се	жалостити се	растужити се
13.3.	оневеселити се	растужити се	растужити се	растужити се
13.4.	обневеселити се	растужити се	растужити се	растужити се
13.5.	расцвелити се	растужити се	растужити се	растужити се
13.6.	озловољити се ²	растужити се	растужити се	растужити се
13.7.	ојадити се ²	растужити се	растужити се	растужити се
13.8.	онерасположити се	онерасположити се	растужити се	растужити се
13.9.	сневеселити се	сневеселити се	растужити се	растужити се
13.9.	сневесељавати се	сневесељавати се	/	растужити се
13.9.1.	намусити се	намусити се	сневеселити се	растужити се
13.10.	стужити се	стужити се	растужити се	растужити се
13.10.	стуживати се	стуживати се	/	растужити се
13.10.1.	сјадити се	сјадити се	стужити се	растужити се

<i>īosīa(ja)īūi</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
14.0.	снуждити се	снуждити се	/	снуждити се
14.1.	раздергити се	снуждити се	снуждити се	снуждити се
14.2.	скуњити се	снуждити се	снуждити се	снуждити се
14.3.	покуњити се	покуњити се	снуждити се	снуждити се

<i>īosīa(ja)īūi</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
15.0.	унесрећити се	унесрећити се	/	унесрећити се
15.1.	понесрећити се	понесрећити се	унесрећити се	унесрећити се

III '(y)чинити (некога) X / (y)чинити да (неко) осећа X'

(y)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
16.0.	болети ¹⁶	болети	/	болети
16.1.	заболети	заболети	/	болети
16.2.	уболети ¹⁷	уболети	/	болети

Сва три глагола у овом низу у речницима српског језика су слично дефинисана. Разликује се вид глагола којима се ове лексеме дефинишу (*нанети*, *йричинити бол* / *йричињавати*, *задавати бол*). Иако су гл. *болети*, с једне стране, и гл. *уболети* и *заболети*, с друге стране, различитог вида, ми смо у овом раду посматрали глагол који семантички прецизира ексерпиране јединице (у овом случају гл. *болети*), те се стога овакви глаголи налазе у истом низу.

(y)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
17.0.	зајадити (2)	зајадити (2)	/	зајадити (2)

(y)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
18.0.	мучити	мучити	/	мучити
18.1.	мрцварити	мрцварити	мучити	мучити

(y)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
19.0.	намучити	намучити	измучити	намучити
19.1.	измучити	измучити	намучити	намучити
19.2.	замучити	замучити	намучити	намучити
19.3.	напатити	напатити	намучити	намучити

(y)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
20.0.	ожалостити ¹⁸	ожалостити	онерасположити	ожалостити
20.0.	ожалошћавати	ожалошћавати	/	ожалостити

¹⁶ У свим примерима којима се потврђује значење глагола овог низа, носилац ситуације, односно онај који доживљава емоцију је означен именским конституентом у акузативу, односно заузима синтаксичку позицију логичког субјекта.

¹⁷ У СДР ова лексема се сматра нестандартном (в. 35. стр., фуснота бр. 1). Овај глагол се нашао у нашој грађи зато што смо посматрали значења из РСЈ, у којем је лексема забележена без икаквог знака о њеној нормативној вредности.

¹⁸ На врху овог низа налази се гл. *ожалостити*, који у синонимском делу дефиниције бележи гл. *расијужити*, док обрнуто није случај. Глагол *расијужити* у синонимском делу дефиниције повезује се са гл. *ражалостити*.

20.0.	ожалошћивати	ожалошћивати	/	ожалостити
20.1.	онерасположити	ожалостити	ожалостити	ожалостити
20.1.1.	оневеселити	онерасположити	онерасположити	ожалостити
20.1.2.	обневеселити	онерасположити	онерасположити	ожалостити
20.1.3.	депримирати	онерасположи(ва)ти	онерасположи(ва)ти	ожалостити
20.1.3.1.	растрести	растрести	депримирати	ожалостити
20.2.	уцвелити	ожалостити	ожалостити	ожалостити

(у)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
21.0.	увредити ¹⁹	увредити	/	увредити
21.1.	повредити	повредити	увредити	увредити

(у)чинити	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
22.0.	растужити	растужити	ражалостити	растужити
22.0.	растуживати	растуживати	/	растужити
22.1.	ојадити (2)	растужити	растужити	растужити
22.2.	расцвелити	растужити	растужити	растужити
22.3.	појадити	растужити	растужити	растужити
22.4.	разјадити	растужити	растужити	растужити
22.5.	озловољити	растужити	растужити	растужити
22.6.	сневеселити	сневеселити	растужити	растужити
22.6.	сневесељавати	сневесељавати	/	растужити
22.7.	жалостити	жалостити	растуживати	растужити
22.7.1.	цвелити	цвелити	жалостити	растужити
22.8.	невеселити	невеселити	растуживати	растужити
22.9.	ражалостити	ражалостити	растужити	растужити
22.9.	ражалошћивати	ражалошћивати	/	растужити
22.10.1.	ражалити	ражалостити	ражалостити	растужити
22.11.	раздертити	раздертити	ражалостити	растужити

Глагол који се најчешће јавља у синонимском делу дефиниција овог низа је *расцвелити* у значењу „учинити кога тужним, ражалостити“. Из наведене дефиниције се види који му је глагол синониман, али пошто се глагол

¹⁹ Ова два глагола се могу дефинисати као „учинити да се неко осети увређеним/повређеним“, дакле, нема јасне емоције означене именицом, већ се емоција исказује гл. прилогом трпним у конструкцији.

расшужити јавља у дефиницијама већег броја јединица, њега сматрамо хиперонимом овог низа.

<i>(у)чинити</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
23.0.	снуждити	снуждити	/	снуждити
23.1.	покуњити	покуњити	снуждити	снуждити

<i>(у)чинити</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
24.0.	тиштати	тиштати	/	тиштати
24.1.	тиштити	тиштати	тиштати	тиштати

<i>(у)чинити</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
25.0.	унесрећити	унесрећити	/	унесрећити
25.1.	онесрећити	онесрећити	унесрећити	унесрећити
25.2.	ојадити (1)	ојадити (1)	унесрећити	унесрећити
25.2.1.	зајадити	зајадити	ојадити (1)	унесрећити

IV 'испољавати X / исказ(ив)ати X'

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
26.0.	најадати се	најадати се	/	деф. је непотпуна у РСЈ! исказати, испричати

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
27.0.	туговати ²⁰ (2)	туговати (2)	жалити ² (1)	туговати (2)
27.1.	жалити ² (1)	жалити (1)	туговати (2)	туговати (2)

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
28.0.	изјадати се	изјадати се	/	изјадати се
28.1.	изјадити се	изјадати се	изјадати се	изјадати се

²⁰ Овај глагол у нашој анализи није могуће сврстати у низ чији је хипероним гл. *жалити* (1) зато што дефиниција посматраног глагола експлицитно указује на изражавање емоције „изражавати тугу, жалити: ~ за покојником“; док је гл. *жалити* (1) дефинисан у РСЈ „бити у жалости, тузи (за неким), туговати: ~ за погинулим сином“. Дакле, ови глаголи се преклапају у неким значењима, али их не можемо сврстати у исти низ због поделе коју смо направили на почетку нашег истраживања.

28.2.	ижалити се	изјадати се	изјадати се	изјадати се
28.3.	натужити се	изјадати се	изјадати се	изјадати се
28.4	изјадиковати се	изјадати се	изјадати се	изјадати се
28.4.1.	најадиковати се	најадиковати се	изјадиковати се	изјадати се
28.4.2.	најадовати се (1)	најадиковати се	најадиковати се	изјадати се

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
29.0.	јадиковати (2)	јадиковати (2)	кукати	јадиковати (2)
29.1.	јадовати (2)	јадиковати (2)	јадиковати (2)	јадиковати (2)
29.2.	ламентирати	јадиковати (2)	јадиковати (2)	јадиковати (2)
29.3.	цвилети (2)	јадиковати (2)	јадиковати (2)	јадиковати (2)
29.3.1.	циликати	цвилети (2)	цвилети (2)	јадиковати (2)
29.4.	лелекати	лелекати	јадиковати (2)	јадиковати (2)
29.4.	лелекнути	лелекнути	/	јадиковати (2)
29.4.1.	залелекати	лелекати	зајукати	јадиковати (2)
29.4.2.	залелекнути	залелекнути	/	јадиковати (2)
29.5.	зајадиковати	јадиковати (2)	закукати (2)	јадиковати (2)
29.5.1.	зајадити (1)	зајадиковати	зајадиковати	јадиковати (2)

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
30.0.	јаукати	јаукати	вапити	јаукати
30.0.	јаукнути	јаукнути	крикнути	јаукати
30.0.1.	крикнути	крикнути	јаукнути	јаукати
30.0.2.	вриснути	вриснути	крикнути	јаукати
30.0.3.	цикнути	вриснути	вриснути	јаукати
30.1.	зајаукати	јаукати	закукати (2)	јаукати
30.1.1.	закукати (2)	зајаукати	зајаукати	јаукати
30.2.	зајаукнути	јаукнути	јаукнути	јаукати
30.3.	запевати (2)	јаукати	јаукати	јаукати
30.4.	цвилети (1)	цвилети (1)	јаукати	јаукати
30.4.1.	зацвилети	цвилети (1)	цвилети (1)	јаукати
30.4.2.	процвилети	цвилети (1)	закукати (2)	јаукати
30.4.3.	поцвилети	процвилети	процвилети	јаукати

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
31.0.	кукати (1)	кукати (1)	/	кукати (1)
31.1.	прокукати	кукати (1)	/	кукати (1)
31.2.	раскукати се	кукати (1)	/	кукати (1)
31.3.	запомагати	кукати (1)	кукати (1)	кукати (1)
31.4.	јадати (1)	јадати (1)	кукати (1)	кукати (1)

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
32.0.	накукати се	накукати се	искукати се	накукати се
32.1.	искукати се	накукати се	накукати се	накукати се
32.1.1.	изјаукати се	изјаукати се	искукати се	накукати се
32.2.	најаукати се	најаукати се	накукати се	накукати се

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
33.0.	наплакати се ²¹	наплакати се	исплакати се	наплакати се
33.1.	исплакати се	исплакати се	наплакати се	наплакати се

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
34.0.	ожалити ²²	ожалити	/	ожалити
34.1.	отплакати	отплакати	ожалити	ожалити
34.2.	оплакати	ожалити	/	ожалити
34.2.	оплакивати ¹	оплакивати ¹	/	ожалити
34.2.1.	коротовати	коротовати	оплакивати ¹	ожалити
34.2.2.	тужити ² (2)	оплакивати ¹	жалити	ожалити
34.2.3.	претужити (1)	тужити ² (2)	оплакивати ¹	ожалити
34.2.3.1.	протужити	тужити ² (2)	туговати(2)	ожалити
34.2.4.	кукати (2)	кукати (2)	оплакивати ¹	ожалити
34.2.4.1.	закукати (1)	кукати (2)	/	ожалити

²¹ Глаголи *наплакати се* и *исплакати се* су синоними (што потврђује синонимски део дефиниције и једног и другог), те и један и други глагол могу стајати на врху овог низа.

²² Прототипична ситуација за коју се везује туга јесте смрт драге особе (Драгићевић 2006: 315). Отуда не чуди што ово значење развија велики број лексема. Њих можемо свести на значење глагола *ожалити* у РСЈ под 1. „исказати, испољити велику жалост, душевну бол, тугу за покојником (обично плачући, наричући над њим и сл.)“; пр. *Дивне ли ја очи ойкаше, дивна ли ја усња ожалеше*.

34.2.4.2.	нарицати (2)	нарицати (2)	кукати (2)	ожалити
34.3.1.	прекукати (2)	оплакивати ¹	/	ожалити
34.3.2.	запевати (1)	оплакивати ¹	нарицати (1)	ожалити
34.3.3.	нарицати (1)	оплакивати ¹	запевати (1)	ожалити
34.3.4.	прекукати (1)	оплакати	/	ожалити
34.3.5.	откукати	оплакати	ожалити	ожалити
34.3.6.	олелекати	оплакати	ожалити	ожалити
34.4.	исплакати	ожалити	оплакати	ожалити
34.5.	искукати	ожалити	оплакати	ожалити
34.6.	окукати	ожалити	оплакати	ожалити

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
35.0.	пожалити се	пожалити се	потужити се	пожалити се
35.1.	потужити се	потужити се	пожалити се	пожалити се

<i>испољавати</i>	ГЛАГОЛ	ГЛ. У ДЕФИНИЦИЈИ	ПРВИ СИНОНИМ	ПРОТОТИПИЧАН ГЛ.
36.0.	тужити се ²	тужити се ²	јадати се	тужити се ²
36.1.	кукати (3)	тужити се ²	тужити се ²	тужити се ²
36.2.	жалити се	жалити се	тужити се ²	тужити се ²
36.2.1.	јадиковати се	жалити се	жалити се	тужити се ²
36.2.2.	јадовати се	жалити се	жалити се	тужити се ²
36.2.3.	јадати се	јадати се	жалити се	тужити се ²

4. Закључак. Према корпусу од 197 јединица, тј. различитих значења²³ глаголских лексема које у својој семантичкој структури садрже емоцију из домена туге, издвојили смо 42 глаголске јединице чије смо значење подвели под 'бити (тужан, несрећан, сетан и сл.)', 45 јединица које реализују значење '(у)чинити (тужним, невеселим, сетним и сл.)', 37 јединица са значењем 'поста(ја)ти (тужан, невесео, сетан и сл.)' и чак 73 јединице са компонентом испољавања или изражавања емоције. Дакле, можемо закључити да се емоције из домена туге, за нас потпуно неочекивано, у српском језику најчешће означавају глаголима који указују на испољавање или изражавање туге као емоције. Могли смо овакве резултате очекивати код глагола којима се означава емоција беса, срибе, љутње, али не и туге квалификоване као пасивне емоције која не нагони на акцију.

²³ Можемо запазити да ниједан од посматраних глагола не развија више од три значења која су мотивисана емоцијом из домена туге.

Друго запажање се односи на прототипичне глаголе којима се исказује осећање туге, а то су углавном глаголи који се налазе на врху представљених низова. То су речи којима се најчешћи дефинишу други глаголи из домена туге (било да се налазе у општем или синонимском делу дефиниције). Сви глаголи из наше грађе могу се директно или индиректно свести на значење глагола као што су нпр.: *најайији се*, *јајији!*, *јујоваји (1)*, *сажалији се (1)*, *ожалостии се*, *ражалостии се*, *расјужии се*, *снуждии се*, *унесрећии се*, *ожалостии се*, *расјужии се*, *изјадаји се*, *јадиковаји (2)*, *јаукаји*, *кукаји (1)*, *ожалији*, *јужии се²* итд. Већим бројем су то префиксирани глаголи, мању скупину чине они ономагопејског порекла. Семантика овде наведених глагола улази, макар делом, у све јединице наше грађе, које се претежно овим глаголима дефинишу. Остали глаголи, који не припадају ниједном низу, имају описни део дефиниције према којима им се не може одредити хипероним, а такође ниједан од синонима није забележен. Према нашој грађи 7 глагола који реализују значење емоције из домена туге не ступа у синонимске односе, док остале лексеме учествују у формирању синонимских низова.

Ако погледамо представљене низове, можемо закључити да у српском језику постоји четрдесетак типичнијих глагола којима се означава туга или нека емоција из домена туге.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајић 2005: Ружица Бајић, Емоција покајања у литургијско-молитвеном дискурсу, *Стил* 4, 245–260.
- Барселона 2000: Antonio Barcelona, On the plausibility of claiming a metonymic motivation for conceptual metaphor, in: A. Barcelona (ed.), *Metaphor and Metonymy at the Crossroads – A Cognitive Perspective*, Mouton de Gruyter, Berlin – New York, 31–58.
- Брионес 2007: Rocío Jiménez Briones, *The lexical representation of the English verbs of feeling within the Lexical Constructional Model*, LCM Workshop, преузето 14. септембра 2010, са: http://www.lexicom.es/drupal/files/RocioJimenez_SLE2007.pdf.
- Вјежбицка 1999: Anna Wierzbicka, Emotional Universals, *Language design* 2, Universidad de Granada: Facultad de Filosofía y Letras, 1999, 23–69.
- Гортан-Премк 1982: Даринка Гортан-Премк, Синонимски низ у лексикографској дефиницији, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 12/2, 45–50.
- Драгићевић 2006: Рајна Драгићевић, Концептуализација туге у српском језику, *Српски језик* XI/1–2, 309–325.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Завод за уџбенике, Београд.
- Драгићевић 2010: Рајна Драгићевић, *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.
- Дринчић-Вуксановић 2005: Радојка Дринчић-Вуксановић, Неки елементи концепта емоције љубав у српском језику, *Српски језик* X/1–2, 351–358.
- Кевечеш 1998: Zoltán Kövecses, Are there any emotion-specific metaphors?, in: A. Athanasiadou & E. Tabakowska (eds.), *Speaking of emotions: Conceptualisation and Expression*, Mouton de Gruyter, Berlin – New York, 127–153.

- Крстић 1988: Драган Крстић, *Психолошки речник*, Вук Караџић, Београд.
- Матијашевић 1982: Јелка Матијашевић, О синонимији и синонимима, у: *Лексикографска и лексиколошка*, зборник реферата, САНУ – Институт за српскохрватски језик – Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду – Матица српска – Филолошки факултет у Београду, Београд – Нови Сад, 115–131.
- Миливојевић 2008: Zoran Milivojević, *Emocije – psihoterapija i razumevanje emocija*, Psihopolis institut, Novi Sad.
- Московљевић-Поповић 2008: Јасмина Московљевић-Поповић, Класе глагола за изражавање психолошких стања, осећања и расположења у савременом српском језику, *Научни састајник слависта у Вукове дане 37/1*, 87–98.
- Поповић 2007: Људмила Поповић, Аргументатска структура глагола емотивног стања у словенским језицима, *Зборник Мајице српске за славистичку* 71–72, 481–497.
- Трнавац 2002: Радослава Трнавац, Концепт 'наде' у руском језику, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистичку* XLV/1–2, 245–268.
- Штрбац 2006: Гордана Штрбац, О валентности глагола емоционалног садржаја у српском језику, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистичку* XLIX/2, 73–102.

РЕЧНИЦИ

- Обратни речник: Мирослав Николић, *Обратни речник српскога језика*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ – Палчић, Београд, 2002.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности — Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- РСЈ: *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- СДР 2006: *Семантичко-деривациони речник*, свеска 2: човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка стања и радње, психофизичке особине, сродство, Д. Гортан-Премк, В. Васић и Р. Драгићевић (ред.), Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, Нови Сад.

S u m m a r y

Ivana Marinković

ABOUT VERBS FROM THE DOMAIN OF SADNESS

The research is based on classification of verbs whose semantic is from the domain of sadness. Relying on the vocabulary definitions in dictionaries of Serbian language, we have classified these verbs using Lexical Constructional Model. These semantic analysis intends to show that there are hyponymies relations between verbs that denote sadness, as well as there are about forty typical verbs from the domain of sadness in Serbian language.

СВЕТЛАНА СЛИЈЕПЧЕВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ПОЈМА САВЕСТ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

У овом раду бавимо се концептуализацијом појма САВЕСТ у српском језику. За прикупљање корпуса користили смо старију верзију Електронског корпуса српског језика (у даљем тексту ЕК) и Антологију српске књижевности доступну на сајту Учитељског факултета. Циљ рада био је истражити које су све појмовне метафоре одговорне за разумевање појма САВЕСТ у српској култури.

Кључне речи: концептуализација, појмовна метафора, поетска метафора.

1.1. Когнитивна лингвистика је, још 70-их година XX века, тежиште проучавања метафора померила с језика на човеков ментални свет. Према когнитивистима, метафора човеку најчешће омогућава разумевање апстрактних појмова, емоција и сл. То значи да се метафора више не изучава као стилско средство које се користи ради постизања ефекта на примаоце, већ као ментални механизам који се испољава у језику, али и у другим видовима човековог делања и мишљења. Отуда и њен нови назив – *појмовна метафора*. Лејкоф и Џонсон, кључни лингвисти за овакву поставку метафоре, у својој књизи *Метафоре наше насушине*¹ појмовну метафору дефинишу као механизам који омогућава „разумевање једног појма (или појмовног домена) помоћу другог појма (појмовног домена)“ (Лејкоф и Џонсон 2003: 5). Појмовни домен који се разумева означен је термином *циљни*, а појмовни домен који служи разумевању другог означен је термином *изворни*. Ови аутори скрећу пажњу и на чињеницу да преношење структуре једног појма на други појам ради лакшег разумевања овог другог ставља у први план одређене аспекте тог другог појма, али и истовремено прикрива друге (Лејкоф и Џонсон 2003: 13).

1.2. Према традиционалном приступу оличеном у тзв. теорији поређења, метафора се ствара на основу претходно постојеће сличности. Међутим, према когнитивистима сличности између два појма или појмовна домена

---

* Овај рад је настао у оквиру курса *Метафоре у мишљењу и језику* на докторским студијама Филошког факултета у Београду и рађен је под менторством проф. др Душке Кликовац.

¹ Оригинални наслов је *Metaphors We Live By*, превод наслова према Кликовац 2004.

нису само узрок за стварање метафоре, већ се могу јавити и као последица појмовне метафоре (Лејкоф и Џонсон 2003: 148).

Когнитивисти се слажу да је разумевање и организација апстрактних појмова заснована на појмовима везаним за човеково телесно искуство (Џонсон 1987; Лејкоф и Џонсон 2003). О заснованости појмовне метафоре у телесном искуству до сада је писано веома детаљно (Џонсон 1987; Лејкоф и Џонсон 2003; Барселона 2003; Кевечеш 2010 и др.). Човек оперише апстрактним појмовима тако што полази од представе о аналогним материјалним објектима (Поповић 2008: 39) или о свом телу и оном што га окружује, о ономе што му је чулно доступно. Тако, на пример, када говоримо о жељи, често користимо домен глади (Грејди 1999: 85). Метафору ЈАКА ЖЕЉА ЈЕ ГЛАД налазимо у следећим примерима у српском језику:

- (1) Он је њу гутао погледом.
- (2) Колико год пехара освојила, она је незадовољна, **незасита је**.
- (3) Наша исцрпљена и девиза **гладна** привреда, већ више од месец и по дана не користи ову изузетну погодност (*Полиџика*, јул 2001).

Иако говоримо о различитим врстама жеља, које могу припадати различитим изворним доменима (ПОЖУДА ЈЕ ГЛАД, ЖЕЉА ЗА ПОБЕДОМ ЈЕ ГЛАД, ЖЕЉА ЗА НОВЦЕМ ЈЕ ГЛАД), свима је заједничка искуствена корелација ЈАКА ЖЕЉА ЈЕ ГЛАД. Метафору ЈАКА ЖЕЉА ЈЕ ГЛАД називамо општом метафором, јер њеном конкретизацијом добијамо конкретне метафоре ПОЖУДА ЈЕ ГЛАД, ЖЕЉА ЗА ПОБЕДОМ ЈЕ ГЛАД и ЖЕЉА ЗА НОВЦЕМ ЈЕ ГЛАД.

Веза између глади и жеље успостављена је захваљујући метонимији, која је, такође, једна од важнијих когнитивистичких тема. Метонимија се разуме као „когнитивни процес у којем један појмовни ентитет, изворни, омогућава менталну везу са другим појмовним ентитетом, циљним, унутар идеализованог когнитивног модела“ (Кевечеш 2010: 173). Дакле, метонимија је процес који доводи у везу два појма из истог домена, а то довођење у везу заснива се на блискости та два појма, односно на егзистенцијалној вези међу њима. Глад је типична човекова физиолошка потреба из категорије свих човекових физиолошких потреба, док је жеља типична ментална и/или емотивна потреба. Дакле, веза између ове две потребе је заснована на егзистенцијалној потреби – жељи за храном. На основу тога, говоримо о метонимијској заснованости метафоре ЈАКА ЖЕЉА ЈЕ ГЛАД. Когнитивисти метонимију сматрају важним извором за настанак метафоре (Грејди 1999; Лејкоф и Џонсон 2003; Кевечеш 2010 и др.).

1.3. Ново виђење метафоре не искључује њену функцију поетског украса. Појмовна метафора је одговорна и за постизање стилског ефекта. Тада говоримо о поетским метафорама. Поетска метафора углавном је већ позната појмовна метафора коју је аутор конкретизовао, удружио са неком другом појмовном метафором или разрадио осветљавајући њен нови аспект који до тог тренутка није био у првом плану (исп. Лејкоф и Гарнер 1989: 67–72, Кликовац 2004: 32). Тако, на пример, Матија Бећковић у стиховима песме *Доста је било* ствара метафору РЕЧИ СУ ТРЕШЊЕ:

- (4) Доста је било римованих песама! // **Упрљајмо се речима као деца трешњама.**

Поетска метафора на основу које је сачињен овај стих гласи речи – ТРЕШЊЕ ПРИЛИКОМ ГОВОРЕЊА ИЗЛАЗЕ ИЗ УСТА НАПОЉЕ И ПРЉАЈУ ГОВОРНИКА. Метафора речи СУ ТРЕШЊЕ створена је на основу већ постојећих метафора речи СУ ПРЕДМЕТИ И РЕЧИ – ПРЕДМЕТИ ПРИЛИКОМ ГОВОРЕЊА ИЗЛАЗЕ ИЗ УСТА НАПОЉЕ (Кликовац 2004: 61); речима је могуће *упрљајти се* захваљујући метафори НЕМОРАЛНО ЈЕ ПРЉАВО (уп. Кликовац 2004: 18). Наиме, песник је увидео сличност између невештих покушаја деце да једу трешње и покушаја људи да говоре нешто неискрено, неистинито, неморално.

2. У овом раду бавимо се концептуализацијом појма САВЕСТ. За прикупљање корпуса користили смо старију верзију Електронског корпуса српског језика (у даљем тексту ЕК)² и Антологију српске књижевности доступну на сајту Учитељског факултета³. Будући да су примери преузети из Електронског корпуса углавном писани публицистичким стилем, користили смо и књижевна дела из Антологије српске књижевности да би грађа била разноврснија.

Како бисмо испитали на које све начине говоримо о савести, те помоћу којих метафора се она разумева у српској култури, издвојили смо око 1000 примера реченица у којима се појављује реч *савест*.

3. Према *Речнику српскога језика* Матице српске *савест* је „осећај моралне одговорности за своје поступке“. Тај осећај везан је, дакле, за више когнитивне функције, па га поседује само људско биће. У типичном случају сваки човек има савест и веома је тешко одрећи се савести. То нам показује следећи пример:

- (5) Треба да **докажеш** [...] да **можеш без савести** (ЕК, *Мотиви*, 111).

Ипак, наши примери показују да постоје људи без савести, али да се у нашој култури на то не гледа благонаклоно:

- (6) Приморску митрополију [...] **потресају немили догађаји изазвани безбожницима и људима без савести** (ЕК, *Православље*, 741).

Човек се сам може лишити своје савести, свесно и вољно ма колико му то било тешко:

- (7) **Човек са савешћу имао је да се одрекне своје мисаоности и своје савести...** (ЕК, *Политицини културни додаци*, 2002).

Савест може имати и различита стања:

- (8) Плаши ме **стање моје савести** (ЕК, Јан Потоцки, *Рукопис наћен у Сарајоси*, 1988).

² У време када смо ексцерпирали грађу постојао је само корпус који броји 23 милиона речи. Овај корпус са изворима доступан је на адреси: <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/korpus/mainmenu.php>.

³ Корпус је доступан на адреси: <http://www.ask.rs>.

Постојање различитих стања савести подразумева да поседовање савести не значи нужно и да ће она бити активирана, то јест не значи да ће се човек у складу са њом и понашати.

4.1. Наш корпус показује да се САВЕСТ најчешће концептуализује помоћу изворног домена бића. Савест се, као и бића, може *рађајти*:

- (9) Колевка у којој **је рођена** наша духовна и црквена савест (ЕК, *Православље*).

Стање савести је, како смо рекли, променљиво, па се ми служимо доменом СТАЊА АКТИВНОСТИ / НЕАКТИВНОСТИ када говоримо о томе да је савест нешто што контролише или не контролише човекове поступке. На метафори САВЕСТ ЈЕ БИЋЕ засновани су и примери који показују да се савест може *умиривати*:

- (10) А оно је само једно пренемагање да **се умири савест** (Драгиша Васић, *Црвене мајле*).
- (11) Не би требало да **умирите** своју **савест** тиме (ЕК, *Полиџика*, 2000).
- (12) Кукавички гест којим се **умирује грижа савести** (ЕК, *НИН*, 2002).

Када је савест неактивна, то њено стање не мора бити коначно. Могуће ју је *пробудити*, *посићи*:

- (13) Онда је то **знак за узбуну** наших прилично **поспаних савести** (ЕК, *Православље*).
- (14) Колико још храмова треба да буде разорено да **би се пробудила савест** хришћана (ЕК, *Православље*).

Као и биће, савест може да се *буди неким човековим неморалним постојанством*, *умирује* и *буде посидана*, дакле, да обавља активности карактеристичне за бића. Коришћењем домена (НЕ)АКТИВНОСТИ, у појединим примерима у којима се као изворни домен јавља САН ми истовремено означавамо и постојање савести, али и њено пасивно стање: човек коме је савест *усијавана*, *посидана* и сл. има савест, али не поступа у складу са њом. На другој страни, када човек не поступа у складу са савешћу, која се намеће као цензор наших поступака, онда је она *узнемирена*, *несириљива*, дакле, активирана, и потребно ју је *умирити*.

Савест као БИЋЕ подразумева усправан положај. Захваљујући метафори МОРАЛНО ЈЕ ГОРЕ, НЕМОРАЛНО ЈЕ ДОЛЕ (уп. Кликовац 2006: 110–111), савест има променљив положај, па може *поклекнути* онда када човек чини нешто неморално:

- (15) Када **поклекне** људска **савест**, онда страдају невини (ЕК, *Полиџика*, јун 2000).

4.2. Када се концептуализује као биће, савест може бити изузетно агресивна, као у примеру:

- (16) **Удавиће ме рођена савест** ако наставиш да ћутиш... (Гроздана Олујић, *Гласам за љубав*).

Савест и биће имају још једну заједничку активност – могу да гризу. У том случају метафора САВЕСТ ЈЕ БИЋЕ конкретизује се као метафора САВЕСТ ЈЕ АГРЕСИВНА ЖИВОТИЊА:

- (17) Рекавши да **га гризе савест** за оно што је урадио (ЕК, *Политика*, 2000).
 (18) У том часу **савест га је гризла** па је хтео жену да спаси (ЕК, *Политика*, 2001).

Овде вреди поменути и то да се у српском језику глагол *гристи*, на основу тога што *угриз* подразумева осећање интензивног физичког бола, користи за изражавање болних психичких стања и емоција: *гризе ме сумња, кривица, мука, одлука, мисао* итд. То значи да постоји корелација између снажног физичког бола и онога што доживљавамо као интензивно непријатно ментално, емотивно осећање. Између те две врсте бола постоји егзистенцијална веза која би могла да проистекне из човековог најранијег искуства: угриз животиње за човека био је истовремено физички болан и изразито непријатан у емотивном и менталном смислу јер је изненадан, неочекиван.

Примећујемо да се *савест* веома често појављује у синтагми *грижа савести* онда када је активирана и подстакнута неким човековим поступком који није у складу са моралним начелима, што значи да се *савест* и *грижа савести* често понашају синонимично када се односе на *осећај кривице због учињеног*.

За метафору САВЕСТ ЈЕ АГРЕСИВНА ЖИВОТИЊА у нашем корпусу налазимо и следећи пример:

- (19) Ако **издресирамо своју савест**, она нас у исти мах љуби док нас гризе (ЕК, *Политикини културни додаци*, 2000).

Ако о савести мислимо као о животињи коју треба *дресира*, то онда значи да савест доживљавамо као нешто над чим ми можемо успоставити контролу, а не као нешто над чим већ имамо контролу. У овом примеру човекова контрола над савешћу подразумева да човек савести не дозвољава да га гризе.

4.3. С обзиром на то да је типично биће, али и биће које је самом човеку најважније – управо човек, једна од најчешћих конкретизација метафоре САВЕСТ ЈЕ БИЋЕ јесте метафора САВЕСТ ЈЕ ЧОВЕК. Човек са својом савешћу може да се *суочава*:

- (20) Не жели да **се суочи са** сопственим погрешним потезима и **својом савешћу** (ЕК, *Политика*, 2001).

Када се доживљава као ЧОВЕК, савест се врло често испољава као *самовољна, осветљубива* и *превртљива*:

- (21) Ми изнад свега ценимо **самоуправу савести** (ЕК, *Политикини културни додаци*, 2000).
 (22) **Грижа савести осветила му се** за несрећне жртве (ЕК, Јан Потоцки, *Рукойс нађен у Сарајоси*, 1988).
 (23) **Једна превртљива савест** (ЕК, *Танјуг*, 1995).

САВЕСТ МОЖЕ БИТИ И МУЧИТЕЉ:

- (24) **Мучен грижом савести**, несаницом и породичном анамнезом, откачи ту бомбу (ЕК, *Полиџикини кулџурни додаци*, 2000).

Као што можемо да приметимо, савест се често доживљава као нешто што је по човека опасно, што га угрожава, те не чуде примери у којима се савест доживљава као ЛОВАЦ:

- (25) **Ловила ме је**, на најнеочекиванијим серпентинама душе, **моја савест** (Гроздана Олујић, *Гласам за љубав*).
- (26) Гледстон се, **гоњен савешћу**, хватао у коштац са египатским и ирским питањима (ЕК, Р. В. Конел, *Зашио је класична теорија класична?*).

Негативни доживљај савести изражава се и преко метафоре САВЕСТ ЈЕ ТАМНИЧАР:

- (27) Лесковчанин је објавио роман **Заточеник савести** (ЕК, *Полиџика*, 2000).

Метафоре као што су САВЕСТ ЈЕ АГРЕСИВНА ЖИВОТИЊА, САВЕСТ ЈЕ ТАМНИЧАР И САВЕСТ ЈЕ ЛОВАЦ указују на то да човек ограничења у погледу испољавања својих жеља и хтења, дакле, ограничења која му диктирају моралне обавезе и савест, доживљава као ограничења у својим телесним активностима, па се отуда савест и појављује као неко ко физички угрожава човека (*ловац*, *мучиџиел* или *агресивна животиџиња*) или га спречава да се креће (*џамничар*). Метафора САВЕСТ ЈЕ ТАМНИЧАР произлази из метафоре ИМАТИ САВЕСТ ЈЕ ИМАТИ ОГРАНИЧЕНО КРЕТАЊЕ, а на њој је заснован и веома фреквентан израз *слобода савешџи* (потврђен у *Речнику срџскоја језика* Матице српске) у значењу „одсуство ограничења у исказивању својих начела и уверења“. Овај израз имплицира још једну познату општију метафору МОРАЛНА АКЦИЈА ЈЕ КРЕТАЊЕ НА ДОЗВОЉЕНОЈ ТЕРИТОРИЈИ И ДОЗВОЉЕНИМ ПУТЕВИМА (Кликовац 2004: 18). Дакле, како исказивање начела и уверења може бити човекова ментална активност корелативна с физичком активношћу кретања, онда је делање у складу са захтевима савести ограничено као што би неким телесним недостатком или неком физичком препреком било ограничено и човеково кретање кроз простор. На основу тога можемо говорити и о метонимијској основи метафоре ИМАТИ САВЕСТ ЈЕ ИМАТИ ОГРАНИЧЕНО КРЕТАЊЕ.

4.4. Када се концептуализује као човек, савести је могуће приписати и вербалне способности карактеристичне за човека, те она има *глас* и може да *говори*:

- (28) Само **глас савести** им прекида починак (ЕК, Јан Потоцки, *Рукоџис нађен у Сараџоси*, 1988).
- (29) Оно што је карактеристично у овом злочину, то је **опречан говор савести** (ЕК, *Полиџика*, септембар 2000).

Савест веома често од човека може нешто и да *џражи*:

- (30) **Савест категорички тражи** да се о том новом животу мисли (Драгиша Васић, *Сабране џријовейке*).

С обзиром на начин комуникације између човека и савести као саговорника, метафора САВЕСТ ЈЕ ЧОВЕК конкретизује се као метафора САВЕСТ ЈЕ НАРЕДБОДАВАЦ:

- (31) **Савест ми је налагала** да одам вашег тобожњег љубавника (ЕК, Јан Потоцки, *Рукопис нађен у Сарајоси*).
- (32) Ћосић је [...] ишао у корак са својом епохом прихватајући **налоге савести** (ЕК, *Полиџикини културни додаци*, 2002).

Метафора САВЕСТ ЈЕ ЗАПОВЕДНИК читава се у примерима у којима савест нешто човеку *забрањује* или *доушља*:

- (33) Сведоци којима **савест не да да ћуте** (ЕК, *Полиџика*, септембар 2000).
- (34) Нећу да будем целат ове јадне дечице. **Савест ми то не допушта** (Стеван Сремац, *Лимунација на селу*).
- (35) Једино што ми **моја савест дозвољава** је да им то надокнадим (ЕК, *Полиџика*, мај 2001).

Да САВЕСТ МОЖЕ БИТИ ВЕОМА НЕПРИЈАТАН САГОВОРНИК, потврђујемо и примерима у којима се савест појављује као особа која човеку *прекорева* или га *прекорева*:

- (36) До сада су се на **приговор савести** позивали припадници појединих верских заједница (ЕК, *Полиџика*, април 2001).
- (37) Поштовање **приговора савести** (ЕК, *НИН*, 27. 6. 2002).
- (38) **Ако ме савест не прекорева**, тиме нисам оправдан (ЕК, *Полиџикини културни додаци*, 2000).

4.5. У нашем корпусу налазимо и неколико примера у којима се савест доживљава као *добронамеран човек*. Метафора САВЕСТ ЈЕ САВЕТОДАВАЦ има следеће потврде:

- (39) **Уколико послушате своју савест** [...] омогућићете да пуна истина [...] изађе на видело (ЕК, *Полиџика*, октобар 2002).
- (40) **Савест треба слушати** више него било ког човека (ЕК, *НИН*, 29. 4. 2002).

Када се савест обраћа човеку, он може, али не мора да је слуша, односно не мора поступати у складу са њом. То видимо из следећег примера:

- (41) Тада сам почео **обраћати већу пажњу гласу своје савести** (ЕК, Јан Потоцки, *Рукопис нађен у Сарајоси*, 1988).

Савест се концептуализује и као водич у ситуацијама у којима човек треба да се одлучи између нечега што је у складу са савешћу и нечега што се са њом коси:

- (42) Он каже да ауторитет поштује, а **савест следи** (ЕК, *НИН*, 29. 4. 2002).

- (43) Имаће више времена [...] да **следећи савест** [...] још шта уради (ЕК, *НИН*, 2002).

Можемо приметити да се овде *савести* не појављује у синтагми *трижа савести*, што значи да савест коју доживљавамо као добронамерну не може да гризе, не угрожава човека. Такође, САВЕСТ која се концептуализује као водич или САВЕТОДАВАЦ непрестано је активна, док се САВЕСТ која *тризе* активира са закашњењем, обично човековим лошим поступцима.

5. Метафору САВЕСТ ЈЕ НОСИТЕЉ ТЕШКОГ ТЕРЕТА (САВЕСТ ЈЕ НОСИТЕЉ, А НЕПОСТУПАЊЕ У СКЛАДУ СА ЊОМ ЈЕ ТЕЖАК ТЕРЕТ) налазимо у следећим примерима из нашег корпуса:

- (44) Немци сада настоје да **растерете своју савест** (ЕК, *Полиџикини културни додаци*, 2000).
 (45) Не знам да ли је Његошев народ у стању да **отресе грех са своје савести** (ЕК, *Полиџика*, мај 2001).

Човек кога *мучи* савест осећа тескобу, терет, па је и израз *имајти која на савести* са значењем „бити узрок чије пропасти“ заснован на поменутих метафорама.

Слична претходној, метафора САВЕСТ ЈЕ ТЕЖАК ТЕРЕТ језички је уобличена у изразима попут *ојшерећен савешћу/трижом савести* (израз потврђен у *Речнику српској језика* Матице српске). Човек може бити *ојшерећен савешћу* као што је *ојшерећен физичким тшерећом*.

6.1. У нашем корпусу налазимо и на примере који илуструју метафору САВЕСТ ЈЕ ВРЕДНА МАТЕРИЈА:

- (46) Госпођа без **трукне савести** (ЕК, *Полиџика*, јануар 2001).
 (47) **Висок степен** моралности и **савести** (ЕК, *Полиџикини културни додаци*, 2001).

6.2. У нашем корпусу има примера који потврђују метафору САВЕСТ ЈЕ ВОДА:

- (48) **Мутио ми је мир** ионако **узнемирене савести** (ЕК, Јан Потоцки, *Рукопис нађен у Сарајосу*, 1988).
 (49) **Била је пуна мирне савести** и радовала се што је стигла кући (ЕК, Мирослав Поповић, *Судбине*, 1994).
 (50) Мени је **савест потпуно мирна и чиста** због свега што сам радио (ЕК, *Полиџика*, октобар 2000).

Метафоре САВЕСТ ЈЕ ВОДА и САВЕСТ ЈЕ ВРЕДНА МАТЕРИЈА имплицирају у литератури већ познату метафору ЧОВЕКОВ ЕМОЦИОНАЛНИ ПРОСТОР ЈЕ ПОСУДА/БУНАР У КОМЕ ЈЕ САВЕСТ СМЕШТЕНА (о овоме в. више Кликовац 2004: 210), што даље води до општијих метафора ЧОВЕК ЈЕ САДРЖАТЕЉ ЗА САВЕСТ, а САВЕСТ ЈЕ САДРЖАНИ ОБЈЕКАТ.

Међутим, захваљујући метафори НЕМОРАЛНО ЈЕ ПРЉАВО (уп. Кликовац 2004: 18), савест можемо квалификовати као *чисћу* или *нечисћу* и ван метафоре САВЕСТ ЈЕ ВОДА. Тада налазимо на примере засноване на метафори САВЕСТ ЈЕ ДВОДИМЕНЗИОНАЛНИ ПРОСТОР:

- (51) Ако се испостави да су они убеђени у **чистоту своје савести** (ЕК, *Полиџикини културни додаци*, 2000).
- (52) Можда имате **нечисту савест**? (ЕК, Момо Капор, *Зое*, 1984).
- (53) Ако има **чисту савест**, не би требало да се узбуђује (ЕК, *Полиџика*, септембар 2000).
- (54) Будући увек **нечисте савести** и свестан своје кривице и грехова, бегао из кујне на какво узвишено место (Стеван Сремац, *Пой Сџира и ѿој Ћира*).

Такође, када се појављује као *мирна*, САВЕСТ, може бити и БИЋЕ:

- (55) И како се раније жртвовао и одужио то му је [...] **савест потпуно мирна** (Драгиша Васић, *Црвене мајле*).

Када се концептуализује као ВОДА (или уопштено МАТЕРИЈА) и БИЋЕ, примећујемо да је за савест карактеристично *кретање* и *мировање*. У вези са тим важна је метафора АКТИВНОСТ ЈЕ КРЕТАЊЕ. Неактивирана савест је она која је својствена свим људима који се понашају у складу са моралним кодексом, и та савест подразумева стање мировања. Стање мировања је такође двоструко: МИРНА САВЕСТ је пожељна, док је УСПАВАНА САВЕСТ непожељна (уп. т. 4.1). УСПАВАНА САВЕСТ је, иако подразумева мировање, непожељна највише зато што сам придев *успавана* указује на то да је она у неком прошлом тренутку била активна, а онда се деактивирала, *успавала*. Активирана савест, међутим, подразумева кретање, и то је она савест која се активира човековим неморалним поступцима и која се често појављује у синтагми *грижа савести*.

7. На метафори САВЕСТ ЈЕ ДЕСТРУКТИВНИ ХЕМИЈСКИ АГЕНС засновани су примери:

- (56) У то време **ме није нагрязала савест** (ЕК, *Свети*, 221).

Ова метафора настала је на основу разорне моћи савести активираних човековим деловањем које није у складу са његовим етичким начелима.

8. У ретким случајевима САВЕСТ ЈЕ ЛОМЉИВ ПРЕДМЕТ:

- (57) **Грижа савести** хировитих купаца тек је **једна од напрслина** старомодне дијамантске индустрије (*Полиџика*, новембар 2000).
- (58) **Остаци наше савести** (ЕК, *Полиџика*, децембар 2000).

Такође, предмет може бити различито конкретизован. Тако наилазимо на примере засноване на метафори САВЕСТ ЈЕ МЕХАНИЗАМ:

- (59) **Прорадио им је делић савести** (ЕК, *НИН*, 24. 1. 2002).
- (60) **Савест** његових колега **прорадила је** тек онда кад су осетили слободу (ЕК, *Полиџика*, септембар 2000).

Овакви примери такође показују да се КРЕТАЊЕ САВЕСТИ везује за њено АКТИВИРАЊЕ.

Постоји и неколико примера у којима се читава метафора САВЕСТ ЈЕ УЖАРЕНИ ПРЕДМЕТ:

(61) **Савест** ме је **горко пекла** (ЕК, Јан Потоцки, *Рукопис нађен у Сарајеву*, 1988).

(62) Пироћанца већ дуже време **пече савест** (ЕК, *Свети*, 210).

Затим, САВЕСТ МОЖЕ БИТИ РОБА КОЈОМ ЧОВЕК ТРГУЈЕ:

(63) Они су увек спремни да **продају своју савест** (ЕК, Раул Жирарде, *Политички митови и митологије*, 2000).

(64) Нудити на **продају мало савести** (ЕК, *НИН*, 24. 1. 2002).

9. ЧОВЕК МОЖЕ БИТИ САДРЖАТЕЉ ЗА СВОЈЕ ПРАВО БИЋЕ. У том случају, савест се персонификује и онда та НОВА ОСОБА, смештена у ЧОВЕКУ, покушава да избегне савест ЧОВЕКА – САДРЖАТЕЉА:

(65) Проза ... **може да допре до савести**, ма колико је **модерни човек избегавао** и потискивао (ЕК, *Политички културни додаци*, 2000).

10. Када се налази у човеку, САВЕСТ МОЖЕ БИТИ И БИЉКА:

(66) Од Бога му, од стварања човека, **усађена савест**, пробуђена на нови начин и заувек, доласком Исуса Христа (ЕК, Владета Јеротић, *Десетом Буром Бранковић – његово дело и наше време*).

11. Као што смо до сада видели, савест је одлика човека. Међутим, она може припадати и апстрактним ентитетима које доживљавамо као особе, када говоримо о *савести државе, професије, нације, владе, јавности* итд., те наилазимо на следеће примере:

(67) Њен циљ је да врати и оснажи [...] изгубљену **савест нације** (ЕК, *Политика*, октобар 2000).

(68) Јер је глас Броза био јачи од гласа **научне савести** (ЕК, *Политика*, мај 2001).

Када говоримо о *савести науке, професије, нације* и сл., користимо се метонимијом, јер НАУКА СТОЈИ ЗА ЉУДЕ КОЈИ СЕ БАВЕ НАУКОМ, ПРОФЕСИЈА ЗА ЉУДЕ КОЈИ СЕ БАВЕ ТОМ ПРОФЕСИЈОМ, НАЦИЈА ЗА ЉУДЕ ТЕ НАЦИЈЕ, ДРЖАВЕ ЗА ЉУДЕ У ТОЈ ДРЖАВИ, а можда чак и за ЉУДЕ КОЈИ ВОДЕ ДРЖАВУ, будући да се ДРЖАВА МОЖЕ КОНЦЕПТУАЛИЗОВАТИ КАО ОСОБА, ПИРАМИДА И СЛ. (Кликовац 2004: 110).

12. Да резимирамо, ЧОВЕК ЈЕ САДРЖАТЕЉ ЗА САВЕСТ КАДА ИМАМО У ВИДУ МЕТАФОРЕ САВЕСТ ЈЕ ВОДА, САВЕСТ ЈЕ СВЕЛОСТ И СЛ. МЕТАФОРА САВЕСТ ЈЕ ВАН ЧОВЕКА ПОДРАЗУМЕВА МЕТАФОРЕ У КОЈИМА СЕ САВЕСТ КОНЦЕПТУАЛИЗУЈЕ КАО НАРЕДБОДАВАЦ, ТАМНИЧАР, ВОДИЧ, ЛОВАЦ, АГРЕСИВНА ЖИВОТИЊА, ТЕРЕТ, УЖАРЕНИ ПРЕДМЕТ, РОБА И СЛ.

Такође, показали смо да се метафора САВЕСТ ЈЕ БИЋЕ најчешће конкретизује као метафора САВЕСТ ЈЕ ЧОВЕК. Када се концептуализује као ЧОВЕК, савест се углавном појављује као цензор слободног говорења и делања, па се даље конкретизује у тамничара, ловца, наредбодавца, заповедника, мучитеља, дакле, САВЕСТ ПОСТАЈЕ ЧОВЕК СА ИЗРАЗИТО ЛОШИМ ОСОБИНАМА, ФУНКЦИЈАМА И СВОЈСТВИМА.

Савест је осећај који подразумева да се човек понаша према одређеним начелима која су му други поставили или које је он себи поставио, а такви

захтеви савести омогућавају човеку да је доживљава као НАРЕДБОДАВЦА и ЗАПОВЕДНИКА. Када се САВЕСТ супротставља човековим жељама или подразумева да човек нешто ради против своје воље, онда се она доживљава као МУЧИТЕЉ. Таква савест је непријатна, јер је то савест синонимична са *трижом савести* – оном која се активира када човек већ поступи супротно својим моралним начелима. Међутим, израз *нема у њеја ни искре савести* сведочи о томе да је у нашој култури пожељно имати савест, а то видимо по томе што се у овом изразу САВЕСТ концептуализује као СВЕЛОСТ. Онда када је стално активна, она је ВОДИЧ и САВЕТОДАВАЦ. Дакле, када анализирамо концептуализације САВЕСТИ у српској култури, закључујемо да постоји оксиморон: пожељна је активна савест, која може бити и мирна, али је човек негативно доживљава онда када она није била активна већ се неким његовим лошим поступком активирала.

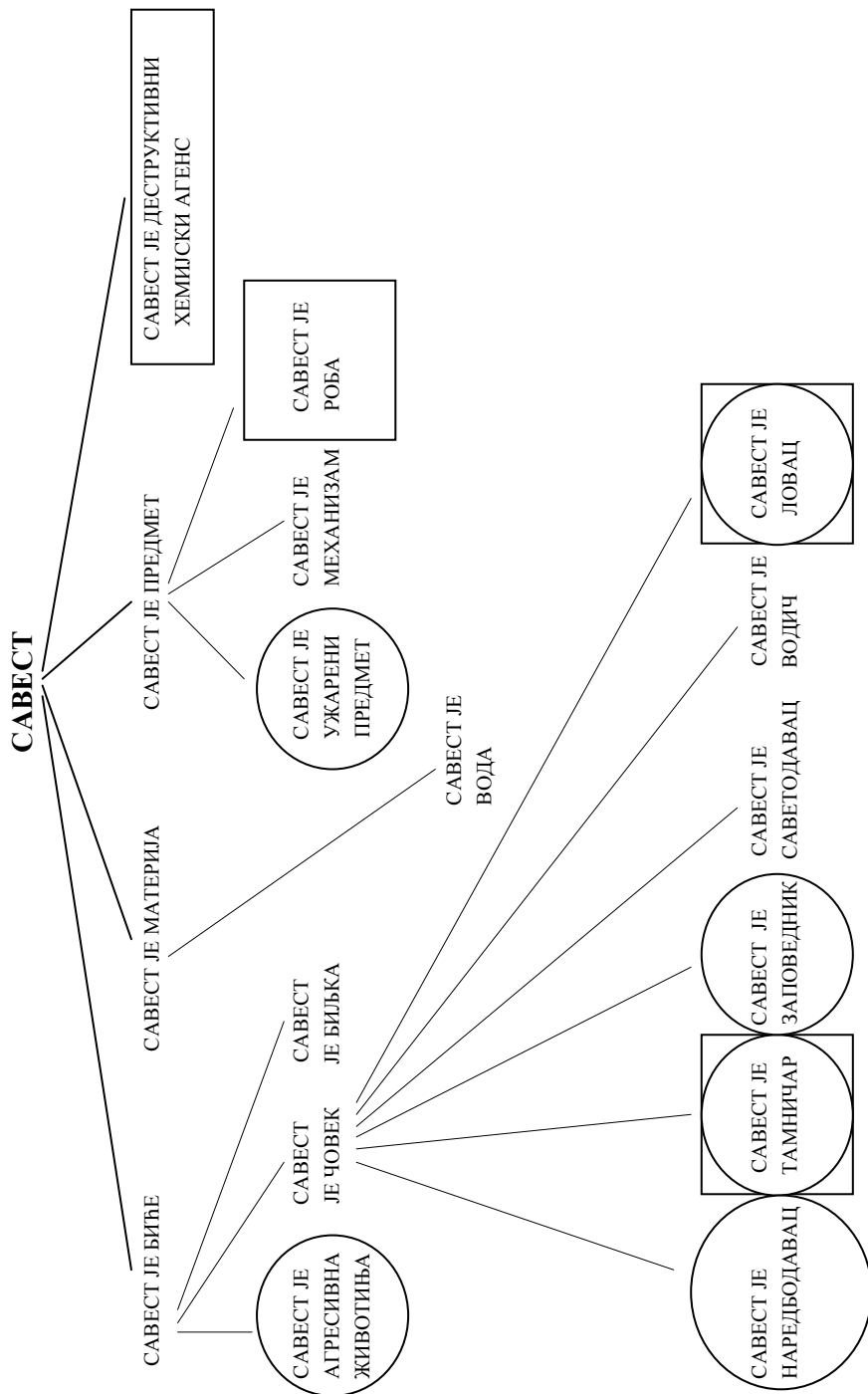
Активност савести доводи се у везу с доменом КРЕТАЊА, те наилазимо метафоре које укључују општу метафору АКТИВНОСТ ЈЕ КРЕТАЊЕ. Таква је метафора САВЕСТ ЈЕ БИЋЕ (нарочито када имамо у виду домене ЛОВАЦ, АГРЕСИВНА ЖИВОТИЊА, ТАМНИЧАР), као и метафоре САВЕСТ ЈЕ МЕХАНИЗАМ и САВЕСТ ЈЕ ДЕСТРУКТИВНИ ХЕМИЈСКИ АГЕНС.

Метафоре у којима се ЧОВЕКОВА УНУТРАШЊА СТАЊА или ЕМОЦИЈЕ концептуализују као МАТЕРИЈА су веома честе (Кликовац 2004: 207). Такве концептуализације омогућавају да се настанак емоције везује за КРЕТАЊЕ или ПОДИЗАЊЕ МАТЕРИЈЕ, што је случај с метафором САВЕСТ ЈЕ ВОДА.

У нашем корпусу има и неколико поетских метафора. Оне су настале углавном разрадом постојећих метафора. Аспект који се проширује можемо означити као „онај којим се показује дејство савести које штети човеку или га угрожава“. Такве аспекте имају метафоре САВЕСТ ЈЕ ДЕСТРУКТИВНИ ХЕМИЈСКИ НЕЖИВИ АГЕНС, САВЕСТ ЈЕ ЛОВАЦ, САВЕСТ ЈЕ ТАМНИЧАР, САВЕСТ ЈЕ ЗАПОВЕДНИК, САВЕСТ ЈЕ НАРЕДБОДАВАЦ, САВЕСТ ЈЕ АГРЕСИВНА ЖИВОТИЊА и САВЕСТ ЈЕ РОБА.

13. Наше истраживање показује да су изрази које бележи *Речник српскоја језика* Матице српске засновани на непоетским, појмовним метафорама, али и да ове метафоре истовремено представљају јаку базу за њихове даље иновативне разраде до поетских.

14. Мрежу метафора на основу којих се концептуализује САВЕСТ у српском језику можемо представити приложеним графиконом. Заокружене су метафоре којима се говорник служи када осећа тескобу због присуства савести. Четвороуглом су обележене поетске метафоре.

ЛИТЕРАТУРА

- Барселона 2003: *Metaphor and Metonymy at the Crossroads – A Cognitive Perspective* (Antonio Barcelona, ed.), Mouton de Gruyter, Berlin – New York.
- Грејди 1999: Joseph Grady, A typology of motivation for conceptual metaphor: correlation vs. resemblance, in: *Metaphor in Cognitive Linguistics* (Raymond Gibbs, Gerard Steen, eds.), John Benjamins Publishing Company, Amsterdam – Philadelphia, 79–100.
- Кевечеш 2010: Zóltan Köveczes, *Metaphor: A Practical Introduction*, OUP, Oxford.
- Кликовац 2004: Duška Klikovac, *Metafore u mišljenju i jeziku, XX vek*, Beograd.
- Кликовац 2006: Душка Кликовац, О метафоричкој концептуализацији неких апстрактних појмова из домена моралности, *Српски језик* XI/1–2, 103–114.
- Кликовац 2008: Душка Кликовац, Шта је то метафора?, *Књижевности и језик* LV/1–2, 57–76.
- Лејкоф и Тарнер 1989: **George Lakoff, Mark Turner**, *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*, University of Chicago Press, Chicago.
- Лејкоф и Џонсон 2003: George Lakoff, Mark Johnson, *Metaphors We Live By*, University of Chicago Press, Chicago.
- Поповић 2008: Људмила Поповић, *Језичка слика стварности. Коиницивни аспекти контрастивне анализе*, Филолошки факултет, Београд.
- Расулић 2006: Катарина Расулић, *Тако близу, а ипак далеко: о метафоричкој концептуализацији заснованој на појмовима БЛИЗУ и ДАЛЕКО*, у: *Коиницивнолинивиситичка истраживања српског језика*, САНУ, Београд, 231–259.
- Речник српског језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- Џонсон 1987: Mark Johnson, *The Body in the Mind. The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*, The University of Chicago Press, Chicago.

S u m m a r y

Svetlana Slijepčević

THE METAPHOR SYSTEM FOR CONSCIENCE
IN SERBIAN LANGUAGE

This paper explores metaphorical conceptualization of the domain CONSCIENCE in Serbian language and their extensions in poetical discourse. After a global overview of main examinations in theory of conceptual metaphors, we analyze metaphores with the domain CONSCIENCE on examples excerpted from Electronic Corpus of Serbian Language and Anthology of Serbian Literature. Finally, we gave a shematic survey of all conceptual metaphors we found in corpora, including poetical and non-poetical metaphors.

АНЕТА СПАСОЈЕВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О ПРОМЕНЉИВОСТИ ИМЕНИЦА СА ЗНАЧЕЊЕМ СРОДНИКА У СИНТАГМАТСКИМ ВЕЗАМА СА ЛИЧНИМ ИМЕНИМА*

У овом раду бавимо се алтернативном употребом деклинираних односно недеклинираних форми именица са значењем сродника у позицији првог члана синтагме. Циљ рада је описати лексичка и граматичка својства поменутих именица и уочити факторе који утичу на њихову деклинирану или недеклинирану употребу. Испоставило се да се недеклинирање ових лексема јавља, осим у разговорном и/или супстандардном језику, и у функцији семантичког диференцирања полисемне лексике овог типа.

Кључне речи: морфологија, деклинабилност, именице са значењем сродника, значење лексема, полисемантичка структура.

1.1. Познато је да се према морфолошком критеријуму именице у српском језику сврставају у променљиве врсте речи. Њихова променљивост огледа се у постојању категорија рода, броја и падежа и граматичких средстава за изражавање тих категорија. Међутим, постоје именице које немају морфолошке ознаке за поменуте категорије. Тако, на пример, неке именице могу имати облик само једног граматичког броја, неке пак облике два рода, а има и оних које немају посебне падежне облике. Ми ћемо се у овом раду бавити једним типом морфолошке недоследности.

1.2.1. Постоје лексеме које се по свим својим лексичким и морфолошким карактеристикама сврставају у именице – осим по својој деклинабилности. Неке од тих именица нису никад деклинабилне, те се јављају само у свом номинативном лику. Разноврстан инвентар оваквих именица представио је у свом раду Мирослав Николић, наводећи именице које формално немају могућност деклинирања, на пример: називи фонема и слова за те фонеме, називи за тонове солмизације, именице типа *хаџи*, *мачо*, *мадам*, *хаику*, скраћене форме типа *фра*, *дон* и др. (Николић 1996: 16 и д.).

1.2.2. У истом раду Николић помиње примере именица чија је факултативна употреба посебних деклинационих облика омогућена њиховом синтак-

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

сичком позицијом првог члана у синтагми или полусложеници. Као најчешће именице тог типа наводи оне за ословљавање и титулисање, на пример: код *баба Стане* : код *бабе Стане*, са *мајџиор Жиком* : са *мајџиором Жиком* и сл.¹

Једном групом таквих именица, чија је деклинација позиционо условљена, бавио се Богољуб Станковић (Станковић 1986: 77–89). Он је анализирао случајеве алтернативне употребе деклинираних облика именица у позицији другог члана синтагме, тачније деклинирање географских имена у синтагми са номенклатурним термином (на пример: у селу *Добановци* : у селу *Добановцима*), и извео закључке о утицају различитих фактора на појаву недеклинирања именица овог типа².

2.1. (Не)деклинирање наведених позиционо условљених именица, констатовали смо већ, у вези је и са њиховом синтаксичком функцијом атрибутива³.

Прва врста атрибутива⁴ (птица *селица* → за птицом *селицом*) реализује се именицама које сужавају значења оних које квалификују. Те квалификативне именице ће се увек слагати са падежом центра именичке синтагме.

У вези са другом и трећом врстом атрибутива констатоваћемо следеће: именице у другој врсти стоје углавном уз властите именице (уз имена људи), именице у трећој стоје уз апелативне именице (а најчешће су саме властите); прве се налазе у позицији првог члана синтагме, друге су у постпозицији; прве су углавном именице из лексичко-семантичких група назива сродства, титула, звања и занимања, а друге су властита имена (називи институција, књига, географска имена и др.).

2.2. Именице у функцији друге врсте атрибутива (*баба Цвета* → код *баба Цвете* : код *бабе Цвете*) недоследне су у деклинирању као и именице из треће врсте (село *Уздин* → из села *Уздин* : из села *Уздина*). Већ смо рекли да је Б. Станковић истраживао деклинабилност ових последњих. Наше истраживање представља покушај утврђивања лингвистичких фактора који омогућавају алтернативну променљивост једног типа именица у функцији друге врсте атрибутива.

¹ У поменутом раду М. Николића скреће се пажња и на недеклинабилност именица у синтагмама типа *шми* ципеле, *Овчар* бања, *уз* музика итд. Са становишта синтаксе, ове именице би биле у функцији конгруентног атрибута, који иначе реализују придевске речи. Сада се нећемо бавити разлозима немењања именица у оваквој позицији.

² Појава недеклинирања географских имена у синтагмама са географским термином у иницијалној позицији синтагме зависи од природе географског термина и морфолошких, лексичких и етимолошких карактеристика географског имена, као и од домена њихове употребе (Станковић 1986: 89).

³ Атрибутиви се реализују именицом (или именичком синтагмом) чији се садржај приписује центру синтагме квалификујући га, сужавајући га и сл. Постоји више врста атрибутива. Они се међусобно разликују према значењу које атрибутив има у односу на центар синтагме, према позицији атрибутива у њој, према конгруенцији са центром и сл. (исп. Маретић ³1963: 483–484, Стевановић ⁴1989: 58–65, Станојчић–Поповић ¹¹2008: 274, Станојчић 2010: 314–315, Пипер и др. 2005: 69–71).

⁴ Ради увида у падежну конгруенцију, подсетићемо се поделе атрибутива из једне од наших актуелних школских граматика (Станојчић–Поповић ¹¹2008: 274).

3. Циљеви нашег рада су анализа прикупљене грађе и опис савремене језичке праксе, односно евидентирање именица специфичних по својој алтернативној променљивости у позицији првог члана именичке синтагме, опис њихових лексичких и граматичких својстава и уочавање фактора који утичу на њихову деклинирану или недеклинирану употребу.

4.1. Истраживање смо засновали на следећим корпусима. Један корпус чине примери реченица са синтагмама којима се овом приликом бавимо, ексцерпирани из штампаних књижевних дела српских писаца из разних крајева штокавске језичке територије у временском распону од друге половине XIX века до краја прве деценије XXI века и из превода два страна романа.

Други корпус коришћен у истраживању је *Елекџронски корџус савременој срџској језика* Математичког факултета Универзитета у Београду. Нама је био доступан нови *Нееџџкеџирани корџус са изворима*, из којег смо за наше потребе ексцерпирали примере из књижевних и публицистичких текстова.⁵

Грађу смо допуњавали примерима на које смо наилазили претраживањем интернета. Њих смо обележавали навођењем интернет адреса на којима се налазе.

4.2. С обзиром на недовољност прикупљене примарне грађе, а ради увида у територијалну распрострањеност (не)деклинираних форми, спровели смо анкету⁶, чији су резултати послужили као контролни корпус за један део анализираних именица.

5.1. Потврде из одабраних извора унели смо у електронску базу података (апликацију која је прилагођена уносу података релевантних за наше истраживање). Све потврде за једну лексему класификовали смо током уношења у базу, и то тако што смо их распоредили према семантичкој реализацији лексеме у конкретном контексту, према њеном падежном облику и синтаксичкој позицији у примеру, као и према пореклу писца, језику дела, времену настанка текста и према његовој припадности одређеном функционалном стилу.

До одређених закључака покушали смо да дођемо укрштањем критеријума конкретне значењске реализације одређене лексеме и територијалне припадности, узимајући у обзир и говорну ситуацију, стилску припадност текста, али и саму природу лексема (њене морфолошке и др. карактеристике).

Иако се у овом раду не служимо строгим статистичким методама, до неких закључака ћемо ипак доћи поређењем броја посматраних потврда.

---

⁵ Примере смо узимали само када смо из контекста могли препознати значење тражених полисемантичних лексема. Будући да се за конкорданце у овом корпусу не наводе прецизни подаци о броју стране, издању и сл., ми смо за примере успостављали скраћенице уз које смо наводили и скраћеницу ЕК, која упућује на сам корпус.

⁶ Резултати добијени анкетом могу се сматрати недовољно релевантним. Међутим, будући да је корпус настао анкетањем најприближнији разговорном језику, ми смо се у раду позивали и на резултате овог помоћног метода.

Од 50 испитаника оба пола тражили смо да допуне реченице и да заокруже значења употребљених полисемних лексема у датим контекстима. Испитаници су из различитих крајева наше језичке територије и различитих су година и образовања.

5.2. За дефинисање и успостављање лексичко-семантичких група користили смо речнике Матице српске: *Речник српскоја језика* и шестотомни *Речник српскохрватскоја књижевној језика*.

6. Показало се да се именице ексцерпирание из поменутих корпуса могу разврстати према заједничким архисемама у две лексичко-семантичке групе: лексичко-семантичка група са заједничком архисемом *род/својџа и сл. у односу љрема некоме* и лексичко-семантичка група са заједничком архисемом *чин, џишћула, занимање, звање и сл.* Неке од лексема прве групе из нашег корпуса су: *баба, деда, шетџка, чика, чича, браћџ итд.* Примери лексема друге лексичко-семантичке групе су: *мајсћор, џазда, хајдук, докћор, џосћодин, џосћођа* итд.

7.1. У вези са именицама са значењем занимања, звања и сл., грађа је показала да се у препозитивном положају недеклинирани облици јављају најчешће у неформалном, разговорном језику, односно онда када писци желе да говором карактеришу своје јунаке – најчешће ће недеклиниране облике употребљавати они који су нижег социјалног или професионалног статуса, и то често у ослловљавању особа према којима осећају блискост. На пример:

И највећи сам кривац ја, по томе што сам много желела честитог *докћор* Мирка Јулици за мужа (Сек., 95). Па, механа је, *мајсћор*-Благоје, — рече прљаво створење (Јаз. Л., 41)⁷.

А они око стола сви скидају капу: „Збогом *џосћодин*-Васо!“ – „Хоћемо ли се видети сутра, *џосћодин*-Васо?“ (Нуш. 2, 45).

Такође, постоје и оне именице које су „срасле“ са властитим именом пред којим стоје (*џазда, хајдук*), па је то разлог њиховог недеклинирања. На пример:

Гледа *џазда*-Саломона, који се заиста и у свом лику проширио (Андрић, 104). Штедише су према *џазда*-Језди и Дафини Милановић до сада биле благонаклоне (Политика, ЕК).

Причао сам јој по стоти пут о *Хајдук*-Вељку (Јаз. Л., 117).

7.2. Са друге стране, у групи лексема са значењем сродника учили смо да употреба деклинираног, односно недеклинираног облика може указивати и на неко од значења вишезначне лексеме. Дакле, у овом раду претпостављамо да се употребом деклинираног, односно недеклинираног облика могу и сигнализирати различите семантичке реализације лексема овог значењског поља.

8.1. Сакупљене именице са значењем сродника, класификоване према поменутиим критеријумима, разврстали смо најпре према критеријуму алтернативне променљивости. Тако смо добили следеће две скупине:

- 1) именице које се јављају понекад као промењене, а понекад као непромењене;
- 2) именице које се увек јављају као непромењене.

⁷ Сви примери у раду наводе се онако како стоје у оригиналу, без обзира на правописну норму.

8.1.1. У групи именица које се јављају понекад као промењене, а понекад као непромењене лексема *баба* у траженим спојевима имала је највише потврда, те смо анализу почели од ње.

У функцији атрибутива лексема *баба* се променила 20 пута, а непромењена се јавила 19 пута. Посматрано по падежима, стање је врло уједначено, нпр. у генитивној јединици број потврда је за деклинирани облик 11, а за недеклинирани у истом падежу број потврда је 10. Наводимо неке од потврда за деклинирани облик:

Птичурина *бабе* Араукарије ... беше расна гвинејска кока лешинарка (Петр. У. 1, 10). Ако је по вољи, може да се претвори у шишмиша ... па да одлети код *бабе* Видојке (Хабј. Ј., 185). Довољно је да видим *бабу* Јовану (Бож. С., ЕК). Није било ни времена ... јер је повређеној *баби* Јелени требало указати помоћ у неготинској болници (Политика, ЕК),

односно за недеклинирани:

Проклиње *баба*-Кату која је воденичару Луки прва подметнула јастук у својој удовичкој постељи (Тос. Д., 181). Колико их је само и пре и после код *баба* Видојке потражило лек! (Хабј. Ј., 24). Поздрављам се са ... драгом *баба*-Маријом (Бож. С., ЕК). По речима извесне *баба* Ђурђе, помузе се ... и отера на пашу (Политика, ЕК).

За ову лексему семантички критеријум показао се веома значајним. Када значи 'стара жена уопште, старица', непромењени облик лексеме *баба* употребљен је 14 пута; исти је број потврда за њен промењени облик. Када значи 'старија сродница, мајка оца или мајке'⁸, лексема *баба* је промењена 6 пута (сви примери су из текстова *Полиџике* с почетка овог века), а непромењена само 2 пута:

Проклиње *баба*-Кату која је воденичару Луки прва подметнула јастук у својој удовичкој постељи (Тос. Д., 181). Зваће се, ако буде дечак, по деда Живојину, а ако буде девојчица, по *баба* Косари (Ђурђ. М., ЕК).

На основу наведеног претпоставили смо да се именица *баба* јавља у доминантној употреби у деклинираном облику када значи 'старија сродница, мајка оца или мајке', односно да је у другим значењима уједначена употреба деклиниране и недеклиниране форме.

Ову претпоставку потврдили су резултати спроведене анкете. Показало се да дистинкција наговештена у корпусу има своју потврду у говорном јези-

⁸ У РМС и РСЈ сродничко значење дато је под тачком 2, док је значење 'стара жена, старица' дато као основно. Супротно је у РЈАЗУ: 'очина и матерна мати' сматра се основним значењем, а 'стара жена, старица' секундарним. Видимо да РЈАЗУ примарно значење дефинише према етимологији, док га наши савремени речници дефинишу према садашњем језичком осећању. Уколико погледамо значења осталих полисемантичних лексема са значењем родбинских односа, видећемо да се њихова примарна значења заснивају најчешће управо на семи родбинских односа. Тако је и за лексему *деда* у оба савремена речника примарно значење 'очев или мајчин отац у односу према унуцима', а тек под тачком 3 значење 'старац уопште'. *Чича* је такође решено као *баба*: РМС и РСЈ су као основно значење навели 'старији човек, старац', са граматичком информацијом *честіо као айрибуџ*, док РЈАЗУ под одредницом *чича* упућује на одредницу *стриц*, а потом објашњава да се тако говори и другом човеку који по својим годинама може бити стриц. Такође, РЈАЗУ каже да се „у брзу говору пред именом може и скратити *ча*“.

ку готово свих испитаника источнохерцеговачког говорног типа – скоро сви испитаници су за сродничко значење употребили деклинирани облик лексеме *баба*. Такође, анкета је показала да је у језику актуелна општа тенденција недеклинирања ове лексеме уз властите именице – од 29 испитаника из осталих дијалекатских типова само је један испитаник употребио деклинирани облик ове лексеме за значење сродника, а сви други испитаници су употребљавали недеклинирани облик за оба значења.

8.1.2. Лексема *деда* се у нашем корпусу јавља 17 пута у зависним падежима, и то 7 пута у одговарајућем падежном лику, а 10 пута као непромењена. У свих 7 примера промењене именице *деда* њено значење је 'очев или мајчин отац у односу према унуцима':

Смотао сам ону стару [лулу] од *дједа* [ном. *дјед*] Алексе (Ћоп., 96). И јатаган мога *деде* Лазара оштрио се на њему (Ћос. Д., 93). Атилија је одмах позвала ... свог *деду* Гофа (Петр. У. 2, 25). Трује оца и *деду* Максима, и кога год стигне (Хабј. Љ., 22). Саша Лађевац из Пожеге нанео 29 убода ножем родитељима свог оца, *деди* Милану и баби Драгани Лађевац (Политика, ЕК).

Од 10 непромењених форми три пута *деда* значи 'очев или мајчин отац у односу према унуцима'. Примери су из приповедака Драгослава Михаиловића. Остало су примери у којима *деда* значи 'старац уопште':

Море, при *деда*-владуку ћу искочим на давију (Срем., 114). Случајно сам на Тиси упознао 86-годишњег *деда* Перу, срца још младог (Политика, ЕК).

Дакле, промењени облик именице *деда* доминантан је за значење сродника.

Овове ћемо додати да резултати спроведене анкете показују да говори источнохерцеговачког типа чувају семантичку диференцијацију скоро редовним деклинирањем именице *деда* када значи 'сродник' у односу на недеклинираност када значи нешто друго, а такође, као и код лексеме *баба*, постоји општа тенденција недеклинирања на осталом дијалекатском простору.

8.1.3. И лексема *чича* потврђује нашу претпоставку јер од 25 потврда само су две за промењену именицу, и то оба пута када је употребљена у значењу 'очев брат, стриц':

Молила сам *чичу* Владисава да моли тају (Хабј. Љ., 367). Одма сутрадан отишо сам у Крушевац код *чиче* Ивана Поповића (И., 442).

Именица *чича* је непромењена 23 пута, и то у значењу 'старији човек, старац'⁹:

Видео сам онога... онога... како се зове?... онога чича... *чича*-Ђорђа! (Лаз. Л., 8). Треба довести тог *чича*-Милоја и натерати га да позове Стојана на предају (Андрић, 144). Црнци купљени у Вашингтону са *чича*-Томом чинили су почетну групу (Софрон. М., 86). Сећам се ... једне ... љубави ... мога пријатеља *Чича* Илије Станојевића (Нуш. 2, 86).

⁹ У РМС и РСЈ се у загради пре дефиниције даје граматичка информација о овом значењу „често као атрибут“. Сматрамо да би ово могло да стоји и код дефиниција именица *баба* и *деда* за значења 'старија особа'; тиме би се обезбедила доследност у дефинисању једне класе лексема.

Дакле, у нашем корпусу недеклинирана употреба основног значења ове лексеме није регистрована, а у секундарном значењу се употребљава искључиво недеклинирани облик.

8.1.4. Лексема *чика* се понаша као и *чича*¹⁰ – све непромењене форме имају значење 'уопште старији човек':

Причала [је] с малом о њеној матери, о болесном оцу ... о *Чика*-Тодору и његовој реткој племенитости (Сек., 55). Онда сам замолио *чика* Мартина да га отера бичем (Киш Д., 113). Кафе „На психотерапији код *чика* Фројда“ (www.forum.krstarica.com). Нећу код *чика*-Зубе! (www.rts.rs).

Једна промењена форма има значење 'очев брат, стриц':

Немој ником да кажеш ... нарочито не мом *чики* Крсману (Стој. Д., 125).

8.1.5. Код лексеме *џејка* употреба непромењених облика је чешћа, с тим што су ови облици фреквентнији када *џејка* значи 'старија жена уопште'¹¹:

Мајка ... позва неку *џејка*-Насту, жену Стеве сапунције, да ми угаси угљевље (Нуш. 1, 98). Ако и даље остане то ту при руци *џејка* Доки, ко зна шта све може лупити (Срем., 21). Да ли би хтела да замолиш *џејка* Офелију да ми одсече мало косе? (Софрон. М., 164),

а скоро равноправни са промењеним формама када *џејка* значи 'очева или мајчина сестра'¹²:

Сатаром [је] убио своју *џејку* Наду Николић (Политика, ЕК). Ми смо ... становали недалеко од твоје *џејке* Даланос (Суб. Ст., ЕК). Захваљујући помоћи ... пре свега мајке Данице, оца Томислава Михајловића и *џејке* Секе, освојили су свет (Полит. м., ЕК),

односно:

Мане [је] држао да ... [се] сме слободно поверити *џејка*-Доки (Срем., 79). У првом тому своје породичне хронике ... Медаковић цитира Карловчане, *џејка* Паву и *чика* Рада (Даница, ЕК).

Резултати анкете за лексему *џејка* готово су идентични резултатима за лексему *баба*: на читавом нашем дијалекатском простору постоји тенденција њеног недеклинирања без обзира на значење осим на простору говора источнохерцеговачког типа, чији су сви испитаници употребили деклинирани облик за сродничко значење ове лексеме.

8.1.6. Лексема *брај* се увек јављала у одговарајућем падежном облику у значењу сродника. У непромењеном лику у зависној падежној јединици ја-

¹⁰ Ова именица се у навођеним речницима заправо и не дефинише сроднички, већ само као хипокористик од *чича* у значењу 'старији човек', односно као 'уопште старији човек'.

¹¹ Непромењеност у несродничком значењу евидентирана је у преко 70% потврда.

¹² РСЈ даје само једно значење лексеме *џејка*: 'очева или мајчина сестра', дакле, сродничко, док РМС даје два значења под једном тачком: 'очева или мајчина сестра', а тачком и зарезом одвојено значење 'назив за старију жену уопште'.

вила се са значењем 'друг, пријатељ', и то само у разговорном језику који се подражава у делима старијих писаца¹³:

Чујеш, куме, и ти, *брајџ*-Станоје! (Лаз. Л., 73). Дакле, ти велиш видео си *брајџ*-Ђоку у болници? (И., 10).

8.1.7. Лексеме *мама* и *џајџа* регистроване су као непромењене када су употребљене с ироничним призвуком:

Напољу његови сународници ... уштеђевине убацују *мама* Дафини у недра (Политика, ЕК). Ђани прелази у Партизан, а Срби код *џајџа* Језде (И., ЕК). Глумци су веровали *џајџа* Милану док је управљао зајечарским театром (И. 2001, ЕК). Случај у борделу „Код *мама* Маре“ (И., ЕК).

Непромењене остају и симболичке употребе поменутих именица¹⁴:

Можда ћу потражити земне остатке Софије Радман, блажене *Мама* Софије, у чијој смо удовичкој тузи сви нашли хлеб и уточиште (Стев. В., ЕК). Мајка је огорчено викала на *Мама* Виолету (С. Ана, 97). Само кад бисмо могли да убедимо *Мама* Виолету да нам прода кућу (И., 156).

8.2. Констатоваћемо заједничке карактеристике чланова лексичко-семантичке групе назива сродника који се у нашем корпусу јављају као алтернативно променљиви. То су, видели смо, именице: *баба*, *деда*, *чича*, *чича*, *џејџа*, *брајџ*, *мама* и *џајџа*.

Ове лексеме припадају терминологији сродства¹⁵, с тим што наши речници неке од њих као такве дефинишу тек у њиховим секундарним значењима. У осталим, несродничким значењима, неке од њих (*баба*, *деда*, *чича*, *чича*, *џејџа*, *брајџ*) користе се у ословљавању лица старијих од говорника или пак у ословљавању блиских особа, а неке се употребљавају фигуративно (*мама*, *џајџа*).

Будући да служе за ословљавање блиских или познатих особа, оне су честе у разговорном језику и у дијалошким и другим текстовним формама чији аутори подражавају разговорни језик својих јунака. Њихова честа употреба уз лична имена активирала је закон језичке економије, те ове именице могу постати дезакцентоване¹⁶ и морфолошки окамењене у свом номинативном лику, што не ремети њихову лаку препознатљивост.

Грађа нам указује и на то да је и семантичка диференцијација полисемних лексема овог типа битан разлог појаве њиховог недеклинирања (резултати наше анкете показују да се данас ова диференцијација релативно добро чува у говорима источнохерцеговачког типа, док се у другим говорима губи), као и

¹³ Недеклинирани облици неких именица које значе сродство и које се користе у ословљавању данас звуче архаично (исп. Мршевић Радовић 1976: 225). Због те архаичности, испитаницима није понуђена у анкети лексема *брајџ* (и још неке).

¹⁴ Претпостављамо да би се лексема *мајка* употребила непромењено у значењу *баба* или *свекрва* и сл.

¹⁵ О терминолошком систему крвног сродства у српском језику в. Бјелетић 1994: 199–207.

¹⁶ О слабењу и губљењу акцента оваквих именица испред друге именице која је главни члан синтагме в. Николић 1991: 27–29.

да је употреба деклинираног, односно недеклинираног облика постала територијално или стилско обележје.¹⁷

Нешто другачија ситуација је са лексемама *мама* и *шайша* – њихови непромењени облици су симболички активни.

Од осам поменутих именица, седам је двосложно на *-а* (*баба, деда, чича, чика, шейка, мама, шайша*), а једна једносложна на сугласник (*браћ*). Све су са краткосилазним акцентом, осим именице *чика*. Могућност њихове дезакцентуације смо већ поменули.

8.3. Другу скупину, насталу на основу почетне поделе лексема из нашег корпуса, чине оне именице са значењем сродника које су се у нашој грађи увек јављале као непромењене. То су лексема: *шейша, ујка, бајша, њрија, сјрина*.¹⁸

8.3.1. У нашем корпусу, дакле, нема потврда за промењену именицу *шейша* у именичким синтагмама:

Нане, поскоро ће да ни украдну *шейша*-Зону! (Срем., 75). Љубазношћу видовите *шейша* Наде, испунили смо и помало необичну жељу наше читатељке Смиљане Урошевић (Свет, ЕК). Хвала *шейша* Марији што нам је омогућила да боље упознамо прошлост (Полит. м., ЕК). Стекли смо утисак да малишани имају пуно поверење у *шейша* докторку (И., ЕК).

Значење сваког од тих непромењених облика именице *шейша* је хипокористик од значења 'старија жена упоште', па претпостављамо да су, аналогно именици *шейка*, могуће промењене форме именице *шейша* у значењу 'очева или мајчина сестра'.

8.3.2. Лексема *ујка* је такође двосложни хипокористик на *-а*. Помињани речници не бележе њена секундарна значења. Редовно се јавља у непромењеном облику – и кад значи сродника, и кад је симболички употребљена:

Заштити својом светом десницом *ујка* Жарка, који нас брани од непријатеља (Ћос. Б., ЕК). Играш ... Соњу у '*Ујка* Вањи' (Ил. полит., ЕК). Су-срет са *Ујка* Нолетом смо искористили да бисмо чули његово мишљење (Свет, ЕК). Свети Ђорђе са ликом *ујка* Сепе сјахао је са коња (Тиш., ЕК). Софија је, закључује „Дума“, поново демонстрирала послушност „*ујка* Сему“ с оне стране Атлантика (Политика, ЕК).

8.3.3. Лексеми *бајша* смо евидентирали само у делу С. Сремца, увек у номинативном лику а у значењу 'друг, пријатељ', нпр.: *Бајша*-Мане, поздрвила ти се Зоне! (Срем., 46).

8.3.4. Лексема *сјрина* и *њрија* потврђене су само по једанпут, и то као непромењене:

Присетих се моје професорке, *сјрина* Олге... Била је супруга мог стрица Апостола (Ињац О., ЕК),

односно:

¹⁷ Напомињемо да нас је на овакав закључак навело поређење броја деклинираних и недеклинираних потврда у сродничком, односно несродничком значењу. Овај закључак треба разумети као покушај резимирања релевантних фактора који утичу на појаву недеклинирања. Прецизну хијерархију ових критеријума ваљало би испитати на већем корпусу.

¹⁸ Наравно, језичка компетенција нам потврђује могућност употребе и њихових деклинираних форми.

Чула сам од његове стрине, *џрија* Славке, мајка га је већ питала (Хабј. Љ., 149).

8.4. За лексеме друге групе можемо рећи да су по свим параметрима (семантички, морфолошки итд.) идентичне са анализираним именицама из прве скупине, с тим што су ове и језички маркиране – скоро све су хипокористици (изузев именице *сџрина*). Већина примера са недеклинираном формом ових именица показује да се говори о блиској или познатој особи.

9.1. Да резимирамо: наше истраживање показало је да постоје скупине одређених именица које се, у позицији првог члана именичке синтагме, употребљавају и у свом неконгруираном номинативном лику. Анализа прикупљене грађе показала је да су то именице којима се квалификују људи према различитим врстама међусобних односа (према родбинском, социјалном и сл.), као и према професионалном статусу. Видели смо да су то махом номинационе и термилошке јединице за обраћање. Ми смо их поделили у две групе: у лексичко-семантичку групу са заједничком архисемом *род/својџа* и сл. у односу *џрема некоме* и лексичко-семантичку групу са заједничком архисемом *чин, џиџула, занимање, звање* и сл.

За разлику од именица са значењем занимања, звања и сл., на недеклинирање именица са значењем сродника утиче и њихова полисемија. Због тога смо у раду покушали да уочимо правилност у јављању деклинираних, односно недеклинираних форми именица на примерима сродничких назива.

9.2. Уочили смо да недеклинирању ових именица доприноси више лингвистичких и екстралингвистичких фактора и да су они најчешће међусобно повезани.

Већина именица са значењем сродника је домаћег порекла, двосложна и са наставком *-а* у номинативу јединице.

Због фреквенције употребе, сроднички називи се доживљавају као део личног имена, те се у синтагматским везама могу понашати попут префиксоида – добијају самостално детерминативно значење у односу на други формант, непроменљивост и синтаксичку несамосталност, а синтагма у којој су употребљене доживљава се као префиксална твореница са непроменљивим првим формантом.

Закон језичке економије учинио је да акценат тих именица ослаби или се изгуби и да номинативни облик ових именица уз властито име у зависном падежу постане довољан за њихово препознавање.

Употребом недеклинираног облика често се сугерише фамилијарност са особом о којој се говори или познатост особе о којој је реч.

Показало се да избор (не)деклинираног облика лексема представљених у раду може зависити од конкретне лексичке значења и од припадности лексеме одређеном варијетету језика насталом функционалним, територијалним и другим раслојавањем. Недеклинирање је најчешће сигнал за несродничко значење употребљене вишезначне лексеме, али, када нема функцију семантичког знака, и одлика разговорног језика и супстандардних идиома.

Видели смо да је ова морфолошка појава у функцији семантичке диференцијације најпостојанија у говорима источнохерцеговачког типа, као и то да

је у нашем језику данас актуелна тенденција недеклинирања ових именица без обзира на њихово значење.

Због недовољности грађе, не можемо са сигурношћу утврдити редослед поменутих фактора недеклинирања. Можда би већи и разноврснији корпус показао њихову поузданију хијерархију.

ЛИТЕРАТУРА

- Бјелетић 1994: Марта Бјелетић, Терминологија крвног сродства у српскохрватском језику, *Јужнословенски филолоџ* L, 199–207.
- Маретић³1963: Tomislav Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Мршевић Радовић 1976: Драгана Мршевић Радовић, Атрибутиви у српскохрватском језику, *Књижевности и језик* XXXIII/3, 223–229.
- Николић 1991: Мирослав Николић, Говори србијанског Полимља, *Српски дијалектолошки зборник* XXXVII, Београд.
- Николић 1995–1996: Мирослав Николић, Недеклинабилне именице у српском језику, *Наш језик* XXX/1–5, 15–43.
- Пипер и др. 2005: Предраг Пипер и др., *Синтакса савременој српској језика – њерсија реченица*, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Правопис МС–МХ 1960: *Правопис српскохрватскога књижевнога језика са Правописним речником*, приредила Правописна комисија, Матица српска – Матица хрватска, Нови Сад – Загреб.
- Правопис МС 1993: *Правопис српскога језика*, приредили Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска, Нови Сад.
- Правопис МС 2010: *Правопис српскога језика*, приредили Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска, Нови Сад.
- РЈАЗУ: *Рјечник хрватскога или српскога језика*, I–XXIII, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1880–1976.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевној језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСЈ: *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- Станковић 1986: Богољуб Станковић, Појава недеклинирања географских имена у синтагми са номенклатурним термином, *Наш језик* XXVII/1–2, 77–89.
- Станојчић–Поповић¹¹2008: Живојин Станојчић и Љубомор Поповић, *Грамајшика српској језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Станојчић 2010: Живојин Станојчић, *Грамајшика српској књижевној језика*, Креативни центар, Београд.
- Стевановић⁴1989: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Грамајшички системи и књижевнојезичка норма. II. Синтакса*, Научна књига, Београд.

ИЗВОРИ

- Андрић: Иво Андрић, *Изабране ђриповејке*, Нолит, Београд, 1991.
- ЕК – Корпус савременог српског језика Математичког факултета у Београду:
- Бож. С.: Саша Вождовић, *Теби, моја Dolores*, 1984.
- Даница: *Danica za godinu 2000*.
- Ђурђ. М.: Миљана Ђурђевић, *Трећи сектор или сама жена у транзицији*, 2001.
- Ил. полит.: *Ilustrovana politika*.
- Ињац О.: Oliver B. Injac, *Velike advokatske odbrane*, 2007.
- Исак.: Антоније Исакковић, *Tren 2*, 1983.
- Полит. м.: *Politikin magazin* (2001).
- Политика: *Politika* (decembar 2000, mart 2001, januar 2001, avgust 2000, 2007).
- Свет: *Svet* (br. 221, br. 216, br. 210).
- Стев. В.: Vidosav Stevanović, *Idem Dunav plivam leđa*, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX, 1999.
- Суб. Ст.: Jan Potocki, *Rukopis nađen u Saragosi*, preveo Stojan Subotin, 1988.
- Тиш.: Aleksandar Tišma, *Upotreba čoveka*, 1977.
- Ђос. Б.: Branimir Ćosić, *Kroz knjige i književnost*, 1937.
- Киш Д.: Danilo Kiš, *Rani jadi*, Prosveta, Beograd, 1987.
- Лаз. Л.: Лаза Лазаревић, *Приповејке*, www.ask.rs (2009)
- Нуш. 1: Бранислав Нушић, *Ауџиобиоџрафија*, www.ask.rs (2009)
- Нуш. 2: Бранислав Нушић, *Госџођа минисџарка*, www.ask.rs (2009)
- Петр. У. 1: Uroš Petrović, *Misterije Ginkove ulice*, Laguna, Beograd, 2010.
- Петр. У. 2: Uroš Petrović, *Zagonetne priče*, knjiga prva, Laguna, Beograd, 2010.
- С. Ана: Francisko Goldman, *Priznaj da je voliš*, prevela Ana Stijelja, Mono i Manjana, Beograd, 2011.
- Сек.: Исидора Секулић, *Кроника џаланачкој џробља*, СКЗ, Београд, 1958.
- Софрон. М.: Harijete Вићер-Stou, *Љића-Томина колџба*, s nem. preveo Milorad Sofronijević, Dečje novine, Gornji Milanovac, 1986.
- Срем.: Стеван Сремац, *Зона Замфџрова*, www.ask.rs (2009)
- Стој. Д.: Dejan Stojiljković, *Konstantinovo raskršće*, Laguna, Beograd, 2009.
- Ђоп.: Бранко Ђопић, *Орлови рано лејте*, www.ask.rs (2009)
- Ђос. Д.: Добрица Ђосић, *Корени*, Просвета, Београд, 1976.
- Хабј. Љ.: Љиљана Хабјановић Ђуровић, *Вода из камена*, Глобосино д.о.о. Александрија, Београд, 2009.
- Црњ.: Милош Црњански, *Сеобе*, www.ask.rs (2009)
- <http://forum.krstarica.com>
- <http://www.rts.rs>

S u m m a r y

*Aneta Spasojević*ON DECLENSION OF NOUNS WITH THE MEANING
OF RELATIVES IN SYNTAGMATIC RELATIONS

In this paper we address the use of alternative forms of declined, i.e. undeclined forms of nouns with the meaning of relatives in the position of the first member of the phrase. The aim of this paper is to describe the lexical and grammatical properties of these nouns and to identify factors that influence on their declined or undeclined use. It turns out that non-declension of these lexemes also occurs, except in the colloquial and/or substandard language, in a function of semantic differentiation of polysemic lexemes of this type.

АНА РАНЂЕЛОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ПРИМЕНА ПРАВОПИСА У НЕКИМ БЕОГРАДСКИМ КУЛТУРНИМ ВОДИЧИМА*

Предмет овога рада је анализа примене правописа у два београдска културна водича. Ексерпирана грађа класификована је према правописним областима оним редом којим су то чинили и приређивачи новог, допуњеног издања *Правописа српскога језика* (2010), с циљем да се утврди у којој мери новинари ових културних водича поштују правописну норму и које се гране правописа показују као најпроблематичније.

Кључне речи: правописна норма, језичка култура, културни водичи, интерпункција, транскрипција, стране препозитивне компоненте, англосрпски језик.

1. Уводна разматрања

1.1. Данас ће се готово сви наши лингвисти сложити да језик српских медија обилује правописним, граматичким, лексичким и стилистичким грешкама. На запуштеност језичке културе у медијима указао је Александар Милановић на округлом столу „Језик у медијима“, одржаном 1. јуна 2011. године у организацији Удружења новинара Србије¹. Имајући у виду да би један од задатака новинара требало да буде култивисање језика читалаца (слушалаца и гледалаца), запитали смо се који је вид штампаних медија најдоступнији младима, шта је то што они читају и какав им се језички узор пружа.

1.2. Последњих година, на многим јавним местима широм Београда двапут месечно појављују се нови бројеви културних водича *City Magazine*² и *Singidunum Weekly*³. Бесплатни, и самим тим широко доступни, ови градски водичи се свакодневно налазе у рукама основаца, средњошколаца и студената, али и свих оних који су заинтересовани за „урбани животни стил у Београду“.

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ А. Милановић је истакао да се медијски језик данас све више изједначава са језиком кафане, ћаскања и породичних разговора, јер новинари на тај начин желе да се приближе публици. Свесна, програмирана банализација, таблоидизација и колоквијализација медијског израза постаје свеprisутна (www.mukesajezikom.rs/31.3.2012).

² У даљем тексту СМ.

³ У даљем тексту SW.

Будући да се ови часописи представљају као културни водичи⁴, одмах су нас изненадили нетранскрибовани енглески називи које они носе. Прегледавши њихове странице, запазили смо да аутори не теже уобичајеном новинарском начину изражавања, већ да махом употребљавају специфичну мешавину колоквијално-разговорног и жаргонског српског језика, желећи да културне водиче учине ближим својим читаоцима. Најбројније и најупадљивије су свакако правописне омашке⁵ и оне ће бити предмет овога рада.

1.3. Циљ нашега рада је да истражимо и откријемо у којој мери су аутори ових часописа поштовали правописну норму. Корпус за наше истраживање чинило је по пет бројева поменутих културних водича⁶. За часопис *City magazine* ексцерпирани су бројеви 46, 49, 50, 51 и 54, а за *Singidunum Weekly* бројеви 150, 152, 154, 157 и 159. Сви наведени бројеви објављени су 2011. године.

1.4. Ексцерпирану грађу, која броји преко 1000 примера, класификовали смо према правописним областима оним редом којим су то учинили и приређивачи новог, допуњеног издања *Правописа српскога језика* (2010). Анализирајући добијене податке, установили смо да се најпроблематичнијом показала примена правила из следећих правописних области: велико слово, спојено и одвојено писање речи, интерпункција, подела речи на крају реда и прилагођено писање имена из страних језика (транскрипција). Посебну пажњу посветили смо спојеном и одвојеном писању страних препозитивних компоненти⁷, које, као последица глобализације и тежње ка интернационализацији, постају веома фреквентне крајем XX и почетком XXI века⁸. Због ограниченог обима, навешћемо само примере који су се аутору овог рада учинили најзанимљивијим, али и оне чија је фреквентност била највећа.

2. Велико слово

2.1. Прво, уопштено правило о писању великог слова јесте да се великим почетним словом пишу властита имена, прва реч у реченици и прва реч издвојеног дела текста, као и речи из поштовања, односно почаста (Правопис 2010, т. 39). Да се властита имена пишу великим почетним словом, познато је сваком лаику. Стога је неочекивано да у културним водичима налазимо следеће примере:

- *stevan živković, dušan džakić, dragan tešanović* (SW 154, 42);

⁴ „Осмишљени смо за культуру великим словима и кројени по мери stepenica на Platou, Kalemegdanskim zidina и kaldrme са Kosančićevog venca“ (CM 50, 6).

⁵ Огрешења о језичку норму на свим нивоима у овој врсти штампаних медија илустрована је у раду *Језичка (не)култура у београдским културним водичима* (Ранђеловић и др. 2012).

⁶ Издавач водича CM је белгијска издавачка кућа Руларта медија груп (Roularta media Group), а часописа SW француска издавачка кућа Медија нуво (Media nouveaux).

⁷ На терминолошко шаренило у славистичкој литератури приликом анализе сложених назива са препозитивном индеклинабилном компонентом страног порекла указао је Б. Ћорић (2008: 121).

⁸ „Глобализациони процеси довели су у језику до активирања *штенденције ка интернационализацији*, што је довело до хипертрофије страних језичких елемената у словенским (и другим) језицима“ (Ћорић 2008: 117).

- *scena raša plaović* (SW 154, 33);
- *leo Martin* (CM 46, 7).

2.1.1. Ново, допуњено издање српског правописа (Правопис 2010) прописује новину да се атрибут *свѣиѣи* уз имена светаца пише великим почетним словом као саставни и неиспустиви део имена (т. 41. б). Међутим, наша грађа показује да се ово правило не примењује:

- *sa ansamblom Gudači sv. Đorđa* (CM 66, 9);
- *Dan sv. Trifuna* (SW 150, 28);
- *sv. Sava* (CM 50, 21).

2.1.2. Анализирањем грађе уочен је и проблем писања помоћних речи које су у саставу властитих имена. Правопис (2010) наводи да се помоћна реч пише великим почетним словом када властито име њоме почиње (т. 58). Правопис даље не прецизира, али се из примера закључује да када је помоћна реч део презимена, а испред ње се налази властито име, онда је треба писати малим словима. **Навешћемо одступања од оба правила:**

- *van Dorm* (CM 50, 10);
- *Robert De Niro* (SW 150, 27);
- *Miguela Di Đenove* (SW 154, 7);
- *glavne uloge poverene su Šaji Le Befu* (SW 159, 22).

2.1.3. **Правописна решења која нису у духу српског језика запажају се у писању страних презимена са иницијалним Мек-**

- *Vejn MekGregor* (CM 50, 17),
- *delo Jan⁹ MekNila* (CM 50, 23).

Посебно треба истаћи да српски правопис никада није познавао овакво писање – писање великог слова унутар речи¹⁰. У изворном облику ова презимена гласе *McGregor* и *McNeal*, те је утицај енглеског језика, односно његове ортографије очигледан.

2.2. Да новинари и лектори бесплатних културних водича уопште не прате правописну литературу говори и огроман број грешака у писању вишечланих имена институција, установа, школа, организација и манифестација, у којима би само прво почетно слово требало да буде велико (Правопис 2010, т. 63):

- *u Beogradskom Bilet servisu* (SW 157, 28);
- *Dolazim iz XV Beogradske gimnazije* (SW 157, 38);
- *Noć Reklamoždera*¹¹ (CM 66, 7);
- *150 godina postojanja Srpskog Narodnog pozorišta* (SW 150, 34);

⁹ У наведеном примеру уочена су два пропуста. Први се тиче деклинације мушког имена, а други је правописне природе. Дакле, исправно би било: *delo Jana Meknila*.

¹⁰ Такође као ненормативно, овакво писање јавило се почетком 2012. године, када су уведене тзв. „бус плус“ картице за градски превоз у Београду. На њима пише – BusPlus.

¹¹ Да је новинар био у дилеми док је писао текст говори нам исправно написан пример, који налазимо на истој страни, неколико редова ниже: *Tema Noći reklamoždera* (CM 66, 7).

- *koreograf Londonskog Kraljevskog baleta* (CM 50, 22);
- *nastup Dečije svetske Fitnes Federacije* (SW 159, 6).

2.2.1. Англосрпски језик¹², спонтана хибридна творевина настала англизацијом српског језика, јесте врста српског језика који све више одступа од својих норми и бива употребљен према нормама енглеског језика. Једна од његових одлика је и писање свих чланова вишечланих имена институција, установа, школа, организација и манифестација великим почетним словом:

- *u organizaciji Srpskog Odeljenja Međunarodnog Fonda* (SW 159, 34);
- *nastup Svetske Fitnes Federacije* (SW 159, 6);
- *na Frankfurtskom Salonu Automobila 2001.* (CM 49, 16);
- *u prostorijama Fakulteta za Medije i Komunikacije* (SW 150, 37);
- *Tehnološko Metalurški Fakultet* (SW 150, 36).

2.3. Неправилну употребу великог слова запажамо и у писању назива врста роба, артикала, односно серијских производа, који би, без обзира на то да ли су пореклом властита имена или не, требало да се пишу малим почетним словом (Правопис 2010, т. 71). Наша грађа показује да се ово правило системски не примењује:

- *novi Polo* (SW 152, 29);
- *Prodajem Yuga¹³ u delovima* (SW 159, 4);
- *paket Bambi* (CM 50, 8);
- *tradicija i kvalitet razlikuju Vegetu od ostalih sličnih proizvoda* (CM 50, 9);
- *Jelen Pivo* (CM 50, 8).

2.5. Усамљени, али ништа мање значајни, јављају се и следећи примери погрешне употребе великог почетног слова:

- а) присвојни придеви – *sa Evropskim standardima* (SW 152, 37), *na Londonsku modnu scenu* (SW 150, 12);
- б) историјска раздобља – *treći milenijum Nove ere* (SW 150, 6);
- в) месеци у години – *25. i 26. Marta* (SW 150, 37);
- г) титуле – *u doba Despota Stefana Lazarevića* (SW 159, 38).

2. Спојено и одвојено писање

2.1. Као што смо напоменули у уводном делу, ово поглавље биће посвећено писању страних препозитивних компоненти. У нашој грађи забележена су 133 оваква примера, које смо, према начину на који су их новинари ових водича бележили, сврстали у три категорије: сложенице (написане су спојено), полусложенице (написане су с цртицом или с неким другим интерпункцијским знаком)¹⁴ и синтагме (написане су одвојено). Као

¹² Детаљније о англосрпском језику и његовим особинама в. Прћић и др. 2001.

¹³ Наведена марка аутомобила забележена је у изворном облику. Дакле, нетранскрибовано, и уз кршење морфолошког правила о разликовању акузатива у категоријама „живо : неживо“ (Станојчић–Поповић 2008: 83).

¹⁴ О драстичном кршењу ортографске норме говори и податак да су новинари наведених „културних“ водича између спојева које су осећали као делимично несамом-

посебну групу издвојићемо тзв. удвојене форманте (Правопис 2010, т. 85 и 91).

2.2. Спојено су написана 24 примера (18,04%). Од тога је правилно написано чак 21 пример (87,5%): *snaga supermoći* (SW 157, 20), *anticeulit* (SW 157, 40), *krempita* (CM 66, 47), *fotogalerija* (CM 66, 5), *multiinstrumentalista* (CM 66, 6), 16 *megapiksela* (CM 66, 16), *pseudoistorija* (CM 66, 34), *autoportret* (CM 66, 36), *supermarket* (CM 66, 45), *antioksidans* (CM 66, 50), и ... *autoportretu* (CM 66, 52), 50 *megabajta* (SW 159, 5), *megazvezde* (SW 159, 22), *poligraf* (SW 159, 45), *jedan od... kantautora* (CM 51, 5), *automobili* (CM 50, 4), *logotip* (CM 50, 7), *grupa antiheroja* (CM 50, 23), и *monoplanu* (CM 50, 12), *prema fotografiji* (CM 50, 12), *fotograf* (CM 50, 12).

2.2.1. Три примера (12,5%) су написана неправилно, спојено уместо са цртицом: *fotoaparati* (CM 66, 16), *turoperator* (SW 150, 6), *didžej* (SW 150, 14).

2.3. Највећи део грађе, чак 74 примера (48,12%) написан је одвојено. Исправно је написано 39 примера (60,94%): *beta fazu* (SW 157, 6), *verziju hit suknji* (SW 157, 8), и *vidu... kapri pantalone* (SW 157, 8), *boho stil* (SW 157, 9), *sa hipi pokretom* (SW 157, 9), *treš komedija* (SW 157, 24), *na internet strani* (SW 157, 30), *na fitnes spravama* (SW 157, 37), *dens muzika* (SW 157, 38), *fitnes centar* (SW 157, 41), *dens zvezda* (CM 66, 10), *iz ... pop dueta* (CM 66, 20), *na Fejsbuk stranicu* (CM 66, 22), *uz ... fanki zvukove* (CM 66, 22), *disko zvezdu* (CM 66, 24), *oni ... jesu super ljudi* (CM 66, 24), *trendi obuća* (CM 66, 29), *solo karijere* (CM 66, 32), *šoping centar* (CM 66, 35), *rok sastav* (SW 154, 14), *rok svirka* (SW 159, 7), *osim solo projekata* (SW 159, 14), *metal bend* (SW 159, 15), *uz hit singlove* (SW 159, 30), *džez muzičar* (CM 51, 5), *do nivoa rok zvezde* (CM 50, 4), *solo karijeru* (CM 50, 5), *ka korenima haus muzike* (CM 50, 10), *internet prostor* (CM 50, 11), *rok sastav* (CM 50, 18), *hit mjuzikl* (CM 50, 22), *solo izvođači* (CM 50, 10).

2.3.1. Новинари културних водича грешку у писању оваквих спојева направили су 25 пута (39,06%). Од тога су у 23 случаја полусложенице писали одвојено уместо с цртицом: *pop koncert* (SW 157, 6), *mini suknje* (SW 157, 9), *među... maksi suknjama* (SW 157, 9), *akten tašna* (SW 157, 20), *etno restoran* (SW 157, 31), *remek dela* (SW 157, 36), *etno pevači* (SW 157, 38), *na eko pumpama* (CM 66, 5), *hard disk* (CM 66, 16), *bas gitara* (CM 66, 32), *audio kasete* (CM 66, 36), *na radio stanicama* (SW 150, 14), *mini golf* (SW 150, 40), *na ... veb adresi* (SW 150, 50), *na ... veb strani* (SW 150, 51), *foto aparat*¹⁵ (SW 159, 4), *na set listu* (SW 159, 14), *top lista* (SW 159, 30), и *video igrama* (SW 159, 39), *disk dzokej*¹⁶ (SW 159, 48), *o pet ambalaži* (CM 51, 7), *na mini sajtu* (CM 51, 10), *sa audio komandama* (CM 50, 13).

2.3.2. У нашој грађи забележена су само два случаја у којима су сложенеци написане одвојено. Оба се односе на писање стране препозитивне компоненте међа-: *pet mega piksela* (SW 154, 17) и *mega hit* (CM 50, 15).

2.4. Са цртицом (понегде и са цртом) налазимо 30 примера, од којих је исправно свега 17 (56,67%): *svlačionice sa tuš-kabinom* (SW 157, 41), *trim-staza*

стале наводили различите правописне знаке. Тако уместо цртице можемо пронаћи и црту, па чак и знак косе црте (код удвојених форми).

¹⁵ Да се аутор ексцерпираног текста колебао у писању говори и исправно написан пример забележен на истој страни, неколико редова ниже: *foto-aparat* (SW 159, 4).

¹⁶ Наведени пример сведочи и о честим недостацима дијакритичких знакова.

(SW 157, 41), *top-lista* (CM 66, 5), *foto-takmičenje* (CM 66, 22), *avio-karte* (CM 66, 22), *foto-oprema* (CM 66, 22), *set-lista* (CM 66, 32), *kafe-klub* (CM 66, 45), *objavljivanjem ... video-igara* (SW 159, 7), *video-snimak* (SW 159, 23), *kombinacija hip-hopa* (SW 159, 30), *emisija ugljen-dioksida* (CM 51, 6), *auto-prikolice* (CM 50, 4), *auto-industrije* (CM 50, 12), *za gledanje video-sadržaja* (CM 50, 14), *sa 20 video-formata* (CM 50, 15), *za 11 audio-formata* (CM 50, 15).

2.4.1. Погрешно написаних примера има 13 (43,33%). Међу њима преовладавају они који указују на погрешну употребу црте уместо цртице (укупно седам примера): *posetioci veb-sajta* (SW 150, 8), *striptiz-klub* (SW 150, 30), *disk-džokeji* (SW 150, 6), *di-džejeva* (SW 150, 6), *auto-oprema* (SW 150, 7), *mini-zološkom vrtu*¹⁷ (SW 150, 44), *kafe-restoran* (SW 152, 40).

2.4.2. У три случаја наилазимо на цртицу уместо одвојеног писања: *hit-komedija*¹⁸ (SW 157, 21), *hit-singlovi* (SW 150, 15) и *sa pop-kulturom* (CM 50, 6).

2.4.3. Цртицу срећемо и међу сложеницама, где јој такође није место (три примера): *arhi-neprijatelj* (SW 157, 20), *hidro-masažu* (SW 157, 40) и *mikro-detalj* (SW 159, 30), јер Правопис (2010, т. 86) прописује спојено писање оваквих примера.

2.5. Као посебну скупину издвојили смо удвојене компоненте, односно случајеве када се стране препозитивне компоненте јављају удвојено (Правопис 2010, т. 85). Таквих примера има 15 (11,28%). Од тога је исправно написано мање од половине – укупно седам примера (46,67%): *nastup... elektro-pop dua* (SW 157, 6), *art i treš filmovi* (SW 157, 22), *filmski i video autori* (SW 157, 22), *elektro-pop bend* (CM 66, 20), *pop-rok bendovi* (CM 66, 45), *elektro-haus muzičar* (SW 150, 20), *od ... brit-pop zvuka* (SW 159, 30).

2.5.1. Грешке у писању удвојених компоненти забележили смо у осам случајева (53,33%). Од тога је шест примера написано одвојено уместо са цртицом: *elektro pop grupa* (SW 157, 16), *do big bend numera* (SW 150, 14), *jedan od najuspešnijih hevi metal bendova* (SW 159, 15), *bubnjar pank rok benda* (SW 159, 20), *sa ... pop rok zvukom* (SW 159, 30) и *elektro tango atrakcija* (CM 50, 5), док у два примера уместо цртице наилазимо на косу црту: *pop/ rok zvezda* (SW 157, 14) и *hardkor/rege sastav* (CM 66, 8).

3. Интерпункција

3.1. Анализа прикупљене грађе показала је да се аутори културних водича често оглушују о правила употребе појединих интерпункцијских знакова. Најпроблематичнијом се показала употреба запете, и то у следећим случајевима:

а) апозиција и вокатив се често не одвајају запетама:

- *Beograđani ljubitelji ultimat fajta ponovo imaju razloga za veselje* (SW 154, 42);

- *Ti si mi mršavi baš simpatičan* (CM 51, 8);

¹⁷ У наведеном примеру очигледан је још један пропуст – страна препозитивна компонента *зоо-* забележена је као *зо-*.

¹⁸ Ауторово незнање, а самим тим и колебање долази до изражаја и неколико редова наниже, где наилазимо на исправно написан пример: *hit komedija* (SW 157, 21).

- *Da, da, drage moje dobro ste pročitale* (SW 152, 8).

б) нису ретки ни примери када запета недостаје након зависне реченице у инверзији:

- *Dok god izbegavate izgled novogodišnje jelke sve će biti OK* (SW 154, 9);
- *Kada izademo iz toplog stana na glavi moramo imati...* (SW 150, 5);
- *Da je sve to normalno svako od nas bi se rodio kao medved* (SW 159, 5).

в) запетама се не одвајају ни модалне речи и речце које се осећају као посебна интонациона целина или као коментар садржаја реченице у којој се налазе:

- *raspoláže svlačionicama, klubom i naravno restoranom* (SW 159, 40);
- *Dakle prva pozicija...* (SW 150, 40);
- *naravno sve zavisi od garderobe* (SW 154, 9).

г) запету налазимо тамо где јој никако није место, нпр. између субјекта и предиката:

- *Beka, pokušava da redefiniše svrhu...* (SW 150, 21);
- *svi zainteresovani, mogu se dodatno informisati...* (SW 154, 6);
- *junaci serije TNT, provode nezaboravan raspust...* (SW 154, 24).

д) или између објекта и предиката:

- *novu kolekciju za jesen/zimu 2011, predstaviće i srpska dizajnerka* (SW 150, 12);
- *novu scenografiju, dizajnirao je poznati američki arhitekta* (SW 150, 14);
- *autora značajnog književnog opusa, staviće u orbitu interesovanja* (SW 150, 33).

ђ) па чак и испред енклитике:

- *već dobrih nekoliko sezona, je prsten...* (SW 154, 9);
- *kao vrhunac Sensation-a, je momenat...* (SW 154, 15);
- *Ingerine Dahl, je počela da svira violinu sa 3 godine* (SW 159, 14).

3.2. Под утицајем енглеског језика, отворени наводници пишу се горе:

- “*VIS životinje*“ (CM 46, 32);
- “*roditeljski vikendi*“ (SW 153, 34);
- *kampanja “Biram da recikliram”* (SW 159, 20).

3.3. Греша се и у писању појединих помоћних знакова – ситне бројке не пишу се као експонентне (подигнуте) када означавају разне симболе и стручне графиче¹⁹:

- *600m2* (SW 154, 40);
- *25.000 m2* (SW 154, 45),
- *50M2* (SW 157, 5).

4. Подела речи на слоге

¹⁹ Термини којима се именују помоћни знакови преузети су из Правописа (2010, т. 177).

4.1. Мноштво је примера у којима се погрешно деле речи на крају реда:

- *porod-ice* (SW 150, 21);
- *na-jpoznatijih* (SW 152, 6);
- *Ap-atinska pivara* (SW 154, 38);
- *odgon-etnete* (SW 159, 27);
- *kaf-eterije* (SW 159, 48).

4.2. Најзанимљивији примери из наше грађе свакако су они у којима се раздвајају латиничка двојна слова у значењу једног гласа:

- *ozbil-jan* (SW 150, 29);
- *namen-jen* (SW 154, 9);
- *prikrivan-ju* (SW 159, 26);
- *nedel-ja* (SW 154, 15);
- *upravl-janje* (SW 159, 13).

5. Транскрипција²⁰

5.1. Имајући у виду да текстови ових новина обилују страном лексиком и да су писани латиницом, запазили смо да су те речи преузимање у изворном ортографском лику, односно нетранскрибоване су.²¹ Због прекомерности англицизама (у изворној ортографији или прилагођених), као и због других поменутих средстава деформисања и ружења, стиче се утисак да је овај медијски језик заиста еволуирао у некакав англосрпски хибрид. Стране речи из енглеског језика написане оригиналним писмом (ређе транскрибоване) срећемо у следећим случајевима:

а) у спојевима са домаћим (одомаћеним) именицама, у којима англицизам као прва реч споја одређује другу, главну реч, па је тако *ulaz u workshop centar slobodan* (SW 150, 6), посете *spa & wellness centru* (SW 154, 28) веома су популарне, као и *house, dubstep i funk izvođači* (SW 154, 19), а препоручују се *Flex-Flix integrisani sistemi prevoza stvari* (SW 150, 29) и *bluetooth dodaci* (SW 159, 31);

б) у спојевима у којима је енглески потпуно потиснуо српски, нпр.: *animal print* (SW 159, 8);

в) уместо постојећих домаћих лексема или синтагми за одређене појмове: *dress up* (SW 150, 3), *clutch* (SW 150, 8), *beauty trendovi* (SW 157, 9), *out* (SW 157, 28) *event* (SW 154, 17), *road-trip* (SW 154, 22), *must have* (SW 152, 8), *stretching* (SW 154, 27), *downsizing* (CM 49, 8), *technogym* (SW 154, 40), *yoge* (SW 154, 27), *online* (SW 154, 39), *Google* (SW 157, 6), *Facebook* (SW 154, 17), *rijaliti overloud* (CM 46, 18);

²⁰ Одељак о транскрипцији детаљније је обрађен у раду *Језичка (не)култура у београдским културним водичима* (Ранђеловић и др. 2012: 47–48).

²¹ Наш Правопис (2010, т. 195–197) прописује да се имена из страних језика прилагођавају у ћириличком окружењу. Међутим, у текстовима писаним латиницом, остављен је избор да се стране речи пишу изворно или прилагођено. Дакле, тачни критеријуми за избор између транскрипције и изворног писања нису утврђени.

г) у називима музичких догађаја: *Beckspexperience* (SW 150, 6), манифестација: *Fashion Week* (SW 150, 12), *Wedding Weekend* (CM 46, 7), удружења: *State of Exit Fondacija* (SW 152, 6), клубова: *Plastic* (SW 152, 7), тржни центара: *Delta City* (SW 157, 31), *Belexpo centar* (SW 159, 12), *UŠCE Shopping Centar* (SW 159, 39), награда: *BBC World Music Award* (SW 154, 15);

д) у називима разних серијских производа: *Doncafe Instant* (SW 157, 6), *Mercedes Benz* (SW 154, 6), *Motorola Xoom* (CM 46, 14);

ђ) у антропонимима: *Beckspexperience u Beograd dovodi Švedanina Erica Prydza* (SW 157, 6), *u goste nam dolazi Boy George* (SW 159, 7) итд.

5.2. Ексерцирани примери показују недоследну ортографску адаптацију страних имена, а највећи део је ипак дат оригиналном ортографијом. Такође, неуједначена је и употреба наших флективних наставка уз стране речи – са цртицом или без ње – на окрњену или пуну реч и сл.²²: *u Tuckwoodu* (SW 150, 22), *Singidunum Weekly-ja* (SW 154, 26), *look-a* (SW 154, 26), *Karl Sander-ov* (SW 154, 15), *za MC-Geeja* (SW 159, 16), *VIP deck-ovi* (SW 154, 16), *wellness-a* (SW 154, 39), *sony play station-om* (SW 154, 49) и сл.

6. Закључне напомене

6.1. Анализа наше грађе показала је велики степен неусклађености текстова у културним водичима са ортографском нормом. Уочена одступања су врло често последица једног процеса који прожима све подсистеме нашег језика, а то је англизација текста. Она је, као што је показано, веома често неоправдана, али, нажалост, представља општу тенденцију савременог језика коју је тешко зауставити, али је треба контролисати.

6.2. Да би се часописи сматрали културним водичима, није довољно само да информишу о културним дешавањима. Најчешће се пренебрегава чињеница да, осим информативне функције, језик медија мора бити усклађен са нормом стандардног језика, чиме показује компетенцију кода и комуникације оних који га користе као средство информисања. Заиста је недопустиво да, било због немара или незнања, аутори ових текстова пишу латиничко Ћ као диграм: *pronadji* (SW 152, 1), *dogadjaj* (SW 154, 23) или сугласнике Ш, Ч, Ћ без дијакритичких знакова: *grupa mladih ljudi koja pokušava da artikulise svoj stvaralacki nagon* (SW 159, 32), изостављају слова или погрешно пишу речи и читаве реченице: *majca* (SW 150, 5), *orjentacija* (CM 51, 32), *sagovcornica* (SW 152, 26), *zološki* (SW 150, 44), *dimenzje* (SW 154, 30), *drmasko pozorište* (SW 150, 33), *publika će gledaћи*, *Crnogosrko narodno pozorište, urđana je po motivima* (SW 159, 12), *Izaddavač* (SW 150, 33), *MI, najveći, izložn n Blknu nli se* (SW 152, 7), *na severnoj strni, ulz 106^a* (SW 150, 7), *svi koji pravu i autentičnu tući moži že da uživaju u majstorijama najčvršћih iljudi* (SW 154, 42).

6.3. Стекли смо утисак да језичке поучнике, којих има на десетине, као и нормативистику (речник, граматику и правопис), најмање читају новинари, уредници и лектори, творци медијског језика, који би требало да буде модел

²² Док је Правопис (2010, т. 1956) недовољно прецизан у прописивању правила за промену стране нетранскрибоване речи кроз падеже, М. Шипка предлаже да се у латиничним текстовима страна имена или транскрибују или преузимају у изворном ортографском лику, а да се наши флективни наставци не одвајају цртицом (Шипка 1996: 65–70).

како говорити и писати. Очигледно је да часописима ове врсте недостају компетентни језички стручњаци (лектори), који би све правописне (али и друге) омашке препознали и ускладили са нормом. После свега наведеног, усуђујемо се да закључимо да овакви часописи неоправдано носе назив културни водичи.

ЛИТЕРАТУРА

- Брборић 2004: Вељко Брборић, *Правопис српској језика у наставној пракси*, Филолошки факултет, Београд.
- Ивић и др. 2007: Павле Ивић и др., *Српски језички приручник*, Београдска књига, Београд.
- Клајн 2002: Ivan Klajn, *Rečnik jezičkih nedoumica*, Čigoja štampa, Beograd.
- Милановић 2010: Александар Милановић, Језичка култура у штампаним медијима, *Даница 2011*, Београд, 116–127.
- Правопис 2010: Митар Пешикан и др., *Правопис српскога језика*, Матица српска, Нови Сад.
- Прћић и др. 2001: Tvrtko Prčić i dr., *Du you speak anglosrpski*, Zmaj, Novi Sad.
- Рањеловић и др. 2012: Ана Ранђеловић и др., Језичка (не)култура у београдским културним водичима, *Зборник радова са научној скупштини Наука и идентитет*, Пале, 43–51.
- Станојчић–Поповић 2008: Живојин Станојчић и Љубомир Поповић, *Грамањика српској језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Ђорић 2008: Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику*, Друштво за српски језик и књижевност, Београд.
- Шипка 1996: Милан Шипка, Неке правописне дилеме (Питања и одговори), *Наш језик* XXXI/1–5, 65–70.
- Шипка 2010: Милан Шипка, *Правописни речник српској језика: са правописно-граматичким саветником*, Прометеј, Нови Сад.
- www.mukesajezikom.rs

ИЗВОРИ

- CM: *City Magazine*, бројеви: 46, 49, 50, 51, 54.
- SW: *Singidunum Weekly*, бројеви: 150, 152, 154, 157, 159.

Р е з ю м е

Ана Ранделович

ПРИМЕНЕНИЕ ОРФОГРАФИЧЕСКИХ ПРАВИЛ В НЕКОТОРЫХ
БЕЛГРАДСКИХ КУЛЬТУРНЫХ СПРАВОЧНЫХ ЖУРНАЛАХ

Настоящая статья представляет анализ применения орфографических правил в двух белградских культурных справочных журналах. Материал исследования – тексты пяти экземплярах журнала *Singidunum Weekly* и пять экземплярах журнала *City magazine*. Классификация проведена в пяти орфографических областях, в порядке которых существует в новом издании *Правоиуса српскога језика* (2010). Цель исследования: утвердить степень использования орфографических правил в этих культурных справочных журналах. Также, какие области орфографии самые являются самыми сложными.

Прикази

Софија Милорадовић, *Музички жаргон младих и молодежњий музыкальни сленг. Компаративни поглед**

Иако је жаргонска лексика дуги низ година током прошлог века у научним круговима обеју средина, српској и руској, табуисана као предмет истраживања, у обама научним срединама појављивали су се речници и научни радови посвећени овој теми. У Русији се са изучавањем жаргонске лексике кренуло раније него у Србији, а истраживачки захват и број штампаних радова посвећени овој теми далеко је већи у руској него у српској средини. Уопште, значај који се у руској лингвистици поклања изучавању супстандардне лексике и фразеологије далеко је већи када се упореди са стањем у српској лингвистици. У нашој средини пак још увек се с подозрењем гледа на супстандардну лексiku, којој се, као „језику некултуре“, противставља књижевни, нормирани језик, као језик лепог стила и културе. Овакав став о жаргону као супстандардној лексички чини се да још увек преовлађује не само код лаика него и код језичких стручњака. Стога се у истраживање ове теме могу и смеју упустити само одважни стручњаци, прекаљени научници, самосвесни и слободоумни мислиоци, они који знањем и радом утичу на токове у лингвистици, утиру путеве будућим истраживачима и научним следбеницима. Један од таквих прегалаца у домаћој лингвистичкој науци је др Софија Милорадовић, научни саветник Института за српски језик САНУ и редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Нишу, ангажован на пројекту Дијалектолошка истраживања српског језичког простора, чија је књига *Музички жаргон младих и молодежњий музыкальни сленг. Компаративни поглед*, у оквиру Посебних издања Етнографског института САНУ, књига 76 (суиздавач: Институт за српски језик САНУ), Београд 2012, недавно обогатила публикацијски фонд науке о српском језику и допринела да се празнина у пољу изучавања социјалних дијалеката донекле попуни и поправи. С обзиром на то да се систематска анализа на великом броју примера у конкретном жаргонском подсистему у српском језику до сада није спроводила¹, значај ове монографије огледа се

---

* Етнографски институт САНУ (суиздавач: Институт за српски језик САНУ), Београд, 2012, 308 стр.

¹ Жаргонску лексiku српског језика са општелингвистичког становишта монографски је обрадио Ранко Бугарски у књизи *Жаргон*, XX век, Београд, 2003 [лат. изд.], Зорица Кнежевић је у књизи *Човек у жаргону. Семантичко-деривациона анализа*

и у добро утемељеној методологији истраживања и примени одговарајућег појмовно-терминолошког апарата, утемељеног на богатој традицији словенске, нарочито руске лингвистике, али и српске лингвистике – и то нарочито у области творбе речи.

Ауторово научно интересовање и истраживања презентована у досадашњим радовима и монографијама тичу се, пре свега, народних говора или дијалеката², области у којој је наука о српском језику до сада постигла запажене резултате, и области у којој се аутор Софија Милорадовић научној јавности израније представила као озбиљан млади научник, дијалектолог и стручњак за српски језик у целини. Досадашње богато знање и искуство у теренском прикупљању грађе из народних говора, класификовању и анализи језичког материјала и његовог презентовања у научним радовима, аутор књиге Софија Милорадовић успешно је проширила са терена просторног раслојавања језика на терен његовог функционалног раслојавања, узимајући за предмет анализе један од продуката социјалног раслојавања – жаргон, односно жаргонску лексику.

Књига *Музички жаргон младих и младежњий музикалњий сленг. Компаративни њојлед*, аутора Софије Милорадовић, састоји се из следећих делова: Прелудиј (9–13), Уводни *џакџови*: о жаргону и око њега (15–48), I. *Ледило свирка* у Београду (49–89), II. „Жаргонско сећање: *Све било је музика...*“ (91–105) III. *Гњатъ веселуху* у Москви (107–183), IV. *Обрајџни музички поглед на жаргонизме* (185–206), V. Сличности и разлике: музички жаргон младих и младежњий музикалњий сленг (207–231), Завршни *џонови* (233–234); затим следе прилози организовани у форми мини лексикона музичке жаргонске лексике, који представљају истраживачку грађу (235–274), Скраћенице (275–276), Извори и литература (277–288), и резимеи на руском (289–303) и енглеском језику (305–306).

Тема истраживања садржана је у наслову књиге – жаргон, и још уже – музички жаргон младих. О разлозима због којих се одлучила за тему музички жаргон, и жаргон уопште, Софија Милорадовић је у Прелудију (9–13) – одабраном метафоричком називу којим се уводни део научног, лингвистичког текста именује називом уводног дѣла музичког дела – навела два момента

жаргонизама са архисемом човек, Алма, Београд, 2010 [лат. изд.] спровела семантичко-деривациону анализу жаргонизама са архисемом човек, док се у монографији Стане Ристић под насловом *Експресивна лексика у српском језику*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2004, могу наћи опсервације драгоцене за бављење социјалним дијалектима. Од лексикографских дела вреди поменути неколико веома корисних домаћих речника жаргона: Драгослав Андрић, *Двосмерни речник српској жаргона и жаргону сродних речи и израза*, БИГЗ, Београд, ¹1976. и Zepet Book World, Beograd, ²2005, Borivoj Gerzić i Nataša Gerzić, *Rečnik savremenog beogradskog žargona*, Istar, Beograd, ²2002, Petrit Imami, *Beogradski frajerski rečnik*, NNK International, Beograd, ²2003. и ³2007.

² Поред великог броја радова, својим значајем за српску дијалектологију и лингвистичку науку уопште издваја се монографија *Ўџојреба љадежњих облика у џовору Парађинској Поморавља* (Балканистички и етномиграциони аспект), Етнографски институт САНУ, Посебна издања, књига 50, Београд, 2003, у којој је ауторка С. Милорадовић својим приступом анализи, методологијом и истраживачким обухватом унела одређену наградњу у српску традиционалну дијалектологију, пре свега, у подручје дијалекатске синтаксе, уводећи притом у анализу и балканистичку и етнолингвистичку перспективу.

која су „заискрила“ интересовање за ову тему. Једну искру произвела је ауторова приврженост музици и понесеност њоме, њеном благотворношћу која делује на ум и душу, њеном моћи да утиче на животни стил, понашање, одевање, и уопште – поглед на свет младих људи. Другу искру произвела је ауторова заинтересованост, као лингвисте, за језичку страну музичких израза и термина који се користе у неформалном, разговорном дискурсу младих, и који су, као такви, одраслима непознати. Аутор књиге Софија Милорадовић каже да јој је пажњу на ову тему скренуо „најпре необавезно прелистани – Толковий словарь молодежного сленга, аутора Т. Г. Никитине, објављен у Москви 2003. године, са [њој] помало интригантним поднасловом: слова, непонятные взрослым“ (9). И тај поднаслов иницирао је „трећи моменат“, који уједно заузима централно место истраживања, а то је намера аутора да више сазна о тим одраслима непознатим речима, о томе како те речи настају, како живе у језику са осталим речима књижевног или стандардног језика. Ширина истраживачког захвата изнета је већ у наслову књиге, у којем, поред српског, стоји и део наслова на руском, са поднасловом који читаоца упућује на компаративни поглед анализе, чиме се на ширем словенском плану детаљније и боље осветљавају општесловенске, веома често и општејезичке црте српског омладинског музичког жаргона.

Уводни део књиге, који носи наслов „Уводни *пактјови*: о жаргону и око њега“ (15–48), представља теоријски оквир истраживања, у коме је дефинисан појам жаргона и њему слични појмови, као што су *арјо* и *сленј*. Одомаћено одређење термина *жарјон* као специфичног вокабулара неке струке или друштвеног слоја аутор С. Милорадовић не доводи у питање. Овај термин се за означавање супстандардног лексичког слоја најбоље одомаћило и уобичајило далеко испред синонима *сленј* или *арјо*. А што се тиче жаргона младих, као својеврсног жаргонског подтипа, његова главна одлика у односу на друге постојеће жаргоне је „брза *јроменљивостј*, која се објашњава непрекидним ’привањањем’ омладинске групације и ’изласком’ из ње“ (26). Како је музика у средишту интересовања младих свуда у свету, па тако и у Срба, појмови који се односе на реалије из света музике заузимају знатан део омладинске жаргонске лексике. То значи да се музички жаргон узима као подврста омладинског жаргона, јер се односи на „једну значајну област интересовања младих људи – на свет музике“ (29). Младима је музика стил живота, онај у којем појединац отргнут од прописа и социјалних норми и калуца испољава слободарски дух у погледу избора одеће коју ће носити, у којој ће мери поштовати религију и придржавати се обичаја заједнице из које потиче или у којој живи, а, наравно, и у погледу избора језичког израза којим ће у одговарајућем чину вербалне интеракције недвосмислено околини показати „*ко је он зайраво*“ (33).

Узимајући у обзир чињеницу да је омладински жаргон социолингвистичка категорија, аутор Софија Милорадовић је анализу омладинског музичког жаргона спровела у контексту актуелних друштвених феномена у којима се жаргон развијао и у оквиру којих се развија. Тако се савремени омладински жаргон не може поштарати изван нове глобалне културе и друштвено-политичког устројства уопште. Масовније прихватање новије културе донело је и *нови језик*, што се десило и у Србији, као делу некадашњег југословенског простора, и у постсовјетској Русији, као и у другим источноевропским земљама у периоду политичке транзиције. Све те промене, илустроване великим

бројем примера, аутор С. Милорадовић објашњава на материјалу музичког жаргона младих у српском и руском језику.

У првом поглављу централног, истраживачког дела књиге, који носи наслов „Ледило свирка у Београду“ (49–89), аутор је начинио осврт на састав мини лексикона београдског музичког жаргона изнетог у Прилогу 1, те са творбеног и семантичко-мотивационог аспекта размотрио лексичке јединице које му припадају. Грађа из овог прилога сакупљена је на основу упитника (115 питања са потпитањима) који је сам аутор сачинио, трудећи се да њиме обухвати репертоар музичке жаргонске лексике у једном делу популације младих у Београду. Најужи круг анкетираних чинило је петнаестак младих људи са формалним музичким образовањем (студенти музичких академија и ученици завршних разреда средњих музичких школа), рођених између 1987. и 1991. године. Аутор је грађу проширивао користећи и друге изворе.

Анализирајући богат језички материјал, аутор констатује да је доминантан творбени начин настајања жаргонских лексема – морфемска творба. У оквиру овог творбеног начина, као најпродуктивнији вид истиче се суфиксација, којом су настале следеће супстантивне жаргонске лексеме: *акусџара*, *лајаница* / *сенџиши*, *басица*, *блеја*, *јојџић*, *скречовање*, *џезџарење*, *џезџарош*, *џезерица* / *џезијана* / *џезић* и др. Слагањем су добијене речи као *суџерџар*, *расџаман*, *фронџмен*, *фолкоџека* и друге, од којих су неке, у овом случају прве три, као такве преузете из језика примаоца, док се друге, у конкретном случају – четврти пример, граде додавањем афиксоидних везаних основа на основу речи домаћег или страног порекла. Сливањем су настале речи као *корџејџајџорка* (корепетитор + петљати), *хармонџиџак* (хармоника + ништак), *Слинџински* (слине + Лисински) итд. Продуктиван је и тип компресивне творбе, у оквиру кога се разликују три подтипа: универбизација (*акусџара*, *дискаџ*, *елекџироника* ← електронска музика, *лајаница* итд.), скраћивање (бас ← контрабас, диско ← *дискотека*) и абревијација (КА-ЕС-ТЕ, СКЦ, ХА-ЦЕ ← енгл. НС, тј. hard core). Речи као што су, на пример, *буџица*, *домаџица*, *исџиоричар*, *кеџица* и сл., иако настале суфиксацијом, жаргонско значење развиле су на основу значења општеупотребне, кодификоване речи, па се зато издвајају од примера у којима је резултат суфиксалне творбе – жаргонска реч. „Карневалским“ начином образовања настала је изведеница *џузичарка* 'ученица средње музичке школе', према речи *музичарка*, „при чему је ова језичка игра заснована на асоцијативно-фонетској мимикрији (г – м)“ (71). У мањем броју, у поређењу са осталим жаргонизмима, присутни су они: *Дорџи*, *Мејџдини*, *Писџолџи*, *Моделџице*, *Смаковџи*, *Дуџме*, *Чорџа*, а чувени црни џез музичар Стиви Вондер (Stevie Wonder) постао је у жаргону београдске омладине *Сџева Чудо*, итд. Жаргонизам *леџило* из наслова поглавља лепо илуструје стваралачку машту и творачку снагу његовог ствараоца. Овај жаргонизам настао је по творбеном обрасцу *луд* + *ило*, а као мотивација послужила је енглеска реч *cool* у значењу 'хладан', „иначе веома фреквентна у савременом омладинском жаргону у значењу 'опуштен': хладан → хладан као лед → *леџило*“ (73).

За потребе другог поглавља „Жаргонско сећање: Све било је музика...“ (91–105) издвојена је лексика из музичке сфере употребе из *Речника жаргона*, аутора Драгослава Андрића, објављеног 1976. године, којој је придодата и лексика из другог, допуњеног издања овог речника, а списак издвојених лексичких јединица приложен је на крају књиге у Прилогу 3.

Исто је учињено и са грађом преузетом из *Речника савременој београдској жаргона*, аутора Боровоја и Наташе Герзић, која је приложена у виду мини лексикона у Прилогу 4. Анализирајући дијахрони план жаргонске лексике, Софија Милорадовић је уочила извесне промене проузроковане променама у техници и технологији (нпр. до данас се нису задржали жаргонизми везани за појмове попут радио-пријемника, транзистора, грамофона, магнетофона, касетофона или вокмена), као и уопште нестајањем реалија за које су се одређене лексеме везивале. Тако, на пример, међу савременом урбаном младежи недостаје и понеки жаргонски термин везан за кафанску музику или блуз. На другој страни, као сведочанство једног времена, забележена је лексема *буџарин*, којом се означавао пиратски компакт-диск прошверцован из Бугарске, купљен по веома повољној цени.

У трећем поглављу „*Гнать веселуху у Москви*“ (107–183), аутор је у општим цртама осмотрио начине настајања жаргонских лексичких јединица сврстаних у музички мини лексикон, сачињен на основу материјала из речника Т. Г. Никитине: *Толковий словарь молодежного сленга (слова, непонятные взрослым)*, Астрель, Москва, 2003, који је уједно био и главни „иницијатор“ да се ова тема истражује и да се о њој пише. Из овог речника је аутор Софија Милорадовић издвојила нешто преко три стотине лексема којима се именују музичке реалије и радње, а списак издвојених жаргонизама приложен је на крају књиге (Прилог 2), заједно са другим приложеним мини лексиконима. Резултати анализе лексичких јединица указују на сличности са грађом српског музичког жаргона – именица је такође највише, нешто преко 45 %, потом следе глаголи, а забележен је нешто већи број онима и устаљених синтагматских спојева, када се упореде са ситуацијом у српском музичком жаргону. И када је реч о мотивацији руских жаргонизама, изведеница има готово двоструко више од неизведених речи. Поред осталог, аутор у овом поглављу разматра начине настајања појединих жаргонских лексичких јединица (именичких, придевских и глаголских), износећи промишљања у вези са семантичко-мотивационим аспектима настајања ових лексема. Тако, на пример, аутор детаљно објашњава жаргонску клишегирану синтагму *гнать веселуху* ’увеселявати публику’, одабрану из одређених разлога за наслов овог поглавља. На овај руски израз, чији буквални превод гласи ’терати весеље’, подсећају домаћи изрази *шера весеље*, *шерамо свадбу*, *шерао исџраћај* (у војску), уобичајени у неким српским народним говорима.

За потребе четвртог поглавља „*Обрајни музички поглед на жаргонизме*“ (185–206), у коме се анализира употреба музичког називља за жаргонско именовање различитих немузичких појмова, издвојене су одговарајуће лексеме из оба поменута Андрићева жаргонска речника (Прилог 5), потом из *Речника савременој београдској жаргона* (Прилог 6), као и из руског *Тумацбеној речника омладинској жаргона* (Прилог 7). У питању су речи и изрази чије је основно значење познато говорницима датог језика, а чији избор и употреба у нарочитом контексту чини да се одређена реалија искаже живописније и упечатљивије. Тако се, на пример, у пољу лица жаргонизма најчешће именују „карактеристике које су нам визуелно доступне, које можемо запазити на први поглед, а ређе оне које се везују за нечији морал“ (193), нпр. *виолина* ’мршава особа; витка девојка одн. жена’, *клавир* ’ретки зуби’, *кларинетџиста* ’младић одн. мушкарац великог носа’, *йевачица* ’девојка одн. жена са танким ногама

(асоц. на птицу)', *балалайка* 'мршава девојка с неразвијеним грудима', *клавиш* 'зуб' итд.

Анализирајући сличности и разлике између *музичкој жарјона младих и младежног музикалног сленга* у поглављу које носи наслов „Сличности и разлике: музички жаргон младих и младежни музикални сленг“ (207–231), аутор закључује да се и српски и руски жаргон, без обзира на изворе мотивација, одликују језичко-стилским својствима чија се ефективност постиже избором лексеме и њене семантичке реализације, употребом нарочитих творбених средстава, од којих преовлађују суфиксација, метафоричност и асоцијативност, поигравањем звуком и значењем, и тако даље.

Закључне речи аутор је изложио у поглављу „Завршни *џонови*“ (233–234), у којем је централно место заузело питање које заокупља не само лаике него и језичке стручњаке: *Да ли жарјон обојађује или њак наруђује језик? Аутор је на постављено питање одговорио веома опрезно, са становишта струке – сасвим компетентно, наводећи да „одговор ... лежи негде између, обухваћен увек драгоценим (под условом да није труо!) компромисом“* (234).

Увидом у богату грађу музичког жаргона и свестрано спроведену језичку анализу презентовану у књизи *Музички жарјон младих и младежни музикални сленг. Компаративни џолед*, аутора Софије Милорадовић, стичемо утисак о виталности и експанзивности жаргонизама у језику, као особине која се данас, рекли бисмо више него раније, испољава у различитим друштвеним слојевима и групама. Разлог за ово је интензивна, масовна комуникација у савремено доба, која „доприноси 'шетању' жаргонске лексике из једног подсистема у други, као и њеном 'утапању' у тзв. општи жаргонски фонд“ (49), али у немалом броју случајева – и у општеупотребни лексички фонд. Особине савремене жаргонске лексике, као што су богатство језичког израза, функционалностилска распрострањеност, фреквентност употребе и експанзивност, упућују на то да се жаргон, као знатан део лексичког фонда српског језика, не може игнорисати нити заобилазити у језичким истраживањима. Ова књига представља добар пример за то како се уз савесно прикупљену грађу, одабрану методологију и сачињену концепцију, као и уз умешно спроведену анализу, долази до закључака и резултата који ће сасвим сигурно убудуће послужити као полазиште и ослонац за слична истраживања.

Владан Јовановић

Зборник радова *Творци српској књижевности језика**

У просторијама Вукове задужбине у Београду, 14. и 15. септембра 2010. године одржан је округли сто на тему *Писци као творци језика*, у организацији Вукове задужбине и Института за књижевност и уметност. Овај научни скуп представљао је једну од манифестација којом се обележавала *Година књије и језика* у Србији. На скупу су учествовали бројни лингвисти, књижевници и театролози како из земље, тако и из иностранства. Њихови радови објављени су у зборнику *Творци српској књижевности језика*.

Зборник су уредили председник Вукове задужбине др Миодраг Матицки и директорка Института за књижевност и уметност др Весна Матовић. На 351 страни своје место пронашла су 24 рада, подељена у четири тематске целине. Пети, завршни део зборника, чине дискусија и индекс имена.

У првом, уводном делу налазе се радови уредника. Весна Матовић у раду „Писци као творци српског књижевног језика“ (9–18) објашњава повод и концепт зборника *Творци српској књижевности језика*. Она истиче да је предлог за одржавање овог скупа потекао од Миодрага Матицког, који је и предложио наведену тему. В. Матовић даље указује на значај полемике око Вукове реформе језика, као и на њене последице по укупни развој српског језика, литературе и културе. Други део рада посвећен је епохи модерне, када се, захваљујући утицају Српског књижевног гласника, ствара модеран књижевни језик кодификован „београдским стилем“. Реферат „Творци песничког језика“ (19–27) Миодрага Матицког пружа нам преглед најснажнијих и најплодоноснијих токова у стварању српског књижевног језика. Као најзначајније творце песничког језика у новијој српској књижевности М. Матицки издваја Сарајлију, Вука, Његоша, Стерију, Кодера, Л. Костића, Црњанског, М. Настасијевића и В. Попу, али и поједине живе савремене песнике (М. Бећковића, Јб. Симовића, Р. Нога, А. Вукадиновића, М. Тешића и др.). Проучавајући парадигматске одлике поетских речника појединих песника, аутор овог реферата желео је да покаже значај поетских речника за утврђивање суштинске развојне линије и елемената самосвојности српске књижевности, као и за одређивање места које она заузима у контексту опште књижевности.

---

* Вукова задужбина – Институт за књижевност и уметност, Београд, 2011, 351 стр.

Предмет наредна два рада, којима започиње друга целина зборника, јесте вредност и значај Мркаљево реформе ћирилице. У раду „Сава Мркаљ – непризнати реформатор српске азбуке“ (31–37), Владо Ђукановић истиче да је Мркаљ први описао и дефинисао фонолошки систем савременог језика – сваки глас треба да има само једно слово. Мркаљ је, како Ђукановић наглашава, ово написао 1810. године, у време када нико није имао довољно знања да озбиљно размишља о реформи азбуке, и то је његов кључни теоријски допринос. Он у закључку Мркаља назива непризнатим генијем, а Вука маестралним прагматичарем, који је схватио значај Мркаљевог дела и који је умео да га, уз неколико интервенција, приведе коначној намени. Реферат Вељка Брборића „Реформе ћирилице пре Вука и реформа Саве Мркаља“ (39–48) говори о покушајима реформе нашег језика и писма у превуковском периоду. Централни део рада посвећен је реформи језика и правописа Саве Мркаља, где аутор указује на вредност и значај дела *Сало дебелоћа јера либо азбукојројрес*. Сличном проблематиком са другог аспекта бави се рад Бојана Ђорђевића „Предвуковска размишљања о писму и правопису“ (49–53). Овде се излажу основни ставови о реформи правописа двојице писаца из XVIII века – Дубровчанина Игњата Ђурђевића и бококоторског књижевника Ивана Антуна Ненадића.

Аутори радова у зборнику бавили су се и ранијим периодима и анализирали су језик бугарштица, као и језик уметничких спева о Првом српском устанку, како би утврдили посредне или непосредне утицаје лексичких или морфолошких својстава усменог песништва на писану уметничку реч. У реферату „На путу их устријели стр’јела (О формулама бугарштица)“ (55–70), Бошко Сувајдјић се бави вербалним слојем бугарштица у светлу апелативних образаца молитве и клетве. Формуле и сижејне моделе аутор посматра у контексту варијантности и формулативности као интегралних законитости усмене књижевности. Тема рада Бранка Златковића јесте „Песнички језик уметничких спева о српском устанку (1804–1807)“ (71–79). У песмама Доситеја Обрадовића, Гаврила Ковачевића, Георгија Михаљевића, Глигорија Трлајића, Арона Јеленића и Михаила Витковића, испеваних у част Првог српског устанка, аутор реферата утврђује знатно присуство народних језичких црта. Стога он констатује да је, између осталог, и у овоме невеликом, али значајном песничком корпусу превуковског периода створена добра основа за потоњу Вукову језичку реформу.

Веома су значајни и радови који покушавају да опишу и назначе својства језика појединих епоха или стилских раздобља, јер су засновани на широким увидима друштвеног и културног контекста и познавању репрезентативних представника и парадигматичних жанрова тих епоха. Тако Мирјана Стефановић у раду „Књижевни и/или песнички језик у српском просветитељству“ (81–87) полази од претпоставке о песничком језику као обухватнијем речничком фонду од књижевног језика, с циљем да то илуструје на примеру књижевне грађе из епохе српског просветитељства. Ауторка утврђује стилистичке вредности неких израза за које је књижевна и лингвистичка наука тврдила да су настали под страним утицајем. Анализирајући поједине елементе Доситејевог језика и стила, она закључује да је проучавање стила овог писца данас неопходна област истраживања.

Трећу тематску целину зборника представљају веома значајни и занимљиви радови који покушавају да утврде језик стваралаца или „језиконо-

саца“ какви су Његош, Сарајлија, Кодер, Ј. Костић, М. Бојић, Р. Петровић, И. Секулић, М. Црњански и А. Поповић. Рад Душана Иванића „Ка историји рјечотворства у новој српској књижевности“ (91–101) проучава различите историјскопоетичке аспекте „твораштва“ у језику српских писаца новог доба (од XVIII до XX века). Д. Иванић наводи да различити поступци у стварању речи укључују посрбљивање страних речи, преузимање из других словенских језика, калкирање, стварање нових речи, као и метафоризацију основног значења. У оквиру типологије „рјечотворства“, он посебно указује на препородни период нове српске књижевности, који претходи стварању језичке норме, а затим издваја неологистичку праксу Сарајлије, Кодера, Ј. Костића и Винавера. Тема реферата Станише Војиновића је „О узроцима језикотворства Симе Милутиновића Сарајлије“ (103–117). Као најважније узроке језикотворства поменутог песника (посебно када је реч о периоду настанка *Србијанке*), аутор издваја могуће утицаје књижевних кругова за време Сарајлијиног боравка у Русији и Лајпцигу. У реферату се посебно истичу утицаји српских књижевника и књижевне, филолошке критике Ј. Мушицког, В. Караџића, као и професора В. Круга, В. Герхарда и Ј. Х. Јакоба. Занимљиво је запажање да је начин на који је Сарајлија стварао нове речи и позиционирао их у стиху условљен његовим занимањем за гегавички језик (тајни језик слепих гуслара) као за феномен „језика у језику“. Прозодијском и интонационом структуром стиха Његошевог свега *Луча микрокозма* бави се Радмило Маројевић у раду „Пјесничка творба и поетска синтакса Његошева у *Лучи микрокозма*“ (119–133). Он проучава акценте (метричке и неметричке, главне и побочне), версолешка опорачења (стиха, строфе, цезуре и такта), као и елипсу, инверзију, семантичку конгруенцију и реченице с неконгруентним, односно посесивним обликом. Фразеологизме у Његошевим и Мажуранићевим делима истражује Ана Пејановић у раду „Његош и Мажуранић као фразеотворци“ (135–141). А. Пејановић испитује улогу појединих фразеолошких жанрова у поетском поступку наведених песника, као и настанак оцазионалних фразеологизама на бази узалних, општејезичких. Она закључује да се фразеотворство двојице песника огледа и у крилатемама из њихових дела које су заступљене у живој употреби у савременом српском језику. У реферату „Ковачи песничког језика епохе романтизма“ (143–158), Александар Милановић анализира песничку продукцију кованица (потенцијалних речи и оцазионализама) у епохи српског романтизма. Посебно су занимљиве сличности и разлике у творби кованица које аутор уочава између Ј. Костића, Ђ. Јакшића и Ј. Јовановића Змаја, с једне стране, који при творби кованица углавном остају у оквирима законитости народног и фолклорног језика, и Ђ. Марковића Кодера, с друге стране, који драстично криши творбене законитости измишљајући творбене основе које у српском језику уопште не постоје. Милвој Ненин у раду „Исподвлачени егземплар“ (159–169) анализира подвучена места у личном примерку Светислава Стефановића *Књије о Змају* Лазе Костића и закључује да је С. Стефановић најчешће подвлачио нове речи, односно Костићеве кованице. У првом делу рада „Лексика чула у Бојићеве поезији“ (171–186) Ђорђе Вуковић се најпре осврће на жанрове, теме, простор, време, предмете и фигуре којима се Бојић служио. У другом делу рада разматра се употреба лексике чула. Идејама Растка Петровића о језичкој проблематици бавио се Бојан Јовић у реферату „Растко Петровић и авангардно схватање језика“ (187–196). Санела Мушија из Рима бавила се језиком прозе у раду „Истраживање могућности језика у кратком авангардном роману *Гро-*

зданин кикойи Хамзе Хуме“ (197–212). Размишљања И. Секулић о проблемима језика и превођења изложила је Слободанка Пековић у саопштењу „Исидора Секулић о језику“ (213–220). Реферат „Језичко стваралаштво у прози Милоша Црњанског“ (221–230) Срета Танасића издваја новине које је Црњански унео у језик српске књижевности (употреба рускославенизама, с једне стране, и парцелација реченице, с друге стране). У раду „Александар Поповић – експеримент у драми, експеримент у језику“ (231–233), Јован Ћирилов проучава сличности и разлике у драмском стваралаштву А. Поповића и Е. Јонеска.

Радови у четвртој целини зборника наглашавају удео и значај преводилачког рада у развоју језика, односно начин на који „језик оживљава у преводу“. Александра Манчић је са традуктолошког становишта испитивала шире културне аспекте преношења и превођења модела мишљења као поступака који учествују у стварању књижевног језика уопште. У реферату „Како језик оживљава у преводу или *Не хойџех коснуџисџија суиџих џаче мене*“ (237–246), она истиче значај преводне књижевности и преводне традиције за обликовање српског књижевног језика. Лука Ваљо из Рима у раду „Употреба италијанског језика у делима Владана Деснице“ (247–265) говори нам о поетичкој вредности италијанског језика у стваралаштву поменутог писца. Реферат Роберта Ходела из Хамбурга „О интернационалној рецепцији и преводљивости Драгослава Михаиловића“ (267–275) испитује због чега интернационална рецепција Д. Михаиловића значајно заостаје у односу на његов национални значај. И последњи, али ништа мање значајан, јесте рад Душана Витаса „О квантитативној анализи језика три песника (Растко Петровић – Момчило Настасијевић – Васко Попа)“ (277–294). Први део рада приказује проблеме у аутоматској анализи текста, а други могућности које у оваквој анализи пружа метода лексичког препознавања.

Занимљива сучељавања и укрштања различитих перспектива учесника скупа довела су до веома подстицајне дискусије, која је снимљена, транскрибована, дата ауторима на ауторизацију и штампана у петом, завршном делу зборника.

Овим зборником обједињена су интересовања већине релевантних стручњака из области језикотворства, имајући у виду не само гране науке о књижевности, књижевну историју, поетичка, компаративна и теоријска изучавања, већ и теорију превођења и лингвистику.

Ана Ранђеловић

НОВО О ДИРЕКТНОМ ОБЈЕКТУ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Нада Арсенијевић, *Падежи њравој објекта
у стандардном српском језику**

Откад се почетком педесетих година појавила монографија Милке Ивић о инструменталу¹, падежи су постали стална тема у српској синтаксичкој науци. И томе се могу тражити разлози, с једне стране, у комплексности падежног система у српском стандардном језику, а, с друге стране, у порасту интересовања за падеже у лингвистичкој науци. Уосталом, и прва наша велика синтакса почела је са синтаксом падежа², а и у великој Стевановићевој синтакси овој проблематици посвећени су велика пажња и простор. Данас су свим зависним падежима у српском језику посвећене монографије – неким и више³. Књига о којој ће овдје бити ријечи посвећена је исказивању директног објекта у српском стандардном језику. Аутор ове књиге Нада Арсенијевић, професор Филозофског факултета у Новом Саду, већ се подробно занимала проблематиком синтаксе падежа; она је одбранила докторску дисертацију о акузативу без предлога у савременом српском језику⁴.

У уводном дијелу књиге Нада Арсенијевић се бави теоријским питањима транзитивности уз осврт на најрелевантнију литературу о том питању. Она у вези с тим истиче да је проблем у томе што транзитивност нема своје граматичко обиљежје на нивоу глаголске лексеме. Наравно, анализира се класични приступ питањима транзитивности и објекту. Аутор књиге полази од чињенице да је за граматичаре често довољно да се уз глагол јавља акузатив, па да се говори

---

* Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, Нови Сад, 2012, 175 стр.

¹ Милка Ивић, *Значења српскохрватској инструментала и њихов развој (Синтаксичко-семантичка студија)*, Београд, 1954.

² Ђура Даничић, *Српска синтакса. Део њрвѡй*, Београд, 1858.

³ О дативу је написана монографија, али контрастивна – Љубо Милинковић, *Датив у савременом руском и српскохрватском језику (конфронтијативна анализа)*, Београд, 1988.

⁴ Нада Арсенијевић, Акузатив с предлогом у савременом српском језику (I), *Зборник Маѡице српске за филолоѡију и линѡвистиѡику* XLVI/1–2, 2003, 107–263; Акузатив с предлогом у савременом српском језику (II), *Зборник Маѡице српске за филолоѡију и линѡвистиѡику* XLVI–4, 2003, 53–216.

о транзитивности. Нада Арсенијевић одмах указује да то није сигуран пут, јер не мора сваки пут кад се уз глагол појави акузатив без предлога бити прелазан (*Ану боли глава*), некад се генитив без предлога јавља у функцији ближег објекта, понекад је то сентенцијална допуна, која, опет, у неким случајевима јесте и једина могућа објекатска допуна. Зато аутор извлачи закључак: „Дефиницију транзитивности је готово немогуће поставити без интеграције синтаксичких и семантичких обележја глаголског и именских конституената посматраних на релацијама које успостављају предикат и њему придружени аргументи, субјекат и објекат“ (стр. 15). Затим даје и дефиницију транзитивности: то је „семантичко-синтаксичка категорија карактеристична за глаголе који као предикати повезују два различито хијерархизована аргумента – једног агентивног који изазива, контролише и усмерава радњу и другог пасивног који је директно или индиректно у њу укључен“. Даље се говори о томе како се дијеле објекти на праве и неправе. У наставку се говори о корпусу, методологији рада и класификацији грађе. Корпус сачињавају одабрана значајна дјела српске књижевности XX вијека, научна дјела, те дневна и периодична штампа.

Кад је ријеч о приступу проблему транзитивности и правог објекта, Н. Арсенијевић та два појма разматра у међусобној вези. Јер, транзитивност нема свој морфолошки израз, већ је синтаксички ниво на коме се прелазност изражава кроз могућност остварења везе глагола и именице директног објекта. Ово добро одређује Нада Арсенијевић – не мора свака реченица имати могућност да се појави акузатив објекта/пацијенса – то је случај кад је реченица оформљена у складу с законитостима пасивне дијатезе. Зато она као један од начина провјере да ли је глагол прелазан истиче: да ли је предикат⁵ комбинован или другачијом перспективизацијом реченице може бити комбинован са синтаксичким објектом (стр. 16). Нада Арсенијевић, видјели смо, глаголску транзитивност дефинише кроз однос глагола са два актанта, са субјектом и објектом. Није проблем ако се говори о субјекту као синтаксичком појму. Међутим, до потешкоћа може довести инсистирање на агентивности субјекта⁶. Ако се као битан узима управо аргумент у субјекатској позицији са својством агенса, онда се долази у ситуацију да се неке реченице изостављају из разматрања⁷. Мислим да, кад је ријеч о савременом српском језику, не треба субјекат сводити на именице типичног агенса, како је данас агенс дефинисан⁸, а како га види и Нада Арсенијевић. Боље је говорити о томе да се у позицији субјекта јављају именице које означавају појмове који су покретачи или вршиоци радње. Углавном је општеприхваћено да прелазни глаголи захтијевају најмање два актанта – на синтаксичком плану то су субјекат и директни

⁵ Ради прецизности боље би, по мом мишљењу, било да се умјесто ријечи *предикат* каже *глагол у реченици*, јер и глагол ван позиције предиката може добити ближи објекат.

⁶ Наравно, није она у томе усамљена.

⁷ То управо чини Н. Арсенијевић – в. напомену 14, на стр. 15. Истина, она ту говори о субјектима који нису агенс, већ означавају друге самоактивне појмове, без својстава које има агенс.

⁸ Имајући у виду могућност да се као аргумент уз прелазне глаголе јавља именица која није ознака агенса, данас се у литератури такве реченице гдје је у предикату трпни придјев а пацијенс у позицији реченичног субјекта издвајају из реда пасивних и дефинишу као израз посебне дијатезе (в. Срето Танасић, Агенс у пасивним реченицама у савременом српском језику, *Јужнословенски филолоџ* LXVIII, 2012).

објекат, при режиму активне дијатезе. Тако, Предраг Пипер каже: „Својство предиката да тражи директан објекат као граматички израз другог аргумента назива се прелазност или транзитивност“⁹.

У централном поглављу др Нада Арсенијевић анализира богату језичку грађу из различитих функционалних стилова, прво ону са акузативом ближег објекта, а затим и са генитивом ближег објекта. Анализа је комбинована са увидом у дотадашњу литературу која се директно, понекад и индиректно тиче питања правога објекта. Закључци су увијек у вези са резултатима обављених анализа. Аутор је анализирао директни објекат код појединих класа глагола посматрајући какву улогу има глагол на избор именице директног објекта и обратно, шта именица у позицији директног објекта даје глаголу уз који стоји. Тако ова књига доноси повелики списак глагола разврстаних по одређеним класама. У овом поглављу релативно доста пажње је посвећено генитиву ближег објекта. И аутор ове књиге слаже се са претходним истраживачима да је генитив ближег објекта у процесу повлачења у савременом српском језику, првенствено онај који знамо под именом *словенски ђенитив*.

У Закључку су прво кратко сведени резултати анализе – „Кратак преглед“, а затим је дат „Општи закључак“. Основна поставка јесте та да је очигледна међузависност транзитивности глагола и семантичко-синтаксички условљене објекатске допуне, из чега слиједи да се у разматрању ове проблематике мора полазити од релације глагола и њему придружених аргумената. На крају аутор наводи следећа објекатска значења: објектив, пацијентив, донатив, трансформатив, акустик, перцептив, делиберат, стимулатив, посесив, релант и финитив.

Након читања ове књиге може се рећи следеће. Нада Арсенијевић је понудила читаоцима књигу *Падежи ђравој објекта у стандардном српском језику*, у којој је подвргла анализи српске језичке датости у вези с том темом. Све говори да је посриједи врло солидно написана књига о теми која је актуелна у лингвистици и у науци о српском језику и у славистици. Аутор је показао и доказао да суверено влада овом проблематиком, како у погледу познавања језичких факата у савременом српском језику, тако и у погледу познавања релевантне научне литературе. Посебно желим да нагласим да је анализа вршена на стилски разноврсном корпусу, што обезбјеђује поузданост закључака који слиједи из анализа.

Књига др Наде Арсенијевић *Падежи ђравој објекта у стандардном српском језику* обогатиће нашу литературу о питањима правога објекта и глаголске транзитивности која су у њој разматрана и подстицати и на нова истраживања те проблематике. Читаоцима се ова књига препоручује и стилском писаном јасно, а и научни апарат је коришћен тако да не оптерећује читаоца. Нема сумње да ће она наћи пут до читалаца и да завређује да се нађе у нашим библиотекама.

Срећо Танасић

⁹ П. Пипер и др., *Синтакса савременога српског језика. Простра реченица*, Београд, 2005, 611. На истом мјесту он говори и о прелазности глагола.

Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија и ђрамаџика у школи*
(методички ојледу)*

Почетком 2012. године обрадовала нас је књига професорке Рајне Драгићевић, компетентног стручњака за лексикологију, којом она проширује своје интересовање и на питања из методике на свим нивоима наставе учења српског језика. Наиме, књигу *Лексиколоџија и ђрамаџика у школи* претежно сачињавају предавања из методике наставе српског језика која је поменута професорка држала учитељима, наставницима и професорима српског језика у различитим градовима Србије у периоду од 2001. до 2011. године. Мањи део радова чине реферати са научних конференција посвећених методици српског језика.

Анализом планова и програма наставе српског језика и књижевности, као и анализом уџбеника српског језика и уопште методичким питањима професорка се интензивније почела бавити у време кад ју је Завод за уџбенике ангажовао да напише уџбенике за српски језик за четврти и пети разред основне школе. По њеним речима, тај задатак се показао као један од тежих и изазовнијих у њеном досадашњем раду.

У основној школи су по наставном плану и програму заступљеније теме из граматике него из књижевности. Граматички систем је апстрактан систем, који функционише по апстрактним логичким законима. Сви његови елементи, поделе, закони и детаљи и њихово усвајање често су непримерени когнитивним способностима ученика одређеног узраста. У овој књизи износе се неки проблеми са којима се среће ауторка уџбеника која покушава да усклади захтеве из планова и програма са способностима једанаестогодишњака и дванаестогодишњака у почетној настави граматике. Ауторка предлаже другачију обраду појединих граматичких тема и притом их обогаћује адекватнијим вежбањима.

Поред „Уводних разматрања“ (9–25), текстови ове књиге груписани су у четири већа поглавља: „Настава српског језика“ (27–144), „Уџбеници за наставу српског језика“ (145–188), „Настава српског језика као страног“

---

* Учитељски факултет Универзитета у Београду, Едиција Студије, Београд, 2012, 241 стр.

(189–205) и „Универзитетска настава“ (207–219). Ту су још и „Литература“, „Индекс имена“ и „Библиографске белешке“.

Методичари наставе српског језика учили су да наши ученици по завршетку средње школе носе мале језичке способности и долазе на факултет са грешкама стеченим у првом кругу учења. Резултати на међународним тестирањима где се оцењују језичке способности ученика (разумевање прочитаног, препричавање, лексичко богатстви итд.) показују лоше резултате. То је подстакло надлежне институције и појединце да реформишу планове и програме за овај предмет и изграде језичко осећање ученика. Проф. Рајна Драгићевић као универзитетски професор овом књигом даје допринос таквим настојањима.

Кључно поглавље књиге је „Настава српског језика“. У њему се ауторка теоријски и емпиријски бави недостацима наставе на различитим језичким нивоима (лексикологијом, творбом речи, синтаксом). Заједничка идеја овог поглавља је да би наставу српског језика требало пребацити са теоријског на функционални план, тј. са граматике на употребу српског језика. Да би то показала, ауторка за сваки анализирани проблем наводи конкретна вежбања која се могу користити на часу. Вежбања су састављена тако да показују ауторкин став да је настава српског језика интердисциплинарна и да се додирује са другим наукама хуманистичке оријентације.

У књизи претежу теме из лексикологије (утицај полисемије на творбу речи, лексички односи и полисемија, паронимија, језичка култура). То је и разумљиво јер се без лексиколошких тема не усавршава ни култура изражавања, а такве теме су уједно и зенит ауторкиних научних интересовања.

Представимо кратко и прилоге у оквиру поглавља „Настава српског језика“. Професорка Драгићевић сматра да је у наставном плану и програму област језичке културе запостављенија од других области. Тај проблем она износи у уводном тексту „Култура изражавања у настави српског језика“. Овде проф. Драгићевић излаже свој став да учбеници у почетној настави српског језика треба да одустану од формалистичког приступа граматички и да би требало употребу језика повезати са стварним животом. Она даје низ корисних вежбања којим се развија језичка култура, лексичка и реченичка синонимија, богати речнички фонд и новим речима и значењима већ познатих речи, вежба писање састава, читање резимирање, препричавање.

Вежбања која су инкорпорирана у прилогу „Разумевање значења реченице“ посебно су препоручљива у основној школи. Њима се развија когнитивни механизам, способност логичког мишљења јер се семантика сложене реченице заснива на узрочно-последичном, условном и сл. односу, богате се језичке способности и унапређује језичко осећање.

Проблемом настанка нових речи ауторка се бави у раду „Утицај полисемије на творбу речи“. Творбени процес је и семантички чин јер лексема чини систем значења, а мотивна лексема се налази у једном од својих, често многобројних, значења у процесу грађења нове речи. Од тога које значење учествује у творбеном процесу зависиће и значење мотивисане лексеме. Ауторка износи осам различитих могућности утицаја мотивне речи на значење деривата и њима показује да је јако велики значај полисемије на свим нивоима употребе лексема: у морфологији, творби речи, лексикологији, синтакси.

Лексичко-семантички односи, као што су синонимија, антонимија, хипонимија, енантисемија и њихове везе са полисемијом предмет су рада „Лексички односи и полисемија“.

У делу књиге под насловом „Лексикологија у настави: лексичко богаћење“ ауторка износи поражавајуће податке о лексичким проблемима одличних ученика петог и шестог разреда једне угледне београдске школе, а затим наводи конкретне примере лексичких вежбања који би се могли користити у школи.

О најважнијим речницима српског језика, као и о начину на који се они могу користити у настави, ауторка пише у тексту „Једнојезички речници у настави српског језика“.

У тексту „Творба речи у настави српског језика“ професорка указује на велики проблем концепције наших уџбеника, где се творбени процеси обрађују искључиво као граматички процеси, а не сагледава се њихов значај у свакодневном животу. Па тако, ученици често схватају ову област као учење напамет безбројних суфикса, префикса и комбинација основа и различитих афикса. Уместо тога, треба ученике упознати са творбеним моделима и подстицати их да се сами њима користе за стварање појава које нису имале имена или чија имена не знамо. Више пута у књизи ауторка наглашава значај полисемије и деривације у језику јер су то најпродуктивнији процеси за грађење нових речи.

Текст „Паронимија у настави српског језика“ износи крупан недостатак наших уџбеника, а то је да се лексикологијом, а понајмање паронимијом, готово уопште не баве. Она наводи значај обрађивања паронимије у школи из више разлога. Утврђивање различитости њиховог значења доводи до богаћења језичке културе. Вежбања о паронимији представљају један од бољих начина за упознавање могућности творбених морфема. Упоредивањем сличних семантичких садржаја изоштравају се аналитичке способности ученика. И на крају, упознавање са паронимијом у српском језику помаже ученицима у савладавању међујезичке паронимије, тј. лажних пријатеља.

Текстове „Провера знања из лексикологије: где греше ученици, а где наставници“, „Настава граматике у четвртном разреду основне школе“ и „Типичне грешке ученика у првом кругу усвајања градива у настави српског језика“ професорка Драгићевић пише као искусан методичар. Она представљају професоркина емпиријска открића ученичких, а касније и студентских грешака, као и њене сугестије везане за реформу наставног плана и програма. Она на више места указује на пропусте у састављању задатака, па би за ученичке и студентске грешке свој део одговорности требало да преузму и ученици, али и наставници.

У одељку „Уџбеници за наставу српског језика“ ауторка преко свог уџбеника за четврти разред основне школе даје предлог за концепцију бољих уџбеника српског језика. Она инсистира на чињеници да ученику треба понудити такав текст који ће он сам моћи да резимира. Такође, често се подвучи да у лекцији не треба наводити превише детаља јер они оптерећују меморију ученика. Да би се одржала динамичност наставе, уз правила треба навести и изузетке. Исто тако, ако у лекцији додамо податак о последици неке појаве о којој је реч, тај податак ће ученику помоћи да боље разуме саму

појаву. На пример, ако аутор пише о гласовним променама, текст ће учинити пријемчивијим ако опише гласовну промену, објасни је на примеру, а затим покаже и последице до којих она доводи у морфологији и творби речи. Да би уџбенике за четврти и пети разред основне школе учинила ближим и занимљивијим деци, ауторка се у писању инспирисала и неким ставовима Душана Радовића.

Поред вежбања посвећених значењу лексема неопходно је стране студенте неосетно кроз наставу подучити и културолошким обележјима. Они треба да се упознају са елементима српске културе који су урезали свој траг у српском језику, као што су афоризми или фразеологизми. То је предмет поглавља „Настава српског језика као страног“.

Ауторка, као искусан универзитетски професор, осећа дубоку захвалност према својим професорима, али схвата и неопходност у преношењу свог знања и подстицања студената у истраживачком раду. Тако се постиже континуитет научне мисли у датој области. То је предмет поглавља „Универзитетска настава“.

Ова књига може се посматрати као својеврсни методолошки приручник наставницима и професорима на свим нивоима образовања, а пре свега онима у основној школи. Професорка врло прецизно описује проблеме у стицању првих граматичких сазнања, уочава недоследности у концепцији планова и програма за српски језик, као и пропусте у креирању уџбеника на првом нивоу учења граматике. Уз све то, она сваки проблем теоријски објашњава достигнућима савремених методичара, психолога и психоллингвиста и на крају даје конкретне предлоге за превазилажење проблема у виду интердисциплинарних вежбања. Задатке које ауторка предлаже наставници би у основној школи могли да користе као петоминутна допунска вежбања у току обраде наставног градива, као део контролних задатака или као припремна вежбања за такмичења. И на крају, можемо похвалити изузетну темељну и озбиљну обраду тема из методике, што свакако препоручује ову књигу наставницима основних и средњих школа.

Данијела Сџанић

ГОРДАНА ВУШОВИЋ РАДИВОЈЕВИЋ
(24. фебруар 1934 – 5. април 2012)*

Гордана Вушовић Радивојевић рођена је 24. фебруара 1934. године у Београду у породици интелектуалаца лингвиста. Њен отац је Данило Вушовић, познати српски лингвиста, родом из старе Херцеговине, његошолог, међу најбољим предратним познаваоцима Његошевог дјела и језика, врсни дијалектолог (*Диалект и источне Херцеговине*, Српски дијалектолошки зборник III, Српска краљевска академија, Београд–Земун, 1927), проучавалац савременог српског језика, сакупљач грађе за *Речник САНУ*, и Белићев асистент, задужио је много српску науку о језику иако је умро врло млад (1939). Мајка Гордане Вушовић била је такође средњошколски професор српског језика. Будући да је Гордана потекла из такве породице, и не чуди њено опредељење за студирање српског језика и долазак у Институт за српски језик САНУ.

Недуго по завршетку студија Гордана Вушовић дошла је у Институт за српскохрватски језик – 1. јуна 1961. године, гдје је провела цио свој радни вијек, до одласка у пензију 18. децембра 1998. године. У Институту се укључила на најзначајнији пројекат – израду великог *Речника САНУ*. Тако се она јавља већ 1962. године у другој књизи *Речника српскохрватској књижевној и народној језика* међу тада младим сарадницима који су извршили техничке и коректорске послове рукописа те књиге, што је веома захтјеван посао. Већ у трећој књизи *Речника*, која је штампана 1965. године, поред ових послова, Гордана Вушовић је потписана и као обрађивач рјечничке грађе. Тада није назначавано који сарадник *Речника* је обрађивао коју секцију, тако да овом приликом не можемо рећи која је била прва ријеч коју је обрадила и прогумачила Гордана Вушовић Радивојевић. Такође, у следећој, четвртој, књизи Гордана Вушовић Радивојевић појављује се као обрађивач у *Рјечнику*. И тако, књиге рјечника су се редале и у свакој се међу њеним ауторима налазило и име Гордане Вушовић Радивојевић. Гордана Вушовић Радивојевић је, заједно са својим другим млађим колегама, лексикографски занат учила уз неке од најбољих српских лексикографа, какви су били Ирена Грицкат, Митар Пешикан и други, а отишла је у пензију кад је њена генерација већ била преузела најодговорније послове у изради *Речника САНУ*. Међу колегама остала је упамћена као добар сарадник, спремна да помогне у трагању за одговорима на питања

---

* Ријеч прочитана на испраћају.

која лексикографска пракса свакодневно ставља пред лексикографе. Посебно се памти њена добронамјерна кооперативност кад су у питању млађе колеге.

Иако је Гордана Вушовић Радивојевић отишла у пензију 1998. године, оставила је за собом завршене послове, па се њено име налази и у посљедњој објављеној књизи – осамнаестој, која је изашла 2010. Дакле, у седамнаест књига налази се и име наше Гордане Вушовић Радивојевић. Цио један радни вијек уградила је она у овај највећи и најзначајнији српски језички пројекат: откривање мреже значења које плету различите ријечи српског књижевног и народног језика.

Мјесто Гордане Вушовић Радивојевић у раду Института за српски језик САНУ остаће трајно, као што ће и успомена на њу живјети међу њеним колегама.

Срећо Танасић

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLIII

Св. 3–4 (2012)

САДРЖАЈ

Јубилеј

Часопис <i>Наш језик</i> и српски стандардни (књижевни) језик (СРЕТО ТАНАСИЋ)	3
Развој концепције и структуре часописа <i>Наш језик</i> за 80 година излагања (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	11

Чланци

Лингвистички аспекти назива <i>јавно</i> односно <i>народно здравље</i> (СТАНА РИСТИЋ, ИВАНА ЛАЗИЋ-КОЊИК)	21
<i>Музички</i> глаголи или просвирај да би се усвирао (СОФИЈА МИЛОРАДОВИЋ)	27
Дискурс описа са функцијом дефиниције (СЛАВКО СТАНОЈЧИЋ).....	35
Нове речи са суфиксом <i>-ина</i> и његовим варијантама у српском језику (СЛОБОДАН НОВОКМЕТ)	55
Фигуративне семантичке реализације лексема које означавају географске и атмосферске појмове у српском језику (ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋ) ...	69
Метафорична значења зоонима која се односе на људске особине (АНА РАНЂЕЛОВИЋ).....	89

Прилози

Костићеви исписи из Матавуља као допуна Вуковог Рјечника (ВАСА ПАВКОВИЋ)	107
---	-----

Прикази

Зборник радова <i>Лексички слојеви</i> (РАЈНА ДРАГИЋЕВИЋ).....	119
--	-----

Милош Ковачевић, <i>Линџвосџилисџика књижесноџ џексџа</i> (МАРИНА НИКОЛИЋ)	123
Стана Ристић, <i>О речима у срџском језику (џворбени и лексикоџрафско-лексиколошки асџекџи)</i> (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ)	127
Зборник радова <i>Књижесни (сџандардни) језик и језик књижесносџи</i> (МАРИЈА МИЛОСАВЉЕВИЋ ТОДОРОВИЋ)	131
Зборник радова <i>Савремена џроучавања језика и књижесносџи III/1</i> (АНА РАНЃЕЛОВИЋ).....	135

Библиографија

Наш језик I–XLIII – библиографија са регистрима (1932–2012) (ВЛАДИМИР ЖИВАНОВИЋ, МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ, ДРАГАНА ЦВИЈОВИЋ, АНЕТА СПАСОЈЕВИЋ).....	139
--	-----

СРЕТО ТАНАСИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ЧАСОПИС *НАШ ЈЕЗИК* И СРПСКИ СТАНДАРДНИ
(КЊИЖЕВНИ) ЈЕЗИК
(Поводом 80 година од покретања)*

У раду се говори о улози и доприносу часописа *Наш језик* у проучавању и стандардизацији српског језика и његовању језичке културе. Ово је наш најстарији часопис који има ту мисију у српској култури. Покренуо га је академик Александар Белић. Часопис ту мисију врши пуних осам деценија с прекидом до кога је дошло са Другим свјетским ратом. У остваривању програма часописа учествовали су многи српски и не само српски лингвисти, а на његовим страницама објављени су многи радови у којима се освјетљавају и рјешавају питања савременог српског језика и језичке културе. Овај часопис је у извјесној мјери и летопис наше науке о савременом српском стандардном језику.

Кључне речи и изрази: српски језик, стандардизација, језичка култура, *Наш језик*.

Покретање српске лингвистичке периодике везано је за име академика Александра Белића. Он је знао да је то нужан услов за развој српске филологије и лингвистике. Белић је већ почетком XX вијека познавао научна достигнућа у европској лингвистичкој науци, као и начине на које се та наука развијала. Знао је да је за организовање научног рада и изграђивање научног кадра од изузетног значаја постојање сталних лингвистичких публикација – тиме се отвара реална могућност да резултати научног рада постану доступни и научној и културној јавности, једино се на тај начин може проширивати научна база. Тадашње годишње публикације које су издавале Српска академија и њене претече и Матица српска нису више могле задовољавати потребе на том плану. На почетку XX вијека А. Белић је покренуо два стална лингвистичка гласила – *Српски дијалектолошки зборник* 1905. и *Јужнословенски филолоџ* 1913. године. Александар Белић је посвећивао посебну бригу изучавању савременог српског језика и изграђивању језичке културе. За то је било потребно имати и публикације које ће подржавати рад на том плану. Тако је у Београду 1932. године покренут часопис *Наш језик*. Оснивач је

---

* Рад је настао у оквиру пројекта 178021 *Опис и стандардизација савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

било Лингвистичко друштво у Београду, а у његово име Александар Белић је био власник часописа.¹

Српски књижевни језик се кроз пола вијека постојања развијао и почетком XX вијека достигао степен модерног средства комуникације у свим видовима живота и дјеловања. То је вријеме кад је он постао нешто другачији него што је био у вријеме Вука и Даничића и њихових првих сљедбеника. Књижевни језик тога доба, и тога степена изграђености, познат је под називом *београдски стил*. Какав је то језик и како смо до њега дошли, објашњава управо Александар Белић у једном свом чланку, и то, не случајно, у часопису *Наш језик*: „Али, и поред тих природних претераности и застрањивања, *слобода и лакоћа језичкој стварања* пред крај друге половине XIX века постале су *главне особине београдској књижевној језика*. Оне су и давале могућност за стварање ’београдског стила’. [...] Поједини истакнути књижевници имали су сваки свој стил, поједине гране културне и научне добијале су такође, поред свога језика, и свој стил, наша журналистика има свој језик и више својих стилова. Према томе, под ’београдским стилем’ ваљало је код оних који су о њему говорили схватити ону апстракцију различитих београдских стилова коју смо горе одредили као слободу језичког стварања књижевног језика београдског. [...] Ово не значи такође да је све што се појављује у њему ’сухо злато’ и да заслужује да одмах буде прихваћено од целог народа“ (Белић 1934: 197–200). Дакле, Белић је у овом чланку указао на неколика битна својства вуковског књижевног језика: изграђеност, посебно на нивоу синтаксе, полифункционалност, али и на чињеницу да он доноси и извјесне појаве које треба одстрањивати. То све говори да је потребна стална брига стручњака за правилност и љепоту књижевног језика; ту није довољно имати за узор Вука и Даничића, а и народни говори који су у основици књижевног језика више нису довољан ослонац за писце и друге ствараоце – на што је такође у том раду указао Белић. Из овог и свега другог што се може наћи у овоме чланку јасно је да је Александар Белић добро разумио на ком степену развоја се налази српски књижевни језик и да му је било јасно да је потребно стручно прагити и усмјеравати његов развој. Имао је, дакле, јасну представу о томе какав језички часопис недостаје српској културној средини.

Већ на почетку, у првом броју, дате су намјере с којим Белић покреће овај часопис: „Наш програм је врло прост и разумљив: ширење у што већој мери међу претставницима нашег образованог друштва правилних погледа о нашем књижевном језику и о језику уопште; изношење сметњи његову правилноме развитуку и предлагање онога чиме би се каква неправилност или језичка погрешка могла заменити. Да би се овај програм могао остварити, потребна је сарадња и живо интересовање за питања ове врсте нашег образованог света. Уредништво ће увек радо и примати питања својих читалаца и на њих одговарати, не би ли тако потстакло и друге да учествују у овом живом општењу Уредништва са свима пријатељима нашег језика. Исто онако као што је главни покретач овог часописа била жеља да се помогне нашим књижевницима и свима другим који траже поуке о своме матерњем језику, тако љубав према књижевном језику треба да се огледа у сваком прилогу његовом. И онда када се буду износили недостаци књижевног језика каквог дела, и када се буде вршила анализа језика каквог писца или када се

¹ Стевановић 1973. В. и рад Слободана Ж. Марковића – Марковић 2010.

у тражењу правих језичких особина морадне и одбацити понешто за што је везано име кога од ауторитета наших – то ће се вршити само с намером да се дође до истине. Зато ће се објављивати и примати прилози написани само у духу трпељивости, помирљивости и узајамног поштовања. Објављујући први број овог часописа, ми њиме показујемо како мислимо остваривати свој задатак“ (*Наша реч*, Наш језик I/1: 1–3).² У првој књизи Белић се у име Уредништва³ обраћа још два пута читаоцима. Једном је то био одговор на критике које су на рачун писања *Нашеј језика* стизале из Хрватске (помиње се једна критика у загребачком *Наставном вјеснику* XL/5–8). **Ту се истиче да** на страницама часописа не жели уносити полемике и омаловажавања, али је Уредништво спремно да на свако питање одговори и изнесе своје мишљење. Још једном подвлачи да је циљ часописа подизање нивоа језичке културе, указивање на неправилности код писаца било гдје да они живе и стварају. Он подвлачи да појава неправилних облика или конструкција које се уоче код неког писца говори да оне већ дуже постоје и зато не треба подвргавати критици оног код кога је она уочена: „Ту је ваљало искорењивати из целог књижевног језика какву неправилност – изношењем добре замене њене, ако је у језику има или ако се са успехом може створити, а не изношењем на ругло језика каквог неодговорног писца – стварати два непријатељска тора“ (*Шта ми хоћемо*, Наш језик I/3–4: 97–100). **А како то треба да буде у пракси**, каже се да о томе свједочи садржај прве свеске часописа. И ту се он осврће на изнесене примједбе да часопис „настоји у ствари да прошири на цео наш народ онај београдски жаргон којему је у анкети београдске штампе одрекао право на такво ширење чак и г. Томо Маретић, иначе одушевљени поборник језичког јединства“. Он то одбацује и, без жеље да полемише с наведеним Маретићевим мишљењем, истиче да Уредништво неће дозволити да се у часопису развијају некорисне полемике, али је оно позвало све стручњаке да у њему сарађују. На ову оптужбу Уредништво се осврће и на крају прве године у чланку под насловом *После прве године* (289–295). У вези с тим наглашава се да је објективан читалац могао наћи примјере гдје се критикују језичке неправилности и у књижевном језику Београда, па додаје: „Циљ је нашег писања да се изнесе истина о сваком посебном податку нашег књижевног језика, било да се он јавља код књижевника из Београда, из Загреба, из Сарајева, Дубровника или Скопља. Јединство нашег језика огледа се несумњиво јасно и снажно баш у јединству мерила која се могу и морају употребљавати у оцени књижевног језика на целом простору наше земље“ (*После прве године*, Наш језик I/10 (1933): 289–295). **Јасно је да је часопис *Наш језик*** покренут за његовање српског језика као оруђа комуникације српског и хрватског народа, што је он постао крајем XIX вијека, кад су се књижевним језиком који су уобличили Вук и Даничић почели служити и сви Хрвати и католици тада национално неопредијељени. То је вријеме српско-хрватског језичког зајед-

² Поред Александра Белића чланови Уредништва били су: Драгутин Костић, Милош Ивковић, Глиша Елезовић, др Милош С. Московљевић, др Бранко Милетић, др Гојко Ружичић, др Данило Вушовић, др Радомир Алексић, др Петар Ђорђић и Радосав Бошковић (од друге књиге умјесто Г. Ружичића, који је отишао из Београда, члан Уредништва је М. Лалевећ – в. Стевановић 1973–74а: 29; Пешикан 1983: 3).

³ Треба рећи да се овакви текстови потписују са *Уредништво*, а не Белићевим именом, мада је у њима главни удио Белићев – како је већ у цитираном раду истакао Митар Пешикан.

ништва, на бази српског вуковског књижевног језика – како је Александар Белић и написао у овом, првом броју часописа *Наш језик*: „Према томе, дух књижевнога језика Вукова, у којем се огледа дух народнога језика који је узет за основицу књижевног језика, и данас је основни критериј правилности књижевног језика“ (*Српскохрватски књижевни језик*, стр. 5). Концепцију часописа прихватили су и неки тада водећи хрватски лингвисти – Драгутин Боранић и Стјепан Ившић и обећали сарадњу (*Наша реч*, стр. 1).

У чланку *После њрве године* Белић потврђује и чињеницу да се језик мијења и развија, да неке језичке појаве добијају статус у књижевном језику кад се довољно прошире. Прије тога те појаве се не могу прихватити и не могу се свакодневно нарушавати језичка правила. Овдје Белић већ истиче да књижевни језик стварају и подстичу његов развитак књижевници, научници, новинари – дакле, сви су они одговорни за правилност језика. С друге стране, овдје се могу већ видјети и обриси спознаје о функционалној раслојености језика, као што је то видљиво и у поменутом чланку његовом *Београдски стил*, објављеном у другом годишту часописа.

Може се рећи да је главни задатак ове предратне серије часописа *Наш језик* био ширење свијести о потреби учења књижевног језика и подизање нивоа језичке културе. То се види и из садржаја самог часописа, а на томе инсистира у својим потписаним освртима и у напоменама Уредништва сам уредник професор Белић.⁴

Сарадници *Нашеј језика* у предратном периоду били су првенствено чланови Уредништва, а и други језички стручњаци из Београда, па из Загреба и Скопља (гдје је у то вријеме радио и професор Стевановић), али не само језички стручњаци.⁵ Иако је и у уводној ријечи Уредништва у првом броју наведено да су сарадњу обећали и Драгутин Боранић и Стјепан Ившић из Загреба, те да се очекује сарадња свих других стручњака – треба рећи да у предратној серији часописа немамо велики број прилога из Загреба. Међу тим сарадницима највише прилога има Сретен Живковић, Томислав Маретић има два прилога, Стјепан Ившић један, Мате Храсте два, а Д. Боранић није објавио ниједан прилог. Треба напоменути да се међу сарадницима предратне серије јављају и писци, рецимо Исидора Секулић, а један чак, Марко Цар, предлаже да се уведе посебна рубрика у којој би сами писци указивали на примјере лошега познавања српскохрватског језика у књижевним дјелима (М. Цар, *Анџологија ружноћа*, *Наш језик* II/1: 9–12). У првој књизи, свакако не случајно, објављен је и чланак С. Роспонда *Нејовање књижевној језика код Пољака*. Јер, мисија новопокренутог часописа била је слична; то је часопис „за неговање културе књижевног језика и усмеравање правца његова даљег развитка, какав су имали и имају многи културни народи“ (Французи, Пољаци, Чеси) (Стевановић 1973–74а: 28).

До Другог свјетског рата изашло је седам годишта и прва свеска осмог годишта *Нашеј језика*. То је такозвана стара серија. Рат је прекинуо излагање

⁴ О Белићевом виђењу мисије *Нашеј језика* в. и Гортан-Премк 1976.

⁵ Стевановић 1973–74а. Он у набрајању имена сарадника не помиње име др Јована Вуковића из Мостара, који је – што се такође превиђа – у седмој књизи међу члановима Уређивачког одбора. Потпуна библиографија радова, и предратне и нове серије, даје се у овом броју *Нашеј језика*.

и овог часописа, као и других које је покренуо и уређивао академик Александар Белић – *Јужнословенској филолоја, Српској дијалектолошкој зборника*.⁶

Послије Другог свјетског рата, академик Белић је и други пут покренуо овај часопис,⁷ сада у Институту за српски језик,⁸ који је сада био издавач и *Српској дијалектолошкој зборника* и *Јужнословенској филолоја*. Први број је изашао 1949. године, а на челу редакције је био Александар Белић,⁹ који у првом броју образлаже потребу обнављања часописа: „Наш се књижевни језик са успехом развија више од сто година. Његове је основе ставио Вук Карацић, а утврдио их Ђура Даничић. Али никада, ни у једном језику, такви основи нису остајали стални за сва времена. Таква су само начела на којима су они засновани, докле се и она под каквим околностима не би изменила. [...] наш ће часопис продужити и даље да тумачи особине нашег књижевног језика, да исправља грешке и недоследности у штампаним текстовима и говорном књижевном језику, да подиже љубав према језичким испитивањима и подстиче његовање лепе и правилне речи. У језику се огледа и језик и култура једног народа“ (стр. 3 и 5). У овом послератном периоду Александар Белић је уредио девет књига и први двоброј десете књиге часописа. Он је у исто вријеме дао и највише прилога: од укупно 99 свезака колико је уредио, своје прилоге је имао у 96, како је утврдио Михаило Стевановић (1960: 69). У новој серији часописа Белић је објавио педесет прилога, што само по себи говори о увјерљивости оснивача кад говори о потреби поновног покретања *Нашег језика*. Како се развијала наука о српском језику и мијењале потребе у вези са проучавањем савременог српског језика, и овај часопис је нешто мијењао своју физиономију: није се више бавио претежно језичком културом и уопште проблемима српског језика у свакодневном животу (о томе детаљније: Спасојевић 2009: 61–62). Све више је био окренут и објављивању научних студија које се тичу граматичке структуре савременог српског језика. На то одступање од првобитне концепције Александра Белића већ су указивали приказивачи овога часописа. Тако М. Стевановић већ пише да часопис поред мисије подизања нивоа језичке културе има обавезу и да расправља опширније о појединим језичким питањима (Стевановић 1973–74а: 30). Још децидније то истиче Љубомир Поповић пишући о *Нашем језику* у периоду послје 1960. године: „Као и раније, Наш језик је остао часопис намењен пре свега неговању језичке културе. [...] Није био занемарен ни други део програма 'Нашег језика' – проучавање актуелних питања књижевнојезичке проблематике“ (Поповић 1973–74: 40–41). Слично је нешто касније писао и Митар Пешикан: „... у часопису су – већ од старе серије, а нарочито у новој – заузели место и научни прилози који нису

⁶ Интересантно је подсетити читаоце да је академик Александар Белић отказао и међународни конгрес слависта који је био повјерен југословенским славистима да се одржи 1939. године. Били су одштампани конгресни материјали, а након што је Њемачка напала Пољску, Белић је, у својству председника Извршног одбора Конгреса потписао саопштење о отказивању Конгреса (Станковић 2008: XXIV).

⁷ За разлику од *Српској дијалектолошкој зборника* и *Јужнословенској филолоја*, који имају јединствено бројање годишта, *Наш језик* је послје Другог свјетског рата почео од броја I, с тим што се то означава као нова серија.

⁸ В. Танасић 2010.

⁹ Поред Александра Белића, као главног уредника, чланови Уређивачког одбора часописа били су Гл. Елезовић, Р. Алексић, М. Стевановић, Р. Бошковић, Б. Милановић и И. Стевовић – Стевановић 1973–74а, 30.

непосредно везани за питања језичке културе и који су постали незаобилазни део научне литературе при обради многих питања нашег језика“ (Пешикан 1983: 5). Ово је и разумљиво кад се има у виду да је српски језик опслуживао сложено националну заједницу, да се он развијао и да описи једном дати не могу остати за свагда: прво зато што се сам језик мијења и развија, друго што се наука о језику развија и омогућује нове увиде у језичке датости. У *Нашем језику* објављен је велики број значајних радова о различитим питањима савременог српског стандардног језика, који су, да парафразирам Митра Пешикана, незаобилазни у питањима стандардизације савременог српског језика.

Наш језик је пратио и збивања око српско-хрватског језичког зближавања послје Другог свјетског рата и касније појаве језичког сепаратизма у Републици Хрватској. Поводом Анкете Матице српске о књижевном језику и правопису и о Новосадском договору у шестом годишту *Нашеј језика* пишу Александар Белић и Михаило Стевановић (VI/3–4: 1954), а 1961. године М. Стевановић објављује чланак *Прилози објашњењу њринција новога њравописа* (XI/1–2: 1–15). Такође, у овом часопису М. Стевановић полемиче са загребачким лингвистима (и не само с њима) послје сарајевског конгреса југословенских слависта одржаног 1965. у раду *Неке лексичко-сјилске разлике, а не језичке варијанте* (XIV/1–5: 195–226). Исто тако, у овом часопису је објављен *Сјав САНУ о језику: уз расјраву о језичким одредбама у усјаву СР Хрвајске* (XXVII/3–4, 1990: 197–199).

Данас се у овом часопису рјеђе јавља рубрика *Језичке њоуке*, посвећене проблемима језичке норме и језичке културе, по којој је овај часопис био препознатљив. Мањи тираж часописа, израженија оријентација на изучавање појединих питања савременог српског језика, појава већег броја језичких савјетника, постојање сличних рубрика у појединим дневним и седмичним листовима – могу бити разлози за то, мада не би требало да она потпуно нестане (уп. Спасојевић 2009: 75). Али, послје оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, чије је сједиште у Институту, у *Нашем језику* се објављује његове препоруке нормативног и савјетодавног карактера о појединим питањима из домена језичке норме и језичке културе, тако да тај дио мисије овога часописа није ни данас искључен.

Посљедњих десетак година у Институт за српски језик САНУ је дошао велики број младих сарадника, који се уз рад на пројектима у Институту и школују. За њихово школовање у научне раднике од изузетне важности је постојање лингвистичких публикација у којим могу објављивати своје радове. *Наш језик* је отворио простор и тим младим сарадницима из Института, као и из високошколских институција. Уредништво се труди да се међу сарадницима држи извјесна равнотежа радова афирмисаних и млађих сарадника, како би овај часопис и даље био публикација у којој се објављују радови посвећени питањима савременог српског језика, доприносећи тако и пословима на осавременавању стандарднојезичке норме. У исто вријеме, овај часопис даје свој допринос изграђивању младих кадрова.

Дакле, навршило се осамдесет година од покретања часописа *Наш језик*. Задатак који му је намијењен приликом покретања – његовање језичке културе и проучавање савременог српског језика – остваривао је цијелим током свога излагања. Са сигурношћу се може рећи да је он ту мисију увијек испуњавао према захтјевима тренутка, у складу са актуелним достигнућима

науке о српском језику. Та мисија остаје и даље пред њим и он ће је, треба вјеровати, и убудуће успјешно испуњавати, али је дошло до помјерања тежишта са језичке културе на проучавање савременог српског језика. У *Нашем језику* је објављивао велики број српских и не само српских лингвиста – преко триста аутора за осамдесет година излагања. Највише прилога објавио је сам покретач часописа Александар Белић – 114 потписаних прилога,¹⁰ иза њега је његов наслједник Михаило Стевановић са 111 потписаних прилога. Тако је овај часопис дао немјерљив допринос изучавању савременог српског језика, разјашњавању многих нормативних питања, подизању нивоа језичке културе и развијању свијести о потреби сталне бриге о језичкој правилности и љепоти писане и изговорене ријечи. Часопис има статус нашег водећег националног часописа за савремени српски стандардни језик и језичку културу.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1934: Александар Белић, Београдски стил, *Наш језик* II/7, Београд, 193–200.
- Гортан-Премк 1976: Даринака Гортан-Премк (прир.), Белић о „*Нашем језику*“ и нашим задацима, *Наш језик* XXII/1–2, Београд, 3–7.
- Грицкат 1993: Ирена Грицкат-Радуловић, Стогодишњица лексикографског рада при Српској академији наука и уметности, *Сјмо јодина лексикографској рада у САНУ*, главни уредник Павле Иивић, приредио Драго Ђупић, Београд, 5–13.
- Грицкат 1996: Ирена Грицкат-Радуловић, Наука о језику у делатности академије, *Глас САНУ* CCCLXXIX, Одељење језика и књижевности, Књига 15, Београд, 1–83.
- Марковић 2010: Слободан Ж. Марковић, Друштво за српски језик и часопис *Наш језик*, *Наш језик* XLI/3–4, Београд, 113–117.
- Пешикан 1983: Митар Пешикан, Пола века од покретања „*Нашег језика*“, *Наш језик* XXVI/1, Београд, 3–5.
- Поповић 1973–74: Љубомир Поповић, Наш језик од 1960. до данас,¹¹ *Наш језик* XX/1–5, Београд, 40–41.
- Спасојевић 2009: Марина Спасојевић, О „*Нашој пошти*“ у *Нашем језику*, *Наш језик* XL/1–4, Београд, 61–76.
- Станковић 2008: Богољуб Станковић (прир.), *III међународни конгрес слависта*, репринт издање, Славистичко друштво Србије, Београд.
- Стевановић 1960: Михаило Стевановић, Александар Белић, *Наш језик* X/3–6, Београд, 69–80.
- Стевановић 1973–74: Михаило Стевановић, Институт за српскохрватски језик и програми његова рада, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 1–10.
- Стевановић 1973–74а: М. Стевановић, Језички часописи Института, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 23–31.
- Танасић 2010: Срего Танасић, Александар Белић и Институт за српски језик, *Наш језик* XLI/3–4, 107–111.

¹⁰ Овдје, дакле, нису урачунати и прилози који су у часопису са ознаком Уредништво, а које, сигурно не без разлога, приређивачи Изабраних дела Александра Белића наводе у библиографији његових радова.

¹¹ Наслов у *Садржају*, а у самом часопису само: *Наш језик*.

Р е з ю м е

Срето Танасич

ЖУРНАЛ *НАШ ЈЕЗИК* И СЕРБСКИЙ СТАНДАРТНЫЙ
(ЛИТЕРАТУРНЫЙ) ЯЗЫК
(к 80-летию со дня основания)

В настоящей работе речь идет о журнале *Наш језик* по случаю 80-летия со дня его основания. При основании ему предзначились следующие задачи: в первую очередь забота о культуре речи, а затем и изучение современного сербского языка. Эти задачи журнал осуществлял на протяжении всей своей истории. Данной миссии журнал придерживался постоянно и свои задачи выполнял согласно требованиям времени и в согласии с актуальными достижениями науки о сербском языке. Данное предназначение журнала остается и в дальнейшем ведущим, однако средоточие постепенно перемещается с языковой культуры на изучение современного сербского языка.

В журнале *Наш језик* опубликовано большое число работ сербских, и не только сербских, лингвистов – насчитывается свыше трехсот авторов сотрудничающих в журнале в течении восьмидесяти лет. Таким образом данный журнал внес огромный вклад в изучение современного сербского языка, содействовал разъяснению многих нормативных вопросов, поднятию уровня языковой культуры и распространению сознания о необходимости постоянной заботы относительно правильности употребления языковых средств и красоты письменной речи. Поэтому *Наш језик* обладает статусом нашего ведущего национального журнала, предназначенного для изучения стандартного сербского языка и его языковой культуры.

Марина СПАСОЈЕВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

РАЗВОЈ КОНЦЕПЦИЈЕ И СТРУКТУРЕ ЧАСОПИСА *НАШ ЈЕЗИК* ЗА 80 ГОДИНА ИЗЛАЖЕЊА*

У раду се, на основу увида у библиографију лингвистичког часописа *Наш језик*, прати развој његове концепције. Такође се указује на разноврсност тема које су нашле место на страницама овог стручног часописа, као и на историјат његових рубрика и промену његове структуре.

Кључне речи: *Наш језик*, историјат часописа, структура часописа, концепција часописа, рубрике.

1. Лингвистичко друштво у Београду 1932. године покренуло је издавање часописа *Наш језик*, на чијем је челу био Александар Белић, а уређивачки одбор чинили ондашњи стручњаци београдског круга.¹ Намена овог часописа била је да се у њему износе и решавају практична питања језичке културе, а циљна група нису били само посленици из ускостручних (лингвистичких) кругова већ и из различитих културних и научних области. Такав један часопис, који је окренут нормирању, био је неопходан у време када се књижевни језик на Вуковој основици даље развијао и надограђивао, дакле, у време када је требало не само стабилизovati граматичку норму већ и успоставити и оформити лексичку норму, усталити терминологије у различитим областима науке и развити функционалностилске потенцијале српског језика.

1.1. Целокупна библиографија *Нашеј језика*, коју доносимо на крају ове књиге,² састоји се од преко 1600 чланака из различитих области науке о срп-

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савремене српској књижевне језика и израда Речника српскохрватској књижевне и народне језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

¹ Детаљније о историјату и улози овог часописа в. Стевановић 1973–74: 28–31, Поповић 1973–74: 40–41, Пешикан 1983: 3–5, Танасић 2007: 1–4, Танасић 2009: 3–5.

² Библиографија која се овом приликом објављује (в. Живановић и др. 2012) доноси ревидирану библиографију, објављену као ауторски списак у неколико наврата (в. Јованка Миловановић, Попис расправа и чланака објављених у Јужнословенском филологу и Нашем језику, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 1973–1974, 45–143; Јованка Миловановић, Попис расправа и чланака – Наш језик XXI–XXV, *Наш језик* XXVI/1, Београд, 1983, 61–69; Мирослав Николић, Садржај часописа чији је издавач (или суиздавач) Институт за српски језик САНУ, *Наш језик* XXX/1–5, Београд, 1995–1996,

ском језику и из језичке културе, али и приказа, хроника, библиографија и научних биографија истакнутих лингвиста. Сагледавањем и анализом библиографије указујемо на развој и промене концепције и структуре током протеклих осамдесет година. Такође ћемо показати разноврсност тема које су нашле место на страницама овог стручног часописа, историјат његових рубрика, али и одјеке које су написи и студије у њему имали у научним и стручним, али и интелектуалним круговима, и обрнуто – како је овај часопис пратио догађаје који су имали одраза на плану норме, стандардизације и језичке политике.

2. Своју мисију овај часопис вршио је најпре до Другог светског рата, тачније до 1941, до прве свеске VIII годишта. Претходних седам годишта чинило је по десет свезака, које су у почетку излазиле појединачно, а после неке појединачно, а неке као двоброји и троброји. И то је тзв. стара серија *Нашеј језика*, која броји 445 библиографских јединица. Након Другог светског рата, од 1949. године, часопис *Наш језик* наставља своје деловање, али започиње опет од броја I тзв. нову серију. Од тог времена до сада изашле су четрдесет три књиге. До XII годишта књиге су се састојала исто од по десет свезака, од XIII до XXXI од по пет, од XXXII до XXXIV од по четири, које су излазиле у два двоброја, од XXXV до XL излазила је књига једном годишње као четвороброј, а од XLI опет излазе два пута годишње по две свеске у једном броју. Нова серија доноси 1173 библиографске јединице. На страницама овог часописа своје прилоге објавило је око 320 аутора, и то већином лингвиста, али у старој серији и до 80-их година XX века било је и приносника из других струка, који су најчешће давали допринос стручним терминологијама. Исто тако, налазимо и прилоге учитеља и наставника, који су доносили лексику из народних говора, као и наставника и професора српског језика, чији су се прилози тицали наставе језика и књижевности или неких нормативних питања.

2.1. Први уредник овог часописа био је његов покретач Александар Белић, који је уредио предратну серију и нову серију до књиге X/1–2. На месту уредника Белића је наследио Михаило Стевановић од књиге X/3–4 до XXI/1–2. Од књиге XXI/3–4 до књиге XXX часопис је уређивао Митар Пешикан, а од XXXI до XXXVI Мирослав Николић. Уредник од XXXVII књиге је Срето Танасић. Чланови редакције били су у старој серији: Драгутин Костић, Милош Ивковић, Глиша Елезовић, Милош Московљевић, Бранко Милетић, Гојко Ружичић, Данило Вушовић, Радомир Алексић, Петар Ђорђић, Радосав Бошковић, Михаило Стевановић, Јован Вуковић, Миодраг Лалевић, а у новој серији и: Милица (Бабић) Вујанић, Даринка Гортан-Премк, Владо Ђукановић, Бранислав Милановић, Драгана Мршевић-Радовић, Берислав Николић, Мирослав Николић, Асим Пецо, Митар Пешикан, Љубомир Поповић, Милица Радовић-Тешаћ, Стана Ристић, Живојин Станојчић, Игрутин Стевовић, Срето Танасић, Драго Ђупић, Егон Фекете, Олга Цвијић.

3. Дакле, по својој концепцији и опредељењу, часопис *Наш језик* окренут је различитим питањима савременог српског језика и његове норме, питањима и проблемима језичке културе и неговања језика (в. Танасић 2012). О природи, улози, неговању и богаћењу књижевног језика на страницама овог часописа свакако је највише писао Белић, као и о норми и нормирању и те-

оријским питањима језичке културе, док су се остали аутори претежно бавили практичним питањима и језичком праксом. Уистину, таквих је прилога³ највише, и то из свих области граматике: из фонетике (о природи и изговору појединих гласова, о гласовним променама/алтернацијама, о природи слога и његовој граници, али се излажу и резултати примене нових метода у проучавању у оквиру експерименталне фонетике); из акцентологије (о акценатском систему, дистрибуцији акцената, акценатским типовима појединих врста речи и појединих морфолошких категорија, квантитету итд.); из морфологије (о врстама речи и њиховим граматичким категоријама, деклинацији, конјугацији); из творбе речи (о појединим начинима творбе, о појединим суфиксима или префиксима, о творби одређене семантичке класе речи, нпр. о творби *nomina agentis* итд.); из синтаксе (о употреби падежа и појединих предлошко-падежних конструкција, о употреби глаголских облика, о реченичним конституентима, о синтаксичкој субординацији и координацији, о конгруенцији, глаголском виду и глаголском роду, рекцији, распореду енклитика итд.).

3.1. Бројни су радови који су посвећени правописним проблемима и правописној пракси (писање великог слова, спојено и одвојено писање речи, писање гласова, замена јага, транскрипција речи из страних језика, употреба правописних и интерпункцијских знакова). С обзиром на то да је у овом гласилу негован здрав критички и полемички дух, као и уважавање и поштовање на научним основама заснованог става и мишљења,⁴ осим студија и расправа на грађи у циљу решавања правописних недоумица, донете су бројне реакције и расправе у вези са Белићевим правописом, Вуковићевим правописом, Матичиним правописом из 1960, као и из 1993, док су реакције на најновији Матичин правопис из 2010. изостале (уп. 512 реакција на Вуковићева Питања савременог књижевног језика; о Вуковићевом правопису 598; 629, 630; Белић о „новом заједничком“ правопису 720, 722; Стевановић 721, 838; Пешикан 837 итд.).

3.2. Када је посреди представљање и анализа лексике, они се не могу одвојити од семантике, а у неким случајевима и од етимологије, а на страницама овог часописа ишли су у неколико праваца. Прво, овде је доношена лексичка грађа из различитих области материјалне и духовне културе из народних говора, што је представљало вид богађења књижевног језика. То је било нарочито актуелно у старој серији и првим годиштима нове, када је Уредништво дало и упутство за прикупљање и слање лексике (в. VII/2–3 и у н. с. I/7–8: 341–342 (497), I/9–10: 381 (502)). Други вид проучавања лексике представља тумачење значења и употребе појединих лексема из књижевног језика. Нарочита пажња се поклањала страним речима и утицајима страних језика, као и свим видовима адаптације стране лексике. Терминолошка лексика нашла је посебно место на страницама овог часописа. Много се говорило о пореклу термина, односно о (не)оправданости употребе страних термина, као о и начину творбе домаћих термина у појединим стручним терминологијама. Прилоге налазимо за различите научне и стручне области: ботаничка терминологија, географска

³ С обзиром на чињеницу да се уз библиографију доноси предметни регистар, текст нећемо оптерећивати библиографским јединицама, већ ћемо наводити бројеве из библиографије тамо где то доприноси информативности нашег текста.

⁴ Уредништво је било против некорисних полемика и необјективних прозивки и критика (уп. НЈ/1: 1–3 с. с.; и Танасић 2012: 5).

терминологија, геолошка терминологија, медицинска терминологија, за физику, хемију, правна терминологија, али и за друге области друштвеног и привредног живота: воћарска терминологија, пчеларска терминологија, пољопривредна терминологија, поморска терминологија, родбинска терминологија, спортска терминологија, текстилна терминологија, металуршка терминологија, техничка терминологија, школска терминологија, шумарска терминологија. Расправљало се и о употреби појединих лингвистичких термина као што су језик, наречје, дијалекат итд. Тим написима су учињени покушаји стварања и систематизације српске (научне) терминологије.

3.3. Серију радова представљају они који се баве речницима, нарочито Речником САНУ, проистекли, пре свега, из пера Митра Пешикана и Ирене Грицкат, али нису изостали ни прилози о Вуковом Рјечнику, Рјечнику ЈАЗУ, шестотомном Речнику Матице српске итд.

3.4. Такође, у тумачењу речи неопходно је ићи за њиховом прошлoшћу, етимологијом, па на страницама *Нашеј језика* нису ретки ни радови који обрађују етимолошка питања.

3.5. У значајној мери заступљена је и ономастика, од етимологије – постанка појединих онима, као *Зајреб*, *Београд*, и разних личних имена, до питања која се тичу норме књижевног језика, тј. до рода, броја и промене неких топонима, као што је *Беране*, *Рибаре*, затим творбе етника и ктетика итд.

3.6. Осим поменутог, у дијакронију се улазило приликом тумачења речи и израза из старих српских споменика (в. 313, 343, 357, 366, 399, 632, 1492), као и при тумачењу других граматичких појава (рецимо, у Бошковићевим радовима о творби 1063, 920 итд.).

3.7. Ни дијалектологија није изостала. Ту се доносе радови и грађа који се баве дијалектима који чине основицу књижевног језика (965, 970, 825, 993). Управо је овде М. Московљевић дао своје виђење Ивићеве дијалектологије, на шта је уследио одговор аутора (761, 785).

3.8. Посебно се низ радова бави проучавањем језика и стила истакнутих писаца и есејиста, од Вука и Његоша, преко Лазе Лазаревића, Глишића, Ракића, Матавуља, Андрића, Црњанског, Топића, Чолановића, Попе, Д. Ћосића, Д. Ненадића и др. Велики број радова посвећен је тумачењу Његошевих стихова, али и стихова из народних песама. Међутим, оваквој анализи подвргнут је и стил превода Евгенија Оњегоиног и других превода (355, 407, 664, 862), затим, језик на радију, телевизији, у штампи, у позоришту у уџбеницима.

3.9. У овом часопису срећемо радове и из области фразеологије, стилистике. Међутим, и нови правци у лингвистици оставили су свог трага. Рецимо, 80-их година XX века Татјана Батистић пише о теорији говорних чинова, анализи дискурса, социолингвистици. Доносе се прилози из лингвистике текста, а у новијим бројевима и из когнитивне лингвистике.

3.10. Исто тако овај часопис има чланке који се односе на питања наставе српског језика у основним и средњим школама, као и на иностраним факултетима, затим, на питања уџбеника, обраде појединих области граматике, како из перспективе наставника, тако и из перспективе оних који се баве науком (што је некада било издвајано и као посебна рубрика, в. ниже).

3.11. Низ чланака прати настанак и судбину заједничког српскохрватског књижевног језика: од оправданости и нужности језичког заједништва, стварања заједничке терминологије, Новосадског договора, правописа и речника, преко диференцирања, до његовог распада.

4. У старој серији објављени прилози били су мањег обима, док су у новој серији биле заступљеније обимније студије, које су доносиле резултате системских и темељних научних испитивања (уп. Пешикан 1983: 5). Неке од њих биле су објављиване у наставцима, као, рецимо, Белићеве студије о српскохрватској синонимици (487, 500) и из новије акцентуације (528, 562), М. Павловића о придевском суфиксу *-аст* (582, 590, 599), студије Б. Милановића о принципима творбе у савременом српскохрватском језику (1001, 1008, 1009), Д. Горган-Премк о обради падежних синтагми у средњој школи (969, 981, 998, 1004, 1012, 1049), Љ. Поповића о понављању речи ради стилског појачавања значења (968, 975) итд. У овом часопису у наставку је изашао приређен део текст магистарског рада С. Ристић о морфема *-шељ* у савременом српском језику (1174, 1184), као и текст доктората Б. Милановића о глаголима на *-аићи* (1006, 1032, 1094) и сл.

4.1. Исто тако студије различитих аутора о истом проблему надовезивале су се једна на другу (уп. 210, 211 о значењу речи камен; 495, 506 о речи пестиш; 535, 536 омски или омовски; 563 о глаголу лагати, о везницима да и што 567; о шта и што 304, 924; о слову ј пре Вука 473, 557, 872; 1281, 1295 итд.). Многе студије биле су подстакнуте неком језичком поуком, по речима њихових аутора у уводу (нпр. 660, 914, 1470 итд.), или су настале као одговор на питање (нпр. В. Гудков је поставио Редакцији питање о роду именице *мићо* 1055) или чак као допуна или исправка сопственог става (1000, где Стевановић коригује своје тврђење изнето у *Савременом српском језику II* у вези са распоредом енклитика). Редакција није имала уске и ригидне погледе на језичку норму, већ је објављивала мишљења аутора и са којима се није слагала. Често је Уредништво након чланка аутора износило свој став (уп. 690, 691 о глаголима гребсти, гребати; 324 уз рад о енклитикама; 748, 749, 750 уз рад о једном глаголском дублету – *заценући* / *заценићи*; 875 уз чланак Милије Станића о акценатском систему итд.) или ограду (нпр. 1105, 1457 итд.). Редакција је примала и објављивала неретко дописе читалаца и развијала дискусију и међу стручњацима (уп., рецимо, 1225–1226, 1227–1228). Такође је била отворена и према студентским семинарским радовима који су доносили нова запажања и грађу (1207, 1208, 1255, 1256, 1293).

4.2. Уредништво је објављивало своје ставове о задацима и намерама које овај часопис има, што је видљиво на почетку прве и друге књиге старе серије, као и прве књиге нове серије (Наша реч), али је такође било отворено и за примедбе (37, 159 итд.), као што је примало похвале (135, 279).

5. На страницама овог часописа обележене су различите годишњице. Рецимо, НЈ н. с. VI/1–2 посвећен је Вуку поводом стопедесетогодишњице рођења или је пак обележена стогодишњица Бечког књижевног договора једним Белићевим чланком (498) и прештампаним Вуковим текстом Књижевног договора и Главних правила за јужно нарјечје (499) у НЈ IX/9–10. Поводом стогодишњице другог издања Вуковог Рјечника огласио се Московљевић (589). Значај рада Друштва за српски језик својим текстом истакао је Белић (627), а Слободан Ж. Марковић писао је односу Друштва и нашег часописа

(1564). Такође је пропраћена и појава нових часописа, као што је *Хрвајски језик* (359). Појава неких књига подстакла је, такође, сараднике *Нашеј језика* да изнесу нека своја запажања на такву тему, као што је учинио Белић у чланку „Говор и језик“ а поводом истоимене студије Исидоре Секулић (699) или Ж. Станојчић у чланку „Речник и језичка култура : Поводом изласка из штампе последње књиге Рјечника ЈАЗУ“ (1079) или „Извори супстанције и структуре српскохрватског књижевног језика“ (1201) поводом изласка *Речника Њејошева језика*. Књига XX посвећена је историјату овог часописа, али и Институту и другим институтским публикацијама (1019–1027), као и каснији чланци (1118, 1183, 1521).

5.1. Часопис доноси низ прилога којима Уредништво или сарадници обележавају годишњице рођења или смрти људи значајних за изграђивање и неговање српск(охрватск)ог књижевног/стандардног језика (али и за српску писменост уопште, као што је Свети Сава (178)).⁵ У спомен на Ћ. Даничића писано је више пута (195, 1033, 1034, 1296, 1528), о Т. Маретићу налазимо три текста (169, 340, 361), као и два о О. Броку (754, 835), а нису изостала подсећања на личност и дело С. Новаковића и Љ. Стојановића (195). Велики број библиографских јединица исписан је Белићу у част и у циљу познавања и осветљавања његовог научног дела (457, 798, 799, 800, 831, 851, 909, 966, 967, 1045, 1061, 1200, 1214, 1563). Пригодним текстовима обележена је и седамдесетпетогодишњица живота и одлазак у пензију проф. М. Стевановића (1028), али и осамдесетогодишњица живота (1192). Написима у *Нашем језику* обележени су и крај живота и стварања: А. Мусића (374), Д. Вушовића (409), Ј. Радуловића (757), И. Секулић (768), Д. Симоновића (1060), Б. Николића (1078), Р. Бошковића (1194), П. Ђукановића (1364), Н. Родића (1437), Б. Дабића (1502), И. Грицкат (1541), Е. Фекете (1542), Д. Ђупића (1556), М. Ивић (1580), М. Шипке (1590), А. Пеце (1591), Г. Вушовић (1603). Неретко се уз такве прилоге налази и библиографија, као за М. Павловића (1044), М. Пешикана (1310, 1311), Б. Милановића (1343, 1344).

5.2. У овом часопису били су објављени радови за VI међународни конгрес слависта у Прагу 1968. године (944–949), затим попис дисертација из сербокроатистике у иностранству 1077, написи о изучавању српског у свету (834, 654), предавања одржана на Коларцу, радију итд. (458, 722, 1307) и бројни други текстови у којима се налазе корисне информације не само за науку о језику већ и за њену историју.

6. Као што смо навели, прилози су тематски били веома разноврсни, тако да часопис формално није био подељен на рубрике све до XXX књиге. До тада су у неким случајевима сродни прилози повезивани наднасловима: Ситни прилози III /2, III /5, III /7, III /8, IV /2, IV /3, IV /4, V /1, V /7–8, где су се у старој серији објављивали написи углавном из граматике, ређе из лексике и семантике. Ови последњи су обично били у старој серији у оквиру надналова: Из живота речи II/9–10, VI/7–8, VII/8, VII/9–10, као и у новој I/1–2, I/3–4, I/5–6, II/1–2, II/3–4, II/5–6, XXIII/1–2, затим Из историје речи у с. с. III/1, III/4, III/6. У старој серији срећемо још надналове Из синтаксе VII/6 с. с.; Језик у школи III/2, III/3, III/6, III/8, IV/1, IV/4, IV/5, IV/6, IV/7, IV/8, V/1–2, V/3–5, V/5–6, V/7–8, VI/7–10, VII/5–6, VII/7–10, у н. с. XXV/3, Још из школе

⁵ Уредништво се огласило и поводом убиства краља Александра (143).

VII/1, VII/2 с. с.; затим рубрике важне за учвршћивање језичке норме Језички пабирци⁶ в. Регистар, Језичке поуке в. Регистар, Наша пошта (која се у новој серији наставила у виду Питања читалаца/Одговори читаоцима/Одговори Уредништва/Писмо Уредништву) в. Регистар и Спасојевић 2009. Прилози мањег обима у старој серији обједињавани су и насловима Из историје нашег књижевног језика IV/4, IV/6 с. с., Неколике напомене III/4 с. с., Неколико прилога III/7 с. с. У новој серији студије су груписане тако што су прво долазили радови који се баве граматичким и нормативистичким питањима: Граматика XXXII/1–2, XXXIV/1–2; Граматика и нормативистика XXXIII/1–2, XXXIII/3–4, Граматика и правопис XXXI/1–5, Прилози граматици и нормативној обради српског језика XXX/1–5, Чланци XXXV/1–4, XXXVI/1–4, XXXVII/1–4, XXXVIII/1–4, XXXIX/1–4, XL/1–4, XLI/1–2, XLII/3–4, XLIII/1–2, Расправе и чланци XLI/3–4, XLII/1–2, Књижевни језик – чланци XXXV/1–4, Историја књижевног језика – чланци XXXV/1–4; Општа питања књижевног језика XXX/1–5; Правопис XXXII/1–2. Потом су следиле студије посвећене лексички и семантици: Из лексикологије XI/3–4, XI/7–10, Лексикологија и лексика XXX/1–5, XXXI/1–5, XXXII/1–2, Лексикологија и лексикографија XLIII/1–2; Лексикологија и семантика XXXIII/1–2, XXXIII/3–4, Из терминологије и лексике XXVI/4–5, XXVII/1–2, Терминологије и термилошка питања II/2–3, Питања стручне терминологије XXIII/3–4, Из терминологије народних радности XXIV/1–2, Етимологија и ономастика XXXIII/1–2, XXXIV/1–2. Груписани су чланци чија је тематика језичка култура: Језичка култура XXIII/1–2, XXIII/3–4, XXIV/1–2, XXIV/3, XXIV/4–5, XXV/3, XXV/4–5, XXVIII/1–2, Језичка култура и нормативистика XXXIV/1–2, Текућа питања језичке културе XXI/4–5. Такође се обједињавају чланци који се баве стилском употребом језика: Језик (савремених) писаца VI/5–6, VIII/1–2 н. с., Језик на филму VI/1–2 н. с., Језик и стил XXXII/1–2, Лингвостилистика XXXIII/1–2, О језику уџбеника XXIII/5, стилистика XXXI/1–5, XXXV/1–4, а издваја се и рубрика Наш језик у страним факултетским програмима XXIV/1–2. Грађа се неретко објављивала у рубрикама Прилози XXXIII/1–2, XXXIII/3–4, XXXIV/1–2, XXXIV/3–4, XXXV/1–4, XXXVIII/1–4, XL/1–4, XLI/1–2, XLII/3–4, Прилози читалаца I/5–6, а размишљања о језичким проблемима су се износила и у оквиру рубрике Дискусија и дописи XXVII/1–2. На странама овог часописа од XXXIII књиге усталили су се Прикази (и критике) XXXII/3–4⁷– XLIII/3–4, а срећемо још и рубрике Хроника XXVI/4–5, XXXII/3–4,⁸ Јубилеј(и) XXVI/1, XLIII/3–4,

⁶ Овде се доносе напомене Љ. Стојановића уз Маретићев *Језички савјешник*, објављене у *Наставном вјеснику*.

⁷ Међутим, остали текстови се не рубрицирају у овој књизи. Иначе, прикази се јављају од почетка старе серије, али не у виду рубрике в. Московљевићев приказ уџбеника српског језика за странце на немачком Јована Богичевића (287), Вујаклијиног речника (326) и друге (360, 709, 743, 858, 1092, 1093), једино се приказ Богичевићеве граматике насловљава са Оцене. Такође, било је покушаја да се даје преглед садржаја славистичких часописа (379).

⁸ Под Хроником (штампан је приказ Зборника Матице српске за филологију и лингвистику у част тридесет пет година рада М. и П. Ивића, а у другом случају документи Одбора за стандардизацију (1363) и сл. Међутим, хронике са скупова можемо наћи још у старој серији – III међународни лингвистички конгрес у Риму (89), а у новој са Међународног научног састанка слависта у Вукове дане (692, 1041, 1058, 1091), саветовања у Сарајеву (1057, 1108), Прве југословенске ономастичке конференције (1059) итд.

Библиографија⁹ XXVI/1, XXX/1–5, XXXIII/3–4, XL/3–4, XLIII/3–4, Додатак XXXV/1–4, које нам доносе корисне информације о текућој продукцији и дешавањима у србистици и славистици. У оквиру рубрике Спомени XXX/1–5 и In memoriam XXXI/1–5, XXXII/1–2, XXXII/3–4, XXXIV/3–4, XXXVIII/1–4, XL/1–4, XLI/1–2, XLII/1–2, XLII/3–4, XLIII/1–2 Редакција се опрашта од истакнутих србиста и слависта.

6.1. Од старе серије до XXVIII књиге нове на крају сваког годишта излазио је предметни регистар. Подаци у тим регистрима су врло драгоцени, јер би, спојени, омогућили да се прати проучавање неке језичке појаве, облика, етимологије или значења неке речи и сл.¹⁰ Такође, од XXVIII књиге спорадично, а од XXIX сви радови имају апстракт и резиме на једном од светских језика, док су од XXXIV књиге сви радови снабдевени и кључним речима.

7. За све време свога постојања часопис *Наш језик* бавио се проблемима савременог стандардног језика и његове норме, а из ових оквира излазило се у оним случајевима када нека, рецимо, дијахрона или дијалекатска питања доприносе осветљавању и познавању стандардног језика. Од гласила, које је било попут језичког саветника, са развијеном интеракцијом са читаоцима (кроз рубрике Наша пошта, Дискусије и дописи и сл.), он је данас часопис који доноси обимније, неретко и теоријске студије о српском језику и прати развој модерне лингвистичке теорије и методологије. Ово је подигло његову вредност као научног гласила, али га је истовремено окренуло само ка читаоцима који се баве науком о српском језику. Временом његова структура се и формално учврстила у виду рубрика.

7.1. Сам часопис *Наш језик* може бити добар извор за најразличитија проучавања конкретних граматичких проблема, али и историје србистике, затим историје и развоја граматичке терминологије (рецимо, како се смењују термини грађење / творба речи, наставак / суфикс, како улазе термини нових теоријско-методолошких приступа) итд.

7.2. Отвореност, с једне стране, и, с друге, критичност (која се огледала кроз глас Редакције) коју је овај часопис имао према својим приносицима свакако су допринели његовом трајању и квалитету. Надамо се да ће изнети историјат и преглед часописа подстаћи сараднике Института и колеге са катедара на којима се изучава српски језик, а уз помоћ искусних чланова Редакције, да одрже Белићеву замисао. Свакако, детаљно испитивање развоја, структуре и улоге захтева много више простора. Овим смо желели скренути пажњу на континуитет који је овај часопис имао у неговању, нормирању и проучавању српског књижевног језика и на његов изузетан допринос науци о српском језику.

⁹ Осим спискова радова објављених у овом часопису и другим институтским публикацијама, у *Нашем језику* објављена је и Библиографија радова из морфологије и творбе речи до 2000 (1405).

¹⁰ Веома би драгоцено било када би се некадано урадио регистар осталих годишта. Регистар који доносимо на крају има за циљ да олакша претраживање библиографије, а нажалост за поменуту врсту исцрпности нисмо имали простора.

ЛИТЕРАТУРА

- Живановић и др. 2012: Владимир Живановић, Марина Спасојевић, Драгана Цвијовић, Анета Спасојевић, *Наш језик* I–XLIII – библиографија са регистрима (1932–2012), *Наш језик* XLIII/3–4, Београд, 139–209.
- Игњатовић 1973–74: Душанка Игњатовић, О сталној рубрици „Језичке поуке“ у нашем језику, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 41–44.
- Пешикан 1983: Митар Пешикан, Пола века од покретања „Нашег језика“, *Наш језик* XXVI/1, Београд, 3–5.
- Поповић 1973–74: Љубомир Поповић, Наш језик, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 40–41.
- Спасојевић 2009: Марина Спасојевић, О „Нашој пошти“ у нашем језику, *Наш језик* XL/1–4, Београд, 61–76.
- Стевановић 1973–1974: Михаило Стевановић, Оснивање часописа и њихов карактер – пре II светског рата и за 10 послератних година, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 23–31.
- Танасић 2007: Срето Танасић, Два наша јубилеја, *Наш језик* XXXVIII/1–4, Београд, 2007, 1–4.
- Танасић 2009: Срето Танасић, Мјесто *Нашеј језика* у изучавању српског стандардног језика, *Наш језик* XL/1–4, Београд, 3–5.
- Танасић 2012: Срето Танасић, Часопис *Наш језик* и српски стандардни (књижевни) језик, *Наш језик* XLIII/3–4, Београд, 3–10.

Резюме

Марина Спасоевич

РАЗВИТИЕ КОНЦЕПЦИИ И СТРУКТУРЫ ЖУРНАЛА *НАШ ЈЕЗИК*
В ТЕЧЕНИЕ 80-И ЛЕТ СО ДНЯ ОСНОВАНИЯ

В предлагаемой работе, на основании анализа библиографии лингвистического журнала *Наш језик*, автор следит за развитием его концепции и структуры, и при этом приходит к выводу, что его роль была биполярной: в начале это был журнал, занимающийся вопросами языковой культуры, культуры речи, и укреплением норм литературного языка, а потом постепенно превращался в научный журнал, публикующий исследования, базирующиеся на результатах актуальных теоретико-методологических подходов. Автор дальше указывает на разнообразие тематики, представленной на страницах этого специализированного лингвистического журнала, на историю его разделов (рубрик), а также на отзывы о статьях и исследованиях, опубликованных в нем; авторами отзывов были выдающиеся представители науки и сербской интеллигенции.

СТАНА РИСТИЋ
ИВАНА ЛАЗИЋ-КОЊИК
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ЛИНГВИСТИЧКИ АСПЕКТИ НАЗИВА *ЈАВНО* ОДНОСНО *НАРОДНО ЗДРАВЉЕ**

У раду се са становишта језичке компетенције и србистичке лингвистике, у светлу системских језичких чињеница, разматра мотивисаност назива *народно здравље* у односу према *јавно здравље* и *јавно здравство*, који су по диктату политике уведени у званичну, институционалну употребу у току прве деценије XIX века. Називи *јавно здравље* и *народно здравље*, конкурентни у медицинској терминологији, размотрени су у контексту лексичког система српског језика, пре свега на семантичком потенцијалу придева *народни*, *-а*, *-о* и *јаван*, *-вна*, *-вно*, и то с обзиром на њихов међусобни однос, као и на њихове међулексемске односе у синтагматским спојевима и парадигматским низовима, а нарочито у односу са именицама *здравље* и *здравство*. Образложена је неоправданост увођења нових термина и установљен одговарајући регуларан термин који је у складу са нормативним принципима савременог српског језика.

Кључне речи: јавно здравље / народно здравље, семантички односи, језик медицине, терминологија, српски језик.

1. У последњих неколико година у круговима медицинске науке и струке покренуто је питање појмовне и језичке утемељености и оправданости нових терминолошких назива *јавно здравље* и *јавно здравство*, насталих као израз потребе превођења енглеског термина *public health* на српски језик,¹ упркос постојању раније установљеног назива *народно здравље*, који се традиционално употребљавао у нашој средини још од краја XIX века.

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

¹ Ради се о тзв. буквалном преводу израза који не одговара семантичким, прагматичким и комуникативним правилима српског језика. Да овај случај није усамљен нити проблем нов, показују бројни примери неадекватно преведених медицинских термина с енглеског на српски на које се и до сада указивало, и то како са појединачним препорукама за побољшавање ситуације од стране лингвиста, пре свега србиста (Радовић-Тешић 2009: 85–88, Фекете 2007: 504), тако и у виду организоване бриге за језик медицине и стандардизацију медицинске терминологије у оквиру саветовања *О језику медицине* у Београду 1994. и конференције *Стандардизација терминологије* у Београду 1996. године, која је у неколико реферата обухватила и питања везана за медицинску струку (Драганић–Брадић 1996; Славковић–Литвињенко 1996).

1.1. Називи *јавно здравље* и *јавно здравство* уведени су у званичну, институционалну употребу променом републичких прописа у току прве деценије XIX века, замењујући дотадашње називе *народно здравље*, *заштита здравља* и *здравствена заштита*, не само у законским, правним актима него и у називима бројних медицинско-здравствених установа. Стручњаци из области медицине, позивајући се на историјске и стручне чињенице, покушавали су да укажу на термилошку мањкавост нових преводних назива, имајући у виду пре свега неподударност концептуалног опсега новоименованог појма „јавно здравље“ и изворног појма „народно здравље“, али и недовољну лексичко-семантичку прозирност назива *јавно здравље* у српском језику (Радовановић 2011). С друге стране, и англисти су с аспекта превођења и семантичких односа између енглеске лексеме *public* и њених преводних еквивалената у српском језику, утврдили неадекватност преведеног назива *јавно здравље*.² Тако су и медицински стручњаци и англисти дали примат употребе синтагми *народно здравље*.

2. Како је проблем ипак првенствено термилошке, дакле и језичке природе, који до сада није био сагледаван од стране србиста, било би потребно да се са становишта не само језичке компетенције него и са становишта србистичке лингвистике, у светлу системских језичких чињеница, размотри мотивисаност сваког од поменутих назива и на тај начин понуди коначан одговор на ово отворено језичко-термилошко питање. Предмет нашег рада би био, управо, покушај да се предложи такав одговор, тако што ће се називи *јавно здравље* и *народно здравље*, конкурентни у медицинској терминологији, разматрати у контексту лексичког система српског језика, пре свега на семантичком потенцијалу придеви *народни*, *-а*, *-о* и *јаван*, *-вна*, *-вно*, и то с обзиром на њихов међусобни однос, као и на њихове међулексемске односе у синтагматским спојевима и парадигматским низовима, а нарочито у односу са именицама *здравље* и *здравство*.

3. Придев *народни*, изведен од именице *народ*, спада у односне, релационе придеве, чије је значење веома јасно и одређено појмовним обимом мотивне именице, што показује и чињеница да у својој веома фреквентној употреби као одредбена реч у именичким синтагмама не реализује више него само једно значење. То потврђује и тезаурусни Речник САНУ, у коме је овај једнозначни придев представљен на следећи начин:

народни, *-а*, *-о* ... **1.** *који се односи на народ (који њрипада народу, којим се служи народ, који њишиче од народа):* народни језик, народна имовина, народна свест, народне приповетке, народни устанак, народни цеп, народни одрод;

2. *као аѡрибуѡи у разним ѡерминима (ѡолиѡичким, ѡравним, економским, војним иѡд.):* народно веће, народни одбори, народни посланик, народна одбрана, народна војска, народни суд, народни универзитет, народне песме.

Реализација под бројем 2 издвојена је у Речнику не због посебног значења него због везане спојивости придева *народни* са именицама, при чему овако

² В. одговор С. Мићић и С. Жикић Борјановић на писмо С. Симић *О јавном или народном здрављу – ко зна који ѡуѡ!* „Политика“ рубрика „Међу нама“ од 25. 4. 2012. год. (http://www.cirilica-beograd.com/Други-пишу/120505_Три_поруке/index.html).

везане, блокиране језичке јединице, синтагме добијају статус специјалне односно термилошке употребе у језику одређене области или струке. Разматрани медицински назив *народно здравље* припада управо овој групи реализација употребе придева *народни*. И у једном и другом случају употребе, као што је евидентно из Речника САНУ, придев *народни* нема правог синонима у српском језику, нема дакле другог придева која би га у наведеним употребама могао заменити а да се не промени значење читавог синтагматског споја. Са тог становишта придев *народни* је незамењив у блокиранај синтагми *народно здравље*. У случају његове замене, на основу истакнутих језичких правила, мења се и значење самог назива. То значи да у смислу једнозначности замена придева *народни* несинонимним придевом *јаван* у конкурентном називу *јавно здравље* не би била адекватна, а са становишта стандардизације / нормирања језика медицине не би била ни прихватљива.

4. Придев *јаван* спада у вишезначне квалификативне придеве и творбе-но је везан са именицом *јава*, али су се у савременом језику његова значења удаљила од мотивационе именице, па се углавном данас овај придев више поима као прост, неизведен, као придев од кога је изведена именица *јавности*, чија су значења одређенија и јаснија од значења самог придева (1. нескривеност, отвореност и 2. друштвена заједница, друштво, свет; јавно мњење). Према Речнику САНУ овај придев реализује 5 различитих значења, која су представљена на следећи начин:

јаван, -вна, -вно **1.** *нескривен, њознај*: јавна је тајна

2. а. *коме може свако њрисусћивовати*: јавно читање, јавни партијски зборови, јавна предавања, јавна вежба, јавна продаја; **б.** *који служи свима, намењен свима*: јавна болница, јавна апотека, јавно купатило, јавна библиотека, јаван локал, јавна чесма; **в.** *који се збива, збио њред свима*: јавно насиље;

3. а. *који се односи на друштво, друштвени животи, који се њиче друштва, чији је рад друштвено значајан*: јавни рад, јавно здравље, јавни интерес, јавни ред, јавни радник, јавни професор; **б.** *који је несметано, оћворено ућућен јавности*: јавна реч;

4. *званичан, службен*: јавне исправе;

5. индив. *сћваран, реалан*: јава јавнија од јаве.

Придев *јаван* је вишезначан, као што показује Речник САНУ, па самим тим није погодан за термилошку употребу, која захтева једнозначност, јасност и прецизност, као основне карактеристике термина. У првом и трећем значењу он има и своје синониме: *њознај* и *друштвени*, дакле придеве који га могу заменити у одговарајућим употребама. Синтагма *јавно здравље* засведочена је у реализацији 3.а, у којој овај придев има синоним *друштвени*, али би у наведеној синтагми замена придева *јаван* придевом *друштвени* била неадекватна не само у смислу истозначности него и у смислу домена употребе, зато што би у потенцијалној синтагми *друштвено здравље* лексема *здравље* имала секундарно метафоричко значење које је у Речнику САНУ дефинисано као *добро њоволно, ненарушено сћање неке животиње функције, духовних особина и сл.* Синтагма *јавно здравље* пре би одговарала употреби овог придева у значењу 2.б. „који служи свима“ (дакле, дистрибутивно, сваком појединцу), у коме овај придев нема синонима. Ни у једном од својих значења, па ни у

разматраним значењима, придев *јаван* не јавља се у везаним блокираним синтагмама, спојевима него у слободним, што не ограничава њихову употребу на специјалне контексте и умањује могућност њихове терминологијације. Тако и синтаagma *јавно здравље*, потврђена у Речнику САНУ, није употребљена у функцији термина, па њена таква, нетерминолошка употреба сасвим је легитимна и оправдана у српском језику, као и синтагме истог типа: *јавна болница, јавна ајоџека, јавно куйајило, јавна библиотеке* и сл.

5. Дакле, увођење синтагме *јавно здравље* као преводног еквивалента енглеског термина *public health* у стручну употребу у области медицине није у духу српског језика, што је претходним излагањем показано. Значење назива *јавно здравље*, у контексту изложених језичких чињеница, врло је тешко одредити, за разлику од конкурентног и традиционално установљеног назива *народно здравље*. Назив *народно здравље* у стручном језику може се у истом значењу замењивати нетерминолошком парафразом *здрвље народа*, док је парафразирање назива *јавно здравље* у *здравље јавности* у контексту медицинске струке потпуно бесмислено.

6. Са лингвистичког становишта још је мање оправдана и заснована употреба назива *јавно здравство* у истом значењу, јер се једнозначна именица *здравство* као „организација здравствене службе, здравствена делатност“ може ближе одређивати односним а не квалификативним придевима, у смислу оних које то здравство организују, финансирају и сл., па се могу јавити спојевии: *друштво / државно здравство, йривајно здравство* и сл. слободни синтагматски спојевии који немају ограничену терминолошку употребу. Одређивање ове именице квалификативним придевом *јаван*, као што се то чини у административном језику увођењем назива *јавно здравство*, представља плеоназам и кршење језичке норме засноване на једном од основних језичких принципа, принципу језичке економије.

ЛИТЕРАТУРА

- Драганић–Брадић 1996: В. Драганић, О. Брадић, Рад на медицинској терминологији – потреба медицинске науке и праксе, у: *Стандардизација йтерминологије*, САНУ, Београд, 123–126.
- Радовановић 2011: Зоран Радовановић, Народно здравље, јавно здравство или јавно здравље, *Српски архив за целокујно лекарство* 139/3–4, Београд, 262–265.
- Радовић-Тешии 2009: Милица Радовић-Тешии, *С речима и речником*, Учитељски факултет, Београд.
- Речник САНУ: *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, I–XVIII, Српска академија наука и ументости – Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- Славковић–Литвињенко 1996: В. Славковић, С. Литвињенко, Стандардизација домаће медицинске терминологије, у: *Стандардизација йтерминологије*, САНУ, Београд, 239–240.
- Фекете 2007: Егон, Фекете, Медицинске фразе (не)превођења у духу нашег језика, *Српски архив за целокујно лекарство* 135/7–8, Београд, 504–505.

Резюме

Стана Ристич, Ивана Лазич-Коник

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НАЗВАНИЙ
ЈАВНО И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

В настоящей работе рассматривается, с точки зрения языковой компетенции и лингвистической сербистики, в свете системных языковых фактов, мотивированность названия *народно здравље* по отношению к названиям *јавно здравље* и *јавно здравсѝво*, которые, продиктованные политикой, введены в официальное, институционализированное употребление в течение первого десятилетия XXI века. Названия *јавно здравље* и *народно здравље*, будучи конкурентными в медицинской терминологии, рассмотрены в контексте лексической системы сербского языка, в первую очередь на семантическом уровне потенциала прилагательных *народни*, *-а*, *-о* и *јаван*, *-вна*, *-вно*, учитывая при этом их взаимоотношение, а также их междуклассовые отношения в ситагматических сочетаниях и парадигматических рядах, в частности по отношению к существительными *здравље* и *здравсѝво*. В результате исследования обоснована неоправданность введения в употребление нового названия *јавно здравље*, в то время как регулярным считается ранее установившееся название *народно здравље*, согласованное с нормативными принципами сербского языка.

СОФИЈА МИЛОРАДОВИЋ
 (Институт за српски језик САНУ, Београд
 Филозофски факултет, Ниш)

МУЗИЧКИ ГЛАГОЛИ
 ИЛИ
 ПРОСВИРАЈ ДА БИ СЕ УСВИРАО*

У овом раду бавим се двама глаголима (и њиховим видским парњацима) који су саставни део професионалног лексикона музичара, тачније – дефинисањем семантике глагола *просвирајти* / *просвиравајти*, *усвирајти се* / *усвиравајти се* и успостављањем паралела са њиховим значењима забележеним у речницима српског књижевног језика, као и у речницима жаргона.

Кључне речи: музичка професија, професионални лексикон, семантика, *просвирајти* / *просвиравајти*, *усвирајти се* / *усвиравајти се*.

У овом се раду са семантичког аспекта говори о двама 'музичким' глаголима, тачније – о глаголима *просвирајти* и *усвирајти се* и о њиховим видским парњацима *просвиравајти* и *усвиравајти се*. Ови глаголи, узети са својим специфичним значењима која ће овде бити представљена, припадају професионалном лексикону музичара, те заједничком комуникацијском коду везаном за музички контекст, тј. за реалије, појмове и активности из музичке сфере.** Они се користе и у оквиру неке врсте формалне, званичне комуникације, али и у неформалној личној комуникацији, у слободној конверзацији припадника дате професионалне групе. У српском језику, као уосталом и у другим језицима, постоји део професионалних назвања који, било да је реч о ликовима самих назвања или пак о њиховој нарочитој семантици, препознају само његови носиоци и корисници, а који су истовремено и његови творци, но то није због

* Рад је настао у оквиру пројекту 147016 *Интердисциплинарно истраживање културној и језичкој наслеђа Србије и израда мултимедијалној интернет јорнала „Појмовник српске културе“*, који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

** И нешто што је важније од претходне напомене. Овај текст је скроман прилог обележавању значајног јубилеја часописа *Ниш језик*, чијих осамдесет година трајања на овим просторима и под околностима у којима се опстајало значи овде више него другде и обавезује нас више него друге.

некакве езотеричности већ због одражавања спецификаума датог типа занимања.

Осмотрени глаголи припадају скупини глаголских номинација неопходних да би се терминолошки диференцирале различите активности (радње) и процеси у музичком сегменту стварности, као што су, нпр., извођење различитих врста музике, обављање одређених техникалија везаних за музичко извођење, представљање начина нечијег свирања, певања итд. Тако, глаголи *ћросвираћии* (и *ћросвираваћии*) и *усвираћии се* (и *усвираваћии се*) служе, најопштије узев, да се њима представи, именује начин свирања одређеног музичког дела током његове припреме, односно – обављање одређених предрадњи, техникалија везаних за музичко извођење. Конкретизација семантике глагола постиже се, као што је већ утврђено, метафоричким преносом или морфематски – творбеним средствима, али и лексичком индивидуализацијом. У овде представљеним случајевима реч је о семантичкој конкретизацији путем префиксације.

Према истраживању квалитативног типа, које подразумева невелик број испитаника, али оних које дуго и добро познајете, или са којима блиско сарађујете (Филиповић 2009), а које сам спровела међу петнаест ученика средњошколског узраста, студената и наставника музике, односно – према резултатима анкете која је садржала питања у вези са значењима датих глагола, глагол *ћросвираћии* углавном се користи са значењем 'одсвирати цело дело или један његов део, од почетка до краја, без враћања / задржавања на појединим местима како би се она боље увежбала', док глагол *усвираћии се* има значење 'одсвирати цело дело и(ли) урадити техничке вежбе (тј. свирати скале, разложене акорде и сл.) ради припреме пред свирање неке композиције'.

Притом, конструкцију *коначно је ћросвирао* само понеко од испитаника користи у значењу да је одређена особа после извесног времена и уз уложен знатнији труд почела занатски добро да свира, да је веома добро савладала вештину свирања на неком инструменту, док се у комуникацији професионалних музичара, сасвим по изузетку, та конструкција може тумачити и тако да је неко почео (= научио) да свира (уп. значење глагола *ћројевачии* у РСМ). Дакле, у овом случају је реч о непрелазном типу глагола, а семантика глагола *свираћии* конкретизована је префиксацијом тако што се префиксом *ћро-* обележава почетак радње и насталом се перфективном глаголу прибавља ингресивно значење (в. *ћрој(ј)евачии*, Клајн 2002: 276). При накнадним разговорима са учесницима у истраживању закључила сам да се других двају наведених значења углавном не би ни сетили да нису на папиру имали наведене примере и упућивање на глагол *ћројевачии*.

Тако, може се рећи да је глаголска лексема *ћросвираћии* у музичком домену употребе препознатљива у значењу 'одсвирати цело дело или један његов део, од почетка до краја, без враћања / задржавања на појединим местима како би се она боље увежбала', дакле – као моносемантична, што је предуслов недвосмислености и егзактности, те тако следи добру праксу стручних назвања у уређеним терминолошким системима, док глагол *ћросвираћии* са значењем 'почети (= научити) свирати' (па тако и уз нијансу којом се квалификује квалитет нечијег свирања – занатски добро) припада домену општеупотребне лексике, једнако као и *ћројевачии* или *ћројираћии*, премда га са тим значењем не налазимо ни у РСМ ни у РСЈ. Тако је у примеру глагола *ћросвираћии*, могло би се рећи,

примењен лексичко-семантички начин попуњавања фонда термилошке лексике – „начин при коме речи општеупотребне лексике добијају статус речи-термина“ (Радић-Дугоњић 1990: 105). Ипак, закључно, када је реч о припадности једне лексичке реализације термилошком систему, не треба губити из вида да заправо „термини припадају и општем језику и специфичном, научном. Специфичност им је у типу семантичког садржаја, и то им управо одређује посебно место у општем лексичком фонду“ (Гортан-Премк 1990: 20).

Радња основног глагола – *свирајти*, као уосталом и радње многих других глагола – одвија се на више начина или са више различитих циљева, а његовим се се овде осмотреним перфективизованим дериватима то управо и облички исказује.¹ С друге стране, активност *просвиравања* или *усвиравања* подједнако се може односити и на појединца и на мноштво, прецизније – и на једног музичког извођача и на читав ансамбл.

Обе разматране глаголске речи, и *просвирајти* и *усвирајти се*, послужиле су, у истом професионалном домену употребе, као лексичка основа за извођење двају нових глагола имперфективне видске семантике, и то путем одговарајуће суфиксације – *просвиравајти* и *усвиравајти се*. Дакле, овде се ради о постојању тзв. трећих чланова двеју спрега (*свирајти* – *просвирајти*, *свирајти* – *усвирајти се*), односно ради се о настајању „секундарно имперфективизованих префиксираних глагола“ (Грицкат 1967: 119), при чему тзв. чист однос постоји само између другог и трећег члана спреге (*просвирајти* – *просвиравајти*), но целокупна семантика првог и другог / трећег члана спреге није неизоставно различита, тачније – лексички ентитет *просвиравајти*, нпр., само у извесној мери „покрива“ семантику глагола *свирајти*, те се њиме „тај семантички одсек и жели исказати ради прецизирања“ (Грицкат 1967: 120). Дакле, осврћући се на глаголски аспект, казаће се да су итеративни глаголи *просвиравајти* и *усвиравајти се* настали тако што је суфикс *-ава-* послужио за имперфективизацију двају перфективних глагола насталих префиксалном творбом – *просвирајти* и *усвирајти се* – и додаће се податак да се код ових глагола начин остваривања мноштва ситуација разврстава по принципу распоређивања у времену („мноштво временских интервала у којима се те радње понављају“), као и да их карактерише „својеврсна неограниченост“ (уп. Танасић 2005: 20–22).

Када је о дијатези овде разматраних глагола из домена музичке професије реч, ваља напоменути да је глагол *просвирајти* – транзитиван (уп. интранзитивно *просвирајти* у значењу ’почети свирати’), и дакле, објекат у акузативу без предлога може бити музички комад, композиција, једно дело или читав програм, а ретко може бити и неискazan но подразумеван, док глагол *усвирајти се* припада категорији рефлексивних глагола.

Значење глагола *просвирајти* коришћеног међу припадницима музичке професије заснива се на примарном значењу префикса *про-*, тј. на појму проласка к р о з нешто или између нечега (Клајн 2002: 275), а у овом је случају заправо реч о специфичном поимању проласка – свирањем поједних деоница – кроз једно музичко дело. Будући да ово није глагол кретања, у питању је „пренесена семантика продирања кроз нешто духовним процесом, разуме-

¹ О овоме в. у Грицкат 1967: 121, а у вези с реченим је и следеће: „Радња може бити једнака и њен физички објекат истоветан, али од аперцепције крајњег резултата зависи префиксирани корелат, према томе и та је семантичка црта основног глагола релевантна“ (Грицкат 1967: 123).

вањем и сл.“ (Грицкат 1966–1967: 205). Такође, овде се може додати да се „из просторног значења ’кроз (што)’ могло [...] развити и значење потпуног, исцрпног извршења радње“ (Клајн 2002: 276), а у вези с овим, тј. са мотивацијом, треба подсетити и на прелазне глаголе *ѝрочийаѝи*, *ѝроучийи*, *ѝрорадиийи* (нпр. материјале).

Глаголска лексема *ѝросвираѝи* „ослања се“ на модел *ѝровежбаѝи*. Међутим, један од исказа које сам забележила: *само сам ѝросвирала комад, нисам вежбаала*, дакле, уверава нас да вежбање подразумева темељитије бављење композицијом / програмом који се припрема за извођење, нпр. – враћање на начињене грешке и покушај њиховог исправљања, док се просвиравањем површније прелази преко саставних елемената датог музичког дела, и то а) у сврху стицања општег утиска о датом делу, при његовом учењу, као и б) у циљу усавршавања извођења датог дела (*Значи да комад добро знам, ѝа љу ѝросвиравањем само ѝоновийи оно шѝо знам*). Најопштије узев, значење глагола *ѝросвираѝи* није никако негативно конотирано, осим када се ученици *ѝросвиравањем* користе као заменом за неопходно, темељито и вишечасовно вежбање: *Немој да ѝросвираваѝи неѝо вежбај! Ви ѝросвираваѝе код куће, а када дођеѝе на час, онда ја морам да вежбам са вама!*

Када је у питању префикс *у-*, познато је да постоји и повећа, хетерогена (по конкретности / апстрактности, по глаголској дијатези и др.) група глагола, чија се значења, најопштије узев, дефинишу као *ѝоѝийуно обухваѝање ѝаѝолском радњом* (Клајн 2002: 283–284), те и у глаголу *узвираѝи се* префикс *у-* не сигнализује само свршеност радње, иако се може рећи да је начињен према моделу *увежбаѝи*, који има општије значење овладавања неком вештином. Такође, ваља подсетити на израније утврђену чињеницу да префикс „*у-* има конкретно просторно значење залажења у унутрашњост, у дубину“ (Грицкат 1966–1967: 203), и из тог се значења метафорички могло развити значење темељитости припреме извођења неког дела, исказано овим глаголским ентитетом у музичкој професији.

У *Речнику срѝскохрваѝскоѝа књижевноѝ језика* Матице српске за глагол *ѝросвираѝи* (РМС: *ѝросвираѝи*) дата су четири значења, и то следећим редом: 1. ’свирајући, фијучући пролетети крај ува, преко или изнад главе (о метку)’; 2. ’убити испаливши метак (кроз главу, мозак)’; 3. ’пробушити, пробити кроз’ (опет о куршуму – прим. С. М.); 4. необ. ’проиграти, проћердати, профућкати’ (са примером преузетим из дела А. Ковачића – С. М.), док у истоме речнику постоји само одредница *узвиран*, *-а, -о* (РМС: *узвиран*), дакле – само придев, али не и глагол *узвираѝи се*, са једним наведеним значењем – ’добро увежбан у заједничком свирању, складан слојан’, илустрованим следећим (и јединим) примером: [*Приказана је*] *изванредна хомоѝеносѝ звука и скуѝина увзираноѝ ансамбла*, преузетим из дневног листа „Политика“ (број из 1959. године). У *Речнику срѝскоѝа језика* из 2011, уз глагол *ѝросвираѝи* наведена су два значења, и то она која су у претходно поменутом шестотомнику Матице српске дата као прво и треће по реду (РСЈ: *ѝросвираѝи*), а такође постоји само придев *узвиран* са већ поменутиим значењем.

Имајући у виду однос инклузије, те чињеницу да се у првом надређеном нивоу категоризације налази суперординирани појам *свираѝи* (уп. код Драгићевић 2007: 290, 295), за који се у шестотомнику Матице српске (РМС: *свираѝи*) наводи рашчлањено примарно значење: 1. а. ’производити тонове

на неком музичком инструменту; бити вичан томе или се бавити тиме као занимањем', б. 'изводити неки музички комад, мелодију или композицију', треба скренути пажњу на то да сваки од наведених двају чланова цитираног значења, чији је репрезентант лема *свирајти*, има неку врсту бинарног значењског опонента у значењу општеупотребног или професионалног лексичког ентитета *ћросвирајти*; наиме, глаголска лексема *ћросвирајти* у значењу 'почети (= научити) свирати' (које, понављам, уз ову лексему није наведено ни у РСМ ни у РСЈ) везује се за значење надређеног *свирајти* дато под 1. а, док се исти глаголски лик, али у домену стручне употребе, тј. у значењу 'одсвирати цело дело или један његов део, од почетка до краја, без враћања / задржавања на појединим местима како би се она боље увежбала', везује заправо за значење дато под 1. б.²

У домаћим жаргонским речницима се за глагол *усвирајти се* (или само друкчије префиксирано *свирајти*) везује значење 'напити се' (и 'дрогирати се'), а за глагол *ћросвирајти* – значење 'постати луд': *насвирајти се* 'напити се, опити се' (Андрић 1976), *усвиран* 'пијан' у омладинском жаргону, па тако и израз *усвиран ко сироче* ('трештен пијан') (Андрић 2005), *насвирајти се* 'напити се' (Герзић 2002), *насвиран* 'пијан' (Герзић 2002), *усвирајти се* 'напити се' (Герзић 2002), *усвирајти се* 1. 'напити се', 2. 'дрогирати се' (пример *добро су се усвирали* дат је са значењем 'претерали су у пићу') (Имами 2003), *усвирајти се* 'напити се, дрогирати се' (Хлебец 2006); *ћросвирајти* 'пошашавити, полудети' (Герзић 2002), *ћросвирајти* 'полудети' (Хлебец 2006).³

У вези са суодносом језика струке и омладинског социолекта, када је у питању домен музике, треба подсетити и на следећи навод И. С. Кона (дато према Анишченко 2010: 228–229): „Содержание молодежных подязыков, – справедливо отмечает И. С. Кон, – определяется прежде всего профессиональными объектами номинаций и некоторым, большим или меньшим, ядром терминоидов, номинаций арготизмов в каждом из социально-профессиональных объединений, студенческих, армейских, эстрадно-музыкальных и пр.“. Такође, овде треба додати још и то да је лексички и експресивни потенцијал естрадно-музичког жаргона младих „условљен, као и у другим подјезицима, самом врстом делатности носилаца жаргона – музичара“, али и њихових поклоника. Тако, језгро овог омладинског подјезика „представљају малобројне арготске номинације појмова, непосредно повезане са самом професионалном делатношћу (терминоиди). [...] Специфичности ове врсте деловања и њена усмереност на масовног корисника чине и сâм језик музичара у приличној мери популарним; арготизми-терминоиди брзо постају општепознати и широко коришћени жаргонизми. [...] Потврду реченога представља популарност сличне лексике у савременој књижевности и омладинској штампи“ (Химик 2000: 52; превод С. М.).

² У вези с овим уп. и следеће: полазећи од претпоставке постојања хетеросемије основног глагола, „не би се смело оспоравати право сваке појединачне семантичке аперцепције на сопствену префиксну перфектизацију, при којој даље одиграва улогу семантичка коинциденција са изабраним префиксом (...)“ (Грицкат 1967: 120).

³ Овоме додајем да за глагол *ћросвирајти* П. Имами у своме речнику даје значење 'прострелити метком' (Имами 2003), односно Герзић 'прострелити' (Герзић 2002), док је у првом издању Андрићевог жаргонског речника за луцкастог мушкарца наведено и жаргонско именовање *музичар* (Андрић 1976), а пијанац се именује, између осталог, и жаргонским лексемама *ћрубач*, *ијјанисџ* (Андрић 1976).

Паралела се може, барем овлашна, повући и са употребом глаголских лексема *йроиїраїи* и *уиїраїи се* у глумачкој професији, премда је међу припадницима ове професије знатно чешћа употреба израза *иїталијанка* или *флах-йроба* за тзв. брзу пробу (уп. РМС: *йроиїраїи*; значење под 3. б. 'почети играти'), дефинисање чијих значења је истоветно са двама већ наведеним за глаголе *йросвираїи* и *усвираїи се*, осим што је овде реч о драмским а не музичким елементима неког уметничког дела.

Посматрано у односу на глагол *йроїовориїи*, треба скренути пажњу на то да је у датом случају реч о говору као способности која је људском бићу иманентна, попут ходања (уп. *йроходаїи*), нпр., изузимајући случајеве у којима је физиолошким или психогеним факторима условљена немоћ говора или покретања доњих екстремитета; тако су у РМС наведена следећа значења за лексему *йроїовориїи*: 1. 'почети говорити' (*Лазар йрохода* и *йроїовори*), 2. а. 'рећи, изговорити' (*не йроїовори йри речи у гуїу дану*), 2. б. 'изустити' (*Оли није ни речи йроїоворила*) (РМС: *йроїовориїи*). Код *йросвираїи* и *йроїеваїи* морало би се ово првонаведено значење модификовати утолико што је реч о способностима која се ипак стичу учењем, вежбањем, без обзира на могућност постојања одређеног дара (РМС: *йроїеваїи*; за значење 'почети певати' дат је пример *Луцић је йроїјевао рано*). Означавање самог почетка исказивања способности говорења назива се, дакле, *йроїоварањем*, чиме се пак именује и исказивање неког сазнања од стране неке особе у одређеном тренутку, изношење пред присутне истине о неком догађају, док се отпочињање са свирањем или певањем може исказати, и веома се често тако и исказује, и префиксом *за-* (*засвираїи*, *зайеваїи*), но размишљање о овој врсти репартиције префикса *йро-* и *за-* остављам за неку другу прилику.

Овим је текстом начињен покушај да се да невелики прилог научној обради професионалних терминологија, која још увек није у нарочитој мери заступљена у текстовима наших лингвиста, иако су значајни резултати у настојањима да се домаћа и међународна терминологија осмотри са научног и(ли) стручног аспекта, као и да се нормативистички уреди, односно стандардизује, представљени у два публикацијама, а то су Научни састанак слависта у Вукове дане са темом *Терминологија – теорија и йракса*, објављен 1990. године, као и зборник саопштења изложених на Југословенској конференцији о стандардизацији терминологије, одржаној 1996. године у Београду (Станд. терминологије 1996).

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић 1976: Драгослав Андрић, *Двосмерни речник срїскої жарїона и жарїону сродних речи и израза*, БИГЗ, Београд.
- Андрић 2005: Драгослав Андрић, *Двосмерни речник срїскої жарїона и жарїону сродних речи и израза*, Друго, знатно допуњено издање, Zepher Book World, Београд.
- Анишченко 2010: О. А. Анишченко, *Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода*, Издательство „Флинта“ – Издательство „Наука“, Москва.
- Герзић 2002: Borivoj Gerzić, Nataša Gerzić, *Rečnik savremenog beogradskog žargona*, Друго, прерађено и допуњено издање, Istar, Београд.

- Гортан-Премк 1990: Даринка Гортан-Премк, О месту термина у лексичком фонду, *Научни сасиџанак славистиџа у Вукове дане* 18/1, Београд, 15–21.
- Грицкат 1966–1967: Ирена Грицкат, Префиксација као средство граматичке (чисте) перфектизације, *Јужнословенски филолоџ XXVII/1–2*, Београд, 185–224.
- Грицкат 1967: Ирена Грицкат, Шта даје за проучавање глаголске семантике (чиста) граматичка перфектизација путем префиксације, *Наш језик XVI/3*, Београд, 119–126.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија српског језика*, Завод за уџбенике, Београд.
- Ивић 2006: Милка Ивић, *Језик о нама*, Библиотека XX век, 154, Београд.
- Имами 2003: Petrit Imami, *Beogradski frajerski rečnik*, II izmenjeno i prošireno izdanje, NNK International, Београд.
- Клајн 2002: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику, Први гео: Слајање и префиксација*, Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, Београд – Нови Сад.
- Радић-Дугоњић 1990: Милена Радић-Дугоњић, О неким видовима полисемије и хомонимије у оквиру терминолошке лексике, *Научни сасиџанак славистиџа у Вукове дане* 18/1, Београд, 105–110.
- РМС: *Речник српскохрватског књижевног језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСЈ: *Речник српског језика*, Матица српска, Нови Сад, 2011.
- Станд. терминологије 1996: *Стандардизација терминологије*, Српска академија наука и уметности, Београд.
- Танасић 2005: Срето Танасић, *Синџаксичке теме*, Београдска књига, Београд.
- Филиповић 2009: Jelena Filipović, *Moć reči. Ogledi iz kritičke sociolingvistike*, Zadužbina Andrejević /Suizdavač: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu/, Београд.
- Химик 2000: В. В. Химик, *Поэтика низкого, или Просторечие как культурный феномен*, Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, Санкт-Петербург.
- Хлебџ 2006: Борис Хлебџ, *Енглеско-српски, српско-енглески речник сленџа*, Друго, допуњено издање, Београдска књига, Београд.

Резюме

София Милорадовић

ГЛАГОЛЫ И МУЗЫКА ИЛИ ПОУПРАЖНЯЙСЯ ДЛЯ ТОГО ЧТОБЫ СТАТЬ НАТРЕНИРОВАННЫМ

В настоящей работе речь идет о двух глаголах (и их видовых парах), являющихся составной частью профессионального лексикона музыкантов, конкретно – речь идет об определении семантики глаголов *просвирати* / *просвиравати*, *усвирати се* / *усвиравати се* и уставовлении параллелей с их значениями, отмеченными в словарях сербского стандартного языка, а также в словарях жаргона. Проанализированные глаголы принадлежат к группе глагольных номинаций, необходимых для того чтобы терминологически дифференцировать различные активности и процессы в музыкальном сегменте действительности, каким является, например, пред-

---

ставление способа исполнения определенного музыкального сочинения в течение его подготовки к исполнению, т.е. выполнение определенных технических подготовительных действий, связанных с музыкальным исполнением. Конкретизации семантики данных глаголов мы добились с помощью словообразовательных средств.

СЛАВКО СТАНОЈЧИЋ
(Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац)

ДИСКУРС ОПИСА СА ФУНКЦИЈОМ ДЕФИНИЦИЈЕ*

Рад износи резултате анализе узорака уџбеничког дискурса двају предмета у почетним разредима основне школе – познавања природе и друштва и српског језика. Тежиште му је на тумачењу природе и облика описа са функцијом дефиниције, који се, због прилагођености дискурса узрасту ученика, у битним елементима – разликује од дефиниције, па се може сматрати појмом коме одговара термин *парадефиниција*.

Кључне речи: српски језик, уџбеник, дискурс, дефиниција, парадефиниција, опис, лексика, именице, придеви, терминологија, физиономија дискурса, усмена комуникација, дијалогска форма.

1. У општим поделама функционалних језика (стилова), уџбенички дискурс је несумњиво у оном остварењу језика чија је битна карактеристика употреба *дефиниције*, исказа чија је функција – како се каже у лингвистичкој литератури из области корпусне лингвистике – да „објасне значење одређених речи помоћу одређених других речи“, при чему су „процеси којима оне то чине, као и облици које узимају, без сумње непосредни.“¹

Кад је реч о уџбеницима намењеним школској популацији најмлађег узраста, као што су то уџбеници за прва четири разреда основне школе, у највише случајева – текст који би у потпуности могао бити у категорији *дефиниције* неког појма тешко се може одвојити од *дескрипције*. Због тога лингвистика такве дискурсне јединице узима као текст који је сличан дефиницији, а не као дефиницију у правом смислу тога термина, и дефинише га као *опис* појединих појмова из свега који се ученицима објашњава. У (условној) терминологији мога истраживачког рада (докторске дисертације), за такав текст употребио сам назив *парадефиниција*.²

* Рад је настао у оквиру пројекта 178014 *Динамичка структура савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ “Definitions set out to explain the meanings of certain words in terms of certain other words. The processes by which they do this, and the forms that definitions take, are by no means straightforward” (Barnbrook 2002: 1).

² Неки аутори за формирање термина по овом моделу употребљавају префиксоид *квази-*: *квазианонимија*, *квазисинонимија*, *квазиероним* (нпр. Драгићевић 2007: 128, 249, 256, 266, 292). Ја сам се одлучио, по аналогiji са терминима *paralinguistic (features)*, *paralinguistic (modulation)*, *paralinguistic (phenomena)*, какви су

1. Лексика у дефиницијама / парадефиницијама

2. По правилу, семантички центар дефиницијског и парадефиницијског дискурса су именске речи – именице и придеви, и то самом својом граматичком дефиницијом, као класа речи. Видели смо да се те речи у лингвистици одређују и као „семантички или онтолошки делови речничких дефиниција... који означавају особе, места, ствари, стања или особине“, при чему су именице у домену терминологије носиоци (управни чланови) синтагми, а придеви, функционално – одредбе, у ствари „лексема чија је најкарактеристичнија особина да су слободнији од било које друге конструкције када су у служби модификатора именице (Lyons 1990: 441, 448)“. Исти статус имају и у уџбеничким текстовима намењеним најмлађем узрасту, када и лексема из општег језика имају функцију термина. На то, служећи се скоро лингвистичким инструментима дефинисања одредби уз називе појмова (а међу првим одредбама, по лингвистичким критеријумима, налазе се придеви као класа речи), упућује и педагошко-психолошка литература када говори о „вођењу појмова у уџбеник“ истичући да је упознавање „ученика са *својствима*, односно *ајрибујима* *појма* важан корак... у овладавању појмом“ јер *ајрибујии* „појма (који обухватају све одлике нужне за одређивање да је неки случај пример или није пример појма)“, стварно – и дефинишу појам (Лазаревић 2001: 60–61, 62, 91).

2. Дефиниције са описном структуром (I): дефиницијски дискурс узорка из природно-друштвених предмета

3. Узимам као типичан (у целини књиге – и као најбогатији потпуно формираним текстом) узорак дискурса из уџбеника Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво, уџбеник за четврти разред основне школе*, Друго издање, Завод за уџбенике, Београд, 2007, стр. 1–111, посвећен семантичкој групи појмова везаних за човекове животне и радне потребе. Он се састоји од структуре са четири поглавља – прво, уводно поглавље под насловом „Шта је човеку потребно за живот и рад“ (22–23) и, затим, три поглавља која су елаборација материјала и процеса којима се долази до тих материјала ради задовољења човекових потреба, под насловима: „Које изворе енергије човек користи“ (24–25), „Од сировине до производа“ (26–27) и „Од сировине до трговине“ (28–29).

Табела 1 показује употребљену лексику која би се могла схватити као доминантна у дискурсу дефинисања појмова груписаних око семантичког језгра „човекове потребе за живот и рад“.

сасвим уобичајени у Лајонској *Семантици* (в. Lyons 1990: 374, 576, 624, 738, 754), за формирање са префиксоидом *йара-*.

Табела 1. Термини употребљени у дискурсу дефиниција / парадефиниција (исказа са функцијом дефиниције) у узорку из уџбеника Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво*, уџбеник за четврти разред основне школе, Друго издање, Завод за уџбенике, Београд, 2007 (Природа IV), стр. 22–29

ТЕМАТИКА „ЧОВЕКОВЕ ПОТРЕБЕ ЗА ЖИВОТ И РАД“

Термин / термилошки израз домаће провене- нијенције <u>конкретна</u> (именица)	<u>апстрактна*</u>	Фреквенција у датом узорку (код већих бројева +/- 1%)
	1. живо биће	3
	2. руда	5
	3. плин	3
	4. природно богатство	18
5. дрво		1
5. угаљ		9
	6. сировина	16
	7. природна сировина	1
	8. производња	8
	9. производ	3
	10. струја	2
	11. обновљиво богатство	2
	12. необновљиво богатство	2
13. Сунце		4
14. вода		8
15. ваздух		2
16. ветар		6
	17. прерада	2
18. стена		1
19. лан		1
20. (шећерна) репа		1
21. млеко		4
22. мермер		1
23. гвожђе		2
24. влакно		2
25. вуна		1
26. шећер		4
27. камен		2
28. биљке		2
29. животиње		2
	30. животна средина	2

Термин / термилошки израз домаће провене- нијенције <u>конкретна</u> (именица)	<u>апстрактна*</u>	Фреквенција у датом узорку (код већих бројева +/- 1%)
32. нафта		9
33. (земни) гас		5
34. хидроелектрана		1
35. термоелектрана		1
	36. енергија	16
	37. извор енергије	12
38. шпорет		1
	39. уран	2
	40. организам	1
	41. нуклеарна енергија	1
	42. вискоза	2
	43. рециклажа	1
	44. метал	2

* са гледишта перцепције зависне од узраста

Међутим, анализа целокупног овог типичног дискурса указује и на то да је у њега уведен и други низ дефиницијских исказа карактеристичних по концентрисаном набрајању и масе других (специфичних) термина. Ти термини / условни термини се могу поделити на оне који су

(а) *називи сировина, мајеријала и производа*: стене, руде, лан, руно, шећерна репа, млеко – мермер, гвозђе, ланена влакна, рашчешљана вуна, жути шећер, млеко – скулптуре, споменици, грађевински материјали, шине, посуђе, жица, платно, конац, конопац, вунени конац, ћилим, џемпер, шећер у праху, шећер у коцкама, кисело млеко, сир, путер (Природа IV, 26–27),

и на оне који су

(б) *називи начина долажења до сировина, начина прераде и начина обраде мајеријала*: ломљење, копање, гајење и чување, гајење и шишање (оваца), гајење, вађење из земље и прање, гајење и мужа стоке – глачање, дробљење, топљење на високој температури, потапање стабљика у воду и одвајање влакана, прање и рашчешљавање, сечење на режњеве, кување и центрифугирање, кување – резање, клесање, ковање, ливење, истезање, упредање, ткање, плетење, предење, ткање, плетење, уситњавање, калуљење, киселење, сирење, мућење – сви у облику глаголских именица (Природа IV, 26–27).

4. Ови термини уведени су у форми дискурса за који би се рекло да је „невербалан“ у смислу дефиниције изражене текстом који би имао све елементе који му обезбеђују (текстуелну) кохезију. Наиме, овај дискурс састоји се од шематског приказа у којем имамо само *номинавање* појмова, које долази после уводне (граматички пуне) реченице, нпр.:

- (1) „За сваку сировину људи су открили начин прераде, односно добијања материјала из сировине.

Сировина	–	Начин долажења до сировине	–	Начин прераде	–	Материјал	–	Начин обраде материјала	–	Производи
<i>Сџене</i>	–	<i>ломљење</i>	–	<i>џлачање, дробљење</i>	–	<i>мермер</i>	–	<i>резање, клесање</i>	–	<i>скулптуре, сџоменици, џрађевински материјали</i>
<i>Руде</i>	–	<i>коџање</i>	–	<i>џоџљење, на високој џемџераџури</i>	–	<i>џвожђе</i>	–	<i>ковање, ливење, исџезање</i>	–	<i>џине, џосуђе, џиџа...“</i>

(Природа IV, 26–27)

Са свим средствима текстуелне кохезије (в. Станојчић–Поповић 2010: 378–390), дати текст описа појма „начин прераде, одн. добијања материјала из сировине“ вероватно би имао форму³:

- [1*] „За сваку сировину људи су открили начин прераде, односно добијања материјала из сировине.

[Сировина] *сџена* [до које се долази] *ломљењем* [се прерађује] у [материјал] *мермер* [од којег се] *резањем и клесањем* [добијају] *скулптуре, сџоменици, џрађевински материјали...“*

[Сировина] *руда* [до које се долази] *коџањем* [се прерађује] у [материјал] *џвожђе* [од којег се] *ковањем, ливењем, исџезањем* [добијају] *џине, џосуђе, џиџа...“*

3. Физиономија дефиниције: елементи описа, хипонимије и синонимије у дефиницији

5. Иако се све ове лексеме, наведене под (а) и (б), у обичној комуникацији, сигурно налазе у сфери назива за појмове предмета и радњи који нас окружују (уосталом, као и многе дате у табели 1), у контексту уџбеника они не могу имати друкчији карактер него карактер *џермина* (*џерминолоџких фразема*, када су вишечлани). Зато се, када се разматра физиономија дефиниџског / парадефиниџског дискурса и када се одређује степен њене прихватљивости за аперцептивне могућности ученика датог узраста (в. Требјешанин–Лазаревић 2001: 60 и д.), може констатовати да је узорак апсолутно презасићен лексиком терминолошког карактера.

Дата лексика, углавном, покрива појмове које означава тако што се даје у парадефиниџама *оџсној каракџера*, и то – уколико би се опис степен-

³ У примеру из узорка који дајем кохезија „унутрашње структуре текста“, како је назива Кристал, обезбеђена је *смиџоним односима*, који „произлазе из секвенџијалног начина појављивања лексема“, што „би био синтагматски семантички однос“ (в. Kristal 1995: 105, 119).

вао – у тексту који је *високо ојисној каракџера*. Типични примери таквих дефиниција могу се видети и само из следећих примера текста што треба да дефинише појмове које покривају термини (1) *природно бојатство*, (2) *сировина* и (3) *угаљ*, а који стоје у семантичкој хијерархији хипонимије (в.: Kristal 1995: 105; Драгићевић 2007: 290–292) са првим чланом (1) као највишим у томе низу, који, дакле, као хипероним укључује следећа два (2), (3), од којих је трећи хипоним другога:

- (1) Као и остала жива бића, човек не може да живи без воде, ваздуха и хране. Међутим, за разлику од других живих бића, човек оно што му је потребно обезбеђује и радом. У току рада он из природе користи воду и ваздух, биљке и животиње, различите руде, угаљ, нафту и плин (гас). Користи и плодно земљиште за гајење биљака. Да би се одморили и рекреирали људи одлазе у пределе где има шума, река, језера. Све су то **природна богатства** јер су драгоцене за човеков живот и рад. (Природа III, 22)
- (2) Поједина природна богатства човек користи као **сировине** за производњу материјала од којих израђује разне предмете. На пример, руде су *сировине* за производњу метала, а дрво – *сировина* за производњу грађевинског материјала, папира, вискозе. (Природа III, 22)
- (3) **Угаљ** је настао од огромних шума које су пре триста милиона година расле на Земљи. Због честих земљотреса неке од њих су утонуле у дубину земље, прекривене песком и стенама. Током милиона година од њих је настао *угаљ*. Научници упозоравају да ће за хиљаду година све резерве *угља* на Земљи бити потрошене. Упозоравају, такође, да је *угаљ* велики загађивач животне средине јер његовим сагоревањем у ваздух одлазе честице чађи и гасови штетни за сва жива бића. (Природа III, 24)

Структура парадefиниције (1) у извесној мери и има физиономију дефиницијског текста која би одговарала познатој Барнбруковој шеми, оној са јасним деловима *definiendum*-а и *definiens*-а (в. Barnbrook 2002 : 163–164). Њен високо дескриптивни део, коме би се чак могли дати епитети *наративној*, и који је *definiens*, повезан је са дефинисаним делом (*definiendum*-ом) познатом конструкцијом са *све њо*, или само анафорском заменицом *њо*:

[*]⁴ ваздух, биљке и животиње, различите руде, угаљ, нафта и плин (гас), плодно земљиште за гајење биљака, шума, река, језера... *Све њо* су **природна богатства**.

– којима се, као морфосинтаксичким средствима текстуелне кохезије, како српска нормативна граматика и констатује, збирно означавају сви субјекти исказани читавим претходним текстом.⁵

⁴ [*] = пример из речника, односно конструисан пример.

⁵ „Ако се субјекат од два или више имена различитих појмова, тј. од једне наредне синтагме пре употребе предиката понови уопштеном, одн. анафорском заменицом: све или то, онда субјектом постају те заменице: ветар, снег, киша, мразеви и хладноћа – све је то неиздржљиво. – Позориште, биоскопи, седељке, забаве – то је врло забавно... (Стевановић 1984: 129).

6. Са друге стране, структура парадефиниција (2) и (3) је *опис нарајивној ишійа*, који би у евентуалном трансформу у праву дефиницију имао облике, на пример

(а) типа речничке дефиниције:

- (2) [*]⁶ **Сировина** (је) основни, базични материјал узет из природе који се мора прерадити у процесу производње да би био погодан за потрошњу (Речник српскога језика, МС, Нови Сад, 2007, под **сировина**)
- (3) [*]⁷ **Угаљ** (је) чврсто гориво настало дубоко у земљи распадањем органских, претежно биљних, материја без присуства ваздуха или вештачким путем... (Речник српскога језика, МС, Нови Сад, 2007, под **угаљ**)

или, на пример, типа

(б) енциклопедијске дефиниције:

- (2) [*]⁸ **Сировине** (су) производи узети из природе најчешће у непрерађеном стању, а служе за даљу прераду (на пример, *руде* су сировине за производњу метала, а *дрво* – сировина за производњу грађевинског материјала, папира и вискозе)...
- (3) [*]⁹ **Угаљ** (је) природно чврсто гориво које се вади из различитих дубина Земљине коре, где се налази покривено седиментним слојевима творећи често велике наслаге...,

– какве су уобичајене не само у почетном пасусу енциклопедијских чланака, него и у уџбеничким текстовима.

7. Наративни елементи присутни у горе датим типичним примерима, као и у свим осталим у овом уџбенику, природно, условљени су функционалностилским доменом¹⁰ ових уџбеничких текстова: они су намењени школској популацији првих разреда основне школе, „са дефинисаним узрастним и психолошким границама“, при чему уџбеник „може дати свој допринос развоју пажње *разноврсношћу и инјересанјношћу* садржаја, *разноврсношћу њред-стјављања* садржаја (подвукао Сл. Ст.“ (Лазаревић 2001: 60–62), што у ова-квим случајевима значи – уношењем и текста у форми наратије (приповедања), која – већ својом дефиницијом – има живе форме (говорног) дискурса, како тај појам у примарном смислу дефинише лингвистика.¹¹

⁶ [*] = пример из речника, односно конструисан пример.

⁷ [*] = пример из речника, односно конструисан пример.

⁸ [*] = пример из речника, односно конструисан пример.

⁹ [*] = пример из речника, односно конструисан пример.

¹⁰ „U procesu nastajanja F-(unkcionalni) stilovi se ne usmjeravaju na mogućeg primaoca, nego na realnog primaoca“... , што резултира „експлицитним ознакама“ текстова који се намењују специфичном читаоцу, а посебно су „karakteristične za naučno-udžbeničke tekstove, i to sa vrlo preciznim podacima (za koju je struku priručnik namijenjen, za koju godinu studija, za koji razred itd.“ (Тошовић 1988: 134–135).

¹¹ Упореди.: „Naime, i 'diskurs' i 'tekst' mogu se koristiti u mnogo širem smislu i podrazumevati sve jezičke jedinice s odredljivom komunikativnom funkcijom, bilo govornom ili pisanom. Neki naučnici govore o 'govornom i pisanom diskursu', drugi opet o 'govornom

8. За дискурс описане физиономије, онај која има елемената нарације као дела (пластичног, сликовитог) описа, од значаја је и квалитет *јосијуино-стии* у дискурсу учбеника. Тај квалитет се реализује не само дискурсом чији морфосинтаксички састав има једноставне јединице, него и дискурсом који је најприближнији језичком изразу *нејосредне комуникације* личности која тумачи материју (школског) предмета са личношћу која дата тумачења треба да прихвати, са личношћу ученика. Зато је једна од битних тражених особина учбеника и стилизација дискурса учбеника која ће спровести и педагошко-дидактички принцип који подразумева присуство *комиетининої одраслої*, дакле – наставника.¹² То се, у ствари, реализује *дијалогском формом* дискурса, као формом која је први елемент сваке конверзације и, у њој – успешне интеракције њених учесника.¹³

У овом конкретном дискурсу изабраног узорка – то се види, пре свега у присуству низа упитних реченица у тексту. Њихов модел је

(а) са типичним почетним упитним заменицама (и њиховим падежним облицима) *шїа, који, -а, -е, какав, -ква, -кво*:

(1) *Шїа* је човеку потребно за живот и рад (Природа IV, 22)

(2) *Које* изворе енергије човек користи (Природа IV, 24);

(б) са типичним почетним прилошко-везничким речима *када, како, зашїо*:

(3) *Како* се разврставају природна богатства? (Природа IV, 22)

(4) *Како* се прерађују природне сировине? (Природа IV, 26);

(в) са типичним почетним упитним партикулама *да ли*:

(2) *Да ли* се природна богатства могу потрошити? (Природа IV, 23).

И овде су све у функцији успостављања директне (дијалогске) комуникације у којој је резултат или учеников одговор на дати припремљени текст, или (учбеничко) објашњење феномена који се у датом дискурсу обрађује, а који ученик треба да прихвати као јасно дефинисан.

А посебно, у оваквој структури пасуса, присуство *„комиетининої одраслої*, дакле – наставника“, како је то горе речено, захтева структура текста описана у т. 4, тј. текста који сам описао као форму дискурса који је (условно) „невербалан“ – без текста са свим елементима који би му обезбеђивали текстуралну кохезију.

і pisanom tekstu'. U Evropi se termin *tekst-lingvistika* често користи за проучавање језичких принципа који управљају структуром свих облика текста“ (Kristal 1995: 116).

¹² „Основношколски учбеник је књига у коју је уграђена помоћ компетентног одраслог... Учбеник је књига из које ученик може да учи без посредника, самостално и онда када није у школи и када нема комуникацију са наставником. Из те околности и произилази потреба да учбеник буде тако обликован и опремљен да ученик може да оствари ефикасну комуникацију са њим, да његове поруке јасно схвати и прихвати“ (Коцић–Требјешанин 2001: 16).

¹³ Конверзација се сматра „најосновнијим и најуниверзалнијим начином обављања људских послова“ (Kristal 1995: 116), а – *дијалогска форма дискурса обезбеђује се моделом усменої обраћања „говорника-наставника“ „слушаоцу-ученику“ с позивом на учешће у дијалогу у којем ће ученик својом активношћу (али у овом случају чїшањем текста) долазити до сазнања која му текст учбеника пружа.*

9. Оваква физиономија дискурса не показује битне промене које би се очекивале са развојем узраста ученика којима је намењена. Наиме, и узорак из уџбеника за II други разред, са библиографским подацима Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво, уџбеник за други разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, стр. 1–87, у оним текстовима, на пример, са тематиком којом доминира семантика чије је језгро „саобраћај људи, роба и вести“ (стр. 34–37), такође у групи појмова везаних за човекове животне и радне потребе, како се види из следеће табеле 2:

Табела 2. Термини употребљени у дискурсу дефиниција / парадефиниција (исказа са функцијом дефиниције) у узорку из уџбеника Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво, уџбеник за други разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, стр. 34–37 (Природа II)

ТЕМАТИКА „САОБРАЋАЈ ЉУДИ, РОБА И ВЕСТИ“

Термин / термилошки израз домаће провенијенције (именица / синтагма) апстрактна*	Фреквенција у датом узорку** (код већих бројева +/- 1%)
1. саобраћај	1 + 7
2. путнички саобраћај	1
3. теретни саобраћај	1
4. саобраћајно средство	1 + 6
5. превозно средство	1 + 3
6. копнени саобраћај	1
7. водни саобраћај	1
8. ваздушни саобраћај	1
9. копнени пут	1
10. водни пут	1
11. ваздушни пут	1
12. роба	6
13. вести	6
14. обавештење	3
15. путник / путнички	1 + 4 / 3
16. порука	2
17. информациони саобраћај	2
18. информационо средство	1
* са гледишта перцепције зависне од узраста – све се могу означити као апстрактне	** главни члан термилошког фразема броји се као 1 + NN- примера у узорку

– показује релативно исту густину употребљене терминологије по јединици текста (број лексема / фразема и њихова фреквенција) која је утврђена и у узорку из уџбеника за IV разред.

10. Структура дискурса и у овом узорку уџбеничког дискурса за II разред карактерише се насловима који се у два поглавља састоје од *формално уџбеничких реченица*,¹⁴ чија је стварна функција заправо – функција *међаша*, како га дефинише текстлингвистика¹⁵, док је упитна форма – средство формирања дијалога. Наслови, наиме, као што су:

(1) *Шта и како превозимо* (Природа II, 34);

(2) *Како се њонашамо док се возимо* (Природа II, 36)

– усмеравају *чиџаочеву њажњу* на дефиницијски дискурс са материјом коју ученици треба да усвоје као опис дјела њиховог актуалног живота у друштвеној заједници којој припадају, да би у трећем поглављу, чији је наслов непотпуна реченица типа номинативног исказа:¹⁶

(3) *Саобраћајна средства* [*која су се употребљавала] *некад* (Природа II, 37)

– пажња била усмерена на опис појма „саобраћај“ у прошлости, при чему се даје само дидактичко-методичко упутство:

(4) *Разгледај* [*на слици] *која су саобраћајна средства људи некада користили за превоз робе и људи, а која за преношење њорука.*

(Природа II, 37)

са додатним питањем:

(5) *По чему се ова саобраћајна средства разликују од данашњих?*

(Природа II, 37)

и – простором који ученик треба да попуни својим одговором.

Табела 2 показује употребљену лексику која би се могла схватити као доминантна у дискурсу дефинисања појмова груписаних око три семантичка језгра: (1) „саобраћај људи, роба и вести“, (2) „саобраћајно средство“ и (3) „превозно средство“. Чак, у односу на узорке дискурса уџбеника за IV разред, очигледно је да овај узорак садржи релативно (по јединици текста) већи број употребљених лексема у категорији *ајсџракџних именица* него узорак из уџбеника за IV разред.

11. И овде, анализа овог типичног дискурса указује на то да је у њега уведен и други низ дефиницијских исказа који представљају у ствари – *ојсџне џекџове* усмерене на дефинисање три главна појма читавог овог дискурса:

¹⁴ Аутори уџбеника их, зато не обележавају правописним знаком *уџбеничких* (?).

¹⁵ У ширем контексту дефинисања и разграничења појмова „семантичка граница“ и „међа“ у лингвистици, а на примеру текста из лепе књижевности (роман *Пейриџин венаџ* Д. Михаиловића), проф. В. Половина истиче да је *наслов* – „први међаш и спој између менталне структуре једног дјела и читаоца и главни индикатор о значењу дела. Наслов усмерава и изазива читаочеву пажњу“ (Половина 1999: 199, 225). Нема разлога да се иста констатација не изведе и за наслов у тексту из других функционалних стилова стандардног језика, а то проф. В. Половина и чини дефинишући, у даљем тексту књиге, функцију наслова у новинском жанру, у научним текстовима, као и његове облике. „Наслов је, значи“ – каже она – „један од веома битних елемената макроструктуре дјела“ (Половина 1999: 226).

¹⁶ „Искази су врста комуникативних реченица чије се јединице састоје или од само једне речи, или од ниски речи у којима није могуће, у датоме контексту, са сигурношћу и јасно успоставити синтаксички однос који би имао главне делове (субјекат и предикат) типичне предикатске реченице“ (Станојчић 2010: 296).

(а) на појам „саобраћајна средства“, (б) на појам „превозна средства“ и (в) на појам „информациона средства“. Као и уопште у дефиницијском језику ове врсте уџбеника, и овде је дати дискурс мање дефиниција датих појмова, а више *класификација* одређених појмова са којима се дете среће у животу заједнице и за које треба да веже одређене лексеме као њихове ознаке (в. т. 9). Као што показују типични примери и из овог текста:

- (6) Све оно што служи за превоз људи и робе, као и за преношење вести и обавештења, називамо **саобраћајна средства**. (Природа II, 34)
- (7) Саобраћајна средства која служе за превоз људи и робе називамо **превозна средства**. (Природа II, 34)
- (8) Саобраћајна средства која служе за преношење вести и обавештења називамо **информациона средства**. (Природа II, 35),

– што се физиономије такве (пара)дефиниције тиче, и овде је, као битна карактеристика њиховог семантичко-синтаксичког формирања – присутна реченица у чијем предикату се налази глагол номиновања (*називајући, звајући се*), како смо то утврдили и за друге случајеве, узете из других узорака (в. т. 3–8).

4. Дефиниције са описном структуром (II): дефиницијски дискурс узорка из језичко-књижевних предмета

12. Уџбеник са библиографским подацима Зорана Опачић-Николић – Даница Пантовић, *Прича без краја* – Читанка за четврти разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2005, стр. 1–147, у својој целини је збирка књижевноуметничких текстова (читанка), у коју је у врло малом проценту текста интерполиран дискурс (пара)дефиниција. Све су из области књижевности, а на крају књиге дат је попис термина који се у тексту тих дефиниција употребљавају, као и кратка дефиниција значења тих термина.

Табела 3 показује фреквенцију употребљених термина која индицира да је програмска оријентација уџбеника – упознавање ученика са књижевним стваралаштвом и изградња ученикових способности писаног и усменог изражавања.

Табела 3. Термини употребљени (или дати са тумачењем у попису) у дискурсу дефиниција / парадефиниција (исказа са функцијом дефиниције) у уџбенику Зорана Опачић-Николић – Даница Пантовић, *Прича без краја* – Читанка за четврти разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2005, стр. 1–147 (Читанка IV)

(а) Термин / термилошки израз домаће провенијенције
(именица)

термин ↓	фреквенција (код већих бројева + / - 1%)	термин ↓	фреквенција (код већих бројева + / - 1%)
1. десетерац	1	18. уметнички доживљај	2
2. песма	46	19. (естетски) доживљај	2
3. јунак	3	20. чин	3
4. лик	20	21. бајка	4
5. личност	3	22. здравица	2
6. машта	2	23. загонетка	2
7. (жаргонски) израз	1	24. народна прича	3
8. порука	1	25. описна песма	3
9. приповедање	3	26. пословица	3
10. описивање	2	27. родољубива песма	2
11. приповедач	3	28. успаванка	2
12. путопис	2	29. шаљива народна прича	2
13. слог	2	30. реч	1
14. књижевно дело	1	31. сликовит израз	2
15. радња (приче)	2	32. писац	1
16. позоришни комад	1	33. призор	1
17. позорница	1	34. прича	31

(б) Термин / термилошки израз стране провенијенције
(именица/придев)

термин	фреквенција (код већих бројева + / - 1%)	термин	фреквенција (код већих бројева + / - 1%)
35. дијалог	3	50. хумор	2
36. композиција	2	51. комика	2
37. роман	1	52. драма	2

38. фантазија	1	53. епске народне песме	3
39. композиција	2	54. епско дело	2
40. монолог	2	55. легенда	
41. пејзаж	1	56. лирске народне песме	2
42. монолог	1	57. мит	2
43. рима	3	58. стрип	1
44. ритмичност	2	59. сцена	6
45. ритам	1	60. тема	4
46. стих	22	61. строфа	4
47. ремарке	1	62. дидаскалије	1
48. електронско (писмо)	2	63. e-mail	2
49. естетски (доживљај)	2	64. жаргонски израз	1

13. Лексеме дате терминологије, од којих се за многе може сматрати да су само *условни термини* (нпр.: *израз*, *описивање*) и сами по себи извесна врста *описа* јер су прилагођени способностима ученичке перцепције, најчешће су део *описних* (пара)дефиниција типа:

- (1) Свако уметничко дело носи у себи многе истине, мудрости и са знања о животу и људској природи. Обично их називамо **порукама**. Уживајући у књижевном делу и размишљајући о њему, ми те *поруке* усвајамо. (Читанка IV, 7)
- (2) Песма у којој се изражава љубав према отаџбини и свему што отаџбину чини (људима, обичајима, култури и језику) назива се **родољубива песма**. (Читанка IV, 16)
- (3) **Епско дело** је књижевно дело у којем се занимљиво приповеда о ликовима који учествују у некој радњи. Обимно је зато што се приповедач труди да казивање буде што детаљније. Може бити прозно (бајка, прича, роман) или у стиху (епска песма). (Читанка IV, 76)
- (4) Писац може за **лик** своје приче узети личност из свакодневног живота или историје. У књижевном делу **лик** може бити сличан, али и другачији од **личности** у животу. (Читанка IV, 68)

То значи да су део текста којим се обично мање *дефинише*, а више врши *класификовање* појмова под дотичним називима (терминима),¹⁷ као и то да је, што се физиономије такве (пара)дефиниције тиче – најчешће у њиховом формирању присутна реченица у чијем предикату се налази глагол номиновања (*звати се*, *називати* и сл.). Другим речима, *форма реме* најчешће се карактерише употребом глагола номиновања: *звати*, *називати*, и то првога у (1) форми безличне конструције, као у типичном примеру:

¹⁷ Класификовање се врши и у семантичком (в. Kristal 1995: 104–105, посебно – делови са дефинисањем „семантичких поља“ и „смисаоних односа“) и у психолингвистичком смислу (в. Лазаревић 2001: 91).

- (1) Реч у реченици којом је означена радња коју врши субјекат *зове се* ПРЕДИКАТ. Одређујемо га питањем: шта субјекат ради? (Читанка III, 9),

и другога у (2) форми инклузивног I. лица множине, као у типичном примеру:

- (2) Писца који пише само песме *називамо* – песник. (Читанка III, 9).
– Кад материју користимо за израду предмета, *називамо* је материјал. (Природа III, 98),

што показује да је реч о устаљеном стилу уџбеничке литературе у основној школи српског језичког ареала.

5. Номинализација и лексика у њеној сфери

14. Ипак, у горњем поређењу узорака дефиницијског дискурса упадљива је и разлика у стилским обележјима (1) текста из природно-друштвеног предмета и (2) текста из језичко-књижевног предмета. Први је, наиме, типичнији по заступљеним цртама информативног функционалностилског карактера. У њему је карактеристична информативна усмереност са изразитим когнитивним карактером. Његова карактеристика су уопштене реченице, чији је развијен облик и присуство (морфо)синтаксичких јединица које резултирају, осим из процеса кондензације и декомпозиције, и из процеса номинализације (в. Pranjковић 1996: 519–520).

И М. Радовановић, констатујући трендове номинализације (и декомпозиције) у савременим европским језицима, истиче да се ти феномени нарочито јављају „у тзв. специјалним функционалним стилевима језичког стандарда, тј. у оним његовим улогама када овај функционише као инструмент интелектуализованих, а, по тематици, релативно уопштених и апстрактних домена језичке употребе,¹⁸ што се доказује анализом дискурса и ових конкретних уџбеника.

Подразумевајући под термином *номинализација* два значења: (1) творбено: „образовање именице од неке друге врсте речи“ (Кристал 1995: 91, 426) и (2) синтаксичко: „претварање вербалних, глаголских структура у номиналне, именичке“ (Пипер 2005: 555), констатуваћемо да, баш у томе контексту, пада у очи да дефиницијски дискурс узорка из текста Природа IV, који се састоји само од шематског приказа у којем имамо само *номинавање* појмова које долази после уводне (граматички пуне) реченице, дакле – типа који је описан у т. 4 – садржи концентрацију именица из творбено-семантичке категорије *глаголских именица*, које већ по дефиницији представљају лексику чији је дејотат „радња“, дакле – оно исто што је семантичка вредност *глагола* као класе речи.¹⁹ По томе, овакав исказ је сигурно и у сфери оне *номинализације* коју

¹⁸ М. Радовановић у поглављу под насловом *О «кондензацији реченице» као језичком постојању*, у: Радовановић 1990: 54 и Радовановић 1978: 73, посебно истиче језичку чињеницу постојања *девербалне именице* као једног од средстава реченичне кондензације, даље излаже читав систем (предлошко-падежних и других) структура чији је конституент *глаголска именица* са временским и каузалним значењима, а даље – и са многим другим значењима (в. стр. 99–127, 127–144).

¹⁹ Александар Белић у својој *Ојшћој линџивисћици* говори о „узајамности глаголске и именичке речи“ и, посебно у томе са компаративно-историјског аспекта, о

лингвистика дефинише као трансформацију глаголских конструкција у именске (в. Pranjković 521), а која је битан чинилац изградње концизниста дефиницијског дискурса, што би требало да буде једна од карактеристика уџбеничког језика уопште. Номинализацијом се износи информација кључна за разумевање читавог контекста, а осим тога она представља синтаксички процес којим се омогућује економичност дискурса. Њено главно формално средство је *глаголска именица*, па би трансформ такве конструкције могао бити представљен формулом:

- (1) „За сваку сировину људи су открили начин прераде, односно добијања материјала из сировине.

сшене – ломљење – лачање, – мермер – резање, – скулптуре

↓ ↑

- (*) „За сваку сировину људи су открили начин прераде, односно добијања материјала из сировине: *сшене* [се] *доме* [и] *лачају* [чиме се добија] *мермер* [који се] *реже* [у] *скулптуре*

Девербативне именице – каже с правом М. Радовановић – „представљају највиши степен номинализовања исказа“ (Радовановић 1990: 15–16), па су као такве чиниоци формирања концизне физиономије дате дефиниције.

15. Осим тога, у датоме узорку, физиономија посматраног пасуса као текстуелне јединице обележена је и елементима *парцелације*. „Парцелисани могу бити и лексеме, и синтагме, и зависне реченице...“ (Пипер 2005: 565–566), а у категоријама нивоа синтагме и реченице једна од најкарактеристичнијих форми парцелата је комуникативна реченица без предиката, без личног глаголског облика, као управног члана предикатске синтагме. Тако, у датоме примеру из узорка, уводна реченица дефиницијског дискурса „За сваку сировину људи су открили начин прераде, односно добијања материјала из сировине“ обезбеђује асоцирање предиката са личним глаголским обликом за конституенте претпостављене пуне реченице, а који су у датом тексту употребљени без личног глаголског облика.

Свакако, поређење и само два примера исказа као што су:

- (1) Нафта није само извор енергије већ и сировина за добијање различитих материјала... (2) Кисело млеко, јогурт и кефир се добијају *када се млеку догају* одређене врсте бактерија...

(Природа IV, 26),

где у примеру (1) налазимо синтагму са глаголском именицом (*добијање*), а у примеру (2) зависну клаузу са личним глаголским обликом (*када се млеку догају*), каква се најчешће употребљава у свакодневном комуникативном језику, дакле, различите синтаксичке структуре са истом семантиком „процес“ – указује на физиономију дискурса за коју се може рећи да је разноврна у формама језичког израза и као таква у складу са дидактичко-методичким препорукама,

---

постанку *глаголских именица* изведених од глагола претварањем глаголске речи у именску „тима што је глаголска реч, ослободивши се од временског момента, добила особине условно реализоване самосталне речи“ (Белић 1998: 70) – именице. О тој семантичкој истоветности (глагола и глаголске именице), уосталом, и школска граматика каже: „*Глаголске именице* су изведене именице чија је мотивна реч глагол, а означавају исто што и инфинитив глагола – радње, стања или збивања...“ (Станојчић 2010: 223).

посебно у аспекту комбиновања тзв. научног језика са (свакодневним) комуникативним језиком.²⁰

Наиме, експеримент трансформације показао би да се оба исказа могу употребити и у потпуно једнакој форми кад је реч о синтагмама са лексиком у сфери значења „процес“:

(а) структура са гл. именицом

(1) Нафта није само извор енергије већ и сировина <i>за добијање</i> различитих материјала...	(2) Кисело млеко, јогурт и кефир се добијају <i>додавањем</i> одређене врсте бактерија [млеку] ...

(Природа IV, 26),

[*]²¹

са правцем трансформа: ↓↑

(б) структура са клаузом (личним гл. обликом)

(1) Нафта није само извор енергије већ и сировина од које се <i>добијају</i> различити материјали...	(2) Кисело млеко, јогурт и кефир се добијају <i>када се млеку догају</i> одређене врсте бактерија...

([*]²²)

(Природа IV, 26)

16. Сличан модел номинализације може се приказати на другим лексемама из сфере именица, сада – за разлику од условних (в. т. 3) – и правих термина чије је језгро семантика „процес“. У узорку дефиницијског дискурса уџбеничког текста Природа IV, који дефинише привредне односе у Србији, појам „људски рад“ означен је терминолошком лексемом *делатносћ*, уз коју се стављају атрибуту који њено значење спецификују у смислу (уже) области у којој се те делатности врше. Наиме, описна дефиниција дата је под насловом „*Делатносћ* људи у Србији, на пример:

- (1) Којим ће се *делатносћима* људи на некој територији бавити зависи од природних богатстава, као и од климе. У Србији постоје разноврсна природна богатства, а и клима је у појединим деловима различита. То су и разлози због којих се људи у различитим деловима Србије баве различитим *делатносћима*. (Природа IV, 72)

У наслову и у датом сасвим кратком пасусу из узорка дискурса, који треба да буде дефиниција појма „људски рад“, види се да је термин *делатносћ* употребљен 3 пута, а онда се у још краћим пасусима појављује још 6 пута, од чега

²⁰ „Посебни захтеви односе се на складно и целисходно уклапање свакодневног комуникативног језика... и језика одговарајуће научне области... Кад се пише уџбеник, треба водити рачуна о степену заступљености специфичног научног језика..., али такође и о природи и количини експликативног језика који се користи не само за објашњења већ и за давање упутстава и налога... Одређена употреба комуникативног језика је увек нужна“ (Гашић-Павишић 2001: 159).

²¹ [*] = конструисани облик.

²² [*] = конструисани облик.

– у тексту описне дефиниције, у синтагмама које су термилошки фраземи за спецификавање појма „делатност“, са атрибутима спецификавања уз управни именички члан синтагме – још 4 пута:

- (2) *Пољопривредна делатност* обухвата све послове повезане са гајењем: ● ратарских и повртарских биљака и воћака; ● стоке, живине, риба и пчела.
- (3) *Индустријска делатност* обухвата послове продаје и куповине различитих врста робе.
- (4) *Трговинска делатност* обухвата послове прераде различитих сировина.
- (5) *Саобраћајна делатност* обухвата послове превоза људи и робе, као и преноса информација различитим средствима.

– тексту дидактичко-методичког апарата – још 2 пута:

- (6) Користећи карту и табелу са описом различитих *делатности*, напиши у којим се деловима Србије становници претежно баве следећим *делатностима*: ..... (Природа IV, 73)

Са гледишта физиономије дефиницијског дискурса текст свих ових примера је описног карактера. Термини (термински фраземи) *пољопривредна делатност*, *индустријска делатност*, *трговинска делатност*, *саобраћајна делатност* као речи које покривају појмове стављени су у почетак пасуса и у почетак реченице, што је у оквирима дидактичко-методичких захтева по којима „прве реченице у пасусу треба да носе ударно значење, а прве речи у реченици треба да буду најинформативније“ (Гашић-Павишић 2001: 160). С обзиром на то да се сам управни члан терминске синтагме (именица *делатност*), сâм и са различитим атрибутима, који појам спецификују (*пољопривредна*, *индустријска*, *трговинска*, *саобраћајна*), у краткој тексту, појављује са високом фреквенцијом од чак 6 пута – чини да се и овде може констатовати да је задовољен захтев да при писању уџбеника „треба настојати да се нови термин више пута понови у разним контекстима, а да се речи које нису носиоци значења употребљавају онолико колико је потребно да би се омогућило схватање значења“ (Гашић-Павишић 2001: 161).

17. И овде се квалитет *исцрпљивости* (в. т. 8), односно квалитет *лексичке усвајености*, видљив у целокупном дискурсу узорака²³, реализује дефиницијским / парадefиницијским дискурсом чији морфосинтаксички састав има једноставне јединице, оне које су највише прилагођене перцептивним способностима слушалаца (читалаца) у ученичкој популацији.

У узорцима из уџбеника *Природа IV* сасвим је видљив и дискурс типа *нейосредне комуникације*, дакле типа дискурса који имплицира елемент обавезног присуства *комплетнејној одраслој* (Коцић – Требјешанин 2001: 16) и који се реализује *дијалошким формом* дискурса, какву смо описали напред,

²³ Видљив, дакле, и на најобичнијем примеру употребе појединих лексема као што су, на пример, лексема *сај* и *час*: дати дискурс позајмљеницу *сај*, с њеним значењем „двадесетчетврти део дана“ – која у целини српског стандардног језика има и свој синоним *час* – узима као *термин* за јединицу времена. За појам „справа која показује који је *сај* и *минути* у току *дана*“ употребљава домаћу именицу *часовник*, изведену од именице *час*, а не именицу *сај*, која је у говорном језику просечног говорника наше средине уобичајенија са наведеним значењем предмета, спреаве.

у примерима који се наводе у т. 8. Али је видљив и дискурс са елементима *нарације*, онај који налазимо у текстовима са дескрипцијом појмова, какве наводим у т. 5, као што је видљив и дискурс са елементима *номинализације*, чије типичне примере наводим у т. 14–15. Целокупни текст из уџбеника *Чийџанка IV*, који је узет за узорак, има и нешто више јединица текста са особинама дефиницијског дискурса, при чему су и оне и са преовлађујућим елементима *нарације*, какве видимо у типским примерима које наводим у т. 12.

6. Закључак

18. (1) Закључне констатације указивале би на исходе у овом раду примењеног метода анализе уџбеничке реализације општег језика. Од њих би први вероватно био у томе да је аксиоматску поставку о томе да је уџбеник, као *писани њекст у комуникацији*, најзначајнији као један од темеља језичке комуникације у систему преношења знања, и да је од фундаменталног значаја у реализацији оне функције сваког језика која се у лингвистици дефинише као кумулативна – увек треба допунити и констатацијом да уџбеник то своје место у процесу наставе дели са *усменом комуникацијом* у преношењу знања. На ту чињеницу сигурно указује структура дискурса и у њој најчешће – дијалогска форма дискурса, која обезбеђује присуство модела *усменој обраћања* „говорника-наставника“ „слушаоцу-ученику“ с позивом на учешће у дијалогу у којем ће ученик својом активношћу (али у овом случају *чијањем* текста) долазити до сазнања која му текст уџбеника пружа.

(2) И горе изложени сегмент резултата истраживања дефиницијског дискурса, односно дискурса који има условне карактеристике дефиниције (а за који сам ја узео, такође условни, термин – *џарадефиниција*), показује да је то, у суштини, *дискурс ојиса и класификације џојмова* у одређене номенклатурне системе. Из те чињенице проистичу и *језичке специфичности уџбеника као жанра*. Јер – у датој функцији, зависно од адресата (па, према томе, зависно од нивоа знања које се презентује, степена у школовању и др.) очито је да се језик уџбеника карактерише структуром која је комбинација *свакодневной комуникативной језика* са дискурсом у којем знатан део припада *џерминологији*, односно *фразеологији џосебних облассти* које се изучавају у образовним институцијама. То свакако – како каже Д. Плут – захтева и ауторово „моделовање текста према адресату“, јер је „сваки текст... некоме упућен“, „сваки текст је дијалогичан јер је упућен некоме“, па су према адресату „одмерени и тежина, и апстрактност, и стил писања, мотиви, конкретне технике писања и сл.“ (Плут 2003: 229). Дискурс тако формиран карактерише се својом *физиономијом* а она, како лингвистичка истраживања показују, има низ *језичких елемената* који је обележавају као *специфичну* али и довољно *блиску свакодневном језичком изразу*, што је један од неопходних битних комуникацијских квалитета у дискурсу основношколских уџбеника.

ЛИТЕРАТУРА

Barnbrook 2002: Geoff Barnbrook, *Defining Language – A local grammar of definition sentences*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.

- Белић 1998: Александар Белић, *Општа лингвистика*, Завод за уџбенике, Београд.
- Гашић-Павишић 2001: Слободанка Гашић-Павишић, *Језик уџбеника*, у: Б. Требјешанин – Д. Лазаревић, *Савремени основношколски уџбеник*, Завод за уџбенике, Београд.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија српског језика*, Завод за уџбенике, Београд.
- Коцић–Требјешанин 2001: Љ. Коцић – Б. Требјешанин, *Основношколски уџбеник као предмет разматрања*, у: Б. Требјешанин – Д. Лазаревић, *Савремени основношколски уџбеник*, Завод за уџбенике, Београд.
- Kristal 1995: Devid Kristal, *Kembrička enciklopedija jezika*, Nolit, Beograd.
- Лазаревић 2001: Д. Лазаревић, *Формирање система појмова, развој појмовног мишљења и уџбеник*, у: Б. Требјешанин – Д. Лазаревић *Савремени основношколски уџбеник – теоријско-методолошке основе*, Завод за уџбенике, Београд.
- Lyons 1990: John Lyons, *Semantics*, 2, Cambridge University Press, Cambridge.
- Пипер 2005: Предраг Пипер и др., *Синтакса српског језика: једна реченица*, Београдска књига – Матица српска, Београд – Нови Сад.
- Плут 2003: Д. Плут, *Уџбеник као културно-јошторни систем*, Завод за уџбенике, Институт за психологију, Београд.
- Половина 1999: Vesna Polovina, *Semantika i tekstlingvistika*, Beograd.
- Pranjковић 1996: Ivo Pranjковић, *Funkcionalni stilovi i sintaksa*, Filološki fakultet, Zagreb.
- Радовановић 1978: Milorad Radovanović, *Imenica u funkciji kondenzatora*, Matica srpska, Novi Sad.
- Радовановић 1990: Милорад Радовановић, *Сјиси из синтаксе и семантике*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад.
- Речник српског језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- Станојчић 2010: Живојин Станојчић, *Грамаџика српског књижевног језика*, Креативни центар, Београд.
- Станојчић–Поповић 2010: Живојин Станојчић – Љубомир Поповић, *Грамаџика српског језика*, Завод за уџбенике, Београд, 2010.
- Стевановић 1984: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик*, II, Научна књига, Београд.
- Тошовић 1988: Branko Tošović, *Funkcionalni stilovi*, Svjetlost, Sarajevo.
- Требјешанин–Лазаревић 2001: Б. Требјешанин – Д. Лазаревић, *Савремени основношколски уџбеник – теоријско-методолошке основе*, Завод за уџбенике, Београд.

ИЗВОРИ

- Природа II: Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво, уџбеник за други разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, 1–87.
- Природа III: Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво, уџбеник за трећи разред основне школе*, Друго издање, Завод за уџбенике, Београд, 2006, 1–87.
- Природа IV: Биљана Требјешанин, Биљана Гачановић, Љиљана Новковић, *Природа и друштво, уџбеник за четврти разред основне школе*, Друго издање, Завод за уџбенике, Београд, 2007, 1–111.

Читанка III: Вук Милатовић, *Читанка за 3. разред разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд, 2006, стр. 1–167.

Читанка IV: Зорана Опачић-Николић – Даница Пантовић, *Прича без краја* – Читанка за четврти разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2005, 1–147.

S u m m a r y

Slavko Stanojčić

DISCOURSE OF THE DESCRIPTION FUNCTIONING AS DEFINITION

Paper brings the results of author's analysis of several elementary school text-book discourse samples in natural and social sciences and Serbian language subjects. Author gives the main attention to interpretation of nature and form of the description functioning as definition, for which he uses the term *paradefinition*, and which – because it is adapted to (primary school) students' age – differs from the *definition* fully deserving its term.

СЛОБОДАН НОВОКМЕТ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

НОВЕ РЕЧИ СА СУФИКСОМ *-ИНА* И ЊЕГОВИМ ВАРИЈАНТАМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

Предмет рада су нове речи у српском језику које се творе помоћу суфикса *-ина* и његових проширених варијаната. Под новим речима подразумевамо оне које нису забележене и описане у три референтна дескриптивна речника српског језика (*Речник српскохрватскога књижевног језика*; *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* и *Речник српског језика* Матице српске). Као грађа за овај рад послужио нам је *Речник нових и незабележених речи* и *Мали речник нових речи* Ђорђа Оташевића, а потврде за нове речи тражили смо на интернет сајтовима и у *Елекџронском корџусу српског језика*. Циљеви рада су да на основу доступних примера из поменутих извора утврдимо творбено-семантичке категорије којима припадају нове речи; продуктивност одређених творбених типова и варијаната суфикса *-ина*; функционално-стилску припадност нових деривата и покушамо да одредимо нормативни статус нове лексике у стандарном српском језику.

Кључне речи: суфикс *-ина*, творба речи, нове речи, продуктивност, аугментативи, пејоративи.

1. Предмет и циљеви рада

1.1. Предмет рада су нове или незабележене речи¹ у српском језику које се творе помоћу суфикса *-ина* и његових проширених варијаната. Под новим речима подразумевамо оне које нису описане у три референтна дескриптивна речника српског језика (*Речник српскохрватскога књижевног језика* Матице српске; 18 објављених томова *Речника српскохрватског књижевног и народног језика*; *Речник српског језика* Матице српске²). Као грађа за овај рад послужили су нам *Речник нових и незабележених речи*³ и *Мали речник нових речи*

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Линџвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

¹ О новим речима у овом раду говоримо условно имајући у виду то да забележене речи нису лексикографски описане, те самим тим не располажемо релевантним подацима о њиховим грамаћким и семантичким обележјима.

² Даље у тексту РМС, РСАНУ, РСЈ.

³ *Речник нових и незабележених речи* Ђорђа Оташевића доступан је на интернет адреси <http://sh.wikipedia.org/wiki/RNiNR-A> на сајту интернет енциклопедије Википедија.

Ђорђа Оташевића, а потврде за нове речи тражили смо на различитим веб-сајтовима на интернету и у *Елекџронском корџусу срџској језика*.⁴

1.2. С обзиром на природу корџуса⁵ и функционални стил који преовладава на интернету, а који најчешће подразумева преношење карактеристика разговорног стила у писану форму, можемо очекивати да део сакупљених речи има жаргонизован карактер или особине околионалне лексике. То упућује на будући несигуран статус ових лексема у оквиру стандардизације срџског језика у лексикографским оквирима.⁶

1.3. Циљеви рада су да на основу ексцерпираних грађе утврдимо творбено-семантичке категорије којима припадају нове речи; продуктивност одређених творбених типова и варијаната суфикса *-ина* од којих настају нове речи; функционално-стилску припадност нових деривата и нормативно-прагматички статус ове нове лексике у стандардном срџском језику. На основу сакупљене грађе покушаћемо да закључимо и који су то творбени типови са суфиксом *-ина* више, а који мање продуктивни. Продуктивност творбеног типа или подтипа схватамо као његову способност да буде модел за творбу нових речи (Ђорић 2008: 31).

1.4. Под суфиксом подразумевамо творбену морфему која се у творбеном процесу деривације додаје на творбену основу и гради нову реч – изведеницу. Он сам по себи нема значење, већ га може добити у оквиру творбеног процеса. Творбени тип разумемо као творбену категорију коју карактерише „јединство форманта, јединство категоријалне припадности основинске речи и јединство творбеног значења“ (Ђорић 2008: 33). То значи да посебан творбени тип чине творбене основе из категорије исте врсте речи, јединствен суфикс и јединствено творбено-семантичко значење које проистиче из те везе. Нове речи, или неологизме, узимамо као речи творене по нормативним творбеним обрасцима срџског језика, којима се у језик уводи нов појам, али које нису узуално ни лексикографски потврђене.⁷

2. Историјат проучавања суфикса *-ина*

2.1. Александар Белић констатује да је суфикс *-ина* индоевропског порекла и да има два основна значења у дериватима: а) структурално (у питању су речи са основним значењем коже, плате, земље, посла, меса, апстрактних значења која настају од придева, дрва, нечистоће, имања итд.) и б) аугментативно (Белић 1949: 132).

⁴ *Корџус савременој срџској језика на Мајџематичком факултету Универзитета у Београду* доступан је на адреси <http://korpus.matf.bg.ac.rs/prezentacija/istorija.html>.

⁵ Потврде за примере из Оташевићевог речника најчешће смо налазили на форумима различитих интернет страница.

⁶ Такође, ако узмемо у обзир да се суфиксом *-ина* најчешће деривирају лексема које припадају творбено-семантичким категоријама аугментатива и пејоратива, онда можемо закључити да је у питању отворен лексички скуп у језику, који се константно може ширити према броју нових позјамљеница и нових жаргонизама (нпр. *комијуџерчина*, *смарачина* итд.).

⁷ Дакле, важна је временска димензија, односно моменат настајања, али и степен потврђености, који је у случају ове лексике минималан.

2.2. О суфиксу *-ина* у оквиру веће студије „Српска деминуција и аугментација“ писао је још Ђуро Даничић, који је направио прву класификацију аугментатива бележећи да се ради о суфиксу *-ин*⁸ и његовим проширењима *еи + -ин*; *р + -ин*; *ш + -ин* итд. (Даничић 1860: 494–499).⁹ У бројним радовима приступало се овом суфиксу с различитих становишта. Теме тих истраживања најчешће су били аугментативи или именице из творбено-семантичке категорије *nomina essendi*.¹⁰ Божо Ђорић каже да је у српском језику један од најфреквентнијих форманата управо *-ина*: расут по бројним творбено-семантичким скупинама и творбеним типовима, веће или мање продуктивности док у улози основинске речи долазе именице (сва три рода, али најчешће мушког), придеви, глаголи, бројеви, заменице и прилози (Ђорић 2012: 381).

2.3. Најпрегледнији попис и творбене карактеристике суфикса *-ина* и његових варијаната, према критеријуму њихове продуктивности, дао је Стјепан Бабић (Бабић 1986: 215–235 и Бабић 1981: 313–335). Бабић наводи укупно 35 сложених варијаната суфикса *-ина*, од којих девет означава као плодне или продуктивне (Бабић 1981: 313):

-ина, -арина, -чина, -етина, -јевина, -отина, -овина,
-штина, -усина, (-урина)¹¹

Остале варијанте суфикса означене су као мање плодне или непродуктивне:

-ачина	-ешина	-јотина	-ушина
-алина	-ичетина	-јурина	-уштина
-авина	-ичина	-нина	-утина
-бина	-инштина	-олина	-вина
-чурина	-јачина	-овштина	-уљина ¹²
-евина	-јавина	-шћина	
-есина	-јешина	-усина	

⁸ Даничић није бележио наставак за облик.

⁹ Даничић каже да се сви аугментативи могу говорити и „за поругу“ и наводи речи које је забележио од суфикса *-ин* (*ђујина*, *буквина*, *овчина*, *црквина*, *врајина*, *језичина* итд.): *к* или *ц* + *-ин* (*болеичина*, *чарайчина*); *еи* + *-ин* (*бабетина*, *баретина*, *љиветина*, *рибетина*, *ручетина*, *чараетина* итд.); *р* + *-ин* (*бабурина*, *лавурина*, *жабурина*, *земљурина*, *књижурина*, *ножурина* итд.); *ш* + *-ин* (*винушина*, *ивојшурина*); *ш* и *к* + *-ин* (*баруштина*, *вајруштина*, *мајлуштина*).

¹⁰ Статус аугментатива и њихов род у *Вуковом рјечнику* у односу на РМС обрађивала је Маријана Кишова (в. Кишова 1988: 43–54), а творбено-семантичким аспектом аугментатива и деминутива бавио се Владан Јовановић (в. Јовановић 2010). Суфикс *-ина*, заједно са својим варијантама, обрађен је у приручнику Ивана Клајна *Творба речи у савременом српском језику – Други део: суфиксација и конверзија* (Клајн 2003: стр. 41, 50, 61–64, 75–79, 91, 133–134, 161, 166, 170–171), а Михаило Стевановић је навео његове основне реализације у својој *Српскохрватској граматици* (Стевановић 1964: 499–502).

¹¹ Суфикс *-урина* сврстали смо међу продуктивне због броја потврда које има.

¹² Бабић не наводи суфикс *-уљина* међу мање продуктивне, али га можемо наћи код Стевановића који га сврстава у сложене наставке којима се граде аугментативи и пејоративи (в. Стевановић 1964: 500).

2.4. На основу категоризације варијаната суфикса *-ина*, коју су направили С. Бабић и И. Клајн у својим монографијама и другим радовима, можемо навести најосновније творбено-семантичке категорије именица које се творе овим суфиксом. То су:

- именице творбено-семантичке категорије *nomina essendi*, које означавају имена особина, а творбена основа им је најчешће придев или именица: *белина*, *дужина*, *љушина*, *шойлина*, *висина*;
- аугментативи и пејоративи (именице субјективне оцене), чија је творбена основа именица: *језичина*, *будалчина*, *кућерина*, *људина*, *момчина*, *јуначина*;
- називи за разне порезе, намете, плату (Бабић каже – „даће“):¹³ *мосћарина*, *сйлаварина*, *јушарина*, код којих је творбена основа именица;
- именице конкретног или апстрактног значења (као подскупина најприсутнији су називи за производе¹⁴ одређених животиња: *шелешина*, *товедина*, *коњешина*, *овчешина*).

2.5. Творбени начин којим се творе нове речи у овом случају је деривација. Творбени тип ових именица варира у зависности од врсте и облика мотивне речи која се налази у творбеној основи. То могу бити именице (*лаветина* – глава + *-ешина*); придеви (*брзина* – брз + *-ина*); глаголи (*куйовина* – купов + *-ина*).¹⁵

3. Продуктивне варијанте суфикса *-ина* и нове речи настале од тог суфикса

3.1. Од суфикса *-ина*, који се у приручнику И. Клајна означава експонентом¹ не би ли се диференцирао од суфикса *-ина*², којим се првенствено творе аугментативи (Клајн 2003: 75), граде се именице које означавају какву особину. Најчешће су у питању именице изведене од придевске творбене основе као што су: *брзина*, *хитрина*, *ћустина*, *јачина*, *оштрина*, *шешина*, *бистрина*, *низина*, *ширина* итд.

По истом творбеном моделу изводе се и следеће именице које бисмо могли да сврстамо у творбено-семантичку групу *nomina essendi*: **бескрајина** (особина бескрајности) ← бескрај; **неоштрина** (особина неоштрости) ← неоштар; **свугдина** (особина опште присутности) ← свугде; **свепразнина** (особина свепразности) ← свепразан; **немрклина** (особина немрклости) ← немркао; **неомеђина** (особина неомеђености) ← неомеђен. Творбене основе

¹³ „Даћа је овдје опћи назив за разне дажбине, порезе, намете, плаће, накнаде (обично новчане), пристојбе, таксе и сл.“ (Бабић 1981: 318).

¹⁴ Код Бабића се наводи и ’кожа’ и ’вуна’, али из синхроне перспективе ови називи се све мање осећају као називи других производа животињског порекла, тако да категорија ’меса’ остаје најдоминантнија, „што је сасвим очекивано, будући да је исхрана одувек била један од кључних фактора људске егзистенције“ (Ћорић 2012: 380). Б. Ћорић закључује како граматичка литература показује да доминантну позицију у творбеном процесу, када је реч о скупини назива за производе животињског порекла, има суфикс *-ина* (Ћорић 2012: 381).

¹⁵ „Уколико сматрамо да су од инфинитивне (а не од презентске) основе, код њих би суфикс био *-ина*“ (Клајн 2003: 134).

већине лексема из ове групе чине именице или придеви, и то трпни придеви или попридевљени радни глаголски придев: *бескрај/бескрајан, неошћар, свејразан, неомеђан, немркао* и прилог *свиђе*. Именице које су творене по овом творбеном моделу махом су стилски маркиране и карактеристичне за књижевно-уметнички функционални стил, те би се могле сматрати и типом окупационизама-индивидуализама, односно стилском креацијом књижевника. Овакав тип лексике се тешко прихвата у општем лексичком фонду због тога што јој је значење најчешће сувише специјализовано, преуско или се односи на неки сегмент стварности за који ретко постоји потреба за именовањем (Драгићевић 2011: 55). Суфикс *-ина* аугментативно значење са позитивном конотацијом уноси у реч **победничина** (← победник).

3.2. Суфикс *-чина* перинтегрисан је из аугментатива са суфиксом *-ина* чије су се основе завршавале на консонанте *-к, -ц* (Јовановић 2010: 89) и аналошки се ширио на основе код којих није било услова за његов настанак: *каменчина, клучичина, кромпирчина, шеширчина, њањирчина, шалчина, чобанчина, каменчина, шамарчина, романчина*; док пејоративну особину даје именицама: *лажовчина, будалчина, крејшечина, шћијунчина, лојовчина, шоферчина* итд. Творбене основе су заједнице именице које означавају предмете, различита занимања или носиоце особина. Основна функција аугментативног суфикса је уношење придевског значења 'велики', али аугментативном се може исказати и неко друго квалитативно значење основне именице, као што је 'стар', 'отрцан' или 'јак', 'снажан' (Јовановић 2010: 87).

Нова реч са суфиксом *-чина* која има пејоративан карактер и која се односи на особину је **наркоманчина** (← наркоман). У творбеној основи осталих примера налазе се именице са значењем материјалних реалија: **камиончина** (← камион), **солитерчина** (← солитер), **шифоњерчина** (← шифоњер) или именице типа: **алкохолчина** (← алкохол), **проблемчина** (← проблем), **спратчина** (← спрат), **висинчина** (← висина), **карамракчина** (← карамрак, у значењу потпун мрак, тама), **носинчина** (← носин(а), која има своје синонимске парњаке *носетина, носичина*). Као што видимо, нису у питању нови појмови у језику (осим можда именице *солићер* у творбеној основи), а овим суфиксом аугментативно обележје добијају именице и конкретног и апстрактног значења. Суфикс *-чина* у већину ових именица уноси компоненту величине, осим у примеру **алкохолчина**, где се ради о јаком алкохолу, и **карамракчина**, где се односи на већу густину, интензитет мрака.¹⁶ Његова једнозначност, која подразумева творбу искључиво аугментатива и пејоратива, чини овај суфикс релативно продуктивним и продорним у српском језику и данас.

3.2.1. Приметили смо да је суфикс *-чина* посебно продуктиван у грађењу аугментатива од лексема које означавају предмете карактеристичне за информационе и телекомуникационе технологије (као нпр. мобилни телефон). Тако смо на интернет сајтовима пронашли примере типа: **компјутерчина** (← компјутер), **мониторчина** (← монитор), **телефончина** (← телефон), **екранчина** (← екран) и сл. Суфикс *-чина* у ове аугментативне именице не уноси само значење величине, већ и позитивну конотацију (као и у именицама *грујарчина* или *војничина*), која у први план истиче позитивне и вредне особине предмета

¹⁶ Такође, именица *камиончина* може се, осим на гломазан камион, односити и на камион који има велику снагу.

на које се лексеме односе. Тако *комјјутерчина* није (само) велик, већ јак компјутер, са добрим перформансама (мада може имати и пејоративно обележје); *телефончина* је телефон који има велику меморију, мноштво апликација и одличан квалитет звука и слике. У именицама *мониторчина* и *екранчина* у питању су и значења величине и добре особине.

компјутерчина – *čovječe kakva će kompjuterčina trebati da se ovo pokrene...*¹⁷ **мониторчина** – *3D monitorčina!*¹⁸ **телефончина** – *Samo da znaš da po defaultu na Androidu 1.6 nije omogućen multitouch, tako da sa prelaskom na 2.1, koji se očekuje do kraja oktobra ovo postaje telefončina...*¹⁹ **екранчина** – *Pomenuta ekrančina je odlično vidljiva i po najvećem suncu.*²⁰

3.3. Именице са суфиксом *-ешина* имају значење продукта животињског порекла, најчешће меса – (од основе деноминатива *тешет* + *-ина*). Потом се суфикс јавио у осамостаљеном облику: *коњешина*, *јарчешина*, *бравешина*, *вољешина*, *свињешина*, *овчешина*, *срнешина*, *козешина*. Друго његово значење претежно је аугментативно: *ручешина*, *књижешина*, *женешина*, *бабешина*, *будалешина*, *собешина*, *сабљешина*, *крјешина*, *корјешина*.

Нове речи деривирани су суфиксом *-ешина* из наше грађе махом имају аугментативно значење, док у грађи није пронађена ниједна са значењем продукта животињског порекла. Творбене основе нових речи су апстрактне именице чије се значење овим суфиксом модификује најчешће из аспекта величине: **фразетина** (← фраза – може се односити на значајну, мудру фразу), **градетина** (← град), **панораметина** (← панорама); конкретне: **бомбетина** (← бомба); које се односе на делове тела: **дојкетина** (← дојка) или особу: **газдарчетина** (← газдарица – уноси у именицу пејоративно значење: лоша, непријатна газдарица).

3.4. Суфикс *-ишина* изузетно је продуктиван у творби именица са значењем особина или поступака. Обично су по среди особине својствене особи која је означена именицом у творбеној основи (нпр. *американиштина*, *боемштина*, *јубијаништина*, *цигаништина*, *лујештина*, *хрвашиштина*, *азијаштина*, *турјењевштина*, *глембајевштина*, *досијојевштина*), односно поступци које карактерише придев у творбеној основи (нпр. *неваљалиштина*, *неимаштина*, *лукавиштина*, *безобраштина*, *задовољштина*, *јрљавиштина*, *кукавиштина*, *сиромаштина*).

Видимо да су у творбеној основи најчешће заједничке именице са значењем носиоца одређене особине (*лујеш*) и властите именице које се односе на географски појам (топонимски и етички називи: *Америка*, *Азија* итд.) или име конкретне особе (*Турјењев*, *Досијојевски*). Типови именица у творбеној основи упућују на значење *иосијуци који су као оно ишио је иворбена основа, оно ишио има својсја и особине оноја ишио је иворбена основа.*²¹ *Нерети*ко,

¹⁷ <http://www.pcplay.hr/forum/viewtopic.php?f=7&t=5345&start=165>

¹⁸ <http://www.dominomagazin.com/article/13940/it/3d-monitorcina>

¹⁹ <http://forum.cafemontenegro.com/archive/index.php/t-68064.html>

²⁰ http://www.axelfoto.com/sr/index1.php?page=otvoren_test&id_testa=62&id_strane=2

²¹ За именицу *глембајевштина* значење у РМС каже: *начин животоа и назори Глембајевих, блазирана буржоасја.*

суфикс *-ишина* у овај творбени тип уноси и негативну конотацију непожељности такве особине.

Друго распрострањено значење именица које се граде овим суфиксом јесте значење говора које Бабић означава неплодним, стилски обележеним и архаичним (Babić 1981: 331): *екавишина*, *чакавишина*, *кајкавишина*, *штиокавишина*, *енілешина*, *латинишина*, *італјанишина*. **Новохрвастина** (← новохрватски) је једина нова реч која одговара овом типу и која се вероватно односи на језичке новитете (углавном лексичке) који су постали карактеристични за хрватски језик након осамостаљења Хрватске.

3.4.1. Нове речи са овим суфиксом изузетно су бројне, захваљујући творбеној основи коју чини присвојни придев деривиран од vlastite именице,²² што овај творбени тип чини готово неисцрпним. Међутим, неке од новонасталих речи одговарају актуелном друштвеном или политичком тренутку (односно зависе од актуелности особе на коју се реч односи или, пак, подразумевају знања из античке књижевности и културе). Ако речи са значењем имена одређених особа из политичког и јавног живота не поприме статус заједничких именица (апелатива), нема индикација да ће овакве речи, и поред велике продуктивности творбеног типа, опстати у лексичком систему: **абдишевщина** (← Абдић²³), **бранковишевщина** (← Бранковић²⁴), **бронзовщина** (← Броз), **туђмановщина** (← Туђман), **слободанщина** (← Слободан)²⁵, **гебелсовщина** (← Гебелс), **гутенберговщина** (← Гутенберг), **хебранговщина** (← Хебранг)²⁶, **херкуловщина** (← Херкул), **прометејщина** (← Прометеј), **рамизовщина** (← Рамиз), **ранковишевщина** (← Ранковић),²⁷ **стаљинщина** (← Стаљин), **едиповщина** (← Едип). Историјски контекст који стоји иза личних имена открива значење неких од именица (нпр. **стаљинщина** – оно што је својствено Стаљину, што подсећа на Стаљинову владавину), док се за значења других морамо упознати са скоријом историјом бивше Југославије (**абдишевщина** или **ранковишевщина**). Од имена географских појмова деривирани су именице из наше грађе: **албанщина** (← Албанци, албански) и **балканщина** (← Балкан), које подразумевају скуп неких општих културолошких особина карактеристичних за становништво тих регија. За именицу **балканщина** можемо рећи да је образована по метонимијској формули **НАЗИВ ЗЕМЉЕ/РЕГИЈЕ – ЊЕНИ СТАНОВНИЦИ**. Од заједничких именица изведене су нове речи **шундовщина** (← шунд), **агитпроповщина** (рус. агитпроп – памфлет или порука која носи експлицитан политички садржај), које се могу односити

²² Клајн каже да је у питању суфикс *-овишина/евишина* као варијанта суфикса *-ишина* у коме први сегмент служи само да олакша спајање са основама које би из фонетских разлога тешко могле да се надовежу директно на *-шт-* (Клајн 2003: 138).

²³ Фикрет Абдић, босански привредник и политичар, осуђен 2005. за ратне злочине.

²⁴ Вероватно се односи на Вука Бранковића.

²⁵ Пример где је уместо презимена личности из јавног живота узето име (односи се на Слободана Милошевића). У случају именица прометејщина и едиповщина (Прометеј, Едип) у питању су имена из античког наслеђа.

²⁶ Андрија Хебранг, хрватски и југословенски политичар из прве половине 20. века.

²⁷ Александар Ранковић, учесник народноослободилачке борбе, шеф полицијских и тајних служби у Југославији после Другог светског рата.

на извесну друштвену појаву са негативном конотацијом, док се **партизанштина** (← партизани), **ибевштина** (← ибеовци),²⁸ и **маспоковштина** (← Маспок),²⁹ **скојевштина** (← Ској),³⁰ **црквештина** (← црква), могу сврстати у оне где творбена основа има значење неког покрета, припадника покрета или организације.

3.5. Суфикс *-оџина* гради именице са значењем трага који остаје иза нечега и деривирани су од глаголских основа: *брисоџина*, *брљоџина*, *ојребоџина*, *џукоџина*, *ојекоџина*, *бљувоџина*, *смрзоџина*. Једине две нове речи са овим суфиксом су **сагорелотина** (од р. гл. придева *сајорео(л)* у значењу место где је нешто сагорело, сагорело место) и **поцепотина** (од *џоцейаџи* – у значењу место где је нешто поцепано, поцепано место).

3.6. Од аугментативних суфикса *-урина/-јурина* (уп. *брадурина*, *чашурина*, *ножурина*, *књижурина*, *кесурина*, *гљачурина*, *женурина*) имамо две нове забележене речи: **каменчурина** (према *каменчура*) и **сличурина**, а од суфикса *-усина* (уп. *бедрусина*, *џавусина*, *волусина*, *вајџрусина*, *кујусина*) само једну – **градусина**, која има пејоративни призив.

4. Непродуктивне варијанте суфикса *-ина* и нове речи настале од тих суфикса

4.0. Непродуктивне варијанте суфикса *-ина* (где налазимо мали број примера) настале су спајањем друга два суфикса који уносе у значење црту субјективне оцене (нпр. пејоративности) која није распрострањена, а често су и такве изведенице нераспрострањене (архаичне или територијално маркиране).

4.1. Као и продуктивни суфикс *-арина*³¹ који у дериват уноси значење дажбине, накнаде, мање распрострањени суфикс *-нина* учествује у творби неколико именица које носе слично значење: *инвалиднина*, *изнајмина*, *џреноћнина*.

У грађи налазимо две нове речи које би могле да одговарају овом творбено-семантичком подтипу који се изводи суфиксом *-нина*, а то су **дебатнина** (вероватно у значењу „накнада које се добија за учествовање у дебати“) и **душнина** (могуће накнада за душевно претрпљени бол или накнада за опело душе), међутим не можемо очекивати да се ове речи нађу у општој употреби управо због непрозирног основног значења. Такође, лексема **леснина** могла би да се сврста у ову категорију (*лес* – 1. земљиште обрасло дрвећем; 2.а. дрва у грађевинарству/ б. дрвена конструкција крова; 4.а. мртвачки сандук, РСА-НУ), међутим са непрозирним значењем које, без увида у контекст у коме је именица употребљена, не може бити поуздано утврђено.

²⁸ Део комунистичке партије просовјетски оријентисан.

²⁹ *Масовни џокреџ* или *Хрвајско џрољеће*, назив за политички покрет.

³⁰ Акроним *Ској* стоји за Савез комунистичке омладине Југославије.

³¹ Суфикс *-арина* који је настао перинтеграцијом суфикса *-ина* уз основе на *-ар* (поштар + *-ина* = поштарина) и који се временом осамосталио (школа + *-арина* = школарина) најчешће носи значење накнаде, дажбине: *грумарина*, *мосџарина*, *џуџарина*, *школарина*.

4.2. Суфикс *-ерина* такође се означава као мање продуктиван и Бабић наводи само једну реч изведену од тог суфикса – *кућерина*, док речи типа *брдерина*, *кључерина*, *јушчерина* означава мање стандардним облицима (Babić 1983: 333). У поменутим изворима налазимо две речи које се изводе овим суфиксом: **људерина** (← *људ(и)*), према уобичајеном *људесина/људескара* са значењем велик, крупан човек) и **гвожђерина** (← *гвожђе*, према *гвожђурина*), међутим обе речи су потврђене и забележене у РСАНУ.

4.3. Суфикс *-уљина* учествује у творби различитих аугментатива и пејоратива: *шорбуљина*, *чорбуљина*, *кравуљина*, *травуљина*, *совуљина*, *змијуљина*, а нова реч настала овом творбом је **хартуљина**³² у значењу велика хартија.

5. Закључак

5.1. Као што запажамо, претежно аугментативно значење које имају творбени типови са суфиксом *-ина* (најраспрострањенији општи тип је *именица* + вар. суфикса *-ина*) утиче на то да највећи број нових речи незабележених у речницима буде из те творбено-семантичке категорије. Међутим, присутни су и примери из категорије именица *nomina essendi*, који махом имају стилски обојен карактер. Најчешћи творбени тип нових речи је присвојни придев изведен од властите именице у основи + суф. *-иштина*. Тај творбени тип је у словљен специфичном природом свог значења (*оно ишћо има својсйва и особине оноћа ишћо је итворбена основа*), а властита имена у основи најчешће означавају особе које могу бити више или мање значајне у историји или актуелне у јавном животу. Суфикс *-ина* задржава продуктивност у оним примерима где не мења основно лексичко значење речи већ га само модификује (аугментативи, пејоративи, *nomina essendi*). Такође, нове речи могу бити само синонимски парњаци већ постојећих аугментатива који су регистровани и описани у речницима. Примери показују да су суфикси који су у литератури означени као продуктивни и данас активни у творбеним процесима, док се они окарактерисани бројношћу примера као непродуктивни, осим у неколико изузетака, и данас могу означити тим статусом.

5.2. Иако су питању нове, незабележене речи, мотивне лексеме и творбена средства су познати, а прозиран је и механизам настајања. Међутим, да би ова лексика стекла статус општеупотребне у савременом српском језику, потребна је њена фреквентнија присутност у књижевно-уметничким и публицистичким текстовима, док се поједини усамљени примери не могу узети као образац по коме ће се формулисати правило о продуктивности одређених типова. Оне показују да се одређени творбени типови (као нпр. придев + суф. *-ина*) по потреби могу активирати иако лексика настала њиховом употребом звучи индивидуално, док су други (нпр. именица + суф. *-чина*) делимично продуктивни и данас и лако се уклапају у лексички систем, поготово када у значење уносе афирмативну компоненту 'позитивно', 'добро' или пејоративну карактеристику.

5.3. С обзиром на то да се корпус рада односио само на *Речник нових и незабележених речи* Ђорђа Оташевића, вероватно је да оваквих нових речи има више, поготово ако узмемо у обзир позајмљенице из страних језика, најчешће

³² Ђуро Даничић бележи аугментатив од хартија *хартијешина* (Даничић 1860: 496), а у РМС можемо наћи *хартијешина*.

енглеског (*комјјуџерчина*, *монитјорчина*), те нове жаргонизме или вулгаризме (*смарачина*, *бедачина*, *морончина* итд.). Њихов фонд може се увећати и ако нам као корпус послуже актуелни текстови на интернету, који представљају приближан одраз свакодневног разговорног стила.

Нове речи са суфиксом <i>-ина</i> и његовим варијантама у српском језику			
Суфикси означени као продуктивни	-ина ¹	<i>бескрајина</i> , <i>неошћирина</i> , <i>свјудина</i> , <i>свеиразнина</i> , <i>немрклина</i> , <i>неомеђина</i>	именице, трпни придеви, р. гл. придев
	-ина ²	<i>јобедничина</i>	
	-чина	<i>наркоманчина</i>	именица са значењем особине
		<i>камиончина</i> , <i>солићерчина</i> , <i>шифоњерчина</i> , <i>комјјуџерчина</i> , <i>монитјорчина</i> , <i>јелефончина</i> , <i>екранчина</i>	именице са значењем материјалних реалија
		<i>алкохолчина</i> , <i>јроблемчина</i> , <i>сјрайћина</i> , <i>висинчина</i> , <i>носинчина</i>	
	-етина	<i>фразетина</i> , <i>јрадетина</i> , <i>јанораметина</i> , <i>бомбетина</i> , <i>дојкетина</i> , <i>јаздаричетина</i>	
	-штина	<i>новохрвашићина</i>	именица са значењем говора, језика
		<i>абдићевићина</i> , <i>бранковићевићина</i> , <i>брововићина</i> , <i>јућумановићина</i> , <i>слободанићина</i> , <i>тебелсовићина</i> , <i>јушемберјовићина</i> , <i>хебранјовићина</i> , <i>херкуловићина</i> , <i>јрометјејићина</i> , <i>рамизовићина</i> , <i>ранковићевићина</i> , <i>сјаљинићина</i> , <i>едјовићина</i> , <i>ајићировићина</i>	властита имена
		<i>албанићина</i> , <i>балканићина</i>	етици и топоними
		<i>шундовићина</i> , <i>ајићиројовићина</i>	заједничке именице са значењем друштвене појаве
<i>јартизанићина</i> , <i>ибеовићина</i> , <i>масјоковићина</i> , <i>скојевина</i> , <i>црквешина</i>		именице са значењем покрета, припадника покрета или организација	
-отина	<i>сајорелотина</i> , <i>јоцејотина</i>	глагол	
-урина/ -јурина -усина	<i>каменчурина</i> , <i>сличурина</i> , <i>јрадусина</i>		
Непродуктивни суфикси	-нина	<i>дебайћина</i> , <i>гушина</i> , <i>леснина</i>	
	-уљина	<i>харћуљина</i>	

6. Примери нових речи са суфиксом *-ина*:³³

агитпрровштина: Чиста *аићићровићина*, глупа и блесава до крајности ... колико је блесава говори ти што је данас.³⁴

алкохолчина: *Алкохолчина*, мој фах. Ово је дефиниција онога што многи људи раде механички, не узимајући у обзир ове неизбежне факторе.³⁵

балканштина: С времена на вријеме пожелите да сте много ближе дешавањима с наших простора, тачније, проради *балканићина* у вама.³⁶

бескрајина: *Бескрајина* је моја љубав ко бескрајно поље цвијеће.³⁷

бомбетина: Медијска *бомбејина*!³⁸

брововштина: Будући да је *брововићина* у раној руралној и подивља-лој Југославији уништила цијело грађанско друштво ...³⁹

висинчина: Па бар да си ракоњу сликао/ла одозго, него и њега са стране, а оно позади ми не делује да је нека *висинчина*.⁴⁰

газдаричетина: Прво Оли у најчупавијем издању, тотално запуштено псепо ... наравно није крив он него *газдаричејина*.⁴¹

гебелсовштина: Ваљда би требало да буде могуће критиковати нечију емисију без отпужби за најцрњу *гебелсовићину*. – Политика 7. 10. 2006.

камиончина: А ако улети *камиончина*, па што не гледа где вози?⁴²

наркоманчина: Увек ће наћи контраразлоге и рећи „*наркоманчина* се вратила богу и сада нама соли памет.“⁴³

неомеђина: Трагом затуреног рукописа: Елена, жена *неомеђина*.⁴⁴

неоштрина: Дубинска оштрина не постоји јер практично постоји само усвојена дефиниција нечега што би се пре могло назвати „прихватљива дубинска *неоштрина*“.⁴⁵

панораметина: Прекрасна *панорамејина*!⁴⁶

³³ На крају рада дали смо списак само оних лексема за које смо нашли потврде на интернету или у *Електронском корџусу*. Остале нове речи нашли смо на сајту <http://sh.wikipedia.org/wiki/RNiNR-C> на коме се налази речник нових речи Ђорђа Оташевића.

³⁴ <http://fotazine.org/?knjiga=forum&poglavlje=205&list=5820>

³⁵ <http://vukajlija.com/recnik/autori/18350/komentari?strana=306>

³⁶ <http://novinar.me/index.php/reportaze/item/340-sarajlija-o-beogradu>

³⁷ http://www.tekstovi.com/2689/halid_beslic/jos_koliko_godina_da_cekam.html.

³⁸ <http://www.facebook.com/PremiershipBalkanFans/posts/137259296402366>.

³⁹ <http://www.bulgaria88.narod.ru/Tomislav.htm>

⁴⁰ http://www.myhrpc.com/contest/397/Pticja_perspektiva/42575.

⁴¹ <http://www.ljubimci-forum.com/index.php?topic=42702.2060;wap2>.

⁴² <http://www.serbianmeteo.com/forum/index.php?topic=1228.5;wap>.

⁴³ <http://forum.verujem.org/index.php?topic=6623.0;wap2>.

⁴⁴ http://books.google.rs/books/about/Tragom_zaturenog_rukopisa.html?id=otn9AAAACAAJ&redir_esc=y.

⁴⁵ <http://www.refoto.rs/broj-46/foto-skola/moje-iskustvo-dubinska-neostrina.20.html>.

⁴⁶ <http://fotazine.org/?knjiga=galerije&poglavlje=752&list=13292&element=151617>.

партизанштина: Неки домаћи теолози сматрају да Хрватској не прети никакво неусташтво, него управо буђење *йартиизаништинe*. – НИН 28. 2. 2002.

поцепотина: Битно ми је да је стрип комплетан, без *йоцејоштина* и трагова писања.⁴⁷

проблемчина: *Проблемчина!!!* Кад покушам да угасим компјутер, уга-си ми се монитор.⁴⁸

прометејштина: Такав резултат би да иде преко не само совуљагиног мудраца него и оног орлушног (нат)човека који се сад препознаје као и даље једна епска *йрометејштинa*.⁴⁹

ранковићевштина: Тако је то кроз „*ранковићевштину*“ створен један изузетно утицајан комунистички идеолошки правац.⁵⁰

свепразнина: Мајка је моја универзум и свемирска *свејразнина*.⁵¹

скојевштина: Је, а кад је директ, онда је то „парола“, „*скојевштина*“.⁵²

сличурина: ...разноликх комуникацијских алтернатива, амбијената, хепенинга, морбидних *сличурина* и сличних атракција „junk arta“.⁵³

солитерчина: Испред једне *солићерчине* на Новом Београду, коју стана-ри из милоште зову кретен, комшинице изнеле шпорет на дрва – Политика 24. 09. 2000.

спратчина: Седамнаест спратова, односно *сйрашчина*, те две пратеће зграде, па помножите и саберите.⁵⁴

туђмановштина: Печарић каже да се Булајић представља као велики борац против *йуђмановштинe* – Политика 29. 05. 2000.

фразетина: Само једна скорашња смицалица коју су измислили наши ватрогасци, једна офуцана *фразетина* по којој је писац будала и трбухозборац – Данило Киш, *Горки йалої искуства*.

хебранговштина: Јел јој безосећајна *хебрановштинa* из ХЗЗО није досад дала ни топлнце у РХ.⁵⁵

шифоњерчина: *Шифоњерчина* на четири точка, као неки цип, како га неки безумници зову.⁵⁶

⁴⁷ <http://www.darkwood.co.rs/forum/index.php?topic=6813.0;wap2>.

⁴⁸ <http://forum.krstarica.com/showthread.php/397004-Problem%C4%8Dina!!!>

⁴⁹ <http://www.plastelin.com/content/view/699/82/>.

⁵⁰ <http://katalaksija.wordpress.com/2011/05/29/hapsenje-ratka-mladica-od-avnoj-a-do-haga/>

⁵¹ <http://www.diwanmag.com.ba/arhiva/diwan1/sadrzaj/sadrzaj10.htm>.

⁵² <http://politika.com/u-ocekivanju-godota>.

⁵³ <http://www.pecat.co.rs/2010/11/dejan-doric-o-usudu-epohe-demolirane-lepote/>.

⁵⁴ <http://nwbih.com/news.cgi?ref1=1196>.

⁵⁵ <http://www.forum-opp.com/index.php?topic=4349.15;wap2>

⁵⁶ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Zanimljivosti/110664/Prodajem-jugo-Auto-dizajnirao-retard-a-sklapali-ga-pijanci>.

ЛИТЕРАТУРА

- Babić 1981: Stjepan Babić, *Tvorba imenica sufiksima na -ina*, *Rad JAZU* 388, Zagreb, 313–335.
- Babić 1986: Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti – Globus, Zagreb.
- Белић 1949: Александар Белић, *Савремени српскохрватски књижевни језик, II гео. Наука о грађењу речи*, Научна књига, Београд.
- Даничић 1860: Ђуро Даничић, Српска деминуција и аугментација, *Гласник Друштва србске словесности* XII, Београд, 474–499.
- Драгићевић 2011: Рајна Драгићевић, Лексика квалификована као индивидуална у српским дескриптивним речницима, *Лексиколоџија, ономастика, синџакса*, Зборник у част Гордане Вуковић, Филозофски факултет, Нови Сад, 47–57.
- Јовановић 2010: Владан Јовановић, *Деминутивне и ауиментивне именице у српском језику*, Монографије 9, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Киршова 1988: Маријана Киршова, Аугментативи са суфиксима *-ина*, *-ејина*, *-урина* у Вуковом Рјечнику, *Наш језик* XXIII/1–2, Београд, 42–54.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Дрући гео. Суфиксација и конверзија*, Завод за уџбенике и наставна средстава – Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Николић 2000: Мирослав Николић, *Обрајни речник српскога језика*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ – Палчић, Београд.
- Оташевић 2008: Ђорђе Оташевић, *Мали речник нових речи*, Алма, Београд.
- Радуловић 1956: Јован Радуловић, Аугментативно-пејоративна значења неких именица, *Наш језик* VIII/3–4, Београд, 106–113.
- РСЈ: *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности – Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- Стевановић 1964: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Грамаиички системи и књижевнोजезичка норма. I. Увод, Фонетика, Морфологија*, Научна књига, Београд.
- Ђорић 1981: Божо Ђорић, Именички суфикси с иницијалним *ч*, *Књижевни језик* X/4, Сарајево, 15–18.
- Ђорић 2008: Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику*, Библиотека књижевност и језик, књ. 24, Друштво за српски језик и књижевност, Београд.
- Ђорић 2012: Божо Ђорић, О дериватима са значењем производа животињског порекла у српском језику, *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима*, Филолошки факултет, Београд, 364–385.

Р е з ю м е

Слободан Новокмет

НОВЫЕ СЛОВА С СУФФИКСОМ *-ИНА* И ЕГО ВАРИАНТАМИ
В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Предметом настоящей работы являются новые слова, образующиеся с помощью суффикса *-ина* и его производных вариантов. Под новыми словами подразумеваем слова, неотмеченные и неописанные в трех референтных дескриптивных словарях сербского языка (*Речник српскохрватскога књижевног језика*; *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* и *Речник српског језика Матице српске*). Материал для данной работы взят из двух словарей Джордже Оташевича *Речник нових и незабележених речи* и *Мали речник нових речи*. Сверка новых слов осуществлялась на интернет сайтах и в Электронном корпусе сербского языка (*Електронски корпус српског језика*). Цели нашей работы следующие: установление словообразовательно-семантических категорий, к которым принадлежат новые слова; установление продуктивности словообразовательных типов и вариантов суффикса *-ина*; установление функционально-стилистической принадлежности новых дериватов и нормативного статуса новой лексики в стандартном сербском языке.

ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ФИГУРАТИВНЕ СЕМАНТИЧКЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЛЕКСЕМА КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ ГЕОГРАФСКЕ И АТМОСФЕРСКЕ ПОЈМОВЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

У раду ћемо са семантичког и лексикографског становишта анализирати лексеме којима се у српском језику примарно именују географски, геолошки и атмосферски појмови, а у чијој се полисемантичкој структури развијају секундарна значења која су квалификована као *фигуративна*. Циљ нам је да истражимо како трансформација компонената из семантичког садржаја ових лексема доводи до дисперзије њиховог примарног значења, односно да утврдимо који механизми полисемије омогућавају настајање нових значења лексема.

Кључне речи: лексема, географски појам, квалификатор „фиг.“, метафора, дисперзија значења, сема.

0. Лексеме које означавају географске, геолошке и атмосферске појмове у српској лингвистици тек су последњих година постале предмет интересовања истраживача. Исидора Бјелаковић посветила је у неколиким истраживањима посебну пажњу проучавању географске терминологије у српском језику из угла дијахроније. У коауторству са Радицом Ђукановић (Бјелаковић–Ђукановић 2007), Бјелаковићева је анализирала предстандарни лексикон из области опште географије и астрономије (једне од дисциплина опште географије), користећи као корпус дело Павла Соларића *Ново гражданско земљеописаније* из 1804. године. Екскерпирану грађу ауторке су представиле у виду термилошког речника једне епохе, разврставши лексеме према пореклу и семантичким пољима којима припадају. Приликом анализе дат је посебан осврт на фонетске карактеристике и транскрипцију географских термина с почетка 19. века. Исидора Бјелаковић и Љиљана Суботић (Бјелаковић–Суботић 2011) проучавале су колокације са лексемом *река* у језику географских приручника и уџбеника који су на српском језику објављени у 19. веку, у периоду 1804–1861. Ауторке су анализирале именичко-глаголске и придевско-именичке спојеве у којима лексема *река* функционише као примарни колокат, указујући притом на то како семантика примарног колоката утиче на природу структурне везе

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

унутар спојева. Највећи помак у лингвистичкој анализи географских појмова Исидора Бјелаковић направила је својом докторском тезом, која представља дијахронијску анализу географске терминологије код Срба у 18. и 19. веку.

0.1. Нашим истраживањем настојаћемо да дамо допринос семантичком проучавању географских појмова, подстакнути пре свега чињеницом да неки од њих развијају секундарна значења која су у речницима српског језика квалификована као фигуративна. Д. Гортан-Премк истиче да се у литератури обично не анализирају лексичке особености семантичког садржаја на који се односи номинација терминâ, већ се њихово специфично значење углавном тумачи ограниченом употребом у језику науке. Настојећи да детаљно истражи и објасни особености структуре лексичког значења термина, ауторка је показала да термини и терминолоше реализације имају ограничену способност развијања полисемантичке структуре (Гортан-Премк 2004: 118). Разлог за то, између осталог, лежи у чињеници да семантичке компоненте из структуре лексичког значења терминâ нису продуктивне у настајању нових значења, већ показују неку врсту „семантичке стерилности, жаловости“. Тек спорадично, термини се могу развијати метонимијом или синегдохом, али до проширивања њиховог лексичког значења не долази метафоричким путем, јер је садржај термина појмовни и у њему нема „релевантних елемената реализације“ који су извор различитих метафоричких асоцијација (Ibid.: 119).

У раду ћемо показати како неке лексеме које функционишу као термини у научним областима географије и метеорологије, а истовремено припадају општем лексичком фонду, развијају секундарна значења управо механизмом лексичке метафоре. Лексеме овог типа привукле су нашу истраживачку пажњу јер очигледно не задовољавају општеприхваћен критеријум моносемантичности термина.

1. Као извор за формирање корпуса на коме је засновано ово истраживање користили смо једнотомни *Речник српског језика* Матице српске,¹ а као контролни извори послужили су нам наши вишетомни дескриптивни речници – *Речник српскохрватског књижевног језика* Матице српске² и *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ.³ Ексерпирани смо 86 лексема које примарно означавају некакву географску, геолошку или атмосферску појаву, односно процес, а барем једна од секундарних семантичких реализација у структури одреднице у речнику означена је као *фигуративна*. Из РСЈ ексерпирани су најпре оне одреднице чије је примарно значење обележено једним од квалификатора *географ* (географија, географски) и *геол* (геологија, геолошки), а неко од секундарних значења у речничком чланку – квалификатором *фиг*. Било нам је значајно да управо примарно значење лексеме буде маркирано квалификатором, јер на основу тога можемо говорити о ограниченој сфери њене употребе у дајој научној области, односно можемо сматрати ту лексему првенствено терминолошком јединицом за дату научну

¹ У даљем тексту РСЈ

² У даљем тексту РМС.

³ У даљем тексту РСАНУ.

област – нпр. географију. Међутим, од укупно 86 лексема из наше грађе, пронашли смо свега пет (5) лексема чија је примарна семантичка реализација обележена квалификатором *геоїр*. (*анїиїод, брдо, брскуїї, кланац, їол*), односно свега шест (6) лексема чија је примарна реализација означена квалификатором *їеол*. (*ейиценїар, ерозија, еруиција, конїломерайї, їоїрес*). Дакле, примарно значење већине лексема које су ушле у корпус за ово истраживање није маркирано ниједним од наведених квалификатора, те смо приликом избора грађе пре свега били вођени семантичким критеријумом. Приметили смо да лексеме које примарно означавају некакав процес или појаву у природи начелно развијају секундарна значења, од којих су нека у лексикографској пракси квалификована као фигуративна. У раду ћемо анализирати искључиво *фигуративне* семантичке реализације које налазимо у полисемантичкој структури ексцерпираних лексема, при чему за наше истраживање неће бити релевантно да ли је неко фигуративно значење уједно и једина секундарна реализација посматране лексеме (какав је, нпр., случај са лексемом *бара*) или је пак посреди само једна од секундарних реализација у нешто сложенијој полисемантичкој структури (нпр. лексема *блаїо*).

Циљ нам је да покажемо да се фигуративна секундарна значења лексема којима се у српском језику именују географски, геолошки и атмосферски појмови махом односе на различите социолошке појаве или процесе, емотивна или духовна стања, расположења и сл. У раду ћемо настојати да утврдимо који механизми полисемије обично омогућавају развијање секундарних значења означених квалификатором *фиг*. у речницима српског језика.

2. Теоријски оквир истраживања

Семантици већине лексема којима се именују појаве и процеси у природи приступићемо са традиционалног становишта у лингвистици, тумачећи дисперзију примарног значења као последицу деловања лексичке метафоре. Будући да нам је као основа за проучавање семантике лексема којима се именују географски и атмосферски појмови послужила њихова лексикографска обрада, као одговарајући метод за ово истраживање показала се компоненцијална анализа – издвајање семантичких компонената из структуре лексичког значења. У раду ћемо показати како активирањем појединих сема из семске структуре посматраних лексема долази до дисперзије њиховог примарног значења. Продуктивност компонената које носе информације о карактеристикама одређених процеса/појава/стања у атмосфери или Земљиној кори омогућава настајање секундарних значења која реферишу на различите психолошке, социолошке или емотивне процесе.

2.1. Имајући у виду да предмет нашег истраживања чине лексеме у чијој полисемантичкој структури налазимо секундарне реализације које су квалификоване као фигуративне, размотрићемо и неке теоријске проблеме који се тичу појма фигуративности у лексикологији и лексикографији. На самом почетку рада ваљало би зато указати и на изванредан несклад који се уочава између теоријских закључака савремене српске лексикологије о фигуративном значењу и фигуративној употреби лексеме, с једне стране и домаће лексикографске праксе, с друге стране, у којој се та знања примењују.

Још 70-их година прошлог века Ирена Грицкат напомињала је да је неопходно разликовати „фигуративно значење речи од њене такозване фигура-

тивне употребе“ (Грицкат 1967: 219). Ауторка објашњава да је за фигуративну употребу одређене лексеме карактеристично да она и даље „стоји у сопственом појмовном амбијенту“, те не долази до метафоричког померања значења, већ се само лексема употребљава у „помереној, метафоричној групацији речи“. С друге стране, када се лексема нађе у тзв. нетипичном појмовном оквиру, реализује се њено ново, померено, фигуративно значење (Ibid: 219).⁴ Проблему фигуративности нарочиту је пажњу у неколиким радовима посветила Даринка Гортан-Премк. Анализирајући закључке Ирене Грицкат о разликама између фигуративне употребе одређене лексеме и њеног фигуративног значења, Д. Гортан-Премк указује на чињеницу да је за остваривање фигуративног значења неопходно да се лексема реализује у семантичкој позицији са детерминатором.⁵ Ауторка даље у раду разматра питање фигуративне употребе лексемâ, истичући да је фигуративна употреба практично сваке лексеме уобичајенија онда када се та лексема реализује у свом основном значењу, него у неком од секундарних (Гортан-Премк 2011: 30).

Конечно, проблем фигуративности у српској лингвистици разматран је и са становишта лексикографије, а њиме су се бавиле Милица Радовић-Тешић (1984) и Даринка Гортан-Премк (2004, 2011). М. Радовић-Тешић је, на примерима из лексикографске праксе која се примењује у изради Речника САНУ, описала поступке у обради фигуративних значења у дескриптивним речницима српског језика. Већ на основу њеног рада закључује се да је употреба квалификатора *фш.* у српској лексикографији у великој мери неуједначена. О томе је касније у више наврата писала Д. Гортан-Премк,⁶ предлажући у својим радовима потенцијална решења за овај лексикографски проблем и сугеришући у којим је случајевима употреба квалификатора *фш.* оправдана, а у којим није. Она, наиме, сматра да симбол *фш.* треба стављати као знак *фшуративне ушуребе* лексеме, док га не би требало употребљавати испред дефиницијâ којима се описују секундарне семантичке релизације лексемâ, што значи да би му требало одузети способност да указује на тзв. *фшуративна значења*. Самим тим, ни значења која су индукована лексичком метафором, метонимијом или синегдохом и реализована у одређеној

⁴ Тако, рецимо, за фигуративну употребу лексеме *мрак* И. Грицкат наводи пример *Мрак који се надвио над њеовим живошом шосијаје све гшшш,* истичући да су појмови *надвијање* и *зшшњавање* „типичан амбијент“ за реализацију ове речи. Као пример секундарног, фигуративног значења лексеме *мрак* ауторка наводи реченицу *Мрак њеовој живошâ шосијаје му све шжеже шодношшв* (Грицкат 1967: 219).

⁵ Д. Гортан-Премк (2011: 28–29) објашњава да је детерминатор заправо врста „лексичког партнера“, тј. реч или група речи која у датом контексту указује на то каква је семантичка трансформација посреди. Ауторка истиче да се у синтагми *мрак њеовој живошâ,* у примеру Ирене Грицкат, ново значење лексеме *мрак* „не би могло развити без детерминатора *њеовој живошâ*“. Више о семантичкој позицији са детерминатором и условљености значења лексеме местом њене реализације в. у Гортан-Премк 1992.

⁶ Ауторка указује на то да се квалификатор *фш.* у пракси јавља у три случаја – „први је случај када се ставља испред примера којима се илуструје фигуративна употреба лексеме у оквиру каквог реалног значења, други је када се ставља испред кратке дефиниције исте такве употребе и трећи је када се ставља испред неких значења индукованих метонимијом, синегдохом и метафором“ (Гортан-Премк 2011: 31). Према тумачењу Д. Гортан-Премк, на основу домаће праксе у изради речника, јасно је да се квалификатор *фш.* користи и за обележавање фигуративне употребе одређене лексеме, и за обележавање њеног фигуративног значења.

семантичкој позицији са детерминатором – не би требало квалификовати као фигуративна.

Ипак, Д. Гортан-Премк поклања посебну пажњу квалификавању секундарних реализација у чијој је основи механизам метафоре, будући да само у том случају можемо евентуално говорити о експресивној маркираности семантичког садржаја лексеме. Ауторка, наиме, прави разлику између метафоричких преноса заснованих на трансформацији неке *експресивно немаркиране семе* (нпр. *семе облика, величине, боје* и сл.) и метафоричких преноса у чијој је основи *експресивно маркирана семантичка компонента* (обично *семе колективне експресије*). Према је у пракси уобичајено да се иза дефиниције секундарног значења оба типа трансформација ставља квалификатор *фиг.*, Д. Гортан-Премк сматра да би лексикографи у својим обрадама требало да поступају другачије, и то на следећи начин: „Испред секундарних семантичких реализација индукованих метафором не стављати никакав квалификатор ако им семантички садржај није експресивно маркиран“ (Гортан-Премк 2011: 35). Уколико је пак сема која омогућава пренос имена с једног појма на други резултат колективне експресије, секундарна реализација биће експресивна, те ауторка предлаже да се у оваквим случајевима уместо квалификатора *фиг.* употребљава квалификатор *експр.*, што значи *експресивно* (Гортан-Премк 2011: 35). Тиме би се квалификатору *фиг.* одузела способност да маркира одређено значење и он би се употребљавао искључиво с циљем да обележи фигуративну употребу лексеме.

2.2. Будући да је један од критеријума при одабиру грађе за овај рад било то да у полисемантичкој структури лексеме која примарно означава географски појам постоји и барем једна секундарна семантичка реализација обележена квалификатором *фиг.*, интересовало нас је, између осталог, у којим се све случајевима лексикограф опредељивао за њега. Имајући у виду неуједначену употребу овог квалификатора у описним реченицама (в. 2.1.), настојаћемо да утврдимо када можемо сматрати оправданим да се њиме обележавају секундарна значења у домену географске лексике, односно када га, по нашем мишљењу, не би требало користити.

3. Анализа грађе

На основу структурних компонената које чине семантичко језгро лексеме, ексцерпирану грађу класификовали смо у три групе: 1. лексеме које примарно означавају различите метеоролошке појаве и процесе – кретање ваздуха, промене ваздушног притиска, ветрове, падавине и сл. (нпр. *вихор, мајла, олуја*), односно процесе у Земљиној кори (нпр. *еруиција, земљотрес*); 2. лексеме које означавају облике рељефа, географски простор или тачку у том простору (нпр. *брдо, њонор, њровалија, ѡрайоломија*); 3. лексеме чији се примарни семантички садржај односи на водене површине у природи, и то на кретање / мировање воде у њима (нпр. *море, океан, река*), а могу означавати и неку другу материју која је у вези са водом (*блањо, мочвара*). Приметили смо да се фигуративна значења посматраних лексема најчешће реализују метафоричким асоцијацијама заснованим на трансформацијама типа конкретно-апстрактно⁷, а тек у поједи-

⁷ Типове метафоричких асоцијација, који омогућавају пренос имена једног појма на други на основу некакве сличности, описала је Д. Гортан-Премк (в. у Гортан-Премк 2004: 85–109), наводећи асоцијативне везе типа конкретно-апстрактно као један од уобичајених индуктора полисемије у лексикону српског језика.

ним случајевима развој полисемантичке структуре одређене лексеме омогућава метонимија.

3.1. Лексеме које означавају метеоролошке и геолошке појаве и процесе

Међу примерима који означавају какву природну појаву или процес издвојиле су се две семантичке подгрупе – лексеме које означавају метеоролошке појаве и процесе у атмосфери и лексеме које означавају процесе у Земљиној кори. Семантичке компоненте које су индуктори метафоричког преноса код лексема из ових двеју подгрупа носе информацију о начину на који се манифестује именовани процес или појава, те о њиховим видљивим карактеристикама, размерама, условима у којима се јављају и одвијају или пак последицама које за собом остављају. Секундарна значења које се реализују активирањем оваквих садржаја обично се односе на какав психолошки, емотивни или друштвени процес, односно стање и махом су индукована метафором.

3.1.1. Лексеме које означавају врсте ветрова и ваздушних кретања

Анализа речничке грађе показала је да богат семантички потенцијал и тенденцију да развијају нова значења механизмом лексичке метафоре имају лексеме које примарно означавају различите ветрове и струјање ваздуха. Тако се лексема *бура* у РСЈ примарно дефинише као „снажан хладан ветар, обично праћен кишом или снегом, који дува у Далматинском приморју с копна на море, претежно зими“, а секундарна семантичка реализација квалификована је као фигуративна и може се односити на: а. „немире, потресе, борбе, сукобе (политичке, социјалне, економске и др.)“; б. „јакo узбуђење, узнемирење, душевни немир, огорчење или јаку страст“; в. „веома снажно испољавање неког расположења, осећања“ (*бура нејодовања, бура ојорчења, бура срџбе*). Активирање компонената које носе информацију о интензитету ваздушног струјања у атмосфери, затим о кружном кретању и комешању ваздуха – омогућава да се од примарног значења „ветар“ развију секундарна значења која се могу односити на различите социјалне, политичке, емоционалне и др. процесе. Овде су посредни метафоричке асоцијације засноване на трансформацијама типа конкретно → апстрактно (јак ветар → јако узбуђење, јак немир; комешање ваздуха → комешање емоција, друштвено превирање). Повезивање семантичких садржаја полазног појма (ветар) и циљних појмова (друштвене прилике, емотивно стање) врши се такође и на основу семе која се односи на околности под којима се дата појава у природи одвија: ветар је праћен падавинама → нестабилно друштвено/емотивно стање је обично праћено интензивним манифестацијама расположења – *бурним* реакцијама.⁸

⁸ На сличан начин развија се и полисемантичка структура лексеме *шјалас* у РСМ (2. б. „оно што се постепено шири, надлази, захвата кога или што“: *шјалас нејријатиних асоцијација; шјалас незадовољсјива*). Управо на примеру ове лексеме у руском језику, волна (срп. *шјалас*), руска ауторка Кузњецова (1989: 111–112) објашњава везу између компонената основног и секундарног значења уопште: „Во фразе После выступления певца вспыхнула и прокатилась по залу новая волна аплодисментов слово волна выступает в переносном значении – ‘масса, поток чего-либо движущегося, следующего друг за другом на некотором расстоянии’; общие признаки ‘движение’, ‘последовательно-ритмичное’, ‘подобное движению волн’ связывают его с основным значением слова ‘водяной вал, образумый колебательными движениями водной поверхности’. Таким образом, слово в переносном значении одновременно соотносено с двумя денотатами: собственным и денотатом основного значения.“

На сличан начин развија се и полисемантичка структура лексема *вихор* и *олуја* у РСЈ. Примарни семантички садржај ових лексема односи се на метеоролошки процес који се у природи манифестује снажним ветром, падавинама, док се секундарне реализације у полисемантичкој структури лексема односе на друштвена збивања или човеков духовно-емотивни свет. Као један од заједничких елемената примарног семантичког садржаја ових двеју лексема и семантичких реализација које су у РСЈ обележене као фигуративне јесте сема интензитета. Уочавамо да „јак и брз ветар“ (*вихор*) може бити изворни домен за номинацију различитих процеса који се одвијају у човековом окружењу и карактерише их „велики замах, интензитет, жестина, силина“. С друге стране, индуктор секундарне семантичке реализације лексема *вихор*, која је у РСЈ идентификована под б., јесте семантичка компонента која носи информацију о *начину* на који се одређени процес одвија. Семе *врљожно* и у *ковийлац* индукују метафорички пренос врљожни ветар → метеж уопште (друштвени, емоционални итд.). Сличност између двеју појава, атмосферске и друштвене, огледа се у њиховој спољашњој манифестацији, што нас наводи да прву, конкретну (врљожно кретање ваздуха) користимо приликом номинације друге, апстрактније – *вихор револуције*, *вихор најезде* (РСЈ). Уочавамо да су метафоричке асоцијације које омогућавају развијање полисемантичке структуре лексема чија је архисема „ветар“ доследно засноване на трансформацијама типа конкретно → апстрактно.

У грађи ексцерпираној из РСЈ издвојиле су се неколике лексема које примарно означавају падавине, а секундарна семантичка реализација (или нека од секундарних реализација, уколико их има више) маркирана је квалификатором *фий*. Нашу пажњу привукла је полисемантичка структура лексема *киша*, односно њена лексикографска обрада у Матичином речнику: „1. врста атмосферског талоба, вода која у капима пада из облака;⁹ 2. фиг. велика количина, мноштво, обиље (нечега): киша граната, киша суза, киша питања“. Уочавамо такође да се секундарно значење лексема *киша*, мотивисано метафором, увек реализује у контексту са семантичким детерминатором. Тако *киша* може означавати „мноштво, обиље“ само у именичкој партитивној синтагми (*киша іранайа*, *киша суза*, *киша йийања*), где се увек јавља у функцији партитивне речи.¹⁰ На семантичком плану, значајне су лексема која се налазе у споју са лексемом *киша* (нпр. *іранайа*, *суза*, *йийања*), јер оне својим обликом (партитивним генитивом) и семантичким садржајем (означавају одређену количину нечега) упућују на семантички садржај лексема *киша* који се реализује у датим спојевима.

⁹ Примећујемо да у дефиницији примарног значења изостаје семантичка компонента која индукује секундарно значење, тј. недостаје информација о заједничкој карактеристици двају појмова, која је омогућила пренос номинације са једног појма на други. Искуство које поседујемо о примарној реалији (о киши као атмосферској појави), прецизније, о начину на који се она манифестује у природи (вода пада из облака у виду велике количине/мноштва капљица), чини да секундарну семантичку реализацију (велика количина, мноштво нечега) доживљавамо као јасно мотивисану. Ипак, сматрамо важним да лексикографска дефиниција примарног значења експлицира све семе који су продуктивне и које постају индуктори неког од секундарних начења. Када је посреди лексема *киша*, експлицитнија дефиниција основног значења од оне коју бележи РСЈ могла би гласити: „врста атмосферског талоба, вода која у виду велике количине/мноштва капи пада из облака“.

¹⁰ О структури партитивне синтагме в. у Станојчић–Поповић 2008.

Анализа корпуса показала је да међу лексема чији се примарни семантички садржај односи на атмосферске појаве које се манифестују у виду падавина можемо сврстати и лексему *мећава*. Њено основно значење у РСЈ дефинисано је као „снежна олуја, јака вејавица“, а секундарна реализација у полисемантичкој структури квалификована је као фигуративна. Дисперзија примарног значења лексема *мећава* иде у смеру семантичког уопштавања, те *мећавом* можемо назвати све „оно што се испољава, што навире, надлази у брзим, бројним налетима“ (РСЈ). Као синониме РСЈ бележи лексема *навала* и *бујица*, наводећи притом и детерминаторе који упућују на реализацију секундарног семантичког садржаја лексема *мећава* у датој позицији: „навала, бујица (нпр. речи, питања)“.¹¹

3.1.2. Лексема које означавају опште атмосферске прилике

У групи лексема које означавају метеоролошке појаве и процесе у атмосфери издвојило се и неколико лексема чије је примарно значење у вези са каквим општим атмосферским приликама, односно временским условима: нпр. *југовина* – „топло и влажно време (обично зими) са повећаном температуром и нижим атмосферским притиском“; *ведрина* – „стање (неба и атмосфере) без облака, безоблачност; плаветнило (неба)“; *мајла* – „згуснута водена пара (сићушне водене капљице или ледени кристалићи) у приземним слојевима ваздуха, која смањује видљивост“; *мраз* – „хладно време са температуром испод 0° Целзијусових; велика хладноћа, студен“. У полисемантичкој структури ових лексема, активацијом компонената из примарног садржаја, развијају се секундарне реализације чији се садржај односи на неке опште прилике и околности у којима човек живи и делује. Лексичко-семантичка анализа показује да су секундарна значења лексема из ове подгрупе најчешће индукована метафором заснованом на трансформацијама типа конкретно → апстрактно, при чему се врши пренос номинације са атмосферских стања, услова, околности на друштвена, психолошка, емоционална стања, услове, околности.

Посебно занимљивом за ово истраживање показала се значењска структура лексема *мајла*, јер су чак три сродна значења (у оквиру значења које је у РСЈ забележено под 3) у РСЈ квалификована као фигуративна, при чему уз дефиниције налазимо и примере уобичајених лексичких спојева у којима се та значења реализују: „а. мрак, тама“, „б. нејасност, неодређеност, замућеност: идејна магла“, „в. занесењаштво, занос, опијеност: магле и идеали једног времена, романтичарска магла“. У формирању секундарних значења лексема *мајла* учествовала је семантичка компонента која у структури примарног

¹¹ Електронски корпус српског језика, међутим, бележи само један пример у коме се лексема *мећава* налази у позицији са детерминатором који упућује на њено секундарно значење (*мећава зелених новчаница*). Насупрот томе, лексему *бујица*, коју РСЈ наводи као синоним лексема *мећава* у значењу „мноштво/оно што навире, надлази у бројним налетима“, сасвим уобичајено налазимо у контексту који упућује на њено метафорично значење (*бујица људи*, *бујица њесама*, *бујица обећања*, *бујица ружичастих џаниљика*, *бујица суза* итд.). Фреквенције семантичких реализација посматраних лексема у електронском корпусу, наводе нас да претпоставимо да је за лексему *бујица* типично и лексичко окружење у коме се реализује њено секундарно значење, док је употреба лексема *мећава* у значењу које РСЈ бележи као секундарно – спорадична. Отуда проистиче наше уверење да је значење лексема *бујица* у спојевима *бујица речи*, *бујица џишања* индуковано лексичком метафором, док је лексема *мећава* у спојевима *мећава речи*, *мећава џишања* само фигуративно употребљена, при чему за наведена лексичке спојеве можемо рећи да нису у духу српског језика.

значења носи информацију о околностима, прецизније о нивоу видљивости у физичком њројору. Ограничена способност виђења у простору у коме се човек налази, односно смањење оптичке видљивости какво узрокује мајла, постају изворни домени за номинацију околности и стања уопште у којима је отежана перцепција – нпр. занос, занесењаштво, опијеност (в. мајла 2в). Исти метафорички пренос омогућава да мајлом назовемо и различите видове неодређености, нејасноће, замућености и сл. (в. мајла 2б). На основу овога можемо закључити да се полисемантичка структура лексеме мајла развија метафоричким асоцијацијама заснованим на трансформацијама типа конкретно → апстрактно: магла у ваздуху → неспособност рационалног расуђивања.

Сличан процес уочавамо и у полисемантичкој структури лексеме ведрина. Атмосферско стање без облака у вези је са нивоом осветљености у природи, а посредно и са степеном видљивости, односно са могућношћу перцепције коју човеку омогућава чуло вида. Сматрамо да је значење лексеме ведрина које РСЈ бележи под 3. „сјај, бистрина, непомућеност: ведрина ока“ засновано на продуктивности семе која у примарном садржају носи информацију о околностима, о степену видљивости, тј. способности виђења. Атмосферска ведрина тако постаје изворни домен за номинацију било које појаве, процеса, стања и сл. које карактерише присуство светлости, перцептивна моћ утемељена у човековој способности да „гледа“ свет око себе. Примећујемо да даљи развој полисемантичке структуре омогућавају метафоричке трансформације типа конкретно → апстрактно: стање неба без облака → добро расположење: духовно или емотивно стање које није нарушено никаквом непријатношћу. Отуда преноси „ведро небо“ (1б) → „ведро расположење“ (4а), „ведро, оптимистично гледање на ствари, ведрина духа“ (4б). Семантичка реализација коју РСЈ бележи под 4в: „ведар израз лица, озареност“ (нпр. ведрина лица) репрезентује нижи степен метафоричке апстракције у односу на реализације 4а и 4б, будући да је у основи преноса номинације извесна сличност у манифестацији њмурној времена (сиво небо прекривено облацима) и намрштеног, њмурној лица (лице прекривено борама које узрокује мрштење).

Механизам метафоре омогућио је и развитак полисемантичке структуре лексеме хладноћа у РСЈ, чији се примарни садржај односи на атмосферске прилике, на температуру ваздуха: „1. ниска температура, студен, зима“. Уочавамо да хладноћа може карактерисати човеково понашање (исп. хладноћа 2а у РСЈ: „смирено понашање, мирноћа, сталоженост“: хладноћа на исјийју), а може се односити и на човеков емотивни свет (исп. хладноћа 2б у РСЈ: „одсуство присности, блискости; хладно, нељубазно, уздржано држање; резервисаност; нељубазност; затегнутост“: хладноћа између мајке и сина; хладноћа односа). Претпостављамо да је семантичка компонента из основног садржаја која носи информацију о одсуству топлоте (ниска њемператур, зима) у секундарној реализацији трансформисана у сему одсуство њприсности, блискости.¹²

¹² Како Д. Гортан-Премк (2004: 107) истиче, сема која индукује метафору може носити информацију о некој спољашној особини денотата, али и информацију „о нашем поимању денотата“, тј. „о његовој сигнификативној вредности“. Тако је, сматра ауторка, у основи метафоричког преноса висок човек → висок морал заправо колективно вредновање висине као нечега позитивног. До сличног закључка долазимо анализом полисемантичке структуре неких лексема из наше грађе којима се примарно именују атмосферске прилике изазване температуром ваздуха. Реч је о лексемама мраз и хладноћа, чија секундарна значења указују на то да се појмови њойло и хладно различито

3.1.3. Лексеме које означавају процесе у Земљиној кори

Посебну семантичку подгрупу сачињавају лексеме које примарно означавају некакав процес у Земљиној кори, а полисемантичка структура им се усложњава метафоричким уопштавањем типа: процес у Земљиној кори → друштвени/емотивни процес великих размера/последица/интензитета. Такве су нпр. лексеме *ерозија*, *еруиција*, *земљотрес*, *пошрес*, чије је основно значење у лексикографској дефиницији обележено квалификатором *геол.*, а неке од секундарних семантичких реализација квалификатором *физ.* Примећујемо да код свих лексема овог типа заправо долази до дисперзије примарног значења механизмом метафоре. Тако *ерозија* примарно означава „процес разарања и одношења површинских делова Земљине коре...“, а метафоричком трансформацијом заснованом на продуктивности семе функције из примарног садржаја¹³ долази до семантичког уопштавања и *ерозија* постаје назив за *нарушавање*, *кварење*, *слабљење* уопште (исп. *ерозија* 4 у РСЈ). Дакле, семантичка компонента која је носилац информације о начину манифестације једног процеса у природи својом активншћу омогућава да управо тај процес постане изворни домен за номинацију било ког процеса који се манифестује на сличан начин.

Семе које носе информацију о начину на који се одвија одређени процес у природи омогућавају развијање полисемантичке структуре лексеме *еруиција*, чије је основно значење у РСЈ обележено квалификатором *геол.* и дефинисано као „нагло избијање и избацавање вулканске лаве из унутрашњости на површину Земље“. Активирањем двеју компонената из датог примарног садржаја („нагло“ и „изаћи на површину“) стварају се услови да у одговарајућој семантичкој позицији лексема ерупција означи „изненадни и нагли, необуздан излив осећања“, при чему пренос номинације са природног на емотивни процес омогућава метафора¹⁴.

вреднују у нашој колективној свести – појам *шоило* има конотативни садржај „добро, пожељно“, док се појам *хладно*, насупротив томе, доводи у везу са нечим непријатним (о конотацији као компоненти лексичког значења в. у Ристић 1994 и Драгићевић 2007).

¹³ Исти лексички механизам доводи до развоја полисемантичке структуре лексеме *земљотрес* која, према РСЈ, примарно означава „подрхтавање Земљине коре, потрес, трус“, а секундарно „велико друштвено колебање, кризу“. Чини се, наиме, да је стање физичке равнотеже и стабилности тла под ногама вредновано високо у нашој колективној свести, те појам *земљотрес* (који имплицира изостајање равнотеже услед подрхтавања тла) има конотацију „нешто неповољно“. Отуда земљотрес постаје изворни домен за номинацију различитих неповољних социолошких прилика – економских криза, бурних друштвених промена, ратних сукоба и сл.

¹⁴ Електронски корпус српског језика бележи лексему *еруиција* укупно 122 пута у свим падежним облицима једнине и множине, од чега се 38 пута ова лексема јавља у секундарном, метафоричком значењу. Уочавамо да се секундарно значење доследно реализује када се лексема *еруиција* јави у функцији независног конституента у именичкој синтагми са падежним атрибутом, при чему функцију атрибута најчешће врши нека именичка лексема чије је значење у вези са човековим емотивним стањем: нпр. *еруиција* гнева, *еруиција* тињајућег незадовољства, *еруиција* одушевљења, *еруиција* смртоносног насиља, *еруиција* слава.

3.2. Лексеме које означавају облике рељефа и географска пространства

Међу посматраним лексемама постоји велики број оних чији примарни садржај може означавати некакав географски простор, и то, конкретније, одређену тачку у том простору или пак одређени облик рељефа.

3.2.1. У засебну подгрупу сврстали смо лексеме чије је семантичко језгро концентрисано око семе положаја, а као важне компоненте у структури лексичког значења издвајамо следеће семе: *верџикалан*, *узак*, *шесан*, *нејроходан*. Семантичка анализа ових лексема показује да је компонента *нејроходан* обично комплементарна компоненти *верџикалан*, односно компонентама *шесан* и *узак*. Другим речима, типично је да онај део рељефа за чији је положај релевантно вертикално простирање – истовремено буде непроходан. Сличну узajамну зависност примећујемо и између семантичких компонената *шесан* (тј. *узак*) и *нејроходан*, што имплицира да је део рељефа који карактерише некакав узак, збијен простор у исто време обично „тешко проходан“.

Међу лексемама у оквиру чијег се примарног значења као важна компонента уочава *верџикална димензија*, у корпусу налазимо следеће: *амбис*, *бездан*, *јаз*, *јонор*, *јровалија*, *урвина*. Дефиниције примарног значења лексема *бездан*, *јонор* и *јровалија* указују на то да свака од њих означава неко удубљење у рељефу (*бездан*: „1. дубока провалија чије се дно не може сагледати, понор, амбис; огромна дубина: бацити се у ~“; *јонор*: „1. а. провалија велике дубине, бездан. б. место где се река понорница губи под земљом“; *јровалија*: „1. велико удубљење у рељефу са стрмим странама, понор, бездан“). Активирањем семантичких компонената која носе информацију о вертикалном пружању („дубок“, „провалија“, „удубљење“, „понор“) долази до развијања секундарних значења ових лексема, која су махом апстрактна (*бездан*: „2. фиг. а. *бескрајносћ*, *неизмерносћ*; *неизмерна количина*, *мноштво*. б. *јројасћ*, *несрећа*, *зло*“; *јонор*: „3. фиг. а. *јројасћ*, *јојибџа*. б. *дубока разлика*, *неслањање у мишљењу*“; *јровалија*: „2. фиг. *раздор*, *разилажење*, *расцеј*: ~ између младих и старих“). Анализа примарног и секундарног значења показује да су ове три лексеме захваћене трансформацијама типа конкретно → апстрактно, међу којима уочавамо следеће: простор → стање; удубљење у рељефу → раздор; простор велике дубине → (а) неизмерност, бескрајност или (б) велико мноштво. Додатну пажњу привлачи чињеница да уколико се значење лексеме односи на вертикалан простор, тј. уколико је засновано на семи вертикалног положаја¹⁵ – у оквиру лексикографске дефиниције имплицира се кретање човека кроз тај вертикалан простор, тачније човеков положај у њему. С тим у вези, уочавамо и следећу метафоричку трансформацију: кретање наниже у вертикалном простору → пропаст, несрећа, зло, погибија (*бездан* 2б и *јонор* 3а).

3.2.2. Да бисмо поуздано утврдили како је развијено значење „неизмерна количина, неизмерно мноштво“, које у полисемантичкој структури лексеме

¹⁵ Анализирајући секундарне реализације релационих придева *висок* и *низак* у српском језику, Д. Гортан-Премк указује на сему „вертикално пружање“, која представља најважнију компоненту њиховог лексичког значења. Притом истиче да се семантички садржај лексеме *низак* разликује од семантичког садржаја лексеме *висок* „само по односу *знајно/незнајно*, везаном за сему вертикално пружање“ (Гортан-Премк 2004: 106).

*бездан*¹⁶ РСЈ бележи под 2.б, испитали смо и како је ова одредница обрађена у Речнику САНУ. Као потврде секундарног значења лексеме *бездан* Академијин речник бележи и следеће примере: *Нисам никоме дао ни да њакне у овај бездан боли и чежња, немира и нада* (М. Беговић); *Беше у њом њојлегу читтав бездан њрекора* (С. Ранковић). Већ на први поглед јасно је да је реч о неубичајеним семантичким позицијама за лексему *бездан*, као и да су примери које доноси РСАНУ у потпуности фигуративни и карактеристични за књижевно-уметнички стил. Контекст у коме је у сва три примера употребљена лексема *бездан*, као и њено најближе окружење (у питању су лексеме које означавају емоције, стање, расположење: *бол, чежња, немир, нада, милост, њрекор*), сугеришу да је за реализацију значења „неизмерна количина, неизмерно мноштво“ неопходна специфична позиција, у којој семантички детерминатор мора показивати да је посредни нешто апстрактно.¹⁷

Поређењем дефиниција примарног значења лексеме *бездан*, које бележе РСАНУ и РСЈ, уочили смо да између њих постоји једна значајна разлика (РСЈ: „дубока провалија чије се дно не може сагледати, понор, амбис; огромна дубина: бацити се у ~“; РСАНУ: „дубока провалија која се не може измерити, нити јој се дно може сагледати; бескрајна дубина“). Наиме, у дефиницији коју бележи РСЈ изостављена је управо она компонента која омогућава семантичку дисперзију (*који се не може измерити*), што дефиницију забележену у РСАНУ чини потпунијом и експлицитнијом.

За анализу лексемâ *бездан*, *њровалија*, *њонор* и других из ове групе, важно је и једно запажање Д. Гортан-Премк о условљености секундарних семантичких реализација контекстом. Наиме, проучавајући полисемију и секундарна значења лексема, Д. Гортан-Премк долази до закључка да је услов за реализацију свих секундарних значења (без обзира на то да ли су она индикована метафором, метонимијом или синегдохом) – постојање семантичке позиције са детерминатором, семантичким или синтаксичким (Гортан-Премк 2004: 110). Ауторка даље истиче да се основна значења лексемâ реализују слободно, а секундарна синтагматски (Гортан-Премк 2004: 112). Анализа наше грађе доводи нас до истог закључка, будући да је као сигнал за активирање секундарних семантичких компонената било које од ексцерпираних лексема – неопходан контекст.¹⁸ У прилог ове тезе говори и поменути пример који

¹⁶ Приметили смо да у синтагми *бездан њрекора* лексема *бездан* има функцију квантификатора и може се семантички изједначити са прилогом за количину *мнојо* или прилошком синтагмом *бескрајно мнојо* – исп. *Беше у њом њојлегу (бескрајно) мнојо њрекора*.

¹⁷ Мала је вероватноћа да ће се у комбинацији са лексемом *бездан* наћи неки апелатив који означава конкретан, бројив предмет и практично је немогуће замислити комуникативну ситуацију у којој би се могао остварити исказ **Куйио сам бездан јабука*. *Бездан* доследно функционише као квантификатор апстрактних ентитета, нечега неопипљивог, неизмерног, о чему сведоче и примери које бележи Електронски корпус: *бездан њразних речи; бездан људске добротје; бездан (њјјове) мудростџ; бездан џије*.

¹⁸ И обрада одреднице *њровалија* у РСЈ показује да је контекст неопходан као индикатор секундарног значења дате лексеме. Премда је РСЈ једнотомни речник, који због свог обима не бележи примере, у лексикографској обради лексеме *њровалија* описна дефиниција секундарног значења допуњена је минималним контекстом: „2. фиг. *раздор, разглажење, расцеј*: ~ између младих и старих“. Предлошко-падежна конструкција „између младих и старих“ налази се у функцији падежног атрибута у именичкој синтагми *њровалија између младих и џтарих* и представља синтаксички

РСАНУ наводи као потврду за реализацију једног од секундарних значења лексеме *бездан* (*бездан њрекора*). Уосталом, секундарне реализације значења и засноване су на новим колокацијама у које одређена реч (у овом случају географски појам) ступа, при чему управни члан (именичке) синтагме сугерише о ком је значењу реч.

3.2.3. Полазећи од лексикографских дефиниција у речницима српског језика, примећујемо да лексеме *амбис*, *бездан*, *њонор* и *њровалија* имају практично исту референцијалну вредност (њима се именују слични семантички садржаји), на основу чега закључујемо да ове лексеме стоје у односу синонимије и притом формирају синонимски низ.¹⁹ Ово уверење поткрепљује и чињеница да при обради сваке од лексема из низа *амбис – бездан – њонор – њровалија* лексикограф иза описног дела дефиниције наводи као синоним одредничкој лексеми најмање једну од преостале три, повезујући тако значења различитих одредница. Уочавамо такође и да се у описном делу дефиниције, као архисема одредничке лексеме, може појавити нека од лексема које чине синонимски низ. Тако нпр. лексему *њровалија* можемо сматрати централним, доминантним чланом синонимског низа *амбис – бездан – њонор – њровалија*, јер се помоћу ње или описно дефинишу остали чланови низа или је пак налазимо у синонимском делу дефиниције. Односи између елемената низа и њихова позиција унутар дефиниције приказани су у следећој табели:²⁰

	у описном делу деф.	у синонимском делу деф.
амбис	/ ²⁰	провалија, понор, бездан
бездан	провалија	понор, амбис
понор	провалија	бездан
провалија	удубљење	понор, бездан

3.2.4. Посебну подгрупу међу лексемама које означавају некакав географски простор чине оне у чијој структури налазимо макар једну од семантичких компонената *њесан*, *узак*, *њњроходан*. Такве су нпр. у нашој грађи лексеме *бесњуђе*, *врањоломија*, *кланац*, *њеснац*, *њунњла*. Свака од наведених лексема примарно означава неки конкретан, ограничен простор у природи, а међу семама вишег ранга у семској структури лексичког значења налазимо сему *њњроходност*, која не само да носи информацију о физичким карактеристикама датог географског простора, већ имплицира и човеково кретање кроз њега. Метафоричком трансформацијом типа конкретно → апстрактно ова семантичка компонента се активира и постаје продуктивна у формирању секундарних значења лексемâ из ове подгрупе.

детерминатор који имплицира да се у датој синтагми реализује секундарно значење лексеме *њровалија*.

¹⁹ Диференцијацијом термина синонимски ред и синонимски низ бавила се у српској лингвистици Даринка Гортан-Премк. О синонимском низу ауторка говори као о ужем појму, који обухвата групу речи из истог синонимског реда, идентичних или врло блиских вредности, и у погледу денотације и у погледу конотације (Гортан-Премк 1982).

²⁰ Знак „/“ показује да лексикографску дефиницију чини само синонимска група речи, при чему је описни део изостављен.

Објаснићемо како долази до развијања полисемантичке структуре лексема *бесџуће* и *кланац*. Речник *српског језика* примарно дефинише *бесџуће* као „крај, предео без путева; тешко проходан, непроходан крај, терен“, док је лексема *кланац* у истом речнику дефинисана као „узан, издужен простор између брда и планина, теснац, клисура“. Компоненцијална анализа примарних семантичких реализација ових двеју лексема може се представити на следећи начин: *бесџуће* = „предео“ + „без пута“ + „тешко проходан“; *кланац* = „простор“ + „узан“ + „издужен“ + „између брда и планина“. Из примарног садржаја лексема *бесџуће* активирају се семантичке компоненте „без пута“ и „тешко проходан“ и метафоричком трансформацијом омогућавају развијање двају секундарних значења које бележи РСЈ и квалификује их као фигуративна – „безизлазно стање, дезоријентисаност, пометња; лутање“ и „погрешан пут, странпутица; застрањеност, заблуделост; разврат“. Уочавамо да се метафорички пренос номинације врши са конкретном појма (неког предела, тј. географског простора) на апстрактан појам (одређено стање/околности у којима човек живи), на основу њихове међусобне сличности. Наиме, „непроходан предео“ „без пута“ отежава човеково физичко кретање и сналажење у простору на сличан начин као што тешка ситуација отежава и онемогућава човеково сналажење и напредовање у животу. Даљим метафоричким уопштавањем, *бесџуће* постаје назив за сваки „погрешан“ пут, „застрањеност“ у моралном погледу, па чак и за „разврат“.

На сличан начин, механизмом метафоре, развијају се и полисемантичке структуре лексема *кланац* и *врајоломија* које бележи РСЈ. Из примарног семантичког садржаја лексема *кланац* издваја се и постаје продуктивна сема „узан“, индукујући секундарно значење које у структури одреднице „кланац“ бележи Матичин речник: „тежак, безизлазан положај, шкрипац“. Очигледно је да се појам „узак“ асоцијативним путем доводи у везу са појмовима „тесан“, „непроходан“, „отежавајући“ и претпостављамо да је у основи ове трансформације колективно вредновање семе из основног семантичког садржаја. С друге стране, дисперзију значења лексема *врајоломија* омогућава компонента „непроходан“ коју уочавамо у структури примарног садржаја. Као основно значење ове лексема РСЈ бележи значење „врлетан, непроходан крај; стрмина, провалија, урвина“, док се она секундарно дефинише као „вратоломна вежба, опасна, ризична радња, акробација“ (*врајоломија* под 2а), односно као „фиг. авантура, пустоловина; непромишљен и опасан, ризичан подухват“ (*врајоломија*, под 2б). Примећујемо да је само значење које Матичин речник бележи под 2б означено квалификатором *фиг.*, премда је и значење под а. развијено на исти начин – активирањем сема *врлетан* и *сјирм* из основног садржаја, односно метафоричком трансформацијом *врлетан/сјирм* → *ојасан*.

3.3. Лексема које означавају неку водену површину или неку растреситу/течну материју у природи

У анализираној грађи издвојила се и група лексема које означавају неку течну или пак неку растреситу материју. Поделили смо их у две подгрупе, у зависности од тога да ли се као важна компонента у структури лексичког значења јавља сема „вода“ или сема „земља“.

3.3.1. У прву подгрупу сврстали смо лексема чије семантичко језгро чине компоненте „земља“ и „расквашена“ и то су лексема: *блашо*, *блашинуше*, *либ*, *кал*, *каљуја*. Дисперзијом њиховог примарног садржаја развија се

секундарно значење које се односи на неке моралне особине или на носиоце тих особина. Уобичајено је да се „расквашена земља“ у метафоричком преносу типа конкретно → апстрактно трансформише у правцу означавања негативних моралних карактеристика.²¹ Претпостављамо да разлоге за овакву трансформацију опет треба тражити у колективном вредновању „расквашене земље“ као нечега „нечисто, прљавог“.

Метафорички пренос са конкретног на апстрактно примећујемо и у полисемантичкој структури лексема из наше грађе које примарно означавају неку растреситу смесу земље и воде у природи. Тако је, рецимо, лексема *блаио* у РСЈ примарно дефинисана као „мека, лепљива смеса од расквашене земље или прашине, кал, глиб“, а у структури ове одреднице, под 4. налазимо неколике семантичке реализације означене квалификатором *фил.*: а. „олош, шљам“; б. „морална поквареност, порок; разврат; срамота, срам, понижење“; в. „ружне речи, измишљотине, лажи, клевете“. Примећујемо да су значења које РСЈ бележи под 4. заснована на лексичкој метонимији, у чијој је основи егзистенцијална веза између „блата“ и човека који се налази „у благу“. Имајући, међутим, у виду да се лексемом *блаио* примарно именује „мека, лепљива смеса од расквашене земље“, стиче се утисак да метонимији мора претходити семантички процес у оквиру кога се изворни појам (*мокра, расквашена земља*) колективно вреднује као нешто што је „нечисто, прљаво“. Чини се, дакле, да тек након што колективно оценимо „меку, лепљиву смесу од расквашене земље“ као „прљавштину“ можемо вредновати човека који „западне“ у ту земљу као „олош, шљам“. Притом стичемо утисак да напоредо са метонимијом делује и метафора заснована на трансформацији типа конкретно → апстрактно (физичка прљавштина човека у благу → морална, духовна прљавштина). Метафоричко повезивање *прљавој предмету са моралном, односно духовном прљавштином* одвија се у три смера, те се лексемом *блаио* фигуративно могу именовати три различита денотата – *особа* (семантичка реализација под 4.а. – „олош, шљам“), *особина* или *испитување* такве особе (семантичка реализација под 4.б. – „морална поквареност, порок; разврат; срамота, срам, понижење“ и *оно што таква особа говори* (семантичка реализација под 4.в. – „ружне речи, измишљотине, лажи, клевете“).

И полисемантичка структура осталих лексема из ове групе усложњава се на сличан начин као што је то случај са лексемом *блаио*, пошто се и у њиховом примарном садржају као значајне компоненте уочавају семе „земља“ и „расквашена“. Тако је основно значење лексеме *кал*, које РСЈ бележи под а. – „расквашена земља, блато, глиб“. Одатле је, развијено значење „нечистоћа, прљавштина; измет“, које овај речник бележи под б. Чини се да је и овде посредни нека врста метонимијског семантичког уопштавања, које нам омогућа-

²¹ Да би се разумео метафорички пренос *расквашена земља* → *морална поквареност* (какав, нпр., уочавамо у структури лексеме *блаио*), треба имати у виду како се развија полисемна структура придева *прљав*. Једно од примарних значења лексеме *прљав*, јесте значење „непоштен, нечестан; рђав, зао“, које РСЈ бележи под б. Имајући у виду да исти речник под а. бележи значење „који није чист, нечист, упрљан, умазан“, закључујемо да је у основи семантичког преноса /а./ → /б./ заправо метафора заснована на трансформацији типа конкретно → апстрактно.

ва пренос имена једног појма („расквашене земље“) на други, општији појам („прљавштину“).²²

Посебно питање представља оправданост употребе квалификатора *фиг.* при обележавању секундарних семантичких реализација лексеме *блайто*. Ако претпоставимо да у дисперзији примарног значења учествује метонимија, онда реализације које РСЈ бележи под 4. не би требало квалификовати као фигуративне.

3.3.2. У ексцерпираној грађи као посебна група издвојиле су се лексеме које означавају неку водену површину – нпр. *бара, море, мочвара, океан, река, слив*. Као централну компоненту у примарном садржају ових лексема (архисему) препознајемо семантичку компоненту „вода“. Међу семама вишег ранга, чија трансформација омогућава дисперзију примарног значења поменутих лексема, две су нарочито значајне, те ћемо им посветити неопходну пажњу. Прва је *сема величине*, која носи информацију о томе *колики је њпросџор у њприроди који је исџуњен водом*. Њеним активирањем долази до специфичног семантичког уопштавања, заснованог на преносу *велика њовршина воде у њприроди* → *било иџиа велико*. Овај тип асоцијативног повезивања уочавамо у полисемантичкој структури лексема *море* и *океан* из наше грађе. Компоненцијално анализиран, основни, номинациони семантички садржај лексеме *море* изгледао би овако: *водено њросџирансџиво + велико + њеџреџледно + дубоко + слано + окружено земљом*. Све семантичке реализације дате под тачком 2. у РСЈ мотивисане су семом *велико* из основног садржаја²³: „2. фиг. а. велико пространство нечега што подсећа на море (1); већа површина по којој се нешто пружа: море кукуруза, море магле, море цвећа. б. сразмерно велика количина неке течности: море крви, попити море ракије, море суза. в. уопште велики број, велика количина нечега, мноштво, обиље: море питања, море проблема“.

Друга компонента која може представљати мотивациону базу за асоцијативно повезивање двају значења у полисемантичкој структури лексемâ из ове подгрупе јесте сема која носи информацију *о креџшању / мировању воде унутџар даџиоџ воденоџ њросџирансџива*. Компоненцијалном анализом долазимо до закључка да је пренос значења у структури лексеме *бара* („мања плитка стајаћа вода“ → „духовна учмалост“) индукован семом мировања из основног садржаја. Наиме, претпостављамо да се, путем метафоре, компонента „стајаћи“ (= „који стоји, мирује“) трансформише у компоненту „који се не развија / који стагнира“. Метафорички пренос *мировање* → *духовна неакџив-*

²² У лексикографској обради лексемâ *блайто* и *кал* у РСЈ примећујемо извесну разлику. Наиме, лексема *кал* дефинише се под б. у Матичином речнику на следећи начин: „нечистоћа, прљавштина; измет; фиг. духовна прљавштина, срамота: уши пуне кала, човечји ~; излаз из овога хаоса и кала“. На овај начин је експлицитно како се развило значење „духовна прљавштина“, које РСЈ квалификује као *фигураџивно*. С друге стране, у структури одреднице *блайто* у овом речнику изостаје семантичка реализација која посредује у дисперзији значења и омогућава трансформацију *расквашена земља* → *морална њрљавиџина, њоквареносџи*. Стога обраду лексеме *кал* у РСЈ, као потпунију и експлицитнију, можемо сматрати примером бољег лексикографског решења.

²³ Запажамо да се секундарно значење по правилу реализује у позицији са синтаксичким детерминатором. Реч је, наиме, о именичким партитивним синтагмама, у којима се именица *море* увек јавља у функцији партитивне речи (нпр. *море цвећа, море суза, море иџишања*) и има семантичку вредност прилога за количину *мноџо*.

носѝ, учмалосѝ заснива се на трансформацији типа конкретно → апстрактно: *физичко крешање, најредовање* → *духовно крешање, најредовање*.²⁴

4. Закључна разматрања

Семантичка анализа именица којима се у српском језику означавају географски, геолошки и атмосферски појмови показује тенденцију лексема овог типа да развијају секундарна значења, обично квалификована као фигуративна у домаћој лексикографској пракси. Разлагањем примарног садржаја посматраних лексема на семантичке компоненте, дошли смо до закључка да дисперзију основног значења по правилу омогућава лексичка метафора заснована на трансформацијама типа конкретно → апстрактно, док је тек у неколиким случајевима у основи семантичког преноса метонимија.

Секундарне реализације које налазимо у полисемантичкој структури ових лексема означавају различите апстрактне социолошке појаве, процесе, односе, околности, те емотивна или духовна стања, расположења, облике човековог понашања и сл. Често је у основи метафоричке индукције и колективно вредновање неке од сема из полазног садржаја, што указује на то да је употреба квалификатора *физ.* у великом броју случајева оправдана. Другачије је, међутим, када су по среди семантичке реализације индуковане трансформацијом компоненте која носи информацију о облику, величини, интензитету или пак трансформацијом неке друге семе из примарног садржаја. У погледу фигуративног квалификовања, начелно проблематичне јесу полисемантичке структуре оних лексема из наше грађе које се усложњавају деловањем метафоре засноване на трансформацији типа конкретно → апстрактно.

За поједине случајеве тешко је утврдити да ли је по среди нова семантичка реализација лексема или је само реч о фигуративном примеру, односно о необичној семантичкој позицији за дату лексему. Будући да смо показали како је за остваривање секундарног значења у великом броју случајева неопходна специфична семантичка позиција са детерминатором, стиче се утисак да су, када је реч о посматраним лексемама, махом посредни само фигуративни примери. То би значило да се лексема заправо налази у онеобиченом лексичком окружењу, а да притом не долази ни до промене архисеме, ни до семантичке дисперзије (исп. нпр. *пастѝи у бездан између стѝрмих ѝланинских висова* и *пастѝи у бездан шѝује*). Колебање овог типа није изостало ни код самих лексикографа. У прилог томе говори чињеница да су секундарна значења добијена по истом моделу – каткад бележили (и квалификовали) као посебне реализације дате лексеме, а каткада их наводили као фигуративне примере у склопу њене примарне реализације.

Конечно, премда смо у овом раду настојали да укажемо на све семантичке и лексикографске проблеме уочене приликом анализе лексема које означавају различите појаве и процесе у природи, питање оправданости

²⁴ Сличне метафоричке трансформације карактеристичне су за многе глаголе кретања. Тако, нпр., метафорички пренос кретање → напредак индукује дисперзију примарног садржаја глаголске лексеме *стићи*, те у полисемантичкој структури ове одреднице у РСЈ под 1.а. налазимо значење „идући доспети на исто место, наћи се на истом месту с неким који је био измакао, достићи, сустићи“, а под 3.б. значење „узнапредовати, доспети (у стицању звања, положаја, угледа, у развоју и др.). – На тај начин нећеш далеко стићи“.

употребе квалификатора *фиі*. као медодолошког поступка у њиховој обради захтева додатну пажњу и остављамо га отвореним за нека наредна истраживања.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Бјелаковић–Ђукановић 2007: Исидора Бјелаковић, Радица Ђукановић, Терминологија из области опште географије и астрономије у делу 'Ново грађданско земље-описаније' Павла Соларића (1804), *Прилози њроучавању језика* 38, Нови Сад, 33–67.
- Бјелаковић–Суботић 2011: Исидора Бјелаковић, Љиљана Суботић, *Колокације са лексе-мом река у српском књижевном језику ѡредсѡандардне еѡѡхе – дијахроно-син-хрони ѡлан*, Годишњак Филозофског факултета XXXVI/1, Нови Сад, 33–44.
- Гортан-Премк 1982: Даринка Гортан-Премк, Синонимски низ у лексикографској дефиницији, *Научни сасѡанак славистиа у Вукове дане* 12/1, Београд, 45–50.
- Гортан-Премк 1990: Даринка Гортан-Премк, О месту термина у лексичком фонду, *Научни сасѡанак славистиа у Вукове дане* 18/1, Београд, 15–21.
- Гортан-Премк 1991: Даринка Гортан-Премк, О термилошким јединицама и њиховој обради у Речнику САНУ, *Наш језик* XXIX/1–2, Београд, 49–54.
- Гортан-Премк 1992: Даринка Гортан-Премк, О семантичкој позицији као месту реализације једне лексеме, *Јужнословенски филолоѡ* XLVIII, Београд, 13–23.
- Гортан-Премк 2004: Даринка Гортан-Премк, *Полисемија и ѡрианизација лексичкоѡ сисѡема у српском језику*, Завод за уѡбенике и наставна средства, Београд.
- Гортан-Премк 2011: Даринка Гортан-Премк, О квалификатору фигуративно у српским (српскохрватским) дескриптивним речницима, *Лексиколоѡија, ономастѡика, синѡакса*, Зборник у част Гордане Вуковић, Филозофски факултет, Нови Сад, 27–33.
- Грицкат 1967: Ирена Грицкат, Стилске фигуре у светлу језичких анализа, *Наш језик* XVI/4, 217–235.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексиколоѡија српскоѡ језика*, Завод за уѡбенике, Београд, 2007.
- ЕК: *Елекѡронски корѡус српскоѡ језика* <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/>.
- Кузњецова 1989: Эра Васильевна Кузнецова, *Лексикология русскоѡ језика*, Издательство „Высшая школа“, Москва.
- Радовић-Тешић 1984: Милица Радовић-Тешић, Проблем обраде фигуративних значења у описним речницима, *Лексикоѡрафија и лексиколоѡија*, Институт за српскохрватски језик – Матица српска, Београд – Нови Сад, 145–150.
- Ристић 1994: Стана Ристић, Коноативни аспекти значења експресивне лексике, *Зборник Маѡице српске за филолоѡију и линѡвистику* 37/1, Нови Сад, 537–542.
- РМС: *Речник српскохрватскоѡ књижевноѡ језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватскоѡ књижевноѡ и народноѡ језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности — Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- РСЈ: *Речник српскоѡ језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- Станојчић–Поповић ¹¹2008: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамаѡика српскоѡ језика*, Завод за уѡбенике и наставна средства, Београд.

S u m m a r y

Jovana Jovanović

FIGURATIVE MEANINGS OF THE LEXEMS DENOTING GEOGRAPHICAL
AND ATMOSPHERIC TERMS IN SERBIAN LANGUAGE

The paper is dealing with semantic and lexicographical analysis of nouns that primary designate geographical, geological and atmospheric terms in Serbian language. Our research is based on the geographical terms which have at least one figurative meaning in the polysemantic structure. This work intends to show the inconsistent use of the qualifier *figurative* ('фиг.') in lexicographic description of these words. At the same time it aims to point out that metaphor is the most common lexical mechanism that enable transformations within the semantic structure of geographical and atmospheric terms.

АНА РАНЂЕЛОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

МЕТАФОРИЧНА ЗНАЧЕЊА ЗООНИМА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЉУДСКЕ ОСОБИНЕ*

У раду се са лексиколошког и лингвокултуролошког становишта анализирају метафорична значења зоонима која се односе на људске особине. Грађа је класификована према особини на коју се метафорично значење односи и према степену пожељности / непожељности истакнуте особине. Анализирана је и процентуална заступљеност полова у зоонимској метафорици.

Кључне речи: зооним, лексичка метафора, колективна експресија, експресивна лексика, језичка слика света.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

1.1. Теоријски оквир

Предмет овога рада представљају зооними чија се метафорична значења односе на људске особине. Иако се о метафори углавном размишља као о стилској фигури (Драгићевић 2007: 147), она не настаје увек из жеље за оригиналним, живописним изражавањем, већ из нужде за номинацијом одређених појмова услед недостатка речи у језику којима би се ти појмови именовали.

Човек има потребу да говори о предметима и појавама које га окружују. Када би сваки предмет био означен другим именом, комуникација међу људима била би знатно отежана због наших ограничених когнитивних могућности. Стога често прибегавамо метафори, метонимији и синегдохи, механизмима којима се одређене речи употребљавају за именовање више појмова, при чему такве речи постају полисемичне, вишезначне (исп. Гортан Премк 2004).

Према Д. Гортан Премк, метафора је „пренос номинације с једног појма, референта на други, односно с једнога семантичког садржаја на други, мотивисан аналошким повезивањем семантичких компонената, сема нижег ранга, уз обавезно замењивање појмовне вредности, архисеме полазног семантичког садржаја појмовном вредношћу, архисемом циљнога семантичког садржаја“

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије. Представља делимично измењену верзију семинарског рада из курса *Лексика српског језика* на докторским студијама Филолошког факултета у Београду и рађен је под менторством проф. др Рајне Драгићевић.

(Гортан Премк 2004: 86). Представљајући све типове лексичких метафора,¹ Д. Гортан Премк издваја и метафоричне асоцијације засноване на семама колективне експресије (2004: 107–108). Под семама колективне експресије подразумевају се семантичке компоненте засноване на уверењима и представама целе језичке заједнице (Драгићевић 2007: 72).

Према Д. Гортан Премк, постоје две основне врсте метафоричких асоцијација којима је полазиште нека сема колективне експресије. Прва је она којој је полазна лексема фитоним или зооним, а циљна човек (нпр. *буквам* ћемо назвати глупу особу, незналицу, док *лав* представља храбру, неустрашиву особу). Друга врста је она у којој и полазна и циљна лексема именују човека (нпр. плашљивом мушкарцу можемо рећи да је *права жена*) (2004: 107).

Ми ћемо се у овом раду бавити првом групом – оном у којој је зооним полазна лексема, а човек циљна. Оваква значења сматрамо *експресивним*, а зоониме који их реализују називамо *експресивном лексиком*. Експресивном лексиком у српском језику бавила се С. Ристић. Она под *експресивношћу* подразумева сложену карактеристику „која се најопштије може одредити као изразита изражајност, која се остварује или конотативном семантичком структуром или нарочитом гласовном структуром“ (Ристић 2004: 18). Ауторка истиче да експресивна лексика представља посебан функционално-стилски слој, чије се значење, засновано на конотацији као специфичној макрокомпоненти, „одликује контекстуалном условљеношћу, али са ограниченим бројем варирања“ (Ристић 2004: 241). Према С. Ристић, експресивну лексику чине јединице другостепене номинације за исказивање субјективне оцене (позитивне или негативне) и емотивног става (одобравања и неодобравања) (Ристић 2004: 242).

Како експресивна значења настају, објаснићемо на примеру зоонимске метафорике. Најпре одређену животињу персонификујемо, тј. приписујемо јој људске особине. Тако, на пример, *лисица* за нас постаје лукава животиња. Затим, уочавајући сличност између понашања и особина одређених животиња и човека, новим метафоричким преношењем називе тих животиња поново усмеравамо на особе одређеног карактера или физичког изгледа. Зато се лукавој жени можемо обратити са: „*Лисице* једна!“. Оваква експресивна значења се на плану језичког система реализују као одређени национални и културни стереотипи (Ристић 2004: 242).

На колективну експресију утичу, пре свега, култура, традиција и обичаји једног народа (Драгићевић 2007: 73). На пример, у скандинавским земљама је распрострањен лов на китове, те не чуди што Норвежани користе метафору *кии* када говоре о крупним, дебелим женама. Говорник српског језика изабраће животињу која је у његовој култури заступљенија, те ће дебелу жену назвати *кравом* или *крмачом*. Није необично ни да имена животиња имају потпуно друкчије значење у различитим језицима (нпр. у српском језику *шеле* означава глупу особу, а у норвешком привлачног мушкарца). Стога би погрешно тумачење неке метафоре у страном језику представља крупну преводилачку

¹ Д. Гортан Премк издвојила је седам типова лексичке метафоре. То су: метафоричне асоцијације по облику, по боји, према месту (положају), метафоричне асоцијације засноване на трансформацијама типа конкретно–апстрактно, на трансформацији типа апстрактно–конкретно, метафоричне асоцијације засноване на семама колективне експресије и метафоричне асоцијације типа простор–време (Гортан Премк 2004: 90–108).

грешку. Савладавање страног језика требало би да подразумева и учење сема колективне експресије, које представљају значајан материјал у спознавању језичке (наивне) слике света једне лингвокултуролошке заједнице² (Драгићевић 2010: 11–13). Према Р. Драгићевић, језичка слика света јесте израз човекове способности да моделује и структурише слику стварности у одређеној лингвокултуролошкој заједници (Драгићевић 2010: 12). Збир прототипа који постоје у колективном сазнању једне нације представља њену националну слику света, која се кроз језик манифестује лексичким еквивалентима за те прототипе (Драгићевић 2010: 12). Када, на пример, говорник српског језика саговорника назове *сомом*, то значи да га сматра глупим јер се у нашој слици света *сом* доживљава као глупа риба.

1.2. Досадашња истраживања

Од седамдесетих година прошлог века, када је наступио први талас истраживања у области језика и пола, па све до данас, многи аутори посветили су пажњу изучавању зоонимске метафорике која се односи пре свега на жене (Хајнс 1999; Мишар 2002; Бајдер–Ђезуато 2003; Кјелтика 2005 и др.). Иако наведени радови имају различите теоријске и методолошке оквире, доносе јединствен општи закључак: кроз језик се одсликава инфериорна позиција жене у друштву, која је најчешће виђена као сексуално биће или као неинтелигентна, брбљива и подмукла особа (Хајнс 1999; Бајдер–Ђезуато 2003). У извесном броју радова се као допуна оваквим тврдњама изнесе позитивно конотирани примери зоонимске метафоризације мушкарца, који истичу његову храброст и одлучност, као и мушкарчеву активну улогу у друштву и односу међу половима (Хајнс 1999; Бајдер–Ђезуато 2003).

Подстакнута наведеним радовима, зоонимском метафориком о мушкарцима и женама у српском и норвешком језику бавила се Н. Ристивојевић Рајковић у раду *Зоонимска метафорика о мушкарцима и женама* (2008). Ауторка је анализирала основне разлике у концептуализацији жене и мушкарца у појмовним системима српског и норвешког језика. Њена анализа, спроведена на корпусу од 44 лексеме српског и 24 лексеме норвешког језика, показала је да су у свести говорника оба језика мушкарци и жене слично концептуализовани. Особине на којима се ове појмовне метафоре заснивају Н. Ристивојевић Рајковић је груписала у три скупине: *физички изглед, сексуалности и духовне особине*, истакавши да се као доминантне особине у њеној грађи истичу глупост, примитивизам (као духовне) и дебљина, односно незграпност (као физичке особине) (Ристивојевић Рајковић 2008: 52).

Когнитивистички приступ приликом проучавања метафоричних значења зоонима применила је у свом раду и Д. Продановић Станкић (2004). Она је проучавала сличности и разлике код појмовних метафора са зоонимима у српском и енглеском језику. На основу анализираних грађе, ауторка закључује да се у оба језика јављају две опште појмовне метафоре: **ЉУДИ СУ ЖИВОТИЊЕ** и **ПОЈМОВИ / СТВАРИ СУ ЖИВОТИЊЕ**.

Допринос овој теми пружио је и Б. К. Каћенски у семинарском раду о метафоричном значењу именица у немачком језику (исп. Драгићевић 2007:

² Наивна слика света је културолошки обојена и заједничка за све припаднике једне језичке заједнице (Драгићевић 2010: 12).

73). Аутор нас информише да, на пример, *медвед* у немачком језику означава zgodног, снажног мушкарца, док је *йас* назив за лењог човека.

Секундарним семантичким реализацијама зоонима које се односе на предмете бавио се С. Новокмет (2012). Он је истакао велику разноврсност оваквих значења, међу којима се издвајају називи за домаће животиње који у исто време означавају алате и направе.

1.3. Предмет, корпус и циљеви анализе

Ипак, до сада се зоонимском метафориком која се односи на људске особине нико није темељно бавио на материјалу српскога језика. Имајући то у виду, као извор за ово истраживање узет је најновији једнотомни *Речник српскога језика*,³ објављен 2007. године у издању Матице српске. Пошто је РСЈ речник савременог језика, што заправо значи да би требало да осликава најновије лексичко стање нашег језика, било је интересантно са лексиколошког становишта испитати следеће:

1. У којој мери су у њему заступљена метафорична значења зоонима која се односе на људске особине;
2. Какве се све људске особине исказују секундарним семантичким реализацијама назива за животиње (пожељне или непожељне, духовне или физичке и сл.). Полазећи од горенаведене поделе Н. Ристивојевић Рајковић, желели смо да анализирамо да ли је могуће без остатка распоредити сву грађу према тој класификацији;
3. Зашто долази до оваквих метафоричких преноса, односно због чега одређеној животињи приписујемо баш ту особину;
4. Које се људске особине најчешће јављају као атрибути одређених животиња;
5. Да ли постоји неки објективни критеријум који повезује све зоониме којима смо приписали исту особину;
6. Каква је процентуална заступљеност полова и које су сличности или разлике у зоонимској метафоризацији мушкараца и жена.

2. ПРЕДСТАВЉАЊЕ И АНАЛИЗА ГРАЂЕ

У РСЈ је забележено 157 зоонима са макар једним метафоричним значењем које се односи на људске особине.⁴ Таквих значења има 227 (102 лексеме реализују по једно метафорично значење које се односи на људске особине, 43 лексеме имају два таква значења, 10 лексема три, а по једна лексема има четири, односно пет оваквих значења).

Пошавши од поделе Н. Ристивојевић Рајковић, ексцерпирану грађу поделили смо на зоониме чија се значења односе на: физичке особине, духовне особине и сексуалност. У четврту групу свртали смо граничне случајеве – оне који у себи садрже и физичке и духовне особине, односно физичке особине и сексуалност. Пету скупину чине хипокористична, а шесту пејоративна зна-

³ У даљем тексту – РСЈ.

⁴ У грађу су уврштене све морфолошке и творбене варијанте зоонима чија се метафорична значења односе на људске особине (нпр. буба–бубица, во–волоња, вук–вучић, голуб–голубан–голупче, гуска–гушчица, звер–зверка и сл.).

чења зоонима. У свакој од наведених група издвојићемо пожељна, непожељна и неутрална значења.

2.1. Метафорична значења зоонима која се односе на човекове физичке особине

У ову групу сврстана су значења која се односе на човеков општи физички изглед, старост, чистоћу и начин кретања. Укупно 22 лексеме реализују овакво метафорично значење, а зооним *чворак* има два значења која се односе на човеков физички изглед.

Зооними са значењем пожељне физичке особине су:

1. веверица – *брза, хитра, окрејна особа*;
2. ждребац – *снажан младић*;
3. ждребица – *здрава, млада, јака женска особа*;
4. пиленце – *лејо девојче, девојчурак*;
5. цица – *зјодна, леја женска особа*.

У следећу подгрупу издвојићемо зоониме са непожељним метафоричним значењем. То су:

1. акреп – *ружна, мршава особа (обично жена)*;
2. волоња – *ћром човек*;
3. дропља – *ћојазна, незћрајна, ћрома женска особа*;
4. јарац – *брадатћ човек сличан јарцу*;
5. кљусина – *сћар, оронуо човек*;
6. комарац – *мршав, ситћан човек*;
7. крешталица – *особа која има крешћав ћлас, која ћовори крешћећи, крешћаво*;
8. мајмун – *ружан човек*;
9. мајмуница – *ружна женска особа*;
10. мечка – *ћрајшава особа*;
11. мрцина – *изнемојла, слаба особа*;
12. рода – *висока и кракатћа жена*;
13. црвић – *мало, слабо дејће, дејћешце*;
14. чворак – *уојшћие мали човек, кейец*.

Речничка грађа бележи и три зоонима чије је метафорично значење које се односи на човекове физичке особине неутрално:

1. бумбар – *крујно ћуначко дејће или крујна ћуначка особа*⁵;
2. гароња – *ћарав, црномаћасћћ човек*;
3. чворак – *мало дејће*.

Занимљиво је истаћи да је лексема *бикулља* у свом секундарном значењу представљена као *крујна, робусна, снажна, једра жена*. Први део дефиниције (*крујна, робусна*) има пејоративни призив, док се други део (*снажна, једра*) чини пожељним. Заправо, изгледа да говорници српског језика имају позитив-

⁵ Занимљив је статус метафоричног значења лексеме *бумбар*. Када ћоме ословимо 'крупно пуначко дете', чини се да је значење неутрално, или чак пожељно, хипокористично. Ако бисмо пак *бумбаром* назвали 'крупну пуначку особу', значење би имало пејоративни призив.

ну колективну експресију према оним животињама које су по свом изгледу и снази крупније и надмоћније од људи. Такве животиње су *бик*, *бикуља*, *ждрѣбац*, *ждребица* итд.

2.2. Метафорична значења зоонима која се односе на човекове духовне особине

Друга скупина је најбројнија – чини је 111 зоонима и они образују 151 метафорично значење које се односи на човекове духовне особине. У ову групу спада и лексема *мазјов*, са чак пет метафоричних значења, као и лексема *јајрица*, која има четири оваква значења. По три значења човекових духовних особина имају зооними *вук*, *јусеница*, *зверка*, *змај* и *крѣељ*, док по два значења реализују следеће 24 лексеме: *аждаја*, *бестија*, *буба*, *буцов*, *имизавац*, *јуја*, *дебелокожац*, *жујокљунац*, *жујокљунка*, *јајара*, *јастѣреб*, *крмак*, *куја*, *кукавица*, *кучка*, *лисица*, *мајмун*, *мрцина*, *јацов*, *јијавица*, *јијица*, *сом*, *сјока* и *шуша*.

Особе које су карактеристичне по пожељним духовним особинама имају следећи зооними:

1. бубица – *мирно*, *кројко*, *благо* и *повучено створење*;
2. вук – *храбар*, *одважан* и *искусан*, *прекаљен борац*, *јунак*, *јуначина*;
3. вук – *вредна* и *снажна*, *енерѣчна особа*;
4. грлица – *драга*, *мила женска особа*;
5. гуја – *неустѣрашив борац*;
6. зверка – *особа на високом љоложају*, *ујѣицајна особа*;
7. зверка – *ошироумна*, *разборѣта особа*;
8. змај – (често уз придеве: *огњени*, *огњевити*) *неустѣрашив*, *храбар*, *срчан човек*;
9. змај – *енерѣчан*, *вредан човек*;
10. јагње – *кројка*, *мирна особа*;
11. кербер – *сѣроји чувар*;
12. кртица – *врло вредна*, *марљива особа*;
13. лав – *храбар*, *неустѣрашив човек*, *јунак*;
14. орао – *јунак*, *херој*;
15. птица – *особа на љоложају*, *важна особа*;
16. пчела – *вредна*, *марљива особа*;
17. соко – *храбар човек*, *јунак*.

Попут претходне скупине, и овде је много већи број зоонима чија су значења непожељна:

1. аждаја – *оно што је љрождрљиво* и *ѣрабљиво*;
2. аждаја – *зла*, *ојака жена*;
3. ајкула – *бездушни експлоатѣтор*, *ѣрабљивац*, *ѣрабљивица*;
4. ала – *љрождрљива особа*;
5. аспида – *зла*, *ојака жена*, *ошироконђа*, *наѣак-баба*;
6. бестија – *особа са животињским особинама*, *инстинѣтима*, *нечовек*, *зверчовек*;
7. бестија – *бугала*;
8. брав – *ојраничена*, *ѣлуја особа*, *ѣлуѣак*;
9. буба – (обично у изр. *лења* ~) *нерадник*, *лениѣина*, *лењивац*;

10. буба – човек без моралних вредности, ѓад, рђа, нишћавило, нишћков;
11. буцов – клијан;
12. буцов – ѓлујак;
13. во – ѓлуј, недотпујаван човек, ѓлујак;
14. волоња – ѓлуј човек;
15. вук – окурујан човек, насилник, ѓиранин, звер-човек;
16. вучић – дивљачан, ѓркосан дечак;
17. вучица – немилосрдна, окурујна женска особа;
18. гавран – ѓљачкаш, оѓимач, ѓрабљивац;
19. гагрица – ѓврдица, шкрѓица, себичњак;
20. гагрица – ѓрабљивац, ѓрабљивица;
21. гагрица – закерало, ѓанѓризало, ѓунђало;
22. гагрица – сиѓиначар;
23. гакуша – ѓорокуша, брбљивица;
24. глиста – удворица, улизица, ѓијавац;
25. глодар – онај који оѓима ѓуђе, ѓрабљивац, оѓимач, ѓљачкаш;
26. гмизавац – особа без свој ѓоноса, бескаракѓерна особа, слабић;
27. гмизавац – ѓузавац, улизица, удворица, ѓолѓирон;
28. гњида – особа лошеј каракѓера, безвредна одвратна особа, ѓад, нишћарија;
29. говече – оѓраничена, ѓлуја особа;
30. голуждравац – незрео, недорастао, неискусан младић, жуѓокљунац, балавац;
31. голуждравица – незрела, недорасла женска особа, балавица;
32. горила – ѓримѓиѓиван, ѓруб човек;
33. гуја – зла, ѓодмукла особа;
34. гуја – оѓасна и ѓуѓа, жесѓока особа;
35. гусеница – шѓеѓочина;
36. гусеница – ѓоѓован, ѓпаразитѓ;
37. гусеница – изелица;
38. гуска – ѓлуја женска особа, ѓлујача;
39. гушчица – ѓлуја млада женска особа;
40. дебелокожац – онај који може мноѓо да оѓѓриѓи, неосеѓљив човек;
41. дебелокожац – онај који нема осећање сѓица;
42. детлић – ѓиздав младић, киѓош;
43. жутокљунац – онај који је неискусан, незрео, наиван;
44. жутокљунац – балавац;
45. жутокљунка – она која је неискусна, незрела;
46. жутокљунка – балавица;
47. звер – суров, свиреј човек, зликовац;
48. зверка – необуздан, оѓасан човек;
49. зец – ѓлашљива особа, кукавица;
50. змај – ѓуѓа, бесна особа;
51. змија – (често у устаљеним обртима и фразама) зла, оѓака, ѓуѓа особа;

52. јајара – *сипан лойов, лойужа*;
53. јајара – *рђав, нейоштен човек*;
54. јастреб – *човек тврдох убеђења, нейоколебљив, немилосрдан човек*;
55. јастреб – *иприсјалица райоборне, аиресивне йолишике*;
56. јунац – *лудак, будала*;
57. јуне – *лудак, незналица*;
58. камелеон – *човек који мења своје мишљење и йонашање йрема йриликама и йошребам*;
59. кењац – *тврдоглав човек*;
60. кер – *лош, рђав човек*;
61. кобац – *ирабљив, зао човек који наноси некоме шийету*;
62. коза – *несйрейна, луда особа*;
63. коњ – *незйрапан, луд, ойраничен човек*;
64. крава – *йојрдни назив за за луду женску особу, за лудачу*;
65. кркетуша – *врло йричљива, брбљива жена*;
66. крмак – *безобзиран, нечастан, лош, рђав човек*;
67. крмача – *безобразна, нечасна, лоша, рђава жена*;
68. крпељ – *особа која живи на рачун другога, као йаразит*;
69. крпељ – *израбљивач, крвоија*;
70. крпељ – *онај којег се шешко ослободити, који сйално некога йраити и до-сађује му, досадна, несносна особа*;
71. куја – *зла, рђава женска особа*;
72. куја – *йокварена, неморална женска особа*;
73. кукавица – *йлашљивац, сйрашљивац, слабић*;
74. кукавица – *уошйше особа која заслужује йрезир, бедник, нишйарија, ниш-ков, мизерија*;
75. кукумавка – *особа која сйално јадикuje, кукумавчи (и која шиме, како се верује, слуги на зло)*;
76. курјачица – *зла, окруйна, ојака жена*;
77. кучак – *лош, зао човек*;
78. кучка – *рђава, зла жена*;
79. кучка – *неморална, бескарактйерна особа уошйше*;
80. лептир – *несйална, колебљива, лакомислена, неозбљива особа*;
81. лисац – *онај који је лукав, йрейреден, йрейредењак, лукавац*;
82. лисица – *лукава, йрейредена особа*;
83. лисица – *йодмукла и злобна особа*;
84. магарац – *умно ойраничен, луд човек, лудак*;
85. магаре – *онај који шешко схваита, лудак, шудавко (уйошребљива се йри обраћању некоме млађем, обично дешешу)*;
86. магарица – *лудива женска особа, лудача*;
87. мазгов – *тврдоглав, својеглав, задрй човек*;
88. мазгов – *неразуман човек*;
89. мазгов – *будала, лудак*;
90. мазгов – *лењ, нерадан човек, ленишина, ленчуа*;
91. мазгов – *вуцибайина*;

92. мајмун – особа која слико поддржава, ојонаша грује;
93. мајмун – блесав, будаласт, умно ојраничен човек, љуџак, будала;
94. мајмуница – женска особа која се јонаша љуџо, будаласто, џримџивно;
95. мачак – лукав, џрејреден човек, џрејредењац;
96. миш – слабић;
97. мрцина – џојрдан назив за човека, кад се жели рећи да је нека особа рђава, лоша, безвредна, да је неко џад, нићков и сл.;
98. мрцина – велика ленићина;
99. музара – онај од којеј се, односно оно одакле се извлачи сћална мајтеријална користи, нејресушни, нејсцрпни извор џрихода;
100. овца – љуџа женска особа;
101. папагај – онај који мноо и којешћа џрича, само јонавља оно шћо груји џоворе;
102. пас – онај који својим џосћућцима изазива џрезир, зао, рђав човек;
103. пацов – онај који се џрикрада, шуђа, завирује џо џуђем сћанишћу, који све жели да види, оћкрије;
104. пацов – крадљивац;
105. пијавица – израбљивач, зеленаш;
106. пијавица – онај који се наврзе на некоја и не џушћа џа, онај која се човек не може лако решити;
107. прасац – морално јосрнуо, неморалан човек;
108. прасица – морално јосрнула, неморална особа;
109. псето – лоша, рђава особа;
110. птица – ојасно, сумњиво лице;
111. пузавац – џузава особа, удворица, улизица;
112. рис – љућ, разјарен човек;
113. свиња – морално јройала особа;
114. смрдибуба – лош, рђав човек;
115. смрдиврана – лош, никакав човек;
116. сом – љуџан, будала;
117. сом – џрождрљивац;
118. стока – џријросћа, некулћурна, љуџа особа;
119. стока – недисцћилинована, неуређена, некулћурна маса људи, руља;
120. тетреб – љуџак, будала;
121. тигрица – љућа, срдића женска особа;
122. теле – будала, љуџак;
123. ћуран – будала, љуџак;
124. ћурка – љуџа, ојраничена женска особа, љуџача;
125. уш – неваљалац, нићков;
126. хијена – безобзирни јрабљивац, крволоч;
127. хрчак – онај који лакомо јомила имовину;
128. црв – јонизна особа, улизица, јолћрон;
129. чавка – брбљива особа, блебетало, блебетуша;
130. цукац – нићков, неваљалац, хуља;

131. штене – *неваљало, рђаво дејше или уойишије неваљала, рђава, зла особа, йсе-шо;*
132. шуша – *несйособна, безвредна особа;*
133. шуша – *особа без икаквої уїледа, нишиїариїа.*⁶

2.3. Метафорична значења зоонима која се односе на сексуалност

У литератури о односу језика и пола велики значај приписује се управо овој категорији. Већина страних аутора сматра да се зоонимском метафориком истиче само један аспект женског бића – сексуалност (Хајнс 1999; Бајдер–Ђезуато 2003). Управо је то први разлог због којег је Н. Ристивојевић Рајковић издвојила сексуалност у односу на две преостале категорије (2008: 49). Други разлог је тај што се на пољу сексуалности укрштају и физичке и духовне особине, па их је немогуће подвести под једну од те две скупине.

Резултати наше анализе показују да у РСЈ оваква грађа није обимна, тј. да свега осам зоонима⁷ реализује метафорично значење које се односи на човекову сексуалност:

1. ајгир – *йохойљив човек;*
2. ајгируша – *йохойљива, йућена женска особа;*
3. бикуља – *разуздана, раскалашна жена;*
4. вижла – *жена лакої морала, кокеїа;*
5. ждребац – *йохойљив младић;*
6. камењарка – *неморална жена, блудница;*
7. рогоња – *йреварени муж;*
8. сојка – *женска особа лакої морала.*

2.4. Гранични случајеви

Анализирајући грађу, наишли смо на одређене лексеме чије је метафорично значење садржало и физичку и духовне особину. Таквих зоонима има 19:

1. бедивија – *круйна, незїрайна и лења жена;*
2. видра – *врло окреїйна, сналажљива особа, мудра и лукава особа;*
3. вижла – *виїка и живахна, несїашна женска особа, обично девојка, шийа-рица;*
4. вучица – *снажна, здрава и енерїична, борбена женска особа;*
5. квочка – *сїара, йрилена женска особа;*
6. крава – *йоїрдни назив за їломазну, незїрайну, їрайаву и їрому, лењу женску особу;*
7. крмак – *йрљав, неуредан човек;*
8. крмача – *йрљава, неуредна женска особа;*

⁶ У ову подгрупу можемо сврстати и метафорично значење збирне именице *їамаг* – 'гадови, жгадија, олош'.

⁷ Иако грађа РСЈ из ове групе није обимна, чини се да оваквих именица има више. У *Речнику срїскохрватскої књижевної и народної језика САНУ* се, на пример, *бикушом* назива похотљива жена, *бокуљом* и *кером* блудница, *јарац* и *јарчина* означавају превареног мужа, а *мекушцац* представља путеног, сладострасног човека. Н. Ристивојевић Рајковић (2008: 50) бележи и неке примере из жаргона (нпр. *мацан* је пожељан мушкарац, а *згодна* и *привлачна* жена може бити *мачкица* или *риба*).

9. крме – *џрљава, неуредна особа*;
10. медвед – *незјрајан, џрајав (ређе неојесан или џлуј) човек*;
11. прасац – *замазан, џрљав, неуредан човек*;
12. прасе – *замазано, џрљаво, неуредно дејше*;
13. прасица – *замазана, џрљава, неуредна особа*;
14. пуж – *сјора, безвољна особа*;
15. свиња – *џрљав, неуредан човек*;
16. слон – *крујан, незјрајан и несјрејан човек*;
17. слоница – *крујна, незјрајна, несјрејна женска особа*;
18. тигар – *онај који каквим својим особинама јодсећа на џијра (хијра, сурова, одважна и сл. особа)*;
19. црв – *сијно, слабо, неуљедно, јадно биће, обично мало дејше*.

Значења зоонима *видра, вижла, вучица и ждребица* доживљавају се као позитивна, док су значења осталих лексема пејоративна. У овој групи издваја се зооним *џијар*, у чијем се метафоричном значењу бележе и пожељне (*хијар, одважан*) и непожељне особине (*суров*).

Међу граничним случајевима забележили смо и оне зоониме у чијем се значењу преплићу елементи сексуалности и физичког изгледа. То су лексеме *бик* ('снажан, похотљив човек') и *мачка* ('згодна, привлачна женска особа'), обе са пожељним значењем.

2.5. Хипокористици

У пету групу сврстали смо хипокористике, односно речи од миља које се упућују драгим особама. Њих има 15. Зооними којима најчешће тепамо деци, али и одраслим драгим бићима су:

1. бубица – *назив одмила за дејше*;
2. голуб – *у џејању драјој особи*;
3. голубан – *у обраћању драјој мушкој особи или живојињи*;
4. голубица – *у џејању драјој женској особи*;
5. голупче – *у џејању драјом дејшеју, драјој особи*;
6. јагње – *реч одмила каквој особи*;
7. кошута – *хиј. назив за девојку, односно жену*;
8. лане – *хијокористијични назив за дејше, драјоја или драју и др.*;
9. магаре – *у џејању, нежном обраћању некоме (обично своме дејшеју), у значењу: драјо (моје), слајко (моје)*;
10. маче – *реч одмила, обично за дејше или друју вољену млађу особу*;
11. миш – *реч одмилаза дејше (обично џри џејању)*;
12. пиле – *мало дејше (у џејању)*;
13. птић – *реч од миља, обично џри обраћању дејшеју*;
14. соко – *назив одмила за драју мушку особу*;
15. цица – *надимак одмила драјој женској особи*.

2.6. Пејоративи

Шесту, последњу скупину чине пејоративи – речи с погрдним значењем. У РСЈ забележено је осам зоонима који образују оваква значења (зооним *џаишче* има два метафорична пејоративна значења). То су:

1. кобила – пеј. *о женској особи*;
2. крмак – *уојшїтїе ѿѿрдан назив за човека, који се уїѿшїребљава у љуїшњи, їсовању и сл.*;
3. крмача – *уоїшїтїе ѿѿрдан назив за жену, који се уїѿшїребљава у љуїшњи, їсовању и сл.*;
4. крме – *уоїшїтїе ѿѿрдан назив за некоїа, који се уїѿшїребљава у љуїшњи, їсовању и сл.*;
5. магарац – *їѿрдна реч која се уїућује некоме у љуїшњи, срїби збої оноїа шїтїо је урадио, учинио, рекао и сл.*;
6. магарица – *їѿрдна реч која се уїућује некој женској особи у љуїшњи, срїби, обично збої оноїа шїтїо је учинила, рекла и др.*;
7. пашче – *їѿрдан назив за деїше*;
8. пашче – *їѿрдан назив за одраслої човека*;
9. штене – пеј. *деїше, дечак*;

Интересантно је запазити да се код лексема *кобила* и *шїтїене* пејоративност не назире из саме дефиниције већ једино из квалификатора *їеј.*, који јој претходи.

2.7. Могући узроци колективне експресије

Досадашња анализа показала је да се зоонимском метафориком најчешће истичу човекове духовне особине (66,52%). Овакво запажање је посебно занимљиво с обзиром на то да је тешко измерљива, нпр., *їлуїосїї* једног сома или *лукавосїї* неког мачка. Заправо, ми духовне особине „читавамо“ појединим животињама, односно приписујемо им карактеристике на основу колективне експресије. Право је питање зашто одређеној животињи „учитавамо“ баш ту особину? Одговор би могао имати везе са нашом перцепцијом понашања појединих животиња. На пример, за већину животиња које човек користи зарад сопствене добити (гаји их да би се хранио њиховим месом) верује се да су *їлуїе* (*во, волоња, їовече, їуска, їушчица, коза, крава, овца, шїеле, ћуран, ћурка*). Животиње које га лако преваре како би кришом дошле до свог плена, а у нашој грађи такве су *лисац, лисица* и *мачак*, човек назива *лукавим*. Претпостављамо да је *лейїшїр несїјалан* и *колебљив* због тога што прелеће с цвета на цвет, а *јасїреб* је *нейоколебљив* и *немилосрдан* јер на такав начин лови свој плен. *Буцов* и *сом* окарактерисани су као *їлуїе* рибе зато што се хватају на варалицу и на бућку⁸.

С друге стране, интересантно је то да човек приписује одређене духовне особине животињама са којима није у честом контакту, затим онима са којима се никада није сусрео, па чак и митолошким животињама. У људској је природи да се јави осећање страха као реакција на непознато, те се овакве животиње (*аждаја, ајкула, ала, бесїшїја, хијена*), као и људи који се називају њиховим именима, сматрају *трабљивим* или *крволочним*.

Метафорички пренос физичких особина се, као што је већ наведено, занзива на сличности у физичком изгледу, старости, чистоћи и начину кретања.

⁸ У питању су начини риболова. Варалица је вештачки мамац који на основу боје и облика имитира природну храну рибе (глисту, ситну рибу, мушицу, жабу и сл.). Њиме се хватају буцови. Бућка је дрвена направа којом риболовци ударају по води стварајући тиме карактеристичан звук који иритира сома и тако га маме на површину воде.

Јарчева брада подсећа на човечју, те отуда не чуди што се брадат човек назива *јарцем*. *Веверице* су у природи веома *брзе* и *хишре*, а *волоње*, *медведи* и *мечке* су, због прекомерне тежине, *шроми* и *шрайави*. *Крмак*, *крмача*, *крме*, *џрасац*, *џрасе*, *џрасица* и *свиња* живе у обору и често се ваљају по блату, те их стога сматрамо *џрљавим*.

Што се сексуалности тиче, наша грађа није потврдила резултате појединих страних научника на материјалу из енглеског, односно француског и италијанског језика (Хајнс 1999; Бајдер–Безуато 2003), у којима се наводи да зоонимска метафорика истиче подређену улогу жене на пољу сексуалности. У РСЈ је, имајући у виду и два гранична примера, забележено свега шест значења која се односе на женску сексуалност, док се четири значења односе на мушку, те самим тим сматрамо да у нашој грађи улога жене у овом домену није посебно истакнута.

Најзад, занимљиво је истаћи да када тепамо драгој особи, често употребљавамо назив неке птице (*јолуб*, *јолубан*, *јолубица*, *ијишић*, *соко*), док је за увреду погодно користити зооним који именује стоку (*кобила*, *крмак*, *крмача*, *крме*, *мајарац*, *мајарица*).

3. ДОМИНАНТНЕ ОСОБИНЕ

Анализирајући зоонимску метафорику у српском и норвешком језику, Н. Ристивојевић Рајковић закључила је да се као доминантне особине и у српском и у норвешком језику истичу *љуиосџ* и *џримџиџивџзам* код духовних, а *дебљина*, односно *незџрајносџ* код физичких особина (2008: 52). Она је анализирану грађу српског језика (44 зоонима) прикупила из једнојезичних речника, речника сленга, са интернета и на основу података добијених од информаната – матерњих говорника српског језика (Ристивојевић Рајковић 2008: 46). Наша грађа показала је донекле другачије резултате.

РСЈ као доминантну духовну особину у зоонимској метафорици бележи *злбу*, односно *рђавосџ*. Укупно 29 зоонима у својим метафоричним значењима садржи ову особину. У питању су: *аждаја*, *асџида*, *буба*, *вук*, *вучица*, *јамад*, *ињида*, *џја*, *звер*, *змија*, *јајара*, *кер*, *кобац*, *крмак*, *крмача*, *куја*, *курјачица*, *кучак*, *кучка*, *лисица*, *џас*, *џсеџо*, *смордибуба*, *смордиврана*, *џиџар*, *уш*, *џукац*, *џиџене* и *џуша*. Већину ових животиња чине предатори и грабљивице, којих се човек боји, али и инсекти, који човеку наносе штету. Ипак, занимљиво је да у наведеној групи постоји чак девет назива за пса (*јајара*, *кер*, *куја*, *кучак*, *кучка*, *џас*, *џсеџо*, *џукац*, *џиџене*), па се поставља питање зашто човек свог љубимца, којег сматра најбољим пријатељем, карактерише као *лошеџ*, *злб* и *рђавоџ*.

Као другу доминантну духовну особину издвојили смо *љуиосџ*. У РСЈ налази се 25 зоонима чија метафорична значења истичу управо ову особину. Најчешће су, уз изузетак *мајмуна*, *мајмунице* и *џеџреба*, у питању животиње из човековог блиског окружења – оне чијим се месом и производима храни, али и оне које човек гаји у функционалне сврхе (за ношење товара, вучу и сл.). То су: *брав*, *буцов*, *во*, *волоња*, *јовече*, *џуска*, *џуџица*, *јунац*, *јуне*, *коза*, *коњ*, *крава*, *мајарац*, *мајаре*, *мајарица*, *мазџов*, *овца*, *сом*, *сџока*, *џеле*, *ђуран* и *ђурка*.

Следећа особина која се издваја по својој учесталости јесте *џохџиљџивосџ*. Ово је уједно и доминантна особина на пољу сексуалности. Њоме се

одликује осам метафоричних значења зоонима у РСЈ: *ајџир*, *ајџируша*, *бик*, *бикуља*, *вижла*, *ждребац*, *камењарка* и *сојка*. Занимљиво је да се *йохойљивост* у зоонимској метафорици која се односи на особе женског пола доживљава као врло непожељна – похотљива жена је *раскалашина*, *блудна* и *кокейна*.

Када су у питању физичке карактеристике, у нашој грађи издвојиле су се две особине – *йрљавост* и *дебљина*, односно *крујноћа*. Свака од ових особина налази се у саставу седам метафоричних значења зоонима. *Неуредним*, односно *йрљавим* сматрамо следеће животиње: *крмак*, *крмача*, *крме*, *йрасац*, *йрасе*, *йрасица* и *свиња*, док су *крујни* и *дебели*: *бедевија*, *бикуља*, *бумбар*, *дройља*, *крава*, *слон* и *слоница*.

У зоонимској метафорици ексцерпираној из РСЈ као најучесталија пожељна духовна особина јавља се *борбеност*, односно *храброст*. Она се јавља код следећих седам зоонима: *вук*, *вучица*, *јуја*, *змај*, *лав*, *орао* и *соко*. У питању су предатори и грабљивице које се боре за свој плен. Телесна *снага* и *јачина* јесу најпродуктивније пожељне физичке особине. Њима је окарактерисано пет зоонима. То су: *бик*, *бикуља*, *вучица*, *ждребац* и *ждребица*.

4. ЗООНИМСКА МЕТАФОРИЗАЦИЈА МУШКАРАЦА И ЖЕНА

Покушавајући да одредимо која се метафорична значења зоонима из РСЈ односе искључиво на мушкарце, а која само на жене, наишли смо на проблем. Неспорним смо сматрали дефиниције чије су архисеме *дечак*, *младић*, *мушка особа* – њихова значења се односе на мушкарце, као и архисеме *девојка*, *девојчурак*, *жена*, *женска особа* – оне подразумевају само жене. Зооними у чијим се метафоричним значењима налази архисема *особа* односе се и на мушкарца и на жену, те смо их сматрали неутралним за овај сегмент истраживања. У случају да архисема у метафоричном значењу зоонима није експлицирана, анализирали смо архисему речи која је коришћена у дефиницији (нпр. једно од метафоричних значења зоонима *мазџов* гласи 'будала, глупак', а архисема лексеме *будала* јесте *особа*, па тумачимо да се наведено значење зоонима *мазџов* односи на оба пола).

Међутим, проблем настаје у тумачењу дефиниција чија је архисема лексема *човек*. Сам РСЈ као примарно и секундарно значење ове лексеме бељежи:

човек јек. **чџвјек**, -џка и **чџвек** јек. **чџвјек**, -а м (супл. мн. људи, ген. љџдџ) **1.** *живи орџанизам, сисар из реда йримайџа који је йосџийџа највиши развојни сџуџањ, друшџивено биће које мисли, џовори и расџолаже сџособношћу да сџивара оруђа и да се џима служи у йроцесу рада*, Homo sapiens. **2.** *зрео, одрасџао мушкарца*: постати ~.

Дакле, реч *човек* је полисемична и у примарном значењу односи се и на мушки и на женски пол, док у секундарном значењу подразумева само мушкарца. Због тога лексикографски код ове лексеме остаје нејасан, односно не зна се на које су значење лексеме *човек* аутори РСЈ мислили када су је употребљавали у дефиницијам.

Како бисмо решили овај проблем, спровели смо анкету међу 10 лексикографа⁹ који раде на *Речнику срџскохрвајској књижевној и народној језика*

⁹ Анкетирано је пет редактора и пет помоћних редактора.

САНУ, од којих су неки учествовали и у изради РСЈ. У анкети су наведена 44 метафорична значења зоонима чија је архисема *човек* и од испитаника се тражило да на основу сопствене језичке компетенције и лексикографског искуства заокруже на кога се употребљена архисема односи – само на мушкарца или и на мушкарца и на жену. За ово истраживање у обзир смо узели једино примере у којима су се лексикографи у више од 80% случајева сложили да се архисема *човек* односи само на мушкарца. Таквих одговора било је 25. Остале смо сматрали спорним или полно неутралним, те их нисмо узели у разматрање.

Сабравши одговоре из анкете са претходно класификованим значењима према полу, дошли смо до следећих податка: у РСЈ налази се 56 (53,85%) метафоричних значења зоонима која се односе само на особине мушкараца и 48 (46,15%) значења која подразумевају искључиво женске карактеристике.

Мушкарци се најчешће поистовећују са крупним домаћим животињама (*ајир*, *бик*, *во*, *волоња*, *јароња*, *ждребац*, *коњ*, *крмак*, *мазгов*, *јрасац*), али и са кућним љубимцима (*кер*, *кучак*, *мачак*, *јајајај*, *јас*, *хрчак*). Углавном су виђени као зли, рђави (*вук*, *звер*, *кер*, *крмак*, *кучак*, *јас*), глупи (*буцов*, *во*, *волоња*, *коњ*, *медвед*), похотљиви (*ајир*, *бик*, *ждребац*) и похлепни (*јавран*, *лодар*, *ијјавица*). Судећи по зоонимској метафорици из РСЈ, женама су сличније птице (*јакуша*, *јолубица*, *јолуждравница*, *јрлица*, *јуска*, *јушчица*, *дройља*, *жујољунка*, *квочка*, *ишленце*, *рода*, *сојка*, *ћурка*) и грабљивице (*аждаја*, *асида*, *вучица*, *камењарка*, *курјачица*, *ширица*). Попут мушкараца, и оне су приказане као зле, рђаве (*аждаја*, *асида*, *вучица*, *крмача*, *куја*, *курјачица*, *кучка*), глупе (*јуска*, *јушчица*, *крава*, *мајарица*, *мајмуница*, *овца*, *ћурка*) и похотљиве (*ајируша*, *бикуља*, *вижла*, *камењарка*, *сојка*), али нам је веома важан и њихов физички изглед, односно да ли су жене крупне и дебеле (*бикуља*, *дройља*, *крава*, *слоница*) или витке и згодне (*вижла*, *мачка*, *цица*).

5. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Експертирањем грађе из РСЈ прикупљено је 157 зоонима који реализују 227 метафоричних значења везаних за људске особине. Анализом смо потврдили да поједини зооними имају развијену полисемантичку структуру и представљају продуктиван слој лексичког система српског језика.

Полазећи од поделе Н. Ристивојевић Рајковић, грађу смо распоредили у следећих шест група: (1) метафорична значења зоонима која се односе на човекове физичке особине, (2) метафорична значења зоонима која се односе на човекове духовне особине, (3) метафорична значења зоонима која се односе на сексуалност, (4) гранични случајеви, (5) хипокористици и (6) пејоративи.

Метафорична значења зоонима која се односе на људске особине често зависе од колективне експресије која је за ту животињу везана у одређеном народу, као и од њене заступљености у одређеној култури, мада то није увек случај. Наше истраживање је показало да човек „учитава“ неке особине и појединим животињама са којима се врло ретко сусреће, па и оним митолошким, које не постоје (*ајкула*, *аждаја* и сл.).

Класификација особина на којима се зоонимске метафоре заснивају показала је да животињама најчешће приписујемо своје духовне особине. У оквиру ове скупине посебно се истичу *злоба*, односно *рђавости* (*ињига*, *исејто*)

и *џујосџ* (*маџарац*, *ћурка*), и то код оба пола. *Злобне* и *рђаве* људе најчешће доживљавамо као грабљивице и инсекте, док за *џује* особе користимо називе домаћих животиња. Код мушкараца се као доминантна особина запажа још и *џохлеџа* (*јавран*, *џодар*), и о таквим мушкарцима се говори као о штеточинама. Физички изглед се посебно издваја код жена – уочава се њихова *дебљина* (*бикуља*, *слоница*), односно *виџкосџ* (*вижла*, *мачка*), док су оба пола често приказана као *неуредна* и *џрљава* (*џрасац*, *џрасица*). Као доминантне пожељне карактеристике и код мушкараца и код жена јављају се *храбросџ* и *снаџа* (*лав*, *вучица*). Изгледа да човек код животиња позитивно доживљава и истиче оне особине којима и сџм тежи, односно које већина људи у довољној мери не поседује. На пољу сексуалности истакнута је *џохохџљивосџ*, која се код мушкараца може тумачити као пожељна (нпр. бик – *снажан*, *џохохџљив човек*), док је код жена увек непожељна (нпр. бикуља – *разуздана*, *раскалашна жена*). Када је реч о хипокористичима, углавном се тепа деци (*лане*, *џиле* и сл.), а пејоративи се најчешће упућују одраслим особама (*кобила*, *маџарац*).

Доминација зоонима са непожељним метафоричним значењем у односу на оне са пожељним значењем уклапа се у резултате које су многи лингвисти изнели проучавајући најразличитије парадигматски повезане групе лексема (исп. Драгићевић 2010: 115–123). У зоонимској метафорици огледају се очекивања друштвене заједнице према појединцу – он не сме бити дебео, прљав, рђав и глуп (Драгићевић 2010: 122–123), али би било пожељно да буде храбар и јак, попут животиња чија телесна снага превазилази човекове физичке могућности.

У РСЈ незнатно су заступљенија метафорична значења зоонима која се односе само на особине мушкараца у односу на значења која подразумевају искључиво карактеристике жена. Мушкарци су често виђени као крупне домаће животиње и кућни љубимци, а жене као грабљивице и птице, те, насупрот истраживањима појединих страних аутора (Хајнс 1999; Бајдер–Ђезуато 2003), закључујемо да зоонимска метафоризација у српском језику није указала на подређену улогу жене у друштву.

На крају, треба истаћи потребу да се зоонимска метафорика детаљније проучава на свеобухватнијој грађи, која би подразумевала и речнике жаргона, асоцијативне речнике, као и анкетирање изворних говорника српског језика. У овом се раду, нажалост, нисмо стигли бавити лексикографском обрадом метафоричних значења зоонима у РСЈ, што би било занимљиво са више аспеката – пре свега употребе полисемних речи у самим дефиницијама, али и различитих квалификатора (експр., жарг., пеј., разг., разг. пеј., фам., фиг., фиг. експр., фиг. еуф., фиг. жарг., фиг. ир., фиг. пеј., фиг. разг., фиг. хип., хип.). Но, ова тема остаје отворена за нека наредна истраживања.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајдер–Ђезуато 2003: Fabienne Baidier, Sara Gesuato, Masculinist Metaphors. Feminist Research, *Das online Journal metaphorik.de* [интернет]; доступно на: <http://www.metaphorik.de/05/baidiergesuato.htm> [23. 6. 2012].
- Гортан Премк 2004: Даринка Гортан Премк, *Полисемија и орјанизација лексичкоџ сџстџема у српском језику*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија српског језика*, Завод за издавање уџбеника, Београд.
- Драгићевић 2010: Рајна Драгићевић, *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Друштво за српски језик и књижевност, Београд.
- Кјелтика 2005: Robert Kiełtyka, Zoosemic terms denoting female human beings: semantic derogation of women revisited, *Studia Anglica Posnaniensia: international review of of English Studies* 41, 187–186.
- Мишар 2002: Claire Michard, *Le sexe on linguistique. Sémantique ou zoologie*, L'Harmattan, Paris.
- Новокмет 2012: Слободан Новокмет, *Секундарне семантичке реализације зоолошких назива у српском језику*, реферат изложен на 42. Међународном научном скупу слависта у Укуве дане, Београд (у штампи).
- Продановић Станкић 2004: Диана Продановић Станкић, *Метафоре с називима животиња у српском и енглеском језику*, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* 47/1–2, Нови Сад, 131–145.
- Ристивојевић Рајковић 2008: Наташа Ристивојевић Рајковић, Зоонимска метафорика о мушкарцима и женама, *Philologia* 6, Београд, 45–52.
- Ристић 2004: Стана Ристић, *Експресивна лексика у српском језику*, Институт за српски језик, Београд.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности – Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- РСЈ: *Речник српског језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- Хајнс 1999: Caitline Hines, Foxy chicks and Playboy bunnies: A case study in metaphorical Lexicalization, *Cultural, Typological and Psychological Perspectives on Cognitive Linguistics*, Amsterdam, 9–23.

S u m m a r y

Ana Randelović

METAPHORIC MEANING OF ZOONYMS RELATING TO HUMAN CHARACTER TRAITS

The work analyzes, from a lexicological and linguistic-cultural point, the metaphoric meanings of zoonyms, in relation to human character traits. The material is classified according to the type of trait and to the degree of desirability / undesirability of the said trait. A percentage share of both sexes in the zoonym metaphoric content is also analyzed.

ВАСА ПАВКОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

КОСТИЋЕВИ ИСПИСИ ИЗ МАТАВУЉА КАО
ДОПУНА ВУКОВОГ РЈЕЧНИКА*

У раду се разматра лексичка грађа из књиге песника Лазе Костића *Дојуна Вуковој рјечника*, коју је за штампу далеке 1913. године припремио Радивој Симоновић. Репринт ове интересантне књиге изашао је у Београду 2007. Посебна пажња посвећена је грађи коју је Лаза Костић црпао из прозе свог пријатеља, класика српског реализма Симе Матавуља.

Кључне речи: лексика, Вуков Рјечник, Лаза Костић, Радивој Симоновић, Симо Матавуљ, проза, значење, речник.

1. Пре неколико година објављена је у Београду занимљива књига на чијој корици стоји: Др Лаза Костић *Дојуна Вуковој рјечника*. Ту читамо и да је књигу приредио Др Радивој Симоновић.

У ствари, ради се о репринту наведеног издања, које је за савремено објављивање припремио Милован Витезовић. Премијерно је, наиме, *Дојуна Вуковој рјечника* изашла „у невреме“, баш када је започео Први светски рат „аустроугарским нападом на Србију“, и доживела је ратну судбину. „Примерци нису стигли до оних којима су намењени, већ су уништени“, каже у поговору Витезовић. Он додаје да је, колико се зна, сачуван само један примерак књиге у сомборској Народној библиотеци. На основу њега је 2007. године, безмало век касније, издато ово ново, репринтско издање. Иначе, сем два пропатна Симоновићева текста, књига садржи и инспиративан есеј Драгише Витошевића „Вуков рјечник и Лаза Костић“, који објашњава смисао Лазиног односа према Вуку, његовом Рјечнику и збиркама народне поезије.

Пре него што започнемо малу анализу грађе из књиге, напоменућемо да приређивач Милован Витезовић и издавач „Чигоја“ заслужују искрену захвалност научне и стручне јавности што су нашли могућности да објаве *Дојуна Вуковој рјечника*.

2. Како у предговору бележи Радивој Симоновић, опште је познато да је песник Лаза Костић често у рукама имао Вуков Рјечник и да је „необично доб-

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

ро знао садржину његову“. У поговору пак др Симоновић додаје: „Ја мислим да ваљда није било дана, кад Лаза није што год тражио у Вуку, али је зато и ванредно добро речник познавао“. Знајући то, Симоновић је после смрти Лазе Костића међу песниковим књигама тражио управо Вуков Рјечник. Нашао је два издања – старије, које је штампано у Бечу 1852. године, и млађе, штампано у Београду 1898. Прегледајући их, Лазин пријатељ је по маргинама открио велики број бележака писаних песниковом руком. Како каже, из пијетета према пријатељу, Симоновић је „жртвовао неколико вечери“ и из оба примерка исписао све речи са маргина, као и оне које су биле на цедуљицама, међу страницама обе књиге. Симоновићева намера је била практична – желео је да ову грађу учини приступачнијом онима који ће радити нова издања српског речника и који буду тумачили етимологије речи. Интересантно је забележити и следеће Симоновићеве речи: „Овде су извађене и многе старе познате речи, ако их је Лаза етимолошки протумачио, ако је поред старе речи упутио на нову, или ако је хтео да покаже белешком свезу између старих речи међу собом и свезу старих и нових речи“.

Разматрајући грађу Костићевих допуна, утврдио сам да је песник навео 1857 речи. Како бележи Симоновић, а то показује и ова грађа, Костић се држао античког принципа – читао је мало писаца, али врло аналитично и пажљиво. Тако се на списку писаца чије је текстове ексерцирао, сем књиге Вукових народних песама, налазе Симо Матавуљ, Ђуро Даничић, Лаза К. Лазаревић, Стеван Сремац, Јанко Веселиновић, Марко Цар, Ђорђе Петровића и Владан Ђорђевић. По неки пример Костић је исписао и из следећих извора: Бошковић, Будисављевић, Жив. Ј. (Јеремија Живановић), Срб I, Решетар (реч: *џонара*), Милан Ђ. Милићевић (реч: *џиром*) и др Симоновић (реч: *уврешен*). Сем тога, Костић је знао и да наведе реч коју је чуо од супруге, неког рођака, пријатеља или реч коју је он сам чуо и запамтио боравећи у неком крају нашег језика.

3. Сваки пример Костићеве ексерпције заслужује пажњу. Овде ћемо се позабавити исписима из прозе писца чији је пријатељ био, из Симе Матавуља, који је први по броју ексерцираних одредница. Наиме, од Матавуља је Костић „узео“ чак педесет речи.

Те речи је пронашао у Матавуљевим романима „Ускок“ и „Бакоња фра Брне“ (Костићева скраћеница „Бакоња“) и причама. Реч је чак о четрнаест прича: „Ново оружје“, „Чудотворна икона“, „Бошков пост“, „Поварета“ (код Костића „Поверета“), „Пошљедњи витезови“ (код Костића: „Пош. Вит.“, „Пошљ. Витезови“, „Пош. Витез.“, „Пош. Витезови“, „П. Вит.“), „Јели се Чеврља огријешо“ (код Костића и „Јели се чеврља огр.“), „Догађаји у Сеоцу“, „Краљица“, „Учини као Страхињић“, „Покајан гријех“, „Ђукан Скакавац“ (код Костића и „Ђукан“), „Света освета“, „Војене силе – Пјеро и Дзандза“, „У туђинству“ (код Костића „У туђини“). Један пример је Костић пронашао и у „Биљешкама једног писца“ (скраћеница „Биљ.“, из Летописа МС).

4. Сада ћемо све Матавуљеве лексеме, одреднице у Костићевим допунама навести по азбучном реду и прокоментарисати.

бакочити се С. М.

У Речнику који прати Матавуљева Сабрана дела (у даљем тексту РСД), која су у осам томова приредили В. Лаговић и Ђ. Радовић (Београд,

1953/1956), ова реч је објашњена на следећи начин: *размештајти се, кочојерити се; хвалијти се*.

Лексема у РСАНУ има три различита значења, а под **1.б. иправити се ва-жан, кочојерити се**, наћи ћемо само један пример, и то из Матавуља: „Бивао је мање 'срећне руке' у лову, али се није мање бакочио“ (Мат. 12, 196).

брбати в. брблати 2. С. М.

У РСД је **брбати** дефинисано са: *ишајући итражити*.

У РСАНУ глагол **брбати** има два значења. Под **1. ирејурати; итражити ишајући, ирештајти**. Наведена су три примера, из Вукових народних приповедака, Јовићевићеве збирке речи из Црне Горе и из Матавуља. Његов пример гласи: „Тргали су шипци [нарови] са тавана, брбале се дуње по дну ковчега“ (Мат. 4, 243). Под значењем **2. чејркајти**, посведочен је само Матавуљев пример: „Са старим сам ишао у његову градину и брбао око ђерзонака“ (Мат. 11, 123).

варићак 3) на глави С. М. Витезов 4) сести на варићак

У наведеној Матавуљевој причи нашли смо потврду за прво значење: „... у лацманској ношњи, са 'варићаком' на глави, то је прости шјор-Иле“ („Из разнијех крајева“, Београд, 1923, стр. 37).

Исти пример је искоришћен у РСАНУ са значењем: *цилиндар (шешир)*. У РСД, међутим, стоји: *мера за житио; суд којим се одређује та мера*. Ово значење је за ауторе РСАНУ било примарно, дефинисано са: *дрвени суд разне величине, обично као мера*. Лексема је богато посведочена, али без коришћења Матавуљевог примера.

врљак в. дечко С. Мат

Ова реч има више значења у РСАНУ, а најприближније онеме које Лаза Костић сигнализира је *врљавко*, с примером: „У тај мах један врљак удари ногом ... мршава пса“ (Мат. 1, 75). Врљав пак значи: *онај који је врљав*. Овај придев у РСАНУ нема потврде из Матавуља, а два значења речи врљав тичу се разрокости и кратковидости.

живолазан у Далм. С. М.

Костић бележи само основне податке о речи. Ради се о придеву који је Матавуљ често користио. Ево га у примеру из „Поварете“: „Тада Миш, живолазан младићак од шеснаест година, загрли брата ...“ („С мора и с планине“, Нови Сад, 1901, стр. 28).

У РСД стоји: *живахан*. Уз роман „Бакоња фра Брне“, из Сабраних дела, у речнику, стоји: *живахан, окрејшан*. Реч је богато посведочена у РСАНУ, а први од седам примера је из Матавуља. И код именице живолазност, прва од три потврде је из дела нашег писца.

жито 5. бијело жито С. М. Ново оружје

Пример из Матавуљеве приче: „Једнога љетњег дана бијаше моба на црковини. Жело се бијело жито (СД 1, стр. 433).

заблестити (заблештати) очи С. М.

Реч није пронађена код Матавуља, а не бележи је ни РСАНУ. Постоје, без Матавуљевих примера речи забљештати и забљештити. Тешко је рећи да ли је реч о евентуалној преписивачкој грешци Костића или Симоновића.

зарешетати (главом) С. М. Чудотворна икона (Богород. Тројеручица) Јавор 1892. 810.

Пошто нам није био доступан поменути извор, реч смо потражили у РСАНУ. Треће од три значења: *змахатиш, затирестиш (главом)*, означено је са необ., дакле, необично. Две једине потврде су управо из прозе Симе Матавуља. Прва: „Шуњо му [попу] љутито махну да одлази, а он уприје прстом у чело па опет зарешета главом: ’Залуду је ... залуду!’ (Мат. 1, 43). Друга: „Шта хоћеш ти? – издера се опет конте. Илија зарешета главом и диже руку да по-тапша конта по рамену“ (И. 12, 65). Интересантно је приметити две ствари. Прво, Лаза Костић је запазио ову реч, односно њено необично значење. Друго, реч није констатована у грађи РСАНУ ни код једног другог нашег писца.

изгомет (два изгомета) С. М.

На основу оскудних података, реч није првобитно констатована у неком од дела Симе Матавуља. У РСД стоји: *измећ, смећлишић; изрод*.

РСАНУ реч означава као покрајинизам и доноси два њена значења. Прво је *измећ, ѿоан*. И посведочено је у три речника – РЈА, Поп. Ђ. 4 и Парч. 1. Друго, с назнаком да је реч о пејоративном значењу, и да се употребљава „и у зб. значењу“, дефинисано је са: *безвредна особа, ѿројалица, ѿад; ѿадови, олош*. Прва потврда је управо из дела Матавуља: „Два изгомета, један од господске руке, други од наше, састаше се да буду заједно на ругло народу!“ (Мат. 12, 72). Видљиво је из Костићеве маргиналне белешке да је мислио управо на овај пример, јер је навео и синтагму „два изгомета“ у загради своје одреднице.

кајачка (С. М. Бошков пост, за мужем удовица)

Костић бележи реч и извор, па додаје и мало објашњење, у наставку заграде. Пример из Матавуља гласи: „Све је то морало бити фатално за удовицу, двије године старију од младожење, четири године кајачку за бољешљивим мужем!“ („Приморска обличја“, Нови Сад 1899, стр. 41).

Ову реч, са идентичним примером из Матавуља налазимо у РСАНУ. Он је наводи као придев **кајачки**, -а, -о и дефинише речима: *који жали за нечим, ојлакује некој*. Интересантно је да постоји и друго значење речи, с примером из М. Павлиновића, у значењу: *који доноси кајање, који се одликује кајањем*. Нејасан контекст је навео Костића да реч схвати као именицу.

катрабунаћ в. „велико амин“ С. М.

Штета је што Лаза Костић није навео податак о томе где се дотична лексема налази код Матавуља. Наиме, РСАНУ реч означава као покрајинизам и у дефиницији упућује: *в. клетивена бденија (ѿод бденија изр.)*, а једина потврда је Вуков Рјечник.

купљачина (скупљено као прошњом) С. М. Ново оружје

Пример пронађен у наведеној причи гласи: „Манастир имадијаше ње-што своје земље ... али дохотком од тога његова чељад не могаше прегоди-штити, него се помагаху купљачином“ (СД 1, 433).

Исти Матавуљев пример користи РСАНУ у обради речи **купљачина** под тачком **1.а. добровољни ѿрлој у храни, роби и сл. који неко сакуиш (ѿра-жећи, ѿросећи од друиш)**. Интересантно је да је из Матавуљеве прозе и једини пример за значење под **2. в. куйљавина**. – Ето какве нас Бог бјеше саставио под

једним кровом! ... То је примјерак купљачине људске каква се могла наћи у мајушној пријестоници црногорској (Мат. 11, 103).

Међувршје између Ловћена и Штировника v. С. М. Ускок 217

Овај топоним одиста налазимо у одговарајућем извору: „Ходаше по Међувршју, тој трављивој дубодolini између Ловћена и Штировника“ (Београд, 1902). Видљиво је да је Костић скоро дословце преписао Матавуље-ву синтагму као скраћену дефиницију.

наовитак „у наовитак око њих“ С. М. Ускок 108

Пример је констатован на страни коју наводи Костић: „Сви остали и женске стадоше у наовитак око њих“ (Београд, 1902). Опет је Костић навео и целу синтагму, да би посведочио контекстуалну употребу. У РСД је реч дефинисана са: *наоколо*.

У РСАНУ ова реч је дефинисана са: *већи број људи кружно њостављених, расиорехених укруи, круи*. Један од два једина примера који реч потврђују је управо Матавуљев, онај који је и Лаза Костић забележио. У РСД је реч дефинисана са *наоколо*.

нарести у Далм. по отоцима С. М. Поверета v. нарасти с.ф. литорест

Штампарска грешка је преименовала чувену Матавуљево приповетку, али је пример пронађен баш у њој: „А Миш нареста? – А ка зла трава! („С мора и с планине“, Нови Сад, 1901, стр. 29).

У РСАНУ реч је означена као дијалектизам и упућена на *нарасиш*!. Од пет примера, два су из Матавуља. Онај који је навео Лаза Костић и пример: „Сад ви кажете да је наресло главно!“ (И. 12, 40).

науточ С. М. Пош. Вит.

Приповетка „Пошљедњи витезови“ пронађена је у постхумно објављеној Матавуљевој књизи. Пример гласи. „Говорило се да је њих Гарофола науточ помагала“ (Из разнијех крајева“, 1923, стр. 45). У РСД стоји објашњење: *кришом, крадомице*.

Прилог **науточ** у РСАНУ је означен као покрајинизам. Прво његово значење, дефинисано са: *кришом, кријући, крадомице* потврђено је управо и само са два Матавуљева примера. Први је горе наведени, а други, из истог дела гласи: „Лујо [је] почео кришом доносити птичице, које Гарофола такође науточ, храћаше у старинској кули“ (Мат. 12, 51). Поново се сусрећемо и са Костићевим одличним слухом за уочавање нових речи у Матавуљевој прози, а и са чињеницом да је Матавуљева потврда једина потврда за неку реч или, у овом случају, за њено значење.

овитак, овитка, С. М. Ускок 120

Пример: „Од њега на лијево, на овитак, сјеђаху исто тако још тројица“ (Београд, 1902). У РСД стоји: *круи чељади око месџа иде се ипра; коло, венац*.

У РСАНУ, под тачком **2.** речи **овитак**, и са назнаком да је реч о покрајинизму, читамо: обично у изразу: **на овитак њолукружан, лучни њоложај нечеја, завијушак**.

Сем примера из „Ускока“, који је означио Лаза Костић, овде стоји још један пример из истог дела: „Да и ти поиграш ... по црногорски да поскочиш? – Хоћу, рече он и стаде пред овитак“ (Мат. 8. 52).

оклај „по оклајима“ С. М. Ново ор.

Пример: „... по оклајима пасијаху крдашца ситне и крупне стоке“ (СД 1, 451).

Исти пример из Матавуља једина је потврда ове покрајинске лексеме у РСАНУ. Ту је и дефиниција: *йојас ледине уз обрађено земљиште*.

поједак (С. М. Јели се чеврља огр.)

Матавуљев пример гласи: „Али се младожења узјогунио ... приговара им за свашто, тражи врх одбрана јела поједак, све му је криво, ништа му се не свиђа“ (СД 1, 215). Реч није констатована у другим речницима, а вероватно значи: *јело, храна које се једе њосле или њоврх обеда*. У Матавуљевом примеру уочљива је пејоративност.

поређе „на поређе“ С. М. Догађаји у Сеоцу с.ф. поредом

Пример: „Носио је котарицу у којој бјеше бискота, конзерве ... и рума. ’Ово нам је, синак, житак, а носићемо га на поређе!’ рече. ’Ја ћу га сам носити!’ рекох“ („Приморска обличја“, Нови Сад, 1899, стр. 162). Реч није констатована у другим речницима, а значење би било: *редом, њо реду, један за друџим, ја ња њи* и сл.

притрунак С. Мат. Јели се Чеврља огријешо

Матавуљев пример из дотичне приче: „Тхе, јест младић под њезином вољом, јест њезин притрунак, али се чувај, дјевере, да не развргнеш свадбу, јер би ти сину присјело!“ (СД 1, под насловом „Чеврљино злочинство“).

Будући да РСАНУ није објавио томове с наредним речима, као добродошлу испомоћ користићемо надаље РМС. Реч **притрунак** у овом речнику има два значења **1.** *ѡруње, ѡлева*, и **2.** *фиг онај који ѡричињава шѡѡѡу, доноси несрећу*. Ово друго значење илустровано је Матавуљевим примером: „Али често и кад би Ошкоп сам стао, чуло би се урликање. Тада би се сваки ... прекрестио и препоручио светом Антуну који чува побожне душе од сотонског притрунка“. Питање је колико је значење у овом другом случају тачно дефинисано, а нама се Матавуљев пример који је Костић истакао на маргини Вуковог Рјечника чини као експресивна употреба првог значења ове лексеме.

разновити се С. М. као разићи се

Реч није констатована у другим речницима. А због минималних података о извору, нисмо је, нажалост, нашли ни код Матавуља.

раканце *dim.* од *ракно* С. М. Ново ор.

Пример нађен у Матавуљевој причи гласи: „У ћелији бијаше исти ред као и прије устанка, осим што се оружница преполовила и раканца излизала“ (СД 1, 458).

У РСД је одредница *раканац* дефинисана са *мало ракно*. А реч *ракно* са *сукно домаће*.

У РМС, међутим, налазимо одредницу **раканац**, означену као покрајинизам и дефинисану са: *ѡкривач*. Једини пример је управо из Матавуља: „[Кулаш] сав блатњав, покривен раканцем, зарза видећи Бакоњу“. Такође, налазимо и покрајинизам **ракно**, који је навео Костић, дефинисан у два значења: **а.** *краѡак сукнени шал (обично женски)*, с потврдом из Вуковог Рјечника и **б.** *врѡта сукненоѡ ѡкривача*.

рачац С. М. Бакоња 148

У издању из 1893. на страни коју је Лаза Костић прибележио стоји: „... сипљиви Дувало јеђаше вечером више но Наћвар, те га, готово сваке ноћи, хваташе рачац“.

У РСД, иза текста романа „Бакоња фра Брне“, читамо дефиницију: *болови у желуцу*.

Реч као покрајинизам констатује и РМС, а дефинише на исти начин. Први пример употребе речи је из А. Г. Магоша, а други управо горенаведени из Матавуља.

рукомија, е ф. здјела за мијење руку С. М. Ново ор.

Матавуљев пример је следећи: „Кругови, здјеле, рукомије и остало посује од коситера и олова, топљаше се у пушчана зрна“ (СД 1, 448). У РСД стоји и дефиниција: *умиваоник*. А у другој књизи је додато и: *лавор*.

У РМС налазимо ову реч означену као покрајинизам, а једини пример је управо из Матавуља: „У углу бјеше велики орман и до њега рукомија“. Реч је дефинисана на следећи начин: *врста посуде за умивање руку, лавор; умиваоник*. Чини се да пример који је Костић навео потврђује прву половину ове дефиниције, док је други пример из РМС потврда дела дефиниције иза тачке зареза.

самахан „без самахне божије помоћи“ С. М. Ускок 128

Пример: „Занаго, без самахне бојје помоћи, ту не помаже људска памет!“ (Београд, 1902). У РСД постоји дефиниција ове речи: *сам, једини*.

сламоња = смољо? С. М. Биљ. Лет. М. С. 197. р. 95

Како се види, Костић није био сигуран у значење ове речи, јер је свим сигурно није имао у свом језичком знању. Нажалост, ни контекст из Матавуљевог мемоарског списка „Биљешке једног писца“, штампан премијерно у Летопису Матице српске, не помаже пуно. Пример гласи: „... питоми елгантни младићи ... Тијем особинама одликоваху се од наших ђака, већином трунташа, сламоња и мурдара ...“. Реч није забележена у РМС. Вероватно у пејоративном науму означава неуредног човека, на чијем оделу се виде остаци сламе у којој је спавао.

слар С. М. Пошљ. Витезови

Пример иза Матавуљеве приче: „На слару сједијаху двије жене и троје дјеце“ („Из разнијех крајева, Београд, 1923, стр. 54). Реч није констатована у другим речницима.

сова 2 у Далм. на малом броду (барци) нешто. Гужве? С. М. На Јадрану. Краљица

Матавуљев пример из приче „Краљица“ гласи: „Краљица, оборенијех очију, зашијава веслом, старији јој брат намјешташе крму, а отац прибија сову на другом боку. Вјереник ... отисну брод ногом“ (СД 1, 319). Можда нам одговорно значења ове речи нуди РМС дефинишући лексему **совара** као *соха*. Вероватно је реч о некој врсти седала на којем се у чамцу седи за време пловидбе.

старогонче С. М. Пош. Витез.

У РМС налазимо ову реч, као покрајинизам, дефинисан речима: *онај који је дуго служио некога*. Једина потврда је управо из Матавуља: „Тај [је]

чово господско старогонче, од оних што су више сматрани као укућани него као слуге“. И овај пример речи потврђује како Матавуљево језичко богатство, тако и осећај Лазе Костића да уочи необичну, интересантну и ретку реч.

стојница у Далм. као обор С. Мат.

Пример из Матавуља гласи: „Пођем стојници, али ме одонуд срете пригушени лелек“ (у причи „Ђукан Скакавац“, СД 5, стр. 383). У РСД је као дефиниција понуђена реч *јојати*.

У РМС ова реч има три значења, сем прва два из Вуковог Рјечника, и треће, *ојрађено* и *јокривено месито*, потврђено једним примером управо из Симе Матавуља: „У доколици стиснуо би се по околини и крао стоку, док једном освану мртав под туђом стојницом“. Стојница очито означава ограђено и покривено место на којем стока *ситоји* преко ноћи или за невремена, на пример.

столовача у Ц. Г. као ниска столица без наслона С. М. Ускок

Пример је констатован на 121. страни наведеног романа: „Владика на великој, постављеној столовачи пребираше бројанице“.

У РМС постоји дотична лексема, са потврдом из прозе Михаила Лалића.

строп, а, m plafond С. Мат. Пош. Витезови. У туђини.

Матавуљев пример из прве приче: „Са каменијех степеница улази се у висок тријем, где је строп дрвен, а под сложен од ситнијех камичака“ („Из разнијех крајева“, Београд 1923, стр. 50). У причи „У туђинству“ (СД 5, стр. 272) нашли смо и пример: „Строп није био заклаћен, него на гредама прибијене даске“. У РСД је дефинисано: *џаваница*.

сутурати се v. сурвати се (С. М. Учини као Страхинић.)

Пример из дотичне Матавуљеве приче: „Јован Милошев бјеше се сутурао у њеки понор, сијекући гору“ (СД 1, стр. 287).

Реч није констатована у РМС. Али интересантно је да у њему постоје речи **сутура** и **сутуран**, покрајинизми који су дефинисани са: *неразбориџа особа, будала*. Први пример је из дела Лазе Костића, а други из дела Матавуља! Исти речник доноси и реч **сутурисати** у значењу *довести у нејовољно сџање, ујројасџиџи*. Једина потврда је из С. М. Љубише.

тили у Војв. и Ц. Г. С. М. Покајан гријех Б. К. 1895, бр. 13, стр. 385 и 389. cf. тињи

Матавуљеви примери гласе: „... у тили час, у густој помрчини занијем село“ и „За тили час три стотине српских јунака бјеше на ногама“. У РСД, међутим, срећемо други облик: **тињи час** (за тињи час) *за џренуџак, одмах, брзо*. У РМС налазимо обе одреднице и **тили** и **тињи**.

тмаст, а, о, С. М.

Реч је богато посведочена у РМС, без Матавуљевих примера.

топац, топца С. М. Ускок

У РСД стоји: *ујојалац, ујојљеник*. Реч нисмо пронашли код Матавуља, што може бити условљено и чињеницом да је Симо Матавуљ овај роман три пута мењао, при новим издањима. У РМС је реч дефинисана на исти начин и илустрована примерима из С. М. Љубише и Д. Шимуновића.

трајан, јна, јно dauerhaft С. М. Ново ор.

Матавуљев пример: „С почетка јесени ударише трајне кише, те од силне влаге позледи се Серавиму рана“ (СД 1, стр. 462). У РМС реч, наравно постоји, дефинисана са *који дуго трајаје, који се њродужава на дужи временски њериод*.

трнац само у множ. „подилазе ме трнци“ С. М.

Реч је у овом значењу констатована у РМС.

тројичин пурак С. М. Ђукан Дело XI. 71

Овај израз није пронађен на месту означеном од стране Костића. Вероватно се мисли на пурка који се коље за празник Тројице или Тројичин дан.

тутуш С. М. Пош. Витез

У дотичној Матавуљевој причи налазимо пример: „Уђе један опћински стражар, њеки тутуш, коме сабља допираше до чланака“ („Из разлијех крајева, Београд, 1923, стр. 60). У РСД стоји дефиниција: *човек ниској расџа*. Интересантно је да је реч дефинисана и у РСД, при издању романа „Бакоња фра Брне“, са: *сиџан човек*. У РМС је реч дефинисана на исти начин, а прва потврда од две управо је Матавуљев горенаведени пример.

убетан „убетно место“ С. М. Догађаји у Сеоцу И.

Матавуљев пример: „Еле, мунтања је панорама, меридијана, вјечити календар, убетно мјесто“ („Приморска обличја“, Нови Сад, 1899, стр. 133). У РСД за **убетан** стоји дефиниција: *мрзак шџо доноси несређу*. РМС констатује само покрајински прилог **убетно** у значењу *језиво, ѓрозно, сџрашино, ужасно*, илуструјући га примером из Ђопића.

упредак v. витиљ. С. М. Ускок 10

Пример није пронађен на назначеном месту. Занимљиво је да је у РСД, у издању „Ускока“, ова реч дефинисана са: *оно шџо се уџреде, као фџишљ*. И ово може бити условљено трима издањима „Ускока“, при којима је писац мењао текст. Али у РМС код одговарајуће одреднице, под значењем **а**, читамо дефиницију: *уџреден ѓрамен ваџе или друџој саниџеџској маџеријала за рану*, и пример управо из Матавуља: „Рањеник освану ведрији ... те лакше поднесе испирање и увлачење упретка“.

устравица С. М. Ђукан Скакавац

У причи с тим насловом стоји и пример: „Ђукан нам је дуго причао о устравицама“ (СД 5, 391). А у речнику на крају тог тома стоји и објашњење: *оно шџо изазива сџраву; ѓривџење*. У РМС ова лексема је означена као покрајинизам и дефинисана са *велики сџрах, сџрава*. Један пример је из Матоша а други из Матавуља: „Посли онакога покора није чуда да ухвати ... устравица душевна човика“.

утажити се v. уталожити се С. М.

У РМС је одговарајућа реч дефинисана са *смириџи се, сџишиџи се*, а пример из Матавуља гласи: „Чевра се бјеше утажио крај брађе“. Тај пример нам је, с обзиром на оскудност одреднице коју је успоставио Лаза Костић помогао да схватимо о којој се Матавуљевој причи ради. У причи с насловом „Чеврљино злочинство“ пронашли смо одговарајућу реченицу и лексеми.

цибрина = цига? С. М. Ускок 112

Пример из Матавуља: „Напољу бјеше цибурина и снијег већ шкрипаше под њиховијем ногама“. У РСД стоји: *омразица, сумразица, мраз (кад је на њр. зими ведро ње се снеј мрзне)*. У РМС је реч погрешно, преуско дефинисана са *ведрина (неба)* и наведен је баш овај пример из Матавуља као једина потврда. Занимљив је Костићев покушај дефинисања, „цига“ који вероватно алудира на циганчиће, односно цигане у значењу *сиџан њрад*.

чит С. М. „чит малих пушака“

У причи „Пошљедњи витезови“ констатован је следећи пример. „... неколико комада старинскога оружја: цевардар, два мача, чит малијех пушака са великим позлаћеним јабукама ...“ („Из разнијех крајева“, Београд, 1923, стр. 36). У причи „Ново оружје“ Матавуљ има и пример. „Па им додаде шишану, два чита лаганијех леденица и два веља ножа ... један чит малијех пушака, красан рад фочанских кујунџија“ (СД 1, стр. 443). У РСД читамо: *џур. њерс. чифџи – њар*. А у истој колекцији Матавуљевих дела, у речнику уз „Бакоњу фра Брне“ читамо и дефиницију: *џар, два*. У РМС је реч **чит** упућена на **чифт** и потврђена управо једним Матавуљевим примером: „На сваком токе ... за пасом чит кубура и нож“. Турцизам **чифт** дефинисан је са *два истџоврсна или слична њредмеџа*.

швикнути v. звижнути С. М. Света освета

Пример: „Момче погледа око себе, па љутито швикну и замахну на овце ...“ („Из Црне Горе и Приморја“, Нови Сад, 1888). У РМС постоји одредница **швигнути**. Прво значење овог ономатопејски изведеног глагола приближава нас и Матавуљевом значењу. Дефиниција гласи: *звизнуџи, њроизвесџи ошџар звук (о бичу)*. Остаће загонетка да ли је момче звизнуло, испуштајући звиждук из уста, како је сматрао Костић, или је бичем произвело сличан звук.

шмедљати? С. М. П. Вит.

„Док Илија јеђаше овновину, – баш властеоски с почетка, онако шмедлајући, пак стаде буцати – дотле младићи причаху“ („Из разнијех крајева“, Београд, 1923, стр. 61). Такође, у причи „Ђукан Скакавац“ (СД 5, стр. 359) налазимо следећи пример: „Мијате, немој шмедлати око ње, него јој [кобили] одмах дигни задњу ногу“. Или је у прављењу одреднице погрешно Костић или је Р. Симоновић учинио то преписујући је. У сваком случају речници је не констатују. Глагол шмедлати би отприлике значио: *сиџоро, оџрезно, оџжежуџи обављаџи неки њосао, радиџи*.

штркнути, као прснути С. М. Војене силе – Пјеро и Дзандза итд.

У причи чије је прво име „Пијеро и Дзандза“ нашли смо пример: „Бортул поцрвени, а очи да му штркну, и промукао рече: ’Ја знам, да не би!’“ („Приморска обличја“, Нови Сад 1899, стр. 55). У РМС нема овог значења, иако постоје три под тим глаголом. Тешко је прецизније одредити значење дотичног глагола. Можда: *засузиџи, овлажииџи се?* И Костићу су, очито, ова реч и њено значење били нејасни.

5. Наведене одреднице показују неколико важних и занимљивих ствари. Прво, потврђује се мишљење да је Матавуљев језик изразито богат, пун лепих, да тако кажем, квалитетних покрајинизама, речи и идиома из различитих сфера људске активности. Често су управо његове речи, једина или најбоља потврда за многе лексеме у РСАНУ и РМС. Друго, Лаза Костић је имао слуша да препозна занимљиву реч и да је уврсти у списак својих допуна Вуковог

Рјечника. Треће, Лаза Костић је био изразито акрибичан преписивач, што се односи и на његовог пријатеља доктора Симоновића, захваљујући чијем труду је књига *Дојуна Вуковој рјечника* и настала. Грешака у одредницама је мало, и не може да се каже да ли су оне Костићеве или Симоновићеве (што у коначном погледу и није много важно).

Мада невелика, са стотинак страна, *Дојуна Вуковој рјечника* Лазе Костића складно допуњава његов интелектуални и песнички лик.

НАВЕДЕНИ РЕЧНИЦИ

- Вук 1818: *Српски рјечник истолкован њемачкијем и латинским ријечма*, скупио га и на свијет издао Вук Стефановић у Бечу, Сабрана дела Вука Караџића, Просвета, Београд, 1966.
- Парч. 1: Parčić Carlo A., *Vocabolario croato-italiano*, III edizione, Žara (Zadar), 1901.
- Поп. Ђ. 4: Поповић Ђорђе, *Речник српскоја и немачкој језика...*, српско-немачки део, Панчево, 1895.
- РЈА: *Рјеџник хрватскога или српскога језика*, на свијет издaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, I–XXI, Zagreb, 1880–1976.
- РМС: *Речник српскохрватскоја књижевној језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности — Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–.
- РСД: *Речници уз Сабрана дела Симе Матавуља*, I–VIII (приредили В. Латковић и Ђ. Радовић), „Просвета“, Београд, 1953–1956.
- РСЈ: *Речник српскоја језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.

ГРАЂА

- Др Лаза Костић, *Дојуна Вуковој рјечника*, приредио Др Радивој Симоновић, (репринт), уредник Милован Витезовић, „Чигоја штампа“, Београд, 2007.
- Симо Матавуљ, *Из Црне Горе и Приморја*, Београд, 1888.
- Симо Матавуљ, *Бакоња Фра-Брне*, Београд, 1893.
- Симо Матавуљ, *Приморска обличја*, Нови Сад, 1899.
- Симо Матавуљ, *С мора и с њланине*, Нови Сад, 1901.
- Симо Матавуљ, *Ускок*, Београд, 1902.
- Симо Матавуљ, *Из разнијех крајева*, Београд, 1923.
- СД: Сабрана дела Симе Матавуља, I–VIII, Просвета, Београд, 1953–1956.

Р е з ю м е

Васа Павкович

ВЫПИСКИ ЛАЗЫ КОСТИЧА ИЗ СОЧИНЕНИЙ СИМО МАТАВУЛЯ
КАК ДОПОЛНЕНИЯ К СЛОВАРЮ ВУКА КАРАДЖИЧА

В данной работе рассматривается лексический материал, опубликованный в книге *Доџуна Вуковој Рјечника* (Дополнения к Словарю Вука Караджича), автором которой является поэт Лаза Костич. Эту книгу подготовил к печати и первоначально опубликовал в 1913. г. его друг д-р Радивой Симонович. Репринт первоиздания этого интересного собрания слов опубликован в Белграде в 2007 г. Особое внимание уделяется словам, извлеченным Костичем из прозы Симо Матавуля. На материале, состоящем из пятидесяти слов, рассматривается происхождение и природа отобранного материала и делается вывод, что язык Матавуля необыкновенно богат весьма интересными лексемами, и что Лаза Костич проявил исключительный талант к выделению и анализу данных слов. Тут нет ничего удивительного, если иметь в виду известный факт, что Костич ежедневно читал *Словарь* Вука Караджича и прекрасно владел этой тематикой.

Прикази

Зборник радова *Лексички слојеви*

Зборник радова *Лексички слојеви. Прилози српском фреквенцијском речнику*¹ представља резултат рада на потпројекту *Писци и језик*, као делу пројекта *Лексиколошка истраживања југоисточне Србије*, који се остварује у Центру за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу. У оквиру овог пројекта до сада је објављено шест свезака (углавном зборника радова): 1) *Шта очекујем од истраживања језика писаца*; 2) *Именослови српских писаца*; 3) *Квантитативни односи у прозној лексици*; 4) Драган Лилић: *Фразеологија Слободана Џунића*; 5) Недељко Богдановић: *Реч и јесма – Ушва златокрила Бранка Миљковића*; 6) Недељко Богдановић: *Поетски речник Гордана Тодоровића*.

Ова свеска је осмишљена као зборник који се састоји из фреквенцијских речника именица из по једне изабране приче писца југоисточне Србије: Стевана Сремца, Борисава Станковића, Слободана Џунића, Саше Хаџи Танчића и Радосава Стојановића.

Зборник се састоји из 143 странице и сачињавају га следеће целине: Предговор (стр. 5–7); Увод (стр. 7–15); Ана Савић Грујић: *Фреквенцијски речник именица у „Божјим људима“ Борисава Станковића* (стр. 15–49); Јелена Стошић: *Фреквенција именица у приповеци „Ибиш-аја“ Стевана Сремца* (стр. 49–67); Тања Милосављевић: *Фреквенцијски речник именица у приповеци „Кусидол“ Слободана Џунића* (67–83); Александра Јанић: *Фреквенцијски речник именица у приповеци „Галопирајући војник“ (I, II) Саше Хаџи Танчића* (стр. 83–101); Недељко Богдановић: *Фреквенција именица у причи „Динчина кућа“ Радосава Стојановића* (стр. 101–111); Недељко Богдановић: *Лексички фонд Миљковиће „Ушве златокрле“* (стр. 111–125); Недељко Богдановић: *Уместо закључка – Десет најфреквенцијских именица* (стр. 125–127); Литература (стр. 127–131); Напомене о ауторима (стр. 131); Поговор рецензента (стр. 133–142); Садржај (стр. 143).

У Предговору и Уводу наводе се принципи којих су се аутори придржавали у састављању и анализи фреквенцијских речника. Наводи се да истра-

---

¹ Недељко Богдановић и Ана Савић Грујић (приређивачи), Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Нишу, Ниш, 2012, 143 стр.

Аутори: Недељко Богдановић, Тања Милосављевић, Ана Савић Грујић, Јелена Стошић, Александра Јанић.

живања изнесена у овој књизи имају два циља: први је опис језика значајних писаца који су живели и стварали у југоисточној Србији, а други циљ је „о-способљавање младог, филолошки образованог колектива за послове научног истраживања у области језика.“ Оба наведена циља заслужују пажњу и поштовање. Један део Увода посвећен је фреквенцијским речницима и резултатима овог типа лексикографије у свету и у Србији.

Након уводних поглавља следи анализа лексике по критеријуму фреквентности у изабраним причама писаца југоисточне Србије. Аутори су били принуђени да у току израде фреквенцијских речника разрешавају бројне недоумице изазване особинама речи у граматичком систему српског језика. Већину проблема решили су с успехом.

Ана Савић Грујић запажа да у 10 најфреквентнијих именица у *Божјим људима* Борисава Станковића спадају: *кућа, њроб, њробље, жена, њой, њросјак, црква, варош, њорба, дан*. Ауторка је изнела и податке о фреквенцији различитих падежних облика ових именица. Запазила је да у *Божјим људима* нема толико дијалекатске лексике као у неким другим Станковићевим делима.

Јелена Стошић уочава да именице чине 23% лексема у приповеци *Ибиш-аја* Стевана Сремца, а најфреквентније међу њима су следеће: *аја, Ибиш, сџаврија, човек, кућа, њара, дукаџ, комишџа, Ниш, Јевђо*. У овом раду узимају се у обзир и властите именице, што се у другим радовима углавном не чини. Ауторка је уочила да се лексика у овој приповеци може поделити у три слоја – лексика пишчевог језика, лексика нишког говора и лексика Јевђовог говора. Издвојена је најфреквентнија лексика из сваког од ових слојева.

Тања Милосављевић је анализирала фреквенцију именица у приповеци *Кусидол* Слободана Џунића. Овако изгледа списак 10 најфреквентнијих именица из ове приповетке: *џушџерица, њоље, џава, око, дан, сунце, време, свети, вир, вода*. Ауторка запажа да се у приповеци преплиће хришћански и пагански тематски слој лексике, а да међу лексемама има доста маркиране лексике, као што су жаргонизми, архаизми, окационализми.

Александра Јанић је запазила да у обе приповетке Саше Хаџи Танчића које носе наслов *Галовџрајући војник* има за нијансу више променљивих него непроменљивих речи (нешто више од 60% речи спадају у променљиве). Необичан је закључак да су глаголи у једној од ове две приповетке фреквентнији него именице. Најмање учестале променљиве речи су бројеви, а од непроменљивих издвајају се узвици, којих уопште нема у анализираним приповеткама. У најфреквентније именице из ове две приповетке спадају следеће: *коњ, војник, човек, шума, џуџ, фронтџ, џава, ноџа, лоџор* и супстантивизирани придев *џреџиосџављени*.

Недељко Богдановић издваја следећих десет најфреквентнијих именица у причи Радосава Стојановића *Динчина кућа*: *кућа, Динча, џуџ, Чобанац, школа, сџенац, авлија, џодина, учџиџеџица, сџрах*. Аутор је поделио именичку лексику у продуктивне тематски повезане групе лексема. То су, на пример, лексеме које означавају простор изван окућнице, топоними, хидроними, фитоними, зооними, зграде у домаћинству итд.

Недељко Богдановић је аутор још једног текста у књизи у којем се анализира лексика *Уџве златџокрџе* Бранка Миљковића. Проф. Богдановић је посветио целу једну књигу овом циклусу песама, а у раду који се налази у

овом зборнику обрадио је фреквенцију именица у једанаест песама. У анализираним песмама највише је именица, придева има дупло мање него именица, а број придева и заменица скоро да је једнак броју глагола. У десет најфреквентнијих именица спадају: *срце, дан, свети, сунце, ђесма, ноћ, иредео, шело, ваџра, време*.

Аутори су се потрудили да своје радове уобличе на сличан начин. Заључке су доносили на материјалу од хиљаду лексема из сваке приповетке. У центру пажње биле су именице, али се корисне напомене износе и о другим врстама речи. У свим радовима представљено је десет најфреквентнијих именица. На основу тих спискова, проф. Н. Богдановић, на крају књиге, запажа да мали испитивани узорак показује да је фреквенција именица у вези са тематиком приповедака. Ипак, четири именице од оних које се налазе на добијеним списковима спадају у десет најфреквентнијих именица у *Скуином речнику* Смиљке Васић. То су именице *јодина, џуш, време* и *реч*. Овај податак указује на то да без обзира на недовољно богату грађу и на високу фреквентност именица у вези са темом приче, најфреквентнија лексика стандардног српског језика успева да се пробије на високу позицију чак и на овако ограниченој грађи, коју карактерише и постојање великог броја дијалектизама из југоисточне Србије. У свим радовима, аутори су дали и приказ лексичких слојева у анализираним приповеткама и на тај начин оправдали наслов који носи ова књига. Радови су уједначени и у том смислу што се у сваком од њих у првој фусноти износе основни биографски подаци о писцу анализираних приповетки. Читаоцима се тако пружа прилика да се упознају са животом писаца и да боље разумеју њихову везу са југоисточном Србијом.

Посебну пажњу привлачи идеја и добра воља проф. Недељка Богдановића да окупи младе истраживаче око себе, да их укључи у свој тим, да им зада одређене истраживачке задатке и да им пружи прилику да резултати рада на тим задацима буду објављени. Ваља похвалити и тему овог зборника, и то из више разлога.

Прво: млади истраживачи су радећи на фреквенцијском речнику морали разрешити велики број граматичких и семантичких проблема на које су наилазили. Своје недоумице и начине на које су их решавали аутори су изнели у фуснотама, али и у главном тексту својих радова. Да би донели добре одлуке, млади лингвисти морали су се послужити већим бројем речника и граматика српског језика, па је рад на овом послу за њих велика и важна лингвистичка школа.

Друго: најважнији задатак младих аутора радова у овом зборнику био је израда фреквенцијских речника. Израда оваквих речника подразумева мукотрпну статистичку процедуру, за коју старији лингвисти често немају времена, знања ни могућности. Резултати ових истраживања, будући да су засновани на статистичким процедурама, морају бити поуздани, а као такви корисни су и за старије и искусније лингвисте. Од ових радова може се кренути у даља истраживања, за која су, можда, млади аутори овог зборника још увек недовољно искусни.

Треће: у српској лингвистици нема много радова посвећених најфреквентнијој лексици, а та лексика спада у репрезентативну, и то не само у књижевним делима из којих је ексцерпирана, већ и у основном лексичком фонду српског језика. Зато она заслужује пажњу истраживача.

Четврто: не треба посебно наглашавати колико је важно испитивати лексику писаца, а радови у овој књизи представљају допринос испитивању језика писаца, допринос дијалектолошкој лексикологији, али и допринос лексикологији књижевног српског језика.

Радови у овој књизи представљају, дакле, допринос лексикологији, дијалектологији, српској књижевности, као и поуздано полазиште за даља истраживања у овим наукама.

Рајна Драгићевећ

Милош Ковачевић,
Линџосћиллсћика књижевној шексћа

Српска лингвистичка јавност навикнута је да готово сваке године дочека по једну књигу професора Милоша Ковачевића. Пре неколико месеци објављена је *Линџосћиллсћика књижевној шексћа*,¹ научно дело које припада и науци о књижевности (на основу материјала који обрађује и појмовно-терминолошког алата) и науци о језику (на основу метода, приступа и предмета којим се бави), па тиме показује интердисциплинарност, ма колико те дисциплине, као што су ове, међу собом биле блиске. Књига је настала обједињавањем већ објављених радова, а они су у већини штампани у зборницима са скупова на којима су изложени као реферати. *Линџосћиллсћика књижевној шексћа* припада оној групи Ковачевићевих књига које се баве (лингво)стилистиком² и какве недостају српској науци о језику. Наиме, Ковачевић је један од малобројних лингвиста који узимају обзир стилистичке вредности књижевног текста анализирајући га с циљем описа конкретне језичке употребе. Другим речима, мало је оних који се удубљују у стилске особености свога истраживачког језичког корпуса, осим у начелу, с генералним претпоставкама функционалних стилова у целини.

У првом тексту *Анализе Шанћићеве шесме „Вече на шкољу“ и развојни шупшеви линџосћиллсћике код Срба* дат је историјат лингвостилистике код Срба, на примеру песме Алексе Шанћића „Вече на шкољу“. Та песма објединила је све лингвостилистичке јединице; лингвостилистичка истраживања базирала су се на оба плана – стилематичном и стилогеном. Проучени су сви језички нивои, све лингвостилистичке дисциплине оперисале су на овој пемси: и фоностилистика, и морфостилистика, и синтаксостилистика, и семантостилистика, и текстостилистика и графостилистика.

У студији *О шоећизмима Лазе Косћића* Ковачевић проучава поетизме, тј. неологизме (кованице) Лазе Косћића. Сви Косћићеви неологизми су сти-

¹ Српска књижевна задруга, Београд, 2012.

² Она се придружује претходним Ковачевићевим књигама сродне тематице *Gramatika i stilistika stilskih figura*, Књижевна заједница „Drugari“, Сарајево, 1991; *Сћиллсћика и шрамаћика сћиллских фишуре*, II допуњено издање, УНИРЕКС, Подгорица, 1995; *Сћиллске фишуре и књижевни шексћ*, Требник, Београд, 1998; *Сћиллсћика и шрамаћика сћиллских фишуре*, III допуњено и измењено издање, Кантакузин, Крагујевац, 2000; *Грамаћичке и сћиллсћичке шеме*, Књижевна задруга, Бања Лука, 2003.

леми, како наглашава Ковачевић, а већина се може подвести под фонолошке фигуре настале различитим процесима, тј. фонолошким онеобичајењем: одузимањем (афереза, апокопа, синкопа), додавањем (прагога, простеза, епентеза), заменом (фонолошка и морфолошка супституција), уметањем. Средства којима се Костић служи у стварању нових речи су и творбени процеси (нпр. извођење нових речи, слагање), затим стварање антонимичких форми које не бележи стандард, стварање алтернативних форми за оне јединице које постоје, и др.

Расправа *Графостилематичности Нојове поезије* бави се графостилемима – визуелним стилемима који су настали графичким (словним, правописним или интерпункцијским) унеобичавањем. Ковачевић их дели на текстуалне и унутартекстуалне и анализира њихове појавне облике у Ноговим сонетима. За сонете Рајка Нога карактеристична је употреба мајускулних и минускулних графостилема. Ного малим почетним словом бележи антропониме, топониме и хагиониме, док великим почетним словима означава номинацијске или релацијске јединице. Њихова употреба мотивисана је семантичким (тропичним) или интонационо-синтаксичким разлозима.

У готово сваком раду Ковачевић помиње појмове стилематичности (стилске вредности неке јединице – формални план) и стилогености (функционално-стилске вредности јединице – функционални план). Тако, се и у раду *Пролетничка фигураљивности у Ракијићевој поезији* посматра однос између та два појма, на нивоу специфичне микроструктуре, (граматичко)стилистичке пролепсе, тј. стилске фигуре пролепсе, која подразумева пребацавање елемената зависне реченице у главну у оквиру зависносложене реченице.

Наредни рад доноси лингвостилистичку анализу песме Вука Крњевића „Пјесан о жалној судби“, а следећи језичко-стилске особености збирке поезије Зорана Костића *Језикрвље*. Закључак прве анализе је да се у целој песми потврђује начело еквивалентности, док је закључак друге анализе (која није само лингвостилистичка, већ и тематско-стилистичка), да је лексички ниво с аспекта стилематичности и стилогености најзанимљивији, али и да је тај аспект повезујући у релацији теме и структуре поетског дела Зорана Костића.

На претходни рад тематски се надовезује следећи, у коме је предмет анализа збирки песама Момира Војводића *Самодржа језика српскога* и Милице Бакрач *Азбучник*. И Костић и Војводић и Бакрач имају заједнички главни мотив у својој поезији – распад српскохрватског језика који је носилац духовности српске нације. Три збирке поезије настале су, како и сами аутори, а и Милош Ковачевић, наводе, с циљем одбране имена српског језика. Разлика између последња два рада и оног који им претходи у томе је што се у поезија Зорана Костића анализира лингвостилистички, поезија Момира Војводића и Милице Бакрач анализира се претежно тематски (тематско-стилистички).

У другом делу књиге налазе се радови у којима се анализирају прозни текстови. Први се бави језичко-стилским карактеристикама дела Петра Пајића (збирки песама, приповедака и есеја): графостилемима – употребом двотачке у слободном тексту, у управном говору, неуправном и слободном неуправном говору, парадоксом... У наредном се раду Ковачевић такође бави анализом збирки приповедака, у овом случају реч је о приповеткама Видосава Стевановића. На основу спроведене анализе трију Стевановићевих збирки приповеда-

ка, Ковачевић закључује да је свака збирка стилистички различита, те да свака „има самосвојну стилску доминанту“ (251).

Следећи рад бави се новим жанром – бајком. Ковачевић тумачи језичко-стилске карактеристике бајки „Долина јоргована“ Тиодора Росића. Занимљиво је поређење народних и уметничких бајки, те навођење њихових разликовних особина. Наиме, иако је реч о само једној анализираној бајци, њеним упоређивањем са народним бајкама које су типизирани, виде се одређена одступања, то јест смер у којем се креће уметничка бајка. Делом, то се огледа у приближавању језика бајке савременом језичком изразу уметничке прозе (али и савременом језичком изразу у целини) кога карактерише употреба кондензатора (гл. прилога, именских предиката, номинализованих исказа), парцелације, слободног неуправног говора и др.

У раду *Језичка слика рајца у роману „Тој је био врео“* Владимира Кецмановића Ковачевић у уводу даје краћи сиже романа што је неопходно да би се анализирао језичко-стилска средства карактеристична за поменуто дело. Наиме, специфична форма приповедања, из угла немог једанаестогодишњег приповедача, условљава неколико битних карактеристика текста: специфичну реченичну структуру, специфичне начине преношења туђег говора, етнојезичку диференцијацију носилаца управног говора и графостилемске облике. Када је реч о структури реченице, оно што се издваја је парцелација као поступак у структурисању реченице. Парцелати су чести и разноврсни и чак фреквентнији у односу на непарцелисане структуре. Неуправни, управни и слободни управни говор имају карактеристичне особитости. Нестандарднојезичке особине у говору ликовима имају статус етнолеката, што би значило да се помоћу специфичних језичких особина конфронтирају три етничке заједнице које живе у Сарајеву – српске, муслиманске и хрватске. Од графостилемских онеобичајења Кецмановић се служи строфичном организацијом, специфичном бојом слова и неупотребом правописних знакова за управни говор.

Тема наредног рада је стилизација онима у роману *Јојей суданија* Тихомира Левајца. Често су онима у књижевним делима стилогени елементи, чак и у случају да они нису сами по себи стилематични, али су поменутом роману онима не само стилогени, тј. функционално-стилиски, већ и стилематични. Помоћу фигуре метаплазме Левајац мења гласовни и графички лик онима: антропонима, топонима и ергонима. У овом раду, као и у многим другима за пажа се Ковачевићева врло добра упућеност у стилске фигуре и у литературу посвећену стилистици, од античке па наовамо.

За разлику од претходних студија, где се типови туђег говора помињу мимогред или су само део лингвостилистички анализираних појава, у последња два рада књиге Ковачевић туђи говор узима за основни предмет анализе. У раду који је посвећен роману *Сапа* Петра Сарића проучава различите типове туђег говора (ауторски, индиректни, директни дијалогски, директни монолошки, недословни директни и слободни неуправни говор), док у раду чији су корпус романи Меше Селимовића и Скендера Куленовића, *Тврђава* односно *Понорница*, предмет је само слободни неуправни говор, што је тема за коју је последњих година Ковачевић живо заинтересован.

Корист од ове књиге је вишеаспектна. Њен допринос огледа се у очвршћивању (релативно) младе (бар код нас) лингвистичке дисциплине – лингвостилистике, њеном терминолошком и методолошком разграновању и

(само)потврђивању. С друге стране, као и остале његове књиге, Ковачевићева *Линџостџилџсџика* добар је модел и узор, посебно младим лингвџистџима, за то како треба одабрати тему и њој приступати. Ову књџигу обобаћују још неки елементи ваџни за нас који се бавџмо научним и истраџивачким радом, а то су регџистри, именски и појмовни. Захваљујући одлуци да се издавачка права препусте реномираној кући каква је Српска књџижевна задруга, књџига је и визуелно богатија и технички уређенија и, на крају, лекторисана.

Марина Николић

Стана Ристић, *О речима у српском језику (творбени и лексикографско-лексиколошки аспекти)*

Књига *О речима у српском језику*¹ представља резултате истраживања ауторке Стане Ристић у последњих неколико година који су презентовани научној јавности на конференцијама и публиковани у часописима. Монографија садржи три поглавља, са насловима: *Најновије појаве у творби речи, Речи у речницима и грамаџикама, Црквена лексика у лексикону савременог српског језика*.

Прва два рада монографије разматрају творбене процесе у новој лексици на материјалу из електронског корпуса Ђорђа Оташевића, са циљем да се укаже на тенденције промена у динамици развоја српског језика на синхронном плану, и то са морфолошког, семантичког, социолингвистичког и нормативног становишта. Они носе називе *Творбени процеси у најновијем периоду развоја лексике српског језика* и *Преглед најновијих творбених процеса по врстама речи*. Запажено је да се лексички фонд српског језика најновијег времена богати на више начина: увођењем нових речи за нове реалије и појмове из различитих области, позајмљивањем речи и творбених форманата из других језика, активирањем постојећих творбених модела, а у мањем обиму и променом значења речи. Поред тога, евидентне су и појаве детерминације и жаргонизације. Ауторка разматра продуктивност домаћих и страних форманата у творби префиксала и сложеница и долази до закључка да је домаћи префикс *не-*, у најновијем развоју српског језика, сачувао творбени модел 'домаћи префикс + домаћа основа', а да творбени типови са страним формантима *анти-*, *контра-*, *квази-* и *псеудо-* показују појачани процес хибридизације јер се у већини примера сви форманти везују за домаће основе. Показало се да квантитативни учинак хибридизације одражава позитивно на стабилизацију лексичке норме српског језика и његових функционалних стилова, и то како у одржавању доминације домаћих творбених елемената над страним, тако и у тенденцији стабилизовања стања у прегруписавању новонастале идиолекатске и супстандардне лексике у стандардне идиоме српског језика.

Анализирани су и творбени процеси присутни и у оквиру деривације. Они су исцрпно приказани за сваку врсту речи. Деривацију именица појачано прате појаве мутације, модификације и транспозиције. Код новонасталих

¹ Монографије 14, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2012, 192 стр.

придева евидентни су сви продуктивни типови творбе, а иновације се јављају у проширивању дистрибутивног потенцијала основе било да се ради о дериватима или сложеницама: *сандучастӣ*, *бундевастӣ*; *амебоидан*; *дубоковид*. Иновације се испољавају и код прилога десупстантивног порекла. Они су настали универбизацијом од предлошко-падежних синтагми, што је мотивисано језичком економијом. То су прилози типа: *индексно* – путем индекса, *скицозно* – у виду скице, *филмично* – путем филма. Иновације код глаголске лексике јављају се у знатно мањем броју и крећу се у оквиру регуларних творбених типова. Већи број таквих лексема припада окационализмима десупстантивног образовања који илуструју идиолекатску креативност у коришћењу творбених потенцијала, типа: *рољаиши се*, *искурираиши*, *наклавирииши се*, *цейшраиши* итд. Специфични су и десупстантивни глаголи, типа *амбасадороваиши*, *амајшеризоваиши се* итд., који представљају иновације и са социолингвистичког и са творбеног становишта. Корпус нове лексике нормативно је врло разнолик и у њега спадају: неологизми, окационализми и потенцијална лексика. Та разноврсност се огледа на творбеном, морфолошком и семантичком плану, у сегменту домаћих и у сегменту позајмљених творбених елемената. Може се закључити да велики број нове лексике настаје у појачаним процесима интелектуализације и жаргонизације језика, при чему је највећу улогу одиграо процес урбанизације лексике српског језика.

У раду *Творенице са йрефиксима не- и антии-* разматране су префиксалне творенице са значењем супротности са семантичког, функционално-стилског и нормативног плана. Ова два префикса из сфере логичких основа негације, супротности и супротстављености носе не само велики творбени и стилогени потенцијал него и велики граматичко-категоријални потенцијал, чија сфера деловања, осим семантичких компонената, захвата модификацију препозицијског, синтаксичног или дискурсног садржаја, што указује на њихово партикулско порекло. Придевске и именичке творенице са префиксом *не-* нису прави опозитиви непрефигираних, јер не значе само негацију одређеног садржаја него и његову негативну нијансу (уп. *нейошӣен*, *нечовечан*; *невасиӣтање*, *неискреностӣ*). У овим случајевима префикс *не-*, осим значења негације и супротстављености, реализује и секундарно значење супротстављености, напоредности, симетричности, на основу чега се јавља у конкурентном односу са префиксима *антии-* и *йрошӣив-*. Поред тога, префикс *не-* конкурентан је и домаћем префиксу *без-* на основу заједничког смисла 'негације' (уп. *нешкола* 'без школе'), мада је конкуренција код именичких префиксала искључиво на прагматичком и стилском плану. У значењима 'лош, рђав' и 'неправи, непротипичан' остварује се конкурентан однос са формантима *назови-*, *надри-*, *квази-*, *йсеудо-* (уп. *немајстӣор* – *назови-* / *надри-* / *квази-* / *йсеудомајстӣор*). Префикс *антии-* означава особину супротну оној из основног придева, нпр. *антииалкохолно* (пиће), али много чешће казује особину било чега што је настројено противнички према ономе што се означава речју у основи, нпр. *антииалкохолно* (друштво), *антиифашистӣички*. Секундарне реализације овог префикса имају значење дуалне симетричности, наспрамности, потом супротстављености типа узајамности, као и значење негације.

У делу монографије посвећене творбеним и семантичким особености-ма нових речи разматрају се и сложенице са препозитивним конституентима домаћег порекла и са значењем квантификације, типа: *велико-*, *високо-*, *ниско-*,

йолу-, *йре-* и *средње-*. Рад је назван *Сложенице са йворбеним елементима у значењу квантификације*. Заједничка творбена карактеристика свих побројаних домаћих конституената са значењем квантификације јесте процес хибридизације својствен сложеницама код којих је основни део сложенице страног порекла. Препозитивни конституент *велико-* по продуктивности и са истим значењем конкурише елементу *веле-*, мада у корпусу нових речи ни један ни други творбени тип сложеница није продуктиван. Интензификатори *йре-* и *ви-соко-* у значењу појачаног степена у придевским и прилошким сложеницама показују повећану продуктивност. Конституент *йре-*, поред релативне квантификације, има и својство интензификатора градационог типа. Конституент *йолу-* има два значења 'половина (чега)' (*йолукруї, йолувод, йолувреме, йолуїодишїе, йолуїон*) и 'половичан, делимичан, недовољан, недовршен' (*йолусан, йолусвесїй, йолуосмех, йолусвейлосїй, йолуїон* (боје), *йолуїроизвод, йолуцилиндер*). У значењу 'непотпуности, недовршености' деинтензификатор *йолу-* развија прагматску негативну компоненту и може се сврстати у релативне квантификаторе. Овај деинтензификатор, када означава неодређени, прелазни степен у ублажавању садржаја у смислу 'и овако и онако', представља најпогодније језичко средство за исказивање друштвене и економске релативности и неизвесности (уп. *йолучовек, йолуїосїодин, йолуидиоїй*).

Улога властитих именица, топонима и антропонима једнако је интересантна и са творбеног и са социолингвистичког и културолошког становишта у процесу настанка нових речи у српском језику. Овом проблематиком се Стана Ристић бави у раду *Творба речи од властїиїих именица*. Продуктивни творбени типови се реализују у деривацији, док су префиксални и префиксално-суфиксални типови творбе заступљени мањим бројем примера или појединачним случајевима. Најпродуктивнији творбени тип од имена земаља и народа представљају именички деривати са суфиксом страног порекла *-изација*. Овакви деривати чести по творби са глаголским основама (уп. *румунизација, африканизација, курдизација, албанизација, јуїословенизација, косовизација*) карактеристични су за политички дискурс и публицистички стил и реализују значења са негативном конотацијом.

На основу грађе из дескриптивног Речника САНУ, ауторка је приступила творбеној и лексикографској анализи граматичких речи: прилога, предлога, везника, партикула и узвика, и своје запажање истакла у раду *Грамаїиїичке речи у дескриптивном речнику*. Она је уочила да се у обради граматичких речи јављају бројне недоследности у лексикографском опису. Разлог за такве пропусте је, најчешће конверзија, као продуктивни творбени процес, чест код граматичких речи, којом се променом функције мења и врста граматичких речи. Ауторка је истакла да је дословно издвајање једне врсте граматичких речи настале конверзијом од друге врсте граматичких речи спроведено једино код начинских прилога насталих од придева. Тешкоће се јављају у одређивању примарне функције и значења појединих врста речи, као и у одређивању граница између њих, а у лексикографској пракси проблем у одређивању функција граматичких речи врло често се решава у оквиру полисемне структуре основне лексеме.

Статус заменичких речи и њихове семантичке и синтаксичке карактеристике представљене су на примеру заменице *сам*, *-а*, *-о* и неутрумских облика показних заменица *їи*, *ово*, *оно*, које је ауторка обрадила у раду *Неки*

аспектнi траматичкоi и семантичкоi сiптiуса заменичких речи. Заменица *сам* се по морфолошким карактеристикама сврстава у придевске заменице јер, на првом месту, реализује атрибутивне, детерминативне функције у реченици (*Сам Петар ми је ово рекао (Лично Петар...)*). Међутим, заменицу *сам* карактерише и деиктичко значење непосредне просторне и временске усмерености, усредсређености на одређено лице, предмет, појаву и појам (Он је говорио топло из самог срца). Заменица се може јавити у облику одређеног вида, у значењу истоветности, што је приближава придевима (*Све сами дукати; Одећа од саме свиле*). Поред тога, она реализује и занчење издвајања јединствености или јединичности, што је приближава логичким речима, типа: *само, једино, осим*. У овом случају, заменица се приближава партикулама.

Рад *Глаголи визуелне перцепције у српском језику* базира се на лексичко-косемантичкој и граматичкој анализи примера употребе глагола *видети* и *легдати*, као типичних представника поткласе глагола визуелне перцепције, чија се правила употребе у српском језику реализују у оквиру шест серија, али са различитом дистрибуцијом. Прве три серије засноване су на прототипичној ситуацији визуелне перцепције са регуларним синтаксичким распоредом улога субјекта и објекта перцепције, док су остале три серије мање регуларне, што се на синтаксичком плану реализује најчешће укидањем улоге субјекта перцепције и експонирању улоге објекта перцепције уз употребу речи *се* уз глаголе (у безличним конструкцијама и медијалним значењима) и/или померањем улоге субјекта перцепције у трећу синтаксичку позицију у форми логичког субјекта у дативу.

Последња два рада односе се на лексикографску обраду црквене лексике савременог српског језика. Први је назван *Сiптiус црквене лексике у корпiусу савременоi српскоi језика* и односи се на нормативни статус овог слоја лексике и на степен семантичке адаптације у општи лексикон српског језика у односу на актуелно друштвено-историјско и претходно социјалистичко време. Анализом значења лексема: *Боi, Госiод, айосiол, јеванђеље, исiовесiй, исiоведатiи / исiоведитiи*, обрађених у раду *Значења црквене лексике у ошiтiем лексикону савременоi српскоi језика* показано је колико значајно место у речнику савременог српског језика заузима црквена лексика и указано је на разлике између функционалних стилова, динамичнијег световног и затвореног сакралног комплекса.

Стана Ристић монографију *О речима у српском језику* базирала је на творбеним и лексикографско-лексиколошким процесима уоченим на примерима из електронског корпуса нових речи Ђорђа Оташевића, као и на корпусу ексцерпираном из дескриптивних речника савременог српског језика. Поједина истраживања су допуњена савременим синтаксичким достигнућима. Значајан допринос науци монографије Стане Ристић представља чињеница да се она бавила творбеним и семантичким појавама процеса урбанизације језика, процеса који још није завршен. Такође, монографија указује на битне лексикографске пропусте, посебно у обради функционалних речи, на основу којих се унапређује лексикографска пракса. Треба похвалити ауторкину ширину како у познавању најсавременијих лингвистичких достигнућа, тако и у избору обраде различитих лингвистичких тема.

Зборник радова *Књижевни (с)тандардни језик и језик књижевности*

Пети међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметност* одржан је 29. и 30. октобра 2010. године на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу и на њему је учествовало 98 домаћих и иностраних лингвиста, књижевних теоретичара, историчара и критичара, као и теоретичара музике. Зборник *Књижевни (с)тандардни језик и језик књижевности*¹ доноси 40 радова из области језика, у којима су, применом различитих лингвистичких метода, разматрани готово сви аспекти опште теме: дијалекатски, лексиколошки, контрастивнолингвистички, социolingвистички итд. Лингвисти су пажњу посветили пре свега оним питањима која се, према речима уредника, тичу „(међу)односа књижевног као стандардног језика и језика књижевности, с једне стране, и (међу)односа књижевног или стандардног језика и свих му (не)конкурентних идиома у различитим сферама језичке употребе (писаним и усменим, условљеним како различитим типовима језичког раслојавања тако и различитим врстама функционалних стилова, његових подстилова и жанрова“.

(Не)рационалност српског правописа предмет је истоименог рада Радоја Симића, у којем аутор указује на чињеницу да је, после Мркаља и Вука, српски правопис претрпаван граматиком и граматичким правилима, тако да је данас један од најтежих и најкомпликованијих, док Милош Ковачевић у прилогу „Префиксалне творенице са значењем поновљености у савременом српском језику“ анализи подвргава творбеносемантичко поље *йоновљености* у савременом српском језику.

„Глаголи визуелне перцепције у српском језику“ наслов је рада у којем Стана Ристић, на основу лексичкосемантичке и граматичке анализе примера употребе глагола *видети* и *ледати*, утврђује припадност ових глагола поткласи глагола визуелне перцепције.

Реферат Јованке Радић „Именички род у језику и равноправност полова у друштву (Логички ниво и моција рода у српском језику)“ посвећен је испитивању услова под којима називи за лица мењају род. Ауторка указује на логичке грешке у спољашњем, феминистичком идеологијом усмераваном

---

¹ Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2011, 514 стр.

нормирању српског језика, као и на контрадикторност и несврсисходност тих подухвата.

Драгана Вељковић Станковић у чланку „Прагматичко значење и употреба апроксимативних прилога и прилошких израза у српском језику“ разматра утицај конвенционалних импликатура на семантичко и прагматичко значење адвербијалних апроксиматора и утврђује да тачност процене зависи од степена, а не од типа апроксимације.

Прилог Милице Радовић-Тешић „Лексички нивои у прози Драгослава Михаиловића“ посвећен је разноврсности лексики у прози Драгослава Михаиловића и открива да се лексички потенцијал овога писца огледа пре свега на књижевном/стандардном и регионалном/дијалекатском нивоу, док Славка Величкова у раду „Лексичка средства за исказивање времена у српском језику“ разматра особине лексема *доба* и *иодне* контрастирајући их са одговарајућим речима у бугарском језику.

„Облици зависних падежа деминутивних именица средњег рода на *-це* и *-че* у једнини“ наслов је студије Сање Ђуровић, у којем ауторка даје попис деминутивних именица на *-це* и *-че* које имају дублете у зависним падежима и анализира их с морфолошког аспекта.

Предмет интересовања Димке Савове у реферату „Неодређенолични облици глагола у српском језику“ јесте једна врста деагентивних реченица – једночлане реченице с предикатом у глаголском облику за треће лице множине, док је циљ рада „Начинске реченице у савременом српском језику: статус и семантички потенцијал“ Марине Николић идентификовање и дефинисање начинских реченица.

Мартин Стефанов у прилогу „Нека запажања о декомпоновању предиката у српском књижевном језику с краја XIX и почетка XX века“ анализира смену структурних модела и разлоге који условљавају структурну варијабилност тих језичких конструкција, а пажњу посвећује и семантичкој кондензацији, док Веселина Ђуркин у реферату „Експресивне могућности сложених субординацијских везника у књижевноумјетничком стилу“ указује на то да сложени субординацијски везници, измештени из функционалистичког окружења у којем се најчешће појављују, постају емоционално-експресивна средства.

Полазећи од критеријума рашчлањеност/нерашчлањеност зависних реченица, Тања Русимовић у раду „Парцелација зависне реченице у романима *Усион* и *Иад Паркинсонове болести* С. Басаре и *Той је био врео* В. Кеџмановића“ показује да се све зависне клаузе могу парцелисати, а да је разлика у степену стилистичности.

Компаративном анализом примера из савременог грчког и српског језика аутори рада „Предлошко-падежне акузативне конструкције у савременом грчком за изражавање темпоралних значења и њихови преводни еквиваленти на српски“ Предраг Мугавцић, Дарко Тодоровић и Војкан Стојичић откривају неке карактеристичне разлике у третману акузатива, старог индоевропског падежа. Исти метод користи и Веран Станојевић у чланку „О резултативности у француском и у српском“ испитујући услове испољавања резултативног значењског ефекта у француском и српском језику.

Рад Тијане Ашић „Слободни индиректни говор и његови стилски ефекти у прози А. Камија и В. Стевановића“ посвећен је употреби слободног ин-

директног говора у роману „Странац“ А. Камија и у приповеткама В. Стевановића из збирке „Периферијски змајеви“.

У студији „Додатна запажања о поредбеним фразеологизмима у српском и шпанском језику“ Анђелке Пејовић показују се сличности и разлике у структури и значењу поредбених фразеологизама у српском и шпанском језику.

Мирјана Мишковић-Луковић у реферату „Релеванција, концептуална семантика и превођење“ испитује примену когнитивно-комуникационог принципа релеванције у превођењу концептуалног језичког материјала.

„Реченични прилози у српском и енглеском језику: успостављање везе између синтаксе и семантике прилога“ назив је рада Гордане Димковић-Телебаковић, у којем се нуде неки могући начини интерпретирања одређених положаја прилога у реченици.

Анализом дискурса бави се неколико аутора. Тако, Јелена Јовановић-Симић у прилогу „Нека запажања о новинарској стилистици“ утврђује два битна стилска момента у новинарском тексту: да је новинарство по суштини стилски неутрална вербална појава и да је у новинарском тексту могуће и допуштено стилско активирање језика. Страхиња Степанов пажњу такође посвећује новинском дискурсу користећи притом теорију концептуалне метафоре. Наиме, он у раду „Начини концептуализације економске кризе у новинском дискурсу (когнитивно-критичка анализа новинских чланака посвећених финансијској кризи)“ анализира начин на који се језичким средствима конституише и конструише (светска) економска криза.

Језику медија посвећен је и коауторски рад Савке Благојевић и Сандре Стефановић „Елементи емфатичности у приказима Европске уније у српским медијима у светлу критичке анализе дискурса“, као и прилог „Метафора рата у медијском дискурсу Србије“ Надежде Силашки, у којем се ауторка бави метафоричким опсегом изворног домена рат у медијском дискурсу Србије са становишта теорије појмовне метафоре.

Питањима употребе англицизама, њиховог разумевања и кодификације у свакодневном дискурсу омладине посвећен је реферат „Језичка акултурација и интерференције у говору средњошколаца – на примеру рецепције нових англицизама“ Марине Јањић, док се у раду Јулијане Вучо „Српски језик и језици образовања“ тумаче ставови везани за постизање академске компетенције на матерњем језику и језицима школовања као услову за формирање академски образованог грађанина.

Више аутора пажњу је посветило дијалектолошким темама. Тако, Радивоје Младеновић у прилогу „Језик дијалекта и дијалекатски језик у Записима Ивана Степановича Јастребова“ истражује аутентичност дијалекатских записа из српских говора на Косову и Метохији, као и говора Мијака у Дебарској области у Македонији у књизи Ивана Степановича Јастребова, док Никола Рамић у раду „Акцент прилога у српским говорима југозападне Босне“ настоји да представи стање акцената у категорији прилога у српским ијекавским говорима југозападне Босне. Дијалекатска фразеологија предмет је интересовања Драге Бојовић, која у чланку „Транспозиција фразеологизама у систему лексичко-граматичких типова дијалекатских фразеологизама“ показује могућности транспозиције фразеолошких јединица из једног у други тип.

Питањима српског језика у дијаспори посвећен је реферат Марије Илић „Историзам и ’аутентичност’ у дијалектологији: пример српског у Мађарској“, као и коауторски рад „Улога прве генерације говорника српског језика у процесу одржавања / замене језика у дијаспори“ Иване Вучине Симовић и Ане Јовановић.

Језик са дијакхроног становишта посматрају Миодраг Јовановић у чланку „Денталне оклузиве у *Пашићровским исјравама* у поређењу са паштровским говором и језиком С. М. Љубише“, Јелица Стојановић у прилогу „Морфонолошке карактеристике генитива и локатива множине у *Пашићровским исјравама* (16–19. вијек)“, Надежда Јовић у реферату „О лексици *Зборника закона и уредба из 1867. године*“, као и Јордана Марковић у раду „Задес – о старини, употреби и значењу лексеме“.

Неколико аутора пажњу посвећује творби антропонима. Тако се Иван Петров Чобанов у прилогу „За србските мъжки лични имена, деривати от съкратени композити“ бави српским мушким личним именима добијеним од скраћених корена сложеница механизмом додатне деривације, док Борјан Георгиев Јанев и Иван Петров Чобанов у чланку „За србските мъжки лични имена, образувани чрез конверсия“ антропониме, између осталог, разматрају према лексичком значењу полазне речи пре процеса онимизације. И Гергана Атанасова Петкова за предмет истраживања узима српска мушка лична имена, али с латинским кореном, па у раду „За србските мъжки лични имена с латински корен в състава си“ настоји да попише сва таква имена и њихове варијанте, а Михај Радан у прилогу „Карашевска антропонимија у прошлости и данас“ приказује и анализира део карашевске антропонимијске грађе из прве половине XVII века.

Зооними и фитоними тема су два прилога: „Трагови симболике овце (*Ovis aries*) у српској традицији“ Видана Николића и „О мјесту лексеме дуња (*Cydonia oblonga*) у терминолошком систему и општем лексикону“ Неђа Јошића.

Поједине проблеме са којима се преводиоци у свом раду сусрећу приближила нам је Биљана Голубовић рефератом „Изазови и избори – О преводу Зебалдових дела на српски језик“.

„Германизми у српском језику на подручју Шумадије између два светска рата“ наслов је студије Јулијане Вулећић-Ђурић, у којој ауторка приказује континуум опадања и пораста употребе посуђеница из немачког језика између два светска рата у публицистичком функционалном стилу, утврђује облике германизма на подручју Шумадије у наведеном периоду и доноси класификацију посуђених лексема.

Кристина Мирнић у раду „Персуазивност рекламне комуникације“ даје преглед језичких средстава којима реклама проналази нове начине, стратегије и обрасце у остварењу свог крајњег циља – стварања позитивног мишљења и куповине производа.

Захваљујући значају опште теме као и разноврсним и иновативним студијама које доноси, зборник *Књижевни (с)тандардни језик и језик књижевности* представља изузетно корисно штиво како за оне које дата тема занима, тако и за оне који желе да допринесу неком од аспеката њеног истраживања.

Зборник радова *Савремена проучавања језика и књижевности* III/1

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу био је 12. марта 2011. године трећи пут домаћин младим филолозима, који су научној јавности представили своја достигнућа из двеју тематско-научних области: из лингвистике и из књижевности. Своје радове презентовало је преко 120 излагача из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине и Украјине. Излагања су се одвијала у оквиру осам језичких и шест књижевних секција. Сви радови који су прошли научну рецензију угледних лингвиста и прочавалаца књижевности публиковани су у двотомном зборнику. Први том доноси реферате са секције *Савремена проучавања језика*, а други са секције *Савремена проучавања књижевности*.

Прва књига зборника *Савремена проучавања у језику и књижевности*¹ доноси укупно 46 лингвистичких реферата. У уводном поглављу уредници истичу да су реферати на III скупу младих филолога били готово расподељени у две велике групе. Прву чине реферати који су се бавили проблемима из свих системсколингвистичких дисциплина и њој припадају углавном србистички радови. Другу групу представљају реферати контрастивног или методичког типа, и то су по правилу радови младих филолога који се баве страним филологијама.

Сви радови тематски су разврстани у шест поглавља: I. *Дијалектолошка и ономастичка проучавања* (садржи три рада), II. *Морфолошка и творбена проучавања* (садржи четири рада), III. *Лексикосемантичка проучавања* (садржи осам радова), IV. *Синтаксичка проучавања* (садржи четири рада), V. *Стилистичка и семантичка проучавања* (садржи девет радова) и VI. *Примењенолингвистичка проучавања* (садржи осамнаест радова).

Прва тематска целина, *Дијалектолошка и ономастичка проучавања*, започиње радом М. Петровић Савић, „О пореклу свадбених обичаја и неке њене историјске потврде (област Рађевина)“ (15–12), где се ауторка бавила анализом лексике свадбених обичаја са аспекта порекла ове лексике. У помену целину спадају и радови Т. Танасковић, „Мушки надимци у селу Шљивовцу код Крагујевца“ (23–31) и Б. Вељовић, „О неким особинама фонетизма говора Тутина и околине“ (33–43).

---

¹ Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2012, 500 стр.

Поглавље *Морфолошка и њворбена њроучавања* садржи четири рада. Реферат Д. Цвијовић, „О неким граматичко-семантичким особинама именица на *-o* у српском језику“ (47–53) посматра наведене именице са становишта граматичких категорија рода и броја. У раду „Творбена анализа неких именица из класе етника у српском језику“ (55–64), ауторке И. Маринковић и Ј. Јовановић посматрале су творбене начине којима ове лексеме настају, као и моционе суфиксе који учествују у грађењу имена женских етника. Рад А. Ранђеловић, „Терминолошко-методолошки проблеми у именичкој префиксацији“ (65–70), бави се проблемима у дефинисању основних појмова именичке префиксације и одређивањем њеног места међу осталим творбеним начинима. А. Спасојевић у реферату „Неке морфолошке особености у језику романа *Ходочашће Арсенија Њејована* Борислава Пекића“ (71–82) анализира морфолошка застарела језичка средства ексцерпирана из наведеног романа у односу на континуитет савременог стандардног језика.

Трећу тематску групу, *Лексичкосемантичка њроучавања*, чини осам реферата. Н. Ивановић је са творбено-семантичког и стилистичког аспекта анализирао индивидуализме у раду „Индивидуална лексика: творбено-семантичке и творбено-стилске одлике индивидуализама у српском језику (на материјалу из Речника САНУ)“ (85–100). Семантиком глаголских префикса бавиле су се М. Стојановић, „Семантика глаголског префикса *њре-* у српском језику“ (101–112) и Н. Миланов, „Семантика глаголског префикса *њо-* у српском језику“ (141–151). Говор политичара проучавала је С. Слијепчевић у реферату „О апстрактној лексици у политичком дискурсу (на примеру концептуализације Србије)“ (113–120). Семантичку структуру неких ботаничких назива приказала је Ј. Јанковић у раду „Фитоними од придева *бео* у српском језику“ (121–139), а Ј. Милошевић посматрала је глаголе ударања – „Глаголи са значењем ударања у савременом српском језику (лексичко-семантичка анализа)“ (153–164). Реферат Д. Станић, „Променљиви придеви са именичком основом који означавају боје“ (165–174), анализира поменуте придеве са творбено-морфолошког становишта и класификује их према семантичком и етимолошком критеријуму. Колокацијски опсег лексеме *реч* приказао је И. Књијар у раду „О неким колокацијама с именицом *реч*“ (175–180).

Четврта целина, *Синтаксичка њроучавања*, доноси четири рада. Први је компаративни реферат Т. Крстић, „Модалне и временске употребе кондиционала презента у француском и потенцијала у српском језику“ (183–193). В. Јовановић истраживала је ситуационе типове стања у француском језику – „О једном типу ситуације у француском језику“ (195–201). О основама за грађење партиципских придева говори рад М. Жарковић, „Партиципски придеви као премодификатори именичке фразе“ (203–212). Коауторски реферат Н. Живковић и К. Акић, „Формална семантика неких глаголских времена у српском језику“ (213–224) бави се аспектуалним вредностима и темпоралном структуром одређених глаголских времена.

Под насловом *Стилистичка и семантичка њроучавања* обједињено је следећих девет реферата: В. Ђевриз Нишић, „О кумулацији осамостаљених језичких јединица у роману *Очеви и оци* Слободана Селенића“ (227–231), Ј. Максимовић, „Метонимија у новинским извештајима“ (233–237), С. Новомет, „Сликовитост поредбених конструкција у роману *Тврђава* Меше Селимовића“ (239–247), М. Милосављевић Тодоровић и М. Спасојевић, „О особе-

ностима огласа на интернет сајтовима намењеним оглашавању“ (249–255), А. Milčić Radovanović, „Administrativna leksika u prevodima romana Ive Andrića na engleski“ (257–263), С. Миловановић, „Језичко-стилске одлике романа *Одбрана и Последњи дани* Борислава Пекића“ (265–276), А. Шеховић, „Рецепција архаизама код говорника српског језика“ (277–284), К. Озер, „Номиналне форме ословљавања на факултету“ (285–296), А. Шарчевић и И. Николић, „Концептуалне метафоре у српском, енглеском и шпанском језику – локализација унутар универзалног система“ (297–307).

Последњи, шести део, *Примењенолингвистичка проучавања*, тематски и методолошки је најразноврснији. Он обухвата осамнаест радова: Б. Ускоковић, „Мотивација за учење немачког језика изван оквира обавезног школовања“ (311–321), Ј. Вулетић, „Анализа часова немачког језика у крагујевачким средњим школама са аспекта коректуре грешака“ (323–329), Н. Вукајловић, „Разлози студената за страх од усменог изражавања на немачком језику“ (331–340), Т. Кukić, „Izostavljanje određenog člana kod učenika italijanskog jezika kao stranog čiji je maternji jezik srpski“ (341–349), Д. Јеротијевић, „Предлози наставка за превод енглеских фразних глагола са партикулом *off*“ (351–365), S. Buljanović, „O mogućnostima prevodenja glagolskih vremena, člana i roda s mađarskog na srpski: primer romana Mora Jokajja *Zlatan čovek*“ (376–378), К. Крстић, „Невербална комуникација у настави шпанског језика“ (379–389), М. Станојевић, „Бењаминов есеј *Загајак преводиоца* и његова сродност са теоријом језика Вилхелма фон Хумболта – истраживање Крисоле Камбас“ (391–396), М. Кебара, „Психолошке основе лингвистичке теорије Јана Бодуена де Куртенеа као пионирски допринос настанку психолингвистике“ (397–405), Д. Синадиновић, „Улога различитих компонената мотивације у учењу енглеског као страног језика код одраслих“ (407–420), И. Ћирковић Миладиновић, „Афективни аспекти учења енглеског као страног“ (421–430), Р. Сузић и Т. Дабић, „Веза између мотивације за учењем енглеског језика и језичке анксиозности“ (431–442), С. Хорњак, „Фактор мотивације у процесу усвајања страних језика“ (443–452), М. Марковић, „Неки аспекти примене теорије вишеструких интелигенција на учење енглеског као страног језика у основној школи“ (453–462), М. Банковић, „Утицај енглеског језика на давање назива провредним субјектима у Републици Србији“ (463–468), В. Radenković Šošić и Ј. Воžović, „Улога превођења u nastavi stručnog jezika“ (469–474), М. Стојковић, „*Clickers* – значај и могућност примене енглеског језика“ (475–480), К. Аксић, „Семантичка категоризација глагола са префиксом *раз-* и њихови енглески еквиваленти“ (481–491).

На самом крају зборника налази се поглавље *Аутори* (492–500), које садржи кратке биографије свих аутора.

Значај овога зборника огледа се пре свега у томе што подстиче афирмацију младих филолога који су тек закорачили у научне воде. Радови коју су овде објављени на одређени начин представљају актуелни тренутак савремене лингвистике из перспективе њених најмлађих проучавалаца. Посебно треба истаћи да је број учесника на IV научном скупу младих филолога био врло импозантан, те је овај скуп засигурно постао традиционално место окупљања докторанада филолошких наука.

Библиографија

УДК 014.3:81НАШ ЈЕЗИК»1932/2012»

ВЛАДИМИР ЖИВАНОВИЋ
МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ
ДРАГАНА ЦВИЈОВИЋ
АНЕТА СПАСОЈЕВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

НАШ ЈЕЗИК I–XLIII – БИБЛИОГРАФИЈА СА РЕГИСТРИМА (1932–2012)*

Увод

Године 2012. навршава се осамдесет година од излажења првог броја часописа Наш језик. Намера аутора је да овом приликом саставе библиографију, праћену додатним регистрима, која ће, поред обележавања годишњице, да пружи увид у целокупан фонд објављених радова, као и да олакша њихово претраживање. Тако је у овој библиографији обухваћен период излажења часописа од његовог оснивања, 1932. године, до 2012.

Библиографија часописа Наш језик класификована је хронолошки, од најстаријег до најновијег датума. Радови аутора су обухваћени регистром аутора. Намера аутора ове библиографије, одредивши се за хронолошку организацију, била је да се стекне увид у наслове научних чланака онако како су они објављивани од 1932. године све до данас и да тиме она постане користан извор за проучавање тема и праваца интересовања за језик.

Часопис Наш језик изашао је до сада у педесет књига. Динамика излажења се мењала током овако дугог временског раздобља, па је часопис излазио у својој старој серији, у предатном издању (до 1941. год.) у осам књига, од којих је последња, осма књига, изашла само у једној свесци. Поновно објављивање часописа је покренуто 1949. године, од када је часопис објавио четрдесет три књиге из нове серије.

Библиографија која је пред читаоцима садржи 1618 библиографских јединица и у њој је заступљено преко 320 аутора. На крају библиографије, поред регистра аутора, налази се и веома исцрпан предметни регистар. Због просторне ограничености нисмо могли да унесемо све појединачне речи које се обрађују у радовима, већ су регистри сачињени по тематском принципу.

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

Предметни регистар су израдили аутори библиографије и у њега су придружили кључне речи чланака онако како су их дефинисали сами аутори чланака (кључне речи уз сваки чланак излазе од XXXIV књиге Нашег језика). Регистар аутора садржи разрешена имена скоро свих аутора чланака, с обзиром на то да су се аутори, нарочито у првим годинама излажења часописа непотпуно потписивали. Такође, библиографији су прикључени регистри излажења рубрика „Језичке поуке“ и „Наша пошта“ и „Језички пабирци“, за које није рађен предметни регистар, јер су питања и појаве обрађиване у њима веома разноврсни (а малог обима и често се понављају)¹. Оне нису обухваћене ни ауторским регистром, јер је, осим неауторизованих, било и оних прилога код којих се није могао поуздано утврдити аутор. Због тога су ове рубрике заједнички обједињене у пропратним регистрима. Ауторски, предметни, као и остали регистри, чине библиографију информативном и једноставном за употребу.

Библиографија је урађена по међународном стандарду ISBN (CP) и труд је био усмерен на доследност и тачност у попису чланака. Часопис је раније објављивао попис расправа и чланака Нашег језика састављан од стране Јованке Миловановић у броју XX и XXVI/1, Мирослава Николића у броју XXX, као и Марине Спасојевић и Драгане Настановић у броју XL, чиме се приближио пуној библиографији која је данас пред читаоцима.

---

¹ Ово су разлози зашто ови написи нису обухваћени ни хронолошком библиографијом.

БИБЛИОГРАФИЈА ЧАСОПИСА НАШ ЈЕЗИК

1932–1933. – Годиште 1

1. Наша реч / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 1–3.
2. Српскохрватски књижевни језик / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 4–11. | Уп. 11, 19
3. Nastava maternjeg jezika u našim srednjim školama / М[iлош] S. Moskovljević. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 11–13.
4. О „честољубљу“ / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 13–15.
5. Правобранилаштво или правобраниоштво / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 15–18.
6. Глаголи на -ети, -им, и -ити, -им / М[илош] С. Московљевић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 18–21.
7. Доћи ћу, а не доћићу / Д[анило] Вушовић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 21–22.
8. Коњма или коњима / Р[адомир] Алексић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 23–26.
9. О трећем лицу множине времена садашњег у глагола као умети, успети и сл. / Р[адосав] Бошковић. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 26–27.
10. Погрешна употреба предлога код / М[илош] С. М[осковљевић]. – Год. 1, св. 1 (1932), стр. 27.
11. Српскохрватски књижевни језик / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 33–38. | Уп. 2, 19
12. Наш књижевни језик у средњој школи / Мих[аило] Стевановић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 38–43.
13. О „светогледу“ / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 43–47.
14. Каљаче – снежњаче / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 47–48.
15. Он се је радовао или он се радовао / Р[адомир] Алексић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 48–50.
16. Транскрибовање пољских имена / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 50–52.
17. Вокатив сингулара од именица мама, тата, ујна и баба, тетка, стрина / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 52–55.
18. За исправније штампање / И. – Год. 1, св. 2 (1932), стр. 55–57.
19. Српскохрватски књижевни језик / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 65–71. | Уп. 2, 11
20. „Bugarska zverstva“ / S[tjepan] Bosanac. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 71–72.
21. О стварању нових речи / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 72–76.
22. Klonimo se varvarizma / М[iлош] S. Moskovljević. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 76–82.

23. Откад и откако / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 82–84.
24. „Чехословачки језик“ / П[етар] Ђорђевић. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 84–85.
25. Из нашег правописа [писање установа] / Р[адомир] Алексић. – Год. 1, св. 3 (1932), стр. 85–86.
26. Шта ми хоћемо / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 97–100.
27. Неколико начелних питања / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 100–110. | Уп. 33
28. Обе очи или оба ока / М[илош] Ивковић. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 110–112.
29. Употреба предлога у са генитивом / Б[ранко] Милетић. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 112–115.
30. О роду у личним глаг. облицима / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 116–118.
31. Олакотан и отеготан / Д[анило] Вушовић. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 118–119.
32. И моје две три мрвице : разговор са нашим читаоцем / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 4 (1932), стр. 119–122. | Уп. 34
33. Неколико начелних питања / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, св. 5 (1932), стр. 129–143. | Уп. 27
34. И моје две три мрвице : разговор са нашим читаоцем / Драг[утин] Костић. – Год. 1, св. 5 (1932), стр. 143–149. | Уп. 32
35. Преудешавање грчколатинских међународних речи на -ium (-ion) / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 5 (1932), стр. 149–154.
36. Да се разумемо! / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 161–165.
37. Primjedbe nekim dojakošnjim člancima u „Našem jeziku“ / Т[omislav] Maretić. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 166–168.
38. Слобода народног језика или језичка грешка? / И. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 168–171.
39. Лекар и лечник / М[илош] Московљевић. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 171–173.
40. Летење или лећење? / П[етар] Ђорђевић. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 173–174.
41. О изговору ч, ц и ћ, ђ / Б[ранко] Милетић. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 174–177.
42. Из интерпункције / Ј. – Год. 1, св. 6 (1932), стр. 177–178.
43. Један пример / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 193–199.
44. Како речи добивају нова значења / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 199–202.
45. Чије су речи калдрма, кѝрија? / Гл[иша] Елезовић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 202–204.
46. Нешто о употреби наставка ар у једној групи туђих речи / Радосав Бошковић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 205–209.
47. Још о глаголу нестати / М[илош] С. Московљевић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 210–212.
48. Нешто о употреби партиципа на -вши / Д[анило] Вушовић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 212–213.
49. Култура језика код Чеха / П[етар] Ђорђевић. – Год. 1, св. 7 (1932), стр. 213–218.
50. Прави пут / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 225–230.
51. Поводом једног питања / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 230–235.

52. Мало из историје речи / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 236–238.
53. О употреби заменице свој / Д[анило] Вушовић. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 238–240.
54. Помоћу и с помоћу / Р[адомир] Алексић. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 241–242.
55. Зашто умотворина, а не умотворевина / М[ихаило] Стевановић. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 242–244.
56. Неправилна употреба неких бројних израза / Д[анило] Вушовић. – Год. 1, св. 8 (1933), стр. 244–245.
57. Насиље над језиком / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 9 (1933), стр. 257–262.
58. О грађењу глаголских именица на -ње и -ће / А[лександар] Белић. – Год. 1, св. 9 (1933), стр. 262–268.
59. Око изговора и писања неких туђих речи / Д[рагутин] Костић. – Год. 1, св. 9 (1933), стр. 268–272.
60. „Тачка гледишта“ / А[leksandar] Raunov. – Год. 1, св. 9 (1933), стр. 273–274.
61. Поводом чланка г. А. Паунова / Р[адосав] Бошковић. – Год. 1, св. 9 (1933), стр. 275–278.
62. Negovanje književnog jezika kod Poljaka / Stanislav Rospond. – Год. 1, св. 9 (1933), стр. 278–283.
63. После прве године / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, св. 10 (1933), стр. 289–295.

1933–1934. – Годиште 2

64. Једно начелно питање [глаголски прилог садашњи у придевској служби] / А[лександар] Белић. – Год. 2, св. 1 (1933), стр. 1–6.
65. „Насушни хлеб“ и „свагдањи крух“ / М[илан] Будимир. – Год. 2, св. 1 (1933), стр. 6–9.
66. Антологија ружнога / Марко Цар. – Год. 2, св. 1 (1933), стр. 9–12.
67. Још нешто о речима на -иште / Отакар Колман. – Год. 2, св. 1 (1933), стр. 13–19.
68. Где, камо, куд(а) / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 2, св. 1 (1933), стр. 19–24.
69. „Родна реч“ / М[илош] С. Московљевић. – Год. 2, св. 1 (1933), стр. 24–26. | Приказ
70. О променљивости радног (прошлог) глаголског придева / А[лександар] Белић. – Год. 2, св. 2 (1933), стр. 33–39.
71. Језичко осећање и језичко знање / М[илан] Будимир. – Год. 2, св. 2 (1933), стр. 40–43.
72. Босиљак / Х[енрик] Барић. – Год. 2, св. 2 (1933), стр. 43–47.
73. Значење неколико туђих речи употребљених од наших класичних писаца / Гл[иша] Елезовић. – Год. 2, св. 2 (1933), стр. 47–50.
74. Око израза насушни / П[етар] Ђорђевић. – Год. 2, св. 2 (1933), стр. 50–53.
75. О акцентским облицима: човѐка, човѐку... / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 2, св. 2 (1933), стр. 53–55.
76. Позоришни језик / А[лександар] Белић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 65–67.
77. Prvi januara ili prvi januar / М[илан] Реџетар. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 68–69.
78. Iz savremenog života našeg jezika / Fr[an] Пешић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 69–71.
79. Множина, обична и збирна / Д[рагутин] Костић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 72–76.

80. „Опкладионица“ и тим поводом о именицама на -ионица, -аоница / М[илош] С. Московљевић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 76–77.
81. О значењу неких речи и израза / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 78–81. | Уп. 131, 151
82. „Хвала лепа!“ и „хвала лепо!“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 81–84.
83. Однос предлога према неким одричним речима / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 2, св. 3 (1933), стр. 84–87.
84. Још неколико речи о позоришном језику / А[лександар] Б[елић]. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 97–99.
85. Kritik ili kritičar i t. d. / Т[omislav] Maretić. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 99–100.
86. Незнани јунак / А[лександар] Б[елић]. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 100–102.
87. О узрочном значењу свезице „пошто“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 103–105.
88. О vokativu jednine nekih imenica muškog roda, naročito imena i prezimena / М[илош] С. Moskovljević. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 105–107. | Уп. 104
89. [трећи] III међународни лингвистички конгрес у Риму / А[лександар] Белић. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 108–114. Приказ.
90. „Први јануара или први јануар“ / Павле Радивојевић. – Год. 2, св. 4 (1933), стр. 114–116.
91. Опет о позоришном језику / А[лександар] Б[елић]. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 129–132.
92. Kritik ili kritičar / Fran J. Tučan. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 133–134.
93. Бошко / И. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 134–136.
94. Мешање предмета пре- и при- код неких речи / Милош С. Московљевић. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 136–140.
95. Речи: васељена, васиона и васиљена, њихова употреба, значење и порекло / Д[анило] Вушовић. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 140–145.
96. О двојаким завршецима неких туђица / П[етар] Ђорђић. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 145–149.
97. Језик у удбеницима за српскохрватски језик / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 150–154.
98. Мало стилистике / [Драгутин] К[остић]. – Год. 2, св. 5 (1934), стр. 154.
99. Дикција / А[лександар] Б[елић]. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 161–163.
100. U vezi s jednim principskim pitanjem / Stjepan Ivšić. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 164–168.
101. Germanizmi u brojenju / М[илан] Rešetar. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 169–170.
102. О краљу и цару / П[етар] Ђорђић. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 170–176.
103. Горјети или горети у књижевном језику ијекавског наречја / Јован Л. Вуковић. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 176–180.
104. О vokativu jednine nekih imenica muškog roda, naročito imena i prezimena / М[илош] Московљевић. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 180–183. | Уп. 88
105. Како треба разумети неке стихове у једној народној песми / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 2, св. 6 (1934), стр. 183–184.
106. „Београдски стил“ / А[лександар] Белић. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 193–200.
107. Облик Југословен / П[етар] Ђорђић. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 200–201.
108. „Gospoda profesor“ / М[ihailo] Janjanin. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 202–204.
109. О писању великих слова по нашем савременом правопису / Д[анило] Вушовић. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 205–208.

110. Један предлог за неколико назива [за место на ком се чувају животиње] / Вој[ислав] Ж. Милојевић. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 209–210.
111. Неке особености шаховског језика / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 210–212.
112. **Še nekoliko slovenskih imen za novce / Stanko Bunc. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 212–213.**
113. Име Београда / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 213–214.
114. Значење неких стихова у народним песмама / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 2, св. 7 (1934), стр. 214–215.
115. Против туђица / Милан Вукићевић. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 225–228.
116. Germanizam u brojenju? / Fr[an] Pešić. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 228–229.
117. Грчка подлога књижевних језика / М[илан] Будимир. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 230–234
118. Бања, купалиште, купељ, купатило, купка / М[илош] С. Московљевић. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 234–237.
119. Још о вокативу једине неких именица мушког рода / Ј[ован] Л. Вуковић. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 238–241.
120. О пореклу и значењу речи „колач“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 241–246.
121. Именица академија и њене изведенице / П[етар] Ђорђевић. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 246–247.
122. Прилог спорској терминологији / Д[рагутин] Костић. – Год. 2, св. 8 (1934), стр. 247–251.
123. О уједначавању граматичких облика нашег књижевног језика / А[лександар] Б[елић]. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 257–259.
124. Prag ili Praga? / Fr[an] Pešić. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 260–261.
125. Још о туђицама / А[лександар] Белић. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 261–264.
126. О pisanju velikih slova po našem pravopisu / R[anko] Muždeka. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 264–266.
127. О писању великих слова по нашем савременом правопису / Д[анило] Вушовић. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 266–268.
128. Из живота речи. Постапак речи срећа и развитак њеног значења / М[илош] С. Московљевић. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 268–272.
129. Употреба предлога према / М[ихаило] Стевановић. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 273–276.
130. „Хлеб наш насушни“ / Владимир Марган. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 277–278.
131. О значењу неких речи и израза / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 278–283. | Уп. 81, 151
132. Slovenački „frakar“ / Fr[an] Pešić. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 283.
133. Један погрешно схваћен стих народне песме / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 284.
134. Читаоцима / Уредништво Нашег језика. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 284–285.
135. „Naš jezik“ / M[irko] Perковић. – Год. 2, св. 9–10 (1934), стр. 285–289. | Приказ.

1934–1935. – Годиште 3

136. Нова азбука / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 1–3.

137. О nekim tuđim geografskim imenima / Josip Smodlaka. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 4–5
138. О нашој средњошколској граматици / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 5–11. | Уп. 145
139. Глосе о јединственом наречју / Јован Радуловић. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 11–16.
140. Питање туђица / П[етар] Ђорђевић. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 16–19.
141. О jednom principskom pitanju [transkripciji vlastitih imena] / Fran J. Tučan. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 19–22.
142. О значењу речи: сермија, мал, благо и др. / Ј[ован] Л. Вуковић. – Год. 3, св. 1 (1934), стр. 22–26.
143. Краљ Александар / Уредништво Нашег језика. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 33.
144. О једном књижевном изговору / Уредништво Нашег језика. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 35–36.
145. О нашој средњошколској граматици / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 37–44. | Уп. 138
146. О писању туђих имена / П[етар] Ђорђевић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 45–47.
147. О писању туђих имена / М[илош] С. Московљевић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 47–49.
148. Камен – рипа – статива / Д[рагутин] Костић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 50–52.
149. Још о писању гљеџи великим роџетним словом / R[anko] Муџдека. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 52–53.
150. Још о писању реџи великим роџетним словом / Д[анило] Вушовић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 53–54.
151. О значењу неких речи и израза / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 54–57. | Уп. 81, 131
152. Туђе гљеџи / R[ikart] K[amov] Јеретов. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 58.
153. Видоглед / Пет[ар] Л. Вукићевић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 58.
154. Наше речи и туђице / Драг. Јовичић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 58–59.
155. О значењу речи ђунија / Гл[иша] Елезовић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 59–60.
156. Откуд реч „зеленаш“? / Д[анило] Вушовић. – Год. 3, св. 2 (1934), стр. 60.
157. У спомен и славу Вука Караџића / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 65–71.
158. Схватање важности српскохрватског језика у средњој школи / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 71–77.
159. Наромене i primedbe k 8 broju godine II „Našeg jezika“ / Fr[an] Пешић. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 77–80.
160. Међу, између, из и са / И. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 81–83.
161. Да ли Бања Лука или Бањалука? / Ст[ојан] Бијелић. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 84–85.
162. Да ли Бања Лука или Бањалука? / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 85–86.
163. Хроника или кроника? / П[етар] Ђорђевић. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 86–87.
164. О значењу неких речи и израза / С[има] Тр[ојановић]. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 88–89.
165. „Пијан као мајка“ / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 89.
166. Ђорђе, Ђуро и сл. / П[етар] Ђ[орђевић]. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 89–90.
167. Слагање подмета с копулом / Ђ[орђе] Киселиновић. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 90–91.

168. О значењу једног стиха народне песме / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 3, св. 3 (1934), стр. 91.
169. Т. Маретић / Уредништво Нашег језика. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 97–98.
170. Smijemo li dirnuti u ovo pitanje? [zajednički knj. j. Srba i Hrvata] / Mirko Perковић. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 99–100.
171. Има ли локатива (седмог падежа) у српскохрватском језику? / И. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 100–105.
172. Питање „главног“ и „споредног“ у настави српскохрватског језика / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 105–111.
173. О једном књижевном изговору / Богић Новелић. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 111–112.
174. О једном књижевном изговору / Drag. Jovičić. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 113–114.
175. Ходочашће / П[етар] Ђорђевић. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 114–118.
176. Неколике напомене / М[илош] С. Московљевић. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 118–120.
177. Из историје речи / Милан Поповић. – Год. 3, св. 4 (1935), стр. 121.
178. Свети Сава / П[етар] Ђорђевић. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 130–132.
179. Стил и језик / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 133–141.
180. Још о гјеџи hodočašće / Stjepan Ivšić. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 141–143.
181. Наук или наука? / М[илош] С. Московљевић. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 143–146.
182. Да ли задовољан с чим или задовољан чим? / Д[анило] Вушовић. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 147–149.
183. О нашим варивима / С[има] Тр[ојановић]. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 150–151.
184. О значењима неких речи / Милан Поповић. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 151–152.
185. О значењима неких речи / Н[овак] Новаковић. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 152.
186. Из једног писма Франа Мажуранића / Уредништво Нашег језика. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 152.
187. Наши помагачи / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 3, св. 5 (1935), стр. 153–155.
188. Језик и музика / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 161–166.
189. Је ли стигло вријеме да се уклони јекавски књижевни изговор? / М[илан] Решетар. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 166–169.
190. „Главно“ и „споредно“ у раду и оцењивању писмених задатака / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 169–172.
191. Одрични и учестали, а не: одречни и учестани / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 173–176.
192. Staže za stoku i živinu / Vlado Babić. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 176–180.
193. Још о „први јануара“ / С[ветозар] Георгијевић. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 180–183.
194. Рипа – ринути – зипа: камен / Ј[ован] Л. Вуковић. – Год. 3, св. 6 (1935), стр. 183–186.
195. Наши учитељи: Даничић, Новаковић, Стојановић / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 193–200.
196. Писање „женских“ презимена / Д[рагутин] Костић. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 200–206. | Уп. 203

197. О језику, говору, писму и азбуци / S[reten] Živković. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 206–209.
198. О имену Ђорђе / П[етар] Ђорђић. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 209–212.
199. Језик у једној slovenačkoj beletrističkoj knjizi / Fr[an] Pešić. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 212–215.
200. О значењу речи: капија, ерлија, везек, сувача / Душ[ан] Марјановић. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 215–217.
201. Неколико прилога значењу речи / М[илош] С. Московљевић. – Год. 3, св. 7 (1935), стр. 217–220.
202. Размишљања о језику / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 225–229.
203. Писање „женских“ презимена / Д[рагутин] Костић. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 229–236. | Уп. 196
204. Српскохрватски језик на пријемном испиту / М[иодраг] С. Л[алевић]. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 236–240.
205. О **pravopisu** / S[reten] Živković. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 240–245.
206. О језику Пера Слијепчевића / Милан Вукићевић. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 245–248.
207. Учитель, наставник, професор / П[етар] Ђорђић. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 248–251.
208. Клиске / С[има] Тр[ојановић]. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 251–252.
209. Moreuz / Fr[an] Pešić. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 252.
210. Још неколико ријечи што означавају камен / Новак Новаковић. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 252–253.
211. Још неколико ријечи што означавају камен / М[илан] Поповић. – Год. 3, св. 8 (1935), стр. 253.
212. Колико се у нашем језику огледа наше народно јединство? / А[лександар] Белић. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 257–264.
213. Naša pomorska terminologija / F. Stojanov. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 264–269.
214. О азбуци и писму / S[reten] Živković. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 269–273.
215. Кукџуруз / Гл[иша] Елезовић. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 273–277.
216. О лексичкој и стилској диференцијацији српскога и хрватскога књижевног језика / Р[адосав] Бошковић. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 277–282.
217. Инфинитив и свезица „да“ са презентом / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 282–288.
218. Облици трпног садашњег времена / П[етар] Ђорђић. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 288–290.
219. О речи претпостављени / Ј[ован] Л. Вуковић. – Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 290–292.

1935–1936. – Годиште 4

220. Дубровник и његово место у духовном развиту нашег народа / А[лександар] Белић. – Год. 4, св. 1 (1935), стр. 1–8.
221. Прилог питању о називима кукуруза / Д[оброслав] Б. Тодоровић. – Год. 4, св. 1 (1935), стр. 8–11.
222. О etimološkom (tradicionalnom) i fonetičkom pravopisu / S[reten] Živković. – Год. 4, св. 1 (1935), стр. 11–20.
223. Матерњи језик у говору и раду наставника / Тугомил Ујчић. – Год. 4, св. 1 (1935), стр. 20–23.

224. Родбински и својбински називи / Новак Новаковић. – Год. 4, св. 1 (1935), стр. 24–26.
225. У добри час! / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 33–35.
226. Borba **oko novog i starog pravopisa / S[reten] Živković.** – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 35–38.
227. Из медицинске терминологије / М[илош] С. Московљевић. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 38–44.
228. Како треба писати имена светаца / Петар Рађеновић. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 44–46.
229. О ženskim prezimenima / М[ihailo] Јањанин. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 47–50.
230. О пореклу и значењу именице роб / Д[анило] Вушовић. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 50–53.
231. Једна напомена поводом акузатива / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 53–55.
232. О изразима: „Он је лисица“, „Он је лис“ и сл. / Ђорђе Прерадовић. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 55–56.
233. О промени именице Беране / М[иодраг] С. Л[алевић]. – Год. 4, св. 2 (1935), стр. 56–58.
234. Граматика у школи / Пријатељ средње школе. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 65–67.
235. Кварење песама / Д[рагутин] Костић. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 68–73.
236. О savremenom srpskohrvatskom pravopisu / S[reten] Živković. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 73–78.
237. Два вида нашег књижевног језика према другим словенским језицима / П[етар] Ђорђић. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 78–82.
238. О хемиским називима: водоник – водик, кисеоник – кисик / В[укић] М. Мићовић. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 82–85.
239. Значење завршних стихова у народној песми „Бановић Страхиња“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 85–89.
240. Речи и изрази / Ж. Алексић. – Год. 4, св. 3 (1935), стр. 89–90.
241. Стална потреба / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 97–100.
242. Именице типа бденије / П[етар] Ђорђић. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 100–107.
243. Још о употреби сзвеице „да“ с презентом место инфинитива / М[илош] С. Московљевић. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 107–113.
244. Значење завршних стихова у народној песми „Бановић Страхиња“ / Д[рагутин] Костић. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 113–118.
245. Важност српскохрватских писмених задатака у средњој школи / Тугомил Ујчић. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 119–121.
246. И намакну гојне воле / [Драгутин] К[остић]. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 122.
247. О суперлативу / Карел Чапек. – Год. 4, св. 4 (1936), стр. 122–123.
248. О грађењу нових речи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 129–131. | Уп. 256, 262, 270, 275
249. Dva pravopisa / Slobodan Kovačević. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 132–134.
250. Прилог пољопривредној терминологији / М[илош] С. Московљевић. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 134–137.
251. Vjelogorica, crnogorica / Vladoje Dukat. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 137–139.
252. Три случаја народне етимологије / Миливој Павловић. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 139–141.
253. Protiv kvarenja narodnog jezika / Đuro Šurmin. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 141–142.

254. Нешто о главним питањима народног језика у нижим разредима средњих школа / Ј[ован] Вуковић. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 142–151. | Уп. 261, 269
255. Jezički prilozi / Ivan Košťál. – Год. 4, св. 5 (1936), стр. 151–153.
256. О грађењу нових речи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 6 (1936), стр. 161–165. | Уп. 248, 262, 270, 275
257. О двојезичним сложеницама таутолошког типа / М[илан] Будимир. – Год. 4, св. 6 (1936), стр. 165–168.
258. Именице типа божанство / П[етар] Ђорђевић. – Год. 4, св. 6 (1936), стр. 169–172.
259. Још нешто о завршним стиховима песме „Бановић Страхиња“ / Бранислав Крстић. – Год. 4, св. 6 (1936), стр. 172–179.
260. Шта је појам речи „кнез“, а шта речи „књаз“ у нашем језику XIX века? / Св. М. Гребенац. – Год. 4, св. 6 (1936), стр. 179–183.
261. Нешто о главним питањима народног језика у нижим разредима средњих школа / Ј[ован] Вуковић. – Год. 4, св. 6 (1936), стр. 183–188. | Уп. 254, 269
262. О грађењу нових речи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 193–197. | Уп. 248, 256, 270, 275
263. Називи за воћњаке : још један прилог пољопривредној терминологији / М[илош] С. Московљевић. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 197–202.
264. Предикат збирних именица / М[ихаило] Стевановић. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 202–206.
265. Ne sud već svjedočenje / D. Paunov. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 206–213.
266. Prilog jeziku društvenog saobraćanja : o značenju reči „gospoda“ / Nikola Rončević. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 213–214.
267. Кварење народног језика / Стојан Бијелић. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 214–216.
268. Једна нова реч у дубровачком говору [морозинати] / Х[аралампије] Поленаковић. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 216.
269. Нешто о главним питањима народног језика у нижим разредима средњих школа / Ј[ован] Вуковић. – Год. 4, св. 7 (1936), стр. 217–219. | Уп. 254, 261
270. О грађењу нових речи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 8 (1936), стр. 225–232. | Уп. 248, 256, 262, 275
271. Белешка о једном глаголском времену код Љуб. Недића / Исидора Секулић. – Год. 4, св. 8 (1936), стр. 233–236.
272. Још о значењу завршних стихова у народној песми „Бановић Страхиња“ / Драг[утин] Костић. – Год. 4, св. 8 (1936), стр. 236–245.
273. Читанка српскохрватског језика у нижим разредима средњих школа / Тугомил Ујчић. – Год. 4, св. 8 (1936), стр. 245–253.
274. Кнез и књаз / П[етар] Ђорђевић. – Год. 4, св. 8 (1936), стр. 253–255.
275. О грађењу нових речи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 257–264. | Уп. 248, 256, 262, 270
276. Још о значењу завршних стихова у народној песми „Бановић Страхиња“ / Драг[утин] Костић. – Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 264–272.
277. Napomene povodom stranih reči / A. Krasovski. – Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 273–274.
278. Istra: iz istorije ove reči / Fr[an] Ilešić. – Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 274–275.
279. Hvale vredan posao / M[ihailo] Janjanin. – Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 275–276.

1936–1937. – Годиште 5

280. Наука и живот / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 1–5. | Уп. 288
281. Радио и језик / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 5–8.
282. Protiv kvarenja srpskohrvatskog narodnog (književnog) jezika / А[leksandar] Раупов. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 8–11.
283. Поводом погрешно проширене употребе речи „бразда“ / Д[оброслав] Б. Тодоровић. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 11–14.
284. Moda i manir u jeziku / Fr[an] Plešić. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 14–19.
285. Значење неких речи и израза / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 19–22.
286. Кроз листове / В[ојислав] К[ујунџић]. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 22–23.
287. Dr Jovan Bogičević: Lehrbuch der Serbokroatischen sprache, Beograd, Geca Kon A. G. Verlag, 1936, стр. 208, цена 50 дин / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 1 (1936), стр. 23–24. | Приказ
288. Наука и живот / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 2 (1936), стр. 33–37. | Уп. 280
289. Значење глаголског префикса „с“ које се губи / Д[рагутин] Костић. – Год. 5, св. 2 (1936), стр. 37–40.
290. Кајкавско nepostoјано „е“ у štokavskom дијалекту / Slobodan Kovačević. – Год. 5, св. 2 (1936), стр. 40–42.
291. О предмету синтаксе / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 5, св. 2 (1936), стр. 42–45.
292. Значење и употреба речи „злочест“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 5, св. 2 (1936), стр. 45–48.
293. Неколико прилога терминологији и правопису / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 2 (1936), стр. 48–53.
294. Босански језик или стил? / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 3 (1936), стр. 65–69.
295. Protiv kvarenja našega narodnoga jezika / Đuro Šurmin. – Год. 5, св. 3 (1936), стр. 69–75.
296. Да се царско не разлази лице / Д[рагутин] Костић. – Год. 5, св. 3 (1936), стр. 76–78.
297. О називима за занатлишка и друга занимања / Тугомил И. Ујчић. – Год. 5, св. 3 (1936), стр. 79–84.
298. Богаћење језика / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 4 (1937), стр. 97–100.
299. Осећај и осећање / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 4 (1937), стр. 101–110.
300. Завршно о завршним стиховима у Вукову Бановићу Страхињи / Д[рагутин] Костић. – Год. 5, св. 4 (1937), стр. 110–117.
301. Значење и употреба речи „одива“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 5, св. 4 (1937), стр. 117–119.
302. Алгебарско х (икс) у скопском говору / Х[аралампије] Поленаковић. – Год. 5, св. 4 (1937), стр. 119–120.
303. Више семантике! [трпни глаголски придев у придевској служби] / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 129–135.
304. „Што“ и „шта“ / Никола Рончевић. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 135–151.
305. Прилог нашој спортској терминологији / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 152–157.

306. Облик субјекта пасивних реченица / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 157–164.
307. О pisanju tuđih složenica / S[reten] Živković. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 164–167.
308. Српскохрватски језик на нижем течајном испиту / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 167–175.
309. Два прилога [1. борна кола; 2. онидит–онеђат] / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 175–179.
310. Око проучавања језика / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 193–198.
311. Нешто о прилагођавању туђих именица нашим / Д[рагутин] Костић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 199–204. | Уп. 350
312. Кога је рода именица наочари / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 204–208.
313. „Доња земља“ и „Морава“ / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 208–211.
314. О значењу и употреби речи „житарица“ / Д[анило] Вушовић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 212–215.
315. Otkud romanizmi i dubrovački dijalektizmi u stolačkom govoru / Safet Burina. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 215–217.
316. Једна употреба поредбене свезице „као“ / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 217–220.
317. Једна употреба поредбене свезице „као“ / Д[анило] В[ушовић]. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 220–222.
318. Српскохрватски језик на нижем течајном испиту / Даринка А. Стојановић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 222–224.
319. Još o imenima na -ek / Vladoje Dukat. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 224–225.
320. Pisanje nepostojanoga e (štok. a) u imeničkoj promjeni / Mirko Kovačić. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 225–227.
321. Српскохрватски језик на вишем течајном испиту / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 227–231.
322. Поводом израза морнарски официр / Наталија Радошевић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 231–234.
323. „Ваневропски континенти“ / Ан. Красовски. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 235–236.
324. Један прилог о употреби енклитичког заменичког облика ју / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 236–240.
325. „Морално је“ и „неје морално“ / В[ладислав] Басекић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 240–241.
326. Један нов речник [Вујаклијин] / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 241–246. | Приказ
327. Језичко осећање и граматичка анализа / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 257–267.
328. О погрешној употреби ближег објекта уз извесне глаголе / Јов[ан] Вуковић. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 267–274.
329. Кафенисање у Сарајеву / Миливој Павловић. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 275–278.
330. Једно ретко значење речи поштен и поштење / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 278–280.
331. Стан – поглед / Миливој Павловић. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 281–284.

332. К питању о роду у личним глаголским облицима / Гаврило Г. Нађов. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 284–286.
333. Морално и морање / Х[уго] Клајн. – Год. 5, св. 9–10 (1937), стр. 286–288.

1937–1938. – Годиште 6

334. У славу Вукову! / Уредништво Н[ашег] језика. – Год. 6, св. 1–2 (1937), стр. 1–2.
335. Вук Караџић и наш књижевни језик / А[лександар] Белић. – Год. 6, св. 1–2 (1937), стр. 3–24.
336. Вуков назив „простонародњи“ / П[етар] Ђорђевић. – Год. 6, св. 1–2 (1937), стр. 25–28.
337. Зашто су Руси помагали Вука / Наталија Радошевић. – Год. 6, св. 1–2 (1937), стр. 29–38.
338. Прослава стопедесетогодишњице рођења Вука Ст. Караџића / М[илош] С. Московљевић. – Год. 6, св. 1–2 (1937), стр. 38–61.
339. Још о неким речима / Анаг. Красовски. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 87–88.
340. Др. Томислав Маретић: 13. XII. 1854 – 15. I. 1938 / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 65–69.
341. Оци, очеви и оцеви / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 69–73.
342. О неким физичким називима / В[укић] М. Мићовић. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 73–78.
343. Писање (писани-е) са значењем сликање / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 78–81.
344. Још о имену Ђорђе / Х[аралампије] Поленаковић. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 83–85.
345. Avion – krilatica / М[иливоје] М. Јовановић. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 85–86.
346. Још о неким речима / Анаг. Красовски. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 87–88.
347. Опера / Маринко Станојевић. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 88–89.
348. Nekoliko pisama Frana Kurelca / Р[оп] Ј[ерко] Ђрсковић. – Год. 6, св. 3 (1938), стр. 89–93.
349. Народни и књижевни језик / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, св. 4 (1938), стр. 97–102.
350. Нешто о прилагођавању туђих именица нашим / Д[рагутин] Костић. – Год. 6, св. 4 (1938), стр. 102–106. | Уп. 311
351. О hemiskoj terminologiji / V[ladimir] Njegovan. – Год. 6, св. 4 (1938), стр. 106–112.
352. Бранкова жеља да се у Ђачком растанку стави „из њег“ место „изањ“ / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 6, св. 4 (1938), стр. 112–114.
353. Prilog geografskoj terminologiji / Slobodan Kovačević. – Год. 6, св. 4 (1938), стр. 114–125.
354. Позоришни језик / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 129–137.
355. Белешка о једном глаголском времену / Исидора Секулић. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 137–139.
356. Употреба и значење предлога због и ради / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 139–150.
357. Шта значи умрак у запису патријарха Пајсија (из 1624/25 год.)? / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 151–156.
358. О upotrebi zapete u naporednim rečenicama u srednjoškolskim udžbenicima / Mate Hraste. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 156–161.

359. Нов бранич нашег књижевног језика [Хрватски језик] / М[илош] С. Московљевић. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 162–163.
360. Једна чешка књига о нашем књижевном језику [Julius Heideureich, Spisovne jazyku v Jugoslavii] / М[илош] С. Московљевић. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 163–165. | Приказ
361. Jedno pismo d-га Tomislava Maretića / Mirko Perković. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 165–167.
362. Тумачење стихова народне песме / Д[рагутин] Костић. – Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 167–168.
363. Из живота речи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 177–201.
364. Напоредна употреба заменице који и односних свезица: да, где, како, те и што / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 202–210.
365. О енклитици „је“ и њеном намештању / Светозар Георгијевић. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 210–217.
366. Месец черешнар / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 217–223.
367. Два случаја скраћивања реченица / Милош Иванчевић. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 223–224.
368. Прилог постанку прилога / Милош Иванчевић. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 224–225.
369. Sitan prilog našem folkloru / Mirko Perković. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 225–227.
370. Један пример насиља над језиком / Б[ранко] М[илетић]. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 227–229.
371. Потаја / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 229–232.
372. Доситеј или Доситије Обрадовић / Х[аралампије] Поленаковић. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 232–233.
373. Тролетница, тролетна грозница / [Драгутин] К[остић]. – Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 234.
374. Август Мусић: 1856–1938 / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 241–243.
375. Замјенице „ко“ и „који“ и њихови облици / Слободан Ковачевић. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 243–245.
376. Појава новијих дублетних облика код неких именица [наставци -ом/-ем, -ови/-еви] / Маринко Станојевић. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 245–247.
377. Из школе / Драгољуб Илић. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 247–249.
378. Паде *giiie* у зелену траву / Мил[ош] Ив[анчевић]. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 250.
379. Преглед часописа / Бранко Милетић. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 250–265.
380. О *imenima mesta u Dalmaciji* / М[ate] Hraste. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 266–268.
381. Наш административни језик / М[иодраг] М. Милетић. – Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 268–269.

1939–1940. – Годиште 7

382. Стилистика и граматика / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 1–5.
383. Писати „на машину“ или „на машини“? / М[илош] С. Московљевић. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 6–8.

384. Речи на „овина“ и њихова значења / Сретен Живковић. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 8–12.
385. Прилог тумачењима Горског вијенца / Д[рагутин] Костић. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 13–16.
386. Још из школе / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 16–18.
387. Још нешто о „погаји“ / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 19.
388. Један необичан облик имперфекта [почеху] / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 19–21.
389. Прилог објашњењу назива „кикерики“ / Д[оброслав] Б. Тодоровић. – Год. 7, св. 1 (1939), стр. 21–24.
390. Стилистика у светлости женевске школе I / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 33–39. | Уп. 410, 415
391. Прилози речнику: Из ватрогасних организација / Миливој Павловић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 40–44.
392. Употреба дужих и краћих придевских облика у народном и Његошовом десетерцу / С[ветозар] Матић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 45–50.
393. Маретић и Љуб. Стојановић о неодређеном придевском облику / С[ветозар] Матић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 50–51.
394. Још о понављању радње у прошлости / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 51–53.
395. Ситнице језикословне / М[иливој] Павловић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 53–58.
396. Прилози речнику страних речи / М[иливој] Павловић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 58–61.
397. Речничка грађа / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 61–65.
398. Преминути / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 65–67.
399. О седьмьихъ възраст чловѣка / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 67–68.
400. Нове појаве у београдском изговору / М[илош] С. Московљевић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 69–72.
401. Прилог тумачењу народних песама : Овца пре(х)одница / Д[рагутин] Костић. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 73–78.
402. Са и без – у и ван – улазе и излазе из... / С. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 78–79.
403. Редак пример самосталне употребе основног предлога / И. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 79–80.
404. Конструктор – депилатор / М. П. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 81.
405. Ширење инфинитива типа -ирати / М. П. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 81–82.
406. Из техничког речника / М. П. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 82–83.
407. Из гробљанског речника / С. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 84.
408. При превођењу / С. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 84.
409. Данило Вушовић / Р[адомир] А[лексић]. – Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 86–88.
410. Стилистика у светлости женевске школе II / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 4 (1939), стр. 97–101. | Уп. 390, 415
411. Један прилог објашњењу значења имперфективног аориста / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, св. 4 (1939), стр. 101–104.
412. О језику и стилу у једном књижевном приказу / Јован Ј. Вуковић. – Год. 7, св. 4 (1939), стр. 105–111.
413. Почетна настава падежа у нашим школама : Једно мишљење / И[лија] Мамузић. – Год. 7, св. 4 (1939), стр. 111–120.

414. Из школе : Како наши млади писци уџбеника примају добронамерне напомене? / Драгољуб Ј. Илић. – Год. 7, св. 4 (1939), стр. 120–124.
415. Стилистика у светлости женевске школе III / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 5 (1939), стр. 129–133. | Уп. 390, 410
416. Поводом неких Његошевих стихова / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 5 (1939), стр. 134–136.
417. Оглушити се / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 5 (1939), стр. 136–142.
418. О *deklinaciji prezimena na -e* / Mirko Perković. – Год. 7, св. 5 (1939), стр. 142–143.
419. О исправљању домаћих задатака из српскохрватског језика / Јован Ј. Вуковић. – Год. 7, св. 5 (1939), стр. 143–153.
420. О потреби уједначавања наставе српскохрватског језика / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 7, св. 5 (1939), стр. 154–157.
421. Српскохрватски књижевни језик и правопис / А[лександар] Белић. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 161–168.
422. „Neke mjesne vlastite imenice za žensku čeljad“ / Mirko Perković. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 169–171.
423. Значење неких речи и израза / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 171–173.
424. Значење речи „салитра“ у нашим преводима Старога завета / В[укић] М. Мишовић. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 173–175.
425. Уз примедбе г. Вуковића „О исправљању домаћих задатака“ / И[лија] Мамузић. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 176–184.
426. Неки случајеви одричних реченица / Милош С. Московљевић. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 184–187.
427. Ситни прилози речнику / Лексикограф. – Год. 7, св. 6 (1939), стр. 187.
428. Београд и књижевни језик / А[лександар] Белић. – Год. 7, св. 7 (1940), стр. 193–196.
429. Рефлексивни глаголи и променљивост радног глаголског придева / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, св. 7 (1940), стр. 196–205.
430. О грађењу неких придева на -ски од географских имена / Милош С. Московљевић. – Год. 7, св. 7 (1940), стр. 205–209.
431. Поводом „Критике ’новога’ (Белићева) правописа“ / Јован Ј. Вуковић. – Год. 7, св. 7 (1940), стр. 210–222.
432. Поводом писања о нашем књижевном језику / Уредништво Нашег језика. – Год. 7, св. 8 (1940), стр. 225–226.
433. „Од града кључеви“, „праг од куће“ и сличне конструкције / Рад[омир] Алексић. – Год. 7, св. 8 (1940), стр. 226–229.
434. Разнолика служба прилога „ретко“ / Д[рагутин] Костић. – Год. 7, св. 8 (1940), стр. 229–233.
435. Svesebica i sveseban / Mirko Perković. – Год. 7, св. 8 (1940), стр. 233–235.
436. Уз одговор г. Мамузића поводом питања о исправљању домаћих задатака / Јован Ј. Вуковић. – Год. 7, св. 8 (1940), стр. 236–247.
437. Из живота речи / З. М. – Год. 7, св. 8 (1940), стр. 248.
438. Бенешичева граматика / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, св. 9–10 (1940), стр. 257–268.
439. О новим променама Вукова правописа / Ј[ован] Ј. Вуковић. – Год. 7, св. 9–10 (1940), стр. 268–278.
440. Поводом објашњења имена Загреб / М[илош] С. Московљевић. – Год. 7, св. 9–10 (1940), стр. 278–279.

441. Прилог тумачењу Горског вијенца / Д[рагутин] К[остић]. – Год. 7, св. 9–10 (1940), стр. 280.

1941. – Годиште 8

442. Хрватски стручњаци о књизи г. г. Губерине и Крстића / Ј[ован] Л. Вуковић. – Год. 8, св. 1 (1941), стр. 1–10.
443. Погодбене реченице у III разреду средње школе / И[лија] Мамузић. – Год. 8, св. 1 (1941), стр. 10–18.
444. Авион – крилатица / Радослав Павловић. – Год. 8, св. 1 (1941), стр. 18–20.
445. Поводом питања једног нашег читаоца / Ј[ован] Л. В[уковић]. – Год. 8, св. 1 (1941), стр. 21–24.

1949–1950. – Годиште 1, нова серија

446. Пред новим задацима / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 1–6.
447. О стављању запете / А[лександар] Белић. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 7–23.
448. Двојство облика посесивних придева и заменица на -ов и -ин / М[ихаило] Стевановић. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 24–38.
449. „У приповетки“ и сл. / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 39–41.
450. Мразови: мразеви; носови: носеви и сл. / Ј[ован] Вуковић. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 42–43.
451. Мразови: мразеви; носови: носеви и сл. / Б[ранислав] Милановић. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 43–53.
452. Мразови: мразеви; носови: носеви и сл. / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 53–54.
453. „Знаоци“ – „таоци“? / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 55–57.
454. Из живота речи / Гл[иша] Елезовић. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 58–60.
455. Крвавити и крварити / Св[етозар] Марковић. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 67–68.
456. Позив стручњацима и читаоцима! : Формалистичко или стварно проучавање матерњег језика у школама / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 70–71.
457. Уз педесетогодишњицу наставничког рада проф. А. Белића / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 73–74.
458. Напомене о данашњим задацима књижевног језика : Предавање новинарима и књижевницима, прерађено и допуњено / А[лександар] Белић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 75–107.
459. Синтаксичка и стилска вредност предлога с / М[ихаило] Стевановић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 108–115.
460. О придевима типа ораћи / Р[адосав] Бошковић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 116–131.
461. Питање практичности новог начина стављања запете / Драг[иша] Живковић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 132–137.
462. Поводом претходног чланка / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 138–141.
463. О народним речима за „зихернадлу“ / В[укић] М. Мићовић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 142–145.

464. Присуствовати и бити присутан / Б[ранислав] Милановић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 146–150.
465. Ђорав и слеп / Св[етозар] Марковић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 151–153.
466. Абдест, абдес, авдест, авдес и сл.; аваз / Гл[иша] Елезовић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 154–160.
467. Још неколико речи о адраповцу / Гл[иша] Елезовић. – Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 160–162.
468. О сложеницама / А[лександар] Белић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 169–177.
469. Именице које се свршавају на -ло / Исидора Секулић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 178–179.
470. Постанак и значење именица на -ло / М[ихаило] Стевановић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 180–190.
471. О издавању Луче Микрокозме : с тумачењем неких стихова / Н[икола] Банашевић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 191–207.
472. О значењу речи сјера (сера, сира) / В[укић] М. Мићовић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 208–209.
473. Слово ј пре Вука / Мираш Кићовић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 210–212.
474. Преводилачки рад и питања језика / Драгиша Живковић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 213–225.
475. Реформа наше рукописне ћирилице / Св[етислав] Предић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 226–233.
476. Скраћенице у говору и писању / Б. Ацић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 234–236.
477. О писању руских имена по оцу / К[ирил] Т[арановски]. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 237–238.
478. Негација уз „све што“ и сличне изразе / С[ветислав] П[редић]. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 239–241.
479. Наш одговор [двострука негација] / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 241–243.
480. „Синтаксички“ / С[ветислав] П[редић]. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 243–244.
481. Одговор / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 244.
482. Глеђ, глеђа; глета, глето / Гл[иша] Елезовић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 245–247.
483. Оронуги – значење и порекло / Св[етозар] Марковић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 248–251.
484. „Иптен“ (хиптен) : реч у употреби код нашег припростог света / Чед[омир] Јањчић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 252–253.
485. Косир, косијер; Сњијег...; Дублијер–дуплир / Перо Шоћ. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 253–255.
486. Допуна: (исправка) / А[лександар] Белић. – Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 262.
487. Из српскохрватске синонимике / А[лександар] Белић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 263–277. | Уп. 500
488. Транскрибовање неких македонских имена / М[ихаило] Стевановић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 278–284.

489. Протестни, азбестни итд.; телефонисткиња, пијанистичкиња итд. / Р[адосав] Б[ошковић]. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 285–294.
490. Заменички облик собом уз глаголе носити, водити и сл. / Б[ранислав] Милановић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 295–302.
491. О значењу израза жежено злато и суво злато / В[укић] М. Мићовић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 303–310.
492. О употреби личних и безличних облика глагола требати / Св[етозар] Марковић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 311–317.
493. О изговору речи жљоб и жљезда / Иван Поповић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 318–322.
494. Поводом наших стручних терминологија / А[лександар] Паунов. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 323–326.
495. „Пестиш“ у једној Вуковој пословици / М[ладен] Лесковац. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 327–328.
496. Из семантике [„говорити на некога“] / Милка Ивић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 329–330.
497. Читаоцима и пријатељима нашег часописа / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 341–342.
498. Редак јубилеј [стогодишњица Бечког књ. договора] / А[лександар] Белић. – Год. 1, н. с., св. 9–10 (1950), стр. 343–348.
499. Текст Књижевног договора и Главних правила за јужно нарјечје / Вук Стеф[ановић] Караџић. – Год. 1, н. с., св. 9–10 (1950), стр. 349–354.
500. Из српскохрватске синонимике / А[лександар] Б[елић]. – Год. 1, н. с., св. 9–10 (1950), стр. 355–364. | Уп. 487
501. Један нарочити облик глаголског прилога садашњег [познавајући] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 365–372.
502. Читаоцима и пријатељима нашег часописа / Уредништво Нашег језика. – Год. 1, н. с., св. 9–10 (1950), стр. 381.

1950–1951. – Годиште 2, нова серија

503. Српски језик и књижевност у средњој школи / А[лександар] Белић. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 1–8.
504. Употреба заменице свој / М[ихаило] Стевановић. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 9–25.
505. О једносложним речима у српском стиху / К[ирил] Тарановски. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 26–41.
506. О значењу речи пестиш / Аница Шаулић. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 42–45.
507. Још о ријечи буђ / А[лександар] Паунов. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 46–49.
508. „У страха су велике очи“ / И[грутин] Стевовић. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 50–52.
509. Из живота речи: Брашњеница и сл.; Врсти се, врзати се и врзати се / Св[етозар] Марковић. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 53–57.
510. Омски или омовски? / И[грутин] Стевовић. – Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 58–64.
511. Језичка критика / А[лександар] Белић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 71–75.
512. О неким питањима савременог књижевног језика [именичка и заменичко-придевска промена] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 76–93.

513. Порекло неких личних имена наших [Петка, Недеља] / С[ветозар] Матић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 94–95.
514. Поводом језичких објашњења уз другу књигу Вукових народних песама / Ј[ован] Вуковић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 96–116.
515. Још један пример са и на месту старог јага у нашем књижевном језику екавског наречја [додијати] / П[авле] Ивић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 117–124.
516. „Која смрт храни, другој не да“ / С[ветозар] Матић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 125–126.
517. Мозол, мосур, мрсољ и сл. / И[ван] Поповић. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 127–139.
518. „Смрека – клека – боровица“ и „смрча – оморика – смрека“ / А[лександар] Паунов. – Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 140–147.
519. У интересу што боље књиге / Уредништво Нашег језика. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 151–154.
520. О променљивости броја два / Св[етозар] Марковић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 155–161.
521. Значење неких стихова из Његошеве Луче микрокозма / М[ихаило] Стевановић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 162–167.
522. О писању ј у промени страних именица м. рода на и / Б[ранислав] Милановић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 168–172.
523. Једно језичко објашњење Кочићеве Суданије / Ј[ован] Радуловић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 173–186.
524. Непотребни варваризми / Св[етислав] Предић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 187–195.
525. Језичко значење и пословице / Аница Шаулић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 196–201.
526. Значење глагола гласати / Св[етозар] Марковић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 202–204.
527. Неколико прилога речнику нашег језика / И[ван] Поповић. – Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 205–219.
528. Из новије акцентуације / А[лександар] Белић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 227–237. | Уп. 562
529. Белешке о језику Његошевом у Лучи и Вијенцу / С[ветозар] Матић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 238–245
530. О именици доба у нашем језику / Србислава Ковачевић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 246–255.
531. Садржати или садржавати? / Б[ранислав] Милановић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 256–264.
532. О неким стручним називима / В[укић] М. Мићовић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 265–278. | Уп. 564, 572, 578
533. Дихати и дисати / Ј[ован] Радуловић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 279–289.
534. Правоснажан или правноснажан / Св[етозар] Марковић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 290–293.
535. Омски или омовски / В. Ђ. Јовановић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 294–295.
536. Поводом претходног чланка / И[грутин] Стевовић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 296–299.
537. О дефиницији огледа / Св[етислав] Предић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 300–303.

538. О претходном чланку / Д[рагиша] Живковић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 304–306.
539. О неким техничким изразима / Б. Вајагић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 307–308.
540. Неколико начелних речи [о техничкој терминологији] / П[авле] Васић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 309–310.
541. Која смрт храни, другој не да / Аница Шаулић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 311–312.
542. Вљаге, вљаке; фљага, фљаге; фљака, фљаке; фалогe, фаланге / Гл[иша] Елезовић. – Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 313–326.

1951–1952. – Годиште 3, нова серија

543. Његош и национална култура наша / А[лександар] Белић. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 1–5.
544. Деминутиви с наставком -ић (и -чић) / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 6–11.
545. О именицама на -ист(а) и сл. / Св[етозар] Марковић. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 12–27.
546. О роду страних именица / Св[етислав] Предић. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 28–33.
547. Важност реченичног акцента у пословицама / Х[уго] Клајн. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 34–36.
548. „Једна смрт не да другој“ / М[илан] Влајинац. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 37–38.
549. „У интересу што боље књиге“ / Ур[едништво Нашег језика]. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 39–45.
550. Речи изведене од основе „магнет“ / П. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 46–47.
551. Диваљ – дивљи / Б[огољуб] Јањић. – Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 48–49.
552. О језичким поукама / А[лександар] Б[елић]. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 73–78.
553. Синтакса и интерпункција : Поводом анализе неких стихова из народних песама / Миливој Павловић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 79–90.
554. Напоредна употреба заменица који и чији у посесивној служби / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 91–97.
555. Разумети се у шта или у чему / И[грутин] Стевовић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 98–103.
556. Стајати–стојати / Иван Поповић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 104–115.
557. Још о слову ј пре Вука / Милован Сучевић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 116–117.
558. Једно значење речи алат / Св[етозар] Марковић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 118–119.
559. Рад на стварању медицинске терминологије / Александар Ђ. Костић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 120–122.
560. Нека питања о правилној употреби речи у књижевном језику / М[илорад] Јовичић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 123–127.
561. Одговор на стављена питања / Б[ранислав] Милановић. – Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 128–144.
562. Из новије акцентуације / А[лександар] Белић. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 149–153. | Уп. 528

563. Облици допуне уз глагол лагати / М[ихаило] С[тевановић]. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 154–159.
564. О неким стручним називима / В[укић] М. Мићовић. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 160–170. | Уп. 532, 572, 578
565. Још о подизању културе нашег књижевног језика / Ј[ован] Радуловић. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 171–186.
566. О употреби акузатива енклитичких личних заменица уз предлоге / Иван Поповић. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 187–195.
567. О једном случају мешања свеза да и што / И[рена] Грицкат. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 196–207.
568. Цео и читава / Св[етозар] Марковић. – Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 208–216.
569. За добар књижевни језик / А[лександар] Белић. – Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 223–225.
570. Неки акценатски дублети / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 226–241.
571. Облик зависних падежа деминутивних именица на -це... / Б[ранислав] Милановић. – Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 242–258.
572. О неким стручним називима / В[укић] М. Мићовић. – Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 259–266. | Уп. 532, 564, 578
573. Италијан – Талијан / Св[етислав] Предић. – Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 267–269.
574. Инструментал именица женског рода на сугласник / Иван Поповић. – Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 270–279.
575. Југославија и сродне изведене речи : поводом скорашње дискусије у Редакцији нове Југословенске енциклопедије / А[лександар] Б[елић]. – Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 287–290.
576. Накнадно додате и уметнуте реченице и стављање запете / Драгиша Живковић. – Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 291–302.
577. Замаскираги, закамouflираги... сконцентрисати / М[ихаило] Стевановић. – Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 303–308.
578. О неким стручним називима / В[укић] М. Мићовић. – Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 309–321. | Уп. 532, 564, 572,
579. Речи изведене од основе магнет / В[ладимир] В. Петровић. – Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 322–325.
580. Прилог географији неких наших речи / И[ван] Поповић. – Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 326–332.

1952–1953. – Годиште 4, нова серија

581. О уједначавању у књижевном језику / А[лександар] Белић. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 1–8.
582. Значење придева с наставком -аст и његових варијаната / [Миљивој Павловић]. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 9–24. | Уп. 590, 599
583. О једноме облику имперфекта и поводом њега [тип *ношаше*] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 25–32.
584. Још о речима изведеним од именице магнет / В[укић] М. Мићовић. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 33–37.
585. О употреби бројног придева обоји / Б[ранислав] Милановић. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 38–44.

586. Инфинитивна основа неких глагола III врсте / Иван Поповић. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 45–57.
587. Поводом стогодишњице II издања Вукова Рјечника / Милош С. Московљевић. – Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 58–68.
588. Око језика и правописа / А[лександар] Белић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 75–82.
589. Неки „спорни“ јекавизми [тип добријех–добријем] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 83–98.
590. Значење придева с наставком -аст и његовим варијантама / М[иливој] Павловић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 99–114. | Уп. 582, 599
591. Глагол стожити / Павле Ивић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 115–117.
592. Израз „издржати до краја“ / Милка Ивић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 118–122.
593. Неке немачке речи из некадашње Војне Границе / И[ван] Јерковић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 123–125.
594. Авиони на млазни погон / П[авле] Ивић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 126–127.
595. Ортопедисаги – ортопедисање / И[грутин] Стевовић. – Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 128–133.
596. Напомене о српскохрватском правопису / А[лександар] Белић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 139–148.
597. За јединствен правопис српскохрватског језика / М[ихаило] Стевановић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 149–170.
598. О писању великих писмена / А[лександар] Б[елић]. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 171–174.
599. Значење придева с наставком -аст и његовим варијантама / М[иливој] Павловић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 175–195. | Уп. 582, 590
600. Употреба предлога са уз глаголе писати и сл. у одређеним значењима / А[лександар] Белић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 197–201.
601. Глагол подлежати – његово значење и вид / Б[ранислав] Милановић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 203–215.
602. О допусном значењу свезице и и речи иједан, имало, ико и сл. / И[рена] Грицкат. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 217–228.
603. О транскрибовању латинских именица у медицинској терминологији / Александар Ђ. Костић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 229–237.
604. О речима никл, кабл и њима сличним / В[укић] М. Мићовић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 238–242.
605. Једна занемарена област наставе језика и књижевности у нашој средњој школи [стил] / Р[адмило] Димитријевић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 243–252.
606. Нека размишљања о граматици и љубитељима нашег језика / Иван Поповић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 253–266.
607. „Језик“, часопис за културу хрватског књижевног језика / М[илош] С. Московљевић. – Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 267–270.
608. О састављеном и растављеном писању речи / А[лександар] Белић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 281–295.
609. Апстрактне именице с наставком -ост / Мил[ивој] Павловић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 296–307.
610. О грађењу и транскрибовању придева од латинских именица / А[лександар] Ђ. Костић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 308–315.

611. Око назива нашег језика / М[ихаило] С[тевановић]. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 316–322.
612. Сложенице са велико- / С[ветозар] Матић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 323–328.
613. О облицима: двама и двјема / Милија Станић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 329–334.
614. О употреби облика бише / М[иодраг] С. Лалевих. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 335–339.
615. Још нешто о именима типа Јово и Раде / А[сим] Пецо. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 340–343.
616. Вештица = штрига „лептирица“ / Иван Поповић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 344–347.
617. Лична имена Богомила и Богомил / Ђорђе Сп. Радојичић. – Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 348–349.

1953–1954. – Годиште 5, нова серија

618. Лингвистика у књижевности / Свет[озар] Георгијевић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 1–8.
619. О грађењу сложених скраћеница у нашем савременом књижевном језику / Св[етозар] Николић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 9–17.
620. Род и облици промене сложених скраћеница / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 18–26.
621. О грађењу и транскрибовању неких речи латинског порекла / Св[етислав] Предић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 27–35.
622. Значења и варијанте значења придева ваздушаст / М[иливој] Павловић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 35–44.
623. О изразима мачи гребештаци и гребешко гвожђе у народним песмама / В[укић] М. Мићовић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 45–51.
624. Прилози за разјашњење извесних назива оружја у народним умотворинама / Г[авро] Шкриванић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 52–60. | Уп. 698
625. Енклитички облик личне заменице као знак модалности / Милка Ивић. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 61–64.
626. Обрада промене значења речи / М[иодраг] С. Лалевих. – Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 65–74.
627. У добри час! / А[лександар] Б[елић]. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 81–84.
628. Напоредна употреба инфинитива и презента са свезицом да / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 85–102. | Уп. 635
629. Граница слога и растављање речи на слогове / Ј[ован] Вуковић. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 103–117.
630. Поводом расправе проф. Ј. Вуковића : „Граница слога и растављање речи на слогове“ / А[лександар] Белић. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 118–125.
631. О једном случају употребе речи [одвијати се] / Р[адмило] Димитријевић. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 126–130.
632. „Втори век“ / Ђ[орђе] Сп. Радојичић. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 131–133.
633. „Независно“ сложене реченице и однос простих реченица у њима / М[устафа] Ајановић. – Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 134–147. | Уп. 639, 646
634. О упрошћавању поделе на слогове у српскохрватском језику / А[лександар] Белић. – Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 151–164.

635. Напоредна употреба инфинитива и презента са сувезицом да / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 165–185. | Уп. 628
636. Узрочне конструкције с предлозима због, од, из у савременом књижевном језику / Милка Ивић. – Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 186–194.
637. Из термилошке билежнице [ботаничка терминологија] / А. Панов. – Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 195–199.
638. Бундева, тиква, дулек и др. : Једна термилошка анкета / М[илош] С. М[осковљевић]. – Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 200–205.
639. „Независно“ сложене реченице и однос простих реченица у њима / [Мустафа Ајановић]. – Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 206–221. | Уп. 634, 646
640. О сложеним реченицама и сродним појавама / А[лександар] Белић. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 227–234. | Уп. 647
641. Двојаки облици глагола на -ивати/-авати / Б[ранислав] Милановић. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 235–249.
642. О данашњем акценту аориста / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 250–263.
643. Пољска женска презимена у нашем језику / Ђ[орђе] Живановић. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 264–266.
644. Вокално н у нашем књижевном изговору / К[ирил] Т[арановски]. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 267–268.
645. О употреби придева многи и сличних придева у једнини / И[рена] Грицкат. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 269–277.
646. „Независно“ сложене реченице и однос простих реченица у њима / М[устафа] Ајановић. – Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 278–291. | Уп. 634, 639
647. О сложеним реченицама и сродним појавама / А[лександар] Белић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 297–305. | Уп. 640
648. Акцент радног глаголског придева / М[ихаило] Стевановић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 306–318.
649. Шта је исправније: пише се „великим словом“ или „с великим словом“ ? : Прилог синтакси / М[илош] С. Московљевић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 319–325.
650. О расправи дра М. Московљевића / А[лександар] Белић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 326–328.
651. Значење израза пламени мачеви и сл. у народним песмама / В[укић] М. Мишовић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 329–333.
652. Требачки, трепачки или трепчански? / Р[адован] Л[алић]. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 334–336.
653. Један Вуков латинизам [види ми се] / С[ветозар] Матић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 337–340.
654. О значењима заменице којешта / Милка Ивић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 341–346.
655. Поковац и поковина / М[илан] Беговић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 347–348.
656. Акцент у изговору неких спикера Београдског радија / И[грутин] Стевовић. – Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 349–353.

1954–1955. – Годиште 6, нова серија

657. О синтаксичкој конструкцији са сувезицом што / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 1–6.
658. Акцент трпног придева / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 7–19.

659. О конструкцији види му се / Св[етозар] Георгијевић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 20–25.
660. Потребe стручних терминологија / Александар Ђ. Костић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 26–32.
661. Положај замјеничке енклитике у вези са напоредном употребом инфинитива и презента са свезицом да / Св[етозар] Марковић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 33–40.
662. Како треба изговорити и разумети Његошев стих „Чудна попа, јади га не били“? / Милош С. Московљевић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 41–45.
663. Језичка ситуација у Норвешкој / Милимир Дражић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 46–50.
664. О језику у преводу два страна филма / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 51–57.
665. Поводом анкете о књижевном језику и правопису и састанка у Новом Саду од 8–10 децембра о. г. / А[лександар] Белић. – Год. 6, н. с., св. 3–4 (1954), стр. 65–73.
666. Анкета Летописа Матице српске, Новосадски договор о књижевном језику и правопису и његови закључци / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, н. с., св. 3–4 (1954), стр. 74–90.
667. О деklinацији именице подне / Б[ранислав] Милановић. – Год. 6, н. с., св. 3–4 (1954), стр. 91–108.
668. Поводом необичне употребе једног облика [гл. прилога прошлог од несвршених глагола] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, н. с., св. 3–4 (1954), стр. 109–115.
669. Још о Његошевем стиху „Чудна попа, јади га не били!“ / Милија Станић. – Год. 6, н. с., св. 3–4 (1954), стр. 116–118.
670. О стручним терминологијама / А[лександар] Б[елић]. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 133–137.
671. Новосадски договор према одзивима на њ / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 138–147.
672. Облици имена: звања, занимања, дужности и титула женских лица / Св[етозар] Николић. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 148–152.
673. О сложеницама типа „народнорепубликанац“ и поводом њих / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 153–159.
674. О једном случају стављања запете [субјекатске реченице у инверзији] / А[сим] Пецо. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 160–168.
675. Белешке о језику и стилу у Коренима Д. Ћосића / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 169–179.
676. Белешке о језику и стилу у Коренима Д. Ћосића / С[ветозар] Георгијевић. – Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 179–185.
677. О значају посматрања властитог језика за познавање језика уопште / А[лександар] Белић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 197–208.
678. Сложени глаголски облик или сложеница / М[ихаило] Стевановић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 209–224.
679. О облику једног глагола у екавском изговору [из(ј)ести] / Б[ранислав] Милановић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 225–236.
680. О виду глаголског облика будем / Павле Ивић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 237–245.
681. О једном вокативу [Каје Касије] / Ђ[орђе] Живановић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 246–247.

682. Ипак, *quieta non movere* / Св[етислав] Предић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 248–250.
683. О акценту презимена као Илић, Пантелић и сл. / П[авле] Ивић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 251–254.
684. Подваљак / Ђ[орђе] Живановић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 255–257.
685. Првак „Бољшег театра“ / Б[огдан] Терзић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 258–260.
686. О повезивању наставе језика и књижевности у вишим разредима средње школе / Драгиша Живковић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 261–272.
687. Обрада субјекта / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 273–286.

1955–1956. – Годиште 7, нова серија

688. Друштвени утицај на развитак српскохрватског књижевног језика / А[лександар] Белић. – Год. 7, н. с., св. 1–2 (1955), стр. 1–13.
689. Граница слога у речима српскохрв. језика / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, н. с., св. 1–2 (1955), стр. 14–30.
690. Грести и грести / Милија Станић. – Год. 7, н. с., св. 1–2 (1955), стр. 31–38.
691. Грести и грести / Уредништво Нашег језика. – Год. 7, н. с., св. 1–2 (1955), стр. 39–40.
692. Међународни славистички састанак у Београду (15–21 септембра 1955) / К[ирил] Тарановски. – Год. 7, н. с., св. 1–2 (1955), стр. 41–50.
693. Значај лингвистичких студија за опште језичко образовање / А[лександар] Белић. – Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 65–68.
694. О језику једног написа / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 69–86.
695. Глаголи на -нити с облицима промене -ну-/-не- основа / Б[ранислав] Милановић. – Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 87–106.
696. Још о *izgazima vidī se i vidī mu se* / N[ikola] Rončević. – Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 107–116.
697. Једна ријетка а потребна ријеч [гасан – који је угасио жеђ] / А[сим] Пецо. – Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 117–120.
698. Прилог за разјашњење неких назива оружја у народним умотворинама / Г[авро] Шкриванић. – Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 121–124. | Уп. 624
699. Говор и језик / А[лександар] Белић. – Год. 7, н. с., св. 5–6 (1956), стр. 131–139.
700. Још нешто о облику футура / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, н. с., св. 5–6 (1956), стр. 140–152.
701. О неким специфичностима у употреби приповедачког императива / Митар Пешикан. – Год. 7, н. с., св. 5–6 (1956), стр. 153–166.
702. О војвођанској ономастици / Св[етозар] Георгијевић. – Год. 7, н. с., св. 5–6 (1956), стр. 167–177.
703. Спољашњи знаци међусобне везе и унутрашњи смисао реченица / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 7, н. с., св. 5–6 (1956), стр. 178–191.
704. Значај рада Комисије за уједначење правописа / А[лександар] Белић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 197–204.
705. Глаголски облици пасива / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 205–216.
706. Лётёње, сѐдѣње / А[лександар] Б[елић]. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 217–222.

707. Значење неких речи и израза у народним песмама / В[укић] М. Мићовић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 223–233.
708. Облици колективних именица на -ад / А[сим] Пецо. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 234–246.
709. Уз појаву једног речника [А. Костић, Медицински речник] / Милош С. Московљевић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 247–253.
710. Две грешке код двојице писаца [промена придева; промена гл. сломити] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 254–259.
711. Однос између квалитативног генитива и квалитативног инструментала / Милка Ивић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 260–269.
712. О уметку -ов- (-ев-) у множини именица прве врсте / Митар Пешикан. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 270–275.
713. Обрада подређених реченица / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 276–288.

1956–1957. – Годиште 8, нова серија

714. О науци о језику у средњој школи / А[лександар] Б[елић]. – Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 1–5.
715. Императивне сложенице / М[ихаило] Стевановић. – Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 6–18.
716. О облику и значењу речи накрпат у песми Бановић Страхиња / Р[адмило] Димитријевић. – Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 19–22.
717. Уз чланак проф. Љ. Јонкеа „Неколико ријечи о одјецима Новосадског састанка“ / М[ихаило] Стевановић. – Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 23–27.
718. Промјене глагола врети и зрети / А[сим] Пецо. – Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 28–35.
719. Језик и стил Сијарићевих „Бихораца“ / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 36–52.
720. Наш правопис у новој обради / А[лександар] Белић. – Год. 8, н. с., св. 3–4 (1956), стр. 65–70.
721. Измене у правопису српскохрватског језика / М[ихаило] Стевановић. – Год. 8, н. с., св. 3–4 (1956), стр. 71–85.
722. Значај новог правописа : Предавање на радију 12. I 1957 / А[лександар] Белић. – Год. 8, н. с., св. 3–4 (1956), стр. 86–88.
723. О неким особинама футура II (футура егзактног) / И[рена] Грицкат. – Год. 8, н. с., св. 3–4 (1956), стр. 89–105.
724. Аугментативно-пејоративна значења неких именица / Јован Радуловић. – Год. 8, н. с., св. 3–4 (1956), стр. 106–113.
725. Старословенски језик / А[лександар] Белић. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 125–127.
726. Око значења аориста / М[ихаило] Стевановић. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 128–144.
727. О неправилним облицима глагола извинити (се) и његовом значењу / Б[ранислав] Милановић. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 145–150.
728. О наставцима -ана, -лија, -лук и -дија / Б[орис] Марков. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 151–170.
729. „Одредни придев у српскохрватском језику“: Осврт на чланак проф. С. Ристића / М[итар] Пешикан. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 171–174.
730. Социјатив без предлога с / А[сим] Пецо. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 175–183.

731. Акценат присвојних придева типа момков, очев, сестрин / Берислав М. Николић. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 184–188.
732. Неретвански или неретљански / Б[иљана] Шљивић Шимшић. – Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 189–195.
733. Једна научна и практична потреба [лингвистички атлас] / А[лександар] Белић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 201–204.
734. Одредбе самосталних речи / М[ихаило] Стевановић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 205–225.
735. Откуда Филипу Вишњићу презиме Вишњић / В[укић] М. Мићовић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 226–232.
736. Једна необична употреба предлога / С[ветозар] Матић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 233–235.
737. Разлика између предлога због и услед / И[рена] Грицкат. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 236–241.
738. О називу сабља димишкиња / В[укић] М. Мићовић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 242–245.
739. О значењу: види ми се = чини ми се / С[ветозар] Матић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 246–247.
740. О значењу стиха „Давор', шаро, давор', добро моје!“ / Б[ожидар] К[овачевић]. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 248–250.
741. О појавама везаним за глаголску рекцију / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 251–258.
742. Запослен, запослење / Берислав М. Николић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 259–262.
743. Најзад имамо српско-руски речник / М[илош] С. Московљевић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 263–268. | Приказ
744. Прилог лексици народних говора / Аница Шаулић. – Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 269–285.

1958–1959. – Годиште 9, нова серија

745. Поводом језичких испитивања и излагања нашег часописа / А[лександар] Белић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 1–4.
746. Реченице без развијених главних делова / М[ихаило] Стевановић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 5–23.
747. Смиреност Андрићева казивања : скица / Берислав М. Николић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 24–31.
748. О једном глаголском дублету [заценути се, зацентити се] / Б[ранислав] Милановић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 32–42.
749. Уз чланак Б. Милановића : „О једном глаголском дублету“ / М[илија] Станић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 43.
750. Уз чланак Б. Милановића : „О једном глаголском дублету“ / М[илош] С. Московљевић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 44–46.
751. О облику „Србљи“ / С[ветозар] Матић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 47–53.
752. Неколико напомена о значењу речи накрпат / В[укић] М. Мићовић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 54–58.
753. О једном преводу с француског / Михаило Павловић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 59–68.
754. Деведесетогодишњица проф. О. Брока / Милош С. Московљевић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 69–72.

755. О квантитету једног вокала презентске основе [презент типа смјјѐм] / Милија Станић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 73–75.
756. Како је постала реч курџон? / Гргур Берић. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 76.
757. Д-р Јован Радуловић / Уредништво Нашег језика. – Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 80.
758. Два значајна подухвата словенске науке [лингвистички атласи] / А[лександар] Белић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 81–85.
759. Још нешто о придевској функцији радног глаголског придева / М[ихаило] Стевановић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 86–92.
760. Вуков однос према екавским песмама народним / С[ветозар] Матић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 93–101.
761. О Ивићеву „смедеревско-вршачком дијалекту“ / Милош С. Московљевић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 102–107.
762. Шарац вода ладна / Мил[ивој] Павловић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 108–109.
763. Облик футура у прошлости : прилог дискусији: да ли је футур само сложени глаголски облик / Св[етозар] Марковић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 110–115.
764. О дужини вокала и у наставку -ички / Мил[ија] Станић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 116–119.
765. Артиљерија или артилерија? / Асим Пецо. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 120–123.
766. „Девет љутих лава“ у песми „Смрт мајке Југовића“ / Б[ожидар] К[овачевић]. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 124–127.
767. Традиција Вукова у Тршићу / Берислав М. Николић. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 128–131.
768. Исидора Секулић / Б[ерислав] М. Н[иколић]. – Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 141–142.
769. Јединство новог правописа / А[лександар] Белић. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 145–147.
770. О аутентичности глагола гракнути се у једном Његошеву стиху / М[ихаило] Стевановић. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 148–153.
771. Погрешна употреба неких назива [Албанац, Арбанас; словеначки, словенски; Скопље, Битољ или Скопје, Битола] / М[илош] С. Московљевић. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 154–158.
772. Нови препев Пушкинова Евгенија Оњегина / И[рена] Грицкат. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 159–173.
773. О неким језичким и стилским појавама у приповијеткама Милована Ђ. Глишића / Голуб Добрашиновић. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 174–195.
774. О грађењу имена становника у односу на имена земаља и места / Митар Пешикан. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 196–205.
775. Прилог проучавању стила Лазе К. Лазаревића / Берислав М. Николић. – Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 206–212.
776. Поводом Ракићева језика / А[лександар] Белић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 217–219.
777. О језику у једном приказу и поводом тога језика / М[ихаило] Стевановић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 220–226.
778. Употреба предлога код (с генитивом) уз глаголе кретања / Б[ранислав] Милановић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 227–242.

779. У коју категорију речи спада реч „као“: Прилог синтакси и лексикографији / М[илош] С. Московљевић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 243–249.
780. Деоба глагола по објекту / Сретен Живковић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 250–256.
781. Из акцентологије [акцентат и квантитет, акценат у страним речима] / Милија Станић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 257–264.
782. Из правописне праксе: Промена туђих личних имена и презимена / Св[етозар] Марковић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 265–273.
783. Вуков Немачко-српски речник / Н[икола] С. Половина. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 274–279.
784. Из Вуковог превођења / С[ветозар] Матић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 280–282.
785. О питању смедеревско-вршачког дијалекта / Павле Ивић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 283–290.
786. Покретно а на крају неких предлога као диференцијални семантички знак / И[рена] Грицкат. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 291–301.
787. О рефлексу кратког ђ, иза р у књижевном језику јужнога изговора / Петар Сладојевић. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 302–304.
788. О месту енклитике у реченици / Митар Пешикан. – Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 305–311.

1960. – Годиште 10, нова серија

789. Стварање дужине претходног самогласника или прелаз л у о / М[ихаило] Стевановић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 1–9.
790. О називима неких пољопривредних алатки : Прилог терминологији и лексикографији/ Милош С. Московљевић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 10–17.
791. Запошљен, запошљење или запослен, запослење? / Св[етозар] Марковић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 18–23.
792. О неким особинама стила и језика Милана Богдановића / Берислав М. Николић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 24–28.
793. Једна врста непотпуних реченица код савремених писаца / Живојин Станојчић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 29–43.
794. Настава српскохрватског језика у Француској / Михаило Павловић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 44–54.
795. О роду именице бол / Душанка Игњатовић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 55–59.
796. Једно̀ничити, једно̀удити, тримирити, седмирити / Звездана Павловић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 60–63.
797. Свила тавлија / Ђорђе Трифуновић. – Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 64–65.
798. Александар Белић / М[ихаило] Стевановић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 69–80.
799. Сећање на једну дијалектолошку екскурзију с професором Белићем / М[илош] С. Московљевић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 81–83.
800. Боравак професора д-р Александра Белића у Херцеговини 1903. г. : Држање аустро-угарских власти према београдском професору / Хамдија Капицић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 84–87.
801. Академски речници и њихови задаци : Поводом прве књиге Речника Српске академије наука / И[рена] Грицкат. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 88–100.

802. Почетак организованог рада на лингвистичкој географији код нас / Павле Ивић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 101–107.
803. О једном основном и неколика узредна проблема : Поводом једне рецензије [Вуковићеве граматика Брабец–Храсте–Живковић и средњошколске М. Стевановића] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 108–138.
804. О речима глукоза – гликоза, валенца – валенција, супстанца–супстанција / В[укић] М. Мићовић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 139–142.
805. Заменички облик свију у савременом књижевном језику / Б[ранислав] Милановић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 143–148.
806. Квантитет завршног самогласника компаратива прилога / Милија Станић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 149–153.
807. Квантитет завршног самогласника 3. л. мн. аориста и имперфекта / Петар Ч. Сладојевић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 154–155.
808. Делити мишљење и слични изрази / Живојин Станојчић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 156–164.
809. О неким синтаксичким колебањима / М[иодраг] С. Лалевић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 165–170.
810. Осврт на приповедачки стил Бранка Ћопића / Берислав М. Николић. – Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 171–179.
811. Уз појаву новог правописа / М[ихаило] С[тевановић]. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 187–191.
812. Обележавање именичког рода у српскохрватском књижевном језику / Милка Ивић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 192–211.
813. Академијски речници и њихови задаци : Поводом прве књиге Речника Српске академије наука / Ирена Грицкат. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 212–227. | Уп. 801
814. Именице с наставцима -че и -чић / Борис Марков. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 228–246.
815. Ознака и одредба као лингвистички термини / М[ихаило] Стевановић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 247–251.
816. Облик инстр. једн. именица м. р. на сугласник / Биљана Шљивић Шимшић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 252–260.
817. Још о роду и облику именице наочари / Б[ранислав] Милановић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 261–264.
818. О роду и промени три наша топонима [Пештер, Рожаје, Рогозна] / Д[анило] Барјактаревић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 265–268.
819. Из лексикологије : гласкати се, перда / Д[анило] Барјактаревић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 269–273.
820. Буктети – буктаги / Берислав М. Николић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 273–278.
821. Крвавити, крвављење; крварити, крварење / Драгољуб Д. Јеремић. – Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 279–283.

1961. – Годиште 11, нова серија

822. Прилози објашњењу принципа новог правописа / М[ихаило] Стевановић. – Год. 11, н. с., св. 1–2 (1961), стр. 1–15.
823. О тумачењу неких речи и израза у Горском вијенцу / В[укић] М. Мићовић. – Год. 11, н. с., св. 1–2 (1961), стр. 16–29.
824. Вокатив једнине неких мушких и женских личних имена [на -к, -х, -ц, -с, -з; на -ија, -ца] / А[сим] Пецо. – Год. 11, н. с., св. 1–2 (1961), стр. 30–43.

825. Прилог проучавању порекла шумадијско-војвођанског дијалекта / Берислав М. Николић. – Год. 11, н. с., св. 1–2 (1961), стр. 44–56.
826. Нови правопис и штампа / М[ихаило] Стевановић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 63–68.
827. Прилози и њихов однос према придевима и придевским значењима / Ирена Грицкат. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 69–80.
828. О посесивним придевима на -овљев/-евљев / Б[ранислав] Милановић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 81–89.
829. Наша медицинска терминологија и нови правопис / Александар Ђ. Костић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 90–95.
830. Поводом чланка проф. др А. Костића / М[ихаило] Ст[евановић]. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 96–101.
831. Прилози упознавању живота и рада Александра Белића / Милоје Р. Николић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 102–108.
832. Губити (~ се) / Берислав М. Николић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 109–115.
833. О виду једног придева [тајан–тајни] / Драгољуб Д. Јеремић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 116–119.
834. Девети лекторат српскохрватског језика у Француској / Бранко Јелић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 120.
835. Олаф Брок (1867–1961) / Милош С. Московљевић. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 121–124.
836. Глиша Елезовић / Б[ерислав] М. Н[иколић]. – Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 125–126.
837. Напомене о новом правопису / Митар Пешикан. – Год. 11, н. с., св. 5–6 (1961), стр. 133–161.
838. Уз напомене о новом правопису / М[ихаило] Стевановић. – Год. 11, н. с., св. 5–6 (1961), стр. 162–179.
839. Примјена једног правописног правила у нашој штампи [писање назива организација, установа итд.] / А[сим] Пецо. – Год. 11, н. с., св. 5–6 (1961), стр. 180–193.
840. Корелације и поремећаји у њима / М[иливој] Павловић. – Год. 11, н. с., св. 5–6 (1961), стр. 194–195.
841. Једна акценатска алтернација у савременом српскохрватском језику [типа ју̀нак : јуна́ка; ло̀мим : ломимо́ итд.] / Берислав М. Николић. – Год. 11, н. с., св. 5–6 (1961), стр. 196–200.
842. Падежне синтагме с предлогом за / М[ихаило] Стевановић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 207–225.
843. Објашњење једне појаве формалне неконгруенције у броју / М[иливој] Павловић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 226–228.
844. Из правописне праксе: Реч-две о писању речи великим почетним словом / Св[етозар] Марковић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 229–233.
845. Облици топонима у књижевном језику / А[сим] Пецо. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 234–248.
846. Нека запажања о правилима новог Правописа у вези с писањем туђих имена / Мидхат Шамић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 249–254.
847. Откуда именици глад два рода и две промене / Душанка Игњатовић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 255–259.
848. Пракљача, перајка, пераљка, перач / Д[анило] Барјактаревић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 260–262

849. О глаголу обрести (се), обрети се / Драгољуб Д. Јеремић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 262–269.
850. Етимолошки приноси / Берислав М. Николић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 269–272.
851. Прилози упознавању живота и рада Александра Белића / Милоје Р. Николић. – Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 273–304.

1962. – Годиште 12, нова серија

852. Рекција глагола и облици њихове допуне / М[ихаило] Стевановић. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 1–11.
853. Акценат именица женског рода типа гла́ва, ви́ла / А[сим] Пецо. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 12–24.
854. О неким искуствима из рада са француским студентима / Биљана Шљивић Шимшић. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 25–34.
855. Гаснути (гаснути се) : гасити (гасити се) / О[лга] Ристић. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 35–40.
856. О семантичкој диференцијацији облика загризен и загрижен / Егон Фекете. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 41–46.
857. У Речки или у Речкој? / Славко Вукомановић. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 47–49.
858. Бранислав Грујић и Никола Шубин: Речник руско-српскохрватски и српскохрватско-руски са кратком граматиком руског језика : „Обод“, – Цетиње, 1961 / Владимир Гудков. – Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 50–56. | Приказ
859. Ремећења језичких система и језичке норме / М[ихаило] Стевановић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 65–77.
860. О једној особености прилога и прилошких синтагми у српскохрватском језику / И[рена] Грицкат. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 78–89.
861. Рекције и функције / М[иливој] Павловић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 90–93.
862. Нека запажања о преводима у нашој дневној и недељној штампи / Михаило Павловић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 94–104.
863. Деклинација поименичених придева / Б[ранислав] Милановић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 105–123.
864. Још о компаративу и компарацији / Душанка Игњатовић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 124–129.
865. Падеж објекта у негативним реченицама у савременом српскохрватском књижевном језику / Даринка Гортан Премк. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 130–148.
866. О акценту вокатива неких именица / М[илија] Станић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 149–155.
867. Акценатски вид проклизе и енклизе у српскохрватском језику / Берислав М. Николић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 156–178.
868. О облицима презента глагола да́хтати, др̀хтати и сл. / Драгољуб Д. Јеремић. – Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 179–191.
869. Придевска служба трпног придева од глагола који немају тог облика / М[ихаило] Стевановић. – Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 201–208.
870. Неке језичко-стилске одлике Матавуљеве прозе / Голуб Добрашиновић. – Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 209–232.
871. Акценат именица женског рода типа во́да, ко́за / А[сим] Пецо. – Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 233–245.

872. Слово ј у Србији пре Вука / Д[анило] Барјактаревих. – Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 246–251.
873. Белешке о језику и стилу Јакова Игњатовића у роману „Васа Решпект“ / Олга Банковић Тодоровић. – Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 252–269.
874. Акцент изведених именица у српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 270–279. | Уп. 882

1963. – Годиште 13, нова серија

875. За чување акценатског система књижевног језика / М[ихаило] Стевановић. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 1–10.
876. Структура семантичке мултиваленције / М[иливој] Павловић. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 11–17.
877. Нека запажања о речнику у нашем новом правопису / Св[етозар] Марковић. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 18–47.
878. Употреба збирних бројева са именицама у множини / Б[ранислав] Милановић. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 48–56.
879. О неким „икавизмима“ ијекавског изговора [сијао, гријао, гди, волија, усиђе-лица итд.] / А[сим] Пецо. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 57–63.
880. Синтагме с предлогом до с обзиром на својства предлога уопште / Даринка Гортан Премк. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 64–80.
881. О једној употреби предлога на / Славко Вукомановић. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 81–94.
882. Акцент изведених именица у српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 95–114. | Уп. 874
883. Шта и што у савременом српскохрватском језику / М[ихаило] Стевановић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 127–136.
884. О облику и деκлинацији имена места типа Бошњане, Рибаре у савременом књижевном језику / Бранислав Милановић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 137–168.
885. О Речнику Српске академије наука и уметности : Уз рецензију М. С. Московљевића / Митар Пешикан. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 169–196.
886. Придеви с наставцима -ив и -љив / М[ихаило] Стевановић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 197–207.
887. Новине у морфологији унесене најновијим именицама страног порекла / Душанка Игњатовић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 208–224.
888. Употреба израза „ради се о“ у књижевном језику / А[сим] Пецо. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 225–232.
889. Реч и контекст / Живојин Станојчић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 233–238.
890. Акцентовање узвика / Милорад Дешић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 239–245.
891. Прилог за утврђивање српскохрватске нормативне акцентуације / Берислав М. Николић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 246–264.
892. О пореклу и промени топонима Речка / Славко Вукомановић. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 265–270.
893. О званичном називу нашега језика / А[сим] Пецо. – Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 271–273.

1964–1965. – Годиште 14, нова серија

894. Продуктивност неких наставака којима се граде *nomina agentis* / М[ихаило] Стевановић. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 1–19.
895. Је ли Вук у Рјечник уносио речи из Горскога вијенца? / Р[адосав] Бошковић. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 20–26.
896. Језик наше медицинске литературе / Александар Ђ. Костић. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 27–42.
897. Стилске функције једног дијалектизма [вас] / Живојин Станојчић. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 43–48.
898. Двојаки облици једног изведеног придјева [сребрен и сребрн] / А[сим] Пецо. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 49–54.
899. Неколико допуна о употреби интерпункцијских знакова : Питања за дискусију / М[идхат] Шамић. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 55–61.
900. Нови правопис и транскрибовање италијанских имена / Момчило Д. Савић. – Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 62–65.
901. Падежна синонимика у језику Вука Стеф. Карацића / Љубомир Поповић. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 73–129.
902. Покушаји стварања српске научне терминологије средином прошлог века / И[рена] Грицкат. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 130–140.
903. Неколико ријечи о геолошкој терминологији / Илија Павићевић. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 141–149.
904. Радио-телевизија и језик / М[ихаило] Стевановић. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 150–155.
905. Око суфикса *ичаст* / Р[адосав] Бошковић. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 156–158.
906. Око два стиха из Горскога вијенца / Р[адосав] Б[ошковић]. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 159–161.
907. Пличина и плићина / А[сим] Пецо. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 162–165.
908. Гриња / Д[анило] Барјактаревић. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 166–168.
909. Прилози проучавању живота и рада Александра Белића : Из Белићеве преписке са Пером Ђорђевићем / Милоје Р. Николић. – Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 169–188.
910. Неке лексичко-стилске разлике, а не језичке варијанте / М[ихаило] Стевановић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 195–226.
911. Белешке етимолошке и граматичке / Р[адосав] Б[ошковић]. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 227–234.
912. Посесивни генитив и присвојни придев / М[иливој] Павловић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 235–238.
913. Значење и функције генитивне синтагме с предлогом од / М[ихаило] Стевановић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 239–262.
914. Једна група зависно-упитних реченица / Радоје Симић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 263–271.
915. Вукова Писменица и Мразовићева Славенска граматика / Берислав М. Николић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 272–273.
916. Два фонетска лика једне посуђенице [комад, комат] / А[сим] Пецо. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 274–283.
917. Проблем српскохрватске медицинске терминологије / Александар Ђ. Костић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 284–291.

918. Још о геолошкој терминологији / Илија Павићевић. – Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 292–299.

1966. – Годиште 15, нова серија

919. Глаголска времена у зависним реченицама : Према примерима из језика Вука Ст. Караџића / Р[адоје] Симић. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 1–57. | Уп. 927
920. Око суфикса *ica* / Р[адосав] Б[ошковић]. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 58–61.
921. Синтагме с генитивом и предлогом *c(a)* / М[ихаило] Стевановић. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 62–76.
922. Наслови – посебна категорија писане речи / И[рена] Грицкат. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 77–95.
923. Глаголски облици и симболика у „Играма“ Васка Попе / Душан Јовић. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 96–102.
924. Још о реџима (*likovima*) *što i šta* / N[ikola] Rončević. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 103–107.
925. Посесивна функција суфикса *-ица* у јужнословенској топонимији / В[ладислав] Лубас. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 108–113.
926. О неким питањима критичког издавања српских писаца / Берислав М. Николић. – Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 114–117.
927. Глаголска времена у зависним реченицама: Према примерима из језика Вука Ст. Караџића / Р[адоје] Симић. – Год. 15, н. с., св. 3–4 (1966), стр. 121–157. | Уп. 919
928. Генитивне синтагме с предлогом *код* и неке њихове опозиције / М[ихаило] Стевановић. – Год. 15, н. с., св. 3–4 (1966), стр. 158–179.
929. О начелима обраде и развијања стручне терминологије / Митар Пешикан. – Год. 15, н. с., св. 3–4 (1966), стр. 180–194.
930. Предлошки изрази у савременом српскохрватском језику / Љубомир Поповић. – Год. 15, н. с., св. 3–4 (1966), стр. 195–220.
931. О двојакном облику предлога у секвенци *c/ca* + падежни облик / Живојин Станојчић. – Год. 15, н. с., св. 5 (1966), стр. 257–287.
932. Употреба суфикса *-је* у језику неких српских и хрватских романтичарских песника / Олга Цвијић. – Год. 15, н. с., св. 5 (1966), стр. 288–294.
933. О једном случају падежне неконгруенције / Илија Павићевић. – Год. 15, н. с., св. 5 (1966), стр. 295–301.

1967. – Годиште 16, нова серија

934. Понављање почетног реченичног члана као стилско средство за истицање / Љубомир Поповић. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 1–21.
935. Два начина актуализације компонената односне реченице / П. А. Дмитријев. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 22–26.
936. Једна синтагма с аблативним генитивом у стилској функцији поређења и епитета / М[ихаило] Стевановић. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 27–31.
937. Релативно који и што / И[рена] Грицкат. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 32–48.
938. Граматичка асоцијативна средства у делу Хроника моје вароши М. Настасијевића / Живојин Станојчић. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 49–62.
939. Облици допуна уз глаголе: свирати, гудети, дувати, ударати и сл. / Е[гон] Фекете. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 63–77.

940. Две сродне синтаксичке конструкције [субјекатски генитив, субјекатски акузатив] / Игрутин Стевовић. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 78–83.
941. *Nomina agentis* изведена суфиксом -ло / Милица Бабић. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 84–92.
942. Јекавски облик једног прилога / А[сим] Пецо. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 93–96.
943. Лексичко-фразеолошке иновације условљене присношћу са писаним текстом и граматичким навикама / Јован Кашић. – Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 97–108.
944. Пасторални ономастички термини типа *duć* и *bač-* / М[иливој] Павловић. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 115–118.
945. Шта даје за проучавање глаголске семантике чиста (граматичка) перфектизација путем префиксације / Ирена Грицкат. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 119–126.
946. Утицај турског језика на фонетику штокавских говора / А[сим] Пецо. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 127–145.
947. Граматизоване потврдне/одричне категорије у књижевном српскохрватском језику / Живојин Станојчић. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 147–157.
948. Покушај структурног поређења српскохрватског и руског језика са нарочитим обзиром на аутоматске (типске) грешке Срба у руском језику / Наталија Радошевић. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 159–170.
949. Један периферијски староцрногорски говор (Мрковићки) у свјетлости историје језика, међудијалекатских и међујезичких појава / Лука Вујовић. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 171–192.
950. Невоље рада на нашим описним речницима / Митар Пешикан. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 193–204.
951. Одрозити се „на стандард“ или „на стандарду“ / Е[гон] Фекете. – Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 205–210.
952. Стилске фигуре у светлу језичких анализа / И[рена] Грицкат. – Год. 16, н. с., св. 4 (1967), стр. 217–235.
953. Облици другог дела сложеног предиката као допуне безлично употребљеног глагола требати / М[ихаило] Стевановић. – Год. 16, н. с., св. 4 (1967), стр. 237–243.
954. О систему заменичких речи / Митар Пешикан. – Год. 16, н. с., св. 4 (1967), стр. 245–267.
955. Проблем понављања једног реченичног дела / Љубомир Поповић. – Год. 16, н. с., св. 4 (1967), стр. 269–290.
956. За Вука и противу њега / М[ихаило] Стевановић. – Год. 16, н. с., св. 5 (1967), стр. 297–315.
957. Дијалекатске особине у пјесничком језику Алексе Шантића / А[сим] Пецо. – Год. 16, н. с., св. 5 (1967), стр. 317–339.
958. Неке особености изражавања атрибутивних односа у српскохрватском језику / П. А. Дмитријевић. – Год. 16, н. с., св. 5 (1967), стр. 341–349.
959. Реченице са елиптичним предикатом / Љубомир Поповић. – Год. 16, н. с., св. 5 (1967), стр. 351–373.

1968–1969. – Годиште 17, нова серија

960. Употреба неких предлога са а на крају и без њега / М[ихаило] Стевановић. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 1–9.
961. Глагол стати и семантичка супротност уз инфинитив / Мил[ивој] Павловић. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 10–22.
962. Јесу ли потребна ограничења? [прилози где, куда, камо] / П. А. Дмитријевић. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 23–40.
963. Неколико ситнијих синтаксичких балканизама у српскохрватском језику / И[рена] Грицкаг. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 41–51.
964. „О кукову дне“ – Ad calendae graecas / Велимир Михаиловић. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 52–58.
965. Ка основама акцентуације севернијих млађих новоштокавских говора / Берислав М. Николић. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 59–82.
966. Избор Александра Белића за академика / Милоје Р. Николић. – Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 83–96.
967. Научно дело Александра Белића : Уз десетогодишњицу његове смрти / М[ихаило] Стевановић. – Год. 17, н. с., св. 3 (1969), стр. 109–124.
968. Понављање речи ради стилског појачавања значења / Љубомир Поповић. – Год. 17, н. с., св. 3 (1969), стр. 125–142. | Уп. 975
969. Приступ обради падежних синтагми у средњој школи / Даринка Гортан Премк. – Год. 17, н. с., св. 3 (1969), стр. 143–154. | Уп. 981, 998, 1004, 1012, 1049
970. Ка основама акцентуације источнохерцеговачког дијалекта / Берислав М. Николић. – Год. 17, н. с., св. 3 (1969), стр. 155–169.
971. Језик у дневној штампи / М[ихаило] Стевановић. – Год. 17, н. с., св. 4 (1969), стр. 173–195.
972. Покушај стварања нових термина из астронаутике / Мил[ивој] Павловић. – Год. 17, н. с., св. 4 (1969), стр. 196–197.
973. Род и број топонима Неменикуће / Б[ранислав] Милановић. – Год. 17, н. с., св. 4 (1969), стр. 198–206.
974. Оскрнавити, оскрнавити, оскрнавити и слична лексичка образовања у нашем језику / Е[гон] Фекете. – Год. 17, н. с., св. 4 (1969), стр. 207–230.
975. Понављање речи ради стилског појачавања значења / Љубомир Поповић. – Год. 17, н. с., св. 4 (1969), стр. 231–246. | Уп. 968
976. Коректност језика је обавеза свих који пишу / М[ихаило] Ст[евановић]. – Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 247–256.
977. Разликовање властитих и апелативних имена у топонимији / Митар Пешикан. – Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 257–263.
978. О посесивном генитиву личних имена / Мирослав Б. Николић. – Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 264–283.
979. Турске позајмице неосманског порекла / М[илан] Адамовић. – Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 284–298.
980. Иницијалне консонантске групе у нашем књижевном језику / З[вездана] П[авловић] Стаменковић. – Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 299–306.
981. Приступ обради падежних синтагми у средњој школи / Даринка Гортан Премк. – Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 307–319. | Уп. 969, 998, 1004, 1012, 1049

1970–1971. – Годиште 18, нова серија

982. Стварање јединства књижевног језика Срба и Хрвата и данашње стање тог јединства / М[ихаило] Стевановић. – Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 1–79.
983. Лексичко благо нашег језика и нормативни однос према њему / М[итар] Пешикан. – Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 80–92.
984. Вук–Даничићеви акцентски принципи и наша стандардна прозодијска норма / А[сим] Пецо. – Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 93–102.
985. Придевске заменице са морфемом *-кв одн. *-кь у књижевном језику / Живојин Станојчић. – Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 103–109.
986. Терминолошка праксиологија неких наших старијих медицинских писаца / Александар Ђ. Костић. – Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 110–114.
987. О неким случајевима рефлексивности глагола у српскохрватском књижевном језику / Обрен Илић. – Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 115–124.
988. Однос основе и наставка -овати, -исати, -ирати глагола страног порекла / Олга Цвијић. – Год. 18, н. с., св. 3 (1970), стр. 131–161.
989. Прилог тумачењу конструкција типа глад ме и сл. / Живојин Станојчић. – Год. 18, н. с., св. 3 (1970), стр. 162–168.
990. Диј. цабрен – постан (unfettig) – етимолошки есеј / В[елимир] Михаиловић. – Год. 18, н. с., св. 3 (1970), стр. 169–170.
991. Дистрибуција облика инструментала сингулара заменица: ја, он/оно, она, ко, што, тај/то / Мирослав Б. Николић. – Год. 18, н. с., св. 3 (1970), стр. 171–186.
992. О потенцијалу П у књижевном језику / М[ихаило] Стевановић. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 195–200.
993. Један актуелан проблем наше фонетике : изговор и писање фонеме х / А[сим] Пецо. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 201–219.
994. Акцент интернационализама у савременом српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 220–228.
995. Одређивање језичког типа једног еуфемизма [обезличавање] / Ж[ивојин] Станојчић. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 229–234.
996. Прилог методима испитивања песничког језика на песми „Сопоћани“ Васка Попе / Душан Јовић. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 235–249.
997. Нешто о деklinацији властитих именица страног порекла у нашем језику / Е[гон] Фекете. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 250–262.
998. Приступ обради падежних синтагми у средњој школи / Даринка Гортан Премк. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 263–271. | Уп. 969, 981, 1004, 1012, 1049
999. Два случаја синтаксичке аналогије [дуго времена, често пута] / Радоје Сињић. – Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 272–282.

1972–1973. – Годиште 19, нова серија

1000. Поводом једног случаја употребе енклитике између делова синтагме / М[ихаило] Ст[евановић]. – Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 1–6.
1001. Основни принципи творбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 7–20. | Уп. 1009, 1018
1002. Један пример погрешне аналогије [Закарпатје] / А[сим] Пецо. – Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 21–25.
1003. Чиниоци континуитета у књижевном језику / Ж[ивојин] Станојчић. – Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 26–42.

1004. Приступ обради падежних синтагми у средњој школи / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 43–52. | Уп. 969, 981, 998, 1012, 1049
1005. Босанскохерцеговачки „Правописни приручник“ / Милија Станић. – Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 53–64.
1006. Глаголи на -ати са двојаком презентском основом / Бранислав Милановић. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 69–118. | Уп. 1032, 1094
1007. Семантичке девијације и интерференције / М[иливој] Павловић. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 119–134.
1008. С маргина двају прилога из два часописа [језичко-стилске грешке] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 134–141.
1009. Основни принципи творбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 142–154. | Уп. 1001, 1018
1010. О начинским реченицама са везником (а) да / Љубомир Поповић. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 155–164.
1011. Око облика допуне једног израза из правне терминологије [имати право на] / М[ихаило] Стевановић. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 165–169.
1012. Приступ обради падежних синтагми у средњој школи / Д[аринка] Г[ортан] Премк. – Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 170–180. | Уп. 969, 981, 998, 1004, 1049
1013. Немарност према језику у дневној штампи / М[ихаило] Стевановић. – Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 189–203.
1014. Предлози над, под, пред, и изнад, испод и испред с одговарајућим падежним облицима у функцији одређивања просторних односа / Драгана Мршевић. – Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 204–227.
1015. Предлог код уз генитив глаголских и других апстрактних именица у функцији одређивања времена и његове семантичко-синтаксичке опозиције / Милица Радовић Тешић. – Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 228–255.
1016. Из текстилне терминологије / Миро Ј. Арсенијевић. – Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 256–264.
1017. Старословенска adiectiva possessiva на њћ / Р[адосав] Бошковић. – Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 265–272.
1018. Основни принципи творбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 273–286. | Уп. 1001, 1009

1973–1974. – Годиште 20, нова серија

1019. Институт за српскохрватски језик и програми његова рада / М[ихаило] Стевановић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 1–10.
1020. Трећина посла на изради великог речника САНУ / Митар Пешикан. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 11–22.
1021. Језички часописи Института : Оснивање часописа и њихов карактер – пре II светског рата и за 10 послератних година (1950–1960) / М[ихаило] Стевановић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 23–31.
1022. Засебне књиге Института / Мих[аило] Стевановић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 31.
1023. Часописи Института за неколико последњих година (од 1960. до данас) : Српски дијалектолошки зборник / Берислав М. Николић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 31–37.

1024. Часописи Института за неколико последњих година (од 1960. до данас) : Јужнословенски филолог од 1960 до данас / Ж[ивојин] Станојчић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 37–40.
1025. Часописи Института за неколико последњих година (од 1960. до данас) : Наш језик од 1960 до данас / Љ[убомир] Поповић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 40–41.
1026. О сталној рубрици „Језичке поуке“ у Нашем језику / Душанка Игњатовић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 41–44.
1027. Попис расправа и чланака објављених у Јужнословенском филологу и Нашем језику / Јованка Миловановић. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 45–143. | Библиографија
1028. Поводом седамдесетогодишњице рођења и одласка у пензију професора Михаила Стевановића / [приредила Даринка Гортан Премк]. – Год. 20, н. с., св. 1–5 (1973–1974), стр. 145–156.

1975. – Годиште 21, нова серија

1029. „Језички неспоразуми“ / М[ихаило] Стевановић. – Год. 21, н. с., св. 1–2 (1975), стр. 1–6.
1030. Основни типови фразеолошких обрта у савременом српскохрватском књижевном језику / Берислав М. Николић. – Год. 21, н. с., св. 1–2 (1975), стр. 7–13.
1031. Један категоријски случај глаголске хомонимије и формалне двовидности [надавати, 'доста дати' : надавати итератив према надати] / Митар Пешикан. – Год. 21, н. с., св. 1–2 (1975), стр. 14–25.
1032. Глаголи на -ати са двојаком презентском основом / Бранислав Милановић. – Год. 21, н. с., св. 1–2 (1975), стр. 27–124. | Уп. 1006, 1094
1033. Научници и књижевници о Даничићу / [припремио] Милија Станић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 137–140.
1034. Рјечник хрватскога или српскога језика ЈАЗУ и његов први уредник Ђуро Даничић / Павле Рогић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 141–150.
1035. Око неких старосрпских личних хипокористика [Драгле, Драгље, Будља] / Радосав Бошковић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 151–157.
1036. Фреквенција сажетих и несажетих облика у зависним падежима заменица мој, твој, свој и који у савременом српскохрватском књижевном језику / Мирослав Николић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 158–166.
1037. О једној појави дисимилације у речима страног порекла (контингент – контингент и сл.) / Слободанка Бошков. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 167–171.
1038. Акценат презимена на -овић (-евић) са двосложном и вишесложном основом / Милија Станић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 172–183.
1039. Још о акценту презимена на -овић / -евић : уз чланак М. Станића / М[итар] Пешикан. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 183–186.
1040. Подаци анкете о акценту презимена на -овић (-евић) / Милосав Тешић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 186–193.
1041. [четврти] IV међународни састанак слависта у Вукове дане / Љиљана Јухас. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 194–195.
1042. Награда Радио-телевизије Београд Речнику САНУ / М[ирослав] Николић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 195–196.
1043. Оснивање Комисије Радио-телевизије Београд за српскохрватски језик / М[ирослав] Николић. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 196–197.

1044. Уз годишњицу смрти проф. Миливоја Павловића : Библиографија радова пок. проф. Миливоја Павловића у „Нашем језику“ / Уредништво Нашег језика. – Год. 21, н. с., св. 3 (1975), стр. 198–199.
1045. Стилистичка схватања Александра Белића : Уз петнаестогодишњицу смрти нашег великог научника / Берислав М. Николић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 203–214.
1046. Три старе именице које нису то [Јурећ, Дечанин, Хаарц] / Радосав Бошковић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 215–222.
1047. Граница слога и неке појаве у вези са њом / А[сим] Пецо. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 223–229.
1048. Прилог проучавању Ђура Даничића као акцентолога / Берислав М. Николић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 230–232.
1049. Приступ обради падежних синтагми у средњој школи / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 233–239. | Уп. 969, 981, 998, 1004, 1012
1050. Писање арапских речи у српскохрватском језику / Дарко Танасковић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 240–254.
1051. Замена арапских гласова у традиционалним српскохрватским арабизмима / Никола Родић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 254–261.
1052. Транскрипција арапских имена у светлу наше правописне и језичке норме : уз чланак Д. Танасковића / Митар Пешикан. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 261–266.
1053. Неколико примера транскрипције арапских имена / Дарко Танасковић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 266–267.
1054. О етнику Косовац и Косовар / Н[икола] Родић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 268–269.
1055. Род именице мито / М[илица] Вујанић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 269–270.
1056. О употреби двају глагола: 1. користити (се); 2. захвалити (се) / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 270–274.
1057. Савјетовање у Сарајеву о раду на пројекту „Школска терминологија“ / Мевлида Караца Гарић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 275–276.
1058. [пети] V међународни састанак слависта у Вукове дане / Љиљана Јухас. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 276–278.
1059. Прва југословенска ономастичка конференција / Звездана Павловић. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 278–279.
1060. Трајни лингвистички значај Симоновићеве термилошке грађе : In memoriam аутору „Ботаничког речника“ / Митар Пешикан. – Год. 21, н. с., св. 4–5 (1975), стр. 280–281.

1976–1977. – Годиште 22, нова серија

1061. Белић о „Нашем језику“ и нашим задацима : Уз стогодишњицу рођења Александра Белића, оснивача и првог уредника часописа „Наш језик“ / [приредила] Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 3–7.
1062. Иако неопходна, ревизија норме књижевног језика треба да се врши опрезно / М[ихаило] Стевановић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 8–14.
1063. Један половино објашњен суфикс српскохрватски [-аћ] / Радосав Бошковић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 15–17.
1064. Прилог нормирању ријечи оријенталног поријекла у нашем језику / А[сим] Пецо. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 18–23.

1065. Турске позајмице неосманског порекла / М[илан] Адамовић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 24–34.
1066. О упрошћавању сугласничких скупова стн, здн, штн, ждн у придевским облицима / Милица Вујанић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 35–42.
1067. Деклинабилност и индеклинабилност бројева два, три, четири / Гојко Краљевић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 43–52.
1068. Променљивост бројева 2–4 у штоковским говорима / Мирослав Николић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 52–56.
1069. Неки подаци и ставови о променљивости бројева / [припремила] Милица Радовић Тешић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 56–63.
1070. Речник САНУ као путоказ за правилан однос према туђицама / Мирослав Тешић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 64–67.
1071. Старање француског радија и телевизије о језичкој култури / Драгана Мршевић Радовић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 68–69.
1072. О утицају радија, телевизије и других новинарских служби на језичку културу / Митар Пешикан. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 69–76.
1073. Питања и одговори [индивидуалне речи; велико слово у називима с двоструком одредбом] / М[илица] Вујанић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 76–78.
1074. Питања и одговори [транскрипција и адаптација речи из пољског и руских презимена на -нин] / Гордана Јовановић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 78–79.
1075. Девета књига Речника САНУ / З[орица] Г[олубовић] С[тановић]. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 80.
1076. Научни скуп посвећен Даничићевом јубилеју у организацији САНУ и ЈАЗУ / М[илорад] Симић. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 81–82.
1077. Дисертације са сербокroatистичком тематиком у СССР / М[аријана] П. Киршова. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 82–85.
1078. Берислав Николић / Уредништво Нашег језика. – Год. 22, н. с., св. 1–2 (1976), стр. 86–91.
1079. Речник и језичка култура : Поводом изласка из штампе последње књиге Рјечника ЈАЗУ / Живојин Становић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 95–97.
1080. О босанско-херцеговачкој деклинацији *Sálko, Sálkē* : неколико речи / Радосав Бошковић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 98–100.
1081. Предлог код с генитивом неправих (конкретизованих) глаголских именица / Милица Радовић Тешић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 101–115.
1082. Поводом неких предлога за допуну правила о знацима интерпункције / М[ихаило] Стевановић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 116–122.
1083. Још о промени именица типа Раде / М[илија] Станић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 123–125.
1084. Начелна и конкретна питања транскрипције имена из далекоисточних језика / Митар Пешикан. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 126–137.
1085. Кинеска географска имена у нашој картографији / Радмила Ковачевић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 137–143.
1086. Особености кинеских властитих имена / Li Ju-Giu. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 143–146.
1087. Правила и примери транскрипције јапанских географских имена / Никола Родић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 146–149.
1088. Глаголи уснити и уснути / Милица Вујанић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 150–152.

1089. Потреба сарадње ономастичара и географа / Звездана Павловић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 153–155.
1090. О српскохрватским и албанским именицама на -ар : Поводом облика Косовар / Драгутин Мићовић. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 155–157.
1091. [шести] VI међународни научни састанак слависта у Вукове дане / Љ[иљана] Јухас. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 158–160.
1092. О једном корисном термилошком приручнику [Научно-технички речник руско-српскохрватски] / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 160–161. | Приказ
1093. Уз Речник жаргона [Д. Андрића] / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 22, н. с., св. 3 (1976), стр. 161–162. | Приказ
1094. Глаголи на -ати са двојаким презентском основном / Бранислав Милановић. – Год. 22, н. с., св. 4–5 (1977), стр. 163–306. | Уп. 1006, 1032

1977–1978. – Годиште 23, нова серија

1095. Уз Речник српскохрватског књижевног језика : неколико података и неколико речи / Даринка Гортан Премк. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 3–5.
1096. О етимолошком и секундарном х и о једном глаголском дублету [обрва/опхрва] / Бранислав Милановић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 6–20.
1097. Зависносложене реченице за исказивање експесивности / Љубомир Поповић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 21–29.
1098. О изведеницама типа усисивач / Мирослав Николић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 30–36.
1099. Однос граматичких и лексичких средстава за диференцирање значења у српскохрватском и руском језику / Радмило Маројевић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 37–44.
1100. Порекло термина орг у векторском рачуну / Татомир Анђелић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 45–46.
1101. О значењу речи лила / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 47–49.
1102. Употреба и семантичка вриједност глагола умријети и преминути / Драго Ћупић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 49–52.
1103. Латинско *fundamentum* у једном народном говору / Милосав Тешић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 53.
1104. Оглед о неким недостацима језика дневне штампе / М[ихаило] Стевановић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 54–64.
1105. Потреба даљег рада на правописним питањима [мерне јединице, Либија и цамахирија и итетици, транскрипција, писање назива предузећа] / Мустафа Ајановић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 65–69.
1106. Ораховчанин и Ораховичанин, ораховачки и ораховички / Ј[ордан] Моловић. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 69–71.
1107. Напомене о неким нормативним питањима / Митар Пешикан. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 71–82.
1108. Савјетовање о правописној проблематици у Босни и Херцеговини / А[сим] Пецо, Митар Пешикан. – Год. 23, н. с., св. 1–2 (1977), стр. 83–84.
1109. Десет томова Речника САНУ / Митар Пешикан. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 87–92.
1110. Жива (*hydrargyrum*) у јужнословенским језицима / Фрањо Већеслав Мареш. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 93–94.

1111. О двозначним конструкцијама / Љубомир Поповић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 95–103.
1112. Функција и значење присвојне заменице мој / Милица Радовић Тешић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 104–113.
1113. Поводом чланка: о скраћеницама и „нефонетичности“ нашег правописа / М[ихаило] Стевановић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 114–121.
1114. Неке фразеолошке особености спортског језика / Драгана Мршевић Радовић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 121–129.
1115. Против двосмислености и нејасноће / Гојко Краљевић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 129–132.
1116. Карактеристике српскохрватске терминологије металургије праха у поаређењу са руском / Стаменка М. Радић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 133–146.
1117. О језичком благу у вези с употребом речи „тежина“ / Данило Каменаровић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 147–149.
1118. Тридесет година рада Института за српскохрватски језик / Бранислава Аранђеловић Живковић. – Год. 23, н. с., св. 3–4 (1978), стр. 150–165.
1119. Основе књижевног језика Проте Матије Ненадовића / Д[ушан] Јовић. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 169–174.
1120. Творба именица суфиксима на -(а)ц / Стјепан Бабић. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 175–186.
1121. О префиксоидима у српскохрватском језику / Иван Клајн. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 187–198.
1122. Семантичке разлике и употребне вредности придева српски и србијански / Егон Фекете. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 199–209.
1123. Типични случајеви колебања конгруенције у приповеткама Исака Самоковлије / Петар Ђукановић. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 210–215.
1124. Прилог разради опште концепције уџбеника / Смиљка Васић. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 216–224.
1125. Неколико речи о термилошким задацима писаца уџбеника / Д[аринка] Г[ортан] Премк. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 224–225.
1126. Питања и одговори [називи занимања] / [Митар Пешикан]. – Год. 23, н. с., св. 5 (1978), стр. 226–228.

1979–1980. – Годиште 24, нова серија

1127. О неким појавама амбивитета у вези са комбиновањем детерминације и координације / Љубомир Поповић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 3–20.
1128. Два „неправилна“ глагола VIII (Белићеве) врсте [спати, ћутати] / Бранислав Милановић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 21–33.
1129. О појави термина речник и његовој афирмацији у српској лексикографији / Владимир Гудков. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 34–39.
1130. Дистрибуција наставака генитива множине именица женског рода с основом на групу сугласника / Милица Радовић Тешић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 40–55.
1131. Номинација цвјетног праха у стручној и народној пчеларској терминологији / Саво Пујић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 56–62.
1132. Неки проблеми савремене језичке културе / Асим Пецо. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 63–66.
1133. Употребна вредност језика / Смиљка Васић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 66–68.

1134. Пuteви и услови сређивања наше језичке нормe / Митар Пешикан. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 68–80.
1135. Незнање које се јавно препоручује [овлашћен/овлаштен] / Милорад Симић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 80–81.
1136. Русоов, а не Русовљев / Јордан Моловић. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 81.
1137. Нека питања методике рада на творби речи / Маријана Киршова. – Год. 24, н. с., св. 1–2 (1979), стр. 82–91.
1138. Јован Суботић као граматичар / Ирена Грицкаг. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 95–106.
1139. О граматичкој информацији и семантичкој идентификацији у великом описном речнику / Д[аринка] Гортан Премк. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 107–114.
1140. О дефиницијама у Речнику САНУ / Милорад Дешић. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 115–128.
1141. Нека размишљања о класификацији и о промени глагола у савременом српскохрватском језику / Т[атјана] П. Попова. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 129–138.
1142. Још о класификацији српскохрватских глагола / Митар Пешикан. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 139–146.
1143. Нека размишљања о стандардизацији нашег језика / А[сим] Пецо. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 147–152.
1144. Бринемо ли се довољно о језику / Драго Ћупић. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 152–161.
1145. О значењу придева писмен / А[сим] Пецо. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 161–163.
1146. Дистинктивна вредност придевских облика писан, писани и писмен, писмени / Е[гон] Фекете. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 163–169.
1147. Једна непотпуна синтагматска детерминација [конструкција типа историјски и споменици културе] / Драго Ћупић. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 169–172.
1148. Језик песника / Ј[ордан] Моловић. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 172–173.
1149. О неким питањима из области нормe књижевног језика : уз прилог Ј. Моловића [гл. облици гл. дељати, јахати, стајати; покретни вокали; акузатив живо/неживо] / Слободанка Бошков. – Год. 24, н. с., св. 3 (1980), стр. 173–177.
1150. О аспектима семантичке анализе / Т[атјана] Батистић. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 183–216.
1151. Гласовне промене у проклизи у српскохрватском језику на основу експерименталних истраживања / Зорка Кашић. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 217–246.
1152. О варијантама једне речи [гло/тле/тли] / Бранислав Милановић. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 247–260.
1153. О једном глаголу на -ати са двојакoм основом презентa [шкакљати] / Петар Ђукановић. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 261–265.
1154. Стилистичке вриједности личног имена у прози Хасана Кикића / Асим Пецо. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 266–271.
1155. Двојаки облици глагола мрети/мријети / М[итар] Пешикан. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 272–275.
1156. Одговор на једно питање [Шлеска или Шљонск] / М[итар] Пешикан. – Год. 24, н. с., св. 4–5 (1980), стр. 276–277.

1981–1982. – Годиште 25, нова серија

1157. Лексикографски поступак у речницима САНУ и ЈАЗУ : приказан на глаголима са префиксом за / Ирена Грицкат. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 3–23.
1158. Рјечник ЈАЗУ као показатељ јединствености хрватскосрпског дијасистема и посебности варијаната стандардног језика / Драгица Малић. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 24–62.
1159. Придевска негација префиксима (не-, а-, дис-, без-) / Дана Бошков. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 63–67.
1160. Звоно и комоњити се – реликти архаичне словенске лексике у штокавским говорима / Вјеслав Борниш. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 68–73.
1161. Штокавско-чакавска размеђа / Асим Пецо. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 74–81.
1162. Именице с наставцима -у/-ију у генитиву множине / Мирослав Николић. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 82–99.
1163. Питања и одговори / Митар Пешикан. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 100–105.
1164. Питања и одговори / Д[аринка] Г[орган] Премк. – Год. 25, н. с., св. 1–2 (1981), стр. 106.
1165. Свака истоветност или сличност у два језика није позајмица, одн. утицај једног од њих на други / М[ихаило] Стевановић. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 111–117.
1166. Функционалност турцизама у роману „Дервиш и смрт“ Меше Селимовића / А[сим] Пецо. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 118–128.
1167. О множинским облицима неких именица са варијабилном (неједнакосложном) основом [тело, подне] / Владимир Гудков. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 129–135.
1168. Употреба приједлога преко у српскохрватском стандардном језику / Милош Ковачевић. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 136–158.
1169. О сложеном начину компарације у српскохрватском / В[ладимир] Гудков. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 159–161.
1170. Улога локалног говора у развијању говорне културе ученика / Милорад Дешић. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 162–166.
1171. Занимљива граматика : Милан Шипка: Занимљива граматика, изд. Школска књига, Загреб, 1981, 151 стр. / Милија Станић. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 167–168. | Приказ
1172. Напредак у стручној обради писања арапских имена код нас / Митар Пешикан. – Год. 25, н. с., св. 3 (1981), стр. 169–180.
1173. За континуитет у књижевном језику и у његовом усавршавању / Ж[ивојин] Станојчић. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 183–188.
1174. Морфема -тељ- у савременом српскохрватском језику / Стана Ристић. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 189–230.
1175. Полисемија и хомонимија у рјечницима савременог српскохрватског језика / Милорад Дешић. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 231–241.
1176. О дистрибуцији фонема уз иницијално г у српскохрватском језику / Васа Павковић. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 242–247.
1177. О основама маљин- и маљин – : одговор Асиму Пеци / Милан Могуш. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 248–254.
1178. Неколико напомена уз претходни чланак проф. М. Могуша / А[сим] Пецо. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 254–264.

1179. Поводом неких спорних језичких питања у „Енциклопедији Југославије“ / Митар Пешикан. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 265–268.
1180. О једном случају употребе предлога с(а) / Ратомир Цвијетић. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 269–272.
1181. О „правилном“ и уобичајеном у књижевном језику / Ј[ордан] Моловић. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 273–279.
1182. О обради транскрипције кинеских имена у оквиру нормативистичких пројеката у БиХ / Митар Пешикан. – Год. 25, н. с., св. 4–5 (1982), стр. 280–292.

1983–1985. – Годиште 26, нова серија

1183. Пола века од покретања „Нашег језика“ / Митар Пешикан. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 3–5.
1184. Морфема -тељ- у комбинацији са другим суфиксним морфемама / Стана Ристић. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 6–24.
1185. Још једном о аналитичком компаративу у српскохрватском / Милан Сурдучки. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 25–33.
1186. О лексичким синонимима / Милорад Дешић. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 34–41.
1187. О речнику нових речи [Ј. Ђирилова] / Д[аринка] Г[ортан] Премк. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 42–47. | Приказ
1188. Моја последња о мајлину / Милан Могуш. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 48–49.
1189. О речима заблудан, заблудан и блештати, блештати / Мирослав М. Николић. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 50–53.
1190. О именици стопало/стопала / Селена Сеферовић Арсеновић. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 54–56.
1191. Ђуричин или Ђурицин / Милија Станић. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 57–58.
1192. Уз осамдесетогодишњицу рођења Михаила Стевановића / Даринка Гортан Премк. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 59–60.
1193. Попис расправа и чланака – Наш језик XXI – XXV / Јованка Миловановић. – Год. 26, н. с., св. 1 (1983), стр. 61–69. | Библиографија
1194. Радосав Бошковић : 1907–1983 / Михаило Стевановић. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 73–82.
1195. Допринос српских писаца стварању књижевног језика у другој половини XIX века / Егон Фекете. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 83–93.
1196. О неким појмовима и њиховој примјени у језичкој анализи / Татјана Батистић. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 94–138.
1197. Српскохрватска лексикографија XIX века : преглед лексикографских концепција / Даринка Гортан Премк. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 139–146.
1198. Именице орах и орао, глаголи ићи и јести : из моје дијалектолошке биљежнице / Асим Пецо. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 147–151.
1199. Етник, ктетик и норма : поводом облика Козарчанин и козарачки / Божо Ђорић. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 152–159.
1200. Предавање Александра Белића у Москви 1898. године / Ђорђе Живановић. – Год. 26, н. с., св. 2–3 (1984), стр. 160–164.
1201. Извори супстанције и структуре српскохрватског књижевног језика / Живојин Станојчић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 167–180.
1202. Структура слога и проблем силабизације у српскохрватском језику / Радоје Симић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 181–204.

1203. Именичка образовања с префиксима над- и под- / Милица Радовић Тешић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 205–219.
1204. Неки случајеви конгруенције у језику Марка Миљанова / Бранислав Остојић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 221–227.
1205. Гласовне промене у енклизи / Зорка Кашић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 228–233.
1206. Неки проблеми српскохрватске дијалектолошке номенклатуре / Драгољуб Петровић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 234–240.
1207. Термин видео / Јасмина Михајловић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 241–252.
1208. Из проблематике именица с месним значењем / Ивана Прибићевић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 253–260.
1209. Негација уз инфинитив и рјечцу да + презент / Милорад Ћирковић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 261–263.
1210. Писање сложених скраћеница / Душан Николић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 264–268.
1211. Напомене уз два претходна прилога / Митар Пешикан. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 269–272.
1212. Око часа и сата / Митар Пешикан. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 273–275.
1213. О актуелним проблемима нашег књижевног језика / Павле Ивић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 276–281. | Хроника
1214. Четврт века од смрти Александра Белића / Д[раго] Ћупић. – Год. 26, н. с., св. 4–5 (1985), стр. 282.

1986–1988. – Годиште 27, нова серија

1215. Усмјеравање језичког описа – од граматике до комуникацијске компетенције / Татјана Батистић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 3–37.
1216. Употреба инфинитива у језику А. Шеное, М. Глишића, З. Мајдака и Д. Ненадића / Владо Ђукановић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 38–66.
1217. О једном синтаксичком и семантичком моделу сложених реченица са каузалном клаузом која се уводи везником што / Ксенија Милошевић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 67–71.
1218. Прилог проучавању варијабилних именичких облика генитива множине / В[ладимир] П. Гудков. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 72–76.
1219. Појаве недеклинирања географских имена у синтагми са номенклатурним термином / Богољуб Станковић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 77–89.
1220. Примери фонетске и творбене адаптације старије књижевне лексике у Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ / Гордана Јовановић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 90–92.
1221. О неким дијалектолошким класификационим терминима / А[сим] Пецо. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 93–100.
1222. Спорни везник с обзиром да / Милош Ковачевић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 101–113.
1223. О облицима видилац/вид(ј)елац / М[ирослав] Николић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 114–117.
1224. Око алтернативне употребе двају облика у другом делу сложеног футура / Вида Стевановић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 118–124.
1225. Око сата и часа / Мирослав Крвар. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 125–129.

1226. Још о часу и сату : писмо једног читаоца / Томислав Илић. – Год. 27, н. с., св. 1–2 (1986), стр. 130–132.
1227. Прилози допуњавању и осавремењавању наше правописне норме / Павле Ивић [et al.]. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 137–158.
1228. Уз претходни прилог / Митар Пешикан, Асим Пецо. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 159–160.
1229. Стандардни српскохрватски језик у оквиру савремених двојезичних речника (са српскохрватским као првим језиком) / Егон Фекете. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 161–170.
1230. Усмјеравање језичког описа – од граматике до језичке компетенције / Татјана Батистић. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 171–223.
1231. Уз теорију о врстама речи / Радоје Симић. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 224–241.
1232. Оквири употребе наставака -а и -и у генитиву множине именичке друге деklinације / Владимир Гудков. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 242–278.
1233. Писање имена из холандског језика / Јелица Новаковић Лопушина. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 279–284.
1234. Како да изговарамо Вуково презиме / Милија Станић. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 285–287.
1235. Ужичка лексика у Вуковом Рјечнику из 1852. / Мирослав Николић. – Год. 27, н. с., св. 3–4 (1987), стр. 288–291.
1236. Наука о српском језику код Срба у другој половини XIX века / Ирена Грицкаг. – Год. 27, н. с., св. 5 (1988), стр. 295–323.
1237. Епистоларни стил Вука Караџића / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 27, н. с., св. 5 (1988), стр. 324–331.
1238. Опсервације о варирању компаративних облика / Владимир Гудков. – Год. 27, н. с., св. 5 (1988), стр. 332–336.
1239. Прилози допуњавању и осавремењавању наше правописне норме (II) / Павле Ивић [et al.]. – Год. 27, н. с., св. 5 (1988), стр. 337–362.
1240. О транскрипцији Арбанашких (Албанских) имена / Драгутин Мићовић. – Год. 27, н. с., св. 5 (1988), стр. 363–365.

1988–1990. – Годиште 28, нова серија

1241. О отвореним друштвеним проблемима нашег језика / Уредништво Нашег језика. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 3–7.
1242. Потреба заштите ћирилице / Уредништво Нашег језика. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 8–10.
1243. Обликовање инструментала једине у именичкој трећој деklinацији / Владимир Гудков. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 11–24.
1244. Гласовна структура риме и њена функција у поезији Бранка Миљковића / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 25–41.
1245. Аугментативи са суфиксом -ина, -етина, -урина у Вуковом речнику / Маријана Киршова. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 42–54.
1246. Контекст и типови лексичке хомонимичности / Данко Шипка. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 55–59.
1247. Прилози допуњавању и осавремењавању наше правописне норме (III) / Павле Ивић [et al.]. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 60–88.
1248. Трансфонемизација српскохрватске антропонимије / Игор Гостл. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 89–101.

1249. Још о прилагођавању имена из енглеског и италијанског језика / Митар Пешикан. – Год. 28, н. с., св. 1–2 (1988), стр. 102–105.
1250. Допринос Александра Белића развоју и афирмацији наставе српскохрватског језика / Милорад Дешић. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 109–122.
1251. Зависна реченица са спецификативном значењем / Милош Ковачевић. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 123–135.
1252. О дистрибуцији алтернативних наставака у облицима инструментала једине именичке прве деκлинације / Владимир Гудков. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 136–157.
1253. О лексици у прози Воје Чолановића / Васа Павковић. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 159–182.
1254. Поводом једног Његошевог стиха [Рећи ћу јој да сам со сијао] / Драгана Мршевић Радовић. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 182–186.
1255. Исходати 2 часа, истрчати 9,85 секунди и сл. / Весна Тешић. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 187–189.
1256. Баснодром / Сања Тирић. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 189–190.
1257. Предлог поправке амандмана XXVI на Устав СР Србије / Уредништво Нашег језика. – Год. 28, н. с., св. 3 (1989), стр. 191–193.
1258. Став САНУ о језику : уз расправу о језичким одредбама у уставу СР Хрватске / Уредништво Нашег језика. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 197–199. | Summary
1259. Рад на осавремењавању наше правописне норме / Митар Пешикан. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 200–213. | Summary
1260. Прилог дискусији о описним и односним придевима у српскохрватском језику / Ирена Грицкаг. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 214–223. | Summary
1261. Обликовање вокатива једине именичке I деκлинације у књижевним текстовима XX века / Владимир П. Гудков. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 224–240. | Summary
1262. О нужности студиознијег приступа проучавању пасивних конструкција с трпним партиципима / Владимир П. Гудков. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 241–245. | Summary
1263. Један нарочити тип напоредних конструкција с придевским односним реченицама / Љубомир Поповић. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 246–261. | Summary
1264. Фонолошка структура риме и неки аспекти њене реализације у поезији Десанке Максимовић / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 262–287. | Summary
1265. Рјечници језика писаца – велики задатак наше лексикографије / Милорад Дешић. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 288–294. | Summary
1266. Симетрија и асиметрија у антонимским релацијама / Данко Шипка. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 295–301. | Summary
1267. Из историје српскохрватских израза [ићи од Понтија до Пилата; слаги (кога) од попа до ковача] / Д[рагана] Мршевић Радовић. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 302–308. | Summary
1268. Још једном о творбеном статусу именица баснодром, ракетодром / Галина П. Тиргова. – Год. 28, н. с., св. 4–5 (1990), стр. 309–312. | Summary

1991–1994. – Годиште 29, нова серија

1269. Правила писања великог слова / Митар Пешикан. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 1–34. | Summary

1270. Приноси српскохрватској етимологији (I) [жамља, коњ, испрел, прења, султан] / Вјеслав Бориш. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 35–48. | Summary
1271. О терминолошким јединицама и њиховој обради у Речнику САНУ / Даринка Гортан Премк. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 49–54. | Summary
1272. Гранање значења речи које означавају кућу и њене делове / Рајна Марковић. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 55–76. | Summary
1273. Однос околишних делова према времену / Ђорђе Оташевић, Биљана Сикимић. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 77–81. | Summary
1274. О једном значењу речи „насељеник“ / Весна Ломпар. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 82–83. | Summary
1275. Придеви одређеног и неодређеног вида у делима Ђамила Сијарића / Хаснија Мурагагић Туна. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 84–95. | Summary
1276. Гласовна структура стиха / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 96–111. | Summary
1277. Два прилога Стојана Новаковића нашој акцентологији / Асим Пецо. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 112–122. | Summary
1278. О мењању географских имена и урбаних микропонима / Митар Пешикан. – Год. 29, н. с., св. 1–2 (1991), стр. 123–130. | Summary
1279. Уз монографију „Пет векова српског штампарства“ : Поводом 500-годишњице штампања Октоиха првогласника црнојевићког, прве ћириличке књиге на словенском југу / Митар Пешикан. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 131–154. | Резюме
1280. Српскохрватски језик у бугарским лексикографским приручницима / Лили Лашкова. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 155–161. | Резюме
1281. Енклитика и квантитет / Асим Пецо. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 165–172. | Резюме
1282. Инструментал за живо у пасивним конструкцијама / Срето Танасић. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 173–181. | Резюме
1283. О неким врстама српскохрватских именичких сложеница : у књижевним текстовима и речницима / Маријана Киршова. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 182–196. | Резюме
1284. Песничке метафоре Бранка Радичевића / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 197–228. | Резюме
1285. Лексички систем и лексичко значење : преглед општих појмова / Стана Ристић. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 229–234. | Резюме
1286. Из кинолошке терминологије / Васа Павковић. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 235–241. | Резюме
1287. Прилог расправи о писању великог и малог слова / Драгољуб Збиљић. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 241–254. | Summary
1288. На чему је наш књижевни језик данас / Митар Пешикан. – Год. 29, н. с., св. 3–4 (1993), стр. 255–257.
1289. Поређење понуђених правописних правила / Митар Пешикан. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 259–278. | Резюме
1290. Ка могућој класификацији страних речи с најучесталијим префиксима грчког и латинског порекла / Марко Поповић. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 279–300. | Summary
1291. Стране речи у описним речницима са аспекта лексичког нормирања / Стана Ристић. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 301–305. | Резюме
1292. Садржај речника неологизама / Ђорђе Оташевић. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 306–317. | Summary

1293. Терминологија куће и покућства у Судимљи под Копаоником / Драгана Исалиовић. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 318–326. | Резюме
1294. О читању скраћеница / Егон Фекете. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 327–331. | Zusammenfassung
1295. О дугим енклитикама у српском књижевном језику / Мирослав Николић. – Год. 29, н. с., св. 5 (1994), стр. 332–337. | Резюме

1995–1996. – Годиште 30, нова серија

1296. Ђуро Даничић : Поводом 170. годишњице рођења / Драго Ђупић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 1–14. | Резюме
1297. Недеклинабилне именице у српском језику / Мирослав Николић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 15–43. | Резюме
1298. О употреби глагола трепати / Срето Танасић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 44–52. | Резюме
1299. Страни лексички елементи и ћирилично писмо / Егон Фекете. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 53–62. | Zusammenfassung
1300. Коса црта (/) као интерпункцијски знак / Милица Радовић Тешић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 63–66. | Резюме
1301. Нормативност и лексичко нормирање у дескриптивној лексикографији / Стана Ристић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 67–75. | Резюме
1302. О структури и семантици деривата / Даринка Гортан Премк. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 76–81. | Резюме
1303. Један експанзивни тип нових именичких сложеница : Беобанка и сл. / Мирослав Николић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 82–87. | Резюме
1304. Значење придева са префиксом не- / Ђорђе Оташевић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 88–95. | Summary
1305. Новозабележена народна имена гљива / Ибрахим Хацић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 96–108. | Резюме
1306. Стилистика на српском језичком подручју : кратак историјски преглед / Милосав Ж.Чаркић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 109–121. | Résumé
1307. „Београдски стил“ – преломни период у развоју српског стандардног језика / Владо Ђукановић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 122–132. | Summary
1308. О правописној норми у српској језичкој култури / Митар Пешикан. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 133–147. | Резюме
1309. Садржај часописа чији је издавач (или суиздавач) Институт за српски језик САНУ / М[ирослав] Николић. – Год. 30, н. с., св. 1–5 (1995–1996), стр. 148–184.

1996. – Годиште 31, нова серија

1310. Митар Пешикан : 1927–1996 / Драго Ђупић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 1–7.
1311. Библиографија Митра Пешикана / Андреј Пешикан. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 8–19.
1312. О неким значењима у заменичким (и прилошким) речима на к- / Ирена Грицкат. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 21–23. | Резюме
1313. Глагол између рјечника и синтаксе / Срето Танасић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 24–34. | Резюме
1314. Непроменљиви придеви у српском језику / Мирослав Николић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 35–54. | Summary

1315. Развој правописних схватања код Срба у 19. веку : о транслацији фонема у графеме и основном правописном принципу / Владо Ђукановић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 55–64. | Summary
1316. Неке правописне дилеме : Питања и одговори / Егон Фекете. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 65–70. | Zusammenfassung
1317. О бојити/фарбати и још понечем / Милка Ивић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 71–75. | Summary
1318. О платисемији / Даринка Гортан Премк. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 76–84. | Summary
1319. Експресивна и стилска употреба збирних именица са суфиксом -ија / Стана Ристић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 85–95. | Summary
1320. О неким парадигматским лексичким скуповима / Рајна Драгићевић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 96–105. | Summary
1321. О компаративима придева с префиксима о- и по- / Рада Стијовић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 106–109. | Summary
1322. Народни називи за кишу са сунцем / Биљана Сикимић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 110–120. | Summary
1323. Окамењена имена. Прилог познавању предсловенских остатака у оронимији Црне Горе / Алесандар Лома. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 121–132. | Summary
1324. Оними са основом стрж- / Звездана Павловић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 133–136. | Summary
1325. Етимолошке белешке : сх. бага, баглама, баге, багла / Снежана Петровић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 137–140. | Summary
1326. Неки примери укрштања романске и оријенталне лексике / Зорка Кашић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 141–145. | Summary
1327. Именице на -ура у нашем језику / Асим Пецо. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 146–162. | Summary
1328. Творба придева са префиксом не- / Ђорђе Оташевић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 163–170. | Summary
1329. Из поетског језика М. Црњанског – у светлу Јакобсонових учења / Живојин Станојичић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 171–178. | Summary
1330. Стил – појам и дефиниција / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 31, н. с., св. 1–5 (1996), стр. 179–184. | Summary

1997–1998. – Годиште 32, нова серија

1331. Поводом заменица сав, сваки (и сродних речи) / Ирена Грицкат. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 1–6. | Резюме
1332. Дистрибуција и правила употребе партикула „и“ и „ни“ у српском књижевном језику / Милош Ковачевић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 7–25. | Zusammenfassung
1333. О узрочном значењу конструкције у + локатив / Душка Кликовац. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 26–37. | Summary
1334. Конструкција под + акузатив с временским значењем / Срето Танасић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 38–43. | Summary
1335. Поводом петнаестог тома Речника САНУ / Егон Фекете. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 45–51. | Zusammenfassung
1336. Универбација / Ђорђе Оташевић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 52–63. | Résumé

1337. О термину машља / Видан Николић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 64–67. | Резюме
1338. Неколико напомена о именици кѹзб / Милан Драгичевић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 68–71. | Резюме
1339. Примена теорије језичке личности у језичким истраживањима / Стана Ристић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 73–87. | Résumé
1340. Дијалекатске особине у писаној речи Десанке Максимовић / Асим Пецо. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 88–97. | Résumé
1341. Развојни правци српске лингвистике текста / Милосав Ж.Чаркић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 98–119. | Summary
1342. Терминолошка творба и правопис / Радоје Симић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 121–126. | Zusammenfassung
1343. Др Бранислав Милановић : 1911–1997 / А[сим] Пецо. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 127–128.
1344. Објављени радови Б. Милановића / Н[икола] Рамић. – Год. 32, н. с., св. 1–2 (1997), стр. 128–129.
1345. О реченицама типа ко то каже/ко да то каже / Милка Ивић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 131–133. | Summary
1346. О критеријумима за семантичко нормирање речи / Иван Клајн. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 134–147. | Summary
1347. Неке специфичности отворене и затворене класе речи / Зорка Кашић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 148–152. | Summary
1348. О значењу српског глаголског префикса раз- : когнитивнолингвистички приступ / Душка Кликовац. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 153–167. | Summary
1349. Значење речи дух и душа у савременом српском језику : концептуална анализа / Стана Ристић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 168–178. | Résumé
1350. Суфикс -чија/-ција у српском књижевном језику : Стилско-семантички аспект / Првослав Радић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 179–191. | Résumé
1351. Континуанте глагола *duti / Звездана Павловић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 192–197. | Résumé
1352. О једном примеру семантичке диференцијације међу синонимима [крух, хлеб, погача] / Милан Драгичевић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 198–200. | Резюме
1353. Основне лексеме родбинског сродства у „Српским народним загонеткама“ Стојана Новаковића / Сава Анђелковић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 201–217. | Summary
1354. Из језика „Сеоба“ Милоша Црњанског (1) / Живојин Станојчић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 218–225. | Summary
1355. Богатство боја у писаној речи Десанке Максимовић / Асим Пецо. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 226–239. | Résumé
1356. Поетска функција језика / Милосав Ж.Чаркић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 240–249. | Résumé
1357. Књижевни и/или стандардни језик : прилог појмовно-терминолошком разграничењу / Милан Шипка. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 250–258. | Summary
1358. Промена основне фреквенције у двосложним речима са дугосилазним акцентом / Мирјана Соколовић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 259–270. | Résumé
1359. Српски језик на крају века / Павле Ивић, Слободан Реметић, Светозар Стијовић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 271–279. | Приказ

1360. Даринка Гортан Премк, О полисемији и организацији лексичког система у српском језику / Мирослав Николић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 280–282. | Приказ
1361. Лингвистички ентузијазам : Владимир Недељковић, Језички тренутак / Егон Фекете. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 283–288. | Приказ
1362. Јован Ајдуковић, Русизми у српскохрватским речницима: принципи адаптације, речник / Милена Стојановић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 289–291. | Приказ
1363. Документи Одбора за стандардизацију српског језика / Одбор за стандардизацију српског језика. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 293–300.
1364. Др Петар Ђукановић : 31. III 1949 – 24. XI 1998 / Михаило Шћепановић. – Год. 32, н. с., св. 3–4 (1998), стр. 301–302.

1999–2000. – Годиште 33, нова серија

1365. О реченицама типа отишла је код мајке/отишла је до мајке / Милка Ивић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 1–4. | Summary
1366. Сложени везник тим више што / Сњежана Кордић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 5–14. | Zusammenfassung
1367. Временска употреба конструкција на + акузатив и у + акузатив са именицама које значе годишње доба / Срето Танасић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 15–23. | Резюме
1368. О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности / Мирослав Николић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 24–35. | Summary
1369. О облицима компаратива придева низак / Живојин Станојчић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 36–41. | Summary
1370. Постуман и постумно или постхуман и постхумно / Никола Родић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 42–46. | Résumé
1371. Скраћеничке сложенице и ортографска норма / Слободан Марјановић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 47–55. | Резюме
1372. Неке карактеристике придева са префиксима о- и по- у савременом српском језику / Стана Ристић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 57–67. | Summary
1373. О значењу придева снисходљив / Никола Рамић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 68–75. | Summary
1374. Птица богомољица / Биљана Сикимић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 76–89. | Summary
1375. Ни абера нема / Снежана Петровић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 90–98. | Summary
1376. Рефлекси групе -н(ь)н- у српској топонимији / Аледсандар Лома. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 99–106. | Summary
1377. О топониму Приче / Звездана Павловић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 107–111. | Summary
1378. Редак дијалекатски глагол из југоисточне Србије: сневирам се и сл. / Јасна Влајић Поповић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 112–118. | Summary
1379. Таворити / Марта Бјелетић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 119–126. | Summary
1380. Лингвистичка стилистика / Радоје Симић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 127–137. | Резюме
1381. Неки стилистичко-семантички аспекти дисторзије придева у поетским структурама / Милосав Ж. Чаркић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 138–148. | Резюме

1382. Из језика „Сеоба“ Милоша Црњанског (2) / Живојин Станојчић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 149–154. | Summary
1383. О језику обазриво и одговорно / Бранислав Брборић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 155–172.
1384. Нове и незабележене речи (I) / Ђорђе Оташевић. – Год. 33, н. с., св. 1–2 (1999), стр. 173–184.
1385. Каже се: сео поред ње, али не и: *устао поред ње; зашто? / Милка Ивић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 185–187. | Резюме
1386. О граматичко-семантичким проблемима исказа стало ми је до некога/до нечега / Егон Фекете. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 188–197. | Zusammenfassung
1387. Белешке о категорији јединичности у српском језику / Богдан Ј. Дабић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 198–203. | Резюме
1388. Репартиција и конкуренција наставака генитива множине именица женског рода са сугласничком скупином на крају основе / Бранислав Остојић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 204–210. | Резюме
1389. Суфикс -ист/а/ у српском стандардном језику / Божо Ђорић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 211–235. | Резюме
1390. О краћењу дужина првих компонената именичких сложеница у српском језику / Станимир Ракић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 236–243. | Резюме
1391. Летилица или лет(ј)елица? : За чвршће критеријуме нормирања / Милан Шипка. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 244–253. | Summary
1392. Неједнаки облици једног глагола : жвакати/жватати / Асим Пецо. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 254–256. | Резюме
1393. Експресивна лексика у најновијем омладинском жаргону и у савременом српском језику : социolingвистички аспекти употребе и развоја / Стана Ристић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 257–272. | Резюме
1394. Отићи до кумине куће / Првослав Радић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 273–277. | Summary
1395. Настанак и структура српског књижевног језика / Бранкица Чигоја. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 279–294. | Резюме
1396. Приче / Недељко Богдановић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 295–299. | Резюме
1397. Данко Шипка, Основи лексикологије и сродних дисциплина, Матица српска, Нови Сад, 1998 / Даринка Гортан Премк. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 301–306. | Приказ
1398. Правопис српског језика – Приручник за школе / Мирослав Николић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 307–317. | Приказ
1399. Иван Клајн, Лингвистичке студије, Партенон, Београд, 2000 / Ђорђе Оташевић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 318–320. | Приказ
1400. Ранко Бугарски, Лица језика (социolingвистичке теме) / Владо Ђукановић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 321–325. | Приказ
1401. Симпозиј о босанском језику и поводом њега / Бранислав Брборић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 326–332. | Приказ
1402. Из савремене руске србистике : В. П. Гутков, Славистика. Србистика, Москва, Издање МГУ, 1999 / Срето Танасић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 333–337. | Приказ
1403. О Речнику Милоша Московљевића / Егон Фекете. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 338–342. | Приказ

1404. Отворена књига : Милан Шипка, Зашто се каже?, Популарна лингвистика 3, ЦПЛ Београд / Прометеј, Нови Сад 1998, 272 / Бранкица Чигоја. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 343–344. | Приказ
1405. Библиографија радова из морфологије и творбе речи (1950–2000) / Милица Радовић Тешић, Весна Ломпар. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 345–379.
1406. Видови диференцијације између говора и књижевноејезичке норме / Блажо Милићевић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 381–386.
1407. Нове и незабележене речи – грађа (II) / Ђорђе Оташевић. – Год. 33, н. с., св. 3–4 (2000), стр. 387–401.

2001–2003. – Годиште 34, нова серија

1408. Једно давно постављено питање: значе ли откад и откако исто? / Милка Ивић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 1–5. | Summary
1409. Кушаров модел заједничког књижевног језика и правописа за Хрвате и Србе / Љубомир Поповић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 6–44. | Summary
1410. О асиметричним кондензованим низовима / Радоје Симић, Јелена Јовановић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 45–70. | Резюме
1411. Граматичка основа и наставци именица типа име–имена / Мирослав Николић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 71–83. | Резюме
1412. О бирократизацији српског језика / Душка Кликовац. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 85–110. | Summary
1413. О ктегицима српски и србијански у свјетлу лексичко-семантичке норме / Милан Шипка. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 111–122. | Summary
1414. Стандардни језик и дијалекти / Срето Танасић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 123–130. | Резюме
1415. Информације о граматичкој и лексичкој спојивости у дескриптивном речнику / Стана Ристић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 131–140. | Резюме
1416. О конверзији сложених придева у именице / Станимир Ракић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 141–144. | Summary
1417. Прилог семантичко-деривационом речнику српскога језика (деривационо гнезда придева / Рајна Драгићевић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 145–151.
1418. Статус српског језика у образовању / Јованка Радић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 152–156. | Приказ
1419. Иван Клајн, Творба речи у савременом српском језику : Први део: Слагање и префиксација / Мирослав Николић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 157–161. | Приказ
1420. Првослав Радић, Турски суфикси у српском језику, изд. Институт за српски језик САНУ, Библиотека ЈФ, књ. 17, Београд 2001, стр. 211. / Милица Радовић Тешић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 162–165. | Приказ
1421. Рајна Драгићевић, Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2001. / Александра Марковић. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 166–169. | Приказ
1422. Мирослав Николић, Обратни речник српскога језика, Београд, 2000. / Даринка Гортан Премк. – Год. 34, н. с., св. 1–2 (2001), стр. 170–172. | Приказ
1423. О неким Вуковим месним и временским придевским одредбама / Милка Ивић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 173–176. | Summary
1424. Поводом неких непроменљивих речи [већ, још, тек] / Ирена Грицкат. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 177–180. | Резюме

1425. Природни и граматички род именица / Мирослав Николић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 181–194. | Summary
1426. О проблему конверзије придева у именице / Станимир Ракић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 195–208. | Резюме
1427. Реконструкција сугласника у критичком издању Горског вијенца / Радмило Маројевић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 209–233. | Резюме
1428. О неким паралелама између лужичкосрпског и сх језика / Богдан Л. Дабих. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 234–243. | Резюме
1429. Једна српско-украјинска топономастичка паралела : Семергево : Семигинів / Аледсандар Лома. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 244–251. | Zusammenfassung
1430. Предлог кодекса употребе српског стандардног језика / Милан Шипка. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 253–271. | Summary
1431. О класификацији функционалних стилова у нашој стручној литератури : Извештај Комисији за корпус Одбора за стандардизацију српског језика / Душка Кликовац. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 272–275.
1432. О значењу речи паведрина / Александра Марковић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 276–280.
1433. Уз четврту књигу Лингвистичких огледа Милке Ивић / Срето Танасић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 281–285. | Приказ
1434. Александар Младеновић, Повеле кнеза Лазара (текст, коментари, снимци), Чигоја штампа, Београд, 2003, 349 стр. / Бранкица Чигоја. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 286–289. | Приказ
1435. Милица Радовић Тешић, Именице с префиксима у српском језику, Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 20, Београд 2002, стр. 216 / Живојин Станојчић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 290–292. | Приказ
1436. Jezik i demokratizacija (Zbornik radova), Sarajevo: Institut za jezik, 2001. – 348 str. / Милан Шипка. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 293–310. | Приказ
1437. Никола Родић : 1940–2003 / Слободан Реметић. – Год. 34, н. с., св. 3–4 (2002–2003), стр. 311–314.

2004. – Годиште 35, нова серија

1438. Појам *verum focus* и његово сигнализовање у савременом стандардном српском / Милка Ивић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 1–5. | Summary
1439. Морфонолошке алтернатије и морфолошка анализа : на примерима из српског књижевног језика / Мирослав Николић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 6–12. | Резюме
1440. Статистички и кориснички оријентисана граматика: пример именица мушког рода / Данко Шипка. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 13–22. | Summary
1441. Анализа приступа придевима у сербокроатистичким граматикама / Весна Ломпар. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 23–29. | Резюме
1442. Придеви с наставком -ићни / Милан Шипка. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 30–45. | Summary
1443. Придеви и прилози с префиксом без- / Ђорђе Оташевић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 46–53. | Резюме
1444. Називи за животиње у српском језику с обзиром на њихов род / Сања Ђуро-вић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 54–65. | Summary

1445. Реконструкција самогласника у критичком издању Горског вијенца / Радмило Маројевић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 67–115. | Резюме
1446. Паремолошки стил(ови) / Јелена Јовановић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 117–135. | Summary
1447. Перципирање финалних вокала у дефлексији страних мушких имена и презимена на вокал / Марина Спасојевић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 137–154. | Zusammenfassung
1448. Српски језички приручник / Рада Стијовић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 155–158. | Приказ
1449. Стана Ристић, Експресивна лексика у српском језику (теоријске основе и нормативно-културолошки аспекти), Институт за српски језик САНУ, Монографије 1, Београд, 2004 / Бојана Милосављевић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 159–162. | Приказ
1450. Нови језички савјетник / Срето Танасић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 163–166. | Приказ
1451. Маја Ђукановић, Жељко Марковић, Основи граматике словеначког језика (издавач: Филолошки факултет у Београду. – Година издања: 2001) / Тања Самарџић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 167–168. | Приказ
1452. Семантичко-деривациони речник, Свеска 1: Човек – делови тела, ед. Лингвистичке свеске 3, изд. Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, Нови Сад 2003, 373 стр. / Милица Радовић Тешић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 169–173. | Приказ
1453. Сугестије за израду WEB сајта Института за српски језик САНУ / Ненад Милорадовић, Софија Милорадовић. – Год. 35, н. с., св. 1–4 (2004), стр. 175–181.

2005. – Годиште 36, нова серија

1454. О тзв. „транзитивним именицама“ које означавају људска бића / Милка Ивић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 1–5. | Summary
1455. Граматичке особине дискурса електронских ћаскаоница / Биљана Радић Бојанић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 6–15. | Summary
1456. Деклитизација везника – неки теоријски и практични проблеми : теоријско-терминолошки приступ / Јелена Јовановић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 16–34. | Summary
1457. О везном вокалу и везном морфему у неким основним типовима сложеница у српском језику / Станимир Ракић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 35–53. | Summary
1458. Префиксална творба речи – деривација или композиција : Наставни и ваннаставни аспект / Јованка Радић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 54–67. | Summary
1459. Метафорични појам 'лица' у контексту теорије о учтивости / Бојана Милосављевић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 68–75. | Summary
1460. О једном типу морфосинтаксичког речника [рексијски и валенцијски речник] / Гордана Штрбац. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 76–85. | Summary
1461. Значења изведених апстрактних именица у српском језику : на материјалу из Речника САНУ и Речника МС / Ненад Ивановић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 86–99. | Summary
1462. Неки аспекти прагматичке употребе деминутивних именица / Владан Јовановић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 100–103. | Summary
1463. Семантичко-деривационо гнездо лексеме радити / Мирјана Гочанин. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 104–125. | Резюме

1464. Милка Ивић, О речима. Когнитивни, граматички и културолошки аспекти српске лексике. Лингвистички огледи, пет, Библиотека XX век 151, Београд, 2005, 139 стр. / Марина Спасојевић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 127–133. | Приказ
1465. Срето Танасић, Синтаксичке теме / Ивана Коњик. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 134–138. | Приказ
1466. Предраг Пипер, Рајна Драгићевић, Марија Стефановић, Асоцијативни речник српскога језика, Део 1, од стимулуса ка реакцији, Београд, 2005, 525 стр. / Драгана Радовановић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 139–142. | Приказ
1467. Предраг Пипер, Рајна Драгићевић, Марија Стефановић, Асоцијативни речник српскога језика (I део; од стимулуса ка реакцији), Београд, 2005, 5–525, изд. Београдска књига, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Службени лист / Даринка Гортан Премк. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 143–145. | Приказ
1468. Милорад Радовановић, Планирање језика и други списи / Срето Танасић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 146–149. | Приказ
1469. Српски језички саветник / Наташа Вуловић. – Год. 36, н. с., св. 1–4 (2005), стр. 150–153. | Приказ

2006. – Годиште 37, нова серија

1470. Поводом једног питања постављеног 1936. године у Нашем језику [добровољац или драговољац] / Милка Ивић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 1–3. | Summary
1471. Необразложени изузетак „млазњак“ / Милан Шипка. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 5–13. | Summary
1472. Глаголи говорења у функцији метајезичких модификатора / Стана Ристић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 15–24. | Резюме
1473. О судбини „пределних речи“ : Размишљања о једном Стеријином лексикографском прилогу / Васа Павковић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 25–32. | Резюме
1474. Перифрастични предикат у новинским насловима / Ивана Коњик. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 33–41. | Резюме
1475. Неколико напомена о тзв. посесивном перфекту у српском језику / Мотоки Номаћи. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 43–51. | Резюме
1476. Суфикси за грађење ктетика (од ојконима у Војводини) / Маријан Јелић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 53–64. | Резюме
1477. Српски језик у нормативном огледалу (50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика). – Приредили Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић, Библиотека Пут у речи, Београдска књига, Београд, 2006, 442 стр. / Марина Николић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 65–72. | Приказ
1478. Херцеговачка презимена / Асим Пецо. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 73–75. | Приказ
1479. Милан Шипка, Језик и политика. – Београд: Београдска књига, 2006. – 237 стр. / Предраг Пипер. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 77–80. | Приказ
1480. Стана Ристић, Раслојеност лексике српског језика и лексичка норма, Институт за српски језик САНУ – Монографије 3, Београд, 2006, 210 стр. + регистри / Ненад Ивановић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 81–87. | Приказ
1481. Марта Бјелетић, Исковрнути глаголи. Типови експресивних превербалних форманата (на српском и хрватском језичком материјалу), Монографије 2, Београд, Институт за српски језик САНУ, 2006, 490 стр. / Марина Спасојевић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 89–91. | Приказ

1482. Уз један важан славистички јубилеј у Србији : Славистика, Књига X, Главни уредник: Богољуб Станковић, Београд, 2006, 513 стр. / Софија Милорадовић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 93–96. | Приказ
1483. Семантичко-деривациони речник, Свеска 2: Човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка стања и радње, психофизичке особине, сродство / Ивана Коњик. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 97–102. | Приказ
1484. Јелица Стојановић, Драга Бојовић, Српски језик између истине и обмане, (Социо)лингвистичка анализа стања у Црној Гори, Јасен, Београд, 2006, 161 стр. / Стана Ристић. – Год. 37, н. с., св. 1–4 (2006), стр. 103–107. | Приказ

2007. – Годиште 38, нова серија

1485. Два наша јубилеја : Седамдесет пет година Нашег језика и шездесет година Института / Срето Танасић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 1–4.
1486. Актуелни увиди у „врсте речи“ / Милка Ивић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 5–7. | Summary
1487. О односима између придева и прилога / Милка Ивић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 9–13. | Summary
1488. Из проблематике реченица с везницима кад, док и чим / Срето Танасић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 15–26. | Резюме
1489. Џус, ћус и дјус / Милан Шипка. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 27–34. | Summary
1490. О неким изразима са лексемом глас у српском језику / Владан Јовановић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 35–42. | Summary
1491. Семантичко-деривациона анализа броја пет / Ивана Лазивић Коњик и Наташа Вуловић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 43–64. | Резюме
1492. Два незабележена грецизма у старосрпском језику : глаголи гарепсати и утаксати / Владимир Поломац. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 65–70. | Резюме
1493. Бараба – један европски дијалектизам / Лука Бренеселовић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 71–105. | Zusammenfassung
1494. Шеста књига Лингвистичких огледа Милке Ивић / Срето Танасић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 107–110. | Приказ
1495. Седмнаеста књига Академијиног речника, Речник српскохрватског књижевног и народног језика, књ. XVII: одвркао – Опово, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2006, стр. I – CXIII + 800 / Бојана Милосављевић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 111–113. | Приказ
1496. Иван Клајн, Милан Шипка, Страни изрази и изреке: правне нормe, максиме, сентенције, афоризми (из латинског, грчког и савремених европских језика). – Нови Сад: Прометеј, 2007. – 327 стр. / Предраг Пипер. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 114–119. | Приказ
1497. Речници Ђорђа Оташевића / Даринка Горган Премк. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 120–125. | Приказ
1498. Славко Вукомановић, Српски језик и његов развој, изд. Завод за уџбенике, Београд 2006, стр. 255 + Додатак: Азбучни ред слова и њихови називи; Бан Кулин: Повеља о пријатељству и трговини; Потписи великог жупана Стефана Немање и кнеза Мирослава / Егон Фекете. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 126–128. | Приказ
1499. Јелица Јокановић Михајлов, Акцент и интонација говора на радију и телевизији, Библиотека Књижевност и језик, књига 14, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2006, 279 стр. / Дина Томић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 129–132. | Приказ

1500. Радивоје Жугић, Језик медија. Огледи о језику и телевизији, Едиција ТВ полица, Библиотека РТВ теорија и пракса, Нова серија, књ. 4, Београд, Радио-телевизија Србије, 2006, стр. 152 / Марина Спасојевић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 133–135. | Приказ
1501. Kirsten Malmkjær (editor) et al.: The Linguistics Encyclopedia, Second edition. Great Britain, USA and Canada, 2004, Routledge (xv–xli + 643) / Ненад Ивановић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 136–142. | Приказ
1502. Богдан Л. Дабих : 1935–2007 / Срето Танасић. – Год. 38, н. с., св. 1–4 (2007), стр. 143–144.

2008. – Годиште 39, нова серија

1503. Приступ српским речима он и неко усклађен с актуелним теоријским виђењима / Милка Ивић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 3–4. | Summary
1504. Велико слово „из поштовања“ / Милан Шипка. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 5–17. | Summary
1505. Творба, значење и дефлекција именица на -ист(а) / Милан Шипка. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 19–33. | Summary
1506. О проблемима превођења неких лексичких јединица из области православне духовности са руског на српски језик / Ружица Бајић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 35–42. | Резюме
1507. О неким поступцима лексикографске обраде твореница / Владан Јовановић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 43–52. | Резюме
1508. О принципима за израду речника колокација у српском језику / Гордана Штрбац. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 53–67. | Summary
1509. О облицима глагола (-)бд(ј)ети и снабд(ј)ети / Марина Спасојевић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 69–80. | Summary
1510. Беспослен или незапослен / Мирјана Гочанин, Ивана Лазич Коњик. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 81–86.
1511. Милка Ивић, Лингвистички огледи, Треће, допуњено издање, Библиотека XX век 61, Београд, 2008, 339 стр. / Марина Спасојевић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 87–90. | Приказ
1512. В. П. Гудков, Исследование частных вопросов истории славянских языков, Москва, 2007, 124 стр. / Мотоки Номаћи. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 91–94. | Приказ
1513. Зборник Матице српске за славистику 71–72, Нови Сад, 2007, 617 стр. / Марија Милосављевић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 95–99. | Приказ
1514. Нова истраживања језичке слике стварности / Срето Танасић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 101–103. | Приказ
1515. Ново о творби именица у српском језику : Божо Торић, Творба именица у српском језику, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2008, 256 стр. / Владан Јовановић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 105–109. | Приказ
1516. Милан Шипка, Култура говора, Библиотека Приручници, Прометеј, Нови Сад, 2008, 387 стр. / Марина Николић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 111–113. | Приказ
1517. Од пописа преко описа до прописа – Језичке доумице, књига друга / Драгана Настановић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 115–117. | Приказ
1518. Др Софија Мићић, Медицински речник: енглеско-српски, српско-енглески, Прво издање, Београд: Завод за уџбенике, 2007, 879 стр., XVI стр. илустр. / Ивана Лазич Коњик. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 119–121. | Приказ

1519. Српски језик у (кон)тексту, Књига I, Зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 26. и 27. октобра 2007. године, 475 стр. / Милица Марјановић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 123–127. | Приказ
1520. Biljana Radić Bojanić, Diskurs elektronskih časakaonica na engleskom i srpskom jeziku, neko za chat?!, Novi Sad, Filozofski fakultet, Futura publikacije, 2007, 106 стр. / Бојана Мојсиловић. – Год. 39, н. с., св. 1–4 (2008), стр. 129–132. | Приказ

2009. – Годиште 40, нова серија

1521. Мјесто Нашег језика у изучавању српског стандардног језика : Поводом XL књиге нове серије / Срето Танасић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 3–5. | Summary
1522. О слоговној неједнакости неких израза коришћених како у Вуковом тако и у савременом стандардном српском језику / Милка Ивић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 7–8. | Summary
1523. За рационалан прилаз нормирању језика – на једном примеру из српске синтаксе / Живојин Станојчић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 9–12. | Summary
1524. Творба глаголског прилога прошлог у српском књижевном језику / Мирослав Николић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 13–23. | Резюме
1525. Значење и употреба глагола захвалити (се) / Милан Шипка. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 25–31. | Summary
1526. Придеви и прилози с префиксом ин- и и- / Ђорђе Оташевић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 33–41. | Резюме
1527. Глаголи са интерфиксом -о/е- у савременом српском језику / Драгана Ратковић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 43–51. | Резюме
1528. Темељи модерне српске синтаксе : Једно подсјећање на Ђуру Даничића / Срето Танасић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 53–59. | Резюме
1529. О „Нашој пошти“ у Нашем језику / Марина Спасојевић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 61–76. | Резюме
1530. О лингвистици Милке Ивић / Драгана Настановић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 77–80. | Приказ
1531. Зборник радова Драгу Ђупићу у част / Марина Спасојевић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 81–85. | Приказ
1532. Књига о речима и речнику : Милица Радовић Тешић, С речима и речником, Учитељски факултет Универзитета у Београду, 2009, 285 стр. / Владан Јовановић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 87–91. | Приказ
1533. Душка Кликовац, Језик и моћ: огледи из социолингвистике и стилистике, Библиотека XX век : Круг, Београд, 2008, 347 стр. / Ивана Маринковић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 93–96. | Приказ
1534. Рекцијски речник српско-хрватских глагола Балдура Панцера / Страхинја Степанов. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 97–103. | Приказ
1535. Бранислава Јелић, Речник приповедака Лазе Лазаревића, Нови Сад: Матица српска, 2008 / Ивана Лазић Коњик. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 105–107. | Приказ
1536. Милан Ајдановић, Функционално оптерећење суфикса за обележавање особа / Данијела Станић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 109–114. | Приказ
1537. Славистика, Књига XIII, Славистичко друштво Србије, Београд, 2009, 585 стр. / Наташа Марковић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 115–120. | Приказ

1538. Српски језик XIV/1–2, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Београд, 2009, 778 стр. / Милица Марјановић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 121–125. | Приказ
1539. Разговор с академиком Иреном Грицкат / Милица Радовић Тешић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 127–130.
1540. Наш језик : књ. XXXI–XL / Марина Спасојевић, Драгана Настановић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 131–145. | Библиографија
1541. Ирена Грицкат Радуловић : 19. 1. 1922 – 7. 4. 2009 / Драго Ђупић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 147–148.
1542. Један одлазак: Егон Фекете : 1931 – 15. март 2009 / Срето Танасић. – Год. 40, н. с., св. 1–4 (2009), стр. 149–150.

2010. – Годиште 41, нова серија

1543. О неким, досада неразматраним, информативним критеријумима од којих зависи коришћење/некоришћење предлога од / Милка Ивић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 3–5. | Резюме
1544. О исказним могућностима српског израза бол болује у XX веку / Милка Ивић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 7–8. | Резюме
1545. Геминација у српском језику / Милан Шипка. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 9–21. | Summary
1546. О морфолошко и синтаксичко-семантичким особеностима пар(ов)а глагола (-)жив(ј)ети : (-)живити / Марина Спасојевић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 23–36. | Резюме
1547. О наративној форми оговарања / Бојана Милосављевић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 37–46. | Summary
1548. Милорад Радовановић, Увод у фази лингвистику, Нови Сад: Издавачка књижница Зорана Стојановића, 2009, 162 стр. / Марина Николић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 47–50. | Приказ
1549. Рада Стијовић, Српски језик (норма и пракса), Београд: Чигоја штампа, 2009, 202 стр. / Милица Марјановић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 51–53. | Приказ
1550. Рајна Драгићевић, Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу, Библиотека Књижевност и језик, књ. 33, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2010, 248 стр. / Данијела Станић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 55–59. | Приказ
1551. Наташа Вуловић, Лексика у приповеткама Лазе К. Лазаревића, Монографије 8, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 266 стр. / Драгана Настановић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 61–63. | Приказ
1552. Владан Јовановић, Деминутивне и аугментативне именице у српском језику, Монографије 9, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 178 стр. / Марина Спасојевић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 65–67. | Приказ
1553. Марина Николић, Теорија језичке културе, Монографије 11, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 223 стр. / Бојана Мојсиловић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 69–71. | Приказ
1554. Српски језик, књижевност, уметност. Зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 31. октобра и 1. новембра 2008. год., Књига I, Српски језик у употреби, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет 2009, 477 стр. / Наташа Миланов. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 73–76. | Приказ
1555. Место енклитике у реченици / Одбор за стандардизацију српског језика. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 77–80.

1556. Др Драго Ђупић : 19. март 1932 – 18. јун 2010 / Срето Танасић. – Год. 41, н. с., св. 1–2 (2010), стр. 81–83.
1557. Облици инструментала једнине именица и-врсте у српском књижевном језику / Мирослав Николић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 3–48. | Резюме
1558. О граматичком одређењу назива за лица у српској лексикографији / Јованка Радић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 49–61. | Summary
1559. С Ђириловом или с Ђириловим? : О деklinацији презимена с наставком -ов, -ев, -ин у српском језичком стандарду / Милан Шипка. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 63–73.
1560. Сава Мркаљ као фонолог / Милош Окука. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 75–83. | Резюме
1561. Везник пак у српском језику / Александра Марковић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 85–97. | Summary
1562. О могућностима семантичке идентификације лексеме печеница у великом описном речнику / Ивана Лазич Коњик. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 99–105. | Резюме
1563. Александар Белић и Институт за српски језик / Срето Танасић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 107–111. | Резюме
1564. Друштво за српски језик и књижевност и часопис Наш језик / Слободан Ж. Марковић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 113–117. | Резюме
1565. Стана Ристић, Модификација значења и лексички модификатори у српском језику, Монографије 10, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2009, 242 стр. / Владан Јовановић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 119–123. | Приказ
1566. Миланка Бабић, Огледи из прагматичке синтаксе, Источно Сарајево: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, 2010, 227 стр. / Ивана Маринковић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 125–128. | Приказ
1567. Савремена проучавања језика и књижевности. Година I/књига 1. Зборник радова са I научног скупа младих филолога Србије одржаног 14. фебруара на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2009, 590 стр. / Марина Спасојевић. – Год. 41, н. с., св. 3–4 (2010), стр. 129–131. | Приказ

2011. – Годиште 42, нова серија

1568. Творба и значење именица на -л(а)ц и -тељ у српском језичком стандарду / Милан Шипка. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 3–12. | Summary
1569. Префиксација и реакција комуникативних глагола : на примеру глагола говорити и његових префиксала / Гордана Штрбац. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 13–23. | Summary
1570. Радни глаголски придев у систему врста речи / Марина Спасојевић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 25–39. | Резюме
1571. Још о феноменима говореног језика : дескриптивна форма оговарања / Бојана Милосављевић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 41–46. | Summary
1572. О неким особеностима семантичког калкирања у војној терминологији / Владан Јовановић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 47–54. | Резюме
1573. О деривацији *nomina actoris* / Светлана Слијепчевић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 55–60. | Summary
1574. Вељко Брборић, Правопис и школа / Срето Танасић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 61–65. | Приказ
1575. Ђорђе Оташевић, Тематски речник српског језика 1 / Данко Шипка. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 67–69. | Приказ

1576. Милан Стакић, Морфо(но)лошке теме / Марина Спасојевић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 71–73. | Приказ
1577. Зборник радова Језик, књижевност, промене: језичка истраживања / Милица Стојановић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 75–77. | Приказ
1578. Зборник радова са II научног скупа младих филолога Савремена проучавања језика и књижевности II/1 / Данијела Станић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 79–82. | Приказ
1579. Надежда Силашки, Тајјана Ђуровић, Биљана Радић Бојанић, Јавни дискурс Србије, когнитивно-критичка студија / Светлана Слијепчевић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 83–86. | Приказ
1580. Милка Ивић (1923–2011) / Сreto Танасић. – Год. 42, н. с., св. 1–2 (2011), стр. 87–92.
1581. Још једном о глаголу требати: теорија, употреба и норма / Душка Кликовац. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 3–23. | Summary
1582. Структура и значење ироничних фразема у српском језику / Милан Шипка. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 25–28. | Summary
1583. Два сродна реченична конституента – допунски предикатив и предикативни атрибут / Александра Марковић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 29–37. | Summary
1584. О лексичким спојевима с именицом мода и придевом модни / Драгана Цвијовић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 39–45. | Резюме
1585. Милан Шипка, Стандарднојезичка преиспитаивања 3 / Данијела Станић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 47–52. | Приказ
1586. Милица Радовић Тешић, Граматички и лингвистички појмовник / Марина Спасојевић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 53–56. | Приказ
1587. Зборник Језички систем и употреба језика / Марија Милосављевић Тодоровић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 57–60. | Приказ
1588. Гордана Штрбац, Допуне комуникативних глагола. Синтаксичко-семантички и лексикографски опис / Светлана Слијепчевић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 61–63. | Приказ
1589. Марина Николић, Сводни регистар питања из српске говорне културе: према језичким саветницима / Ивана Маринковић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 65–66. | Приказ
1590. Милан Шипка : 1931–2011 / Сreto Танасић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 67–69.
1591. Академик Асим Пецо : 27. јул 1927 – 7. децембар 2011 / Живојин Станојчић. – Год. 42, н. с., св. 3–4 (2011), стр. 70–73.

2012. – Годиште 43, нова серија

1592. О једном типу ергонима у српском језику / Сања Ђуровић, Јелена Петковић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 3–14. | Summary
1593. Лексичко-семантичке и стилске одлике императивних сложеница у српском језику / Драгана Ратковић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 15–28. | Резюме
1594. О неким творбеним типовима променљивих придева који означавају боје / Данијела Станић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 29–44. | Summary
1595. О глаголима чија семантика обухвата емоције из домена туге / Ивана Маринковић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 45–61. | Summary
1596. Концептуализација појма савест у српском језику / Светлана Слијепчевић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 63–75. | Summary

1597. О променљивости именица са значењем сродника у синтагматским везама са личним именима / Анета Спасојевић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 77–89. | Summary
1598. Примена правописа у неким београдским културним водичима / Ана Ранђеловић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 91–101. | Резюме
1599. Софија Милорадовић, Музички жаргон младих и младежњи музикални сленг. Компаративни поглед / Владан Јовановић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 103–108. | Приказ
1600. Зборник радова Творци српског књижевног језика / Ана Ранђеловић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 109–112. | Приказ
1601. Ново о директном објекту у српском језику : Нада Арсенијевић, Падежи правога објекта у стандардном српском језику / Срето Танасић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 113–115. | Приказ
1602. Рајна Драгићевић, Лексикологија и граматика у школи (методички огледи) / Данијела Станић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 117–120. | Приказ
1603. Гордана Вушовић Радивојевић (24. фебруар 1934 – 5. април 2012) / Срето Танасић. – Год. 43, н. с., св. 1–2 (2012), стр. 121–122.
1604. Часопис Наш језик и српски стандардни (књижевни) језик / Срето Танасић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 3–10. | Резюме
1605. Развој концепције и структуре часописа Наш језик за 80 година излагања / Марина Спасојевић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 11–19. | Резюме
1606. Лингвистички аспекти назива јавно односно народно здравље / Стана Ристић и Ивана Лазић Коњик. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 21–25. | Резюме
1607. Музички глаголи или просвирај да би се усвирао / Софија Милорадовић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 27–34. | Резюме
1608. Дискурс описа са функцијом дефиниције / Славко Станојчић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 35–54. | Summary
1609. Нове речи са суфиксом -ина и његовим варијантама у српском језику / Слободан Новокмет. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 55–68. | Резюме
1610. Фигуративне семантичке реализације лексема које означавају географске и атмосферске појмове у српском језику / Јована Јовановић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 69–87. | Summary
1611. Метафорична значења зоонима која се односе на људске особине / Ана Ранђеловић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 89–105. | Summary
1612. Костићеви исписи из Матавуља као допуна Вуковог Рјечника / Васа Павковић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 107–118. | Резюме | Прилог
1613. Зборник радова Лексички слојеви / Рајна Драгићевић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 119–122. | Приказ
1614. Милош Ковачевић, Лингвостилистика књижевног текста / Марина Николић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 123–126. | Приказ
1615. Стана Ристић, О речима у српском језику (творбени и лексикографско-лексиколошки аспекти) / Данијела Станић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 127–130. | Приказ
1616. Зборник радова Књижевни (стандардни) језик и језик књижевности / Марија Милосављевић Тодоровић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 131–134. | Приказ
1617. Зборник радова Савремена проучавања језика и књижевности III/1 / Ана Ранђеловић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 139–280. | Приказ
1618. Наш језик I–XLIII – библиографија са регистрима (1932–2012) / Владимир Живановић, Марина Спасојевић, Драгана Цвијовић, Анета Спасојевић. – Год. 43, н. с., св. 3–4 (2012), стр. 139–280. | Библиографија

РЕГИСТАР ИЗЛАЖЕЊА РУБРИКЕ
ЛЕЗИЧКЕ ПОУКЕ

1932–1933. – Годиште 1

- Год. 1, св. 1 (1932), стр. 28–33.
Год. 1, св. 2 (1932), стр. 58–64.
Год. 1, св. 3 (1932), стр. 86–91.
Год. 1, св. 4 (1932), стр. 122–126.
Год. 1, св. 5 (1932), стр. 154–158.
Год. 1, св. 6 (1932), стр. 178–187.
Год. 1, св. 7 (1932), стр. 219–224.
Год. 1, св. 8 (1933), стр. 245–251.
Год. 1, св. 9 (1933), стр. 283–287.

1933–1934. – Годиште 2

- Год. 2, св. 1 (1933), стр. 27–30.
Год. 2, св. 2 (1933), стр. 55–60.
Год. 2, св. 3 (1933), стр. 87–93.
Год. 2, св. 4 (1933), стр. 117–124.
Год. 2, св. 5 (1934), стр. 154–158.
Год. 2, св. 6 (1934), стр. 185–190.
Год. 2, св. 7 (1934), стр. 215–221.
Год. 2, св. 8 (1934), стр. 252–255.

1934–1935. – Годиште 3

- Год. 3, св. 1 (1934), стр. 27–30.
Год. 3, св. 2 (1934), стр. 60–63.
Год. 3, св. 3 (1934), стр. 91–95.
Год. 3, св. 4 (1935), стр. 122–125.
Год. 3, св. 5 (1935), стр. 155–158.
Год. 3, св. 6 (1935), стр. 187–190.
Год. 3, св. 7 (1935), стр. 220–224.
Год. 3, св. 8 (1935), стр. 253–256.

1935–1936. – Годиште 4

- Год. 4, св. 2 (1935), стр. 60–63.

- Год. 4, св. 3 (1935), стр. 92–94.
Год. 4, св. 4 (1936), стр. 126–128.
Год. 4, св. 5 (1936), стр. 156–159.
Год. 4, св. 6 (1936), стр. 190–192.
Год. 4, св. 7 (1936), стр. 221–224.
Год. 4, св. 8 (1936), стр. 255–256.
Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 283–288.

1936–1937. – Годиште 5

- Год. 5, св. 1 (1936), стр. 29–33.
Год. 5, св. 2 (1936), стр. 60–63.
Год. 5, св. 3 (1936), стр. 90–93.
Год. 5, св. 4 (1937), стр. 124–125.
Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 182–186.
Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 248–253.

1937–1938. – Годиште 6

- Год. 6, св. 1–2 (1937), стр. 61–64.
Год. 6, св. 3 (1938), стр. 94–96.
Год. 6, св. 4 (1938), стр. 125–128.
Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 171–176.
Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 237–240.
Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 271–272.

1939–1940. – Годиште 7

- Год. 7, св. 1 (1939), стр. 24–29.
Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 89–96.
Год. 7, св. 4 (1939), стр. 125–128.
Год. 7, св. 5 (1939), стр. 157–160.
Год. 7, св. 6 (1939), стр. 187–192.
Год. 7, св. 7 (1940), стр. 222–224.
Год. 7, св. 8 (1940), стр. 249–256.
Год. 7, св. 9–10 (1940), стр. 281–288.

1941. – Годиште 8

- Год. 8, св. 1 (1941), стр. 24–32.

1949–1950. – Годиште 1, нова серија

- Год. 1, н. с., св. 1–2 (1949), стр. 61–69.
Год. 1, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 163–168.
Год. 1, н. с., св. 5–6 (1950), стр. 256–261.
Год. 1, н. с., св. 7–8 (1950), стр. 331–335.
Год. 1, н. с., св. 9–10 (1950), стр. 373–374.

1950–1951. – Годиште 2, нова серија

- Год. 2, н. с., св. 1–2 (1950), стр. 65–69.

- Год. 2, н. с., св. 3–4 (1950), стр. 148–150.
Год. 2, н. с., св. 5–6 (1951), стр. 220–225.
Год. 2, н. с., св. 7–10 (1951), стр. 327–330.

1951–1952. – Годиште 3, нова серија

- Год. 3, н. с., св. 1–2 (1951), стр. 66–71.
Год. 3, н. с., св. 3–4 (1951), стр. 145–148.
Год. 3, н. с., св. 5–6 (1952), стр. 217–222.
Год. 3, н. с., св. 7–8 (1952), стр. 280–286.
Год. 3, н. с., св. 9–10 (1952), стр. 333–339.

1952–1953. – Годиште 4, нова серија

- Год. 4, н. с., св. 1–2 (1952), стр. 69–73.
Год. 4, н. с., св. 3–4 (1952), стр. 134–138.
Год. 4, н. с., св. 5–8 (1953), стр. 271–278.
Год. 4, н. с., св. 9–10 (1953), стр. 350–355.

1953–1954. – Годиште 5, нова серија

- Год. 5, н. с., св. 1–2 (1953), стр. 75–80.
Год. 5, н. с., св. 3–4 (1953), стр. 148–150.
Год. 5, н. с., св. 5–6 (1954), стр. 222–226.
Год. 5, н. с., св. 7–8 (1954), стр. 292–296.
Год. 5, н. с., св. 9–10 (1954), стр. 354–357.

1954–1955. – Годиште 6, нова серија

- Год. 6, н. с., св. 1–2 (1954), стр. 58–64.
Год. 6, н. с., св. 3–4 (1954), стр. 123–131.
Год. 6, н. с., св. 5–6 (1955), стр. 186–196.
Год. 6, н. с., св. 7–10 (1955), стр. 287–295.

1955–1956. – Годиште 7, нова серија

- Год. 7, н. с., св. 1–2 (1955), стр. 51–64.
Год. 7, н. с., св. 3–4 (1955), стр. 125–129.
Год. 7, н. с., св. 5–6 (1956), стр. 192–196.
Год. 7, н. с., св. 7–10 (1956), стр. 289–294.

1956–1957. – Годиште 8, нова серија

- Год. 8, н. с., св. 1–2 (1956), стр. 53–63.
Год. 8, н. с., св. 3–4 (1956), стр. 114–123.
Год. 8, н. с., св. 5–6 (1957), стр. 196–199.
Год. 8, н. с., св. 7–10 (1957), стр. 286–292.

1958–1959. – Годиште 9, нова серија

- Год. 9, н. с., св. 1–2 (1958), стр. 77–79.
Год. 9, н. с., св. 3–4 (1958), стр. 132–140.
Год. 9, н. с., св. 5–6 (1958), стр. 213–216.

Год. 9, н. с., св. 7–10 (1959), стр. 312–320.

1960. – Годиште 10, нова серија

Год. 10, н. с., св. 1–2 (1960), стр. 66–68.

Год. 10, н. с., св. 3–6 (1960), стр. 180–185.

Год. 10, н. с., св. 7–10 (1960), стр. 284–292.

1961. – Годиште 11, нова серија

Год. 11, н. с., св. 1–2 (1961), стр. 57–61.

Год. 11, н. с., св. 3–4 (1961), стр. 127–132.

Год. 11, н. с., св. 5–6 (1961), стр. 201–205.

Год. 11, н. с., св. 7–10 (1961), стр. 305–310.

1962. – Годиште 12, нова серија

Год. 12, н. с., св. 1–2 (1962), стр. 57–63.

Год. 12, н. с., св. 3–6 (1962), стр. 192–199.

Год. 12, н. с., св. 7–10 (1962), стр. 280–286.

1963. – Годиште 13, нова серија

Год. 13, н. с., св. 1–2 (1963), стр. 115–125.

Год. 13, н. с., св. 3–5 (1963), стр. 274–287.

1964–1965. – Годиште 14, нова серија

Год. 14, н. с., св. 1 (1964), стр. 66–72.

Год. 14, н. с., св. 2–3 (1964), стр. 189–193.

Год. 14, н. с., св. 4–5 (1965), стр. 300–307.

1966. – Годиште 15, нова серија

Год. 15, н. с., св. 1–2 (1966), стр. 118–120.

Год. 15, н. с., св. 3–4 (1966), стр. 220–255.

1967. – Годиште 16, нова серија

Год. 16, н. с., св. 1–2 (1967), стр. 109–113.

Год. 16, н. с., св. 3 (1967), стр. 211–216.

Год. 16, н. с., св. 4 (1967), стр. 291–295.

Год. 16, н. с., св. 5 (1967), стр. 375–378.

1968–1969. – Годиште 17, нова серија

Год. 17, н. с., св. 1–2 (1968), стр. 97–108.

Год. 17, н. с., св. 3 (1969), стр. 170–172.

Год. 17, н. с., св. 5 (1969), стр. 320–325.

1970–1971. – Годиште 18, нова серија

Год. 18, н. с., св. 1–2 (1970), стр. 125–130.

Год. 18, н. с., св. 3 (1970), стр. 187–193.

Год. 18, н. с., св. 4–5 (1971), стр. 283–286.

1972–1973. – Годиште 19, нова серија

Год. 19, н. с., св. 1 (1972), стр. 65–68.

Год. 19, н. с., св. 2–3 (1972), стр. 181–187.

Год. 19, н. с., св. 4–5 (1973), стр. 287–291.

1975. – Годиште 21, нова серија

Год. 21, н. с., св. 1–2 (1975), стр. 125–131.

РЕГИСТАР ИЗЛАЖЕЊА РУБРИКЕ НАША ПОШТА

1932–1933. – Годиште 1

- Год. 1, св. 1 (1932), стр. 28.
- Год. 1, св. 2 (1932), стр. 57–58.
- Год. 1, св. 2 (1932), стр. 64.
- Год. 1, св. 3 (1932), стр. 91–96.
- Год. 1, св. 4 (1932), стр. 126–128.
- Год. 1, св. 5 (1932), стр. 158–160.
- Год. 1, св. 6 (1932), стр. 188–192.
- Год. 1, св. 7 (1932), стр. 224.
- Год. 1, св. 8 (1933), стр. 251–256.
- Год. 1, св. 9 (1933), стр. 287–288.

1933–1934. – Годиште 2

- Год. 2, св. 1 (1933), стр. 31–32.
- Год. 2, св. 2 (1933), стр. 60–64.
- Год. 2, св. 3 (1933), стр. 93–96.
- Год. 2, св. 4 (1933), стр. 124–128.
- Год. 2, св. 5 (1934), стр. 159–160.
- Год. 2, св. 6 (1934), стр. 190–192.
- Год. 2, св. 7 (1934), стр. 221–224.
- Год. 2, св. 8 (1934), стр. 255–256.

1934–1935. – Годиште 3

- Год. 3, св. 1 (1934), стр. 31–32.
- Год. 3, св. 2 (1934), стр. 64.
- Год. 3, св. 3 (1934), стр. 96.
- Год. 3, св. 4 (1935), стр. 125–128.
- Год. 3, св. 5 (1935), стр. 158–160.
- Год. 3, св. 6 (1935), стр. 191–192.
- Год. 3, св. 7 (1935), стр. 224.
- Год. 3, св. 8 (1935), стр. 256.
- Год. 3, св. 9–10 (1935), стр. 292–293.

1935–1936. – Годиште 4

- Год. 4, св. 1 (1935), стр. 32.
Год. 4, св. 2 (1935), стр. 63–64.
Год. 4, св. 3 (1935), стр. 95–96.
Год. 4, св. 5 (1936), стр. 159–160.
Год. 4, св. 8 (1936), стр. 256.
Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 283–288.

1936–1937. – Годиште 5

- Год. 5, св. 3 (1936), стр. 93–96.
Год. 5, св. 4 (1937), стр. 125–128.
Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 186–192.
Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 254–256.

1937–1938. – Годиште 6

- Год. 6, св. 5–6 (1938), стр. 169–171.
Год. 6, св. 7–8 (1938), стр. 234–237.
Год. 6, св. 9–10 (1938), стр. 270.

1939–1940. – Годиште 7

- Год. 7, св. 1 (1939), стр. 29–32.
Год. 7, св. 2–3 (1939), стр. 85–86.
Год. 7, св. 4 (1939), стр. 124–125.

РЕГИСТАР ИЗЛАЖЕЊА РУБРИКЕ
ЈЕЗИЧКИ ПАБИРЦИ¹

1935–1936. – Годиште 4

- Год. 4, св. 1 (1935), стр. 27–31.
Год. 4, св. 2 (1935), стр. 58–60.
Год. 4, св. 3 (1935), стр. 90–92.
Год. 4, св. 4 (1936), стр. 123–126.
Год. 4, св. 5 (1936), стр. 153–155.
Год. 4, св. 6 (1936), стр. 188–190.
Год. 4, св. 7 (1936), стр. 219–221.
Год. 4, св. 9–10 (1936), стр. 276–282.

1936–1937. – Годиште 5

- Год. 5, св. 1 (1936), стр. 24–29.
Год. 5, св. 2 (1936), стр. 53–59.
Год. 5, св. 3 (1936), стр. 85–89.
Год. 5, св. 4 (1937), стр. 120–124.
Год. 5, св. 5–6 (1937), стр. 180–181.
Год. 5, св. 7–8 (1937), стр. 246–248.

---

¹ Језички пабирци су коментари Љубомира Стојановића уз Језични савјетник Т. Маретића. Преносе се из Наставног вјесника.

АУТОРСКИ РЕГИСТАР

- Адамовић, Милан – 979, 1065
Ајановић, Мустафа – 633, 639, 646, 1105
Алексић, Ж. – 240
Алексић, Радомир – 8, 15, 25, 54, 409, 433
Анђелић, Тагомир – 1100
Анђелковић, Сава – 1353
Аранђеловић Живковић, Бранислава – 1118
Арсенијевић, Миро Ј. – 1016
Ацић, Б. – 476
Бабић, Владо – 192
Бабић, Милица (в. Вујанић, Милица) – 941
Бабић, Стјепан – 1120
Бајић, Ружица – 1506
Банашевић, Никола – 471
Банковић Тодоровић, Олга – 873
Барић, Хенрик – 72
Барјактаревић, Данило – 818, 819, 848, 872, 908
Басекић, Владислав – 325
Батистић, Татјана – 1150, 1196, 1215, 1230
Беговић, Милан – 655
Белић, Александар – 2, 4, 11, 13, 16, 19, 21, 36, 43, 50, 51, 57, 58, 64, 70, 76, 84, 86,
89, 91, 99, 106, 123, 125, 136, 138, 145, 157, 179, 188, 195, 202, 212, 220, 225,
241, 248, 256, 262, 270, 275, 280, 288, 294, 298, 303, 310, 327, 335, 340, 341,
349, 354, 363, 374, 382, 390, 410, 415, 416, 417, 421, 428, 438, 447, 449, 453,
458, 462, 468, 479, 481, 486, 487, 498, 500, 503, 511, 528, 543, 552, 562, 569,
575, 581, 588, 596, 598, 600, 608, 627, 630, 634, 640, 647, 650, 657, 665, 670,
677, 688, 693, 699, 704, 706, 714, 720, 722, 725, 733, 745, 758, 769, 776
Берић, Гргур – 756
Бијелић, Стојан – 161, 267
Бјелетић, Марта – 1379
Богдановић, Недељко – 1396
Бориш, Вјеслав – 1160, 1270
Босанац, Стјепан – 20
Бошков, Слободанка – 1037, 1149, 1159
Бошковић, Радосав – 9, 46, 61, 216, 460, 489, 895, 905, 906, 911, 920, 1017, 1035,
1046, 1063, 1080
Брборић, Бранислав – 1383, 1401

- Бренеселовић, Лука – 1493
Будимир, Милан – 65, 71, 117, 257
Бунц, Станко – 112
Бурина, Сафет – 315
Вајагић, Б. – 539
Васић, Павле – 540
Васић, Смиљка – 1124, 1133
Влајинац, Милан – 548
Влајић Поповић, Јасна – 1378
Вујанић, Милица (в. Бабић, Милица) – 1055, 1066, 1073, 1088
Вујовић, Лука – 949
Вукићевић, Милан – 115, 206
Вукићевић, Петар Л. – 153
Вуковић, Јован Л. – 103, 119, 142, 194, 219, 254, 261, 269, 328, 412, 419, 431, 436, 439, 442, 445, 450, 514, 629
Вукомановић, Славко – 857, 881, 892
Вуловић, Наташа – 1469, 1491
Вушовић, Данило – 7, 31, 48, 53, 56, 75, 82, 87, 95, 105, 109, 114, 120, 127, 133, 150, 156, 162, 165, 168, 182, 187, 230, 239, 292, 301, 314, 317
Георгијевић, Светозар – 193, 365, 618, 659, 676, 702
Голубовић Станојчић, Зорица – 1075
Гортан Премк, Даринка – 865, 880, 969, 981, 998, 1004, 1012, 1028, 1049, 1056, 1061, 1092, 1095, 1101, 1125, 1139, 1164, 1187, 1192, 1197, 1271, 1302, 1318, 1397, 1422, 1467, 1497
Гостл, Игор – 1248
Гочанин, Мирјана – 1463, 1510
Гребенац, Св. М. – 260
Грицкат, Ирена – 597, 602, 645, 723, 737, 772, 786, 801, 813, 827, 860, 902, 922, 937, 945, 952, 963, 1138, 1157, 1236, 1260, 1312, 1331, 1424
Гршковић, Поп Јерко – 348
Гудков, Владимир – 858, 1129, 1167, 1169, 1218, 1232, 1238, 1243, 1252, 1261, 1262
Дабих, Богдан Л. – 1387, 1428
Дешић, Милорад – 890, 1140, 1170, 1175, 1186, 1250, 1265
Димитријевић, Радмило – 605, 631, 716
Дмитријев, П. А. – 935, 958, 962
Добрашиновић, Голуб – 773, 870
Драгићевић, Рајна (в. Марковић, Рајна) – 1320, 1417, 1613
Драгичевић, Милан – 1338, 1352
Дражић, Милимир – 663
Дукат, Владоје – 251, 319
Ђорђић, Петар – 24, 40, 49, 74, 96, 102, 107, 121, 140, 146, 163, 166, 175, 178, 198, 207, 218, 237, 242, 258, 274, 336
Ђукановић, Владо – 1216, 1307, 1315, 1400
Ђукановић, Петар – 1123, 1153
Ђуровић, Сања – 1444, 1592
Елезовић, Глиша – 45, 73, 155, 215, 454, 466, 467, 482, 542
Живановић, Владимир – 1618

- Живановић, Ђорђе – 643, 681, 684, 1200
Живковић, Драгиша – 461, 474, 538, 576, 686
Живковић, Сретен – 197, 205, 214, 222, 226, 236, 307, 384, 780
Збилић, Драгољуб – 1287
И. – 18, 38, 93, 160, 171, 403
Ивановић, Ненад – 1461, 1480, 1501
Иванчевић, Милош – 367, 368, 378
Ивић, Милка – 496, 592, 625, 636, 654, 711, 812, 1317, 1345, 1365, 1385, 1408, 1423, 1438, 1454, 1470, 1486, 1487, 1503, 1522, 1543, 1544
Ивић, Павле – 515, 591, 594, 680, 683, 785, 802, 1213, 1227, 1239, 1247, 1359
Ивковић, Милош – 28
Ившић, Стјепан – 180
Игњатовић, Душанка – 795, 847, 864, 887, 1026
Илешић, Фран – 78, 116, 124, 132, 159, 199, 209, 278, 284
Илић, Драгољуб – 377, 414
Илић, Обрен – 987
Илић, Томислав – 1226
Исаиловић, Драгана – 1293
Ј. – 42
Јањанин, Михаило – 108, 229, 279
Јањић, Богољуб – 551
Јањић, Чедомир – 484
Јелић, Бранко – 834
Јелић, Маријан – 1476
Јеремић, Драгољуб Д. – 821, 833, 849, 868
Јерковић, Иван – 593
Јерковић, Јован – 1227, 1239, 1247
Јовановић, В. Ђ. – 535
Јовановић, Владан – 1462, 1490, 1507, 1515, 1532, 1565, 1572, 1599
Јовановић, Гордана – 1074, 1220
Јовановић, Јелена – 1410, 1446, 1456
Јовановић, Јована – 1610
Јовановић, Миљивоје М. – 345
Јовић, Душан – 923, 996, 1119
Јовичић, Драг. – 154, 174
Јовичић, Милорад – 560
Ју-Гиу, Ли – 1086
Јухас, Љиљана – 1041, 1058, 1091
Каменаровић, Данило – 1117
Камов Јеретов, Рикарт – 152
Капицић, Хамдија – 800
Караџа Гарић, Мевлида – 1057
Караџић, Вук Стефановић – 499
Кашић, Зорка – 1151, 1205, 1326, 1347
Кашић, Јован – 943, 1227, 1239, 1247
Киршова, Маријана – 1077, 1137, 1245, 1283
Киселиновић, Ђорђе – 167

- Кићовић, Мираш – 473
Клајн, Иван – 1121, 1346
Клајн, Хуго – 333, 547
Кликовац, Душка – 1333, 1348, 1412, 1431, 1581
Ковачевић, Божидар – 740, 766
Ковачевић, Милош – 1168, 1222, 1251, 1332
Ковачевић, Радмила – 1085
Ковачевић, Слободан – 249, 290, 353, 375
Ковачевић, Србислава – 530
Ковачић, Мирко – 320
Колман, Отакар – 67
Коњик, Ивана (в. Лазић Коњик, Ивана) – 1465, 1474, 1483
Кордић, Сњежана – 1366
Костић, Александар Ђ. – 559, 603, 610, 660, 829, 896, 917, 986
Костић, Драгутин – 5, 14, 23, 32, 34, 35, 44, 52, 59, 79, 98, 113, 122, 148, 196, 203,
235, 244, 246, 272, 276, 289, 296, 300, 305, 311, 350, 362, 371, 373, 385, 387,
388, 394, 397, 398, 401, 434, 441,
Коштиал, Иван – 255
Кравар, Мирослав – 1225
Краљевић, Гојко – 1067, 1115
Красовски, Ан. – 277, 323, 339, 346
Крстић, Бранислав – 259
Кујунџић, Војислав – 286
Лазић Коњик, Ивана (в. Коњик, Ивана) – 1491, 1510, 1518, 1535, 1562, 1607
Лалевић, Миодраг С. – 17, 30, 68, 81, 83, 97, 111, 131, 151, 172, 190, 204, 231, 233,
285, 291, 308, 321, 324, 386, 420, 423, 614, 626, 664, 675, 687, 703, 713, 719,
741, 809
Лалић, Радован – 652
Лашкова, Лили – 1280
Лексикограф – 427
Лесковац, Младен – 495
Лома, Александар – 1323, 1376, 1429
Ломпар, Весна – 1274, 1405, 1441
Лубас, Владислав – 925
М., З. – 437
Малић, Драгица – 1158
Мамузић, Илија – 413, 425, 443
Марган, Владимир – 130
Маретић, Томислав – 37, 85
Мареш, Франьо Већеслав – 1110
Маринковић, Ивана – 1533, 1566, 1589, 1595
Марјановић, Душан – 200
Марјановић, Милица (в. Стојановић, Милица) – 1519, 1538, 1549
Марјановић, Слободан – 1371
Марков, Борис – 728, 814
Марковић, Александра – 1421, 1432, 1561, 1583
Марковић, Наташа (в. Миланов, Наташа) – 1537
Марковић, Рајна (в. Драгићевић, Рајна) – 1272

- Марковић, Светозар – 455, 465, 483, 492, 509, 520, 526, 534, 545, 558, 568, 661, 763, 782, 791, 844, 877
- Марковић, Слободан Ж. – 1564
- Маројевић, Радмило – 1099, 1427, 1445
- Матић, Светозар – 392, 393, 513, 516, 529, 612, 653, 736, 739, 751, 760, 784
- Миланов, Наташа (в. Марковић, Наташа) – 1537
- Милановић, Бранислав – 451, 464, 490, 522, 531, 561, 571, 585, 601, 641, 667, 679, 695, 727, 748, 778, 805, 817, 828, 863, 878, 884, 973, 1006, 1032, 1094, 1096, 1128, 1152
- Милетић, Бранко – 29, 41, 370, 379
- Милићевић, Блажо – 1406
- Миловановић, Јованка – 1027, 1193
- Милојевић, Војислав Ж. – 110
- Милорадовић, Ненад – 1453
- Милорадовић, Софија – 1453, 1482, 1607
- Милосављевић, Марија (в. Милосављевић Тодоровић, Марија) – 1513,
- Милосављевић Тодоровић, Марија (в. Милосављевић, Марија) – 1587, 1616
- Милосављевић, Бојана – 1449, 1459, 1495, 1547, 1571
- Милошевић, Ксенија – 1217
- Мићовић, Вукић М. – 238, 342, 424, 463, 472, 491, 532, 564, 572, 578, 584, 604, 623, 651, 707, 735, 738, 752, 804, 823
- Мићовић, Драгутин – 1090, 1240
- Михаиловић, Велимир – 964, 990
- Михајловић, Јасмина – 1207
- Могуш, Милан – 1177, 1188
- Мојиловић, Бојана – 1520, 1553
- Моловић, Јордан – 1106, 1136, 1148, 1181
- Московљевић, Милош С. – 3, 6, 10, 22, 39, 47, 69, 80, 88, 94, 104, 118, 128, 147, 176, 181, 201, 227, 243, 250, 263, 281, 287, 293, 299, 309, 326, 330, 338, 359, 360, 381, 383, 400, 426, 430, 440, 587, 607, 638, 649, 662, 709, 743, 750, 754, 761, 771, 779, 790, 799, 835
- Мршевић Радовић, Драгана – 1014, 1071, 1114, 1254, 1267
- Муждека, Ранко – 126, 149
- Муратагић Туна, Хаснија – 1275
- Нађов, Гаврило Г. – 332
- Настановић, Драгана (в. Цвијовић, Драгана) – 1517, 1530, 1540, 1551
- Николић, Берислав М. – 731, 742, 747, 767, 768, 775, 792, 810, 820, 825, 832, 836, 841, 850, 867, 874, 882, 891, 915, 926, 965, 970, 994, 1001, 1009, 1018, 1023, 1030, 1045, 1048
- Николић, Видан – 1337
- Николић, Душан – 1210
- Николић, Марина – 1477, 1516, 1548, 1614
- Николић, Милоје Р. – 831, 851, 909, 966
- Николић, Мирослав – 978, 991, 1036, 1042, 1043, 1068, 1098, 1162, 1223, 1235, 1295, 1297, 1303, 1309, 1314, 1360, 1368, 1398, 1411, 1419, 1425, 1439, 1524, 1557
- Николић, Мирослав М. – 1189
- Николић, Светозар – 619, 672

- Новаковић Лопушина, Јелица – 1233
Новаковић, Новак – 185, 210, 224
Новелић, Богић – 173
Новокмет, Слободан – 1609
Номаћи, Мотоки – 1475, 1512
Његован, Владимир – 351
Одбор за стандардизацију српског језика – 1363, 1555
Окука, Милош – 1560
Остојић, Бранислав – 1204, 1227, 1239, 1247, 1388
Оташевић, Ђорђе – 1273, 1292, 1304, 1328, 1336, 1384, 1399, 1407, 1443, 1526
П. – 550
П., М. – 404, 405, 406
Павићевић, Илија – 903, 918, 933
Павковић, Васа – 1176, 1253, 1286, 1473, 1612
Павловић, Звездана – 796, 980, 1059, 1089, 1324, 1351, 1377
Павловић, Миливој – 252, 329, 331, 391, 395, 396, 553, 582, 590, 599, 609, 622, 762,
840, 843, 861, 876, 912, 944, 961, 972, 1007
Павловић, Михаило – 753, 794, 862
Павловић, Радослав – 444
Панов, А. – 637
Паунов, Александар – 60, 282, 494, 507, 518
Паунов, Д. – 265
Перковић, Мирко – 135, 170, 361, 369, 418, 422, 435
Петковић, Јелена – 1592
Петровић, Владимир В. – 579
Петровић, Драгољуб – 1206
Петровић, Снежана – 1325, 1375
Пецо, Асим – 615, 674, 697, 708, 718, 730, 765, 824, 839, 845, 853, 871, 879, 888, 893,
898, 907, 916, 942, 946, 957, 984, 993, 1002, 1047, 1064, 1108, 1132, 1143, 1145,
1154, 1161, 1166, 1178, 1198, 1221, 1227, 1228, 1239, 1247, 1277, 1281, 1327,
1340, 1343, 1355, 1359, 1392, 1478
Пешикан, Андреј – 1311
Пешикан, Митар – 701, 712, 729, 774, 788, 837, 885, 929, 950, 954, 977, 983, 1020,
1031, 1039, 1052, 1060, 1072, 1084, 1107, 1108, 1109, 1126, 1134, 1142, 1155,
1156, 1163, 1172, 1179, 1182, 1183, 1211, 1212, 1227, 1228, 1239, 1247, 1249,
1259, 1269, 1278, 1279, 1288, 1289, 1308
Пипер, Предраг – 1479, 1496
Поленаковић, Харалампије – 268, 302, 344, 372
Половина, Никола С. – 783
Поломац, Владимир – 1492
Попова, Тајјана П. – 1141
Поповић, Иван – 493, 517, 527, 556, 566, 574, 580, 586, 606, 616
Поповић, Љубомир – 901, 930, 934, 955, 959, 968, 975, 1010, 1025, 1097, 1111, 1127,
1263, 1409
Поповић, Марко – 1290
Поповић, Милан – 177, 184, 211
Предић, Светислав – 475, 478, 480, 524, 537, 546, 573, 621, 682
Прерадовић, Ђорђе – 232

- Прибићевић, Ивана – 1208
Пријатељ средње школе – 234
Пујић, Саво – 1131
Радивојевић, Павле – 90
Радић Бојанић, Биљана – 1455
Радић, Јованка – 1418, 1458, 1558
Радић, Првослав – 1350, 1394
Радић, Стаменка М. – 1116
Радовановић, Драгана – 1466
Радовић Тешић, Милица – 1015, 1069, 1081, 1112, 1130, 1203, 1300, 1405, 1420, 1452, 1539
Радојичић, Ђорђе Сп. – 313, 343, 352, 357, 366, 399, 617, 632
Радошевић, Наталија – 322, 337, 948
Радуловић, Јован – 139, 523, 533, 565, 724
Рађеновић, Петар – 228
Ракић, Станислав – 1390, 1416, 1426, 1457
Ракић, Никола – 1051, 1054, 1087, 1344, 1370, 1373
Рањеловић, Ана – 1598, 1600, 1611, 1617
Ратковић, Драгана – 1527, 1593
Реметић, Слободан – 1359, 1437
Решетар, Милан – 77, 101, 189
Ристић, Олга – 855
Ристић, Стана – 1174, 1184, 1285, 1291, 1301, 1319, 1339, 1349, 1372, 1393, 1415, 1472, 1484, 1606
Рогић, Павле – 1034
Рончевић, Никола – 266, 304, 696, 924
Роспанд, Станислав – 62
С. – 402, 407, 408
Савић, Момчило Д. – 900
Самарцић, Тања – 1451
Секулић, Исидора – 271, 355, 469
Сеферовић Арсеновић, Селена – 1190
Сикимић, Биљана – 1273, 1322, 1374
Симић, Милорад – 1076, 1135
Симић, Радоје – 914, 919, 927, 999, 1202, 1231, 1342, 1380, 1410
Сладојевић, Петар – 787, 807
Слијепчевић, Светлана – 1573, 1579, 1588, 1596
Смодлака, Јосип – 137
Соколовић, Мирјана – 1358
Спасојевић, Анета – 1597, 1618
Спасојевић, Марина – 1447, 1464, 1481, 1500, 1509, 1511, 1529, 1531, 1540, 1546, 1552, 1567, 1570, 1576, 1586, 1605, 1618
Станић, Данијела – 1536, 1550, 1578, 1585, 1594, 1602, 1615
Станић, Милија – 613, 669, 690, 749, 755, 764, 781, 806, 866, 1005, 1033, 1038, 1083, 1171, 1191, 1234
Станковић, Богољуб – 1219
Станојевић, Маринко – 347, 376

- Станојчић, Живојин – 793, 808, 889, 897, 931, 938, 947, 985, 989, 995, 1003, 1024, 1079, 1173, 1201, 1227, 1247, 1329, 1354, 1369, 1382, 1435, 1523, 1591
- Станојчић, Славко – 1608
- Стевановић, Вида – 1224
- Стевановић, Михаило – 12, 55, 129, 158, 191, 217, 264, 306, 312, 316, 356, 364, 411, 429, 448, 459, 470, 488, 501, 504, 512, 521, 544, 554, 563, 570, 577, 583, 589, 597, 611, 620, 628, 635, 642, 648, 658, 666, 668, 671, 673, 678, 689, 694, 700, 705, 710, 715, 717, 721, 726, 734, 746, 759, 770, 777, 789, 798, 803, 811, 815, 822, 826, 830, 838, 842, 852, 859, 869, 875, 883, 886, 894, 904, 910, 913, 921, 928, 936, 953, 956, 960, 967, 971, 976, 982, 992, 1000, 1008, 1011, 1013, 1019, 1021, 1022, 1029, 1062, 1082, 1104, 1113, 1165, 1194
- Стевовић, Игрутин – 508, 510, 536, 555, 595, 656, 940
- Степанов, Страхиња – 1534
- СТИЈОВИЋ, Рада – 1321, 1448
- СТИЈОВИЋ, Светозар – 1359
- Стојанов, Ф. – 213
- Стојановић, Даринка А. – 318
- Стојановић, Милена – 1362
- Стојановић, Милица (в. Марјановић, Милица) – 1577
- Сурдучки, Милан – 1185
- Сучевић, Милован – 557
- Танасић, Срето – 1282, 1298, 1313, 1334, 1367, 1402, 1414, 1433, 1450, 1468, 1485, 1488, 1494, 1502, 1514, 1521, 1528, 1542, 1556, 1563, 1574, 1580, 1590, 1601, 1603, 1604
- Танасковић, Дарко – 1050, 1053
- Тарановски, Кирил – 477, 505, 644, 692
- Терзић, Богдан – 685
- Тешић, Весна – 1255
- Тешић, Милосав – 1040, 1070, 1103
- Тиртова, Галина П. – 1268
- Тодоровић, Доброслав Б. – 221, 283, 389
- Томић, Дина – 1499
- Трифунровић, Ђорђе – 797
- Тројановић, Сима – 164, 183, 208
- Тућан, Фран Ј. – 92, 141
- Ћирић, Сања – 1256
- Ћирковић, Милорад – 1209, 1237, 1244, 1264, 1276, 1284, 1306, 1330, 1341, 1356, 1381
- Ћорић, Божо – 1199, 1389
- Ћупић, Драго – 1102, 1144, 1147, 1214, 1296, 1310, 1541
- Ујчић, Тугомил И. – 223, 245, 273, 297
- Уредништво Нашег језика – 1, 26, 27, 33, 63, 134, 143, 144, 169, 186, 334, 432, 446, 452, 456, 457, 497, 502, 519, 549, 691, 757, 1044, 1078, 1241, 1242, 1257, 1258
- Фекете, Егон – 856, 939, 951, 974, 997, 1122, 1146, 1195, 1229, 1294, 1299, 1316, 1335, 1361, 1386, 1403, 1498
- Хаџић, Ибрахим – 1305
- Храсте, Мате – 358, 380
- Цар, Марко – 66
- Цвијетић, Ратомир – 1180

-
- Цвијић, Олга – 932, 988
Цвијовић, Драгана (в. Настановић, Драгана) – 1584, 1618
Чапек, Карел – 247
Чигоја, Бранкица – 1395, 1404, 1434
Шамић, Мидхат – 846, 899
Шаулић, Аница – 506, 525, 541, 744
Шипка, Данко – 1246, 1266, 1440, 1575
Шипка, Милан – 1357, 1391, 1413, 1430, 1436, 1442, 1471, 1489, 1504, 1505, 1525,
1545, 1559, 1568, 1582
Шкриванић, Гавро – 624, 698
Шљивић Шимшић, Биљана – 732, 816, 854
Шоћ, Перо – 485
Штрбац, Гордана – 1460, 1508, 1569
Шћепановић, Михаило – 1364
Шурмин, Ђуро – 253, 295

ПРЕДМЕТНИ РЕГИСТАР

аблативни генитив – в. генитив

агенс – 1282

адаптација

~ страних речи – 137, 163, 166, 176, 311, 350, 573, 765, 771, 804, 812, 916, 1064, 1156, 1220, 1447

~ властитих именица – 137, 166, 771, 176, 1447

~ речи артиљерија/артиљерија – 765

~ речи француског језика – 765

~ интернационализама на -ium (-ion) – 35

~ морфолошка – 35, 804, 812, 1447

~ фонетска – 163, 804, 916, 1220

адвербијално детерминативно решење – 1487

адверзативност – 1561

административни језик – 381

азбука – в. писмо

академијски речници – в. речник

актуализација – 935

актуелни квалификатив – в. атрибуто-прилошка одредба

акузатив – 34, 111, 231, 383, 555, 566, 662, 865, 951, 1004, 1011, 1056, 1149, 1334, 1367

~ без предлога – 1004

~ енклитика личних заменица – 566

~ за живо/неживо – 231, 1149

~ именица мушког рода – 111

~ с предлогом за – 34

~ с предлогом на – 951, 1011, 1367

~ с предлогом под – 1334

~ с предлогом у – 34, 1367

~ с предлозима – 1004

~ субјекатски – 940

~ у негативним реченицама – 865

~ уз глагол користити – 1056

~ уз непрелазни глагол бити, будем – 662

акценат – 19, 75, 76, 91, 188, 400, 503, 505, 528, 547, 562, 570, 648, 658, 642, 648, 656, 658, 683, 687, 689, 731, 781, 807, 841, 853, 866, 867, 871, 874, 875, 882, 890, 891, 965, 970, 984, 994, 997, 1038, 1039, 1040, 1048, 1234, 1277, 1327, 1358, 1390, 1489

- ~ аориста – 642, 807
- ~ вокатива – 866, 875
- ~ дугосилазни – 1358
- ~ именица – 75, 853, 871, 874, 882, 891
- ~ именице човек – 75
- ~ имперфекта – 807
- ~ интернационализама – 994
- ~ кановачки – 400
- ~ као диференцијални знак – 528
- ~ компаратива прилога – 806
- ~ полусложеница – 528
- ~ презимена – 683, 1038, 1039, 1040, 1234
- преношење акцента – 562
- преношење акцената на проклитике – 528, 867
- ~ присвојних придева – 731
- ~ радног глаголног придева – 648
- ~ реченични – 525, 547
- ~ силазни на унутрашњем слогу – 528, 875
- ~ сложеница – 528
- ~ трпног придева – 658
- ~ у Речнику САНУ – 885
- ~ узвика – 890
- акценатска алтернација – 841
- акценатска дужина – 562, 70, в. дужина
- акценатска норма – в. норма
- акценатска творба – в. творба
- акценатска целина – 505
- акценатске особине – 965, 970
- акцентологија – 1048, 1277
- акцентуација – 875, 891, 965, 970, 984, 1048
- албански језик – 949, 1090
- алтернација е : о – 450, 451, 452
- алтернација к, г, х : ц, з, с – в. сибиларизација
- алтернација з : ж – в. једначење сугласника по месту творбе
- алтернација л : о – в. прелазак л у о
- алтернације – в. гласовне промене / алтернације, морфонолошке алтернације
- амбигвитет – 1127
- анализа дискурса – 1341, 1547, 1571, 1608, уп. лингвистика текста
- аналитички компаратив – в. компарација
- аналогија – 604
- анафорска заменица што – в. заменице
- англицизми – 1489, 1598
- англосрпски језик – 1598
- анкета Летописа Матице српске – 665
- антивуковци – 956
- антонимија – 1266
- антропонимија – 1248, в. име(на)

- аорист – 411, 441, 614, 642, 726, 807, 938
~ одрични – 938
- апелативи – 977
~ страног порекла – 1297
- апозитив – 734
- апозиција – 38, 734
- апокопа – 1284
- апстрактне именице – в. именице
- арабизми – 1050, 1051, 1052, 1053
- архаизми – 29, 43, 527, 938, 949
- асимилација – 1284
- асоцијативна веза – 1320, 1353
- Атанацковић П. – 1236
- атрибут – 734, 1487
- атрибутивни односи – 958
- атрибутске реченичне одредбе – 958
- атрибутске сложенице – в. сложенице
- атрибутско-прилошка одредба – 734, 1583
- аугментативи – 724, 1245, 1609
- афереза – 1284
- афикс – 1458, в. творбени формант
- африкате – в. сугласници
- балканизми – 580, 963
- балкански језици – 1375
- Балугџић Ј. – 1236
- безлична конструкција са дативом – 659
- безлична употреба – 34, 526, 1298
- Белић Александар – 457, 798, 799, 800, 831, 851, 909, 966, 967, 1045, 1061, 1200, 1214, 1250
- Белићев правопис – в. правопис
- Белићева класификација глагола на врсте – 1006
- београдски говор – 106, 428
- београдски стил – 106, 1307
- бесубјекатске реченице – в. реченице
- Бечки књижевни договор – 2, 498, 499
- библиографија – 1027, 1044, 1193, 1309, 1311, 1344, 1405, 1540, 1618
~ Јужнословенског филолога – 1027, 1309
~ Б. Милановића – 1344
~ М. Павловића – 1044
~ М. Пешикана – 1311
~ Нашег језика – 1027, 1193, 1309, 1540, 1618
~ радова из морфологије и творбе речи – 1405
~ Српског дијалектолошког зборника – 1309
- Библиотека Јужнословенског филолога – 1024, 1118
- бијрократизација језика – 1412
- биће/небиће – 111
- богаћење језика – 241, 298

- Боранићев правопис – в. правопис
босански језик – 294, 523
босански стил – 294
ботаничка терминологија – в. терминологија
Бошковић Ђ. – 1236
Бошковић Јован – 1236
Бошковић Радосав – 1194
бошњачки језик – 1430
број (категорија) – 79
    ~ граматички – 585, 1387
    ~ именица – в. именице
    ~ в. множина
бројеви – 520, 878, 973, 1067, 1067, 1068, 1069, 1491
    ~ збирни – 878
    ~ основни у функцији субјекта – 1000
    ~ конгруенција – 28, 56, 1104, 843
    ~ одричан ниједан – 83
бројне именице – в. именице
бројни придеви – в. придеви
Брок Олаф – 754
бруски говор – 1293
будуће време – в. футур
валенција – 1460
варваризми – 22, 433, 524, 963
варијабилна (неједнакосложна) основа – 1167, 1411
варијанте стандардног језика – 1158
варијетет – 937
везна морфема – в. морфема
везни елементи – 1457
везници – 87, 316, 317, 364, 567, 602, 639, 646, 657, 703, 809, 840, 938, 1010, 1217,
    1222, 1345, 1408, 1424, 1456, 1488, 1523, 1561
    ~ а – 639
    ~ али – 646
    ~ где – 364
    ~ (а) да – 1010
    ~ да – 37, 364, 567, 809, 1345
    ~ док – 1488
    ~ и – 602
    ~ или – 646
    ~ кад – 1488
    ~ како – 364
    ~ као – 316, 317
    ~ него – 646
    ~ нити – 639
    ~ но – 646
    ~ нулти – 1457
    ~ па – 639

- ~ пак – 639, 1561
 ~ пошто – 37, 87
 ~ реченични – 840
 ~ само – 646
 ~ те – 364, 639
 ~ тим – 938
 ~ чим – 938, 1488
 ~ што – 364, 567, 657, 809, 937, 1217
- везнички изрази
- ~ с тим што/да – 1008, 1251
 ~ с обзиром да – 1222
 ~ с тим што више – 1366
- велико слово – 25, 109, 126, 127, 149, 150, 228, 588, 598, 694, 839, 844, 1073, 1107, 1239, 1259, 1269, 1287, 1289, 1316, 1504
- вербална језичка компонента – 1196
- verum focus – 1438**
- вишезначност – в. полисемија
- властите именице – в. именице
- властити језик – 677
- војвођански говори – 702
- вокали – 84, 400
- вокално н – 644
- вокатив – 17, 88, 104, 119, 681, 824, 866, 969, 1261
- ~ двосложних именица на -а
 ~ именица на -j – 681
 ~ једине географских имена на -ац – 119
 ~ једине именица мушког рода на сугласник – 88
 ~ једине именица мушког рода прве врсте – 1261
 ~ једине именица на -ар – 119
 ~ једине општитих именица на -ак и -ац – 119
 ~ личних имена – 824
 ~ презимена – 104
 ~ страних имена и презимена – 104
- Волтицијев речник – в. речник
- вођарска терминологија – в. терминологија
- временска детерминација глаголске радње – 1367
- временска одредба – 1015, 1334
- временске реченице – в. реченице
- временско значење – 23, 87, 880, 1004, 1012, 1408, 1049, 1168, 1334, 1367
- врсте речи – 82, 626, 779, 1231, 1424, 1486, 1570
- ~ као – 779
 ~ већ, још тек – 1424
 – в. именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи, прилози, предлози, везници, узивици, речце
- врсте речника – в. речник
- Вук – в. Карацић Вук
- Вукићевић Ђ. – 1236

- Вуков немачко-српски речник – в. речник
 Вуков однос према екавском изговору у народним песмама – 760
 Вуков Рјечник – в. речник
 Вуков Рјечник из 1852 – в. речник
 Вукова збирка пословица – 525
 Вукова Писменица – 915
 Вукова преписка – 1237
 Вукова реформа – 349
 вуковски језик – 956
 Вушовић Данило – 409
 геминација – 1545
 генеративна граматика – 1215
 генитив – 29, 34, 636, 554, 711, 778, 865, 912, 913, 921, 928, 936, 940, 978, 981, 1015,
 1130, 1162, 1218, 1232, 1388
 ~ аблативни – 921, 936
 ~ квалитативни – 711
 ~ множине именица – 1130, 1162, 1218, 1232, 1388
 ~ множине именица женског рада с основом на групу сугласника – 1130
 ~ множине именица на -а – 1232
 ~ посесивни – 554, 912, 978
 ~ с предлогом до – 34
 ~ с предлогом код – 778, 928
 ~ с предлогом од – 913
 ~ с предлогом са – 921
 ~ с предлогом у – 29
 ~ субјекатски – 940
 ~ у негативним реченицама – 865
 географска имена из јапанског језика – 1087
 географска имена из кинеског језика – 1085, 1086
 географска имена из страних језика – 137
 географска терминологија – в. терминологија
 геолошка терминологија – в. терминологија
 германизми – 14, 77, 90, 101, 116, 193, 593
 главна реченица – в. реченица
 глагол(и) – 6, 9, 30, 47, 70, 218, 271, 328, 332, 355, 429, 501, 586, 592, 614, 641, 658,
 678, 679, 680, 695, 705, 718, 723, 727, 742, 748, 749, 750, 763, 778, 780, 832,
 849, 852, 855, 868, 869, 919, 923, 927, 945, 961, 987, 988, 1001, 1006, 1031,
 1032, 1056, 1088, 1094, 1096, 1102, 1128, 1141, 1142, 1153, 1155, 1157, 1198,
 1313, 1348, 1351, 1378, 1379, 1392, 1472, 1492, 1509, 1524, 1525, 1527, 1546,
 1569, 1570, 1583, 1595, 1607
 ~ бити, бијем – 669
 ~ бити, будем – 614, 662, 680
 ~ говорења – 1472
 ~ збивања – 780
 ~ значење, порекло и употреба: ~ баталити – 514, ~ блештати – 1189, ~ блеш-
 штати – 1189, ~ вацити се – 34, ~ гаснути (гаснути се) : гасити (гасити се)
 – 855, ~ гласати – 526, ~ гракнути се – 770, ~ дихати и дисати – 533, ~ зап-
 тити – 514, ~ захвалити (се) – 1056, 1525, ~ извинити (се) – 727, ~ издржати

- 592, ~ испоредити – 34, ~ једноудити – 796, ~ крвавити и крварити – 455, 821, ~ крстити (се) и покрстити (се) – 81, ~ набрекнути – 514, ~ навалити – 514, ~ најавити – 114, ~ намакнути – 246, ~ наштампати – 131, ~ нестати – 47, ~ накрпат – 716, 752, ~ оглушити се – 417, ~ одвијати (се) – 631, ~ подлежати – 601, ~ покрстити се – 81, ~ поћи – 34, ~ преминути – 398, 1102, ~ преумити – 514, ~ приметити – 32, ~ принудити – 32, ~ расковати – 514, ~ ринути – 194, ~ седмирити – 796, ~ сневирати се – 1378, ~ стожити – 591, ~ таворити – 1379, ~ тримирити – 796, ~ узмутити се – 514, ~ умрети – 1102
- ~ изведени од глаголске основе – 1009
 ~ изведени од именичке основе – 1009
 ~ изведени од придевске основе – 1009
 ~ исказне радње – 1486
 ~ каузативни – 780
 ~ квантитативни – 592
 ~ комуникативни – 1569
 ~ креативни (стваралачки) – 780
 ~ кретања – 778, 1014
 ~ мотивни – 780
 ~ на -(ј)ети – 6, 40, 103, 1546, 1570
 ~ на -авати – 501, 531, 641
 ~ на -ати – 1032, 1094, 1153
 ~ на -ивати – 641
 ~ на -ирати – 405
 ~ на -ити, -им – 6, 40, 583
 ~ на -нити – 695, 748
 ~ на -нути – 695, 748, 750
 ~ одмицања – 1014
 ~ примицања – 1014
 ~ прости – 695, 1001
 ~ радње – 780
 ~ семикопулативни – 1583
 ~ сложени – в. сложенице
 ~ с неправилним грађењем – 727, 1128, 1509
 ~ с префиксом – 289, 695, 945, 1157, 1348
 ~ стања – 780
 ~ стати – 961
 ~ трансформативни глаголи – 780
 ~ требати – 34, 395, 492, 953, 1298, 1581
 – в. конјугација
- глаголска основа – 695, 1031
 глаголске врсте – 1006, 1141, 1142, 1509
 глаголске именице – в. именице
 глаголске сложенице – в. сложенице
 глаголске категорије – 1475
 глаголски вид – 58, 394, 501, 531, 577, 601, 641, 680, 1031, 1098
 глаголски облици – 30, 394, 678, 700, 705, 763, 923, 1509
 ~ прости – 700, 763
 ~ сложени – 30, 678, 763, 700

- глаголски придеви и прилози у придевској служби – 64, 70, 191, 303, 429, 759, 869, 983, 1313, 1570
- глаголски придеви на -ћи – в. придеви
- глаголски прилог прошли – 48, 668, 938, 1524
- глаголски прилог садашњи – 64, 501, 938
- глаголски род – 6, 40, 429, 563, 780, 987, 1546
- ~ в. и рекција
- глаголски систем – 677
- глас х – 163, 302, 993, 1096
- гласовна структура стиха – 1276
- гласовне алтернације/промене – 1066, 1151, 1205, 1232, 1429
- ~ в. алтернације о : е, губљење сугласника, једначење сугласника по месту творбе, јотовање, морфолошке алтернације, непостојано а, непостојано е, прелазак л у о, сибиларизација
- гласовне алтернације у деklinацији именица на -а – 1232
- гласовно-словне скраћенице – в. скраћенице
- говор – 197, 699, 1206
- ~ на радију и телевизији – 656
- ~ народни – 268, 315, 614, 702, 949, 993, 1161, 1171, 1178, 1188, 1293, в. дијалекат
- говорна култура – 76, 84, 91, 1132, 1133, 1170
- говорне стратегије – 1459
- говорни језик – 354, 699, 1196
- говорни књижевни језик – 99
- говорни чиновни – 1230, 1462, 1459
- ~ молбе – 1459
- ~ ословљавања – 1459
- Горски вијенац – 385, 441, 529, 823, 895, 906, 1427, 1445
- грађење речи – в. творба речи
- граматика – 50, 1215, 1366, 1558
- граматика хрватскога или српскога језика – 438
- граматичка асоцијативна средства – 938
- граматичка дефиниција – в. дефиниција
- граматичка спојивост – 1415
- граматичка средства – 1099
- граматичка терминологија – в. терминологија (лингвистичка)
- граматичке изведенице у Речнику САНУ – в. изведенице
- граматичке информације – 1139
- граматички број – в. број
- граматички квалификатори – в. квалификатори
- граматички наставак – в. деklinација, конјугација
- граматички род – в. именички род
- граница речи – 1196
- граница слога – 629, 630, 634, 689, 789, 1047, 1202
- графема – 1315
- грецизми – 45, 1290, 1492
- гротеска – 1593
- грчки језик – 117, 1377

- губљење сугласника – 489, 1066
далекоисточни језици – 1084
Даничић Ђуро – 195, 984, 1033, 1034, 1048, 1076, 1197, 1236, 1296, 1528
датив – 8, 613, 625, 998
    ~ без предлога – 998
    ~ броја два – 613
    ~ етички – 625
    ~ с предлозима – 998
двозначност – 1111
двојаки облици – в. дублети
двојезични речници – в. речник
двородне именице – в. именице
декатегоријализација – 1486
деклинабилност – 996, 1314, 1219, 1297, 1597
    ~ бројева – 1067, 1068, 1069
    ~ месеца у датуму – 77, 90, 116, 193
    ~ придева – 983, 1314
    ~ страних личних имена уз презимена – 782, 1147
    – в. индеклинабилност
деклинација – 376, 418, 710, 824, 863, 884, 1080, 1083, 1447, 1505, 1557
    ~ броја два – 520, 613, 1067, 1068
    ~ броја три – 1067, 1068
    ~ броја четири – 1067, 1068
    ~ бројева – 1067, 1068, 1069
    ~ деминутива на -це – 571
    ~ женских презимена – 196, 203
    ~ заменица – 83, 805, 991
    ~ заменице ко – 375
    ~ заменичко-придевска – 489, 512
    ~ имена на -о – 615, 1080
    ~ имена типа Раде – 1083
    ~ именица на -ист(а) – 545, 1505
    ~ именица средњег рода у множини – 1167
    ~ именица страног порекла – 522, 782, 887, 1447
    ~ именица тло, тле, тли – 1152
    ~ именице глад – 847
    ~ именице доба – 530
    ~ именице подне и њених префиксала – 667, 1167
    ~ именице стопало – 1190
    ~ именичка – 448, 512, 710
    ~ колективних именица на -ад – 708
    ~ одричних заменица – 83
    ~ поименичених придева – 863
    ~ презимена на -е – 418
    ~ презимена на -ов, -ев, -ин – 1559
    ~ придевска – 392, 448
    ~ придевских заменица – 375, 694, 1036

- ~ скраћеница – 620
- ~ топонима – 233, 818, 857, 845, 884, 892
- ~ топонима Беране – 233
- ~ топонима на -ани/-ане и -ари/-аре – 884
- ~ топонима Пештер – 818
- топонима Речка – 857, 892
- ~ топонима Рогозна – 818
- ~ топонима Рожаје – 818
- деклинациони тип – 1411
- деклитизација – 1456
- декомпоновани предикат – в. предикат (перифрастични)
- деминутиви – 544, 571, 814, 1462
- деминутивност – 599
- денотат – 1285
- денотација – 1150
- деонтичка модалност – в. модалност
- деривати – 1302, 1491, в. и изведенице, творенице
- деривација – в. творба речи
- деривациони однос – 1462
- деривациони речник – в. речник
- деривационо гнездо – в. семантичко-деривационо гнездо
- десигнат – 1285
- дескриптивни речник – в. речник
- десна страна речника – в. речник
- детерминативно својство – 1487
- детерминатор сваки – 1331
- детерминација – 1127, 1305
- дефиниција – 1139, 1140, 1150, 1157, 1196, 1330, 1336, 1337, 1356, 1432, 1503, 1608
  - ~ граматичка – 1140
  - ~ лексикографска – 1139, 1140, 1510, 1595
  - ~ научна – 1140
  - ~ негативна – 1140
  - ~ описна – 1140
  - описни део дефиниције – 1139
  - ~ остенсивна – 1140
  - ~ синонимска – 1140
  - ~ типизирана – 1140
  - ~ упућивачка – 1140
- дечанске хрисовуље – 1035
- дијалекат – 286, 562, 761, 785, 825, 957, 965, 970, 987, 1206, 1221, 1378, 1396, 1414, в. и говор (народни)
- дијалекат : језик – 1230
- дијалекатска особина – 1340
- дијалектизми – 897, 1340
  - ~ вас (сав / цео) – 897
- дијалектологија – 693, 761, 785, 799, 825, 949, 1161, 1206

- дијалектолошка терминологија – в. терминологија
дијалекатска граница – 1161
дијалекатски облици латинизма фундамент – 1103
дијалогска форма – 1608
дијахронија – 1230
дикција – 84, 91, 99, 699
дисимилација – 1037, 1284
дискурзивни жанр – 1547, 1571
дисперзија значења – 1610
дисторзија – 1381
дистрибутивност – 34
дистрибуција фонема – 980, 993, 1176
диференцијација књижевног језика – 216, 1357
диференцирање значења – в. семантичка диференцијација
доживљеност радње – 726
домаће речи – 14
домаћи задаци из српскохрватског језика – 419, 425, 436
допринос писаца стварању књижевног језика – 569, 1195
допуна – 953, 1298
~ в. рекција
~ глаголима и изразима непотпуног значења – 628, 635, 661
~ глаголу гласати – 526
~ глаголу лагати – 563
~ глаголу нестати – 47
~ глаголу присуствовати – 464
~ глаголу разумети се – 555
~ глаголу требати – 628
~ глаголу хтети – 635
допунска предикатска синтагма – 939
допунски предикатив – в. предикатив
допусне реченице – в. реченице
Драгосављевић А. – 1236
државни језик – 663, 1230
Друштво за српски језик и књижевност – 627, 1564
дублети – 123, 220, 376, 570, 581, 586, 588, 641, 690, 748, 750, 931, 960, 1032, 1094,
1096, 1155, 1175, 1289, 1369, 1471
дубровачка књижевност – 220
дубровачке речи – 315
дубровачки говор – 268
дуге енклитике – в. енклитике
дугосилазни акценат – в. акценат
дужина – 562, 570, 656, 755, 764, 1390
Душанов законик – 591
Ђорђевић Ђорђе – 1236
Ђорђевић Ј. – 1236
Ђорђевић Петар – 1236
европеизми – 1314, 1493

- европски језици – 117
егзегеза – 1493
екавски изговор – 94, 493, 515, 613, 679, 760, 1430
експериментална фонетика – 1151
експлицитна норма – в. норма
експлозивни сугласници са продуженом оклузијом – в. сугласници
експресивна вредност – 952
експресивна лексика – в. лексика
експресивност – 1319
ексцесивност – 1097
електронске ћаскаонице – 1455
елипса – 142, 1455
елиптичне узвичне реченице – в. реченице
елиптични израз – 90
елиптични предикат – в. предикат
емоције из домена туге – 1595
енантиосемија – 1525
енклиза – 867, 1205
енклитике – 15, 324, 365, 566, 661, 625, 788, 1000, 1205, 1295, 1555
    ~ дуге – 1281, 1295
    ~ заменичке – 15, 324, 566, 625, 661
    ~ квантитет – 1281
    ~ место/распоред – 37, 365, 788, 1555
епентеза – 1284
епистемичка модалност – в. модалност
епистоларни стил – 1237
епитет – 624, 936
ергоним – 1592
етимологија – 27, 132, 32, 37, 45, 52, 72, 95, 120, 121, 130, 156, 230, 389, 440, 454,
    465, 466, 467, 487, 495, 506, 500, 517, 542, 558, 564, 572, 578, 580, 604, 618,
    738, 762, 850, 908, 911, 941, 964, 973, 974, 988, 990, 1139, 1270, 1305, 1317,
    1323, 1325, 1350, 1351, 1370, 1374, 1375, 1377, 1378, 1379, 1396, 1493
    ~ в. и глаголи (значење, порекло, употреба), именице (значење, порекло,
    употреба), придеви (значење, порекло, употреба)
    ~ народна – 252
етимолошки правопис – в. правопис
етички датив – в. датив
етници – 732, 774, 1054, 1090, 1106, 1107, 1199
    ~ за женска лица – 422
етнолингвистика – 1374
еуфемизам – 995
жаргон – 44, 1393, 1607, уп. шатровачки језик
    ~ омладински – 44, 1393
    ~ музички – 1607
жељне реченице – в. реченице
Женевска школа – 390, 410, 412, 415
женска презимена – в. презимена
Живановић Ј. – 1236

- живо/неживо – 111, 231, 1149
 зависне реченице – в. реченице
 зависни падежи – 981, 1049, в. падежи, генитив, датив, акузатив, инструментал, локатив
 зависносложене реченице – в. реченице
 зависност реченица – в. реченице
 зависно-упитне реченице – в. реченице
 загонетке – 1353
 заграде – 899
 заједнички књижевни језик Срба и Хрвата – 170, в. књижевни језик
 заједничка терминологија Срба и Хрвата – 670, в. терминологија
 заједнички термилошки речници за Србе и Хрвате – 665, в. речник
 закључне реченице – в. реченице
 замена јата – 103, 515, 589, 787, 879, 942, в. екавски изговор, ијекавски изговор, икавски изговор
 заменице – 53, 83, 304, 363, 448, 504, 512, 554, 556, 654, 657, 804, 805, 883, 924, 937, 954, 985, 991, 1029, 1112, 1230, 1312, 1331, 1503
 ~ личне – 556
 ~ односне – 924, 937
 ~ одричне – 83
 ~ посесивне/присвојне – 448, 504, 512, 1112
 ~ придевске – 985
 ~ ти / Ви (употреба) – 1230
 ~ упитне – 924
 – заменица анафорска што – 657
 ~ којешта – 654
 ~ који – 363, 554, 937, 1029
 ~ мој – 1112
 ~ неко – 1503
 ~ сав – 1331
 ~ сви – 805, 1331
 ~ свој – 53, 504
 ~ чији – 33, 37, 554
 ~ што/шта – 304, 883, 924
 ~ што (односна) – 657, 937
 заменичке енклитике – в. енклитике
 западне и источне варијанте – 59
 западни крајеви – 82
 западно наречје – 499
 запета – 447, 461, 462, 553, 576
 зарез – 899, 1082
 зарез и црта – 899, 1082
 затворена класа – 1347
 збирке речи – 1118
 збирна (суплетивна) множина – 79
 збирне именице – в. именице
 збирни бројеви – в. бројеви
 званични језик – 1230

значање – 4, 13, 18, 32, 34, 47, 51, 52, 73, 74, 78, 81, 86, 95, 114, 118, 121, 128, 142, 144, 148, 151, 153, 155, 164, 165, 175, 176, 177, 180, 181, 183, 184, 185, 194, 200, 201, 208, 209, 210, 211, 219, 230, 232, 260, 265, 266, 274, 285, 286, 292, 299, 301, 309, 314, 330, 331, 333, 343, 346, 347, 357, 378, 391, 417, 423, 427, 434, 435, 437, 446, 465, 472, 484, 485, 495, 506, 507, 509, 514, 526, 533, 558, 564, 572, 591, 592, 593, 616, 622, 631, 651, 665, 681, 707, 716, 724, 727, 752, 762, 766, 796, 797, 848, 855, 908, 962, 990, 1056, 1099, 1101, 1102, 1117, 1122, 1145, 1146, 1189, 1274, 1285, 1317, 1337, 1338, 1350, 1352, 1353, 1370, 1373, 1375, 1378, 1379, 1385, 1386, 1396, 1432, 1458, 1490, 1505, 1525, 1544, 1569, 1597, 1582, 1593, 1612

~ в. глаголи (значање, порекло, употреба), именице (значање, порекло, употреба), лексика, придеви (значање, порекло, употреба), прилози, семантика

~ временско – 23, 87, 880, 1004, 1012, 1408, 1049, 1168, 1334, 1367

~ месно – 880, 921, 1004, 1049, 1168

~ ново – 36, 44, 128, 458, 563, 1253

~ објекатско – 880

~ објекатско неправо – 1049

~ просторно – 1012

~ узрочно – 87, 1333

зооним – 1444, 1611

Игњатовић Ј. – 873

идиолекат – 1215

избор речи – 694, 1104

~ речи у Речнику САНУ – 885

изведенице – 107, 121, 175, 446, 575, 579, 591, 1001, 1098, 1174, 1184, 1268, 1391, 1461, 1527

~ граматичке у Речнику САНУ – 885

~ летелица, легилица – 1391

~ од абдест, абдес, авдест, авдес – 466

~ од академија – 121

~ од магнет – 579

~ од ходочашће – 175

~ од (југо)слав/слов- – 107, 575

~ префиксалне – 1527

~ префиксално-суфиксалне – 1527

~ суфиксалне – 1527

~ в. деривати, творба речи, творенице

издаваштво – 519, 549

изоглосе – 1161

израз(и) – 52, 65, 78, 325, 784, 1490

~ бештебезове – 131

~ бол болује – 1544

~ говорити на некога – 496

~ гребешко гвожђе – 623

~ дерати на мијех (мех) – 707

~ жежено злато – 491

~ женска страна – 553

~ издржати до краја – 592

~ имати право – 1011

- ~ ископнети кокошку – 131
- ~ ићи од Понтија до Пилата – 1267
- ~ као под мост, као у воску – 131
- ~ капати рђом – 114
- ~ мачи гребештаци – 623
- ~ на куково лето – 964
- ~ не зарезивати некога – 131
- ~ немаги (х)абера – 1375
- ~ о кукову дне – 964
- ~ обрати бостан – 131
- ~ овца пре(х)одница – 401
- ~ осушити неком опанке – 131
- ~ отићи до кумине куће – 1394
- ~ пијан као мајка – 151, 164
- ~ пјешке на опанке – 151
- ~ пламени мач и сл. – 651
- ~ подлистати тешкијем оловом – 707
- ~ пољуби се у длан – 164
- ~ пољуби се у лакат – 164
- ~ пребијена пара – 151, 164
- ~ пут за уши – 131
- ~ с коца и конопца – 81
- ~ са лексемом глас – 1490
- ~ слати (кога) од попа до ковача – 1267
- ~ суво злато – 491
- ~ у причу – 81
- ~ скупо у крв – 151, 164
- изричне реченице – в. реченице
- ијекавски изговор – 103, 189, 493, 589, 942, 1005, 1247, 1289
- икавизми – 378, 879
- икавски изговор – 94
- илирци – 982
- илокуција – 1459
- илокуцијска снага – 1196
- име језика – в. назив језика
- име(на) – 93, 617, 925, 978, 1084, 1154, 1368
  - ~ Богомил – 617
  - ~ Богомила – 617
  - ~ Доситеј или Доситије – 372
  - ~ Бошко – 93
  - ~ Ђорђе – 166, 176, 198, 344
  - ~ Ђуро – 166, 176
  - ~ из албанског језика – 1227
  - ~ из арапског језика – 1050, 1053, 1172
  - ~ из јапанског језика – 1084
  - ~ из кинеског језика – 1084, 1086, 1134, 1182, 1227
  - ~ из македонског језика – 488

- ~ из пољског језика – 16
 ~ из португалског језика – 1227
 ~ из румунског језика – 1227
 ~ из руског језика – 477
 ~ Кук – 964
 ~ на -ек – 319
 именице – 10, 40, 58, 79, 80, 85, 92, 119, 121, 242, 258, 264, 311, 350, 376, 469, 470, 522, 530, 545, 546, 585, 887, 571, 574, 603, 609, 610, 667, 687, 706, 708, 712, 724, 742, 795, 791, 812, 814, 887, 932, 941, 975, 977, 997, 1001, 1015, 1018, 1081, 1090, 1152, 1162, 1167, 1190, 1198, 1203, 1208, 1268, 1283, 1297, 1319, 1327, 1334, 1338, 1354, 1367, 1381, 1388, 1389, 1411, 1416, 1425, 1426, 1440, 1454, 1461, 1462, 1447, 1505, 1557, 1568, 1573, 1597, 1608
 ~ апстрактне (мисаоне) – 10, 242, 258, 609, 932, 1015, 1461
 – број именица – 79, 1190, 1152
 ~ бројне – 520
 ~ властите – 977, 1297, 1426, в. и име(на)
 ~ глаголске – 10, 40, 58, 706, 742, 791, 821, 975, 1081
 ~ двородне именице – 795
 ~ збирне (колективне) – 79, 264, 708, 932, 1319
 ~ значење, пореко, употреба: ~ абдест, абдес, авдест, авдес и њихових изведеница – 466, ~ аваз – 466, ~ администрација – 27, ~ адраповач – 467, ~ академија и њених сложеница – 121, ~ алат – 558, ~ алмаз – 73, ~ бага, баге, баглама, багља – 132, ~ бања – 118, 176, ~ бараба – 1493, ~ беда – 32, ~ бедник – 32, ~ благо – 142, ~ босиљак – 72, ~ бразда – 283, ~ брашњеница – 509, ~ буђ – 507, ~ валаге, валаке; фалаге, фалаке итд. – 542, ~ валутак – 144, ~ васељена/васиона/васиљена – 95, ~ везек – 200, ~ вештица 'лептирица' – 616, ~ видоглед – 153, ~ господа – 266, ~ госпођа – 266, ~ гриња – 908, ~ дух и душа – 1349, ~ ђунија – 155, ~ елеменат – 27, ~ житарица – 314, ~ жица – 514, ~ зипа – 194, ~ ибришим – 73, ~ истраживање и испитивање – 201, ~ јањ – јаблан – 177, ~ јемство – 27, ~ калдрма – 37, 45, ~ камен – 144, 148, 194, ~ капија – 200, ~ кафа и њених деривата – 329, ~ кикерика – 389, ~ кирија – 37, 45, ~ кнез/књаз – 260, 274, ~ колач – 120, ~ колиба – 7, ~ краљ – 102, ~ кузо – 1338, ~ купалиште – 118, 176, ~ купатило – 118, 176, ~ купељ – 118, 176, ~ купка – 118, 176, ~ курџон – 756, ~ лав – 766, ~ лакерда – 73, ~ лила – 1101, ~ лис, лисица – 232, ~ мал – 142, ~ марва – 142, ~ машља – 1337, ~ мода – 1584, ~ мозољ, мосур, мрсољ и сл. – 517, ~ муштулук – 514, ~ надувеност – 27, ~ насељеник – 1274, ~ наук и наука – 18, ~ оглед – 537, 538, ~ одива – 301, ~ осећај – 299, ~ осећање – 299, ~ особница – 514, ~ паведрина – 1432, ~ пачалуци – 73, ~ перајка – 848, ~ пераљка – 848, ~ перач – 848, ~ пестиш – 495, 506, ~ писање/писаније – 343, ~ платно – 707, ~ плесан – 507, ~ плочобаша – 131, ~ поковац – 655, ~ поковина – 655, ~ попрдица – 164, ~ потаја – 371, 387, ~ потсгакнути – 27, ~ поштење – 330, ~ предусретљивост – 27, ~ примедба – 32, ~ пркљача – 848, ~ публика – 27, ~ резултат – 27, ~ рипа – 148, 194, ~ роб – 230, ~ савест – 1596, ~ салитра – 424, ~ секретар : тајник – 27, ~ сермија – 142, ~ сјера – 472, ~ срећа – 128, ~ статива – 148, ~ стока – 142, ~ сувача – 200, ~ тавлија – 797, ~ такум – 73, ~ тежина – 1117, ~ транболос – 73, ~ турбан – 73, ~ умрак – 357, ~ универзитет : свеучилиште – 27, ~ фракар – 132, ~ хајван – 142, ~ харбија – 73, ~ ходочашће – 175, 180, ~ цар – 102, ~ черешнар – 102, ~ шарац – 762
 ~ недеклинабилне – 1267
 ~ несловенског порекла – 1297

- ~ nomina agentis – 894, 1098
- ~ nomina instrumenti – 21, 941, 1092
- ~ nomina loci – 5, 80, 110, 192, 263, 932, 1208, 1268
- ~ **pluralia tantum** – 585
- ~ прве врсте – 712
- ~ просте – 1001
- ~ релационе – 1454
- ~ са варијабилном (неједнакосложном) основом – 1167, 1411
- ~ са значењем годишњих доба – 1367
- ~ са значењем носиоца звања, занимања – 5, 46, 85, 92, 297, 1162, 1573
- ~ са значењем сродника – 1597
- ~ са префиксима – 1203
- ~ сложене – в. сложеннице
- ~ средњег рода – 571, 1411
- ~ страног порекла – 311, 350, 522, 546, 603, 610, 887, 997, 1354, 1447
- ~ транзитивне – 1454
  - в. акценат, деклинација, именички род, падежи, суфикс, творба именица
- именичка граматичка основа – 1167, 1411
- именичка деклинација придева – в. деклинација
- именичка транзитивност – 1454
- именичка употреба придева – 1426
- именичке одредбе – 734
- именичке сложеннице – в. сложеннице
- именички род – 312, 546, 604, 620, 667, 672, 795, 812, 817, 818, 847, 884, 887, 973, 997, 1055, 1152, 1190, 1558, 1411, 1425, 1558
  - ~ граматички – 812, 1425, 1444, 1447, 1558
  - ~ женски – 574, 672
  - ~ природни – 812, 1425, 1444, 1447, 1558
  - род именица страног порекла – 546, 604, 812, 887, 997, 1447
  - род именица тло, тле, тли – 1152
  - род именице бол – 795
  - род именице глад – 847
  - род именице мито – 1055
  - род именице наочари – 312, 817
  - род именице подне – 667
  - род именице стопало – 1190
  - род скраћеница – 620
  - род топонима на -ани/-ане и -ари/-аре – 884
  - род топонима Пештер – 818
  - род топонима Рогозна – 818
  - род топонима Рожаје – 818
- именска реч – 1387
- именске допуне – 563
- императив – 701
  - ~ приповедачки – 701
- императивне сложеннице – в. сложеннице
- имперфекат – 388, 583, 807

- инверзија – 674
- индеклинабилност – 996, 1314, 1219, 1297, 1597
- ~ бројева – 1067, 1068, 1069
  - ~ придева – 983, 1314
  - ~ страних личних имена уз презимена – 782, 1147
  - в. деклинабилност
- индивидуализми – 1073, 1274
- индикативна употреба – 726, 919, 927
- индиректни говор – 927
- Институт за српски језик САНУ – 1453, 1485
- Институт за српскохрватски језик – 1019, 1020, 1021, 1118
- инструментал – 8, 54, 182, 370, 376, 459, 490, 574, 600, 6013, 649, 650, 711, 730, 616, 991, 1012, 1056, 1180, 1212, 1243, 1252, 1262, 1282, 1557
- ~ без предлога – 459, 600, 1012
  - ~ броја два – 613
  - ~ за живо у пасивним конструкцијама – 1282
  - ~ за начин – 600, 649, 650
  - ~ једине именица женског рода на сугласник – 1243
  - ~ једине именица мушког рода на сугласник – 376, 816
  - ~ једине именица мушког рода прве врсте – 1252
  - ~ квалитативни – 711
  - ~ личне заменице за свако лице себе – 490
  - ~ оруђа – 600, 649, 650
  - ~ предикативни – 1012
  - ~ социјативни – 730
  - ~ с предлогом с(а) – 54, 182, 370, 459, 600, 649, 650, 1012
  - ~ с предлозима – 1012
  - ~ уз глагол користити се – 1056
  - ~ уз глагол писати – 649
  - ~ у пасивним партиципским конструкцијама – 1262
- интензификација значења – 968
- интернационализми – 19, 35, 545, 994, 1389
- интернационалне скраћенице и изрази – 1299, в. скраћенице
- интерпункција – 42, 358, 447, 576, 588, 674, 694, 899, 1082, 1104, 1289, 1300, 1589
- интерференција – 943
- интерфикс -о/-е- – 1527, в. везна морфема, спојни вокал
- интонација – 689, 991, 1196
- интонацијска пауза – 1456
- интонацијска питања – 1455
- инфикси -ов- и -ев- – 376, 450, 451, 452
- инфинитив – 217, 243, 556, 628, 661, 690, 961, 1209, 1211, 1216, 1224, 1509
- ~ стајати–стојати – 556
  - ~ глагола гребсти, гребати – 690
- инфинитивна основа – 586, 695, 1001, 1141, 1142, 1509
- инхоативност – 1385
- Исајловић Д. – 1236
- исказ – 746, 1196

- исказ (као врста непотпуних реченица) – 647
исказна јединица – 1196
искључне реченице – в. реченице
испитивање језика – 606
исправљање језика – 552
истицање – 934
историзми – 1274
историја језика – 313, 343, 357, 366, 399, 632, 1017, 1035, 1046, 1492
историја књижевног језика – 1195, 1395
историја речи – 177, 278, 313
историјат лексикографије у 19. веку – 1197
историјат правописа у Југолсавији – 588
историјска граматика – 693
источно наречје – 499
источнохерцеговачки дијалекат – 965, 970
итеративнотрајни глаголи – 1098, уп. глаголски вид
јавно здравље/народно здравље – 1606
јамб – 505
јат – в. замена јата
јатовске основе – 6, 40, 103, 706, 1546, 1570
једначење сугласника по месту творбе – 1471
једносложне речи – 505
језик – 108, 197, 202, 511, 699, 1013
језик – в. термин
језик дневне штампе – 1104
језик и стил – 412
језик и стил једне књижевне студије из часописа Дело – 694
језик књижевног дела – 206, 675, 719, 747, 770, 773, 775, 776, 784, 792, 810, 823, 870, 873, 889, 897, 901, 919, 927, 926, 932, 938, 1003, 1119, 1123, 1154, 1166, 1201, 1204, 1216, 1253, 1237, 1254, 1265, 1275, 1329, 1354, 1382, 1423, 1522, 1529
– Ива Андрића – 889, 897
– Милана Богдановића – 792
– Милована Глишића – 773, 1216
– Јакова Игњатовића – 873
– Вука Караџића – 784, 901, 919, 927, 1237, 1423, 1522
– Хасана Кикића – 1154
– Лазе Лазаревића – 775
– Звонимира Мајдака – 1216
– Десанке Максимовић
– Симе Матавуља – 870, 1612
– Марка Миљанова – 1204
– Момчила Настасијевића – 938
– Добрила Ненадића – 1216
– Проте Матије Ненадовића – 1119
– Петра Петровића Његоша – 770, 1201, 1244
– Васка Попе – 923, 996

- Милана Ракића – 776
- Исака Самоковлије – 1123
- „Дервиш и смрт“ Меше Селимовића – 1166
- Тамила Сијарића – 1275
- „Бихорци“ Тамила Сијарића – 719
- Пера Слијепчевића – 206
- Бранка Ћопића – 810
- Добрице Ћосића – 675, 676
- Милоша Црњанског – 1329, 1529
- „Сеоба“ Милоша Црњанског – 1354, 1382
- Воје Чолановића – 1253
- Аугуста Шеное – 1216
- уп. стил књижевног дела
- језик књижевности – 57
- језик медицине – 1606
- језик на радију и телевизији – 281, 904
- језик на течајним испитима – 308, 321
- језик позоришта – 76, 84, 91, 354, 565
- језик превода – 355, 408, 664, 862
- језик у песмама – 235
- језик уџбеника – 97, 414, 1124, 1125
- језик штампе (спортске) – 1114
- језичка анализа – 1329
- језичка испитивања – 745
- језичка критика – 49, 552, 1026, 1071, 1072, 1079, 1115, 1132, 1143, 1144, 1173, 1380, 1529, 1598
- језичка култура – 1071, 1604
- језичка норма – в. норма
- језичка правилност – 43, 549, 552, 606
- језичка ситуација у Норвешкој – 663
- језичка слика света – 1611
- језичка средства – 996
- језичка структура – 525
- језичка узајамност – 963
- језичка устаљеност – 49
- језичка учтивост – 1459
- језичка функција – 1347
- језичке грешке – 63, 66
- језичке позајмице – 889
- Језичке поуке – 1026
- језички знак – 1285
- језички израз – 1346
- језички медијум – 1196
- језички систем – 859
- језички стандард – 1545
- језички стручњаци – 511, 552
- језички утицај – 1165

- језичко јединство – 212, 1241
језичко знање – 71
језичко осећање – 71, 327, 677, 1581
језичко-правописна толеранција – 1005
језични : језички – 33
јекавски изговор – в. ијекавски изговор
јотовање – 1002
    ~ јекавско – 1002
    ~ прасловенско – 1002
Југословенска ономастичка конференција – 1059
јужно наречје – 499
јужнословенски језици – 925, 1324
Јужнословенски филолог – в. часописи
калиграфска слова – 475
калк – 251, 612, 659, 963, 1572
    ~ семантички – 1572
кановачки акценат – в. акценат
Караџић Вук Стеф. – 157, 334, 335, 336, 337, 338, 543, 982, 984
    ~ в. језик књижевног дела
катогајална полисемија – в. полисемија
каузалне реченице – в. узрочне реченице
каузативни глаголи – в. глаголи
квалитативни генитив – в. генитив
квалитативни инструментал – в. инструментал
квалификатори
    ~ граматички – 1139
    ~ употребне и стилске вредности – 1139
    ~ фиг. – 1610
квантитативни глагол – в. глаголи
квантитет – 689, 781, 789, 1358
    ~ енклитике – в. енклитике
    ~ 3. л. мн. имперфекта – 807
    ~ завршног слога 3. л. мн. аориста – 807
    ~ завршног слога компаратива прилога – 806
квантификација – 1372, 1487
    ~ ненумеричка – 1487
    ~ прагматичка – 1372
кинеска географска имена – в. географска имена
кинеска имена – в. имена
кинолошка терминологија – в. терминологија
класификација глагола – 1006, 1141, 1142, в. глаголи, глаголске врсте
књижевна терминологија – в. терминологија
књижевни изговор – 75, 187, 189, 656
књижевни језик – 2, 11, 19, 26, 36, 43, 50, 57, 63, 64, 76, 84, 106, 117, 123, 139, 144,
    170, 173, 174, 187, 189, 212, 216, 225, 237, 241, 298, 335, 349, 421, 428, 432,
    458, 523, 565, 543, 565, 569, 581, 588, 665, 688, 875, 982, 1003, 1061, 1062,
    1173, 1195, 1201, 1288, 1308, 1357, 1395, 1406, 1409, в. стандардни језик

- књижевни текст – 1340
 књижевнојезичка норма – 1581
 кованица – 31, 309, 532, 550, 694
 когнитивна лингвистика – 1348, 1349, 1596
 колективна експресија – 1611
 колективне именице на -ад – в. именице
 колокација – 1508
 колокациони опсег – 1508
 комбинована творба – в. творба (префиксално-суфиксална)
 комбиновање тачке и зареза – 1082
 Комисија Радио-телевизије Београд за српскохрватски језик – 1043
 компаратив – в. компарација
 компаративно значење – 1168
 компарација – 806, 864, 1169, 1185, 1238, 1321, 1369
 ~ аналитички – 1185
 ~ силазна – 1185
 ~ сложена – 1169
 – суперлатив – 247
 компоненцијална анализа – 1318
 комуникативна структура исказа – 1472
 комуникативни глаголи – в. глаголи
 комуникативни контекст – 1462
 комуникативни процес – 947
 комуникацијска компетенција – 1215
 конверзија – 64, 70, 827, 1416, 1426, 1507, 1561, в. и категоријална полисемија,
 синтаксичка творба
 конгруенција – 28, 56, 1104, 167, 264, 582, 590, 694, 708, 843, 933, 1000, 1123, 1204,
 1354
 ~ са бројевима – 28, 56, 1104, 843
 ~ са збирним именицама – 264, 708
 конгруенцијски индикатор – 812
 конјугација – 9, 37, 388, 556, 690, 695, 710, 718, 727, 820, 849, 868, 1088, 1149, 1155,
 1509
 ~ глагола (-)бд(ј)ети – 1509
 ~ глагола буктети – буктати – 820
 ~ глагола врети – 718
 ~ глагола грести и гребати – 690
 ~ глагола дахтати, дрхтати – 868
 ~ глагола дељати – 1149
 ~ глагола додијати – 515
 ~ глагола жвакати/жватати – 1392
 ~ глагола запослити се – 791
 ~ глагола заспати – 1149
 ~ глагола заценити (се) и заценути (се) – 748, 749, 750
 ~ глагола зрети – 718
 ~ глагола извинити (се) – 727
 ~ глагола изјести или изести – 679

- ~ глагола јахати – 1149
 ~ глагола моћи – 37
 ~ глагола мрети/мријети – 1155
 ~ глагола обрести (се) – 849
 ~ глагола сломити – 710
 ~ глагола снабд(ј)ети – 1509
 ~ глагола спати – 1128
 ~ глагола стајати/стојати – 556
 ~ глагола типа умети – 9
 ~ глагола ћутати – 1128
 ~ глагол уснити – 1088
 ~ глагола шкакљати – 1153
 – в. глаголски, вид, глаголски род, глаголски облици
 консонанти – в. сугласници
 конституентска функција – 626, 827, 869, 955, 1570
 ~ в. субјекат, предикат, атрибутско-прилошка одредба, апозитив, апозиција, атрибут, атрибутске реченичне одредбе, временске одредбе, допунски предикатив, именичке одредбе
 конструкција *accusativus cum infinitivo* – 1216
 конструкција *dativus cum infinitivo* – 1216
 конструкција види ми се: чини ми се – 653, 659, 696, 739
 конструкција да + презент – 217, 243, 628, 635, 661, 1209, 1211, 1224
 конструкција користити + акузатив – в. акузатив
 конструкција користити се + инструментал – в. инструментал
 конструкције глад ме, жеља ме, језа ме и сл. – 989
 конструкције нећу + да + презент / нећу + да + инфинитив : я не хочу и я не буду + инфинитив – 1099
 конструкције типа: историјски и споменици културе – 1147
 конструкције хомогеног састава – 1263
 контактологија – 948
 контекст – 889, 1150, 1196, 1246, 1543
 конфронтативна анализа – 1099
 концептуализација – 1349, 1596
 координација – 1127
 копулативност – 1561
 коректор – 18, 519
 корелација – 703
 корелација психолошко-језичких категорија – 840
 коренска морфема – в. морфема
 кориснички оријентисана граматика – 1440
 корпусна лингвистика – 1440
 коса црта – 1300
 Костић Лаза – 1612
 Кочића Петра Суданија – 523
 креативни глаголи (стваралачки) – в. глаголи
 критеријуми нормирања – 1504
 критички осврт – 1306

- критичко издање – 926
 крњи перфекат – в. перфекат
 кроатизми – 1289
 ктетици – 430, 652, 732, 1106, 1107, 1199, 1413, 1476
 култура говора – 1133
 култура изговора – 656
 Курелац Фран – 348
 курзивно писмо – в. писмо
 Кушаров модел књижевног језика – 1409
 латинизми – 66, 603, 610, 659, 682, 1103, 1290
 латиница – в. писмо
 латински језик – 117
 лева страна речника – 1139
 лексема – 1320, 1507, 1562, 1610
 лексеме секундарне номинације – 1302
 лексика – 391, 407, 474, 744, 783, 790, 983, 819, 1110, 1131, 1160, 1235, 1253, 1285, 1286, 1293, 1608, 1612
 ~ експресивна – 1393, 1611
 ~ из народних говора – 11, 14, 43, 463, 514, 578, 581, 655, 665, 724, 744, 819, 1198, 1235, 1293, 1473
 – називи за авион – 345, 444
 – називи за бундеву – 638
 – називи за маларију – 373
 – називи за гљиве – 1305
 – називи за кишу са сунцем – 1322
 – називи за кукуруз – 215, 221
 – називи за новац – 112
 ~ из области православне духовности – 1506
 ~ нова – 36, 64, 248, 256, 262, 270, 1207, 1208, 1253, 1368, 1609, уп. неологизми
 ~ пасторална – 944
 ~ са значењем боје – 1355
 ~ српскословенска лексика – 529
 ~ старија књижевна – 1220
 ~ ужичка у Вуковом Рјечнику – 1235
 ~ у књижевном делу – 676
 – в. етимологија
 лексикограф – 950
 лексикографија – 743, 779, 783, 790, 1129, 1157, 1197, 1229, 1265, 1271, 1280, 1301, 1335, 1415, 1462, 1510, 1558, 1561, 1562
 лексикографска анализа – 1374
 лексикографска дефиниција – в. дефиниција
 лексикографска обрада – 885, 950, 1157, 1175, 1280, 1313, 1321, 1335, 1415, 1507
 ~ глагола – 1175
 ~ у двојезичним речницима – 1280
 ~ хомонима – 1175
 лексикологија – 1246, 1266, 1272, 1285

- лексикон – 1285
лексичка спојивост – 1415, 1584
лексичка средства – 1099
лексичка структура – 1201
лексичке варијанте – 487, 500
лексичке разлике између српског и хрватског језика – 438, 910
лексички архаизми – 938
лексички систем – 949, 1285
лексичко богатство – 1020
лексичко значење – 525, 1285, 1461, 1462
лексичко нормирање – 1291
лексичко слагање – 1584
лексичко-граматички ниво – 1003
лексичко-семантичка категорија – 1425
лексичко-семантичка норма – 1413
лексичко-семантички приступ – 987
лексичко-семантички тип – 1203
лексичко-фразеолошка иновација – 943
лингвистика – 618, 1528
лингвистика текста – 1341, 1608
лингвистичка географија – 802
лингвистичка терминологија – в. терминологија
лингвистички атлас – 733, 758
лингвистички дијалектолошки атлас – 802
лингвистички елементи у правопису – 597
лице – 30
лична имена – в. имена
личне заменице – в. заменице
лични облици – 1455
лични хипокористици – 1035, 1107
    ~ Драгле/Драгље – 1035
логички субјекат – в. субјекат
локални говор – 1170
локатив – 8, 171, 383, 951, 1008, 1049, 1333
    ~ броја два – 613
    ~ с предлогом – 555
    ~ с предлогом на – 951, 1011
Лужички Срби – 1428
Луча микрокозма – 471, 521, 529
македонска имена – в. имена
макролингвистика – 1215
Маретић Томо – 169, 340, 361
математичка терминологија – в. терминологија
матерњи језик – 106, 523
медијалност – 1546
медицинска терминологија – в. терминологија
Међународни научни састанак слависта у Вукове дане – 692, 1041, 1058, 1091

- меки сугласници – в. сугласници
месне реченице – в. реченице
месно значење – 880, 921, 1004, 1049, 1168
место енклитике – в. енклитике
метајезички модификатори – 1472
мегафора – 1272, 1463, 1593, 1610, 1611
    ~ поетска – 1596
    ~ појмовна – 1596
мегафоричко значење – 128
мегаформа – 1284
методика наставе – в. настава језика
метонимија – 1272, 1463, 1593
метрика – 1284
микротопоним Приче – 1377, 1396
микротопонимија – 1278
мисаоне именице – в. именице
Михајловић Ј. – 1236
млетачки говор – 949
множина – 79, 1331
    ~ именица мушког рода – 450, 451, 452
    ~ именица прве врсте – 712
    ~ именице отац – 341
модална употреба – 919, 927
модални оквир исказа – 1472
модалност – 625
    ~ деонтичка – 1581
    ~ епистемичка – 1581
морфема – 985, 1174, 1184, 1458
    ~ везна – 1457, в. интерфикс, спојни вокал
    ~ коренска – 1458
    ~ -тељ- – 1174, 1184
морфемска творба – 1507
морфологија – 388, 474, 718, 727, 748, 750, 763, 782, 816, 817, 820, 824, 849, 868,
    887, 985, 1238, 1411, 1455, 1557, 1597, в. врсте речи, деklinација, конјуга-
    ција
морфолошка адаптација – в. адаптација
морфолошка анализа – 1439
морфолошки чиниоци силабизације – 1202
морфонолошке алтернације – 1439
морфосинтаксички речник – в. речник
мотивисаност термина – в. термини
мотивни глаголи – в. глаголи
Мразовићева Славенска граматика – 915
Мркаљ Сава – 1560
музичка терминологија – в. терминологија
Мусић Август – 374
нагласак – в. акценат

- назив језика – 611, 1241
~ српскохрватски језик – 893
намерне реченице – в. реченице
напоредне конструкције – 1263
напоредне реченице – в. реченице
наратив – 1547
наречје – 1206
народна етимологија – в. етимологија
народне песме – 168, 239, 244, 259, 272, 276, 296, 300, 362, 401, 491, 553, 623, 651,
707, 716, 766
народне умотворине – 624
народни говор(и) – в. говор
народни језик – 11, 36, 64, 106, 253, 267, 282, 295, 349, 458, 521, 569, 581, 588
народни језик у школи – 254, 261, 269
наслов – 922, 1474
наслови у обраћању – 1230
настава – 3, 12, 138, 145, 158, 172, 190, 204, 223, 245, 254, 261, 269, 273, 308, 318,
377, 386, 413, 419, 425, 436, 443, 565, 605, 626, 633, 639, 646, 686, 687, 703,
713, 714, 794, 854, 1049, 1137, 1170, 1418, 1458, 1608
~ падежа – 377, 386, 413, 1049
~ погодбених реченица – 443
~ сложене реченице – 703, 713
~ српскохрватског у Француској – 794, 834, 854
~ творбе речи – 1137
~ у средњој школи – 503, 1049
наставак за творбу речи – в. суфикс
наставак за облик – в. деklinација, конјугација
наука о језику – 967
наука о српском језику у другој половини 19. века – 1236
научна дефиниција – в. дефиниција
научна терминологија – в. терминологија
научни рад – 966, 967
начинске реченице – в. реченице
начинско значење – 880, 1049, 1168
Наш језик – в. часописи
Наша пошта – 1026, 1529
неакцентована дужина – 755, 764, в. дужина
невербална језичка компонента – 1196
негативна дефиниција – в. дефиниција
негација – 479, 1159, 1304, 1526
негација уз инфинитив и да + презент – 1209, 1211
недеklинабилност – в. индеklинабилност
независне реченице – в. реченице
независна употреба реченица – в. реченице
независни падежи – 1049, в. падежи, номинатив, вокатив
независносложене реченице – в. реченице
немачки језик – 546

- ненумеричка квантификација – в. квантификација
неологизми – 31, 584, 1292, уп. лексика (нова)
непостојано а – 604, 931, 960
непостојано е – 290, 319, 320
непотпуне реченице – в. реченице
неправилни глаголи – в. глаголи с неправилним грађењем
неправо објекатско значење – 1049
непрелазни глаголи – 6, 40, 780, уп. глаголски род
непроменљиви придеви – в. придеви
несамостални творбени елементи – в. творбени елементи
несвршени глаголи – в. глаголски вид
Николић Берислав – 1078
нова значења – 36, 44, 128, 458, 563, 1253
Новаковић Стојан – 195, 1236, 1277
нове речи – в. лексика, неологизми
новинарски језик – 458
Новосадски договор – 671, 717, 982
номенклатура – 494, 518, 637, 1116
nomina agentis – в. именице
nomina instrumenti – в. именице
nomina loci – в. именице
номинатив – 376, 969
норма – 581, 742, 791, 1056, 1062, 1070, 1072, 1134, 1144, 1199, 1489, 1529
~ акценатска – 891, 984
~ експлицитна – 1501
~ језичка – 859, 1298
~ књижевнојезичка – 1581
~ лексичко-семантичка – 1413
~ правописна – 1052, 1108, 1227, 1239, 1241, 1308, 1504, 1598
~ стилска – 1413
нормативистика – 1173, 1346
нормативна вредност – 974
нормативна граматика – 458, 995
нормативна правила – 983
нормативни аспект – 1369, 1391, 1392
нормативни приручници – 1300
нормативност – 1301, 1525
нормативност израза „ради се“ – 888
нормирање акцента презимена – 1039
нормирање језика – 1143, 1173, 1230, 1301, 1523
Његош П. П. – 416, 521, 529, 543, 662, 669, 1427
~ в. језик књижевног дела
~ в. Горски вијенац
~ в. Луча микрокозма
обезличавање – 995
обична (регуларна) множина – 79
објекатско значење синтагми с предлогом до – 880

- облици – в. деκлинација, коњугација
обличко диференцирање звања, занимања, дужности и титула женских лица – 672
образовање – в. настава
однос књижевности и лингвистике – 618
однос према језику – 976
однос придев – прилог – 827, 1487
однос семантике и форме продор–продоран–продирати – 876
односне заменице – в. заменице
односне реченице – в. реченице
односни придеви – в. придеви
одредбе уз глаголе кретања и мировања – 860
одредни придеви – в. придеви
одредница – 1285
одричне заменице – в. заменице
одричне реченице – в. реченице
одрични аорист – в. аорист
одрични крњи перфекат – в. перфекат
одрични облици помоћног глагола јесам: нијесам – в. помоћни глаголи
одрични прилози – в. прилози
означавање забране – 635
означавање могућности – 635
ојконими – 1476
оказионализми – 1273
Октоих првогласник – 1279
омладински језик/жаргон – в. жаргон
ономастика – 702, 771, 925, 944, 1035, 1089, 1324, 1396, 1592
~ у Речнику САНУ – 885
оператер говорног поступка – 1472
опис – 1608
описивање – 1230
описна дефиниција – в. дефиниција
описни део дефиниције – в. дефиниција
описни придеви – в. придеви
описни речници – в. речник
општа култура језика – 971
опште језичко образовање – 693
општекњижевне речи – 11, 581
организација језичких јединица – 1196
оријентализми – 1050, 1051, 1052, 1064, 1314, 1326
ороними – 353, 1323
ортографија – в. правопис
ортоеџија – 1545
османизми – 979
основа – 702, 1001, 1411
основе грчког и латинског порекла – 1290
основица књижевног језика – 982
основни бројеви у функцији субјекта – в. бројеви

- остенсивна дефиниција – в. дефиниција
отворена класа – 1347
отвореност/затвореност вокала – в. вокали
Павловић Миливоје – 1044
падежи – 842, 901, 969, 973, 1049
    ~ в. номинатив, генитив, датив, акузатив, вокатив, инструментал, локатив,
    деклинација
падежна синонимија – 711, 901, 928
падежни наставак – в. деклинација
падежни односи – 1049
палинодија – 1560
парагога – 1284
парадефиниција – 1608
парадигматски индикатор – 812, 1447
парадигматски лексички скуп – 1320
парадигматски односи – 1285
паралела – 1429
паратакса – 553
паремиологија – 1446
партикуле – в. речце
партицип на -вши – в. глаголски прилог прошли
партиципи – в. глаголски придеви
пасив – 218, 306, 705, 1262, 1282, 1313
патронимици – 702, 1559, в. и презимена
паукалне синтагме – 56
пацијенс – 1282
пејоративи – 724, 1609
перинтеграција – 1098
перифрастични предикат – в. предикат
перлокуција – 1459
персонификација – 508, 1593
перфекат – 938, 1475
    ~ одрични крњи – 938
    ~ посесивни – 1475
персијске речи – 1050, 1051, 1052
перцепција финалног вокала у страним именима – 1447
Пешикан Митар – 1310, 1311
писани језик – 943, 1196
писање гласа ј – 522
писање имена светих и празника – 228, 513
писање префиксоида – 1121
писање географских имена из страних језика – 137
писмени задаци – 190, 245
писменост – 97, 688
писмо – 136, 180, 187, 197, 214, 1289
    – азбука – 136, 197, 214
    – курзивно – 899, 1082

- латиница – 187, 475, 1299, 1316
 – ћирилица – 187, 475, 1242, 1299, 1316
 платисемија – 1318, 1463
 плеоназам – 592
pluralia tantum – в. именице
 погодбене реченице – в. реченице
 подела на слоге (= силабизација) – 588, 629, 630, 634, 1202
 подређене реченице – в. реченице
 поетска метафора – в. метафора
 поетска функција језика – 1356
 поетски језик – 996
 поетски текст – 1381
 позајмица – 1165
 позајмљенице – 14, 37, 46, 92, 140, 463, 916, 1064, 1065, 1493, в. и стране речи,
 туђице
 позитивна и негативна учтивост – 1459
 позитивни и негативни аспекти 'лица' – 1459
 позоришни језик – в. језик позоришта
 поименичени придеви – в. придеви
 појам – 1330
 појам 'лица' – 1459
 појачана конструкција – 592
 појмовна дистинкција непостојано/постојано као оперативни фактор на језичком
 плану – 1423
 појмовна метафора – в. метафора
 покрајинске речи/лексика – в. лексика из народних говора
 покретни вокали – 786, 991, 1149
 пол – 108, 1425
 полисемантичка структура – 1272, 1597
 полисемија – 1116, 1175, 1413, 1463
 ~ категоријална – 626, 1424, 1486
 ~ регуларна – 1463
 полусложенице – 528
 пољопривредна терминологија – в. терминологија
 пољска имена – в. имена
 пољска презимена – в. презимена
 пољске групе *gie, mie* – 1074
 пољски књижевни језик – 62
 поморска терминологија – в. терминологија
 помоћни глаголи – 614
 – одрични облици јесам: нијесам – 589
 понављање – 934
 ~ речи – 968
 ~ глагола – 975
 ~ радње – 394
 ~ синтаксичко – 955
 попривдевавање – 64, 70, 1561, в. и глаголски придеви и прилози у придевској
 служби

- поређење – 703, 936, 1428
 порекло речи – в. етимологија
 посесивна служба – 554
 посесивне заменице – в. заменице
 посесивни генитив – в. генитив
 посесивни перфекат – в. перфекат
 посесивни придеви – в. придеви
 последичне реченице – в. реченице
 пословице – 495, 508, 525, 516, 541, 547, 548, 1446
   ~ бодљикавом корову није бог дао рогове – 547
   ~ која смрт храни, другој не да – 516, 541, 548
   ~ у страха су велике очи – 508
 потврдна/одрична категорија – 947
 потенцијал – 1488
 потенцијал II – 992
 правна терминологија – в. терминологија
 правопис – 25, 126, 127, 149, 150, 205, 222, 226, 228, 236, 249, 293, 358, 421, 431, 439, 522, 588, 596, 597, 608, 629, 630, 634, 665, 689, 704, 720, 721, 722, 769, 782, 811, 822, 826, 837, 838, 839, 844, 846, 877, 1005, 1082, 1105, 1107, 1108, 1113, 1134, 1172, 1182, 1210, 1211, 1227, 1233, 1239, 1240, 1247, 1249, 1259, 1269, 1287, 1289, 1342, 1409, 1545
   ~ Белићев – 431, 597
   ~ Боранићев – 597
   ~ етимолошки – 222
   – историјат правописа у Југолсавији – 588
   – Правопис из 1960. године – 811, 822, 826, 837, 838, 846, 877, 899, 900,
   ~ фонетички – 222
   ~ фонолошки – 1315
   – в. велико слово, заграда, запета/зарез, зарез и црта, интерпункција, комбинавање тачке и зареза, коса црта, писање имена светих и празника, писање ј, писмо, слог, скраћенице, спојено и одвојено писање речи, тачка, транскрипција, црта, цртица
 правописна комисија – 704
 правописна начела – 1299
 правописна норма – в. норма
 правописни речник – в. речник
 прагматика – 1150, 1150, 1215, 1230, 1438, 1462, 1510
 прагматичка квантификација – в. квантификација
 праксиологија – 986
 прасловенски језик – 1160
 прасловенско јотовање – в. јотовање
 Прашки лингвистички кружок – 49
 превођење – 408, 474, 699, 753, 772, 784, 1506
 предикат – 264, 687, 808, 953, 959, 1474, 1488
   ~ елиптични предикат – 959
   ~ перифрастични – 808, 1474
   ~ сложени – 953
 предикатив

- ~ допунски – 1583
- предикативни инструментал – в. инструментал
- предикативни атрибут – в. атрибутско-прилошка одредба
- предлози – 83, 160, 356, 403, 566, 677, 736, 737, 880, 960, 1014
- ~ до – 33, 34, 880, 1365
- ~ до уз генитив – 34
- ~ за – 34, 842
- ~ због – 356, 636, 737
- ~ из – 160, 636, 1333
- ~ изнад – 1014
- ~ између – 160
- ~ испод – 1014
- ~ испред – 1014
- ~ код – 10, 778, 928, 1015, 1081, 1365
- ~ међу – 160
- ~ на – 881, 951, 1367
- ~ над – 1014
- ~ од – 636, 913, 1543
- ~ под – 1014, 1334
- ~ пред – 1014
- ~ преко – 1168
- ~ према – 129
- ~ ради – 356
- ~ с/са – 54, 160, 370, 459, 600, 921, 931, 1180
- ~ (с)помоћу – 54
- ~ у – 29, 34, 951, 1333, 1397
- ~ услед – 737
- предлошки изрази – 930, 1015
- предлошко-падежне конструкције – в. падежи
- предметак – в. префикс
- презент – 6, 9, 868, 1509
- ~ в. конструкција да + презент
- презентска основа – 695, 1006, 1032, 1094, 1141, 1142
- презимена – 643, 683, 702, 735, 1038, 1039, 1040, 1234, 1559
- ~ женска презимена – 196, 203, 229
- ~ из пољског језика на -owna и -anka – 643
- ~ на -e – 418
- ~ на -овић (-евић) – 1038, 1039, 1040
- ~ од именица на -ија – 683
- ~ с наставком -ић, -овић (-евић), -ов, -ев, -љев, -ин, -јанин, -ски (-чки, -шки, -цки), -ац, -ан – 702
- прелазак л у о – 453, 560, 561, 604, 789
- преношење акцента – в. акценат
- префикс – 289, 1018, 1569
- ~ а- – 1159
- ~ без- – 1159, 1443
- ~ грчког порекла – 1290

- ~ дис- – 1159
- ~ за- – 577, 1157
- ~ латинског порекла – 1290
- ~ над- – 1203
- ~ не- – 1159, 1304, 1328
- ~ о- – 1321, 1372
- ~ по- – 1321, 1372
- ~ пре- – 94
- ~ при- – 94
- ~ под- – 1203
- ~ с- – 289

префиксална творба – в. творба

префиксалне творенице – в. творенице

префиксалне изведенице – в. изведенице

префиксално-суфиксална творба – в. творба

префиксално-суфиксалне творенице – в. творенице

префиксално-суфиксалне изведенице – в. изведенице

префиксација – в. творба (префиксална)

префиксоиди – 1121, 1592

~ бео-, ино-, југо-, ново-, пољо- – 1303

~ грчког и латинског порекла – 1290

придеви – 3, 86, 392, 393, 460, 510, 534, 535, 536, 582, 590, 610, 729, 827, 828, 833, 968, 1001, 1066, 1112, 1238, 1260, 1275, 1314, 1328, 1372, 1381, 1416, 1417, 1426, 1441, 1442, 1443, 1526, 1608

~ бројни – 585

~ временски – 560, 561, 1423

~ глаголски на -ћи – 460

~ значење, порекло, употреба: ~ бедан – 32, ~ беспослен и незапослен – 1510, ~ ваздушаст – 622, ~ гасан 'који је угасио жеђ' – 697, ~ гранут, згранут – 81, ~ заблудан – 1189, ~ злочест – 292, ~ многи – 645, ~ модни – 1584, ~ насушни – 65, 74, 130, ~ незнан и непознат – 86, ~ омовски, омски – 510, 535, 536, ~ општи : опћи – 27, ~ писан – 1146, ~ писмен(и) – 1145, 1146, ~ пламен(ит) – 651, ~ позитиван – 27, ~ постуман/постхуман – 1370, ~ поштен – 330, ~ претпостављени – 219, ~ разблудан – 1189, ~ синтактички, синтаксички – 480, ~ слеп – 465, ~ снисходљив – 1373, ~ србијански – 1122, 1413, ~ сребрн и срербрен – 898, ~ српски – 1122, 1413, ~ ћорав – 465, ~ цабрен – 990, ~ цео и читав – 568

~ из руског на -ој – 685

~ месни – 1423

~ на -ски – 5, 510, 535, 536

~ на -стан и -здан – 489

~ непроменљиви – 983

~ односни – 1260

~ одредни – 729

~ описни – 1260

~ по значењу – 729, 1441

~ поименичени – 863

~ посесивни придеви – в. присвојни придеви

~ присвојни – 38, 430, 448, 512, 732, 828, 912, 1017, 1112, 1191, 1136

- ~ прости – 1001
- ~ са значењем боје – 1594
- ~ са значењем људских особина – 1583
- ~ сложени – в. сложенице
- придевска негација – 1159
- придевска деklinација – в. деklinација
- придевске заменице – в. заменице
- придевске односне реченице – в. реченице
- придевске сложенице – в. сложенице
- придевски вид – 551, 392, 393, 833, 1275
  - ~ придева диваљ – 551
- прилагођавање – в. адаптација
- прилози – 23, 68, 368, 403, 624, 806, 827, 942, 968, 975, 999, 1449, 1526
  - ~ за време – 33, 37
  - ~ већ, још и тек – 1424
  - ~ где, камо, куд(а) – 68, 962
  - ~ изречно/изрично – 560, 561
  - ~ исто – 396
  - ~ још – 1000
  - ~ као интензификатор – 1487
  - ~ којешта – 654
  - ~ најпрви, најзадњи – 560, 561
  - ~ намењени степеновању придевског значења – 1487
  - ~ одрични – 83
  - ~ озго и оздо, одоздо, одозго – 560, 561
  - ~ откад и откако – 23
  - ~ постумно/постхумно – 1370
  - ~ произвољно – 27
  - ~ пустимице – 707
  - ~ раније – 27
  - ~ са значењем места – 860
  - ~ са партикулом -де – 942
- прилошка функција – 989
- прилошко значење речи а – 201
- примери у Речнику САНУ – 885
- приповедачки императив – в. императив
- природни род – в. именички род
- присвојне заменице – в. заменице
- присвојни придеви – в. придеви
- провуковци – 956
- продуктивност – 1389, 1609
- проклиза – 867, 1151
- проклитике – 1205, 1456
- промена – в. деklinација, конјугација
- промена значења речи – в. семантичке промене речи
- променљивост – в. деklinабилност
- пропозиција – 1196, 1472

- проста реч – 1001
просте именице – в. именице
просте реченице – в. реченице
прости глаголи – в. глаголи
прости глаголски облици – в. глаголски облици
прости придеви – в. придеви
простонародни језик – 336
просторно значење – в. значење
протеза – 1284
професионални лексикон – 1607
прошаста придев – в. радни глаголски придев
проширење основе именице – 667, 1167, 1141
пчеларска терминологија – в. терминологија
радни глаголски придев – 6, 70, 80, 429, 586, 648, 759, 1570
  ~ у придевској функцији – 6, 429, 759
разговор – 1541
раздвајање сугласничких група – в. сугласничке групе
разлике између српског и хрватског језика – 442
разлике у књижевном језику – 982
разлике у правопису код Срба и Хрвата – 597
распоред енклитика – в. енклитике
растављање речи на слоге – в. подела
растављено писање – в. спојено и одвојено писање речи
ревизија нормe – 1062
регуларна полисемија – в. полисемија
ред речи – 15, 694, 1000, 1104, 1196, 1555
редактор – 519
резултативност – 58, 1475
реконструкција сугласника у Горском вијенцу – 1427
реконструкција самогласника у Горском вијенцу – 1445
рекција – 182, 328, 383, 555, 563, 741, 852, 861, 939, 951, 1008, 1056, 1460, 1569
рекцијске допуне – в. рекција
релативи – 1558
релативна употреба – 726, 919, 927
  ~ аориста – 726
релациона семантика (несиметричне) узајамности – 1454
релациона семантика реципроцитета – 1454
релационе именице – в. именице
референција – 1558
рефлекс јата – в. замена јата
рефлексивни глаголи – 429, 987, уп. глаголски род
реформа језичке наставе у средњој школи – 503
реформа књижевног језика – 335, в. књижевни језик
реформа српске рукописне ћирилице – 475
реченице – 746, 793, 955, 959, 1196, 1365
  ~ без развијених главних делова – 746
  ~ бесубјекатске – 687

- ~ временске – 919, 1408
- ~ главне – 639, 647
- ~ допусне – 602, 703, 919, 927
- ~ елиптичне узвичне – 746
- ~ жељне – 927
- ~ зависне – 576, 640, 935, 1217, 1251
- ~ зависносложене – 1097, 1488
- ~ зависносложене за исказивање ексцесивности – 1097
- зависност реченица – 633, 646, 647
- ~ зависно-упитне – 914, 927
- ~ закључне – 633
- ~ изричне – 809, 927
- ~ искључне – 633
- ~ каузалне – в. узрочне
- ~ месне – 919
- ~ намерне – 927
- ~ напоредне – 358, 639
- ~ начинске – 1010, 919
- независна употреба реченице – 640, 646
- ~ независне – 647
- ~ независносложене – 633, 639, 640, 646
- ~ непотпуне – 82, 746, 647, 793
- ~ односне – 919
- ~ односне (придевске) – 1263
- ~ одричне – 426
- ~ погодбене – 443, 919
- ~ подређене – 713
- ~ последичне – 703, 919, 1010
- ~ просте – 633
- ~ просте у сложеној – 703, 809
- ~ са изостављеним предикатом – 746
- ~ са изостављеним субјектом – 746
- ~ саставне – 633, 703
- скраћивање реченица – 367
- ~ сложене – 639, 640, 647, 703, 713, 809, 1217, 1251
- ~ споредне – 639, 647
- ~ субјекатске – 674
- ~ супротне – 633, 703, 1010
- ~ узрочне – 809, 919, 1217
- ~ уметнуте – 576
- ~ упитне – 1345, 1523
- реченична структура – 1410
- реченични акценат – в. акценат
- речник – 2, 397, 587, 665, 709, 783, 801, 813, 877, 885, 895, 950, 1019, 1020, 1042, 1070, 1075, 1079, 1095, 1109, 1118, 1129, 1139, 1140, 1157, 1150, 1175, 1187, 1197, 1201, 1235, 1245, 1265, 1271, 1285, 1286, 1291, 1292, 1301, 1327, 1335, 1336, 1346, 1366, 1373, 1417, 1432, 1459, 1473, 1461, 1612

- ~ академијски – 801, 813
- ~ Волтиџијев – 1197
- врсте – 1020
- ~ Вуков немачко-српски – 783
- Вуков Рјечник – 587, 895, 1197, 1245, 1355, 1473, 1612
- Вуков Рјечник из 1852 – 587, 1235
- грађа – 397, 1019, 1109, 1118
- ~ двојезични – 743, 783, 795, 1229, 1280
- ~ деривациони – 1417
- ~ дескриптивни/описни – 950, 1139, 1291, 1301, 1313, 1327, 1336, 1461
- десна страна речника – 1139
- ~ језика писца – 1201, 1265
- ~ књижевног језика – 665
- ~ колокација – 1508
- лева страна речника – 1139
- ~ морфосинтаксички – 1459
- ~ неологизама – 1292
- ~ правописни – 877
- Речник Матице српске – 1020, 1095
- Речник нових речи Јована Ћирилова – 1187
- Речник САНУ – 801, 813, 885, 1019, 1020, 1042, 1070, 1075, 1109, 1118, 1139, 1140, 1157, 1201, 1271, 1286, 1373, 1432
- речници предвуковске епохе – 1129, 1197
- речници српскохрватског језика – 551
- Рјечник из књижевних старина српских – 1197
- Рјечник ЈАЗУ – 1034, 1079, 1157, 1158, 1197
- ~ српско-бугарски – 1280
- ~ српско-руски – 743
- ~ Стулијев – 1197
- ~ термилошки – 665
- речце – 1332, 1424, 1523
- рима – 1244, 1264
- Рјечник из књижевних старина српских – в. речник
- Рјечник ЈАЗУ – в. речник
- род – в. глаголски род
- род – в. именички род
- род у личним глаголским облицима – 30, 332
- родбинска терминологија – в. терминологија
- романизми – 315, 1326
- Руварац К. – 1236
- рукопис – 475
- руска имена – в. имена
- руски језик – 577, 685, 948, 1074, 1099, 1116, 1506
- русизми – 14, 37, 140
- садашње време – в. презент
- Сало дебелога јера – 1560
- састављено и растављено писање речи – в. спојено и одвојено писање речи

- саставне реченице – в. реченице
свеза, свезица – в. везник
Свети Сава – 178
свршени глаголи – 58, уп. глаголски вид
сегментација – 1463
сема – 1610
семантика – 496, 856, 876, 947, 1150, 1215, 1327, 1346, 1347, 1348, 1349, 1351, 1366,
1394, 1424, 1460, 1510, 1558, 1561, 1562, 1583, 1592, в. значење
семантика генерализованости – 1312
семантичка анализа – 303, 1150, 1321
семантичка вредност – 961
семантичка диференцијација – 1099, 1352, 1369, 1562, 1568
семантичка идентификација – 1139
семантичка интерференција – 1007
семантичка структура – 1382
семантичке промене речи – 117, 128, 378, в. нова значења
семантички калк – в. калк
семантички модел – 1150
семантички односи – 1606
семантички план – 1285
семантички садржај – 1139, 1491
семантичко варирање – 1463
семантичко поље – 1150
семантичко-деривационо гнездо – 1417, 1463, 1491
семантичко-синтаксичка функција – 1049
семикопулативни глаголи – в. глаголи
семиотичка анализа – 1215
сербокроатистика – 1077
силазна компарација – в. компарација
сибиларизација – 449
силазни акценти на унутрашњем слогу – в. акценат
силепса – 402
Симоновић Драгутин – 1060
Симоновић Радивој – 1612
сингулатив – 1387
синкопа – 1284
синонимима – 487, 500, 507, 568, 518, 1007, 1186, 1487, 1595, 1337
~ у речничкој дефиницији – 1186
синонимија – 1186, 1352, 1408
~ падежа – в. падежна синонимија
~ термина – 1116
синонимичност – 1015
синонимска дефиниција – в. дефиниција
синтагма – 936, 969, 1000, 1003, 1219
синтагма субјекат – в. субјекат
синтагматски лексички односи – 1584
синтагматски односи – 1285, 1508

- синтагме просторних односа – 1003
 синтагме са номенклатурним термином – 1219
 синтакса – 2, 43, 182, 291, 474, 734, 741, 746, 777, 779, 793, 809, 852, 860, 869, 934,
 959, 963, 1056, 1215, 1263, 1313, 1366, 1367, 1410, 1455, 1460, 1474, 1475,
 1523, 1528, 1555, 1561, 1581, 1583
   ~ глаголских времена – 48, 723, 726, 919, 927, 1216
   ~ падежа – 711, 842, 865, 913, 921, 928, 1081, 1168, 1528, в. падежи
 синтаксичка конструкција – 940
 синтаксичка позиција – 1139
 синтаксичка сложеност – 1455
 синтаксичка творба – в. творба
 синтаксичка функција – в. конституентска функција
 синтаксички израз – 1386
 синтаксички ниво – 947
 синтаксичко понављање – в. понављање
 синхрони аспект – 1318
 синхронија – 1230
 системност термина – в. термин
 скраћенице – 25, 476, 588, 618, 619, 620, 1113, 1210, 1211, 1294, 1299, 1316
   ~ гласовно-словне – 619
   – деklinација – 620
   ~ интернационалне – 1299
   – род – 620
   ~ слоговне – 619
   ~ сложене – 619, 620, 1210, 1211
 скраћивање реченица – в. реченице
 славонско-босанско-далматински говори – 614
 слагање – в. конгруенција
 слагање – в. сложенице
 словенски језици – 67, 1387
 слово ј – 473, 557, 872
 слог – 629, 630, 634, 689, 1047, 1202
   ~ в. граница слога, подела на слоге
 слоговне скраћенице – в. скраћенице
 слоговност лексичких јединица – 1522
 сложена компарација – в. компарација
 сложена реч – в. сложеница
 сложене реченице – в. реченице
 сложене именице – в. сложенице
 сложене скраћенице – в. скраћенице
 сложени везнички изрази – в. везнички изрази
 сложени глаголи – в. сложенице
 сложени глаголски облици – в. глаголски облици
 сложени придеви – в. сложенице
 сложени предикат – в. предикат
 сложенице – 13, 24, 55, 257, 257, 307, 468, 528, 531, 534, 612, 673, 715, 796, 1001, 1018,
 1256, 1283, 1303, 1371, 1390, 1416, 1454, 1457, 1463, 1491, 1527, 1593

- ~ акценат – 528
- ~ атрибутске – 673
- ~ глаголске – 531, 1018
- ~ именичке – 1283, 1303, 1390
- ~ императивне – 715, 1593
- ~ од имена и глагола – 468
- ~ придевске – 1018, 1304, 1371
- ~ са бројевима – 796
- ~ са велико- – 612
- ~ са прилогом у првом делу – 468
- ~ страног порекла – 307
- ~ структура – 1457
- ~ таутолошке – 257
- ~ чисте – 1527
- сложено-изведене речи – 1527
- сложено-суфиксална творба – 1120
- служба речи – в. конституентска функција
- службени језик – 1230
- смедервско-вршачки дијалекат – 761, 785
- социјатив – 490
- социјативни инструментал – в. инструментал
- социолингвистика – 1215, 1393
- спојено и одвојено писање речи – 7, 83, 161, 162, 608, 700, 1247, 1259, 1289
- спојни вокал – 1283, в. интерфикс, везна морфема
- споредне реченице – в. реченице
- спортски језик/жаргон – 44, 1114
- спортска терминологија – в. терминологија
- средњи род – 1411
- средњошколске граматике – 138, 145, 803
- Сретеновић С. – 1236
- српск(охрватск)и језик као страни – 794, 834, 854, 1137
- српска језичка култура – 1308
- српске средњовековне повеље – 1492
- Српски дијалектолошки зборник – в. часописи
- српски језик – 948, 982, 1414, 1418, 1506, 1523, 1528, 1563, 1572, 1604, в. књижевни језик, стандардни језик
- српско-бугарски речници – в. речник
- српско-руски речник – в. речник
- српскословенска лексика – в. лексика
- српскословенски језик – 357
- српскохрватски језик – 97, 498, 717, 910, 958, 963, 982
- српскохрватски књижевни језик – в. књижевни језик, стандардни језик
- став САНУ о језику – 1258
- стандардизација – 1143, 1215, 1604
- стандардни језик – 1143, 1158, 1229, 1230, 1307, 1357, 1414, 1430, 1471, 1521, 1604, в. књижевни језик
- стандардни лексикон српског језика – 1473

- стари српски споменици – 632
 старија књижевна лексика – в. лексика
 старо српско штампарство – 1279
 старословенски језик – 725
 старосрпски језик – 36, 357, 1046, 1035, 1492
 староцрногорски говор (мрковићки) – 949
 статус језика – 982
 статус стране лексике – 1291
 Стевановић Михаило – 1028, 1192
 Стејић Ј. – 1236
 стил – 50, 57, 63, 179, 458, 474, 605, 675, 676, 1330
 стил дневне штампе – 1104
 стил књижевног дела
   – „Бихорци“ Тамила Сијарића – 719
   – Бранка Ћопића – 810
   – Иве Андрића – 747
   – Лазе Лазаревића – 775
   – Милана Богдановића – 792
   – Милована Глишића – 773
   – превода Евгенија Оњегиног – 772
   – Бранка Радичевића – 352, 1284
 стилизација – 20
 стилистика – 179, 206, 382, 390, 410, 415, 686, 870, 873, 922, 923, 1045, 1154, 1166,
 1244, 1264, 1276, 1284, 1306, 1380, 1381, 1446
 стилска вредност – 889, 897
 стилска норма – в. норма
 стилска обојеност – 1114
 стилске функције – 955
   ~ глагола – 975
 стилске карактеристике – 968
 стилске фигуре – 675, 676, 810, 952
 стих – 1276
   ~ в. тумачење стихова
 Стојановић Љубомир – 195, 1236
 столачки говор – 315
 стране препозитивне компоненте – 1598
 стране речи – 22, 43, 115, 277, 396, 458, 522, 524, 604, 644, 1037, 1050, 1051, 1052,
 1291, 1297, в. позајмљенице, туђице
 струјни сугласници – в. сугласници
 стручна терминологија – в. терминологија
 Стулијев речник – в. речник
 субјекат – 687, 1012
   ~ логички – 687
   ~ у пасивним реченицама – 306
 субјекатске реченице – реченице
 субјекатски акузатив – в. акузатив
 субјекатски генитив – в. генитив

- Суботић Јован – 1138, 1236
 субреченична структура – 1410
 сугласници – 41, 91, 949, 980, 689, 980, 949, 1289, 1427
 ~ ј – 1427
 ~ щ – 1427
 ~ африкате – 41
 ~ експлозивни са продуженом оклузијом – 1427
 ~ меки – 41, 1427
 ~ струјни – 1427
 ~ тврди – 41, 1427
 сугласничке групе – 980, 1289
 ~ на крају основе – 1388
 ~ -п(љ)п – 1376
 ~ -скврн- и -скврњ- – 974
 ~ јт, јд – 1047
 ~ стн, здн, штн, ждн – 1066
 – раздвајање сугласничких група – 689
 – упрошћавање сугласничких група – в. губљење сугласника
 суперлатив – 247
 суплетивна множина – в. збирна
 супротне реченице – в. реченице
 супстандард – 1414
 суфикс – 1001, 672, 1368, 1476
 ~ ø – 774
 ~ -ава(ти) – 531, 641
 ~ -ак – 363, 882
 ~ -ан – 882
 ~ -(а)н, -на, -но – 1260
 ~ -ана – 728
 ~ -(ан)ка – 774
 ~ -ар – 39, 46, 1054, 1090
 ~ -арник – 110
 ~ -аст – 582, 590, 599
 ~ -аћ – 1063
 ~ -ац – 774, 882, 894
 ~ -ач – 894, 1098
 ~ -ача – 882
 ~ -аш – 882
 ~ -ез – 774
 ~ -енција: -енца – 804
 ~ -ер – 882
 ~ -етина – 1245
 ~ за творбу *nomina agentis* – 894
 ~ -ив – 886
 ~ -ива(ти) – 641
 ~ -ивач – 1098
 ~ -ија – 1208, 1319

- ~ -ик – 46, 85, 92, 882
- ~ -икаст – 905
- ~ -ин – 774, 882
- ~ -ин, -а, -о – 448
- ~ -ина – 882, 907, 1245, 1609
- ~ -инац – 774
- ~ -иња – 882
- ~ -иони – 1442
- ~ -ирати – 988
- ~ -исати – 988
- ~ -ист(а) – 96, 489, 545, 1389, 1505
- ~ -ић – 544, 882
- ~ -ица – 774, 882, 920, 925
- ~ -ичар – 46, 85, 92
- ~ -ичаст – 905
- ~ -ички – 764
- ~ -иште – 60, 61, 67, 882
- ~ -(j)анац – 774
- ~ -(j)анин – 774
- ~ -је – 932
- ~ -(j)ети – 1546
- ~ -јъ – 1046
- ~ -ка – 882
- ~ -(к)иња – 774
- ~ -лац – 894, 1568
- ~ -лија – 728, 774
- ~ -ло – 469, 470, 882, 941
- ~ -лук – 728
- ~ -љив – 886
- ~ на -(а)ц – 1120
- ~ -ни, -на, -но – 1260
- ~ -ник – 39, 110
- ~ -ња – 882
- ~ -(њ)ак – 363
- ~ -ов – 448
- ~ -овати – 988
- ~ -овина – 384
- ~ -овљев / -евљев – 828
- ~ -ор – 404
- ~ -ост – 609, 882
- ~ -ош – 882
- ~ польски: -ski, -ски, -owna, -owa, -ina (-yna), -anka – 643
- ~ -ски, -ска, -ско – 5, 430, 510, 535, 536, 1260
- ~ -ство – 5, 882
- ~ страног порекла – 994
- ~ -тель – 1174, 1568
- ~ -тельев – 1184

- ~ -тељица – 1184
- ~ -тељичин – 1184
- ~ -тељка – 1184
- ~ -тељкин – 1184
- ~ -тељски – 1184
- ~ -тељство – 1184
- ~ турски – 728
- ~ -ћи – 460
- ~ -ура – 1327
- ~ -урина – 1245
- ~ -це – 571, 882
- ~ -че – 814
- ~ -чија/-дија – 1350
- ~ -чић – 544, 814
- ~ -ција – 728
- ~ -љја – 1035
- ~ -љје – 1035
- ~ -љјь – 1035
- ~ -ьп – 1017
- ~ -ьје – 882

суфиксална творба придева – в. творба придева

суфиксалне изведенице – в. изведенице

суфиксација – в. творба (суфиксална)

таутолошке сложенице – в. сложенице

тачка – 42, 899, 1247

тачка испред заграде – 1082

творба речи — 2, 13, 21, 31, 39, 46, 55, 58, 85, 92, 110, 122, 192, 248, 322, 363, 384, 458, 550, 584, 715, 728, 774, 814, 894, 925, 932, 1001, 1009, 1018, 1120, 1121, 1137, 1174, 1184, 1203, 1223, 1245, 1256, 1268, 1278, 1283, 1328, 1389, 1458, 1476, 1491, 1505, 1507, 1524, 1559, 1568, 1573, 1592, 1609

~ акценатска – 1507

~ глагола – 1009

~ именица – 5, 58, 814, 907, 932, 1001, 1018, 1120, 1120, 1203, 1327, 1416, 1462, 1568

~ нових речи – 256, 262, 270

~ **nomina agentis** – 894

~ пољских женских презимена – 643

~ придева – 610, 886, 1594, в. попривлавање

~ прилога – 827

~ етника – 702, 774, 1199

~ префиксална (префиксација) – 289, 577, 695, 945, 1031, 1157, 1167, 1203, 1348, 1458, 1526, 1527, 1569, 1594

~ префиксално-суфиксална (комбинована) творба – 1120, 1203, 1527

~ презимена – 735

~ синтаксичка – 1507

~ суфиксална (суфиксација) – 1458, в. изведенице, суфикс

~ термина – 594, 902, 1342

творбена анализа – 1174

- творбена мотивација – 1507
творбена основа – 1458, 1461, 1463
творбена структура – 47, 80, 460, 534, 1302, 1283
творбени елементи
    ~ несамостални – 1268
    ~ страног порекла – 983
творбени модел – 1203, 1302, 1371
творбени наставак – в. суфикс
творбени начин – 1458
творбени однос – 1462
творбени тип – 1203, 1507, 1573
творбени формант – 1458, 1461, 1463
творенице – 1368, 1463, 1491, 1507, в. деривати, изведенице
    ~ префиксалне – 1463
    ~ префиксално-суфиксалне – 1463
тврди сугласници – в. сугласници
текст – 1150, 1196
текст Устава – 1029
текстилна терминологија – в. терминологија
темпорално значење – в. временско значење
теорија интегралног описа језика – 1415
теорија језичке личности – 1339
теорија књижевности – 537
теорија семантичких поља – 1150
термин – в. терминологија
    – мотивисаност термина – 929, 1116
    – синонимија термина – 1116
    – системност термина – 929
    – творба термина – 594, 902, 1342
    ~ видео – 1207
    ~ дијалекат – 1221
    ~ *đuč* и *bač* – 944
    ~ зарез/запета – 811
    ~ језик – 1206
    ~ машља – 1337
    ~ наречје – 1221
    ~ одредба – 815
    ~ ознака – 815
    ~ речник – 1129
    ~ српски језик – 1288
    ~ српскохрватски – 611
    ~ тачка/точка – 811
    ~ из општег лексичког фонда – 1271
    ~ у Речнику САНУ – 885, 1109, 1271
терминологија – 17, 60, 122, 207, 213, 224, 227, 238, 250, 263, 283, 293, 297, 305,
314, 342, 353, 406, 494, 518, 532, 534, 535, 537, 538, 539, 540, 550, 559, 558,
564, 578, 579, 584, 594, 603, 605, 610, 624, 637, 638, 660, 670, 682, 698, 709,

- 738, 790, 811, 815, 829, 830, 896, 902, 903, 912, 917, 918, 929, 943, 972, 986,
1011, 1016, 1057, 1100, 1109, 1116, 1125, 1129, 1131, 1206, 1221, 1229, 1285,
1286, 1293, 1357, 1380, 1572, 1606, 1607, 1608
- ~ аеронаутичка – 594
  - ~ астронаутичка – 972
  - ~ ботаничка – 251, 518, 637, 638
  - ~ војна – 1572
  - ~ воћарска – 578
  - ~ географска – 353
  - ~ геолошка – 903, 918
  - ~ дијалектолошка – 1206, 1221
  - ~ кинолошка – 1286
  - ~ књижевна – 537, 538
  - ~ куће и покућства – 1293
  - ~ лексиколошка – 1285
  - ~ лингвистичка – 811, 815, 943, 1129, 1229, 1357
  - ~ математичка – 1100
  - ~ медицинска – 227, 559, 578, 603, 610, 682, 709, 829, 830, 896, 917, 986
  - ~ металургије праха – 1116
  - ~ музичка (жаргонска) – 1607
  - ~ научна – 902
  - ~ оружја – 624, 698, 738
  - ~ пољопривредна – 250, 263, 283, 314, 638, 790
  - ~ поморска – 213
  - ~ правна – 534, 1011
  - ~ пчеларска – 1131
  - ~ родбинска – 17, 224, 1353
  - ~ спортска – 122, 305
  - ~ стручна – 494, 532, 564, 578, 660, 670, 929, 1016
  - ~ текстилна – 1016
  - ~ техничка – 406, 539, 540, 972, 1016
  - ~ физике – 342, 535, 536, 550, 579, 584
  - ~ хемијска – 238, 351
  - ~ школска – 207, 1057, 1125
  - ~ шумарска – 494, 518
- терминолошка номенклатура – 540
терминолошка творба – в. творба
техничка терминологија – в. терминологија
технички знаци – 588
тип – 1196
типизирана дефиниција – в. дефиниција
Тирол Димитрије – 1236
токен – 1196
тонска антиципација – 1456
топоним(ија) – 113, 124, 380, 440, 818, 845, 857, 892, 925, 944, 973, 977, 1002, 1089,
1278, 1323, 1429
~ Београд – 113

- ~ Загреб – 440
- ~ Закарпатје – 1002
- ~ Неменикуће – 973
- ~ Праг – 124
- ~ Приче – 1377
- ~ Семигинів – 1429
- ~ Семеѓево – 1429
- трајни глаголи – 80
- транскрипција – 16, 59, 141, 146, 147, 477, 488, 588, 559, 603, 610, 621, 643, 681, 685, 846, 900, 1050, 1051, 1052, 1053, 1084, 1085, 1086, 1087, 1107, 1108, 1156, 1172, 1182, 1227, 1233, 1240, 1249, 1259, 1489, 1598
- ~ албанских (арбанашких) имена – 1240
- ~ арапских имена – 1052, 1053, 1172, 1259
- ~ енглеских имена – 1249
- ~ италијанских имена – 900, 1249
- ~ македонских имена – 488
- ~ персијских имена – 1259
- ~ пољских женских презимена – 643
- ~ пољских имена – 1074
- ~ пољског дс – 1074
- ~ речи из грчког и латинског – 59
- ~ руских презимена на -нин – 1074
- ~ страних властитих имена – 141, 146, 147, 846, 1289
- ~ фонетска – 141
- ~ холандских имена – 1233
- в. и адаптација
- транслитерација – 1315
- трансфонемизација – 1248
  - ~ енглеских антропонима – 1248
  - ~ талијанских антропонима – 1248
- трансформативни глаголи (обликовни) – в. глаголи
- трохеј – 505
- трпни глаголски придев – 70, 218, 429, 658, 705, 742, 791, 869, 1135, 1313
- туђице – 11, 19, 22, 46, 92, 96, 115, 125, 125, 140, 152, 154, 1070, в. стране речи
- тумачење стихова – 105, 114, 133, 416, 168, 296, 362, 385, 521, 662, 669, 740
  - ~ Да се царско не разлази лице – 296
  - ~ Давор', шаро, давор', добро моје! – 740
  - ~ Његошевих – 416
  - ~ Бановић Страхиње – 239, 244, 259, 272, 276, 300
  - ~ Чудна попа, јада га не били – 662, 669
- турски језик – 946
- турски суфикси – в. суфикси
- туризми – 45, 979, 1050, 1051, 1052, 1064, 1065, 1166
- ћирилица – в. писмо
- удвајање гласова – в. геминација
- ужичка лексика у Вуковом Рјечнику – в. лексика
- узрочне конструкције – 636

узрочне реченице – в. реченице
узрочни односи – 567
узрочно значење – 87, 1333
уметнуте реченице – в. реченице
универбат – 1336
универбација – 1336
упитне заменице – в. заменице
упитне реченице – в. реченице
употреба језика по Уставу – 1257
употребна вредност језика – 1133
упрошћавање сугласничких скупова – в. губљење сугласника
упућивачка дефиниција – в. дефиниција
усмена комуникација – 1608
усмени језик – 943
учестали глаголи – 501, уп. глаголски вид
учестало-трајни глаголи – 641, уп. глаголски вид
уџбеници – 1124, 1608
фактитивност – 1546
филозофија језика – 1150
филологија – 1138, 1236, 1296, 1528
фолклор – 369
фонема – 117, 1196, 1315
фонема х – в. глас х
фонемска солидарност – 1202
фонемска спојивост – 1202
фонемски инвентар – 1196
фонетика – 1376
фонетички правопис – в. правопис
фонетска адаптација – в. адаптација
фонетска транскрипција – в. транскрипција
фонологија – 1560
фонолошки правопис – в. правопис
фонолошки принцип – 630
фонолошки чиниоци силабизације – 1202
фонометаплазма – 1284
фонотактика – 1196
формант -тека – 1208
фразем – 1582
фразеологија – 1030, 1114, 1254, 1267, 1394, в. и израз
фразеолошки обрт – 1030
француски књижевни језик – 1071
функционални стилови – 1215, 1431
функционално-семантички еквиваленти – 1099
функционалностилска употреба – 1319
футур – 7, 635, 678, 700, 763, 1224
футур II – 355, 723
хемијска терминологија – в. терминологија

- херцеговачки говори – 993
хидронимија – 353, 1089
хипербола – 1593
хипероним – 1595
хипокористици – 1080
хипокористичност – 599
хипотакса – 553
хомографи – 528, 1175
хомоними – 1031, 1175, 1196
хомонимија – 1175, 1196, 1246, 1426
хомонимик – 1246
хомонимичност – 1246
хомофоне – 1175
хомоформе – 1175
хрватски језик – 982, 1430
хрватскосрпски дијасистем – 1158
црквени језик – 65
црта – 1247
цртица – 608, 1247, 1259
чакавски говори – 1161, 1177, 1178, 1188
чакавско-штокавска граница – 1161, 1177, 1178
Чакра Е. А. – 1236
час и сат – 1211, 1225, 1226
часописи (лингвистички) – 62, 69, 359, 1019, 1021, 1563, 1181, 1183
    ~ Језик – 607
    ~ Јужнословенски филолог – 1019, 1021, 1024, 1027, 1118, 1024
    ~ Наш језик – 159, 745, 1019, 1021, 1025, 1026, 1027, 1061, 1118, 1183, 1485,
        1521, 1529, 1604, 1605
    ~ Родна реч – 69
    ~ Српски дијалектолошки зборник – 1019, 1021, 1023, 1118
    ~ Хрватски језик – 359
    ~ Института – 1019, 1021, 1023, 1024, 1025, 1563, 1181, 1183, 1604, 1605
чешки књижевни језик – 49
чистота језика – 549, 976
чисте сложенице – в. сложенице
Шантић Алекса – 957
шатровачки језик – 44
шаховски језик – 111
школска терминологија – в. терминологија
штампање – 18
штокавско-чакавска граница – в. чакавско-штокавска граница
шумадијско-војвођански дијалекат – 825
шумарска терминологија – в. терминологија